

**geschiedenis
der grote
russische
revolutie**

GESCHIEDENIS VAN DE
GROTE RUSSISCHE REVOLUTIE

1917-1922

REDACTIE:

M. GORKI f - W. MOLOTOW K. WOROSJILOW
- S. KIROWf A. ZJDANOW - J. STALIN

Vertaling van het werk in de Russische taal:
„ISTORIJA GRAZJDANSKOI WOINI W SSSR.”

DE VOORBEREIDING VAN DE GROTE PROLETARISCHE REVOLUTIE

(Van het begin van de oorlog tot begin Oktober 1917)

VOOR DE DRUK GEREED GEMAAKT DOOR
W. REESEMA EN Ir. S. J. RUTGERS

UITGEVERIJ „PEGASUS“

AMSTERDAM

1 937

W. J. Brown (Linn)

EERSTE HOOFDSTUK.

DE VOORAVOND VAN DE BURGERLIJK-DEMOKRATISCHE REVOLUTIE.

I.

DE OORLOG.

De twintigste Juli van het jaar 1914 publiceerde tsaar Nikolaas II het manifest over de oorlog. Stikkend in het stof van de landwegen, marcherend langs de akkers, waar de oogst nog niet was binnengehaald, spoedden zich de regimenten van het Russische leger naar de Duitse grens. De mobilisatie was nog niet afgelopen. De kanonnen stonden in wanorde op de perrons bij de arsenalen. Het was ondoenlijk om de artillerie aan te voeren. In de dorpen en kozakkennederzettingen werd de jeugd, terwijl het oogsten in volle gang was, rechtstreeks van het werk naar de mobilisatiepunten gejaagd. De tsaar was immers door verdragen aan Frankrijk verbonden. Hij had van de Parijse bankiers milliarden-leningen gekregen.

Volgens de oorlogsverdragen moest Nikolaas zijn legers op de veertiende dag na de oorlogsverklaring het offensief tegen Duitsland laten beginnen.

In het Westen stroomden de Duitse legerkorpsen onbedwingbaar door België en naderden zij snel Parijs. Uit Parijs werd in paniek

aan Petrograd de eis gesteld — het offensief tegen Duitsland sneller te ontplooiën.

Op 30 Juli zond de Russische militaire vertegenwoordiger in Parijs het volgende spoedbericht aan het hoofdkwartier:

„De Franse legers zullen in de naaste toekomst wel nauwelijks in staat zijn om tot het offensief over te gaan. In het beste geval verwacht ik een langzame terugtocht... Heel het succes van de oorlog hangt ten volle af van onze operaties in de eerstkomende weken en van het verplaatsen van Duitse legerkorpsen naar het Russische front” !).

De voorbereiding van de wereldoorlog. Juli 1914 in Petersburg. Aankomst in Rusland van den president van de Franse Republiek Poincaré.

Te vergeefs gaf generaal Zjilinski, de opperbevelhebber aan het Noord-Westelijke front, als zijn mening te kennen, dat het offensief tegen Oost-Pruisen van te voren volkomen tot mislukking was gedoemd, te vergeefs raadde de chef van de staf, generaal Janocsjke-witsj, een onmiddellijke aanval af — uit Parijs drong men er op aan. De Franse gezant Maurice Paléologue overstelpte het ministerie met bezoeken en trachtte te bereiken, dat de Russische- legers tot de aanval overgingen. Op 31 Juli deelde de opperbevelhebber, grootvorst Nikolaas Nikolajewitsj, de oom van den tsaar,, bijgenaamd „de lange Nikolaas”, Paléologue mede, dat het Wilna- 6

en het Warschau-leger „morgen ochtend bij zonsopgang”²⁾ tot de aanval zouden overgaan.

De Russische legers, die niet gereed waren, drongen Duitsland binnen.

Keizer Wilhelm, die zulk een snelheid van de Russische generaals niet had verwacht, was genoodzaakt de tocht naar Parijs te vertragen. Het Duitse opperbevel verplaatste het reserve-gardekorps en het XIde korps scherpschutters met de 2de kavallerie-divisie naar het Oostelijk front. Reeds voor de aankomst van deze versterkingen waren de Duitse regimenten tot de aanval overgegaan en hadden zij de Russen teruggeworpen. Vijf van het Westelijk front overgeplaatste divisies namen later deel aan de definitieve verplettering van het Russische leger in Oost-Pruisen. Het tsaristische leger verloor 20000 doden, 90000 krijgsgevangenen en werd van zijn gehele artillerie beroofd. Twee korpsen, — het XHde en het XVde — werden volkomen omsingeld en vielen in hun geheel in handen van de Duitsers, Parijs was echter gered. Nog voor de uitslag van de strijd in Oost-Pruisen schreef Paléologue in zijn dagboek:

„De strijd... wordt verbitterd voortgezet. Hoe het definitieve resultaat ook moge uitvallen, thans is het reeds voldoende dat de strijd voortduurt, opdat de Engelse en de Franse troepen tijd zullen hebben, zich in het achterland opnieuw te groeperen en op te rukken”³⁾.

„Het definitieve resultaat” was de ondergang der Russische legers, maar de tsaar had zijn verdrag uitgevoerd: voor het Franse goud had hij met het bloed en het leven van de werkers betaald. Op de dag van de verplettering der Russische troepen — op 30 Augustus — zeide de minister van buitenlandse zaken Sazonow tot Paléologue: „Het leger van Samsonow is vernietigd... Wij moesten

Frankrijk dit offer brengen”⁴⁾.

In de oorlog van het jaar 1914 trad het Russische tsarisme op in de kwaliteit van huurling van het Engels-Franse kapitaal. Rusland was feitelijk een half-kolonie van de West-Europese landen. Zelfs de geestelijke leider van de Russische imperialistische bourgeoisie, de kadet Miljoekow erkende later, dat Rusland in de oorlog tegen Duitsland een werktuig van de Engels-Franse kapitalisten was geweest. Ter gelegenheid van de 10-jarige herdenking van de oorlog schreef Miljoekow in een emigrantenblad:

„Ik verwachtte toen niet, dat Rusland, dat zelfs toen zijn krachten niet behoorlijk kon verzamelen, millioenen zijner zonen voor een vreemde zaak in de loopgraven zou zenden”⁵⁾.

Het absolutisme en de daarachter staande bourgeoisie en landheren waren des te eerder bereid aan de leiband van het buitenlandse kapitaal te lopen, omdat bij hen in het achterland de revolutionaire beweging snel aangroeide. De gebeurtenissen aan de Lena in het

jaar 1912 en hun machtige weerklank in het gehele land waren dreigende voorboden van de revolutionaire storm. De stakingen in Bakoe aan de vooravond van de oorlog en de Petersburgse stakingen in het jaar 1914, toen er opnieuw barrikaden in de straten verschenen, vormden reeds het begin van deze storm. Vanaf de barrikaden, die de straten van de steden doorsneden, staarde het spook van de revolutie van het jaar 1905 het tsarisme in de ogen. Vele- tsaristische waardigheidsbekleders voorspelden met afgrijzen, dat de naderende revolutie onvergelijklijk veel verder zou gaan dan die- van het jaar 1905. De gewezen minister van binnenlandse zaken P. N. Doernow schreef aan Nikolaas II, onmiddellijk voor de oorlog:

„Een politieke revolutie is in Rusland niet mogelijk en elke-
revolutionaire beweging zal onvermijdelijk in een socialistische
ontaarden”⁶).

Door zijn volk voor een „vreemde zaak” in de dood te zenden hoopte het absolutisme het volk het bloed af te tappen, het groeien van de revolutionaire energie tegen te houden.

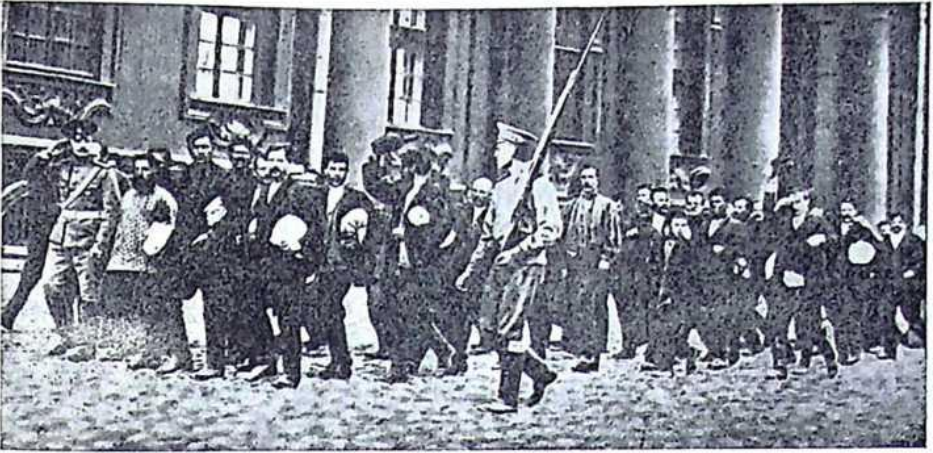
Het zou evenwel onjuist zijn te menen, dat de heersende klassen van Rusland zich alleen ten bate van het Engels-Franse kapitaal' in de oorlog mengden, dat de Russische bourgeoisie niet haar eigen imperialistische doeleinden vervolgde. Het deelnemen aan de oorlog beantwoordde volkomen aan de belangen der heersende klassen van het tsaristische Rusland. Het stadium van het kapitalisme, dat de naam van imperialisme draagt, was in Rusland reeds voor de oorlog ingetreden: het monopolistische kapitalisme speelde reeds in de economie van Rusland een leidende rol. Maar terwijl de bourgeoisie het land economisch leidde, had zij niet het politieke bestuur van het land in handen: dit laatste lag in de handen van het absolutisme

— de vertegenwoordiger van de feodale landheren.

De bourgeoisie haastte zich niet al te zeer om deze tegenstelling tussen haar economische macht en haar politieke onmacht tot oplossing te brengen. Zij had geen belang bij het voeren van een vastberaden strijd tegen het absolutisme. Achter de bourgeoisie stond het proletariaat, dat zich reeds als klasse had gevormd. Verrijkt door de ervaring- van de revolutie van 1905, ging het proletariaat onder leiding van de Leninistische partij der bolsjewiki de nieuwe strijd tegemoet. De macht in haar handen te nemen, het absolutisme uit de weg te ruimen,

— dat betekende voor de Russische bourgeoisie oog in oog te blijven tegenover de arbeidersklasse. Het jaar 1905 had reeds laten zien, waarmede zulk een tweegevecht zou kunnen eindigen. Het absolutisme en zijn militair en politie-apparaat diende de bourgeoisie als betrouwbare dekking tegen de aanval van het proletariaat. Lenin schreef als volgt over de Russische kapitalisten:

„Zij hebben het tsarisme met zijn politie-, burokratische en
militaire krachten te zeer tegen het proletariaat en de boeren.

Zó had de mobilisatie in het tsaristische Rusland plaats.

nodig, dan dat zij naar de vernietiging van het tsarisme zouden kunnen streven!”⁷).

Bovendien, het Russische kapitalisme begon zich in een periode te vormen, toen het kapitalisme in het Westen reeds lang tot bloei was gekomen en er in geslaagd was, om alle beste plekjes onder de zon in bezit te nemen. De jonge rover kon niet concurreren met zulke door de wol geverfde bandieten als de imperialisten van Engeland en Duitsland. Om door te kunnen dringen op de voordelige markten moest men sterke ellebogen en zware vuisten hebben. Het absolutisme beschikte over deze vuisten en zuiverde voor de bourgeoisie met zijn legers de weg naar nieuwe markten. De imperialisten van Rusland strekten hun handen uit naar Galicië. De Russische kapitalisten streefden er naar om de landen van het Nabije Oosten aan zich ondergeschikt te maken, zij hadden Konstantinopel nodig. Het blad van de Russische imperialisten „Industrie en handel” schreef in December 1912 over de zeeëngten in het Nabije Oosten, dat de „handelsvrijheid” in dezen uit een oogpunt van de internationale warenruil noodzakelijk was.

„Het land kan niet onder de voortdurende verschrikking leven, dat de „sleutel van de toegangspoort” tot onze woning, als deze aan de zwakke Turkse handen zou ontvallen, zich plotseling in vreemde sterke handen zou kunnen bevinden, die ons naar hun eigen goeddunken zouden kunnen terechtstellen of gratie verlenen”⁸).

De strijd om nieuwe markten en nieuwe koloniën, om de „sleutel van de poort” verenigde het absolutisme en de bourgeoisie. Als het Russische imperialisme aan de Zeeëngten vaste voet zou hebben gevat, kon het de Donau-landen — Bulgarije, Roemenië — in zijn handen

houden. Toen Lenin het doel van de strijd tussen Rusland en Duitsland karakteriseerde schreef hij:

„De taak van de imperialistische politiek van Rusland... kan misschien in het kort als volgt worden uitgedrukt: met de hulp van Engeland en Frankrijk Duitsland in Europa te verslaan om Oostenrijk (het Galicië af te nemen) en Turkije (het Armenië en vooral Konstantinopel af te nemen) te kunnen beroven”⁹⁾.

Het manifest van den tsaar over de oorlog werd door de bourgeoisie geestdriftig ontvangen. Patriottische optochten begaven zich naar het hof. De burgerlijke organisaties overstelpten de „troon” met telegrammen, druipende van onderdanentrouw. De kranten weergalmden van de „eenheid van den tsaar en het volk”. De studenten vielen op de knieën en zongen het „God behoeft den tsaar”.

Op 30 Juli werd er in Moskou een begin gemaakt met de organisatie van het Alrussisch verbond der Zemstwo's^{x)}, een week later werd het Alrussisch verbond der steden opgericht — die beide ten doel hadden om het absolutisme steun te verlenen bij het behalen van de overwinning op Duitsland.

Het tsarisme begon de oorlog onder klokkengelui en de luidruchtige feestelijke toejuichingen van de landheren en de bourgeoisie.

Maar de loop van de oorlog temperde spoedig de geestvervoering. Zolang de hoofdkrachten van Duitsland door de krijgsoperaties in h?t Westen in beslag werden genomen, konden de Russische legers hun eerste tegenslagen in Oost-Pruisen corrigeren. Op 21 Augustus 1914 gelukte het om in Galicië de stad Lwow te veroveren en op 9 Maart 1915 de zeer sterke Oostenrijkse vesting Peremysjl. De Russische legers drongen tot de Karpathen door, in Transkaukasië wierpen zij de Turken, die aan de kant van Duitsland streden, tot Erzeroem terug. Maar de triomf der overwinning duurde slechts korte tijd. Het door en door verrotte, omkoopbare apparaat van het departement van oorlog had niet voor granaten gezorgd. De onbehouwen generaals waren niet in staat om artillerie en reserves aan te voeren. De Duitse en de Oostenrijkse troepen veroverden snel het verloren grondgebied terug. Op 25 April 1915 namen de Duitsers Libau in en bedreigden zij Riga. De Oostenrijkers heroverden op 20 Mei Peremysjl en op 9 Juli ontruimden de Russen Lwow. In de loop van Juli werden alle Russische vestingen in Polen door de Duitsers ingenomen, op 23 Juli viel Warschau. Toen de Russische troepen Polen hadden verloren, ontruimden zij ook Lithauen.

Bij de nederlagen aan het front kwam het verval in het achterland.

De patriottische geestdrift van de bourgeoisie maakte plaats voor „patriottisch alarm”¹⁰⁾, zoals Miljoekow zich in de zitting van de

1) Zelfbesturen in de distrikten en provincies, een soort van, op ondemonstratieve wijze samengestelde, provinciale staten. — Vert.

Hoe de Duitse imperialisten zich de herverdeling van Europa na de oorlog voorstelden.

Karikatuur van Bor. Jefbnaw.

De kaart is ontleend aan het boek: „Illustrierte Geschichte der Deutschen Revolution. Internationale? Arbeiter-Verlag, Berlin“.

Staatsdoema van 19 Juli 1915 uitdrukte. De nederlaag aan het front verstoorde de „eenheid van den tsaar” met de kapitalisten.

De imperialistische oorlog had de onderlinge krachtsverhoudingen tussen de heersende klassen zeer sterk veranderd. De geroofde oorlogswinsten hadden in het land de economische macht en de betekenis van de bourgeoisie versterkt. Volgens de berekeningen van de officiële „Westnik finansow” ^{x)} was alleen reeds over de 142 belangrijkste textiel-ondernemingen de winst van de kapitalisten van 60 miljoen roebel in 1913 tot 174 miljoen roebel in 1915 toegenomen. De linnen-industrie behaalde in het jaar 1915 een driemaal hogere winst dan voor de oorlog ¹¹⁾. En de belastingen voor de kapitalisten maakten volgens het getuigenis van dezelfde „Westnik finansow” een steeds kleiner wordend percentage van de brutowinst uit.

Hand in hand met het toenemen van de economische macht der bourgeoisie werd ook haar politieke betekenis groter. Het absolutisme was genoodzaakt een aantal verenigingen toe te laten, die het hielpen om de middelen voor de oorlog te mobiliseren, zoals b.v. het verbond der Zemstwo's en 'het verbond der steden. In de zomer van 1915 ontstonden de industriële oorlogskomitees, door bemiddeling waarvan de verdeling van de oorlogsbestellingen plaats had. Dat alles schonk aan de bourgeoisie op ruime schaal de mogelijkheid om zich te organiseren en zich politiek te versterken. Iedere dag verklaarde de bourgeoisie in de pers en door bemiddeling van haar vertegenwoordigers nadrukkelijk en onomwonden, dat het absolutisme weinig aandacht schonk aan haar belangen. Steeds vaker maakte zij op de plechtige banketten voorzichtige toespelingen op de „alleenheerschappij” van den tsaar. Sommigen spraken met een door de wijn verhit hoofd zelfs openlijk over het beperken van de macht van het absolutisme. Een van de grootste industriëlen, P. Rjaboesjinski, verklaarde op een buitengewone vergadering van vertegenwoordigers der industriële oorlogskomitees in Augustus 1915:

„Het is tijd dat het land weet, dat wij niet bij machte zijn iets te doen, — onder de bestaande verhoudingen ten opzichte van ons van de kant der regering, die zelf niet op de vereiste hoogte staat. Wij hebben het recht te eisen, dat ons de mogelijkheid zal worden gegeven om te werken, daar men nu eenmaal op ons deze verantwoordelijkheid afschuift... Wij moeten aandacht schenken aan de structuur zelf van de regering^{smacht}., want deze macht staat niet op de hoogte van haar taak” ¹²⁾.

De bourgeoisie eiste het vormen van een „ministerie van vertrouwen”, — de benoeming van ministers, die het vertrouwen van het land genoten. Op 18 Augustus 1915 sprak de buitengewone zitting van de Moskouse stedelijke Doema zich uit voor ¹

1) „Bode der financiën” — Vert

¹ .
” et vormen van een regering, sterk door het vertrouwen van e
maatschappij en eensgezind, aan het hoofd waarvan een Persoon
moet staan, in wie het land gelooft” ¹³).

Bij de resolutie van de stedelijke Doema sloten zich aan: de Vereniging van Moskouse kooplieden, de Petrogradse kooplieden, de Raad der kongressen van vertegenwoordigers van handel en industrie, de Petrogradse stedelijke Doema en een reeks van plaatselijke Doema s. Het vormen van een „ministerie van vertrouwen” werd de leuze van de gehele bourgeoisie. In het blad van Rjaboesjinski, de „Oetro Rossii” ^x), werd onder het hoofdje „Een kabinet der verdediging” een lijst van personen gepubliceerd, die men voor het „ministerie van vertrouwen” op het oog had: minister-president — M. W. Rodzjanko; minister van binnenlandse zaken — A. I. Goetsjkow; minister van buitenlandse zaken — P. N. Miljoekow; minister van financiën — A. I. Sjingarew; minister van het verkeerswezen — N. W. Nekrasow; minister van handel en industrie — A. I. Konowalow; chef van het bestuur voor landbouw en landbouwzaken — A. W. Kriwosjejin; minister van oorlog — A. A. Poli- wanow>; minister van marine — N. W. Sawitsj; staatskontroleur — I. N. Jefremow; opperprokureur van de synode — W. N. Lwow; minister van justitie — W. A. MaMlakowi; minister van volksonderwijs — graaf P. N. Ignatjew. Velen van de genoemden hebben inderdaad deel uitgemaakt van de regering, maar eerst aanmerkelijk later, toen de revolutie de macht aan de bourgeoisie in handen had "e geven ¹⁴). O O z

Het alarmslaan van de bourgeoisie bleef niet enkel beperkt tot resoluties met een oppositie-karakter. Bij het konflikt met den tsaar besloten de burgerlijke politieke partijen van de Staatsdoema hun krachten te verenigen. Op 22 Augustus kwam het zogenaamde progressieve blok tot stand.

De in het jaar 1912 gekozen IVde Staatsdoema vertegenwoordigde de belangen der feodale landheren en der bovenste lagen van de bourgeoisie; hierbij hadden de eersten in het blok een geweldig overwicht. De meest betekende groep werd gevormd door de rechtsen: van de 410 afgevaardigden van de Staatsdoema behoorden er 170 (de nationalisten, de nationaal-progressisten, de gematigd rechtsen enz.) tot de rechtsen. Zij steunden op de Zwarte Honderd, d.w.z. op het „Verbond van het Russische Volk”, dat reeds in 1905 door uiterst reaktionaire elementen: landheren, huiseigenaars, politiebeambten, kleinhandelaars was georganiseerd. Uit kleinburgers en bedelaars werden er strijdgroepen, de zogenaamde „Zwarte Plon- deren” aangeworven. Het program van het „Verbond” bestond uit het volgende: de sterke, onbeperkte macht van den tsaar, een één en ondeelbaar Russisch keizerrijk, generlei koncessies aan de onderdrukte

1) „De morgen van Rusland” — Vert.

nationaliteiten. Om de boeren en de achterlijke lagen van de arbeidersklasse aan hun zijde te brengen hadden de Zwarte Honderden eveneens een aantal demagogische eisen in hun program opgenomen: de vergroting van de stukken grond voor de boeren met weinig land, het gelijkmaken van de rechtstoestand van alle werkende klassen. Het „Verbond” organiseerde restaurants en theehuizen, waar monarchistische propaganda werd gemaakt, geld werd uitgedeeld, dat men overvloedig van de staat ontving. De voornaamste taak van het „Verbond” was de strijd tegen de revolutie en de voornaamste methoden van de strijd waren: onder medewerking van de machthebbers georganiseerde pogroms, sluipmoorden, anti-semitische ophitsing en vervolging van de niet-Russische volken. Het absolutisme ondersteunde de Zwarte Honderden ten volle. Nikolaas II ontving zelf een delegatie van leden van het „Verbond”, werd lid van de vereniging en droeg het insigne van het „Verbond”. Een van de leiders van het „Verbond” was de Bessarabische grootgrondbezitter W. M. Poerisjkewitsj, die zijn loopbaan was begonnen als bijzonder gevolmachtigd beambte onder de uiterst wrede chef van de politie W. K. Plewe. Zijn pogrom-redevoeringen, zijn reaktionaire werkzaamheid, zijn mateloze ophitsing tegen de „niet-Russen” maakten de naam Poerisjkewitsj tot het symbool van het bijgeloof en de feodale onderdrukking. Een ander op de voorgrond staand leider van het „Verbond” was N. E. Markow II, een landheer uit het goevernement Koersk, de vertegenwoordiger van de uiterst rechtsen, van de „buffels”, zoals zij werden genoemd. Van Markow II zou men hetzelfde kunnen zeggen, wat Gogol over een van de helden uit de „Dode Zielen” heeft geschreven: „Nozdrew was in zeker opzicht een historisch persoon. Geen enkele bijeenkomst, waar hij aanwezig was, eindigde zonder voorvallen, onvermijdelijk vond er het een of andere voorval plaats: óf de gendarmes grepen hem vast en leidden hem uit de zaal, óf zijn eigen vrienden plachten genoodzaakt te zijn hem eruit te smijten”¹⁵). Alle schandalen in de Doema en zelfs kloppartijen, die onder de afgevaardigden plaats vonden, waren met de naam Markow II — den vurigen verdediger van het absolutisme — verbonden.

Na het neerslaan van de revolutie van 1905 begon de betekenis van het „Verbond” te verminderen en ging de leidende rol onder de rechtsen aan de „Raad van de verenigde Adel” over. Maar het „Verbond” der Zwarte Honderden bleef bestaan, bleef geld van de regering ontvangen en zodra de revolutionaire beweging in het land sterker werd, trad 'het op het politieke toneel.

Behalve de uiterste rechtsen speelde in de Doema de nationalist W. W. Sjoelgin, afgevaardigde van het goevernement Wolhynië, lid van de Zemstwo, redakteur van de aarts-reaktionaire krant „Kiëwlanin”, een zekere rol.

A S⁷ema sloten zich de Oktjabristen of het „Verbond van de e Oktober”, ongeveer 100 afgevaardigden, die de belangen vertegenwoordigden van het grote industriële kapitaal en de grote landheren, die hun bedrijf op kapitalistische wijze uitoefenden, nauw bij de rechtsen aan. De Oktjabristen verschilden slechts van de rechtsen, doordat zij het Manifest van de 17de Oktober 1905 erkenden, waarin de tsaar enige vrijheden en een staats-doema had beloofd. Maar reeds in het jaar 1906 hadden de Oktjabristen verklaard, dat de „titel van alleenheerser” niet in tegenspraak stond met het Manifest van de 17de Oktober en met de konstitutionele monarchie. De Oktjabristen ondersteunden ten volle de buitenlandse en de binnenlandse politiek van de regering. Op slaafse wijze liepen zij steeds achter de regering aan, in de linkse pers werden zij „de partij van het laatste regeringsbesluit” genoemd.

In de Doema waren de Oktjabristen regeringspartij. Alleen tegen het tweede jaar van de oorlog, toen de volledige onbekwaamheid van den tsaar om de oorlog tot aan het zegevierende einde door te voeren aan het licht trad, gingen de Oktjabristen in de oppositie. Leider en organisator van de Oktjabristen was A. I. Goetsjkow, een Moskous huiseigenaar en groot-industrieel. Vol leven en energiek had hij in zijn jeugd als vrijwilliger met de Boeren tegen de Engelsen meegevochten. Hij had deelgenomen aan de opstand van de Macedonische vrij scharen. Met een afdeling van het Rode Kruis had hij deelgenomen aan de oorlog van Rusland tegen Japan. Gedurende de revolutie van 1905 richtte hij „het Verbond van de 17e Oktober” op en leidde hij de reaktionaire vleugel van de bourgeoisie. Als voorzitter van de lilde Staatsdoema inspireerde hij de imperialistische politiek van het absolutisme. Tijdens de oorlog werd hij als voorzitter van het Centrale oorlogs-industriekomitee gekozen. Goetsjkow ontwikkelde een energieke aktie voor het voeren van de oorlog „tot aan het zegevierende einde”. In de kommissies en op de konferenties kritiseerde hij meer dan eens de onbeholpenheid en de omkoopbaarheid van de generaals, die het leger van oorlogsmateriaal moesten voorzien. Hij eiste van het absolutisme, dat het de burgerlijke organisaties, die voor de verdediging werkten een grotere zelfstandigheid zou verlenen. Goetsjkow reisde dikwijls naar het front, knoopte betrekkingen aan met de hogere kringen der bevelvoering. In de ogen van Nikolaas, die allen, die linkser dan de Oktjabristen waren, tot de „anarchisten” rekende, maakte het aktieve ingrijpen van Goetsjkow in de militaire kwesties, dezen man bijna tot een „revolutionair”. De tsaritsa schreef meer dan eens aan haar man, dat men Goetsjkow moest ophangen ¹⁶⁾ en droomde er over hoe „een zware spoorwegramp” een einde aan zijn leven zou maken ¹⁷⁾.

Een andere leider van de Oktjabristen was M. W. Rodzjanko, de bezitter van geweldige landgoederen in het goevernement Jekate-

rinaslaw. Als voorzitter van de IVde Staatsdoema ondersteunde Rodzjanko de reaktionaire politiek van het absolutisme. Toen de Oktjabristen na de eerste nederlagen van het tsarisme hun ontevredenheid begonnen uit te drukken schreef de minister van binnenlandse zaken N. A. Maklakow op 27 April 1915 aan Nikolaas:

„Rodzjanko, Uwe majesteit, is slechts een uitvoerder, een opgeblazen en weinig begaafd mens, achter hem staan zijn leiders de heren Goetsjkow, graaf Lwow en anderen, die systematisch op hun doel af gaan. Waarin bestaat dit? Om de glans van Uw roem te verduisteren, Uwe Majesteit, en om de kracht der betekenis van de heilige, en Rusland van ouds en steeds redding brengende idee van het absolutisme te verzwakken”¹⁸⁾.

De volgende, wat hun aantal betreft sterkste fraktie waren de kadetten — zij telden meer dan 50 afgevaardigden en als men de hun nastaaende progressisten, die Lenin een „*mengsel van Oktjabristen en kadetten*”¹⁹⁾ noemde, meetelt, dan ongeveer 100. De kadetten of de konstitutioneel-demokratische partij, waren de politieke vertegenwoordigers van de liberale bourgeoisie. De partij werd reeds in het jaar 1905 uit liberale politici van de Zemstwo's, burgerlijke intellektuelen, advocaten, professoren enz. georganiseerd. In de loop van hun politieke werkzaamheid hadden de kadetten een reeks van opmerkelijke veranderingen ondergaan. In de eerste revolutie had Lenin de kadetten de volgende karakteristiek gegeven:

„Niet verbonden met enigerlei bepaalde klasse . van de burgerlijke maatschappij, maar volkomen burgerlijk volgens haar samenstelling, volgens haar karakter, volgens haar idealen, schommelt deze partij tussen de democratische kleine burgerij en de kontra-revolutionaire elementen van de grote bourgeoisie heen en weer.

Het sociale steunpunt van deze partij is enerzijds de massa der stedelijke kleinburgers... en anderzijds de liberale landheer”²⁰⁾.

Met de nederlaag van de revolutie van het jaar 1905 gingen de kadetten nog meer naar rechts. Op het Ilde Kongres in het jaar 1906 namen zij in hun program het volgende punt op:

„Rusland moet een konstitutionele en parlementaire monarchie zijn”²¹⁾.

Derhalve zou men de kadetten beter een konstitutioneel-monarchistische partij moeten noemen. Inzake het vraagstuk van de grond traden zij tegen de inbeslagname van de bezittingen der landheren op en spraken zij zich uit voor „onteigening tegen een rechtvaardige prijs”. Terwijl zij in het Wezen van de zaak een burgerlijke partij waren, poogden zij alleen door een naamsverandering hun invloed op de massa's te behouden, toen zij op hun lilde kongres de „naam” van partij „der volksvrijheid” aannamen. In werkelijkheid

Wi en de kadetten met den tsaar en de feodale landheren de macht e en, ten einde hun macht niet volledig te ondermijnen en de macht niet aan het volk te geven. De liberalen hadden meer angst voor de massa-beweging dan voor de reactie. Daardoor wordt ook verklaard, waarom de liberalen, die economisch sterk waren, in politiek opzicht onmachtig waren. Tenslotte werden de kadetten de partij van de imperialistische bourgeoisie, die openlijk de roofzuchtige buitenlandse politiek van het absolutisme ondersteunde. Van de Oktjabristen onderscheidden zij zich slechts door hun meer oppositionele frasen. In de Staats-doema werkten de kadetten eensgezind samen met de Oktjabristen. Als voorbeeld van zulk een eensgezind optreden kan dienen het met algemene stemmen kiezen van den kadet A. I. Sjingarew tot voorzitter van de Doemakommissie voor oorlog en marine. De Oktjabristen motiveerden deze stemming ronduit met het feit, dat de kadetten slagvaardiger met het woord waren. De nationalist A. I. Sawjenko zcide naar aanleiding van de verkiezing van Sjingarew:

„Er bestaan situaties, waarin de functies van kontrôle en kritiek door een onafhankelijke oppositie beter kunnen worden doorgevoerd dan door partijen, die zo nu en dan hebben gezondigd door overbodige dienstvaardigheid tegenover de regering. Derhalve kan A. I. Sjingarew een niet te vervangen persoon op zijn post blijken te zijn”²²⁾.

Lenin had reeds vroeger de toenadering tussen de kadetten en de Oktjabristen voorspeld:

„De Oktjabrist is een kadet, die in het zaken-leven zijn burgerlijke theorie toepast. De kadet is een Oktjabrist, die in de vrije uren, waarin hij zich niet bezig houdt met de uitplundering van de arbeiders en boeren, over de ideeële burgerlijke maatschappij droomt. De Oktjabrist moet nog een weinig de parlementaire omgang en de politieke huichelarij van het koketteren met het demokratisme leren. De kadet moet nog een weinig de zakelijke burgerlijke Geschafismacherei^{x)} .leren en zij zullen dikke vrienden worden, zij zullen onvermijdelijk en onafwendbaar dikke vrienden worden”²³⁾.

Leider van de partij der kadetten was P. N. Miljoekow, gewezen professor in de geschiedenis aan de Moskouse universiteit. In de Eerste Staats-doema hadden de kadetten hem bestemd voor ministerpresident in een verantwoordelijk ministerie. Miljoekow was een groot redenaar en een kenner van de internationale verhoudingen, hij was de meest op de voorgrond staande geestelijke leider van de imperialistische bourgeoisie. Zijn talrijke artikelen en redevoeringen

1) Lenin gebruikt hier het Duitse woord voor zaken-doen in de ongunstige betekenis van het woord. — Vert.

over de inbezitting van Galicië, Armenië en in het bijzonder van de Zwarte Zee-engten hadden hem de bijnaam „Miljoekow- Dardanelski” bezorgd. Andere op de voorgrond tredende leiders van de kadetten waren: W. A. Maklakow — een bekend Moskous advocaat, F. I. Roditsjew — distrikts-adelsmaarschalk in het gouvernement Twer, A. I. Sjingarew — arts en Zemstwo-politikus.

Deze drie grote groepen — de rechtsen, de Oktjabristen en de liberalen — vertegenwoordigden in het wezen van de zaak de Doema, want het kiesstelsel was zó ingericht, dat de landheren en de bourgeoisie de overweldigende meerderheid vormden. Het proletariaat bezat in het geheel vijf afgevaardigden-bolsjewiki. Maar zij allen — G. I. Petrowski, M. K. Moeranow, A. E. Badajew, F. N. Samoïlow en N. R. Sjagow — waren reeds in November 1914 gearresteerd en later naar Siberië verbannen.

De kleine burgerij was door 10 troedowiki en 6 mensjewiki vertegenwoordigd. De troedowiki of de „arbeidsgroep”, stelden zich tot taak om alle „werkende klassen van het volk”²⁴) : de boeren, de fabrieksarbeiders en eveneens de werkende intellektuelen te verenigen en wel op de grondslag van het behoud van het kapitalisme. In de geschiedenis hebben de troedowiki zich een naam verworven als de ontwerpers van de agrarische wet, het zogenaamde „ontwerp der 104”, dat het invoeren van de arbeidsnorm bij het verdelen van de grond eiste. De troedowiki spraken zich uit tegen de inbeslagneming van de grond der Jandheren en boden aan de landheren voor de onteigening van de grond afkoopsommen aan, waardoor de troedowiki de kadetten naderden. In de Doema schommelden de troedowiki tussen de kadetten en de sociaal-demokraten heen en weer, maar toen de sociaal-revolutionairen hun eigen fractie vormden en de „groep” verlieten, kwamen de troedowiki definitief onder de invloed der kadetten. Leider van de troedowiki in de IVde Staatsdoema was A. F. Kerenski. Hij was een buitengewoon hartstochtelijk, scherp en onstuimig redenaar; hij had zich bekendheid verworven als verdediger in een reeks van politieke processen en trad in de Doema dikwijls met redevoeringen op, die de regeringsmaatregelen kritiseerden. In zijn advocatenwachtkamer kon men boeren aantreffen, die afgevaardigd waren om hem té verzoeken als verdediger in het een of andere rechtsgeding inzake boerenonlusten op te treden. Na de arrestatie van de bolsjewiki scheen Kerenski in de Doema de meest linkse afgevaardigde. De rechtsen en de Oktjabristen en ook de geheime politie hielden hem voor een revolutionair. In werkelijkheid was Kerenski een kleinburgerlijk demokraat. Hij zwoer bij „het volk”, hij sprak over het volk, hij maakte reclame met liefde voor het volk, maar hij achtte het volk niet de drijfkracht van de geschiedenis. Nerveus, licht ontvlambaar, maar nog sneller in elkaar zakkend en zijn zelfbeheersing verliezend, zonder vaste politieke

gron s agen, zich zelf een sociaal-revolutionair rekenend, was hij fractievoorzitter van de troedowiki, die zich niet alleen geen socialisten noemden, maar zelfs in hun program niet tegen de monarchie optraden. Hij hield zich niet duurzaam met werk onder de massa's bezig, hij helde naar de liberale groepen over, waar zich volgens zijn mening het zwaartepunt van de beweging bevond. Ziekelijke eerzucht en ijdelheid gingen bij hem gepaard met zucht naar komedianten- gedoe, pose en het grote gebaar. Hij ondersteunde openlijk de imperialistische oorlog en erkende de noodzakelijkheid van de militaire macht van het tsaristische Rusland. Scherp trad hij tegen de bolsjewiki op. Kerenski nam meer dan eens de rol op zich van bemiddelaar tussen de bourgeoisie en enige groepen van arbeiders. Zo b.v. in September 1915, toen er arbeiders onder de invloed der mensjewiki op het Kongres van het Verbond der steden verschenen met het verzoek hen, zij het dan ook met „raadgevende stem”, op het Kongres toe te laten, trad Kerenski voor hen op. Hij stelde de arbeiders voor de staking op te heffen, die „geen ernstige betekenis heeft,” „zich met hun interne organisatie bezig te houden, dan zou de liberale bourgeoisie het wel niet wagen om hun deelnemen aan politieke konferenties van de hand te wijzen.” Lange tijd voor de revolutie repeteerde Kerenski reeds de rol van den man van het kompromis, van bemiddelaar tussen de bourgeoisie en de werkers in het belang van de bourgeoisie, — een rol die deze politieke akteur in het jaar 1917 heeft gespeeld.

Afrekening met de bolsjewistische fractie. De politie leidt den bolsjewistischen afgevaardigde G. I. Petrowski uit de zittingszaal van de Staats-doema.

De partij, waartoe Kerenski zich in het vervolg rekende, de partij der sociaal-revolutionairen — werd in het jaar 1902 opgericht. In

de lente van dat jaar was in de Oekraïne en gedeeltelijk aan de Wólga, na lange jaren van stilte, de eerste omvangrijke boeren- beweging tot ontplooiing gekomen. Het optreden van de boeren vond weerklank onder de kleinburgerlijke intellectuelen, die met eigen ogen in opstand gekomen massa's konden aanschouwen, hetgeen den narodniki der jaren '70 had ontbroken. De ideeën en verwachtingen der narodniki werden herboren. De narodnikistisch-sociaal-revolutionaire elementen namen aan, dat het voornaamste steunpunt van de revolutie in de boeren was gelegen. De dorpsgemeenschap, die door het absolutisme ter vergemakkelijking van de belasting-inning op het platteland was gehandhaafd, beschouwden zij als de kiem van het socialisme. Het streven van den kleinen eigenaar om ten koste van alle ontberingen zijn zelfstandig bedrijf te verdedigen beschouwden zij als een suksesbelovende mogelijkheid van de strijd tegen het kapitalisme. Hieruit maakten zij de gevolgtrekking dat Rusland het kapitalisme kon vermijden en rechtstreeks tot het socialisme kon overgaan. De overblijfselen van de narodnikistische groepen smolten in één partij samen, die zich, in onderscheid tot de sociaal-demokraten, de partij „van alle werkers” — arbeiders, boeren en intellectuelen — noemde.

De sociaal-revolutionairen wilden vooral de partij van de boeren zijn. Hun voornaamste werk verrichtten zij op het platteland; zij agiteerden voor de „socialisatie van de grond”, of zoals zij uiteenzetten voor

„het onttrekken van de grond aan het warenverkeer en het veranderen van de grond van partikulier eigendom van afzonderlijke personen of groepen in algemeen volksbezit”²⁵).

Teneinde haar invloed onder de boeren te behouden verdoezelde de partij van de sociaal-revolutionairen direkt bij het begin van haar ontstaan de klassendifferentiatie op het platteland en trachtte zij te bewijzen, dat er tussen het plattelandsproletariaat en de „zelfstandige landbouwers” geen principieel onderscheid bestond. „Zij moeten in één katagorie van de werkende boeren worden verenigd.” Dat beantwoordde ten volle aan de belangen van de koelakken. De koelakken verborgen eveneens hun optreden achter de naam van „het werkende dorp” en ontkenden op elke wijze het aanwezig zijn van verschillende klassen onder de boeren. Daardoor wordt ook verklaard, waarom in de revolutie van het jaar 1917 de koelakken de rijen van de sociaal-revolutionairen vulden.

Als de voornaamste methode van de strijd beschouwden de sociaal-revolutionairen de individuele terreur. In de eerste periode van hun werkzaamheid gelukte het hun om enige terroristische daden ten uitvoer te brengen. Stepan Balmasjew -doodde den minister van binnenlandse zaken Sipjagin, Peter Karpowitsj — den minister van volksonderwijs Bogoljepow, Jegor Sazonow — den minister van 20

Mimen andse zaken Plewe, Iwan Kaljajew scheurde door middel van een bom grootvorst Sergei Alexandrowitsj aan stukken. Dit stoutmoedige tweegevecht van enkelingen met de tsaristische beulen omgaf de partij in de ogen <der revolutionaire intellectuelen met een glorieschijn. Maar spoedig toonde de terroristische praktijk heel haar doelloosheid. De gedode geweldplegers werden onmiddellijk door andere tsaristische dienaren vervangen, die niet beter, maar dikwijls zelfs erger dan de vroegeren waren. De terreur verwekte geen massale beweging, integendeel zij verzwakte deze, omdat de politiek en de praktijk van de individuele terreur uitgaan van de narodnikistische theorie van actieve „helden” en een passieve „menigte” die daden van de helden verwacht. Maar een dergelijke theorie en praktijk sluiten elke mogelijkheid tot het aktiviseren van de massa, de mogelijkheid van het scheppen van een massa-partij en van een revolutionaire massa-beweging uit. Bovendien gelukte het de politie spoedig haar man — den provokateur, ingenieur E. F. Azef, — aan het hoofd van de terroristische strijdorganisatie van de partij der sociaal-revolutionairen te stellen. Daardoor kwam de terreur onder de kontrôle van de politie. Azef werd de almachtige gebieder over de partij. Hij wees de leden van het Ccitraal-Komitee aan. De ontmaskering van de provokatorische werkzaamheid van Azef in 1908 bracht volledige /ontbinding in de rijen der sociaal-reA'olutionairen te weeg.

Het burgerlijk wezen van de partij van de sociaal-revolutionairen was reeds in de revolutie der jaren 1905—1907 aan het licht getreden. Reeds toen legden de sociaal-revolutionairen de neiging aan de dag om met de kadetten tot overeenstemming te komen. In de Eerste Doema maakten zij deel uit van de troedowiki. Tijdens de Tweede Doema leverde de tsaristische minister-president P. A. Stolypin de fractie der sociaal-demokraten aan het gerecht over, — de sociaal-revolutionairen liet hij evenwel met rust.

Reeds in het jaar 1906 konden er op het Iste Kongres van de sociaal-revolutionairen in de partij verschillende stromingen worden opgemerkt. De rechtsen traden tegen de terreur en tegen het agrarische program op. In de herfst scheidden de rechtsen zich definitief van de partij af en stichtten hun half-kadetse „volksocialistische arbeidsparty”. De „volksocialisten” deden afstand van het denkbeeld van de republiek, erkenden de noodzakelijkheid van afkoopsommen voor de ten bate van de boeren te onteigenen grond en gingen een blok aan met de kadetten. De leider van deze partij was A. W. Pesjechonow, die na de revolutie van 1917 minister van de voedselvoorziening werd.

Op dit zelfde Iste Kongres scheidde zich ook de „linker”-vleugel af en stichtte een afzonderlijke half-anarchistische partij — de sociaal-revolutionairen-maximalisten. De maximalisten eisten toen, in

de eerste burgerlijk-demokratische revolutie van 1905, niet alleen de „socialisatie van de grond”, maar ook de onmiddellijke „socialisatie” van de fabrieken en bedrijven. Maar deze eisen waren slechts een masker, waarachter het burgerlijke wezen van de maximalisten schuil ging. Zij stelden voor om de terreur tot het voornaamste middel van de strijd te maken. Later ontwaardden de maximalisten irv een beginselloze groep bandieten-„expropriateurs”, die elke grondslag in de massa’s miste.

Het verval van de partij was daarmee nog niet ten einde. Tijdens de oorlog vielen de sociaal-revolutionairen nogmaals in verschillende groepen uiteen. Een van deze groepen sprak zich zonder voorbehoud uit voor het ondersteunen van de oorlog. Tot deze groep behoorde, behalve Kerenski, N. D. AwÜsentjew — een van de leiders der sociaal-revolutionairen. Hij begon in Parijs het tijdschrift „Pri- ziw” ¹⁾ uit te geven, dat ivoor de verdediging van het tsaristische Rusland agiteerde. Anderen beschouwden zich als internationalisten, traden met het woord tegen de landsverdedigers op, maar bleven metterdaad samen met hen .in één partij. De geestelijke leider van de sociaal-revolutionairen-internationalisten, die tussen twee stoelen probeerden te zitten, was W. M. Tsjernow.

De mensjewiki-sociaal-demokraten vormden in de periode van de IVde Staats-doema niet één gesloten organisatie. Zij vielen in een reeks van groepen en ondergroepjes uiteen. Aan de uiterste rechterflank stond ,G. W. Plechanow, die tezamen met de rechtse sociaal- revolutionairen N. D. Awksentjew en I. I. Boenakow optrad. In het begin van de oorlog richtte zich Plechanow met een brief tot de Russische arbeiders, waarin hij trachtte te bewijzen, dat Rusland een verdedigingsoorlog voerde en dat het daarom de taak der arbeiders was om hun vaderland te verdedigen. De kadetten juichten het optreden van Plechanow geestdriftig toe. Miljoekow verklaarde, dat Plechanow „met zijn gewone kundigheid” het verschil tussen het Engelse en het Duitse imperialisme had bewezen, het verschil tussen een verdedigings- ^en een aanvalsoorlog.

Achter Plechanow stonden de landverdedigers K. A. Gwozdjew, P. P. Maslow en A. N. Potrjesow, die voor de openlijke ondersteuning van de imperialistische bourgeoisie optraden. Zij ondersteunden het organiseren van arbeidersgroepen bij de industriële oorlogskomitees en poogden te bewijzen, dat de arbeiders van Rusland voor het eenheidsfront met de bourgeoisie, voor de godsvrede waren. Gwozdjew was voorzitter van de arbeidersgroep bij het Centrale industriële oorlogskomitee, hij trad scherp tegen de stakingsbeweging op, die .volgens zijn mening de arbeidersklasse verzwakte -en het land desorganiseerde. Hij werkte eensgezind samen met

1) „De Oproep” — Vert.

Goetsjkow. „Ik had grote sympathie voor en vertrouwen in Gwozdjeweide Goetsjkow van hem. De mensjewiki brachten Gwozdjewe tijdens de revolutie van het jaar 1917 op de post van minister van arbeid.

„Linkser” stond het mensjewistische centrum, aangevoerd door I. Dan, I. G. Tseretelli en de Doema-fractie — N. S. Tsjcheidze, A. I. Tsjchenkeli, M. I. Skobelew. Het „centrum” ging achter de revolutionaire frase schuil, maar ondersteunde metterdaad de landsverdedigers. Aan de „linker”-flank van de mensjewiki stonden Martow en iets of wat meer naar links Trotski. In de eerste periode van de oorlog gaf Trotski tezamen met Martow in Parijs de krant „Nasje Slowo”^{x)} uit, kritiseerde hij de bolsjewistische tactiek, noemde hij de bolsjewiki „scheurmakers” en riep hij op tot eenheid met de landsverdedigers, die op het standpunt van de oorlog stonden.

Het „centrum” en de „linkse” mensjewiki waren bang om openlijk het standpunt van de landsverdediging in te nemen. In de Doema onthielden zich zowel Tsjcheidze als Kerenski van stemming over de tsaristische oorlogskredieten. Lenin verklaarde de houding van de fractie als volgt: „dat zij anders een storm van verontwaardiging van de kant der arbeiders tegen zich zou hebben verwekt”²⁷⁾.

Ondanks hun kritiek werkten zowel de landsverdedigers als de „linkse” mensjewiki en het centrum in de politieke praktijk met de openlijke agenten van de Russische bourgeoisie samen. Toen Vandervelde, één van de leiders van de Ilde Internationale, zich met een brief tot de Doema-fractie van de mensjewiki richtte en hen trachtte te overreden, het standpunt der verdediging van het tsaristische Rusland tegen Duitsland in te nemen antwoordde Tsjcheidze en zijn medestrijders:

„In deze oorlog is Uw zaak een rechtvaardige zaak van zelfverdediging tegen de gevaren, die de democratische vrijheden en de bevrijdingsstrijd van het proletariaat bedreigen van de kant der agressieve politiek van de Pruisische jonkers... Wij werken de oorlog niet tegen, wij achten het echter nodig Uwe aandacht te vestigen op de noodzakelijkheid om zich nu reeds voor te bereiden op energiek verzet tegen de thans reeds vast te stellen veroveringspolitiek van de grote mogendheden”²⁸⁾.

Al deze „linkse” narodnikistisch-sociaal-revolutionaire en mensjewistisch-sociaal-demokratische groepen — van de groep van Tsjernow en de maximalisten tot en met de groep van Martow en Trotski — waren in het wezen van de . zaak, ondanks hun revolutionaire fraseologie, de kleinburgerlijke linkervleugel van de burgerlijke democratie, die op de bodem van het behoud en de „verbetering”

1) „Ons woord” — Vert.

van het kapitalisme stond, want zij allen ontkenen de mogelijkheid der overwinning van het socialisme in Rusland, traden op tegen de socialistische omvorming van Rusland, ondersteunden de eenheid met de landsverdedigers, die voor de imperialistische oorlog waren, traden op tegen de bolsjewistische leuze van het omzetten van de imperialistische oorlog in de burgeroorlog, voerden een actieve strijd tegen de bolsjewistische politiek, berekend op de nederlaag van de tsaristische regering in de imperialistische oorlog, voerden in een eenheidsfront de strijd tegen de partij van Lenin, tegen de bolsjewistische partij.

De enige revolutionaire proletarisch-socialistische partij in Rusland was de partij der bolsjewiki. Formeel tezamen met de mensjewiki één sociaal-demokratische partij vormende, hadden de bolsjewiki in feite reeds in het jaar 1905 een zelfstandige partij gevormd en sinds het jaar 1912 formeel met de mensjewiki gebroken^ hun rechtse leiders uit de partij gejaagd en een afzonderlijke bolsjewistische partij gevormd. De bolsjewistische partij was de enige partij, die de hegemonie van het proletariaat erkende als de fundamentele voorwaarde van de overwinning der burgerlijk-demokratische revolutie en het uitgroeien van deze laatste tot de socialistische revolutie. Zij was de enige partij, die de mogelijkheid der overwinning van het socialisme in Rusland erkende en zij had haar concreet revolutionair platform voor de overgangperiode van de burgerlijke naar de socialistische revolutie. Zij was de enige partij, die konsekvent tegen de imperialistische oorlog streed, die voor de nederlaag van de tsaristische regering in de imperialistische oorlog was, die de politiek der verbroedering aan het front doorvoerde, die in naam van het proletarische internationalisme onverzoenlijk strijd voerde tegen het chauvinisme en de landsverdediging en die de leuze verwezenlijkte van het omzetten van de imperialistische oorlog in de burgeroorlog. De leider en stichter van de bolsjewistische partij was Lenin. De bolsjewistische partij bezat in de Staats-doema haar fractie van arbeidersafgevaardigden, die door de arbeidersklasse volgens de arbeiders-curie was gekozen. De Doema-fractie van de bolsjewiki werd in November 1914 door de tsaristische regering gearresteerd en later naar Oost-Siberië in ballingschap gezonden.

De roversoorlog was in volle gang. Er vond een onbeperkt en schaamteloos in bezit nemen van vreemd grondgebied plaats en de mensjewiki riepen alleen maar op om „zich voor te bereiden” tot de strijd tegen „de aangenomen politiek van in bezitneming”. Voor Miljoekow en Goetsjkow was het voldoende, dat de mensjewiki „zich niet tegen de oorlog verzetten”. De nuchtere burgerlijke politici wisten, dat in de praktijk „zich niet verzetten” van gelijke kracht is als „bevorderen”.

Zo was het ook bij het stichten van het progressieve blok. Hieraan

knotten ^{ana} ^{aΛe} burgerlijke .partijen deel: de Oktjabristen, de ^a ^{eil} ue progressisten, een deel van de gematigd-rechtsen, de zogenaamde progressieve groep van de nationalisten en de fraktie van ie centrum. Alleen .de troedowiki, de mensjewiki en de uiterst-lechtsen maakten er geen deel .van uit. Maar de beide eersten sympathiseerden in hoge mate met het blok en Tsjcheidze beloofde alle „progressieve” stappen van het blok te ondersteunen, tiet enige wat Tsjcheidze van het blok eiste was — „nader tot het volk te staan , waarin dit evenwel tot uiting moest komen, dat zette de leider van de mensjewiki helemaal niet uiteen.

Het program van het progressieve blok kwam peer op „het vormen van een verenigde regering uit personen, die het vertrouwen van het land genieten”, tot wier taak het zou behoren om

„een verstandige en konsekwente politiek te voeren, gericht op het behoud van de binnenlandse vrede en het doen verdwijnen van de geschillen tussen de nationaliteiten en de klassen” ²⁹).

De eisen van de bourgeoisie waren buitengewoon bescheiden. Er was niet alleen geen sprake van het met haar delen van de macht, maar zelfs ook niet van een verantwoordelijk ministerie. Men streefde slechts naar het benoemen van enkele ministers, die het vertrouwen van de bourgeoisie genoten en naar een meer verdraagzaam optreden tegenover de burgerlijke organisaties. Er stonden op het program van het blok ook nog de eisen van gedeeltelijke amnestie voor de wegens politieke en godsdienstige vergrijpen veroordeelden, van de uitwerking van een wet over de autonomie van Poïen, van een verzoeningsgezinde politiek inzake de Finse kwestie, van het betreden van de weg der opheffing van de beperkingen voor de Joden, van het herstel van de werkzaamheid van de vakverenigingen en van de legaliteit van de arbeiderspers — het was duidelijk, dat dit alles slechts diende om de ondersteuning te verkrijgen van de onderdrukte nationaliteiten en van, zij het ook slechts het achterlijke deel van de arbeiders.

Maar ook dit gepraat van de bourgeoisie klonk het absolutisme als een uitdaging in de oren, daar het sinds lange tijd de „doelloze dromerijen” was ontwend — zoals Nikolaas II reeds in de eerste dagen van zijn regering de pogingen der liberalen had genoemd, om verbeteringen in zijn regime aan te brengen. Het absolutisme aanvaardde de uitdaging.

„Niemand heeft behoefte aan hun mening — laten zij zich liever met de kwestie der riolering bezighouden”³⁰).

Zo schreef de tsaritsa geprikkeld en bits op 28 Augustus 1915 aan Nikolaas met betrekking tot de Moskouse Doema, die dezelfde eisen als het progressieve blok naar voren had gebracht. Iets daarvóór had de tsaritsa geschreven:

„Rusland is goddank geen konstitutioneel land, hoewel dit onkruid een rol poogt te spelen en zich in zaken te mengen, die hen niet aangaan”³¹).

De rechtsen, de feodale landheren, traden tegen het progressieve blok op. Het „Verbond van het Russische Volk” richtte zich met een pogromoproep tot de „Russische mannen”, tegen de „vermindering der rechten van den alleenheerser aller Russen”.

De Zwarte Honderd-pers riep de regering op om aan de meerderheid van de Doema geen concessies te doen. De rechtsen in de Doema (besloten tegenover het progressieve blok een bijzonder „informatiebureau” te stichten. Maar dit scheen hun nog te weinig. Daar zij (niet bij machte waren in de Doema tegen het blok te strijden, begonnen zij een campagne om de Doema naar huis te zenden. De voorzitter van de „Raad van de verenigde Adel”, A. P. Stroekow, trad met een schrijven op, waarin hij eiste, dat de Doema haar werkzaamheid zou staken. De monarchistische organisaties in een reeks van steden sloten zich bij deze eis van de verenigde adel aan. Zij riepen eveneens het absolutisme op om verder geen concessies te doen en dringend maatregelen te nemen om de macht te versterken.

Maar de regering zelf zat ook niet stil. In de eerste plaats besloot Nikolaas onder aandringen van de tsaritsa om den „langen” Nikolaas ontslag te verlenen en zelf het opperbevel van het leger in handen te nemen. De tsaar had zijn oom nooit zijn deelnemen aan het organiseren van de Doema kunnen vergeven. Leden van de hofhuishouding hadden aan Witte, toen hij in 1905 minister president was, verteld dat de „lange” Nikolaas, die men in de stormachtige dagen van Oktober van het jaar 1905 tot militair diktator bestemd had, een revolver had gegrepen en onder bedreiging van zich in de werkkamer van den „kleinen” Nikolaas voor de kop te zullen schieten de ondertekening van het manifest over de vrijheden en de bijeenroeping van de Doema had afgedwongen.

„Wij zijn nog niet voorbereid op een konstitutionele regering. Nikolaas en Witte dragen de schuld, dat de Doema bestaat en jou heeft zij meer zorgen gebracht, dan vreugde verschaft”³²), bracht de tsaritsa in het jaar 1915 in herinnering, toen zij op het vervangen van Nikolaas Nikolajewitsj aandrong.

Het ging echter niet om de „oude zonden” van den grootvorst. Nikolaas Nikolajewitsj zelf was verre van verstandig. „Graaf Witte schreef over den „langen” Nikolaas, „dat hij reeds lang geleden tot het spiritisme was vervallen en om zo te zeggen, in de war was”³³). Ja en de tsaar zelf gaf in een van zijn brieven aan de tsaritsa een weinig eerbiedige karakteristiek van hem:

„Wij hebben zeer diepgaand over enige ernstige kwesties gesproken en zijn tot mijn genoegdoening over hetgeen wij

hebben behandeld tot volledige overeenstemming gekomen. Ik moet zeggen, dat hij, als hij alleen is en zich in een goede geestestoestand bevindt, gezond is — ik zou willen zeggen, / hij dan de zaken juist beoordeelt”³⁴).

Misschien, dat het feit, dat de grootvorst „niet geheel gezond” was, hem juist voor de bourgeoisie tot een aannemelijk kandidaat in de konstitutionele monarchie maakte. Ook het deelnemen van Nikolaas Nikolajewitsj aan het publiceren van het manifest van de 17de Oktober speelde een rol. Zó of anders, in de kringen van het hof meende men, dat de bourgeoisie den „langen” Nikolaas tegenover den „kleinen” Nikolaas stelde. De tsaritsa schreef meer dan eens aan haar man:

„Niemand weet thans wie er keizer is, — jij moet snel naar het Grote Hoofdkwartier reizen en de ministers daarheen roepen, alsof je hen niet hier zoudt kunnen ontvangen, zoals verleden Woensdag. Het schijnt aan de buitenstaanders, alsof Nikolaas alles beslist, veranderingen aanbrengt, de mensen uitkiest — dat brengt mij tot vertwijfeling”³⁵).

Volgens mededeling van de tsaritsa hadden „sommigen in de kringen van het hof de stoutmoedigheid om Nikolaas Nikolajewitsj Nikolaas III te noemen”³⁶).

De tijding over de te verwachten vervanging van den opperbevelhebber verwekte in de burgerlijke kringen een ontzaglijke onrust. De voorzitter van de Doema smeekte den tsaar om het opperbevel niet op zich te nemen. Op 12 Augustus 1915 schreef Rodzjanko een verslag, dat in zeer schrille en hoge tonen was vervat. Op 18 Augustus nam de stedelijke Doema van Moskou een scherpe resolutie tegen de regering aan en richtte zich tegelijkertijd tot grootvorst Nikolaas Nikolajewitsj „met de uiting van haar gevoelens van vertrouwen.” Maar deze gebeurtenissen verhoogden slechts de achterdocht van het hof. Op 23 Augustus publiceerde de tsaar het manifest over het vervangen van Nikolaas Nikolajewitsj en op 3 September werd de Staats-doema naar huis gezonden. Ziehier, hoe de droge notulen het beeld van het verdagen van de Doema weergeven :

„De vergadering wordt ’s middags om 2 uur 51 minuten geopend onder voorzitterschap van M. W. Rodzjanko.

De voorzitter. Ik verklaar de zitting van de Staats-doema voor geopend. Ik stel de Staats-doema voor om staande de allerhoogste oekaze¹) aan te horen. (Allen verheffen zich van hun zetels).

De vicc-voorzitter van de Staats-doema Protopopow: „Oekaze aan de regerende Senaat. Op grond van artikel 99 van Je

1) Bevel. — Vert.

Staatsgrondwet gebieden wij : de werkzaamheden van de Staatsdoema vanaf 3 September dezes jares te onderbreken en in overeenstemming met de door ons aan de regerende Senaat op 11 Januari 1915 gegeven oekaze de termijn van het hervatten der werkzaamheden van de Staatsdoema te bepalen niet later dan November 1915, afhankelijk van de buitengewone omstandigheden. De regerende Senaat moet ter uitvoering dezes onverwijld de nodige maatregelen treffen.

Het origineel eigenhandig ondertekend door zijne keizerlijke majesteit: „Nikolaas”. In het hoofdkwartier van den tsaar, 30 Augustus 1915.”

De voorzitter. Zijne keizerlijke majesteit „hoera!” (Lang aanhoudende kreten „hoera”.) Ik verklaar de zitting van de Staatsdoema voor gesloten. (De zitting wordt 's middags om 2 uur 53 minuten gesloten)”³⁷).

In twee minuten was alles afgelopen. Gisteren nog hadden de burgerlijke afgevaardigden het ontslag van de tsaristische ministers geëist en vandaag riepen zij gedwee „hoera” voor dengene, die hen wegjaagde.

II.

HET VERVAL.

Het „oproer op de knieën” van de bourgeoisie had geen verdere voortgang. Evenwel in de tweede helft van het jaar 1916, toen de tegenstellingen, verwekt en verscherpt door de oorlog, in volle omvang tot ontwikkeling kwamen, had er een sterke verandering in de toestand plaats.

De slagen van de oorlog bleken voor Rusland een bijzonder verwoestende uitwerking te hebben. In de eerste plaats deed zich het feit gevoelen, dat het land onvoldoende op de wereldoorlog was voorbereid. De technische achterlijkheid van de Russische oorlogsindustrie trad in alle oorlogen van de laatste tijd aan het licht. In de Krim-oorlog (1854) had Nikolaas I tegenover de Engels-Franse coalitie een leger geplaatst, waarvan een niet onbelangrijk aantal soldaten met vuursteen-ge weren was bewapend. Om schieten te leren moesten er aan iederen soldaat in het geheel 10 scherpe patronen per jaar ter beschikking worden gesteld, maar ook deze kregen zij alleen op papier. De verdedigingswerken van Sebastopol stortten in elkaar als gevolg van de trillingen veroorzaakt door het daarop geplaatste geschut. In de Russisch-Turkse oorlog (1877) hadden de generaals, uitgaande van de mening, dat „het vuurwapen aan de zelfverdediging beantwoordt en de sabel en de bajonet aan de zelf-

opoffering”, het verdragende Berdan-geweer met een vizier laten voorzien, dat alleen op 600 schreden was berekend. De generaals rechtvaardigden hun onbekwaamheid met het oude spreekwoord: de kogel is een domkop — de bajonet een ferme knaap. De Russische troepen leden geweldige verliezen door het Turkse vuur, terwijl de Turken van den tegenstander slechts weinig hadden te lijden. Een dergelijke toestand bestond bij de artillerie. De oorlogsindustrie voorzag nog in de jaren '70 de artillerie met bronzen kanonnen, met een zwakke lading en een geringe aanvangsnelheid van de granaten. De Turkse artillerie was met stalen kanonnen uitgerust, die op de fabrieken van Krupp waren vervaardigd. Toen Rusland met de legers „van een land in botsing kwam, dat verre van vooruitstrevend was, maar welks legers door vooraanstaande landen waren geschoold en uitgerust, openbaarde het Rusland van Alexander II evenals het imperium van Nikolaas I heel de voosheid van zijn militaire macht en van zijn sociaal-ekonomisch stelsel.

De Russisch-Japanse oorlog van de jaren 1904—1905 had voorgoed een einde gemaakt aan het sprookje van de schijnbare macht van Rusland. Had in de Krim-oorlog de Engels-Franse coalitie een jaar nodig gehad om de vesting Sebastopol in te nemen, — het kleine Japan kreeg in acht maanden Port-Arthur onder de knie, een vesting, die wat haar sterkte betreft, met zes Sebastopols was te vergelijken.

„Een gepleisterd graf — dat bleek het absolutisme op het gebied van de verdediging naar buiten te zijn...,” schreef Lenin in Januari 1905 ³⁸).

Evenzo weinig voorbereid ging het tsaristische Rusland de wereldoorlog tegemoet. De „verziende” leiders van het militaire departement namen aan, dat de oorlog niet langer dan vier tot zes maanden zou kunnen duren. De minister van oorlog en de chef van de hoofdadministratie van de artillerie generaal Koezmin-Karawajew meenden, dat het na de beëindiging van het gereedmaken der munitie-voorraden en het vervoer daarvan naar het leger „wel wat minder druk met hun werk zou worden” ³⁹). Maar de voorraden waren slechts toereikend voor de eerste vier maanden van de oorlog. Het bleek spoedig, dat het Russische leger gebrek had aan granaten, geweren en patronen en dat er geen mogelijkheid was om deze op korte termijn te ontvangen. De geweren voor het drillen der rekruten ontbraken. De reserves gingen ongewapend naar het front.

Maar het ging hier niet alleen om een kortzichtige politiek. Oorlog kan men niet op „voorraden” voeren, men moet in het bezit zijn van een zich onophoudelijk uitbreidende oorlogsindustrie. De oude tsaristische burokraten, die een versterking van de bourgeoisie vreesden, wilden de industrie echter niet bij de verzorging van het leger betrekken. Meer dan zes jaar (1909—1915) had generaal

Soechomlinow achter zijn bureau op het ministerie van oorlog gezeten, maar absoluut niets geleerd op het gebied van het krijgswezen. Bovendien had hij zich omringd met een dicht net spionnen van de Duitse generale staf. In de loop van vijf jaar voorbereiding van de oorlog en één jaar van oorlog bleek het verraad in het hart van het leger niet aan het daglicht te zijn gebracht. Het militaire departement met zulk een minister aan het hoofd kon het verval alleen maar bevorderen. Soechomlinow kreeg de bijnaam van „de generaal van de nederlagen”.

Eerst in de zomer van het jaar 1915, toen het slecht bewapende leger in wanorde aan het front de terugtocht aanvaardde, besloot het absolutisme zich met de mobilisatie van de industrie te bemoeien. Op 17 Augustus 1915 werd de wet gepubliceerd in zake de bijzondere konferenties op het gebied van de verdediging, -het vervoer, de brandstoffen en de levensmiddelen. Toen Nikolaas II de vertegenwoordigers van de bourgeoisie tot medewerking aan de verzorging van het leger opriep, zeide hij bij de plechtige opening van de conferentie van 22 Augustus:

„Vanaf heden wordt deze zaak aan U, mijne heren, in handen gegeven”⁴⁰).

De konferenties, aan het hoofd waarvan de ministers stonden, ontvingen uitgebreide volmachten. De conferentie voor de verdediging was rechtstreeks ondergeschikt aan de hoogste macht.

„Generlei regeringsinstelling of persoon kan haar opdrachten verlenen of verantwoording van haar eisen”⁴¹).

De conferentie werd het recht verleend om:

„De uitvoering van de vervaardiging van het materiaal met alle middelen... en onbepaalde kredieten tot oplossing te brengen”⁴²).

De uitgebreide volmachten hielpen niet om de oorlogsproductie te *organiseren*. Volgens het getuigenis van generaal Manikowski, die in het jaar 1915 chef was van de hoofdadministratie der artillerie, „ging de verzorging van ons leger met oorlogsvoorraden desniettemin niet alleen niet vooruit in het tempo, waarop zij (de conferentie — *Red.*) had gerekend, maar werd zij in vele opzichten nog slechter”⁴³).

Ondanks het feit, dat aan de conferentie voor de verdediging ook de minister van handel en industrie, graaf Sjachowski en twee van zijn plaatsvervangers deelnamen, legde deze „regelende” conferentie een volledige onwetendheid inzake de oorlogsindustrie en de mogelijkheden harer mobilisatie aan de dag. De vertegenwoordigers van de grootindustrie op de conferentie benutten de gelegenheid om grote bestellingen te verkrijgen en om een „georganiseerde speculatie” tot stand te brengen.

„De drieduims-granaat was de eerste lekkere brok waaraan

deze jakhalzen hun tanden wetten”⁴⁴), schreef generaal Mani- kowski.

Even vruchteloos was de werkzaamheid van de andere konferenties op het gebied van de brandstoffen, de levensmiddelen en het vervoer. In deze organisaties beschuldigden de vertegenwoordigers van de bourgeoisie en de ambtenaren, die de verdediging zouden „bevorderen”, elkaar van duistere zaakjes en namen met grote ijver steekpenningen aan. De krampachtige pogingen om het verbruik en de produktie te regelen stieten op het tot in de wortel verrotte buro- kratische apparaat en zijn onbekwame leiders. In November van het jaar 1915 besloot bijvoorbeeld de minister van het verkeerswezen A. F. Trepow de strijd aan te binden tegen de naderende hongersnood en wel door middel van het regelen van het spoorwegverkeer. Op besluit van de ministerraad werd voor zes dagen het passagiersvervoer tussen Moskou en Petrograd stop gezet, met het doel om de verzorging van de hoofdstad te verbeteren. Maar niemand bekommerde zich om de organisatie van het vervoer van produkten naar Moskou. Het passagiersvervoer stond stil en de regering stuurde lege goederentreinen naar Moskou. Met hetzelfde „sukses” werd de poging bekroond om de verzorging van de bedrijven met brandstof en grondstoffen in orde te brengen. De kolen winning en de produktie van petroleum liepen achteruit, het in de war geraakte transportwezen slaagde er niet in om hout aan te voeren. De oorlogsindustrie had reeds begin 1915 te kampen met gebrek aan brandstof. In Oktober 1915 nam de Bijzondere konferentie voor de brandstoffen het besluit inzake de requisitie van de voorraden brandstof. Dit besluit stuitte bij de gehele bourgeoisie op hevig verzet. Het zij terloops opgemerkt, dat dit besluit op die konferentie met 14 tegen 10 stemmen was genomen. In de zóné van het Noord-Westelijke front poogde men de requisitie door te voeren met behulp van de militaire macht. In antwoord op deze poging dreigde de raad van de kongressen der houtindustrie de houtaankoop stil te leggen.

Voorlopig saboteerde de bourgeoisie iedere stap, gericht op de regeling van de produktie en het verbruik en in de eerste plaats — van de inkomsten. De ministers van Nikolaas zochten de schuldigen aan het verval — ieder in het departement van den ander. Op een van de zittingen van de ministerraad werd in Juni 1916 de kwestie behandeld van het niet op tijd leveren van kolen, ijzer en levensmiddelen voor het leger. Volgens het getuigenis van Stürmer, die toen voorzitter van de ministerraad was, had er op deze zitting een botsing plaats tussen den minister van het verkeerswezen Trepow en den minister van industrie Sjachowski.

— Er is onvoldoende kolenvoorraad voor de bedrijven — verklaarde de minister van het verkeerswezen.

En de kolen behoren tot het ressort van Sjachowski.

— Ja, ik heb kolen, maar U geeft geen wagons, — antwoordde Sjachowski.

— Ik geef geen wagons, omdat het ministerie van oorlog alle wagons bij mij in beslag heeft genomen... en er geen één terug zendt.

Aan dit gesprek werd door den minister-president zelf toegevoegd:

„Er waren zulke opstoppen van wagons, dat men om de er bij komende wagons te kunnen bewegen, andere wagons van de spoordijk moest werpen”⁴⁵).

Als blinden tastten de ministers in hun departementen rond, zonder te begrijpen wat er gebeurde en hoe men tegen het verval moest strijden.

Nog moeilijker bleek het om de achterlijke landbouw en de boerenbevolking zo te mobiliseren, als dit door de vooraanstaande kapitalistische landen kon worden gedaan. De produktie voor de markt van de half-feodale en verbrokkelde landbouw had in niet geringe mate een afgedwongen karakter. De boeren hadden geld nodig om aan de landheren de pacht voor het land te betalen. Ook de belastingpers van het tsarisme perste geld uit de boeren. In de jaren van de oorlog verminderde de produktie voor de markt van het boerenbedrijf zeer sterk. Het deel van de plattelandsbevolking, dat het meest tot werken in staat was, was voor het leger opgeroepen — tezamen met de opgeroepen bevolking uit de steden telde dit 16 miljoen man of 47 % van het totale aantal volwassen mannen. Een van de leiders van de bourgeoisie, Boeblikow, verklaarde ronduit, dat Rusland in de eerste plaats de oorlog voerde met het bloed van zijn zonen en niet met het geaccumuleerde of voor het voeren van de oorlog bijeengebrachte kapitaal. Elk jaar, dat de oorlog duurde, werd de landbouw van een belangrijk deel zijner produktiemiddelen beroofd. De regering requireerde paarden, slachtvee, voertuigen. De „ijverige” bureaucraten wisten het klaar te spelen om de requisities door te voeren, zonder dat zij voor het leger veel nut opleverden. De gouverneur van Orel berichtte in het begin van 1916 over de werkzaamheid van de agenten der regering, die bij de bevolking het melkvee in beslag namen, terwijl het vette slachtvee in handen van de spekulatie viel.

„Zij requireerden in de eerste plaats hetgeen gemakkelijker te requireeren viel, — verklaarde op een konferentie over de duurte W. Michailowski. — De voorraden, die handig waren verborgen en die aan de ekonomisch sterkeren toebehoorden, werden blijkbaar niet in het minst door de requisitie getroffen”⁴⁶).

Het verval kwam ook tot uiting in de ineenstorting van de ekonomische grondslagen van het tsarisme — van het half feodale landheerlijke grondbezit. Zijn meest openlijke vorm, het in pacht geven van de grond aan de boeren, nam in omvang af. De pachten 32

waren reeds in het begin van de oorlog tot op ongeveer een derde verminderd.

En ook het landheerlijke bedrijf zelf werd ingekrompen. De voortdurende mobilisatie ondermijnde dit bedrijf, ontnam het zijn arbeidskrachten. Het ter beschikking stellen van de vluchtelingen uit de bezette gebieden en van de krijgsgevangenen kon ten slotte niet meer dan een tiende deel van de vertrokken arbeidskrachten vervangen. In Europees Rusland deed zich het gebrek aan landarbeiders in 1914 in 14 goevernementen van de 44 (32 % van alle Europese goevernementen) gevoelen, in 1915 in 36 goevernementen (82 %) en in 1916 in al de 44 Europese goevernementen. Er heerste in Rusland een groot gebrek aan arbeidskrachten. Voor de oorlog was het loon in de gebieden, die arbeidskrachten afgaven aanmerkelijk lager dan in de gebieden, die arbeidskrachten opnamen. Vanaf het jaar 1915 was het loon in beide gebieden bijna op gelijke hoogte gekomen. Dit getuigt er van, dat eveneens in de distrikten, die vroeger arbeidskrachten afgaven, gebrek aan landarbeiders heerste. Het gebrek aan arbeidskrachten versnelde, in verband met het algemene verval van het bedrijf, de achteruitgang van het half feodale landheerlijke landbouwbedrijf. Dit verval ging zelfs sneller, dan de algemene achteruitgang van de landbouw.

Het verval had niet alleen het half feodale landbouwbedrijf aangegrepen. De oorlog bracht ook aan de industrie een slag toe.

De militarisatie van het kapitalistische bedrijf toonde een zeer ingewikkeld beeld. De verwoesting, die de oorlog te weeg bracht, ging enige tijd schuil achter de bedrieglijke schijn ener opleving. De oorlog had de uitbreiding van de industrie ten gevolge, die voor de verdediging werkte. En dit juist verwekte de schijn ener opleving. De algemene waarde der produktie nam van 5620 miljoen in 1913 toe tot 6831 miljoen in het jaar 1916. Achter deze groei van de oorlogsproduktie ging het verval schuil van de hoofdtakken der industrie. De bedrijven, die niet „voor de verdediging” werkten, verminderden in het jaar 1916 hun produktie met 21.9 %; spoedig echter hield ook de opleving van de verdedigingsindustrie op, voornamelijk wegens het tekort aan brandstof en metaal. Twee jaar na het begin van de oorlog bleef de kolenwinning in het Donetsbekken, ondanks de verhoging van het aantal arbeiders van 168000 in het jaar 1913 tot 235000 in het jaar 1916 met grote moeite op het peil van voor de oorlog. Voor de oorlog bedroeg de produktie van één arbeider 12,2 ton, in 1915/1916 11,3 in de winter van 1916 9,26 ton. Minister Sjachowski was genoopt te erkennen, dat de achteruitgang van de arbeidsproduktiviteit verklaard moest worden „door de *verslechting van de uitrusting der mijnen*, wegens de onmogelijkheid om de noodzakelijke machines en toestellen voor de kolenwinning tijdig te repareren”⁴⁷).

Wegens het gebrek aan kolen stonden de fabrieken stil, werd het bakken van brood ingekrompen. De burgers verstookten hun omheiningen en hun meubels.

Naast het te kort aan brandstof deed zich ook een te kort aan metaal gevoelen. In het jaar 1916 werden er 36 hoogovens gedoofd. Men begon het metaal volgens het kaartsysteem te verdelen. Aan het einde van het jaar 1916 leverden de bedrijven slechts de helft van het metaal, dat voor de verdedigingsindustrie nodig was.

Het duidelijkst en het meest voelbaar trad het verval bij het transportwezen aan het licht. De transportcrisis bracht het algemene karakter der ontwikkeling van de gemilitariseerde volkshuishouding tot uiting. In het begin had er een opleving plaats, een toeneming van het vracht-vervoer. Maar deze opleving was verre van voldoende om ten volle aan de eisen van de oorlog te voldoen. Naast het toenemen van het vracht-vervoer werd op katastrofale wijze het aantal niet vervoerde vrachten groter. Reeds over de tweede helft van het jaar 1914 bedroeg dit 84000 wagons. In de eerste helft van het jaar 1916 groeide de opeenhoping van niet-vervoerde vrachten tot 127000 wagons aan. Op 15 Juli 1916 schreef generaal Aleksejew, de chef van de generale staf in zijn verslag aan den tsaar:

„In de huidige tijd is er geen gebied van het staats- en het maatschappelijk leven, waar zich, uithoofde van het feit, dat het transportwezen niet aan de behoeften voldoet, geen ernstige schokken doen gevoelen... Gemiddeld voldoet het transportwezen slechts aan 50 a 60 % van de behoeften der bedrijven, die voor de verdediging werken; voor het distrikt-Petrograd is het evenwel, volgens de verklaring van den minister van het Verkeerswezen, slechts mogelijk om van de vereiste 18½ miljoen poed 8 miljoen poed ¹⁾ aan te voeren. Onder zulke omstandigheden is niet alleen een verhoging van de produktiviteit der bedrijven ondenkbaar, maar zal men ook het huidige werk moeten inkrimpen” ⁴⁸⁾.

De volkshuishouding van het land viel uiteen in een aantal min of meer *geïsoleerde distrikten*. Dit deed de gunstige gevolgen van de maatschappelijke verdeling van de arbeid te niet, die door de kapitalistische ontwikkeling was bereikt, en wierp het tsaristische Rusland tientallen van jaren terug. Zo bedroeg de verhoging van de herfstprijzen voor rogge in de Centrale industrie-distrikten tegenover de prijzen in de naburige distrikten van het Centrale gebied der Zwarte Aarde (in procenten) :

gemiddeld over	1914	19
„	„	1915 39
„	„	1916 57

1) 1 Poed = 16.38 Kilogram. — Vert.

In het jaar 1916 nam de prijsverhoging tengevolge van de moeilijkheden bij het graan-vervoer *tot het drievoudige* toe.

Het verval van het transportwezen verscherpte in hoge mate de crisis in de *levensmidd'elen-verzorging*. De slecht werkende spoorwegen deden reeds in de tijd, toen er in het land nog voorraden van de oogsten der vorige jaren voorhanden waren, een gebrek aan levensmiddelen ontstaan. Ongeveer een milliard poed graan, dat voorradig was, kon niet naar de distrikten worden vervoerd, die meer graan verbruikten, dan zij produceerden. Hierdoor nam de speculatie in graan snel toe. De minister van landbouw Rittich besloot in de herfst van het jaar 1916 zelfs naar een uiterste maatregel te grijpen: naar de verplichte aflevering van het graan. Rittich was een typische vertegenwoordiger van de bureaucratie. Hij had met onderscheiding de bureaucratische school afgelopen, hij stond na de revolutie van het jaar 1905 aan het hoofd van verschillende departementen op het gebied van de landbouw en de grondregeling. Evenwel, de praktijk met de Stolypinse grondregeling hielp hem niet bij de doorvoering van de graan-requisities. De poging eindigde met een volkomen mislukking. Het gelukte niet om graan te verkrijgen. De graanpakhuizen in de centra, die meer graan verbruikten dan zij produceerden, raakten spoedig leeg. In de herfst van het jaar 1915 moesten zich de steden met een honger-rantsoen tevreden stellen. Het leger ontving slechts de helft van de verbruiksnorm.

Het verval van de markt en de speculatie bevorderden de ontreddering van de geldomloop. Het goud was direkt bij het begin van de oorlog uit de omloop verdwenen. De uitgaven namen van jaar tot jaar toe. De uitgaven van de staat overtroffen de inkomsten (in procenten) :

in 1914	met 39
„ 1915	„ 74
„ 1916	„ 76

Er werd in steeds grotere hoeveelheden papiergeld gedrukt. De roebel daalde in waarde. Het krediet was tot in de grond geschokt. Het geschokte krediet vergrootte op zijn beurt het verval van de markt.

In de burgerlijke economische literatuur worden gegevens aangehaald over de achteruitgang van het „volksvermogen” als gevolg van de oorlog. Volgens deze gegevens had Rusland aan het einde van de oorlog (1919) 60 % verloren van hetgeen het in het jaar 1913 bezat, terwijl het verlies van Engeland 15 % bedroeg, van Frankrijk — 31 %, van Duitsland — 33 %, van Oostenrijk-Hongarije — 41 %. Alleen Japan en Amerika hadden hun „volksvermogen” verhoogd, een vermogen, dat overigens in de kapitalistische landen in even geringe mate aan het volk behoort als het „volksinkomen”.

Was in het algemeen de achteruitgang van het totaal van alle vermogens in Rusland het grootst, — ook het verval van de volkshuishouding had hier in een sneller tempo plaats, dan in welk ander land ook.

Als gevolg van het intense verval der volkshuishouding had er ook een sterke waardevermindering van de valuta plaats; in verhouding tot de dollar bedroeg de waardevermindering (in procenten) :

	in 1915	in 1918
Japan	+ 0	+ 1
Engeland	— 3	— 2
Frankrijk	— 8	— 12
Italië	— 16	— 20
Duitsland	— 16	— 23
Oostenrijk-		
Hongarije	— 27	— 33
Rusland	— 29	— 40.

Het tempo van de waardevermindering van de valuta in de verschillende landen was verschillend. Zij bleef op het peil van het goud in Japan en daar dicht aan toe in Engeland. *Het sterkst* bfeek de waardevermindering der valuta in Rusland en in Oostenrijk- Hongarije te zijn. Aanmerkelijk geringer — twee tot driemaal — was de vermindering van de waarde van het geld in Duitsland, Italië en Frankrijk.

De Verenigde Staten, Japan en Engeland hadden de oorlog alleen op *vreemd* grondgebied gevoerd. De door de geallieerden bezette gebieden van Duitsland waren niet groot. De door den vijand in het tsaristische Rusland bezette gebieden overtroffen zowel wat hun absolute afmeting, als wat hun betekenis voor het land betreft, alle in Oostenrijk en in Frankrijk bezette gebieden.

Rusland onderscheidde zich door de ontzaglijke uitgestrektheid van het front, waaraan de krijgsverrichtingen plaats hadden. De linie van het Russische front was enige malen langer dan de linies der fronten van de andere mogendheden. De millioenen-legers van Rusland en van Duitsland-Oostenrijk gingen op een ontzaglijk territorium van het Oostelijk krijgstoneel *enige malen* vooruit en achteruit. Tengevolge van de beweeglijkheid der krijgsverrichtingen waren de verwoestingen bijzonder groot, en wel niet enkel in de gebieden der krijgsverrichtingen, maar ook in de aangrenzende gebieden, die de verderfelijke invloed der evacuaties ondergingen. De evacuaties omvatten in het tsaristische Rusland meer dan 500000 vierkante kilometer met een bevolking van 25 millioen mensen, d.w.z. van een zevende gedeelte der bevolking van het land. Drie millioen mensen werden uit de plaatsen, waar zij leefden, afgevoerd en in het achterland geworpen. De duizendkoppige menigten vluchtelingen brachten

desorganisatie en paniek te weeg en brachten het gehele economische organisme in de war. In tegenstelling tot Frankrijk waar de occupatie en de evacuatie slechts éénmaal op een niet zeer uitgestrekt deel van het grondgebied plaats had — in Augustus 1914 — onderging het tsaristische Rusland in de loop van de gehele oorlog de schokken van de occupaties en evacuaties.

: Krachtens zijn technische achterlijkheid niet in staat, zijn gehele volkshuishouding voor de verdediging te mobiliseren, moest Rusland zich om hulp tot de Geallieerden richten.

De omvang van de door de Geallieerden verleende kredieten nam van maand tot maand toe. Ongeveer acht milliard roebel gingen door de handen van de regering. De schulden, die Rusland tijdens de oorlog maakte, overtroffen de schulden van voor de oorlog bijna tweemaal — 7745,9 miljoen tegen 4066 miljoen roebel. De kredieten overtroffen in belangrijke mate de door Rusland bij de Geallieerden geplaatste bestellingen. Behalve voor deze bestellingen bij de Geallieerden moest er rente voor de staatsleningen worden betaald, moest er betaald worden voor de in de neutrale landen, in Japan en in Amerika geplaatste bestellingen.

De leningen maakten de afhankelijkheid van Rusland van de Geallieerden nog groter. Engeland bepaalde feitelijk de aard van de uitgaven op grond van de verleende kredieten. Als gevolg van de door de Geallieerden verleende kredieten vloeide het eroud uit Rusland weg. In Mei 1916 schreef Bark, de minister van financiën:

„De bijzonder ongunstige voorwaarden van het krediet, dat thans door Engeland wordt voorgesteld, getuigen ervan, dat met de verdere ontwikkeling van de militaire gebeurtenissen het krediet van Rusland alleen al bij de Geallieerde mogendheden onder steeds moeilijker voorwaarden verkregen kan worden en tevens, dat *onze algehele financiële afhankelijkheid van de Geallieerden buitengewoon zwaar is*”⁴⁹).

Zelfs een minister van de absolutistische regering was genoopt om de toename der halfkoloniale afhankelijkheid van Rusland tijdens de oorlog te erkennen. De oude tsaristische burokraat zag slechts één uitweg: nieuwe leningen aan te gaan op een andere plaats, bij het imperialistische Amerika.

De oorlog met de Midden-Europese mogendheden had voor Rusland een scherpe breuk in de buitenlandse economische betrekkingen gebracht. De helft van de voor de oorlog in het buitenland gekochte waren kwam uit de landen van Midden-Europa. Ongeveer een derde deel van de Russische uitvoer ging eveneens naar deze landen. De verbindingen van de andere landen met Duitsland en Oostenrijk waren aanmerkelijk geringer en het sprak van zelf, dat het af breken van deze verbindingen voor Engeland en Frankrijk en zelfs voor Italië niet zulke verwoestende gevolgen had. In Rusland 38

werden niet alleen de economische betrekkingen met de Midden-Europese mogendheden verstoord, maar ook de verbinding met bijna de gehele overige wereld werd plotseling afgebroken. De Europese landgrenzen, uitgezonderd die met Zweden en Noorwegen en die met Roemenië, welke laatsten geen handelsbetekenis hadden en over welke men, behalve dan in Roemenië zelf nergens kon komen, bleken te zijn gesloten. Op de Oostzee waren de Duitse onderzeeërs heer en meester. Dezelfde toestand ontstond op de Zwarte Zee, nadat Turkije in de oorlog was getreden. Over deze grenzen ging in het jaar 1913 $\frac{9}{10}$ van de uitvoer en $\frac{5}{10}$ van de invoer.

Tijdens de oorlog hing de verbinding van het tsaristische Rusland met de buitenlandse wereld aan de dunne draad van de Transsiberische spoorweg, die zich over een afstand van 8000 K.M. naar de enige uitgang naar de zee, naar Wladiwostok uitstreckte, — de bouw van de Moermansk-Spoorweg werd eerst aan het einde van het jaar 1917 beëindigd. Hierbij kwam in de zomermaanden de verbinding over Archangel, dat met het centrum door middel van een smalspoor was verbonden. Deze spoorweg werd eerst in 1916 op breedspoor omgebouwd. De haven van Archangel was slechts op een beperkt transitoverkeer berekend. Hoe gering de capaciteit van het goederenvervoer van deze spoorweg was, zien wij aan het feit, dat er een vervoer met *paarden* moest worden ingesteld als ten tijde van Iwan den Verschrikkelijke. Dit vervoer had plaats over de straatweg van Archangel naar Wologda en verder van Wologda naar Petrograd — een weg van ongeveer 1200 K.M. Rodzjanko schreef hieromtrent :

„Reeds in het begin van de oorlog begonnen er bij de Doema berichten binnen te komen, dat het vervoer langs de smalspoorbaan uit Archangel zeer bemoeilijkt werd en dat de haven overbelast was met goederen. De bestellingen uit Amerika, Engeland en Frankrijk hoopten zich tot bergen op en werden niet naar het binnenland vervoerd. Reeds in de eerste dagen van de oorlog had Litwinow-Falinski gewaarschuwd, dat de haven van Archangel in een verschrikkelijke toestand verkeerde. Uit Engeland werd een grote hoeveelheid kolen voor de Petrogradse fabrieken verwacht, maar deze kolen kon men zelfs nergens opslaan. Niettegenstaande Archangel de enige oorlogshaven was, die ons met de Geallieerden verbond, werd er aan deze haven bijna geen aandacht geschonken. Reeds op een van de eerste zittingen van de Bijzondere konferentie moest de kwestie van Archangel worden gesteld en de ministers worden gevraagd, wat zij van plan waren te doen. De ministers in de personen van Soechomlinow, Roechlow en Sjachowski maakten zich er van af of gaven schone beloften, maar ondernamen feitelijk niets. Intussen was aan het einde van de zomer

van het jaar 1915 de hoeveelheid te vervoeren goederen zo groot, dat de kisten, die op de grond lagen, onder de last van de daarop gestapelde goederen letterlijk in de grond verzonken" ⁵⁰).

Heel het zwaar belaste gebouw van het keizerlijke Rusland stortte dan ook ineen. De onkosten van de oorlog waren voor het land onmetelijk zwaar. In de eerste drie jaren van de oorlog gaf het land 167 % van alle inkomsten van 1913 uit, terwijl in dezelfde periode Frankrijk 105 % en Engeland 130 % uitgaven. Alleen in Oostenrijk-Hongarij e bereikten deze uitgaven de 160 %.

De last van de oorlog kwam met de grootste kracht op Rusland neer; 30 maanden van inspanning verwekten in het land het verval van de industrie, de achteruitgang van de landbouw, een crisis in het transportwezen en de honger.

„Wij zijn in het achterland machteloos of bijna machteloos... — schreef Goetsjkow in Augustus 1916 aan generaal Aleksejew, den chef van de generale staf. — Onze strijdmiddelen zijn tweesnijdend en kunnen bij de opgewonden stemming van de volksmassa's, in het bijzonder van de arbeidersmassa's, als de eerste vonk van een brand dienen, welks afmetingen niemand kan voorzien, noch lokaliseren" ⁵¹).

De oorlog kwam met heel zijn zwaarte op de schouders van de arbeiders en de boeren neer. De massa's werden in steeds grotere mate door revolutionaire verbolgenheid aangegrepen. Het land stond voor de uitbarsting. De imperialistische oorlog bleek de machtige bespoediger van de revolutie te zijn.

III.

DE ONTBINDING IN HET LEGER.

Ook het leger doorliep dezelfde school van de nood en de revolutionaire opvoeding. De bloedige slachting en de ontelbare verliezen openden den bedrogenen de ogen. De millioenen doden en verminkten legden met meedogenloze hardheid de werkelijke zin van de oorlog,, zijn roofzuchtig karakter bloot.

Bij de ontzettende verschrikkingen van de slachting voegden zich ondragelijke materiële ontberingen. Loopgraven vol modder en vuil,, ontbreken van warm eten, te kort aan brood, luizen — zó was in het algemeen het beeld van het leven aan het front.

„Weet je hoe het in de stellingen is — lezen wij in een van de talrijke en karakteristieke soldatenbrieven —. We staan in de loopgraven. Koude, vuil, het ongedierte bijt, éénmaal per

etmaal 's avonds om 10 uur geven ze eten en dan nog zwarte linzen, die een varken niet zou vreten. Je kunt gewoonweg van de honger verrekken...”⁵²).

Slecht gewapend, aangevoerd door onbekwame generaals, bestolen door omkoopbare intendanten, leed het leger nederlaag op nederlaag. Zonder zelfvertrouwen, zonder vertrouwen in zijn aanvoerders, niet wetend in naam waarvan de miljoenen te gronde gingen, slecht afgericht, hongerig en zonder schoenen, liet het leger steden, gehele gebieden en tienduizenden krijgsgevangenen in handen van den tegenstander.

De zware nederlagen verbitterden de soldaten. In de massa's groeide de ontevredenheid, overgaande in doffe gisting en daarna ook in actief optreden. De onkunde en de warboel vervloekend, weigerden de soldaten de bevelen op te volgen, gingen niet tot de aanval over, vermeden de strijd.

„Hier heerst in het leger grote onrust — schreef men van het Noordelijk front — het vechten hangt de mannen de keel uit. Al enige malen werd er bevel gegeven om tot de aanval over te gaan, maar de soldaten komen niet uit de loopgraven en ten slotte heeft men het offensief maar opgegeven”⁵³).

Een andere soldaat van het 408ste Koesnets-infanterie-regiment berichtte van hetzelfde front:

„Ik heb viermaal een aanval meegemaakt, er is alleen maar niets van terechtgekomen: onze regimenten gingen niet tot de aanval over. De een kwam wel uit de loopgraven en de ander niet, zodat ik ook maar niet uit de loopgraven ben gekomen”⁵⁴).

Volgens de getuigenissen van de tsaristische censoren, die de soldatenbrieven openden, schreef 60 % van de briefschrijvers over het gestadig toenemen van de nederlaag-stemmingen. De soldaten liepen van het front weg, gaven zich krijgsgevangen of schoten zich zelf door handen en voeten om in het hospitaal te worden opgenomen.

De soldaten ontvluchtten de ontzettende verschrikkingen van de oorlog; zij deserteerden. Deze deserteurs leefden in een toestand van voortdurende vervolging, in de vrees om elk ogenblik aan de politie te worden overgeleverd. En toch verkozen zij het hongerbestaan van deserteur, op wien de veldwachters als op een wild dier jacht maakten, boven het verblijf aan het front.

In het jaar 1916 telde het Russische leger reeds meer dan anderhalf miljoen deserteurs.

De toestand van de soldaten was vooral ook ondragelijk als gevolg van de stompzinnige tyrannie der officieren. Voortdurend, dag in dag uit werden de soldaten met ransel en disciplinaire straffen bedreigd. Voor de kleinste vergrijpen werden er straffen uitgedeeld. Zij werden afgeranseld wegens het maken van fouten bij de dienst, kregen slaag als zij niet vlug genoeg salueerden, als de meerderen

hun wodka niet op tijd kregen. De officieren pleegden mishandelingen als zij dronken waren, maar ook in nuchtere staat sloegen zij de soldaten bloedneuzen; door de soldaten te mishandelen luchtten zij hun gemoed over de eigen fouten. „Het gezicht van den soldaat is als een tamboerijn, hoe harder men er op slaat, des te verheugder is het gemoed,” zeiden de soldaten met bittere ironie naar aanleiding van het ranselen in het leger.

In de brieven, die bij duizenden door de tsaristische geheime politie werden gekonfisqueerd, vertelden zij over de verschrikkingen en ontberingen van het soldatenleven:

„Hoe verder de tijd opschiet hoe slechter het wordt. Onze meerderen knijpen ons de keel dicht, ze persen het laatste bloed uit onze lichamen en we hebben maar weinig bloed overgehouden. We kunnen de tijd niet af wachten, dat er aan dit alles een einde zal komen...”⁵⁵⁾.

Ziehier enige regels uit een andere brief, die een onder smart gebukte moeder te vergeefs wachtte:

„Lief moedertje, het zou beter zijn geweest als je mij niet had geboren, het zou beter zijn geweest als ik als kleine jongen was verdronken, want zoals ik nu moet lijden...”⁵⁶⁾.

Steeds vaker kwam het voor, dat de soldaten met hun wrede meerderen af rekenden. De gehate officieren werden in het gevecht gedood door de kogels van hun eigen soldaten.

De schrijver L. Woitolowski, die het leven in het leger heeft gadeslagen, schreef een soldatenlied, dat heel de haat tegen de officieren klaar Weergeeft:

Nu ga 'k arme, verlaten jongen
Met m'n verdriet en m'n geweer
In het donk're woud.
Op jacht zal ik gaan
Met m'n dierbare spuit,
En drie ongelukken begaan.
Het eerste: m'n kommandant
Zal ik meevoeren.
Het tweede: ik zal hem
Onder schot nemen.
Het derde: een kogel zal ik hem jagen
Recht door het hart.
Jij meerdere, jij hondezoon,
Wees vervloekt!⁵⁷⁾

In dergelijke gevallen werden de schuldigen aan de wraaknemingen gewoonlijk niet ontdekt. Men doodde de officieren niet alleen aan het front, maar ook in het achterland, bij de reserve-bataljons. De grondslagen van de oude discipline — de vrees voor de meerderen was verdwenen. In het leger kwamen gevallen voor dat de soldaten rechtstreeks tegen hun aanvoerders optraden en bovendien niet alleen maar als enkelingen. In plaats van de resultaatloze meestal tragisch aflopende gevallen van individuele uitbarstingen van verbolgenheid

en protest, begonnen de soldatenmassa's kollektief op te treden. Eigenaardige „stakingen” hadden reeds meermalen gehele regimenten en divisies aangegrepen. Een van de vele soldatenbrieven verhaalt het volgende van een dergelijke staking aan het front in het jaar 1916:

„De chef van de divisie hoorde van de staking. Hij kwam bij het regiment aan en vond niet één officier op zijn post. Zij hadden zich ergens verborgen. Hij vond slechts een vaandrig op zijn post en dien stelde hij aan het hoofd van het regiment, terwijl hij hem bevel gaf om onmiddellijk tot de aanval over te gaan. Maar ook hier weigerden alle compagnieën dit te doen. Er werd geschreeuwd: „Geef ons eten, geef kleren en schoeisel, anders zullen we niet vechten of ons allen krijgsgevangen geven.” De toestand was ernstig en zelfs kritiek. Als de vijand het te weten zou komen, dan had men ons allen zonder meer kunnen gevangen nemen. Naast ons regiment staakte het Tsarewsk-regiment en verderop ook andere regimenten van onze divisie. Twee bataljons van een regiment van onze divisie begaven zich in hun geheel vrijwillig in krijgsgevangenschap... Men wilde alle soldaten fusilleren, de geweren, granaten en de andere wapens wilde men hun afnemen, maar de soldaten gaven ze niet uit handen; ja en ook andere divisies staakten, zodat er niemand was om te fusilleren: allen staakten... Ja en hoe zouden ze niet staken, deze mannen zonder schoenen, hongerig en koud als zij waren, zelfs als je hen aankeek, kromp je ziel al ineen”⁵⁸).

De ontbinding van het leger werd in niet geringe mate bevorderd door de klassen-veranderingen, die in het kommando plaats hadden. Het officierskorps was een uitgekozen strijdvaardige, aan de „troon” toegewijde, door haar klasseaard vast aaneengesloten organisatie, hoofdzakelijk bestaande uit leden van de klasse der landheren. De tsaristische regering had het officierskorps zorgvuldig behoed voor aanvulling door mensen, die niet tot de feodale klasse behoorden. En het officierskorps zelf streed tegen het binnendringen in zijn midden van leden der lagere klassen. Maar de oorlog had de peilers van deze afgesloten groep ondermijnd. Het oude kader van het officierskorps had reeds in de eerste maanden van de oorlog zware verliezen geleden. Hun plaats werd geleidelijk ingenomen door leden uit andere lagen van de maatschappij. De oude kaste ging te loor in de massa der vaandrigen, afkomstig uit de kringen, die niet tot de adel behoorden. Officieren, die vroeger advocaat, onderwijzer, beambte waren geweest, niet afgestudeerde seminaristen, gymnasiasten en gemobiliseerde studenten vulden de rijen der bevelhebbers aan. De ouden traden de nieuwelingen met onverholen verachting en vijandschap tegemoet. De democratisering van het officierskorps

verhoogde de verwarring in het kommando en deze verscherpte op haar beurt de tegenstellingen in het leger.

Het stompzinnige vernietigen van mensenlevens, de woeste willekeur van de bevelhebbers, de onbekwame bevelvoering, de chaos en de moeilijke levensomstandigheden schudden zelfs de meest achterlijke soldaten wakker. Bij sommigen verwekte de oorlog afschuw en vertwijfeling, bij anderen de wens om een uitweg te vinden, om de schuldigen aan het zineloos bloedvergieten te vinden.

Het gelukte in de eerste tijd aan de patriottische pers door middel van een stroom van gif, die zij over het leger uitgoot, de doffe verbittering van de soldaten, zoals gebruikelijk was, af te leiden in de bedding van de haat tegen „den vijand”. Iedere nederlaag, de kleinste tegenslag werd verklaard door de kuiperijen van den buiten- landsen vijand — van de Duitsers en van den binnenlandsen vijand — van de Joden. Een golf van pogroms maakte aan het front honderden Joodse plaatsjes met de grond gelijk, richtte tienduizenden te gronde en joeg hen uit hun geboorteplaatsen op de vlucht naar onbekende verre streken.

Bij de soldaten kwam zelfs een bijzondere zegswijze in zwang. „In de order wordt alweer over Joodse spionnen geschreven — dat betekent dat we de terugtocht zullen aanvaarden,” — zo sprak men bij de troepenafdelingen.

Bij andere soldaten verwekte de oorlog het gevoel van haat tegen de bourgeoisie en de regering. Hoe meer de oorlog gerekt werd, des te sterker werd de verbittering tegen de heersende klassen. De partij der bolsjewiki bracht georganiseerdheid in dit elementaire proces.

De door de tsaristische regering buiten de wet gestelde bolsjewiki werkten onder buitengewone zelfopoffering in het leger. Daar waar de verbitterde soldaat het geweer krampachtig in zijn armen klemde en niet wist, wien hij moest aanvallen, wisten de bolsjewiki zijn verbolgenheid tegen de regering en de bourgeoisie te richten. Daar waar de tot verdierlijking gebrachte soldaten een uitweg zochten in doelloze geweldplegingen tegenover de „niet-Russeri”, voerden de bolsjewiki internationale agitatie en stelden zij deze tegenover het obscurantisme van het tsarisme en de nationalistten. De elementaire uitbarstingen van vertwijfeling wisten de bolsjewiki door volhardend werk in georganiseerde akties tegen het tsarisme om te zetten. Ondanks de vervolgingen door de geheime politie, ondanks het feit dat men alleen al wegens het lidmaatschap van de partij aan de krijgsraad te velde werd overgeleverd, vervulden de bolsjewiki onverschrokken hun plicht als revolutionaire strijders.

De tsaristische regering, die de schrik voor „oproer” te pakken had, bracht op ruime schaal „het zenden der ontevreden” naar het front in praktijk. Het was voldoende om zijn afkeuring uit te spreken over de zware arbeidsvoorwaarden op de fabriek, of men werd

door den ondernemer of den werkmeester op de lijst geplaatst en reeds de volgende dag bij de militaire bevelhebber geroepen en naar de „marskompanieën” gestuurd. Onder deze „ontevredenen” vielen in de eerste plaats zij, die van sympathie tot de bolsjewiki werden verdacht. De kortzichtige tsaristische regering had reeds in het begin van de oorlog niet minder dan 40 procent der industrie-arbeiders in het leger gemobiliseerd. Bovendien bevonden zich in de rijen van het leger en de vloot een niet gering aantal aktieve deelnemers aan de revolutie van het jaar 1905, een niet gering aantal vroegere lezers van de bolsjewistische „Prawda”, die door de regering dadelijk bij het begin van de oorlog was verboden. De bolsjewistische partij vond in dit milieu toegewijde propagandisten en drong met hun hulp steeds dieper in de soldatenmassa door.

Ondanks de terreur van de regering wist de bolsjewistische partij in een reeks van legerafdelingen in het achterland militaire organisaties tot stand te brengen. Het werk van deze organisaties werd door de invloed van de plaatselijke proletariërs vergemakkelijkt. In Petrograd, Moskou, Smolensk, Kiëw, Charkow', Jekaterinoslaw, Saratow, Nizjni Nowgorod, Samara, Tsaritsin, Jekaterinaburg, Twer, Bakoe, Batoem, Tiflis, Koetaïs, in het Letse gebied — overal werd er intensief gewerkt. Het oproepen van de bolsjewiki uit de verbanning in Narym tot de werkelijke dienst in het leger schonk de mogelijkheid om in Tomsk een tamelijk sterke militaire organisatie op te richten. Een grote invloed op de legerafdelingen in het achterland hadden ook de niet militaire verbindingen van de soldaten met de plaatselijke bolsjewiki en de bolsjewistisch gezinde proletariërs. De arbeiders-stakingen in het land wezen de soldatenmassa op de mogelijkheid van een revolutionaire uitweg. Ziehier een typisch beeld van de invloed van de revolutionaire strijd der arbeiders op de soldaten:

„Tijdens de talrijke demonstraties op de dag van de 9de Januari (1916 — *Red.*) waren er gevallen, dat de demonstranten soldaten ontmoetten. Zo ontmoetten de arbeiders op de Wyborgse chaussee vrachtauto's, die soldaten vervoerden. Er hadden wederzijds kameraadschappelijke begroetingen plaats. Bij het zien van de rode vlaggen namen de soldaten hun petten af en riepen zij „hoera”, „weg met de oorlog” enz. In de avond van de 10de Januari trok er een ontzaglijke grote optocht van arbeidsters, arbeiders en soldaten over het Grote Sampsoniëwski prospekt... de politie hield zich de gehele tijd afzijdig... De aanwezigheid van 300—400 soldaten in de duizendkoppige menigte had op de politie een „kalmerende” uitwerking... De demonstratie duurde meer dan een uur”⁵⁹).

Welk een buitengewone energie en zelfopoffering de partij der bolsjewiki in de strijd voor het revolutioneren van het leger aan de

dag legde, dat kan men beoordeelen alleen al aan de hand van de talrijke mededelingen van de tsaristische politie, die tevergeefs de revolutionaire organisatie trachtte uit te roeien:

„De Leninisten, die een dominerende betekenis in de partij hadden gekregen en die in Rusland de overweldigende meerderheid van de illegale sociaal-demokratische organisaties achter zich hadden, gaven sinds het begin van de oorlog in hun grootste centra (Petrograd, Moskou, Charkow, Kiëw, Toela, Kostroma, het goevernement Wladimir, Samara) een aanzienlijk aantal revolutionaire oproepen uit met de eis van het staken van de oorlog, de omverwerping van de bestaande regering en de instelling van de republiek, waarbij dit werk van de Leninisten het tastbare resultaat had, dat de arbeiders in staking gingen en wanorde stichtten”⁶⁰).

De bolsjewiki kwamen bij de soldaten met een duidelijk program, dat door Lenin was uitgewerkt, met nauwkeurige en begrijpelijke leuzen, die de meest pijnlijke en brandende kwesties behandelden. Steunend op de ontevredenheid van de soldaten, op hun heftig verlangen naar de vrede, het ransel-regiem, het verraad en de onbekwaamheid der bevelhebbers ontmaskerend, voerden de bolsjewiki de ontwakende soldaten voorzichtig maar hardnekkig naar het program van de revolutionaire aktie.

„Het omzetten van de huidige imperialistische oorlog in de burgeroorlog is de enig juiste proletarische leuze...”⁶¹).

Zo karakteriseerde het manifest van het Centraal-Komitee der bolsjewistische partij, dat op 4 November 1914 werd gepubliceerd, het program van de revolutionaire strijd. Alleen op deze weg konden het proletariaat en de werkende massa zich aan de dodende greep van de oorlog ontworstelen, alleen in deze omzetting kon men de uitweg uit het slop vinden, waarin de bourgeoisie en haar lakeien — de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen — het land hadden gevoerd.

Maar dit program eiste een bepaalde revolutionaire aktie en Lenin wees juist op hetgeen nodig was te doen:

„Revolutie tijdens de oorlog betekent de burgeroorlog en het *omzetten* van de oorlog der regeringen in de burgeroorlog wordt enerzijds vergemakkelijkt door de militaire tegenslagen („de nederlaag”) van de regeringen en anderzijds is het *niet mogelijk* metterdaad naar dit omzetten te streven, zonder dat men daarmee de nederlaag bevordert”⁶²).

Op een andere plaats schreef Lenin:

„De enige politiek, die inderdaad en niet met het woord de „godsvrede” verbreekt, de klassenstrijd erkent, is de politiek van het door het proletariaat *benutten* van de *moeilijkheden* van de eigen regering, *teneinde haar omver te werpen*. Maar dat kan men niet bereiken, daarnaar *kan men niet streven*,

zonder de nederlaag van de eigen regering te wensen, zonder deze nederlaag te bevorderen”⁶³).

De leuze van de nederlaag van de eigen regering was de leidende leuze van de bolsjewistische taktiek tijdens de imperialistische oorlog. Het was de taak van de bolsjewiki om de verzwakking van de militaire discipline en de nederlaag-stemming, die in het leger en in het land om zich heen grepen, op ruime schaal te benutten, om de revolutionaire activiteit van de arbeiders en soldaten te vergroten. Men moest in de soldatenmassa's het bewustzijn doen doordringen van de tegenstrijdigheid der belangen van het imperialistische „vaderland” en die van de werkende massa's, van de noodzakelijkheid om de imperialistische oorlog in de burgeroorlog om te zetten. Dat betekende natuurlijk niet, zoals de Trotskisten dit poogden „aan te duiden”, hulp aan het Duitse imperialisme te verlenen, in Rusland bruggen in de lucht te doen vliegen enz. Dit betekende het ondermijnen van de krachten der tsaristische monarchie — van die uiterst barbaarse regering, die in Europa en in Azië een ontzaglijke massa mensen onderdrukte. Dit betekende hardnekkig werk op het gebied van de revolutionaire ontbinding van het leger, van het op revolutionaire wijze in beweging brengen der massa's, de voortzetting en de verscherping van de revolutionaire strijd onder de verhoudingen van de imperialistische oorlog. Dat was de reden waarom alle burgerlijke en kleinburgerlijke partijen in Rusland, de kadetten, de troedowiki, de sociaal-revolutionairen en alle variëteiten der mensjewiki, onder wie ook Trotski, met zulk een felheid tegen deze leuze optraden. Plechanow schreef naar aanleiding van de bolsjewistische leuze:

„De nederlaag van Rusland... vertraagt zijn economische ontwikkeling, dus ook de groei van zijn arbeidersbeweging”⁶⁴).

En Trotski zei de, dat de nederlaag van Rusland de overwinning van Duitsland betekende. Daarbij verdraaide hij op grove wijze Lenin's leuze, doordat hij verheimelijkte, dat Lenin de bedoelde leuze niet enkel voor de Russische revolutionairen, maar voor de revolutionaire partijen van de arbeidersklasse van alle landen naar voren bracht.

Tegen de leuze van de nederlaag der eigen regering streden niet alleen de openlijke sociaal-verraders en de centristen van het slag van Trotski, maar ook de „linksachtige” en de rechtse elementen in de bolsjewistische partij verwierpen haar. Kamenjew b.v. kritiseerde Lenin's leuze van de nederlaag in het begin van de oorlog op de konferentie in Ozjorki van de bolsjewistische fractie der Staats- doema met de vertegenwoordigers van de grootste bolsjewistische partijorganisaties. Kamenjew trachtte te bewijzen, dat een voor Rusland ongunstige uitslag van de oorlog, gezien uit het oogpunt der belangen van de arbeidersbeweging, niet wenselijk zou zijn.

Verbroedering aan het front 1)

Tekening van Wladimirow.

Toen hij tegelijk met de bolsjewistische afgevaardigden van de Staats-doema voor het gerecht stond, poogde hij zich eveneens inzake het standpunt van de nederlaag van de partij af te grenzen.

Precies zo onderstreepte ook de groep Russische emigranten, die door Boecharin werd geleid en die Lenin van „links” kritiseerde, in haar stellingen, dat zij kategorisch „de zogenaamde, als leuze voor Rusland opgestelde „nederlaag van Rusland” verwierp en wees zij op de „absolute onmogelijkheid om in deze geest praktische agitatie te voeren”⁶⁵).

1) Op het bord is in het Russisch geschreven: „Laat ons broeders zijn en komt hier heen voor vriendschappelijke gesprekken en versnaperingen”. — Vert.

Ten nauwste verbonden met de leuze van de nederlaag van de eigen regering was de bolsjewistische leuze van de *verbroedering* der soldaten van de aan elkaar vijandelijke imperialistische legers. Lenin sloeg de elementaire gevallen van verbroedering nauwlettend gade en volgde opmerkelijk de ontwikkeling van dit revolutionaire initiatief van de massa's. Hij wijdde een speciaal artikel aan een aantal gevallen van verbroedering aan het Frans-Duitse front waarvan Duitse, Engelse en Zwitserse kranten melding hadden gemaakt.

Het steeds groter wordend aantal gevallen van verbroedering, ook aan het Russische front, maakte het aan de partij der bolsjewiki mogelijk, de *verbroedering* als praktische leuze in de strijd voor het omzetten van de imperialistische oorlog in de burgeroorlog op de voorgrond te plaatsen.

Op de konferentie van de generaals in December 1916 voerde de bevelvoering van het leger tientallen feiten aan, die van het verval, de ontbinding van het leger getuigden. De desertie, het verlaten der stellingen door gehele regimenten, het weigeren om tot de aanval over te gaan, het afrekenen met de officieren en vooral de verbroedering — dit alles deed zich voor aan het einde van het jaar 1916. Het door de generaals geschetste beeld klopt geheel met hetgeen een gewezen soldaat van het tsaristische leger, P. A. Karnaoechow, over de toestand aan het Oostenrijkse front vertelt:

„In de winter van 1916 was het rustig aan het front. In de voorste stellingen kwamen gevallen voor, dat de soldaten, als zij den tegenstander zagen, al niet meer schoten. Op dezelfde wijze werd hierop door de Oosten rijk ers geantwoord. Zo nu en dan riepen de Oostenrijkers: „Mannen! houdt op met de oorlog!” En nodigden de Russen uit om bij hen te komen — en de Russen nodigden op hun beurt de Oostenrijkers uit. Aan ons deel van het front was reeds in Oktober 1916 de verbroedering met den tegenstander begonnen, waarvoor men natuurlijk van de kant van de officieren heel wat te verduren had, maar in Januari was de verbroedering bij ons reeds een gewoon verschijnsel geworden. Het kwam zo ver, dat onze soldaten met de tegenstanders verschillende dingen ruilden, ze gaven brood, suiker en kregen zakmesjes, een scheermes enz.”⁶⁶⁾

De revolutionaire betekenis van de verbroedering was hierin gelegen, dat zij het bewustzijn van de internationale eenheid van de werkers in de loopgraven van beide partijen versterkte, tot een uiterst scherpe klassenscheiding tussen de officieren en de soldaten voerde, de kracht van de imperialistische legers aan het wankelen bracht en het verlangen naar de vrede opwekte.

De zelfopofferende strijd van de bolsjewistische partij op grond van de toenemende ontbinding van het leger had snel resultaten opgeleverd.

IV.

HET TSARISTISCHE RUSLAND - DE GEVANGENIS DER VOLKEN.

De oorlog drukte eveneens in niet geringe mate zijn stempel op de toestand der onderdrukte nationaliteiten.

Het tsaristische Rusland werd door Lenin „de gevangenis der volken” genoemd. Daardoor werd afdoende en ten duidelijkste het leven van de talrijke nationaliteiten in het „Russische rijk” weergegeven.

Alle werkers bevonden zich onder het absolutisme in de moeilijkste levensomstandigheden, maar de toestand van de werkers van niet- Russische nationaliteiten, of zoals zij toen verachtelijk genoemd werden, de „vreemdelingen”, was bijzonder ondragelijk. Hun ekono- mische uitbuiting werd versterkt door de hardvochtigste nationale onderdrukking. Zelfs de armzalige rechten, die de Russische werkers hadden, werden voor de onderdrukte nationaliteiten tot in het oneindige ingekort. Het absolutisme bracht politieke rechteloosheid, administratieve willekeur en culturele onderdrukking voor de geknechte volken.

De politiek van de Russische tsaren droeg een duidelijk veroverings- karakter.

In de XVIde en de XVIIde eeuw ondernam het Russische tsarisme, dat de belangen van de heersende klassen tot uiting bracht, breed opgezette krijgstochten naar het Oosten. Het legde zijn rovershanden op de landen van de Midden- en de Beneden-Wolga, verwezenlijkte de onderwerping van Siberië, bereikte de Stille Oceaan en drong de steppen-grensgebieden binnen aan de linkeroever van de Dnjepr in de Oekraïne. Met nog groter scherpte openbaarden zich de belangen van de adellijken, van het handelskapitaal en van het ontstaande industriële kapitaal in de oorlogsplannen van Peter I, die er naar streefde „vaste voet te vatten” aan de oevers van de Oostzee, de Zwarte Zee en de Kaspische Zee. Onder zijn regering wlerden de distrikten van het huidige Estland, delen van Letland en Finland en het Kaukasische kustgebied van de Kaspische Zee in bezit genomen. Katherina II lijfde het Noordelijke kustgebied van de Zwarte Zee, de Krim, het gedeelte van de Oekraïne aan de rechteroever van de Dnjeper, Wit-Rusland, Lithauen en Koerland bij Rusland in. Alexander I ontnam aan de Zweden Finland, aan de Turken Bessa- rabië en ontving na de oorlog tegen Napoleon een deel van Polen met Warschau. Onder zijn regering zette Rusland zich ook in Georgië vast en begon het de jarenlang durende oorlog ter knechting van de

Kaukasische bergvolken. Deze oorlog werd tijdens de gehele duur der regering van Nikolaas I voortgezet. Alexander II beëindigde de onderwerping van de Kaukasus, hij ontnam aan China het gebied bij de Amoer en het Oessoerische gewest, hij nam geweldige grondgebieden in Midden-Azië in bezit. De laatste der Russische tsaren, Nikolaas II, die de politiek van zijn vader en zijn grootvaders voortzette, poogde eerst de inlijving van Mandsjoerije en Korea door te voeren en nam later aan de wereldoorlog deel, waarbij hij naar de in bezitname van Konstantinopel, Turks Armenië, Noord-Perzië en Galicië streefde...

Als een onheilspellende schaduw zweefde de tweekoppige adelaar boven het ontzaglijke gebied van het keizerrijk, dat zich van de kust van de Oostzee tot de bergtoppen van de Kaukasus en van de zonnige steppen van de Oekraïne tot de Midden-Aziatische woestijnen en de vulkanen van het Verre Oosten uitstreckte.

Elke stap van het Russische tsarisme was, zoals ook het optreden van alle burgerlijke regeringen in Europa door vuur, bloed en overweldiging gekenmerkt. Ellende en namenloze smart begeleidden de zegetochten van het kapitalisme in de aoels van de Kaukasus, in de kis j laks van Toerkestan en in de Fins-Tjoerkse dorpen aan de overzijde van de Wolga.

De tsaristische regering schrok in geval van tegenstand er niet voor terug om de plaatselijke bevolking van de in bezit genomen gebieden in haar geheel uit te roeien, of uit haar woonplaatsen naar andere streken te verdrijven. Tientallen bloeiende bergdorpen werden met de grond gelijk gemaakt en in de as gelegd. De rook van de branden verspreidde zich over de bergkloven. De bossen werden gekapt, de dorpen met de grond gelijk gemaakt, de oogsten vertrappt, het bezit van de bergbewoners, tot hun huisraad toe, werd geroofd.

De aan de oorspronkelijke bevolking ontnomen grond werd aan Russische officieren, landheren en koelakken gegeven. Duizenden zeer rijke adellijke bezittingen ontstonden er op de van de Basjkieren aan de Wolga geroofde gronden; geweldige en luxueuze tsaristische en vorstelijke bezittingen ontstonden er in de Kaukasus, de Krim en in Midden-Azië. Het doorvoeren van deze „agrarische hervorming” in de geknechte gebieden werd begeleid door het invoeren van de lijfeigenschap. Peter I voerde deze in het Oostzee-gebied in, Katharina II in de Oekraïne; Nikolaas I legde haar zorgvuldig in de Kaukasus vast.

De tsaristische generaals werden in de veroverde gebieden op de voet gevolgd door den Russischen landheer; ook de koopman en de fabrikant haastten zich daarheen. De nationale gebieden werden overstromd door Russische soldaten, gendarmes en ambtenaren; met hen trok ook de rechtgelovige pope daarheen, met het kruis het recht van de ba jonnet en van het goud bekrachtigend.

Het oorlogsgeweld en de roof werden door een nog verschrikkelijker economische onderdrukking afgewisseld. De ingelijfde gebieden werden tot koloniën van het kapitalisme gemaakt, werden de voornaamste leveranciers van grondstoffen en brandstof voor de zich ontwikkelende industrie in Rusland. De Oekraïne leverde haar Donetskolen en het ijzer van Kriwo Rozj, de Kaukasus petroleum, Midden-Azië katoen enz.

In plaats van de oude forten met hun bastions en kanonnen kwamen er landheerlijke bezittingen, koelakken-hof steden, kapitalistische fabrieken. En daaromheen ontstonden duizenden en tienduizenden „gods”-huizen en staats-kroegen. In de staats-kroegen werd de plaatselijke bevolking tot de drank verleid, in de kerken door wierook beneveld, daar werden gebeden aangeheven voor het succes van de kolonisatie-politiek van den „witten tsaar”¹⁾. Een talrijke schare popen was ijverig aan het werk om in de koppen van de „wilden” de beginselen van het Grieks-Katholicisme en het absolutisme te hameren.

De gebouwde kerken werden een wapen tot nog sterkere uitplundering van de plaatselijke bevolking. Den nieuwgedoopten „vreemdelingen” werd het Grieks-Katholicisme bijgebracht door middel van straffen voor het niet-aflleggen van de biecht, voor het niet-kennen van de gebeden, voor het niet in acht nemen van de ceremoniën enz.

Het verkondigen van het Christendom onder de onderdrukte nationaliteiten droeg een uiterst stuitend en cynisch karakter. De religieuze en zendingsarbeid van de missionarissen onder de halfwilde volken van Siberië was dikwijls ook van provokatorische aard.

Als hij in een dorp was aangekomen begon de zendeling zijn prediking „zoals het behoorde”. Hij deelde kleine geschenken uit: kruisen, heiligenbeeldjes, tabak enz. Als dat niet hielp, hield hij zich gedurende langere tijd bij de onwilligen op en nam tegen hen meer „besliste” maatregelen. Ten slotte bracht de zendeling de omwonende bevolking er toe, dat men tegen hem bedreigingen begon te uiten. Dan werden de schuldigen gearresteerd, hun bezit werd gekonfisqueerd en zij werden in de gevangenis geworpen.

De eerste Christelijke „zendelingen” onder de Siberische stammen waren rondtrekkende, zwervende monniken; met het gebed en het wij-water brachten zij in de toendra's van Siberië wodka en syphilis.

Het systeem om op ruime schaal de inheemse jagers aan de drank te helpen werd ook later toegepast, in de tijd van de werkzaamheid van het „Grieks-Katholieke zendingsgenootschap”, een geweldige onderneming met 200000 roebel grondkapitaal. Tengevolge van deze

1) „Witte Tsaar”, — een bij de volken van Tjoerkse en Mongoolse oorsprong in het vroegere tsaristische rijk gangbare naam voor den Russischen tsaar. — Vert.

»Christelijke verzorging stierven de Siberische stammen in de laatste jaren voor de wereldoorlog met ontzettende snelheid uit.

In de loop van drie en een halve eeuw drukte ook op de Muzelmanse volken van Rusland de ergste kerkelijke onderdrukking. Godsdienst-vei volging, het sluiten van de moskeeën (alleen al de Kazanse bis—schop Loeka (1738—1755) verwoestte in Tartarije 418 van de 536 moskeeën) ging gepaard met het op gewelddadige wijze zenden van de kinderen der Muzelmannen naar de Orthodoxe kerkelijke parochiescholen.

De Russische zending onder de Fins-Tjoerkse stammen in het gebied aan de overzijde van de Wolga begon na de oprichting van de theologische academie in Kazan. Kaders van Grieks-Katholieke zendelingen werden eveneens opgeleid aan de faculteit voor het Oosten van de Kazanse universiteit.

Een van de meest sprekende feiten der Russificering-politiek van de laatste tijd is de door den minister van volksopvoedig graaf I. I. Tolstoi uitgevaardigde wet — „Grondslagen van 31 Maart 1906”. Onder verwijzing naar de noodzakelijkheid om door middel van de „wetenschap” bij de geknechte volken de „liefde voor het gemeenschappelijke vaderland” te versterken, voerde deze wet in alle scholen voor de „vreemdelingen” het verplichte onderwijs in de Russische taal in ⁶⁷). Maar de Russische staatsschool vervulde ook vóór de uitvaardiging van de wet van Tolstoi nauwgezet deze plicht. In Polen waren reeds na de opstand van het jaar 1863 alle nationale universiteiten en gymnasia gesloten en door Russische scholen vervangen, het was verboden op openbare plaatsen — in de publieke instellingen, winkels, op straat — op luide wijze Pools te spreken.

In de Oekraïne heerste dezelfde onderdrukking. Zelfs het woord „Oekraïne” werd als oproerig beschouwd, het werd vervangen door de benaming „Klein-Rusland”. Het was niet geoorloofd om boeken en kranten in de Oekraïense taal te doen verschijnen. Het onderwijs in de moedertaal op partikuliere scholen en haar gebruik bij openbare redevoeringen was zelfs verboden. Deze onderdrukking had een verderfelijke uitwerking op de cultuur van het Oekraïense volk. Vóór de inlijving bij Rusland stond de Oekraïne in cultureel opzicht hoger dan Groot-Rusland. Aan het einde van de vorige eeuw telden de Oekraïense governementen een zelfs voor het tsaristische Rusland verbazingwekkend aantal analphabeten.

Met behulp van het leger en het staatsapparaat — de Russische staatsschool en de Grieks-Katholieke godsdienst — voerde de tsaristische regering overal meedogenloos de Russificering door. De omstandigheid, dat de meerderheid van de geknechte volken in cultureel opzicht achterlijke volken waren, vergemakkelijkte aan het tsarisme deze taak slechts. Maar zelfs in die gevallen, dat het Russische imperialisme op nationaliteiten stuitte, die volgens hun economisch en

•cultureel niveau niet lager, maar nu en clan zelfs hoger stonden clan •de Groot-Russen (zoals bijvoorbeeld de Polen, de Finnen, de Esten, de Letten en ten dele ook de Georgiërs, de Armeniërs, de Oekraïniërs e.a.) verhinderde dit het Russische imperialisme niet, om met dezelfde wreedheid en onverzoenlijkheid de Russificering door te voeren. Toen Alexander I Finland in bezit nam, beloofde hij daar het stenden-zelfbestuur te handhaven, dat dit land onder de Zweedse heerschappij genoot. Maar de Russische regering likwideerde geleidelijk deze autonomie en was besloten om Finland, wat betreft de rechteloosheid, met het overige land op gelijke voet te stellen. Polen zuchtte reeds lang onder de hiel van de tsaristische gendarme. Zelfs de karige hervorming, die door de instelling van de zogenaamde organen van zelfbestuur (de Zemstwo's en de stedelijke Doema's) werd doorgevoerd, strekte zich niet tot Polen uit. Polen ontving eveneens geen jury-rechtspraak. Talrijke rechtelijke beperkingen werden er voor de Polen in staatsdienst en in het leger ingesteld.

In een bijzonder rechteloze toestand bevonden zich in het tsaristische Rusland de Joden. Het recht om zich te vestigen en de bewegingsvrijheid waren voor hen beperkt. Een uitzondering vormden alleen de rijke Joden — de kooplieden van het eerste gilde — en personen met universitaire opleiding. De klassenpolitiek, die de tsaristische regering met betrekking tot het nationale vraagstuk doorvoerde, vond haar uitdrukking in enige verzachtingen, die aan de bezittende lagen van de niet-Russische bevolking ten goede kwamen. Maar desniettemin voelde de Joodse of de Armeense koopman zich rechteloos in vergelijking met den heersenden Russischen bourgeois en landheer. Het schoolbezoek was voor de Joden door een norm beperkt, in de staatsdienst en bij de spoorwegen enz. werden zij helemaal niet aangenomen. Wat betreft de woonplaatsen voor de Joodse bevolking bestond de zogenaamde „vestigings-grens”. Op elkaar gedrongen in de steden en stadjes van de goevernementen Polen, Lithauen, Wit-Rusland en van delen van de Oekraïne waren de Joodse massa's tot grauwe ellende gedoemd.

De plaatselijke nationale bevolking was aan de meest schaamteloze roof van de kant der tsaristische machthebbers onderworpen. Het systeem van het aannemen van steekpenningen, dat in het algemeen in het tsaristische Rusland ruim verbreid was, nam in de afgelegen grensgebieden ongelooflijke afmetingen aan. Wolven van vraatzuchtige ambtenaren vraten als sprinkhanen de laatste broodkrumels van de werkers der onderdrukte nationaliteiten op. In Midden-Azië waren als resultaat van de Russische kolonisatie-politiek de belastingen van de plaatselijke bevolking 3—4 voudig toegenomen en in afzonderlijke gevallen zelfs 15 voudig. De bevolking stierf uit. Daar waar vroeger, voor de komst der Russen, 45 dorpen met 956 hofsteden waren geweest, waren na twintig jaar kolonisatie slechts 36

dorpen met 817 hofsteden overgebleven en van deze hofsteden stonden er 225 leeg. Daarvan verhalen reizigers, die aan het eind van de vorige eeuw de door de Oesbeken bewoonde gebieden bezochten. Zij geven klaarblijkelijk lang geen volledig beeld van alle verschikkingen, die in de tsaristische koloniën heersten: de tsaristische censuur zou dit niet hebben toegestaan. Maar ook deze beschrijvingen herinneren aan de meedogenloos bloedige afrekening met de inheemsen voor de geringste poging tot verzet hunnerzijds. Gehele dorpen werden in brand gestoken en met de grond gelijk gemaakt, tengevolge van het feit, dat er ergens in de buurt het lijk van den een of anderen gedoden Rus was gevonden.

In het bevel van den Russischen officier, die in 1910 de opstand in Katta-Koergan neersloeg, wordt met openhartige schaamteloosheid gezegd, dat

„één schoenool van een Russische soldaat meer waard is dan duizend hoofden van de ongelukzalige Sarten” (Oesbeken) ⁶⁸).

En zulke bevelen bleven geen „frase”. Daarvan getuigt de onbarmhartige afrekening met de bevolking van Andizjan.

In het jaar 1898 brak er een opstand uit van de Oesbeken in het toenmalige distrikt Fergana. Aan het hoofd van de opstand stond de plaatselijke religieuze leider Doektsji Isjan, die een enorme populariteit genoot. In de nacht van 17 op 18 Mei deed een afdeling plaatselijke inwoners, gewapend met messen, knuppels en ijzeren staven, een aanval op de soldaten-kazernes in Andizjan. Er werden 19 soldaten gedood. De tsaristische troepen slaagden er evenwel in, de opstand snel te onderdrukken. Honderden Oesbeken, zelfs zij die niet aan de aanval hadden deelgenomen, werden gedood. Alle dorpen, waar de leiders van de opstand woonden, werden met de grond gelijk gemaakt en op de opengekomen ruimte werden Russische dorpen gebouwd. Ter betaling van de schadevergoeding, die op 130000 roebel werd vastgesteld, kwam niet alleen het bezit van de veroordeelden onder de hamer, maar ook dat van hun familieleden. Er werden 18 mensen opgehangen, 362 werden tot dwangarbeid van vier tot twintig jaar veroordeeld.

Het valt niet te verwonderen, dat de volken van Midden-Azië, evenals die van de andere koloniën van angst en beven waren vervuld voor „de naam Rus”. Elke, ook de minst betekende vertegenwoordiger van de tsaristische administratie, de laatste politie-agent daarbij inbegrepen, voelde zich volledig als heerser tegenover de aan hem ondergeschikte „wilden”. De gehele bestuursinrichting was er op gericht om de noodzakelijke voorwaarden voor de nationale onderdrukking te bewaren en te ondersteunen. Zowel de machthebbers als de kerk gaven de Russische bevolking de raad om de „ongedoopte vreemdeling” niet als een mens te beschouwen.

De Russische regering, die een agrarische revolutie wilde voor

komen, trachtte de landnood van een deel van zijn boeren op kosten van de onderdrukte volken te bevredigen. De koloniën werden aan de rijke boeren, de koelakken, en de kozakken ter uitbuiting en beroving ter beschikking gesteld.

Tegelijk hiermee schiep het absolutisme uit de naar de grensgebieden verhuide boeren en kozakken een steunpunt in de strijd tegen de inheemse nationale bevolking.

De bovenste laag der landheren, vertegenwoordigd door de partijen „Het verbond van het Russische volk,” de nationalisten en anderen, ontwikkelden te zamen met de militaire kliek, de burokratie en de monarchistische pers („Zemssjina,” „Roekoje Znamja,” „Nowoje Wremja,” Moskowskië Wedomosti”, de Charkowse „Joezni krai,” en Tiflise „Kawkas,” de „Kiëwljanin” en andere kranten) een woedende nationalistische campagne tegen alle niet-Russen. Op „bijzonder geraffineerde wijze stookten zij tot anti-semitisme aan, organiseerden zij Joden-pogroms in de Oekraïne, Armeens-Tjoerkse bloedbaden in Transkaukasië enz. De regering bevorderde van haar kant de nationale onenigheid tussen de afzonderlijke volken. Het tsarisme hitste het ene volk tegen het andere op en verstevigde zijn heerschappij over de onderdrukte nationaliteiten, doordat het de mogelijkheid van hun vereniging trachtte te voorkomen, de vorming namelijk van het internationale eenheidsfront van de onderdrukte volken tegen het Russische absolutisme.

De politiek van het tsarisme ten opzichte van de onderdrukte nationaliteiten weerspiegelde de oude politieke leuze van Rome: „Verdeel en heers.”

De gehele bevolking van het Russische keizerrijk was scherp in twee kampen gescheiden: enerzijds de Groot-Russen, die men op elke wijze inblies, dat zij een bevoorrechte, grotmogendheidsnatie waren en anderzijds de afhankelijke naties, die geen gelijke rechten hadden.

Een van de leiders van de partij „Het Alrussische nationale Verbond” schreef in de „Nowoje Wremja” — het dagblad, dat door Soeworin werd uitgegeven en dat zich zelfs onder de pers van de Zwarte Honderd onderscheidde door zijn bijzonder fanatisme inzake het aanstoken van de nationale haat en het op de voorgrond stellen van Rusland als grote mogendheid:

„Wij, het Russische volk, bij Gods genade, de bezitter van Groot-, Klein- en Wit-Rusland, aanvaarden dit bezit als een buitengewone genade van God, die men verplicht is te waarderen en die wij geroepen zijn alzijdig te behoeden. Ons, Russen, werd deze heerschappij niet voor niets gegeven... Zo maar de verworven heersersrechten te delen met de onderworpen volken — zegt mij alstublieft wat daar voor *verstandigs* aan is? Integendeel; dat is super-politieke zwakzinnigheid, dat is historische verspilling, volkomen gelijk aan die, welke wij bij de kooplieden

aantreffen, als „vaderszootjes”, die een miljoen hebben geërfd, dit geld met lakeien en gevallen vrouwen beginnen te verbrassen. De natuur zelf heeft de Russische stam, onder vele andere stammen, als de sterkste en meest begaafde naar voren gebracht. De natuur zelf heeft de ongelijkwaardigheid van de kleine stammen tegenover ons bewezen”⁶⁹).

Het nationalistische grote-mogendheid-standpunt kwam het duidelijkst tot uitdrukking in het program van het Zwarte-Honderd-„Verbond van het Russische volk.” Daarin werd gezegd:

„Aan het Russische volksdeel, de bezitter van de Russische grond, dat een grote en machtige staat heeft geschapen komt een eersterangs betekenis toe in het leven van de staat en in de staatsinrichting... Alle staatsinstellingen van Rusland worden verenigd door het vaste streven om de grootheid van Rusland en de voorrechten van het Russische volksdeel standvastig te ondersteunen, evenwel volgens de strenge beginselen der wettelijkheid, opdat de talrijke niet-Russen, die in ons vaderland wonen, het als een eer en een weldaad zullen beschouwen, dat zij van het Russische imperium deel uitmaken en niet naar hun onafhankelijkheid zullen streven...”⁷⁰).

De nationale politiek van de Zwarte Honderden werd door de partijen der Oktjabristen en der „nationalisten” volkomen goedgekeurd. Het eerste punt van het program van de partij der „nationalisten”^{*} luidde:

„De versterking van de Russische staat op de grondslag van de alleenheerschappij”⁷¹).

De meer gematigde burgerlijke partijen, zoals de kadetten, die zich de partij van de „Volksvrijheid” noemden, en andere partijen, die de belangen van de kapitalistische landheren en het industriële-kapitaal, vooral van de verwerkende industrie, d.w.z. de groep die meer dan de anderen de binnenlandse markt nodig had, tot uitdrukking brachten, streefden er naar om hun nationalistische doeleinden te bereiken door middel van enige uiterlijke concessies aan de burgerlijke elementen van de onderdrukte nationaliteiten. Het spreekt echter van zelf, dat ook deze partijen generlei weifeling inzake de eenheid van de Russische staat en het ook in de toekomst in bezit nemen van vreemde grondgebieden duldden. De leuze „het een en ondeelbare Rusland” was een gemeenschappelijke leuze van het gehele burgerlijke kamp.

Toen Lenin over het standpunt van de kadetten inzake het nationale vraagstuk sprak, stelde hij de vraag, waarin de kadetten zich van het nationalisme en het chauvinisme van de „Nowoje Wremja” en Co. onderscheidden en gaf hij daarop het volgende antwoord:

„Alleen door hun witte handschoenen en meer diplomatieke, voorzichtige zinswendingen. Maar het chauvinisme in witte-

handschoenen en bij het gebruik maken van de meest keurige zinswendingen is eveneens afkeerwekkend”⁷²).

De zogenaamde socialistische partijen, die met het woord het recht van de onderdrukte nationaliteiten op zelfbeschikking erkenden, verdedigden metterdaad eveneens de onaantastbare eenheid van de Russische staat. De partij van de sociaal-revolutionairen, die zich verklaard had voor de inrichting van de staat volgens federatieve beginselen, gaf tegelijkertijd aan de naties generlei recht om zich van de staat af te scheiden en beperkte de oplossing van het nationale vraagstuk tot het gebied van de cultuur en de taal.

De binnen de grenzen van Rusland bestaande nationalistische partijen — „De Poolse Partij der socialisten” onder de Polen, de „Dasnjaktsoetjoen” onder de Armeniërs, de „Boend” onder de Joden enz. gaven in het algemeen een burgerlijke belichting van het nationale vraagstuk en stonden op het standpunt van de verdeling der organisaties van de arbeidersklasse volgens nationaliteiten. Zij brachten het nationale vraagstuk terug op de problemen van hun nationaliteit, brachten de opvattingen van de kleinburgerlijke lagen tot uitdrukkingen verdraaiden de internationale proletarische lijn. Een van deze „oplossingen” van het nationale vraagstuk was het projekt van de cultureel-nationale autonomie. Naar voren gebracht door de Oostenrijkse sociaal-demokraten vond het projekt de ondersteuning van de Joodse „Boend” en ontmoette eveneens sympathie onder de mensjewiki, o.a. onder de Kaukasische mensjewiki. Het kwam neer ■op het vervangen van de bolsjewistische leuze van de zelfbeschikking van de natie, de afscheiding daarbij inbegrepen, door de kleinburgerlijke nationalistische leuze van het organiseren van bijzondere nationale verbonden over de gehele staat voor de leiding van het schoolwezen, van de culturele en andere aangelegenheden van de eigen nationaliteit.

Stalin wees er op, dat

„de cultureel-nationale autonomie de unitaire klassebeweging in afzonderlijke nationale beekjes verdeelt” en „de schadelijke idee verbreidt van het wederzijdse wantrouwen en de afzondering der arbeiders van de verschillende nationaliteiten”⁷³).

Tegelijkertijd betekende de „cultureel-nationale autonomie” het prediken van de leuze der vereniging tussen de klassen. Zo deserteerden de mensjewiki ook inzake het nationale vraagstuk van de internationale klassenposities van het proletariaat.

De bolsjewiki, die onder leiding van Lenin en Stalin hun nationale politiek hadden uitgewerkt, hielden rekening met de geweldige betekenis van het nationale vraagstuk voor de proletarische revolutie, vooral onder de verhoudingen in Rusland, waar de niet-Russische nationaliteiten de meerderheid van de bevolking uitmaakten (56,7 procent) en de Groot-Russen de minderheid (43,3 procent). De partij

der bolsjewiki spande al haar krachten in, teneinde een scheuring tussen het Russische proletariaat en de arbeiders van de andere nationaliteiten te verhinderen.

Lenin en Stalin leverden een afdoende kritiek op het program van de burgerlijke en kleinburgerlijke partijen met betrekking tot het nationale vraagstuk. In September 1913 bevestigde de bolsjewistische partijkonferentie — de zogenaamde Augustus- of zomer-konferentie van het Centraal-Komitee — het fundamentele standpunt van de partij inzake het nationale vraagstuk — over de internationale toenadering van de werkers — en stelde vast, dat

„de belangen van de arbeidersklasse de aaneensluiting eisen van de arbeiders van alle nationaliteiten van de gegeven staat in unitaire proletarische organisaties — politieke, vakvereni- gings-, koöperatieve en ontwikkelingsorganisaties enz.

„...Wat betreft het recht van de door de tsaristische monarchie onderdrukte naties op zelfbeschikking” d.w.z. op afscheiding en op het vormen van een zelfstandige staat, — „de sociaal- democratische partij moet onvoorwaardelijk dit recht voorstaan... Dit eist... de zaak der vrijheid van de Groot-Russische bevolking zelf, die niet in staat zal zijn om een democratische staat te scheppen, indien het het Zwarte-Honderd-Groot-Rus- sische nationalisme niet zal uitdrijven, dat ondersteund wordt door de traditie van een reeks van bloedige afrekeningen met de nationale bewegingen en dat systematisch wordt aango- kweekt, niet alleen door de tsaristische monarchie en door alle reaktionaire partijen, maar ook door het, vooral in het tijdperk van de reactie voor de monarchie op de knieën liggende Groot- Russische burgerlijk liberalisme”⁷⁴).

Dat was het Leninistisch-Stalinistisch standpunt met betrekking tot het nationale vraagstuk.

Voor de imperialistische oorlog stelde de burgerlijke nationale bevrijdingsbeweging niet rechtstreeks de taak van de afscheiding van hun naties van Rusland op de voorgrond.

De oorlog deed met de duidelijk op de voorgrond tredende nederlaag van het Russische leger een sterk seperatistisch streven ontstaan onder de burgerlijke nationalistische groepen. De middelpuntvliedende krachten verkregen de overhand. Enerzijds was de beker van het nationale geduld overgelopen, anderzijds voelde men, dat de grendels van de „gevangenis der volken” hun stevigheid begonnen te verliezen en dat men er zich onder voldoende aandrang voor goed van zou kunnen bevrijden.

Er ontstond in de nationale grensgebieden een tegen het Russische tsarisme gerichte gisting. In Midden-Azië liep deze in het jaar 1916 op een grote opstand uit, die niet alleen de Kazachen, die voor de revolutie Kirgiezen werden genoemd, aangreep, maar ook bijna alle

volken, die het Steppengebied (Kazachstan) en Toerkestan bewoonden.

De aktie van de burgerlijke separatisten onder de Polen, de Finnen en de Oekraïners, die een nationalistisch program van aktie hadden uitgewerkt, werd sterker. Ook onder de Lithouwers, de Transkaukasische nationaliteiten e.a. viel een opleving van de nationale bevrijdingsbeweging waar te nemen. Ook de algemene nationale eisen namen uiterst scherpe vormen aan, vooral in verband met het feit, dat de imperialistische oorlog door de bourgeoisie verklaard werd voor een oorlog, die zogenaamd ter verdediging van de zwakke naties werd gevoerd.

Het streven naar afscheiding van Rusland vond zijn uitdrukking in het feit, dat er in het buitenland kongressen van nationalistenseparatisten werden georganiseerd. De Liga van Russische volken werd georganiseerd, die zich in Mei 1916 met een kollektieve klacht tot den president van de Verenigde Staten Wilson wendde en die de moeilijke toestand van de nationaliteiten in Rusland kenschetste.

Er werd door de oorlogvoerende partijen ernstig rekening gehouden met het separatistische streven, dat onder de volken van Rusland was ontstaan. Elk hunner trachtte deze beweging voor zijn eigen doeleinden te benutten. De bekende Franse politikus Pierre Chantrel schreef tijdens de oorlog aan den minister-president Clémenceau:

„Berlijn bevordert op elke wijze de separatistische bewegingen, teneinde zich in het Oosten nieuwe politieke en ekonomische kliënten te verschaffen. De Entente heeft gegronde redenen om parallel met Duitsland op te treden om het de vruchten van dit werk te ontrukken. Met het een en ondeelbare Rusland is het afgelopen. Frankrijk moet ingrijpen, teneinde het in een federatie te doen overgaan op de grondslag van een vrijwillig verdrag van de kontrakterende partijen. De staatslieden van de Entente moeten begrijpen, dat Duitsland het moeilijker met drie of met vier hoofdsteden klaar kan spelen dan alleen met Petersburg”⁷⁵).

De onderdrukte nationaliteiten dienden als belangrijke reserves ter aanvulling van het mensenmateriaal voor de opererende legers. Zij vormden die vertrapte slaven van de oorlog, die de bourgeoisie zelf met cynische openhartigheid „kanonnenvlees” noemde.

De bourgeoisie van de oorlogvoerende landen had de huichelachtige verklaring van de imperialistische oorlog tot een „heilige oorlog ter bevrijding van de zwakke naties” nodig, teneinde zich de steun van de onderdrukte volken en van de bevolking der koloniën te verzekeren en om de autoriteit van de vijandelijke oorlogvoerende partij onder hen te ondermijnen. Duitsland streefde er bijvoorbeeld naar, om in Ierland en in de koloniale landen van de Entente opstanden te verwekken. De Entente bracht harerzijds de Tsjechen, de

Polen enz. tegen Oostenrijk en Duitschland in opstand.

Dit alles deed op de grondslag van de algemene verscherping der imperialistische tegenstellingen de golf van de nationale bevrijdingsbeweging machtig aanzwellen. Deze laatste werd een zeer ernstige politieke en op verschillende plaatsen ook een revolutionaire faktor.

Een van de ideologische hoofdpeilers van het monarchistische regime — het een en ondeelbare Rusland — was in die tijd door de ganse loop der oorlogsgebeurtenissen, die de suksessen van de revolutie voorbereidden en gemakkelijkten, reeds sterk geschokt.

V.

TWEE SAMENZWERINGEN.

De ontbinding die in het leger heerste was slechts een zeer duidelijke aanwijzing van het algemene verval van het verrotte politie- regime. Het tsaristische hof, dat gedurende heel de geschiedenis van de Romanow*s (de arena was geweest van intrige, omkoperij en sluipmoord, werd openlijk het toevluchtsoord van bedriegers en verdachte zakenmannen. Een geweldige rol speelde aan het hof Gri- gori Raspoetin, die zijn werkelijke familienaam in die van Nowich had veranderd. Hij was een boer uit het dorp Pokrowski in het distrikt Tjoemen. In zijn jonge jaren had hij in kloosters omgezworven, had hij onder zogenaamde heiligen, onder pelgrims en dwepers verkeer. En spoedig begon hij zelf te „profeteren”, verzamelde hij hysterici om zich heen. In het dorp werd hij „Grisja de profect” genoemd. De geruchten over den nieuwen „heilige” drongen in Petersburg door, waar in een reeks van voornamen salons het religieuze bijgeloof ruim verbreid was. Raspoetin werd naar de hoofdstad geroepen. Hij was niet dom en de sluwe boer wist zich spoedig aan te passen bij de schijnheilige atmosfeer, die in de kringen der hoogwaardigheidsbekleders heerste.

Raspoetin werd om strijd bij de adellijken aan huis uitgenodigd. Grigori maakte op de hysterische oude dames en op de geblaseerde, zich vervelende hoge heren een sterke indruk. De chef van het departement van politie S. P. Bjeletski, die uithoofde van zijn ambtelijke plicht op den „oude” moest letten en die tegelijkertijd diens invloed in het belang van zijn carrière benutte, erkende na de revolutie, dat Raspoetin lessen in hypnotiseren nam. In de voornamen kringen werden van mond tot mond voorbeelden van Raspoetin's heiligheid aangehaald, vertelde men van zijn wonderlijke gave om zieken te genezen. Raspoetin werd aan het hof uitgenodigd. De troonopvolger Aleksei leed aan de bloedersziekte — door overerving van moederszijde

Gewezen grootheden — Nikolaas II en zijn ministers.

Karikatuur van Moor.

verworven neiging tot bloedingen — een ziekte waartegen de medische wetenschap nog geen middel heeft gevonden. De bijgelovige tsaritsa zocht hulp bij pelgrims, bij hypnotiseurs, gaf zich grote moeite om haar zoon reliquien te laten dragen. Van de ziekelijke afhankelijkheid der hysterische vrouw aan haar zoon maakte Raspoetin een geraffineerd gebruik en prentte de tsaritsa in, dat de troonopvolger zonder zijn gebeden zou sterven. Raspoetin kreeg geweldige invloed aan het hof. De keizerin schreef over hem aan haar man:

„Mijn dierbare, geloof mij, je moet de raadgevingen van onzen vriend opvolgen. Hij bidt zo vurig dag en nacht voor je. Hij heeft je beschermd, waar je was... Alleen je moet doen wat hij zegt, hem geloven en zijn raad vragen — en niet denken dat hij iets niet zou weten. God openbaart hem alles” ^{7G}).

Het huis van Raspoetin, die een uitverkoren persoon aan liet hof was geworden, werd plat gelopen door allerlei avonturiers en verdachte zakenmannen. Raspoetin diende aan de ministers verzoeken in om concessies te verlenen of om iemand op een post te benoemen in briefjes vol met schrijffouten: „Dierbare, je mot...” Er had geen enkele benoeming plaats zonder deelname van de „tsaristische lampe- drager”, zoals de „heilige” werd genoemd. Toen er een minister van binnenlandse zaken moest worden benoemd, schreef de tsaritsa aan Nikolaas r

„Mijn liefste, A. (Wyroebowa, — een vriendin van de tsaritsa en een van de vurigste volgelingen van Raspoetin — *Red.*) heeft zoëven *Andronikow* en *Chwostozv* gesproken — de

laatste heeft een uitstekende indruk op haar gemaakt. (Ik ken hem echter niet en weet daarom niet wat te zeggen.) Hij is je *zeer* toegewijd, hij sprak rustig met haar en vertelde veel goeds van onzen vriend...⁷⁷⁾.

Voor A. N. Chwostow was het voldoende geweest om met lof over „den vriend” te spreken, teneinde de post van minister van binnenlandse zaken te bezetten.

Het Raspoetin-gedoe knaagde als een afschuwelijke ziekte aan het tsaristische regime, maar Raspoetin was aan het hof op verre na geen uitzondering. De burgerlijke geschiedschrijvers hebben zijn persoon op de voorgrond gesteld, teneinde te verheimelijken, dat heel de hofkliek een afkeerwekkende, bij levende lijve in ontbinding verkerende bende was. Aan het hof opereerden met succes zulke types als vorst M. M. Andronikow, een spekulant, de organisator van allerhand opgeblazen ondernemingen en transakties, die grote winsten opleverden, zoals b.v. het onder medewerking van minister Soechomlinow opkopen van bevoelde grond in Midden-Azië. Een van de sekreta- rissen van Raspoetin, Manasewitsj-Manoeïlow was een agent van de geheime politie en medewerker aan de rcaktionaire krant „Nowoje Wremja”; hij hield zich zo schaamteloos bezig met duistere zaken en nam zo schaamteloos steekpenningen aan, dat de politie zelfs genoodzaakt was hem te arresteren. Maar de tsaritsa greep in deze affaire in. Op 10 December 1916 schreef zij aan Nikolaas:

„Met betrekking tot de affaire Manoeïlow *verzoek* ik je te schrijven, dat men „*de zaak stop zet*” en in handen van den minister van justitie geeft. Batjoesjin, in wiens handen deze gehele affaire zich bevindt is thans zelf bij A. (Wyroebowa — *Red.*) verschenen en heeft gevraagd om deze zaak stop te zetten, omdat hij er tenslotte van overtuigd is, dat deze smerige geschiedenis op touw is gezet om onzen vriend afbreuk te doen...”⁷⁸⁾.

Niet Raspoetin, maar het Raspoetin-gedoe — hypnotisme, bijgelovigheid, geestelijke minderwaardigheid en morele verrotting, die in Raspoetin alleen maar het duidelijkst tot uitdrukking kwamen, — dat karakteriseerde het regime der Romanow’s.

Tegenover de steeds nader komende katastrofe kon het tsarisme alleen maar nieuwe onderdrukkingsmaatregelen stellen en de versterking van de tuchthuisorde, die ook al daarvoor heerste. De laatste overblijfselen van de vakverenigingen werden vernietigd. De industrie-steden werden meedogenloos van van revolutionaire gezindheid „verdachte” elementen gezuiverd. De gevangenen waren meer dan vol. Maar de ministers werden de verwoesting niet meester. Men begon ^{ben} te vervangen. Het ministeriële bokspringen nam een aanvang. Gedurende de twee jaar van de oorlog losten vier voorzitters van de ministerraad elkaar af — I. L. Goremykin, B. W. Stiirmer,

A. F. Trepow, N. D. Gohtsin, — zes ministers van binnenlandse zaken, drie ministers van oorlog, drie ministers van buitenlandse zaken. Zij verschenen, bleven niet lang op de vlakte en verdwenen weer. Dat noemde men het „ministeriële bokspringen”. De ministerraad werd ironisch het „kollege van duikelaars” genoemd. De verdeling van de ministerportefeuilles hing af van de aanbevelingen van verdachte avonturiers, van de mening van de „sterrenkamer”, zoals de kring van Raspoetin werd genoemd. Dikwijls speelden ook andere motieven een rol. Toen de tsaritsa Nikolaas vroeg om Stürmer tot president van de ministerraad te benoemen, schreef zij dat de nieuwe kandidaat „volkomen helder” van hoofd was⁷⁹). N. A. Maklakow werd, zoals hij zelf erkende, om de volgende reden tot minister van binnenlandse zaken benoemd. Toen Nikolaas na de moord op Stolypin uit Kiëw in Tsjernigow aankwam, waar Maklakow goeverneur was, was het daar „prachtig weer en heerste er een goede, opgewekte stemming”⁸⁰). De goeverneur werd opgemerkt. Maklakow was voor het hofgebruik onontbeerlijk: hij kon kraaien als een haan, een „verliefde panter” en andere dieren nadoen. Deze zottiemans eigenschappen waren voldoende om een ministersportefeuille te ontvangen. De herhaalde salto-mortales (het vervangen) van de ministers,

nóch de „dagelijkse en nachtelijke”

Raspoetin in de kring van het tsaristische gevolg. Links vorst Poetjatin, rechts — kolonel Loman, de kommandant van het tsaristische hof.

ebeden van den „vriend” hielpen ook maar iets. Het land en het leger werden steeds meer gerevolutioneerd. De oude tegenstellingen ontbrandden met nieuwe kracht, schiepen en vermeerderden dagelijks langzaam maar zeker de elementen ener revolutionaire situatie.

De algemene ineenstorting kwam op bijzonder scherpe wijze tot uiting in de levensmiddelenkrisis in de herfst van het jaar 1916. De aanvoer van graan was sterk achteruit gegaan. Petrograd ontving dagelijks slechts een derde deel van de wagons, die de stad moest ontvangen. Voor de levensmiddelenwinkels stonden eindeloze rijen mensen te wachten. Zij kwamen daar reeds lang voor zonsopgang, bleven gehele nachten in de rij staan en 's morgens ontving slechts

een deel van de wachtenden een hongerrantsoen. De eindeloze rijen vervulden de rol van meetings en vervingen als het ware revolutionaire proklamaties. Hier gingen ook de nieuwste berichten rond. Er traden niet zelden sprekers op, die uiteenzetten, wie de moeilijkheden met de levensmiddelenvoorziening veroorzaakten. De stemming van de brede massa's ging snel naar de revolutionaire gezindheid over. De chef van de gendarmerie in Perm berichtte op 18 Oktober 1916:

„De mensen zijn verontrust, er ontbreekt nog maar weinig aan of de verontwaardiging van de bevolking over de duurte zal in openlijke opstandigheid overgaan”⁸¹).

De chef van de Moskouse geheime politie bracht op 10 Oktober het volgende ter kennis:

„In de dagen van de crisis heeft de spanning van de massa's in Moskou zulk een hoogte bereikt, dat men verwachten moet, O

dat deze spanning zich in een reeks van zware excessen zal kunnen ontladen”⁸²).

De regering poogde het volk te kalmeren. De minister van landbouw, graaf A. A. Bobrinski, gaf verklaringen, maar zijn interviews met de journalisten gaven slechts voedsel tot nieuwe opwindning. De massa's kwamen te weten door wie de levensmiddelenpolitiek werd geleid, n.l. door een groten landeigenaar, een bekenden bezitter van suikerfabrieken, een aan het volk vreemden en vijandigen millionair.

De partij der bolsjewiki had, ondanks een reeks van arrestaties, die de meest op de voorgrond staande leiders uit haar rijen hadden gerukt — nog kort geleden, in de nacht van 20 op 21 Juli 1916 waren er 30 partijgenoten, onder wie leden van het Petersburgse komitee gearresteerd — in de herfst van 1916 haar organisaties weer hersteld en bracht op grote schaal haar revolutionaire werk tot ontplooiing. Op de fabrieken leefden de bolsjewistische studiekringen op. De afzonderlijke kringen verenigden zich tot distriktsorganisaties. Er werd steeds meer revolutionaire literatuur verbreed. Midden Oktober verscheen in de hoofdstad het vlugschrift „Aan het prc/letariaat van Petersburg”; het Petersburgse komitee zeide daarin:

„Dagelijks wordt het leven moei lijker... De misdadige oorlog brengt behalve miljoenen doden en verminkten... ook andere ellende met zich mee:... de levensmiddelenkrisis en de daarmee verbonden duurte. Het vreselijke spookbeeld van „koning- honger” verheft zich opnieuw dreigend over Europa... We hebben genoeg geleden en lang genoeg gezweven!... Om aan de duurte een einde te maken en ons te redden van de naderende hongersnood moeten wij tegen de oorlog, tegen heel het systeem van geweldpleging en uitplundering strijden”⁸³).

De oproep van de partij viel in vruchtbare aarde. Op 17 Oktober staakte in Petersburg het bedrijf „Renauld” aan de Wyborgse zijde.

De arbeiders trokken naar andere ondernemingen. Spoedig stroomde een menigte van demonstranten over het Sampsoniëwski prospekt. Bij de kazernes van het 181ste regiment wilde de politie een agitator arresteren, maar de menigte verdedigde hem. De soldaten liepen uit de kazernes weg en begonnen met stenen naar de politie-agenten te gooien. De bevelhebber van het regiment werd geroepen. De verbolgen arbeiders en soldaten vernielden de auto en verwondden den kolonel, 's Avonds laat werd door de officieren het instructie-bataljon van het regiment opgekommandeerd. Dit scheidde de kazernes van de demonstranten, maar ondanks het driemaal herhaalde bevel daartoe weigerde het op de menigte te schieten. Er kwamen kozakken aangeloppeerd, maar blijkbaar boezemden de gewapende soldaten hun vrees in. De arbeiders trokken naar andere fabrieken om die stil te leggen. De volgende dag staakte de meerderheid der ondernemingen aan de Wyborgse zijde. Drie a vier dagen werd er in de bedrijven niet gewerkt.

Het proces tegen de matrozen, die gearresteerd waren wegens het vormen van een bolsjewistische organisatie op de Oost-Zee-vloot, moest op 25 en 26 Oktober plaats hebben. De bolsjewiki riepen de Petrogradse proletariërs op om tegen de tsaristische rechtspraak te protesteren. Op 25 October demonstreerden enige tienduizenden arbeiders in de straten van de hoofdstad; zij zongen liederen en droegen plakaten met de opschriften: „Weg met de oorlog! Weg met de doodstraf!” De politie slaagde er niet in de demonstratie uit elkaar te jagen. De gehele dag hadden er in de verschillende distrikten van de stad demonstraties plaats. In het geheel staakten er in het gehele land in de maand Oktober ongeveer 187000 arbeiders — viermaal zoveel als in de voorafgaande maand (in September 47000) en veel meer dan daarvoor gedurende enig voorafgaande periode van de oorlog. Maar het ging niet alleen om het aanzwellen van de stakings-golf: de Oktoberstakingen droegen duidelijk een scherp omljnd politiek karakter en hadden plaats onder de leiding van de bolsjewistische partij, — van de partij waarvan de politie meende, dat zij haar volkomen had gelijkwideerd. De directeur van het departement van politie had deze likwidatie pralend, maar toch te laat ter kennis van den minister van binnenlandse zaken gebracht; toen de minister op 30 Oktober de mededeling over de verplettering van ‘de bolsjewistische partij las, bevonden zich ook de verslagen over de nieuwe staking en de demonstraties in zijn handen, over een staking en demonstraties in een omvang, zoals men die sinds 1914 niet meer had gekend. De heersende klassen waren bijzonder verontrust over het feit, dat de arbeiders de soldaten in de beweging begonnen te' betrekken.

De bourgeoisie, die het naderende onweer voelde aankomen, klopte aan de deur van het absolutisme. Thans had de bourgeoisie het

absolutisme niet alleen ter voortzetting van de oorlog tot aan de overwinning nodig, maar ook voor de strijd tegen de revolutie. Verontrust sloegen de kadetten de snel aanwassende revolutie gade. Op 23 September in de zitting van het Moskouse komitee van de partij der kadetten bewees Kisjkin, een op de voorgrond staand leider van de kadetten, dat het land door de onbekwame regering tot aan de revolutie was gebracht. Kisjkin koesterde de hoop, dat dit d\$ regering schrik zou aan jagen en dat zij zich dientengevolge in de armen van de kadetten zou werpen, dat dit het absolutisme zou nopen concessies te doen. Op 23 en 24 Oktober 1916 had in Moskou een partijkonferentie van de kadetten plaats. Zelfs volgens de getuigenis van de geheime politie, wier agenten op de konferentie aanwezig waren, legde zij „een bovenmatige angst voor de revolutie” aan de dag. Miljoekow waarschuwde voor het aanwakkeren van de „revolutionaire instinkten”:

„Onze taak zal niet daarin gelegen zijn om de regering de genadeslag toe te brengen, dat zou het steunen van de anarchie betekenen, maar het zal onze taak zijn om aan de regering een volkomen nieuwe inhoud te geven, d.w.z. om wettelijk het konstitutionele stelsel stevig te grondvesten. *Derhalve is het in de strijd tegen de regering ondanks alles noodzakelijk om gematigdheid aan de dag te leggen*”⁸⁴).

Zo spraken de kadetten en dezelfde positie werd door het gehele progressieve Doema-blok ingenomen. De oppositionelen van gisteren spraken al niet meer over de strijd tegen de regering in naam van de oorlog, maar over de hulp die men haar in de strijd tegen de revolutie moest verlenen. Maar de monarchie kon het reeds nóch met de ene, nóch met de andere aangelegenheid klaarspelen. De zware nederlagen aan het front hadden getoond, dat het tsarisme niet in staat was om de oorlog tot een zegevierend einde te voeren. Het onafgebroken toenemende verval getuigde er van, dat het onmachtig was om het land uit het slop te brengen. Nauwelijks waren het élan en het karakter van de Petrogradse staking van 25—26 Oktober aan de dag getreden, of de bourgeoisie begon een andere, flinkere toon aan te slaan. De rechtse afgevaardigde Sjoelgin hield op 3 November in de Staatsdoema een redevoering waarin hij o.a. zeide:

„Wij hebben om zo te zeggen tot aan het uiterste geduld aan de dag gelegd. En als wij volkomen ronduit en openlijk met een veroordeling van deze macht optreden, als wij tegenover haar het vaandel van de strijd ontplooiën, dan slechts, omdat wij inderdaad de uiterste grens hebben bereikt, omdat er zulke dingen zijn gebeurd, die men niet langer kan verdragen”⁸⁵). In dezelfde zitting trad de kadet Maklakow op, die verklaarde: „Wij, mijne heren, kunnen met deze regering niet langer samenwerken, wij kunnen haar slechts verhinderen, dat zij ons

zal hinderen, maar samenwerking is volkomen onmogelijk geworden; en laat men maar kiezen: wij of deze regering”⁸⁶).

Iets eerder — op 1 November — was Miljoekow in de Doema opgetreden. Terwijl hij een aantal konkrete feiten betreffende de onbekwaamheid en de omkoopbaarheid van de regering aanhaalde, vroeg Miljoekow telkens: „Wat is dat, is dat stompzinnigheid of verraad?”⁸⁷). De leider van de kadetten kritiseerde op scherpe wijze den minister-president Stiirmer en beschuldigde hem van verraad aan de belangen van Rusland. Miljoekow sprak van de „duistere machten”⁸⁸), die de kroon omringden. Hij sprak in een zeer voorzichtige vorm over het verraad in de hoogste kringen, waarmede hij een toespeling maakte op de keizerin, over wie het gerucht liep, dat zij met de Duitsers sympathiseerde. De kern van Miljoekow’s redevoering was zijn beschuldiging, dat de regering niet in staat was om de oorlog tot het zegevierende einde te voeren. In naani van het gehele progressieve blok trad S. Sjidlowski met een officiële verklaring op:

„Vandaag verheffen wij wederom onze stem, maar thans al niet meer om voor het dreigende gevaar te waarschuwen, maar om te zeggen, dat de regering in haar tegenwoordige samenstelling niet in staat is om het met dit gevaar klaar te spelen”... en dat zij „haar plaats moet afstaan aan personen, verenigd door hetzelfde begrip van de taak van het huidige moment, en die bereid zijn om bij hun werkzaamheid te steunen op de meerderheid van de Staats-doema en haar program te verwezenlijken”⁸⁹).

De bourgeoisie eiste reeds niet meer een „ministerie van vertrouwen”, maar een verantwoordelijk ministerie. d.w.z. een ministerie, dat geheel en al verantwoordelijk was aan de Doema. Zulk een regering zou volgens de mening van de leiders der oppositie in staat zijn om de revolutie te onderdrukken en de oorlog voort te zetten.

Hoe scherp de bourgeoisie ook tegen het absolutisme mocht optreden, zij legde er toch steeds meer de nadruk op, dat de scherpte van de strijd verklaard moest worden door het gevaar ener revolutie. Dezelfde Sjoelgin zeide in de Doema:

„Deze strijd is het enige middel om datgene te voorkomen, wat men misschien bovenal moet vrezén, het enige middel namelijk om anarchie en regeringloosheid te voorkomen”⁹⁰).

Het optreden van het progressieve blok vond ook ondersteuning bij de uiterst rechtsen. Poerisjkewitsj kritiseerde op zeer scherpe wijze de regering en de „duistere machten”, die het land bestuurden⁹¹). Zelfs de Staatsraad, die werd samengesteld uit personen, die de kroon het meest waren toegewijd, — zelfs deze instelling van reaktionaire hoogwaardigheidsbekleders nam op 22 November een

resolutie aan met betrekking tot het vervangen van het ministerie door een ander ⁹²). Het (Congres van de Verenigde adel — ook dit sprak over de „duistere machten” en het vormen van een nieuwe regering. De resolutie van de adel wees er wel is waar op, dat dit nieuwe ministerie alleen aan den monarch verantwoordelijk moest zijn ⁹³), maar ook in deze vorm getuigde het optreden van het Kongres er van, dat er een breuk bestond tussen de regerende bovenste lagen en een bepaald deel van haar klassegenoten. In de herfst van het jaar

— was het progressieve blok uiterst vijandig ontvangen door hen, die in de herfst van het jaar 1916 zijn eisen overnamen, — zo wankelde de bodem onder de voeten der heersende klassen van het land.

Het absolutisme kwam plotseling voor de keuze tussen twee dingen te staan: óf de oorlog voortzetten en voor een opstand van de arbeiders en de boeren komen te staan óf een vredesovereenkomst met de Duitsers aangaan, om daardoor de revolutionaire ontevredenheid te doen verminderen. In het laatste geval moest het tsarisme er rekening mee houden, dat het op het verzet van de bourgeoisie zou stuiten, die de oorlog nodig had als een onuitputtelijke winstbron, als een middel ter verovering van nieuwe markten. De tsaar en zijn omgeving besloten een einde te maken aan de oorlog, omdat zij aannamen, dat het in elk geval gemakkelijker zou zijn om het met de oppositie van de bourgeoisie klaar te spelen dan met een opstand van de massa's.

Maar het was riskant om openlijk van zijn voornemens kennis te geven: de burgerlijke kringen waren te zeer in. beroering en bovendien sloegen de Geallieerden reeds lange tijd met groeiend wantrouwen de politiek van het absolutisme gade.

De Russische bourgeoisie had tijdens de oorlog herhaalde malen gepoogd om zich tot de Engels-Franse imperialisten te wenden met de klacht, dat zij bij haar „patriottisch werk” werd gehinderd. De buitenlandse kapitalisten stelden niet enkel belang in het tsaristische leger, zonder hetwelk er aan een overwinning op Duitsland zelfs niet viel te denken. In een aantal takken der Russische industrie — in de ijzer- en staalindustrie, de chemische industrie — behoorde het grootste gedeelte aan het buitenlandse kapitaal. De bourgeoisie van Engeland en Frankrijk had er belang bij, dat het winstgevendende „werk voor de verdediging” zonder onderbreking werd voortgezet. Einde Maart 1916 ontving Rodzjanko een uitnodiging van de regeringen van Engeland, Frankrijk en Italië om een delegatie van de Staats-doema te zenden, om kennis te nemen van het werk van de buitenlandse verdedigingsindustrie. In het voorjaar van 1916 vertrokken een aantal afgevaardigden, onder wie Miljoekow en Protopopow naar het buitenland. Op hun beurt kwamen er in April

— vertegenwoordigers van de buitenlandse regeringen in Rusland

aan, o.a. Albert Thomas, een op de voorgrond staand politikus van de Ilde Internationale, en Viviani — beiden „socialisten”, ministers in het Franse ministerie. Nikolaas werd zorgvuldig op de ontmoeting met de afgevaardigden voorbereid; men verzekerde hem, dat, hoewel zij „socialisten” waren, zij toch al hun kracht aan de verdediging van het imperialistische vaderland gaven. Ziehier welke karakteristiek de Franse president Poincaré, bijgenaamd „Poincaré-la Guerre”^{x)} aan een hunner gaf wegens zijn scherp uitgesproken imperialistische politiek:

„De heer Albert Thomas onder-staatssekretaris en minister voor de oorlogsvoorziening, heeft in Frankrijk met verwonderlijke kennis en onvermoeibare energie de produktie van kanonnen en granaten geleid... Hij bevorderde de ontwikkeling van deze produktie in Frankrijk, die helaas bij alle Geallieerden van te geringe betekenis was en nog is. Hij wist hiertoe het initiatief van de staat en dat van de partikuliere industrie tot gezamenlijke inspanning te verenigen, hij verwierf zich de trouwe hulp zowel van de ondernemers als van de arbeiders en als resultaat hebben wij verkregen, dat reeds sinds ettelijke maanden alle produktiekrachten van ons land naar de opvoering van ons oorlogsmateriaal streven...”⁹⁴⁾.

Dat was een attest voor de gehele Ilde Internationale wegens haar trouwe diensten aan het imperialisme.

Albert Thomas kwam naar Rusland om verbetering in het werk voor de verdediging tot stand te brengen en om het transporteren van 400.000 Russische soldaten naar Frankrijk te verkrijgen. Thomas en Viviani bleven tot 17 Mei 1916 in Rusland. Zij bezochten de bedrijven van de oorlogsindustrie, spraken met de grootste kapitalisten, met de generaals en met den tsaar en streefden er naar, om alle belemmeringen bij het werk van de oorlogsindustrie uit de weg te ruimen. De Franse „socialisten” poogden ook de arbeiders te overreden, maar zij werden door hen op zulk een wijze ontvangen, dat Thomas het nodig achtte het absolutisme aan te raden bijzondere maatregelen te hunner opzichte te treffen. Albert Thomas verklaarde aan den voorzitter van de ministerraad B. Stürmer, zoals Paléologue mededeelt:

„Uwe fabrieken werken niet voldoende intensief, zij zouden tienmaal meer kunnen produceren. Het zou nodig zijn om de arbeiders te militariseren”⁹⁵⁾.

De Engelse gezant George Buchanan wees Nikolaas meer dan eens op de zorgelijke toestand, waarin het land verkeerde. Hoe meer nederlagen Rusland leed, des te meer nadrukkelijk werden de „raadgevingen” van den Engelsen gezant. Buchanan vervolgde letterlijk den tsaar, hij berichtte over elke kleine gebeurtenis, die afis

1) Oorlog-Poincaré. — Vert.

ongunstig voor Engeland zou kunnen worden uitgelegd. Het optreden van den Engelschen gezant in Rusland onderscheidde zich weinig van het optreden van zijn kollega's in het een of andere Siam. Nikolaas geraakte tenslotte door deze voortdurende aanwijzingen uit zijn evenwicht. Hij begon den gezant niet op eenvoudige wijze, zoals gewoonlijk, maar in volledige parade-uniform te ontvangen, daarmede er een toespeling op makende, dat Buchanan zich strikt officieel moest gedragen en zich van „raadgevingen” had te onthouden. De toespeling had geen resultaat. Integendeel, Buchanan nam rechtstreeks zijn toevlucht tot bedreigingen. Toen Nikolaas den minister van buitenlandse zaken S. D. Sazonow door B. W. Stürmer verving, die voor een voorstander van de vrede met Duitsland gold, telegrafeerde Buchanan naar Londen:

„Naar alle gegevens te oordelen is hij (Stürmer) Duitsgezind. Bovendien wil hij als verklaard reaktionair tezamen met de keizerin het absolutisme ongeschonden in standhouden... als de keizer zijn huidige reaktionaire raadgevers zal blijven volgen, dan zal, naar ik vrees, een revolutie onvermijdelijk zijn”⁹⁶).

De Fransche kollega van Buchanan bracht zijn standpunt inzake de politiek van Nikolaas nog scherper tot uitdrukking. Maurice Paléologue vergelijkt zichzelf in zijn memoires zeer dikwijls met den Fransen gezant Chétardi, die, zoals bekend is, in de XVIIIde eeuw Elisabeth Petrowna hielp om de regentes Anna Leopoldowna van de troon te stoten. Het ontslag van Sazonow riep bij Paléologue- een andere historische vergelijking op. De Franse gezant noteerde in zijn dagboek het volgende gesprek met grootvorstin Maria Pawlowna:

„Wat te doen?... Reeds meer dan 15 dagen stellen wij alles in het werk om hem (Nikolaas LI, — *Red.*) te bewijzen, dat hij de dynastie en Rusland te gronde richt, dat zijn regering spoedig met een katastrofe zal eindigen. Maar hij wil helemaal niet horen... Het is een tragedie... Wij zullen echter trachten om ons kollektief als keizerlijke familie met een verzoek tot hem te richten...

Zal de zaak zich tot een platonisch verzoek beperken?...

Wij keken elkaar zwijgend aan. Maar zij raadde, dat ik het drama van Paul I op het oog had, want zij antwoordde met een gebaar van ontzetting:

— Mijn God! Wat zal er gebeuren?...⁹⁷).

De gezant schrok niet voor een tsarenmoord terug, toen het hem scheen, dat Nikolaas zijn trouw tegenover de Geallieerden niet vast genoeg bewaarde.

Onder zulke omstandigheden moest het absolutisme met betrekking tot zijn plannen de uiterste voorzichtigheid in acht nemen. Op 10 November ontsloeg de tsaar Stürmer, die van verraad werd beschuldigd, en benoemde hij als minister president A. F. Trepow,

den broeder van denzelfden Petersburgsen goeverneur-generaal, die tijdens de revolutie van 1905 de beruchte order had uitgevaardigd „spaat geen patronen”. Trepow was een zoon van den Petersburgsen stadskommandant, op wien in het jaar 1878 W. Zasoelitsj een schot had afgevuurd. Trepow was een grootgrondbezitter uit het goever-nement Poltawa, hij was door zijn vroeger werk in de regering met enige Doema-af ge vaardigden verbonden. Op 19 November stelde de nieuwe minister president zich aan de Doema voor en verklaarde onmiddellijk, dat de Geallieerden Konstantinopel aan Rusland zouden afstaan.

„Het Russische volk moet weten, waarvoor het zijn bloed vergiet”⁹⁸), voegde Trepow daaraan toe, toen hij het aan de landheren en de bourgeoisie welgevallige nieuws mededeelde.

Men nam aan, dat deze koncessies de zich ongerust makende afgevaardigden voorlopig zouden kalmeren en dat men in de toekomst andere koers kon volgen. Toen Nikolaas Trepow benoemde, die door het hof onder wantrouwen werd geaccepteerd, stelde hij de tsaritsa gerust:

„Het is weerzinwekkend met een man te doen te hebben, van wien men niet houdt en dien men niet vertrouwt... Maar bovenal moet men een opvolger voor hem vinden en hem daarna weggagen, als hij het vuile werk zal hebben verricht, — ik ben van plan hem ontslag te verlenen, als hij de *Doema* zal hebben gesloten. Laat heel de verantwoordelijkheid en alle moeilijkheden maar op zijn schouders neerkomen en niet op de schouders van hem, die zijn plaats zal innemen”⁹⁹).

De samenzwering van de tsaristische klik kwam op het volgende neer. Men was van plan de „verbonden” te verbieden, zoals in regeringskringen de burgerlijke organisaties werden genoemd, de Staats- doema uit elkaar te jagen en een nieuwe volkomen „handelbare” Doema te laten kiezen, in de handen van één „gevolmachtigde persoon” de gehele macht te concentreren, een afzonderlijke vrede met Duitsland te sluiten en zich tegen de revolutie te keren.

De wegen om tot een vrede met Duitsland te kjonen werden reeds sinds lange tijd gesondeerd. Reeds in het jaar 1915, toen de haastige terugtocht van het Russische leger uit Galicië in volle gang was, werd er in Petersburg een brief van een hofdame van de Russische keizerin, van M. A. Wasiltsikowa uit Oostenrijk ontvangen, waar deze haar vaste woonplaats op haar landgoed had. Wasiltsikowa was verwant met een aantal Duitse aristokraten en met Russische hoogwaardigheidsbekleders, zoals dit in de hoge kringen veel voorkwam. Men kende haar ook aan het hof. De hofdame stuurde drie brieven met vredesvoorstellen in naam van Wilhelm aan Nikolaas en kwam later in December zelf in de hoofdstad aan. Zij poogde onderhandelingen met den tsaar te voeren. Er drongen ge-⁷²

nichten over een afzonderlijke vrede in de openbaarheid door en Wasiltsikowa moest uit de hoofdstad worden verbannen. In April 1915 ontving de tsaritsa een brief van haar broeder, den groothertog van Hessen, waarin voorgesteld werd vredesonderhandelingen te beginnen. De groothertog zond zonder antwoord af te wachten een vertrouwenspersoon naar Stockholm, om daar iemand van de vertegenwoordigers van het absolutisme te ontmoeten. De tsaritsa schreef over haar broeder aan den tsaar:

„Hij is van plan om niet-officieel een vertrouwenspersoon naar Stockholm te zenden, die daar een door jou (niet-officieel) gezonden persoon zou kunnen ontmoeten en zij zouden behulpzaam kunnen zijn om veel tijdelijke moeilijkheden uit de weg te ruimen... Erny (zo werd de groothertog in huiselijke kring genoemd — *Red.*) heeft reeds op de 28ste iemand daarheen gestuurd (twee dagen geleden en ik vernam dat eerst heden), die daar slechts één week zal kunnen blijven, — ik heb onmiddellijk een antwoord geschreven en dat aan dezen heer gezonden en hem gezegd, dat jij nog niet terug was en dat hij niet moest wachten; en dat, hoewel allen naar vrede dorsten, de tijd daartoe nog niet is aangebroken”¹⁰⁰).

De tsaristische bloedverwanten beslisten over het lot van de volken, op de wijze zoals zij familieaangelegenheden behandelden.

In het jaar 1916 werden er opnieuw enige pogingen gedaan om vredesonderhandelingen met Duitsland te beginnen. In Juli had er een bijeenkomst plaats van den Duitsen vertegenwoordiger Warburg met den vice-voorzitter van de Staats-doema Protopopow, die met de Doema-delegatie naar het buitenland was vertrokken. Bij dit onderhoud zette Warburg de voorwaarden uiteen, onder welke Duitsland bereid was vrede te sluiten.

Toen Protopopow in Rusland was teruggekeerd bracht hij over zijn onderhoud in Doemakringen verslag uit. Nikolaas hoorde van het onderhoud van Protopopow in Stockholm en liet hem onmiddellijk naar het hof roepen. In de Doema koesterde men de vrees — volgens de erkenning van Miljoekow, — „dat dit voorstel (van Warburg — *Red.*) ernstig zou worden opgevat”. Miljoekow vroeg Protopopow om het gehele incident „als een toevallige episode van een toerist op te vatten en het in deze vorm”¹⁰¹) voor Nikolaas uit een te zetten. Maar Protopopow wist hoe men het den tsaar naar de zin kon maken. „Ik voelde, dat hij over mijn verslag zeer tevreden was”¹⁰²), zeide Protopopow bij het verhoor na de revolutie van het jaar 1917. Hij had zich niet vergist: op 18 September werd hij op voorstel van Raspoet in tot hoofd van het ministerie van binnenlandse zaken benoemd. Nikolaas spekuleerde hierbij in twee richtingen. Protopopow, de vice-voorzitter van de Doema, werd tot de Oktjabristen gerekend. Hij was voorzitter van de kongressen van de ijzer- en staalindustrie,

d.w.z. hij had vaste relaties in industriële kringen en was bovendien grootgrondbezitter — hij bezat ongeveer 5000 desjatienen grond in het goevernement Simbirsk. De tsaar veronderstelde, dat hij door Protopopow tot minister te benoemen een brug naar de bourgeoisie sloeg. Anderzijds gedroeg Protopopow — een protégé van Raspoetin — zich als een voorstander van de afzonderlijke vrede, hetgeen hem tot een aannemelijk kandidaat maakte, om de politiek van den tsaar door te voeren.

De benoeming van Protopopow bezorgde hem de haat van zijn vroegere vrienden in de Doema. Men hitste tegen Protopopow op, er werd lasterpraat over hem verbreid, er werd over hem met grotere verachting gesproken, dan over de andere ministers, maar niet wegens zijn persoonlijke kwaliteiten — Protopopow was niet slechter dan welke andere protégé van de hofkliek ook — maar omdat hij bereid was minister te worden op het moment van het konflikt tussen de Doema en Nikolaas en vooral wegens zijn op-t vattingen inzake het vraagstuk van de vrede.

Nadat het absolutisme naar buiten de vrije hand had verkregen verwezenlijkte het ook snel zijn plan met betrekking tot het binnenland. Op 9 December werden het kongres van het Verbond van de steden en dat van de Zemstvo's verboden. Er werden bijeenkomsten verboden, die op politiek gebied volkomen onschuldig waren: op 11 December werd de bijeenkomst van de funktionarissen der periodieke pers verboden en daarna die van de Unie van kinderartsen.

De burgerlijke organisaties overstroomden de Doema met protesten, maar op 17 December onderbrak het absolutisme de zittingen van de Doema tot 12 Januari. Tegen die tijd hoopte men gereed te zijn met alle maatregelen inzake de verkiezingen voor een nieuwe Doema. De détails van dit plan waren door den vroegeren minister van binnenlandse zaken A. N. Chwostow reeds in Oktober 1915 uitgewerkt. Chwostow was vroeger goeverneur geweest in Wologda en in Nizjni Nowgorod, waar het hem gelukt was rechtsen in de Doema te brengen. Deze „specialist” op het gebied der verkiezingen kreeg dan ook de opdracht om het ontwerp voor te bereiden. Het ministerie kreeg de beschikking over 8 miljoen roebel om de pers om te kopen, literatuur uit te geven, typografieën te huren, kiosken en bioskopen te organiseren. Chwostow slaagde erin om ongeveer anderhalf miljoen roebel in handen te krijgen, waarover hij na de revolutie generlei kwitanties kon overleggen — het grootste gedeelte daarvan was in de eigen zakken van den minister verdwenen. Chwostow stelde een bericht samen over de waarschijnlijke 'uitslag van de verkiezingen in elk goevernement. Naar aanleiding van de samenstelling van de toekomstige Doema werd daarin gezegd:

„Rechtse Oktjabristen zijn toelaatbaar, wenselijk zijn evenwel meer konservatieve groepen”¹⁰³).

Tot de nieuwe Doema wilde men slechts afgevaardigden van het slag van Rodzjanko toelaten, meer gewenst achtte men echter Markow II en soortgelijke leden van het „Verbond van het Russische Volk”. Men hoopte deze resultaten te kunnen bereiken, door op de adellijke grootgrondbezitters en de geestelijkheid te steunen.

Zo schreef men over het goevernement Twer:

„Tegenover de linksen en de Oktjabristen moet men besliste rechtsen stellen in bondgenootschap met de geestelijkheid”¹⁰⁴).

Over het goevernement Tambow schreef men:

„Men kan de linkse groepen alleen met de hulp van de geestelijkheid onschadelijk maken. Men kan wel weinig op deze aan, maar ze kan door den bisschop onder de arm worden genomen; hij moet haar tot taak stellen geen linksen toe te laten”¹⁰⁵).

Toen de kwestie aan de orde kwam van de praktische doorvoering van het ontwerp, herinnerde men zich N. A. Maklakow, denzelfden Maklakow, die zo goed een „verliefde panter” kon uitbeelden. Nikolaas II droeg hem op om tezamen met Protopopow, die in December als minister van binnenlandse zaken was bekrachtigd, het manifest over de ontbinding van de Doema samen te stellen. Verheugd over het feit, dat hij van het nadoen van een panter tot „nuttiger” bezigheid werd geroepen, schreef Maklakow een brief met dankbetuiging aan den tsaar. Uit deze brief kan men gewaar worden, welk een verdragend plan het absolutisme op het oog had. Maklakow schreef:

„Dat moet een aangelegenheid van de gehele ministerraad zijn. Men kan den minister van binnenlandse zaken niet alleen laten staan in een tweegevecht met geheel Rusland, dat van de kook is. Meer dan ooit moet de macht gekoncentreerd, innerlijk overtuigd, aaneengesmeed zijn voor één doel: de staatsorde tot iedere prijs te herstellen en te geloven aan het overwinnen van den binnenlandsen vijand, die reeds sinds lang gevaarlijker, verbitterder, brutaler is geworden dan de buitenlandse vijand”¹⁰⁶).

Door deze gedachte, dat n.l. de binnenlandse vijand gevaarlijker was dan de buitenlandse, dat zijn eigen onderdanen schadelijker waren dan de buitenlandse vijanden, werd de gehele hofklikee beheerst.

De samenzwering van het absolutisme zvas gereed.

Het is van belang vast te stellen, dat Maklakow zijn brief op 9 Februari schreef en dat reeds op 13 Februari de Oostenrijkse minister van buitenlandse zaken, graaf Czernin, vredesvoorstellen uit Rusland ontving. Ziehier wat hij schreef:

„Op 26 Februari (nieuwe stijl — *Red.*) verscheen er een persoon bij mij, die in staat was zich als gevolmachtigd vertegenwoordiger van een neutrale mogendheid te legitimeren. Hij

deelde mij namens zijn regering mede, dat hem opgedragen was mij te zeggen, dat de met ons oorlogvoerende mogendheden, of in elk geval één hunner, bereid waren om vrede met ons te sluiten en dat de voorwaarden van deze vrede voor ons gunstig zouden zijn... Ik twijfelde er geen ogenblik aan, dat er van Rusland sprake was en mijn zegsman bevestigde mijn veronderstelling”¹⁰⁷).

Het absolutisme hield hardnekkig de eenmaal ingeslagen koers.

De eerste vage geruchten over een nieuwe wending in de buitenlandse politiek van het tsaristische hof bracht de bourgeoisie op haar achterste benen. De geallieerde imperialisten ondersteunden haar ten volle. Een door Rusland gesloten afzonderlijke vrede zou voor hen de mogelijkheid van een overwinning op Duitsland twijfelachtig maken. Het Russische leger hield ontzagelijke krachten van den tegenstander vast en het uittreden van dit leger uit het spel dreigde alle kaarten van de geallieerde imperialisten door elkaar te smijten.

De door de Geallieerden ondersteunde bourgeoisie besloot het aan ouderdomszwakke lijdende absolutisme door middel van een paleis-revolutie te verjongen — de onbekwame tsaar af te zetten en hem door een anderen tsaar, door hun man te vervangen. Heel het plan was er op berekend om zonder de oorlog te beëindigen, de strijd tegen de aanwassende revolutie te verscherpen. In de hoofdstad werden twee geheime clubs opgericht. Tot de eerste behoorden voor het grootste deel militairen, officieren van de garde. Een belangrijke rol speelde daar generaal Krymow, die zich, later, na de Februari-revolutie, bekendheid verwierf als deelnemer aan het optreden van generaal Kornilow.

De latere minister in de eerste regering na de Februari-revolutie van 1917 Teressjenko verhaalt in zijn herinneringen van generaal Krymow:

„Hij en zijn vrienden waren zich er van bewust, dat als zij niet zelf de leiding van de staatsgreep in handen namen, dit de volksmassa's zouden doen. Zij begrepen uitstekend welke gevolgen en welk een verderfelijke anarchie daaruit dreigden voort te komen.

Maar meer voorzichtige mensen verzekerden, dat het uur nog niet had geslagen. De maand Januari verstreek, ook de eerste helft van Februari. Ten slotte hadden de wijze woorden van de door de wol geverfde politici verder voor ons geen overtuigingskracht meer en in de overeengekomen taal, die wij onder elkaar gebruikten werd in de eerste dagen van Maart generaal Krymow uit Roemenië naar Petrograd geroepen. Het bleek echter reeds te laat te zijn”¹⁰⁸).

Volgens de memoires van Rodzjanko hadden de onderhandelingen in de woning van Goetsjkow plaats. De grote heren uit de finantiële

en industriële wereld wisten, dat de generaals Aleksejew, Roesski en Broesilow de samenzwering goedkeurden. Tegelijkertijd werd er ook in dezelfde richting onder de officieren van de garderegimenten in Petrograd gewerkt. Ook Poerisjkewitsj was met de officieren verbonden. De tweede club bestond uit Doema-politici. Miljoekow erkende na de Februari-revolutie van het jaar 1917:

„Een aanmerkelijk gedeelte van de leden der eerste Voorlopige Regering hadden aan de beraadslagingen van deze tweede club deelgenomen en sommigen... wisten ook van het bestaan van de eerste club”¹⁰⁹).

De samenzweerders waren van plan om Nikolaas van de troon te stoten, de tsaritsa naar een klooster te brengen en de minderjarige Aleksei tot keizer uit te roepen en tot diens meerderjarigheid als feitelijke regeerder, als regent, grootvorst Michail Aleksandrowitsj, den broeder van den tsaar, te benoemen. Als eerste stap in de paleis-revolutie was men van plan Raspoetin te doden. In de nacht van 17 op 18 December werd Raspoetin in de woning van vorst Felix Joesoepow uitgenodigd, waar Poerisjkewitsj tezamen met vorst Joesoepow en grootvorst Dimitri Pawlowitsj den „oude” met zes schoten afmaakten.

Bij de samenzweerders uit de hoogste kringen, die uit hetzelfde milieu waren voortgekomen, dat het Raspoetin-gedoe had geschapen en opgekweekt, bestond de geheime gedachte, dat het hof na deze moord tot andere gedachten zou komen. Tot Nikolaas wendden zich zijn verwanten en wezen hem er op, dat hij zich zelf en zijn naasten ten verderve voerde. Maar de tsaar liet het hoofdkwartier in de steek en haastte zich naar de hoofdstad. Daar werd besloten om de doorvoering van het plan voort te zetten. Op voorstel van Protopopow werd er echter één wijziging in aangebracht: voorlopig de Doema *niet* uiteen te jagen. Op 6 Januari werd de oekaze van Nikolaas gepubliceerd, die het reces van de Staats-doema en de Staatsraad tot 14 Februari verlengde. Men vreesde niet zo zeer de verbolgenheid van de hogere lagen van de bourgeoisie, als wel de snel rijpende revolutie van onderenop: het uiteenjagen van de Doema zou volgens de mening van Protopopow een legale aanleiding kunnen worden voor de aktie van de massa's.

Het verder verlengen van het reces van de Doema werd volgens de woorden van het centraal-orgaan van de partij der kadetten, de „Retsj”, door de afgevaardigden opgevat als het begin van de veldtocht der regering tegen de Doema. De stil geworden burgerlijke samenzweerders bespoedigden op hun beurt de voorbereiding van de samenzwering. Rodzjanko wist uit een partikulier gesprek met den voorzitter van den ministerraad, dat Nikolaas reeds drie oekazen had ondertekend, zonder de datum van hun verschijnen in te vullen: de eerste — over de ontbinding van de Doema, de tweede — over

het opschorten van de Doema-zittingen tot het einde van de oorlog, de derde — over het voor onbepaalde tijd stopzetten van het Doema-werk. De voorzitter van de Doema riep telegrafisch de Moskouse goevernements-adelmaarschalk Waziljewski, den voorzitter van het kongres van de Verenigde Adel A. D. Samarin en de Petrogradse goevernements-adelmaarschalk Baziljewski, den voorzitter van het Moskou werd graaf G. E. Lwow van het Verbond der Zemstwo's uitgenodigd, die door anderen dikwijls als premier van de nieuwe regering werd genoemd, verder werden uitgenodigd M. W. Tsjelno-kow van het Verbond der steden en A. I. KonowaloW van het kongres van de ondernemers en fabrikanten. Er werd vastgesteld, dat Samarin in naam van de adel een audiëntie bij den tsaar zou vragen en trachten hem omtrent de stand van zaken de ogen te openen. Op 19 Januari wilde men het kongres van de Verenigde Adel bijeenroepen. Tegelijkertijd had men in een geheime bijeenkomst besloten om in Februari 1917, zoals Goetsjkow bij het verhoor voor de kommissie van onderzoek, reeds na de Februari-revolutie, mededeelde,

„om op de weg tussen het hoofdkwartier en Tjarskoje Selo de keizerlijke trein aan te houden, de troonafstand van den tsaar af te dwingen, daarna tevens door middel van de militaire afdelingen, waarop men hier in Petrograd kon rekenen, de bestaande regering te arresteren en daarna reeds de staatsgreep en de personen, die aan het hoofd van de regering zouden staan, bekend te maken. Derhalve zou men niet met het gehele leger, maar slechts met een zeer klein gedeelte daarvan te maken hebben”¹¹⁰).

De diplomaten der Geallieerden meenden evenals de leiders van de Russische bourgeoisie, dat alleen een staatsgreep de revolutie zou kunnen voorkomen en Rusland „redden”.

De Engelse gezant George Buchanan erkende in zijn memoires, dat de samenzweerders bij hem in het gezantschap de kwestie van de omwenteling hadden behandeld:

„De paleis-revolutie — schrijft hij in zijn memoires — werd openlijk besproken en aan het middagmaal in het gezantschap deelde een van mijn Russische vrienden, die een hoge post in de regering bekleedde, mij mede, dat het slechts de vraag was of men den keizer en de keizerin zou doden of alleen maar deze laatste”¹¹¹).

Zo zag de samenzwering van de adellijke en burgerlijke hogere kringen er uit.

Deze bekentenis van Buchanan is voldoende om het als bewezen te beschouwen, dat hij niet alleen maar eenvoudig was ingelicht, maar dat hij ook aan de samenzwering heeft deelgenomen. Het lijkt geen twijfel, dat een gezant van een geallieerde mogendheid, die ingelicht 78

is over de mogelijkheid, dat men den keizer zal doden, bij wie hij zijn koning vertegenwoordigde en die de samenzweerdere dekt, een deelnemer aan de samenzwering is. Buchanan verhaalt openhartig, dat „een Russische vriend, die later deel uitmaakte van de Voorlopige Regering, hem van de tegen Paschen voorbereide staatsgreep in kennis had gesteld”¹¹²).

De twee samenzweringen — beide met het doel om de revolutie te voorkomen — waren tot rijpheid gekomen; hun deelnemers haastten zich om hun plannen zonder hulp van de massa's te verwezenlijken, nog voordat het volk heel deze politiek zou doorzien. Maar de revolutie bepaalde zowel de slag tegen het absolutisme als ook de paleis-omwenteling: terwijl de bourgeoisie en het absolutisme elkaar in de haren zaten, verschenen de arbeiders en de boeren, die zowel de bourgeoisie als het tsarisme haatten, tegen hen op straat.

Na de stakingsgolf van Oktober 1916 was er in de arbeidersbeweging enige kalmte ingetreden, maar het aantal stakers bedroeg nóch in November, nóch in December minder dan 40000. In 1917 begon een sterke stijging. De strenge winter bracht aan de arbeiders en de werkers nieuwe ontberingen. De aanvoer van graan in Petrograd en Moskou hield bijna volkomen op. De prijzen der waren van algemeen gebruik gingen met sprongen omhoog. Onder de in de rij voor de winkels staanden vermeerderden zich de gevallen van protestakties. Meer dan eens werden er broodwinkels verwoest. Hierbij legden de vrouwen een bijzondere aktiviteit aan de dag. De geheime politie merkte in haar verslag aan den minister over Januari op:

„De moeders van gezinnen, uitgemergeld door het eindeloze in de rij staan voor de winkels, buiten zich zelf van het lijden bij het zien van haar half-uitgehongerde en zieke kinderen, zijn thans zeker dichter bij de revolutie, dan de heren Miljoekow, Roditsjew en Co en zij zijn natuurlijk gevaarlijker, daar zij een brandstoffen-magazijn vormen, waarvoor één vonk voldoende is om de brand te doen uitbreken”¹¹³).

In Januari begonnen de stakingen op de 9de, op de dag der herdenking van het schieten op de arbeidersdemonstratié in het jaar 1905. Aan de vooravond van die dag had het Petersburgse komitee van de bolsjewiki de arbeiders opgeroepen om anti-oorlogs- demonstraties te houden. Het Bureau van het Centraal-Komitee van de bolsjewiki had in Moskou dezelfde aanwijzingen gegeven. Op 9 Januari organiseerden in vele fabrieken en bedrijven de arbeiders meetings. Zij gingen met rode vaandels de straat op. In het Wyborgse en het Narwa-distrikt in Petrograd lagen bijna alle bedrijven stil. Er hadden behalve in Petrograd ook in Moskou, in Bakoe en in Nizjni Nowgorod demonstraties van de arbeiders plaats.

In Moskou staakte een derde gedeelte van de arbeiders. Het Moskouse komitee van de bolsjewiki organiseerde op de Twerskaja-boulevard een demonstratie van 2000 man, die echter door de bereden politie uit elkaar werd gejaagd. Om 3 uur 's middags verscheen er op het Theater-plein een groep arbeiders met rode vaandels onder de leuze: „Weg met de oorlog!” De demonstratie groeide spoedig tot duizend mensen aan en bewoog zich naar de Ochotny Rjad. De bereden politie kwam aangegaloppeerd en stortte zich met ontblote sabels op de menigte. Overal rekende de politie hardhandig met de stakers af. Er hadden vele arrestaties plaats. Vele arbeiders werden naar den militairen bevelhebber gebracht. Maar na enige dagen brak de staking opnieuw uit. In de maand Januari staakten in het gehele land meer dan 200.000 arbeiders; zulke stakingen hadden er tijdens de gehele duur van de oorlog niet plaats gehad. In de hoofdsteden ontstond een uiterst gespannen toestand. De steden waren vol van allerlei geruchten. De kleinburgers begonnen levensmiddelen in te slaan voor het geval dat het verkeer zou ophouden.

„De idee van de algemene staking — berichtte de politie — verwerft van dag tot dag nieuwe aanhangers en wordt even populair als zij dit in het jaar 1905 was”¹¹⁴).

De dorpsarmoede sloot zich bij de beweging in de, steden aan. De onophoudelijke mobilisaties en de voortdurende requisities van het vee hadden tenslotte de bedrijven van een aanmerkelijk deel der werkende boeren te gronde gericht. De industriële crisis had tengevolge, dat het platteland geen lucifers, petroleum en zout ontving. Het graan was nauwelijks tot het midden van de winter toereikend. De haat tegen den landheer en den koelak kwam met nieuwe kracht tot uitbarsting. Uit een aantal distrikten kwamen mededelingen over een scherpe beweging tegen de oorlog.

„De regering kan niet allen ophangen, maar de Duitsers kunnen allen doden of tot verminkten maken”¹¹⁵),

zeide men op het platteland en men riep op om niet aan de oproep voor de militaire dienst te voldoen. De verslagen van de politie over de gezindheid op het platteland vergelijken deze steeds vaker met die van de jaren 1905—1906.

De tsaristische regering weigerde op besliste wijze om koncessies te doen, niet alleen aan de liberale bourgeoisie, maar ook aan de hofkliek, die in de ure des gevaars bereid was om zich als halve liberalen voor te doen. Het tsarisme mobiliseerde al zijn krachten. De politieagenten werden met mitrailleurs van de regimenten van het garnizoen uitgerust, de geheime politie zette alles in beweging om alle „verdachte elementen” te arresteren. Men begon links en rechts te arresteren, dikwijls zonder de vrienden van de vijanden te onderscheiden. In de nacht van de 27ste Januari werden de leden van de arbeidersgroep bij het Centrale industriële oorlogskomitee 80

gearresteerd, — de mensjewiki Gwosdjew, Broido e.a., in het geheel elf personen. De groep werd er van beschuldigd, dat zij een demonstratie van arbeiders voor de 14de Februari had voorbereid,

„die zich ten doel hadden gesteld om Rusland tot een sociaal-demokratische republiek te maken”¹¹⁶).

Op vijf Februari werd de verordening uitgevaardigd, waarbij het Petrogradse militaire distrikt als een afzonderlijke eenheid van het Noordelijke front werd afgezonderd. Den bevelhebber van het distrikt, luitenant-generaal S. S. Chabalow werd de meest verstrekkende volmacht gegeven. De regering had het standpunt aanvaard van de meedogenloze strijd tegen de revolutie.

De liberale bourgeoisie geraakte bij de eerste tekenen van de revolutionaire storm volledig in verwarring. De gesprekken over de paleis-revolutie verstomden. De „revolutionairen tegen wil en dank” waren wel geneigd geweest tot een „kamer-revolutie” zonder deelname van de massa’s, maar plotseling waren de volksmassa’s op straat verschenen. De Doema-zwetsers wilden verder van generlei ernstige druk op het absolutisme meer horen. De samenzweerders van gisteren verrieden zelfs hun naaste bondgenoten. De dag na de arrestatie van de arbeidersgroep had er een vergadering plaats van het Bureau van het Centrale industriële oorlogskomitee, waar aan A. I. Goetsjkow en A. I. Konowalow werd opgedragen om aan de regering clementie voor de gearresteerden te verzoeken. Aan de mensjewiki werd een prachtig getuigschrift gegeven:

„Er zijn een gehele reeks van feiten, die bewijzen, dat dank zij de inwerking van de arbeidersgroep in een gehele reeks van bedrijven in verschillende distrikten het uitbraken van scherpe konflikten tussen de arbeiders en de administratie werd voorkomen”¹¹⁷).

Maar men deed generlei beslissende stappen. Integendeel, op de volgende vergadering van het Bureau van het komitee, op 29 Januari, waar ook de leiders van de oppositie in de Doema aanwezig waren, grensde Miljoekow zich cynisch van de werkzaamheid der arbeidersgroep af en trad hij op tegen het „ontketenen van de volks-anarchie.” Professor Miljoekow smeekte de arbeiders om niet de straat op te gaan, om niet op „provokaties” in te gaan. Hij riep zelfs op om niet aan de demonstratie deel te nemen, die de mensjewiki van plan waren op 14 Februari, op de dag der opening van de Staats-doema te houden. Door de arbeiders akties te ontraden wilde de bourgeoisie den tsaar bezweren om de Staats-doema tegemoet te komen: zij wilden door kleine koncessies meer besliste eisen van het volk voorkomen.

De manoeuvres van de verschrikte bourgeoisie werden door de kleinburgerlijke partijen gedekt. Van het standpunt der mensjewiki

**Het uitelkaar jagen van de arbeidersdemonstratie voor het grote theater
in Moskou in Januari 1917.**

Tekening van G. Sawitski.

kon alleen de bourgeoisie aan het hoofd staan van de burgerlijke revolutie. Hiertoe moest de bourgeoisie een klein beetje vooruit worden gestoten. De mensjewiki riepen de arbeiders op om op 14 Februari de straat op te gaan ter verdediging van de Doema. Den demonstranten werd aanbevolen om voor het Taurische paleis — de plaats waar de zittingen van de Doema plaats hadden — bijeen te komen. Op dezelfde zitting van 29 Januari, waar Miljoekow aanwezig was, trad ook Tsjcheidze op. De leider van de mensjewiki verweet den leider van de bourgeoisie, dat hij achter de gebeurtenissen aanhinkte.

„Dit is een slag gericht tegen de arbeidersklasse, maar denkt er aan, dat na de ondergang van de arbeiders Uw eigen ondergang zal volgen”¹¹⁸⁾,

zo trachtte Tsjcheidze de bourgeoisie schrik aan te jagen, haar naar een meer vastberaden strijd tegen den tsaar te drijven. De mensjewistische legale centrale instantie, vertegenwoordigd door de arbeidersgroep en de mensjewistische fractie van de Staatsdoema, trad op in de rol van blussers van de revolutionaire brand. Toen het bleek, dat de staking in de gewapende opstand overging, riepen de mensjewiki de arbeiders niet alleen op om geen wapengeweld te

gebruiken, maar ook om zich van deelname aan de demonstratie te onthouden.

Ook de sociaal-revolutionaire groepen speelden deze rol van verraders der revolutie. Kerenski trachtte de bourgeoisie te overreden dapperder te zijn. Na het openen van de Doema zeide hij:

„Indien U met het land is, indien U begrijpt, dat de oude macht en haar dienaren Rusland niet uit de crisis, die is ontstaan, kunnen voeren, dan moet U zich op besliste wijze en niet alleen met het woord, maar ook metterdaad voorstanders van de onmiddellijke bevrijding van de staat verklaren en onmiddellijk van het woord tot de daad overgaan”¹¹⁹⁾

Zowel Kerenski als Tsjcheidze verkeerden in de mening, dat de bourgeoisie in staat zou zijn om werkelijk de strijd tegen het absolutisme te voeren. De sociaal-revolutionairen, in het gevolg van de mensjewiki, trachtten de bourgeoisie te overreden om de leiding van de beweging in handen te nemen en daarmee de revolutionaire storm te voorkomen.

De partij der bolsjewiki was aan de vooravond van de Februari- revolutie in organisatorisch opzicht verzwakt. Vele organisaties waren vernietigd. De meest op de voorgrond staande funktionarissen bevonden zich in de verbanning, in de kerkers en in de emigratie. Lenin leidde een moeilijk bestaan in Zwitserland, Stalin bevond zich ver weg in de Siberische verbanning in het distrikt Toeroechansk in het gebied van de Jenesei. Ook Swerdlow was daarheen verbannen.

Maar het absolutisme was er niet in geslaagd om de bolsjewistische partij te vernietigen, het was niet gelukt om haar verbindingen met de massa's te breken. Trouw aan de grondstelling van het Marxisme — steeds met de massa's, steeds aan het hoofd van de massa's — schreden de bolsjewiki aan het front en in het achterland, in het centrum en in de provincie, onder grote zelfopoffering aan het hoofd van het strijdende proletariaat. In de plaats van hen, die in de gevangenis waren geworpen, tot dwangarbeid waren veroordeeld, traden nieuwe kameraden, stroomden er nieuwe reserves toe. Het gelukte den bolsjewiki zelfs om hun leidend centrum in Rusland te handhaven — het bureau van het Centraal-Komitee, waarvan een van de leiders W. M. Molotow was. Ondanks de ongekende terreur had de heldhaftige strijd van de bolsjewistische partij zijn resultaten opgeleverd. De vooraanstaande arbeiders, opgevoed in de geest van het bolsjewisme, brachten revolutionair élan in de dagelijkse politieke strijd. De ideologie van de bolsjewiki leefde onder de arbeidersklasse, zij stuwde de massa's naar de onverzoenlijke strijd tegen hun klassenvijanden. Alleen de bolsjewiki riepen de massa's op, om het tsarisme door middel van de gewapende strijd omver te werpen.

Als tegenwicht tot de mensjewiki, die de arbeiders uitnodigden om op de dag der opening van de Doema voor de verdediging van

de Doenia te demonstreren, bereidden de bolsjewiki een demonstratie voor voor de 10de Februari, de dag der herdenking van het vonnis tegen de bolsjewistische Doema-fraktie. Het Petersburgse komitee van de partij had reeds op de 6de Februari vlugschriftjes verspreid met de oproep aan de arbeiders om in aktie te treden. Op 10 Februari stond een deel van de fabrieken stil, een ander deel werkte alleen tot de middagpauze. Er werden meetings georganiseerd, de partij verspreidde tienduizenden vlugschriftjes. De bolsjewiki besloten deel te nemen aan de staking van de 14de Februari en ze onder hun eigen leuze door te voeren. Op deze dag staakten er in Petrograd 60 bedrijven met enige tienduizenden arbeiders. De arbeiders van de Poetilow-fabriek demonstreerden met rode vaandels onder de leuzen : „Weg met het absolutisme!” „Weg met de oorlog!” De arbeiders marcheerden van het Wyborg-distrikt over het Liteiny-prospekt onder het zingen van revolutionaire liederen. De politie, die poogde in te grijpen, stuitte op verzet. In de bedrijven werden meetings gehouden.

Leuzen over de „verdediging van de Doema” waren nergens te zien. De staking en de demonstratie hadden onder de leiding der bolsjewiki plaats.

TWEEDE HOOFDSTUK.

DE BURGERLIJK-DEMOKRATISCHE FEBRUARI-REVOLUTIE.

I.

DE OPSTAND IN DE HOOFDSTAD.

De staking ontplooidde zich op machtige wijze. Maar zij besliste niet het fundamentele vraagstuk van de burgerlijk-demokratische revolutie — de omverwerping van het absolutisme. Zij bracht de massa's in beweging, bereidde ze voor op een hogere vorm van de strijd — op de gewapende opstand en toonde aan in hoeverre de revolutie rijp was geworden. Niet de staking bracht de slag aan het oude regime toe. Het absolutisme werd verpletterd door de gemeenschappelijke aktie van de arbeiders en van de soldaten, die zich bij hen hadden aangesloten.

Een beslissende rol bij de omverwerping van het absolutisme speelde Petrograd, waar meer dan een half miljoen proletariërs waren gekoncentreerd. Op 18 Februari 1917 staakte één van de werkplaatsen van het Poetilow-bedrijf. Er hadden meetings in alle andere afdelingen plaats. De arbeiders kozen een delegatie om hun eisen aan de direktie voor te leggen. De direktie dreigde met ontslag.

Op 22 Februari werd het bedrijf gesloten. De volgende dag marcheerden de 20000 arbeiders van het Poetilow-bedrijf op naar de stad. De vorige dag hadden er in Petrograd hevige levensmiddelenonlusten plaats gehad. Het verschijnen van de arbeiders van Poetilow goot als het ware olie op het vuur. 23 Februari was de internationale vrouwendag. De partij der bolsjewiki riep de arbeiders tot staking op. Er staakten ongeveer 90000 arbeiders. Over dag waren de buitenwijken van de stad in handen van de demonstranten. In de menigte overheersten de arbeidsters. De vrouwen verlieten de rijen voor de winkels, waar zij uren hadden gestaan om brood te kopen en voegden zich bij de stakers. De stakers, die aan de demonstraties deelnamen haalden ook anderen van het werk. Een geweldige menigte arbeiders omringde de patronen-fabriek en haalde daar 5000 man van het werk. De aktie had plaats onder de leuze „brood!” Er waren reeds talrijke rode vaandels met revolutionaire leuzen, vooral in het Wyborg-distrikt, waar het bolsjewistische komitee een energieke werkzaamheid ontplooidde. Volgens mededelingen van de politie braken om ongeveer 3 uur 's middags een vierduizend personen van de Wyborgse zijde over de Sampsonyewskibrug door en overstroonden het Troïtski-plein. In de menigte traden sprekers op. Politieagenten te voet en te paard joegen de demonstraties uit elkaar. Nog niet sterk genoeg om weerstand aan de politie te bieden, beantwoordden de arbeiders de onderdrukingsmaatregelen door broodwinkels te vernielen en de meest ijverige dienders een pak slaag toe te dienen.

's Avonds kwam het bolsjewistische komitee van het Wyborg- distrikt bijeen. Er werd besloten om de staking voort te zetten en haar in een algemene staking te doen overgaan.

De volgende dag, op 24 Februari, werden de demonstraties met nieuwe kracht voortgezet. De staking breidde zich uit. Er staakten reeds ongeveer 200.000 man. Op de bruggen stonden wachtposten, maar de arbeiders gingen over het ijs. De demonstranten stroomden met rode vaandels van de buitenwijken der stad naar het centrum — naar het Newski-prospekt. Op één plaats door de politie uit elkaar gejaagd, kwamen zij telkens weer op een andere plaats bij elkaar. Revolutionaire liederen, kreten „Weg met de tsaar!”, „Brood!” weerklonken onafgebroken op het Newski-prospekt.

De troepen werden met het oog op hun nog niet gecontroleerde betrouwbaarheid met de grootste voorzichtigheid in aktie gebracht, een aantal afzonderlijke gevallen had getoond, dat zij reeds gehoorzaamheid begonnen te weigeren. Op Wasiljewski-ostrow weigerde een patrouille kozakken hulp te verlenen aan een inspekteur van politie, die door de menigte was omringd; op het Znamjenski-plein verjoeg de menigte de bereden politie, terwijl de kozakken geen hand uitstaken.

Het bureau van het Centraal-komitee van de partij der bolsjewiki besloot om de soldaten actief in de strijd te betrekken.

De gebeurtenissen van de vorige dag herhaalden zich in de straten van Petrograd met toenemende kracht op de 25ste Februari. De verbrokkelde stakingen gingen in de algemene staking over. De schermutselingen van de arbeiders met de politie werden steeds verbitterder. De arbeiders beperkten zich al niet meer tot verdediging, maar gingen zelf tot de aanval over. In een reeks van gevallen werden er bevelhebbers van politie-afdelingen gedood en gewond. Maar het feit, dat de demonstranten geen wapens hadden, gaf het overwicht aan de politie. Tegen de avond gelukte het de politie zelfs om de straten schoon te vegen en de „orde” enigermate te herstellen. De bevelhebber van het militaire distrikt Chabalow verklaarde, dat de arbeiders op Dinsdag, 28 Februari het werk moesten hervatten, anders zouden alle rekruten, aan wie uitstel van de werkelijke dienst was verleend, naar het front worden gezonden.

Het scheen alsof de macht van het absolutisme nog niet geschokt was, maar reeds traden de dreigende tekenen van zijn ineenstorting aan het licht. Deze tekenen waren de gevallen, dat de troepen weigerden om de politie steun te verlenen en zelfs rechtstreeks tegen haar optraden. Bij de Kazan-kathedraal bevrijdde een eskadron van het 4de regiment Don-kozakken de gearresteerde burgers en ranselde de dienders af, die de binnenplaats waar de gearresteerden zich bevonden, bewaakten. Aan de Wyborgse zijde trok het 1ste regiment Don-kozakken af en liet de eskadrons-kommandant, kolonel Sjalfejew en de politieagenten, die zich te midden van de menigte bevonden, aan hun lot over. Op het Znamjenski-plein verjoegen de kozakken de politieagenten, die een meeting poogden uit een te jagen. Hierbij werd de inspekteur van politie Krylow gedood. Eerder dan de anderen gaven de kozakken het op, dezelfde kozakken, die de vertrouwden van den tsaar, tegen de wens van het hoofdkwartier, op elke wijze in Petrograd trachtten te houden.

Over de eerste gevallen van dienstweigering van het leger vertelt de Roodgardist P. D. Skoeratow, een arbeider van het Poetilow-bedrijf als volgt:

„Wij organiseerden aan het einde van de Bogomlowski-sstraat een weinig talrijke groep, ongeveer een man of 3 a 400 en daarna, toen wij op de Peterhof-Chaussee verschenen, sloot zich een ontzaglijke massa arbeiders bij ons aan. Wij bonden rode doeken aan stokken vast — zo kregen we rode vaandels — en onder het zingen van de „Marseillaise” marcheerden wij naar de Narwa-poort. Toen wij bij de Oesjakowskaja-sstraat waren gekomen, kwam ons een afdeling bereden politie tegemoet gegaloppeerd, die links en rechts er op los ranselde en wij waren genoodzaakt de wijk te nemen... Bij de Narwapoort

verzamelden zich wederom duizenden Poetilow-arbeiders en arbeiders van de chemische fabriek. Wij besloten om aan de optocht een georganiseerd karakter te verlenen. De voorste rijen grepen elkaar bij de handen vast en zo marcheerden wij verder... Nauwelijks waren wij van de Sadowaja op het Newski gekomen of uit het Anitsjkow-paleis galoppeerde ons een eskadron kavallerie met ontblote sabels tegemoet. Wij lieten elkaar los en zij reden tussen ons in. Wij riepen georganiseerd „hoera”, maar zij van hun kant gaven geen antwoord.

Toen wij op het Liteiny-plein waren gekomen ontmoetten wij de arbeiders van het Wyborgse distrikt en zetten met hen tezamen de optocht naar het Znamjenski-plein voort. Daar werd een gezamenlijke meeting gehouden. Op dat ogenblik kwam er uit het Balabinski-hotel een afdeling bereden politie aan gegaloppeerd en de inspekteur, die vooraan reed, sloeg met zijn sabel een vrouw, die bij ons in de fabriek in de ziekenkas werkte en die een vlag droeg, op de schouder... Uit het Hotel- Centraal over de Ligowki kwamen kozakken aan gegaloppeerd; toen maakte de bereden politie rechtsomkeerd en aanvaardde over het Soeworowski-prospekt de terugtocht, maar de kozakken — bleven met ons.

Wij stelden onder elkaar vast, dat dit betekende, dat er onder de troepen een begin van tweedracht bestond en trokken daaruit de konklusie: dit betekent, dat de revolutie de overwinning heeft behaald”¹²⁰⁾.

Maar het was te vroeg om zulk een konklusie te trekken. De troepen traden nog gemeenschappelijk met de politie op. Aan het einde van de dag berichtte de kommandant van de troepen van het Petrogradse militaire distrikt, generaal Chabalow, aan den chef van de staf van den opperbevelhebber, dat „de menigte uit elkaar was gejaagd”, ’s Avonds kreeg Chabalow uit het hoofdkwartier het bevel:

„Ik gebied, dat in de moeilijke tijd van de oorlog tegen Duitsland en Oostenrijk ontoelaatbare relletjes in de hoofdstad uiterlijk morgen te doen ophouden. Nikolaas II”¹²¹⁾.

Het bevel van den tsaar bracht Chabalow in opwinding. Bij het verhoor in de kommissie van onderzoek na de Februari-revolutie erkende hij het volgende:

„Dit telegram trof mij, om openhartig en eerlijk te zijn, — hoe zal ik het U zeggen — als een slag met de achterkant van een bijl... Hoe de relletjes uiterlijk morgen te doen ophouden? Er werd gezegd: „uiterlijk morgen”... Wat stond mij te doen? Hoe moest ik dat voor elkaar brengen? Toen ze zeiden : „geef brood”, — werd er brood gegeven en daarmee was de zaak geëindigd. Maar toen er op de vaandels geschreven stond:

„Weg met het absolutisme” — zou clan soms brood de rust kunnen herstellen? Maar wat moest er dan worden gedaan? De tsaar had geboden: men moet schieten...”¹²²).

Chabalow gaf aan de regiment-oversten en aan de kommissarissen van de politiebureaux het bevel om na driemaal herhaalde waarschuwing van de vuurwapens gebruik te maken. De chef van de staf van den opperbevelhebber, generaal Aleksejew gaf aan de bevelhebbers van het Noordelijk en het Westelijk front het bevel, dat zij ieder onmiddellijk het zenden van een brigade kavallerie naar de hoofdstad zouden voorbereiden. Hij deelde per direkte telegrafische verbinding aan den chef van de staf van het Noordelijke front mede:

„Het is een ogenblik van dreigend gevaar en men moet alles doen om de aankomst van betrouwbare troepen te bespoedigen. Daarin ligt de vraag van onze verdere toekomst besloten”¹²³).

Zich daartoe niet beperkend, deed de geheime politie in de nacht van 25 op 26 Februari de Petrogradse gevangenen tot berstens toe met alle, enigszins verdachte elementen vullen. Er werden ook vijf leden van het Petrogradse komitee der bolsjewiki gearresteerd. De leiding van de strijd ging in de handen van het Wyborgse distriktskomitee der bolsjewiki over. Door massaarrestaties, door het te hulp roepen van gewapende versterkingen van het front, bereidde het tsarisme zich voor om de revolutie tegemoet te treden.

De dag van 26 Februari begon als het ware rustiger dan de voorafgaande dagen. Het was Zondag en de arbeiders gingen later naar de stad dan de dag te voren. De straten boden een feestelijke aanblik. Misleid door de uiterlijke rust, stuurde Chabalow wederom een overwinningstelegram naar het hoofdkwartier:

„Vandaag, 26 Februari is het sinds de ochtend rustig in de stad”¹²⁴).

De regeringstroepen waren in het centrum van de stad gekoncentreerd. Op de daken van de hoge huizen, in de politiebureaux stonden de mitrailleurs gereed. Het plan van de tsaristische machthebbers kwam er op neer om de arbeiders met geweer- en mitrailleurvuur te ontvangen. De Nawa was door politie- en militaire patrouilles van de arbeiderswijken geïsoleerd. Omstreeks twaalf uur begonnen er in het centrum van de stad — op het Newski — talrijke door de bolsjewiki aangevoerde demonstranten te verschijnen.

De bedrijven marcheerden naar het Newski-prospekt, zij wilden in het hartje van de stad met den vijand afrekenen. Zij werden met een meedogenloos vuur ontvangen. Het was niet mogelijk tot aan het Newski te komen. Het schieten duurde de gehele dag.

Een van de soldaten van de instructie-afdeling van het Wolhyni-

sche regiment verhaalt als volgt van het deelnemen der Wolhyniërs aan de schietpartij op de arbeidersdemonstratie:

„Daar had de afdeling zijn plaats reeds ingenomen. De arbeiders hadden het gehele plein voor het Nikolajew-station bezet. De soldaten hoopten nog altijd, dat men hen alleen voor de schijn had geroepen, om schrik in te boezemen. Maar toen de wijzers van de stationsklok de 12 naderden, verdween de twijfel bij de soldaten — er werd bevel gegeven om te schieten. Er weerklonk een salvo. De arbeiders stoven naar alle kanten uiteen. De eerste salvo's maakten bijna geen slachtoffers: als bij afspraak schoten de soldaten in de lucht. Maar daar hamerde een mitrailleur, die door de officieren op de menigte was gericht en het met sneeuw bedekte plein werd door arbeidersbloed bevestigd. De menigte nam in wanorde, elkaar voortstuwend, de wijk naar de binnenplaatsen. De bereden gendarmerie begon de uit zijn stellingen geworpen „vijand” te achtervolgen en deze achtervolging duurde tot laat in de nacht. Eerst toen werden de troepen over de kazernes verdeeld. Onze afdeling keerde ongeveer om één uur 's nachts, onder aanvoering van den kapitein van de staf Lasjkewitsj naar de kazerne terug”¹²⁵).

Volgens mededelingen van de geheime politie werden er op die dag alleen al op het Znamjenski-plein ongeveer 40 doden en ongeveer hetzelfde aantal gewonden opgenomen, ongeacht degenen, die de demonstranten met zich mede hadden gevoerd.

De rustig begonnen dag van de 26ste Februari was met de openlijke burgeroorlog geëindigd. Het was karakteristiek, dat de vierde compagnie van het reserve-bataljon van het Pawlow-regiment, verbolgen door het feit, dat de instructie-afdeling van hun regiment deel nam aan het schieten op de arbeiders, het vuur opende op een afdeling bereden politie. Niet ondersteund door de andere troepenafdelingen werd hun verzet gebroken en gaven zij hun wapens af — slechts 21 man gingen met hun geweren naar het in opstand, gekomen volk over. De officieren slaagden er in 19 aanstichters te arresteren. De gearresteerden werden in het Troebetski-bastion van de Peter pa w-lowski vesting gevangen gezet. Hun dreigde de doodstraf.

De eerste dag van de burgeroorlog eindigde met een overwinning van het tsarisme.

Tegen de avond was de stad van demonstranten gezuiverd — aan het „allerhoogste bevel” was ook deze keer voldaan.

Maar de verdedigers van het absolutisme hadden de invloed van de arbeidersmassa op de troepen, die op de demonstranten hadden geschoten, niet opgemerkt. De revolutionaire inwerking van het proletariaat was aanmerkelijk groter dan de door het absolutisme behaalde overwinning. De verbittering van de soldaten tegen hun 90

bevelhebbers nam met elk nieuw salvo toe. En dit merkten de „overwinnaars” niet, omdat voor hen nu eenmaal de haat van de soldaten een gewone zaak was.

Het proletariaat paste op ruime schaal de voornaamste les van de revolutie van het jaar 1905 toe — de noodzakelijkheid, te strijden om de invloed op het leger. De arbeiders en vooral de arbeidsters omringden de soldaten met een nauwe kring. Zij pakten met hun handen de soldaten-bajonetten vast en bezwoeren hun broeders om de revolutie niet in arbeidersbloed te verdrinken. Enkelingen en kleine groepen soldaten bleven bij de grote massa ten achter. De opstandelingen overreedden hen vurig. De niet lang geleden gemobiliseerde soldaten — het grootste deel van het garnizoen van de hoofdstad bestond uit soldaten van de 2de reserve of uit jonge mannen van de laatste lichter — reageerden ten sterkste op de opwinding van de arbeiders. De soldaten bewaarden een somber stilzwijgen, Wendden zich korzelig van de opdringende menigte af, maar het viel reeds duidelijk op te merken, hoe zij door de revolutionaire stemming werden besmet. Sommige soldaten poogden zich reeds tegen de aanvallen en beschuldigingen te verdedigen. Anderen wezen verbitterd met hun hoofd naar de officieren, — de schuldigen aan het schieten op de ongewapende menigte. Weer anderen bevalen ronduit aan, sterkere middelen te gebruiken en wezen daarbij op hun geladen geweren.

Het doorzettingsvermogen en de zelfopoffering van de proletariërs veroorzaakten weifelingen in het leger, wekten de sympathie der soldaten op.

De gemakkelijke wijze, waarop men met de soldaten van het Pawlow-regiment had kunnen afrekenen schonk den tsaristischen machthebbers zelfvertrouwen. De minister van binnenlandse zaken Protopopow schreef met een verlicht gemoed aan den tsaar:

„De troepen hebben dienstijver aan de dag gelegd, een uitzondering vormt het eigenmachtig afmarcheren van de vierde geëvacueerde compagnie van het Pawlow-regiment”¹²⁶).

Tenslotte loog Protopopow brutaal weg in zijn verslag:

„Een deel van de arbeiders is op 27 Februari van plan om aan het werk te gaan”¹²⁷).

Deze van zelfvertrouwen getuigende leugen toont aan, hoe weinig de stompzinnige gendarmes de weg wisten te vinden in de tot ontplooiing gekomen gebeurtenissen.

Brutaal geworden, haastten zich de tsaristische satrapen ook om die zeer onbetekenende concessies terug te nemen, die zij in de voorafgaande dagen hadden gedaan. De Petrogradse stads- kommandant annuleerde zijn besluit om de levensmiddelenvoorziening aan de stedelijke Doema over te dragen. De Staats-doema, waar de interpellaties met betrekking tot de fusillades van de 26ste Februari

werden verwacht, werd door een tsaristische oekaze ontbonden. Deze oekaze was reeds in November 1916 gereed gemaakt. Toen de tsaar ze aan den voorzitter van den ministerraad Golitsvn overhandigde, had hij gezegd:

„Houdt dit bij U en maak er gebruik van als het nodig zal zijn”¹²⁵).

De ministers hadden zich te vergeefs gehaast. De Staats-doema had in deze bewogen dagen de regering het gemoed verlicht door vragen aan de regering te stellen, niet naar aanleiding van de fusillades, maar over de toestand van de levensmiddelenvoorziening in Petrograd. De door en door verschrikte vertegenwoordigers van de grote en de kleine bourgeoisie — de kadet Roditsjew, de sociaal- revolutionair Kerenski, de mensjewiek Tsjcheidze — die hun oren dicht hielden en deden alsof zij het schieten op straat niet hoorden, hadden hun zoveelste bezwering aan het adres van het tsarisme ingediend. De aan politiek doende intellectuelen renden in verwarring van de ene woning naar de andere, op jacht naar het laatste „nieuws”.

Iets beter dan de anderen begreep de voorzitter van de Staats- doema. Rodzjanko, de diepte en de tragiek van de gebeurtenissen. Rodzjanko, die zich ten nauwste aan de monarchie gebonden voelde, bespeurde, dat het ogenblik van haar volledige ineenstorting was aangebroken. Hij smeekte Nikolaas II om een nieuwe

**De arbeiders en vooral de arbeidsters omringden de soldaten met een
nauwe kring.**

Tekening van z1. IVanetsian.

regering te vormen, die „het vertrouwen” van het land genoot.

„Elke vertraging staat gelijk met de dood” — telegrafeerde hij aan den tsaar. — Ik bid god, dat in dit uur de verantwoordelijkheid niet op het gekroonde hoofd zal vallen” ¹²⁹). Maar de tsaar maakte zich van zijn overdreven toegewijden dienaar af. In antwoord op het telegram deelde Nikolaas den minister van het hof Frederiks mede:

„Alweer heeft deze dikzak Rodzjanko mij allerlei onzin geschreven, waarop ik hem zelfs geen antwoord zal geven” ¹³⁰).

II.

DE OVERWINNING VAN DE FEBRUARI-REVOLUTIE.

Terwijl aan de spits de overwinnaars juichten, de verliezen van de revolutie optelden en krachten bijeenbrachten voor een nieuwe slag, werd er van onderenop koortsachtig gewerkt. De arbeiders gingen van bedrijf tot bedrijf en verhaalden de bijzonderheden van de bloedige gebeurtenissen. Zij, die bij de dagelijkse fusillades aanwezig waren geweest, vertelden van de woeste razernij der gendarmes, vervulden de harten der toehoorders van haat en wekten het vurige verlangen op, om met de beulen af te rekenen. De arbeiders, die de scenes der verplettering van de demonstratie hadden aanschouwd, vuurden hun broeders en mannen tot nieuwe strijd aan.

's Nachts heerste er in de kazernes een doffe gisting. De soldaten deelden elkaar hun indrukken van de vorige dag mede en gaven zich steeds helderder rekenschap van het karakter van hetgeen er plaats had. In deze ingespannen dagen der revolutionaire gevechten agiteerden de bolsjewiki overal onvermoeid — op de fabrieken en in de bedrijven, in de kazernes en op de straten — en riepen zij tot de strijd op, verenigden zij en smeedden zij de arbeiders en soldaten aaneen. Losgerukt van hun leidende centrale instanties, die door de geheime politie waren vernietigd, vormden de bolsjewiki plaatselijke centrale instanties in de ondernemingen, brachten zij snel verbindingsen tot stand en sleepten zij de arbeiders mede door hun heldhaftigheid en hun vaste overtuiging in de overwinning van de arbeiders.

Op deze zelfde dag, op 26 Februari, had er een zitting plaats van het Wyborgsc distriktskomitee van de bolsjewiki, in wiens handen na de arrestatie van het Petersburgse komitee, de leiding was overgegaan. De partijgenoten uit de bedrijven brachten verslag uit over de groei van de revolutionaire stemming en van het bereid zijn om de worsteling voort te zetten. Het distriktskomitee besloot: de ge

wapende strijd tot ontplooiing te brengen, de wapenmagazijnen in bezit te nemen, de politieagenten te ontwapenen.

De hardnekkige demonstraties van het proletariaat, die van vlak bij werden beschoten, de omgang van de arbeiders met de soldaten, en ten slotte de rechtstreekse invloed van de bolsjewiki, die dikwijls in de kazernes zelf doordrongen, leidden er toe, dat de gevallen van dienstweigering bij de militaire afdelingen in openlijk oproer overgingen: de soldaten traden tegen de bevelhebbers op, als boeren tegen hun landheren. In de nacht van 26 op 27 Februari besloot de instructie-afdeling van het Wolhynische regiment, die op het Znamjenski-plein op de arbeiders had geschoten, te weigeren om de wapens tegen de demonstranten te gebruiken. Maar dit als het ware passieve verzet tegen de bevelhebbers sloeg onverwachts in actief optreden om. Toen 's morgens vroeg de bevelhebber van de instructie-afdeling met een tweede luitenant in de kazerne verscheen, werden zij onder „hoera”-geroep met gewerschoten gedood — zo diep was reeds de invloed van de revolutie doorgedrongen: de eeuwenoude haat van den boer tegen den feodalen landheer, gekleed in officiersuniform, barstte met meedogenloze felheid los.

Een deelnemer aan de opstand van het Wolhynische regiment vertelt over dit zeer belangrijke moment van de revolutie:

„De onderofficier Kirpitsjnikow las ons het bevel voor: 's morgens om 7 uur moest de afdeling wederom aantreden. Tegelijkertijd kwamen in een donkere, afgelegen hoek van de kazerne 18 man bijeen — de meest actieve elementen onder de gewone soldaten, enige korporaals en sergeants — en bespraken levendig de toestand, en alle achttien namen het onherroepelijk besluit: morgen zullen we de zaken op onze manier aanpakken! Er werd een program van actie vastgesteld: de afdeling niet om 7 uur, zoals de kapitein van de staf Lasjkewitsj bevolen had, maar om 6 uur te laten aantreden en in die tijd de gehele afdeling naar onze kant over te halen... Het begon al licht te worden, toen wij uiteengingen en ons alle achttien zachtjes in enkele minuten naar onze slaappleatsen begaven.

Op 27 Februari was de afdeling van 350 man 's morgens om 6 uur reeds aangetreden. Kirpitsjnikow hield een redevoering, hij schetste de algemene toestand en zette uiteen hoe men op moest treden en wat er moest worden gedaan.

Er was bijna geen agitatie nodig. De soldaten, onder wie al genoeg propaganda was gemaakt, hadden hierop als het ware gewacht en alle strijders verklaarden dat zij het er volkomen mee eens waren om de arbeiders te ondersteunen.

Al zou het ons ook ons leven kosten — zeiden zij — maar op de onzen zullen wij niet schieten.

Op dat ogenblik klonk er in de gang sporengerinkel.

De afdeling was op haar hoede en het werd voor een ogenblik stil.

Vaandrig Kolokolow kwam binnen, een gewezen student, die nog niet lang bij het regiment was. Op zijn begroeting antwoordde de afdeling op de gewone wijze. Na hem kwam overste Lasjkewitsj binnen. Allen waren op hun hoede. Er heerste stilte.

Op de begroeting „gezondheid broeders 1” weerklonk een hoera — zoals wij dat van te voren hadden afgesproken.

Toen het „hoera” bedaard was, bespeurde Lasjkewitsj blijkbaar iets, maar hij herhaalde nog eens de begroeting. Eh wederom weerklonk er een machtig en dreigend „hoera”.

Lasjkewitsj wendde zich tot den onderofficier Markow en vroeg woedend wat of dit betekende.

Markow nam zijn geweer onder de arm en antwoordde met vaste stem: „Hoera” — dat is het signaal, dat uwe bevelen niet zullen worden opgevolgd!”

De kolven stampten op de asfalt-vloer van de kazerne, de grendels van de geweren rinkelden. „Scheer je weg, zolang je nog heel bent!” schreeuwden de soldaten.

Lasjkewitsj trachtte: „geeft acht!” te schreeuwen. Maar niemand van de afdeling volgde zijn bevel op. Lasjkewitsj verzocht de orde te herstellen, teneinde het via generaal Chabalow van „zijne majesteit Nikolaas II” ontvangen telegram te kunnen voorlezen; maar dit had niet de minste uitwerking op de soldaten.

Toen zij de hoop hadden verloren om de afdeling tot rust te brengen, liepen Lasjkewitsj en Kolokolow naar de deur. In de gang ontmoetten zij den vaandrig Worontow-Weljaminow en alle drie namen zij de vlucht. Markow en Orlow openden snel het raampje in het venster, namen hun geweren en toen het drietal officieren op gelijke hoogte met het venster kwam, klonken er twee schoten.

Lasjkewitsj sloeg bij de poort plat tegen de grond. De andere officieren renden de poort uit en brachten onmiddellijk aan de staf van het regiment verslag uit over het oproer.

De officieren verlieten onmiddellijk het regiment en namen de kas en het vaandel met zich mee.

De weg was vrij. De gehele afdeling kwam onder aanvoering van Kirpitsjnikow op de binnenplaats.

Door een salvo in de lucht werd er alarm geslagen. De gearresteerden werden uit de hoofdwacht bevrijd. Er werden onmiddellijk afgevaardigden naar de naaste afdelingen gezonden met het voorstel om zich bij onze in opstand gekomen afdeling aan te sluiten. Als eerste verenigde zich met ons zonder te

aarzelen — de compagnie geëvacueerden ten getale van 1000 man. Na een korte tijd voegde zich ook de voorbereidende instructie-afdeling bij ons”¹³¹).

Er verschenen arbeiders onder de soldaten.

De Wolhyniërs stroomden de straat op. Onder „hoera”-geroep en in de lucht schietend marcheerden zij naar de naburige regimenten naar het Preobrazjenski- en het Lithause regiment. Toen zij bij hun kazernes waren aangekomen, deden zij daar in een oogwenk de boerenhaat tegen den landheer ontbranden. Ook hier werden de bevelhebbers van de regimenten gedood. De Preobrazjenski en de Lithauers verenigden zich met de Wolhyniërs en als gewapende massa begaven zich op weg naar het Wyborgse distrikt, de voornaamste haard van de Petrogradse revolutionaire brand. Van de Wyborgse zijde stroomden sinds de morgen de arbeiders over het ijs van de Newa. Omstreeks 12 uur 's middags drongen de Wyborgers een compagnie van het Moskou-regiment op zij, die de Liteiny-brug met mitrailleurs had versperd en stroomden zij de stad binnen, nadat zij de soldaten naar hun kant hadden overgehaald. Onder weg werd het arsenaal bestormd en ingenomen. Hier werden in der haast afdelingen geformeerd. In een uur tijds werden er ongeveer 40000 geweren in beslag genomen. De rechtstreekse aaneensluiting van het ongeorganiseerde soldaten-oproer met de revolutionaire proletarische beweging werd een feit. Gewapende arbeiders voerden de in opstand gekomen soldaten aan. De beweging sloeg in de revolutie om, die gewapender hand het tsarisme omverwierp.

Het soldatenoproer en de arbeidersdemonstraties waren geenszins toevallige en van elkaar onafhankelijke stromingen van de Februari-revolutie. De arbeidersdemonstraties hadden het soldatenoproer *voorbereid en tot ontplooiing gebracht* in die dagen, toen de troepen nog aan de tsaristische machthebbers gehoorzaamden. *Zonder de politieke leiding* van de kant der arbeiders zou er ook geen massale soldatenopstand zijn geweest. Het was geen toeval, dat de Wolhyniërs en de Lithauers niet naar het centrum en niet naar de Doenia, maar naar het Wyborgse arbeidersdistrikt marcheerden. Zowel het optreden van de arbeiders als ook de verbolgenheid van de soldaten waren evenwel reeds sinds lange tijd voorbereid door het hardnekkige en zelfopofferende werk van de partij der bolsjewiki. Het Petersburgse comitée van de partij der bolsjewiki had nog voor zijn arrestatie een vlugschrift gepubliceerd, waarin o.a. gezegd werd:

„Men kan niet langer wachten en zwijgen. De arbeidersklasse en de boeren, gekleed in grijze soldatenjassen en blauwe blouses, moeten nadat zij elkander de hand hebben gereikt, de strijd tegen de gehele tsaristische klik opnemen, teneinde voor altijd aan de Rusland terneerdrukkende schande een einde te maken... De tijd van de openlijke strijd is aangebroken”¹³²).

Beide door de partij geleide stromen vloeiden elkaar tegemoet, zij kwamen steeds nader tot elkaar, totdat zij in de zegevierende revolutie samenvloeiden.

Spoedig vertoonden zich overal in de stad vracht- en personenauto's met gewapende soldaten en matrozen. De gendarmes en de tegenstand biedende officieren werden opgepakt, ontwapend en in de hitte van de strijd gedood. De gevangenen werden verwoest. Honderden actieve revolutionairen werden bevrijd en namen terstond hun plaats onder de strijders in.

De politiebureaux stonden in brand. Van distrikt tot distrikt weerklonk onafgebroken „hoera"-geroep.

Er werden korte, stormachtige meetings gehouden. De vlug- schriftjes van de bolsjewiki gingen van hand tot hand.

„Allen worden tot de strijd geroepen — werd er in de oproep van het Petersburgse komitee van de bolsjewiki gezegd. — Beter een roemvolle dood te sterven, strijdende voor de zaak der arbeiders, dan zijn hoofd te buigen voor de winst van het kapitaal aan het front, of van honger en ondragelijke arbeid te vergaan... Allen onder het rode vaandel van de revolutie! Weg met de tsaristische monarchie! Leve de democratische republiek!... De gehele grond van de landheren aan het volk!... Weg met de oorlog!... Leve de socialistische Internationale!"¹³³).

De tsaristische ministers vergaderden in het Marijinski-paleis. Van alle kanten kwamen er berichten over de opstand binnen. Kozakkenpatrouilles deelden mede, dat een afdeling regeringstroepen ten getale van duizend man, die onder bevel van kolonel Koetjepow tegen de Wolhyniërs was geworpen, niet verder kon oprukken. De soldaten verboederden zich met de opstandelingen.

De in verwarring geraakte ministers namen het besluit, dat generaal Chabalow in de hoofdstad de staat van beleg moest afkondigen. Maar het bevel kon reeds nergens worden gedrukt: de drukkerij van den stadskommandant was door de opstandelingen bezet. Het gelukte om in de admiraliteit 1000 exemplaren te laten drukken. Twee man van het in de nabijheid gelegen politiebureau slaagden er slechts in om enige exemplaren aan te slaan. Spoedig werden deze exemplaren door de menigte verscheurd en vertrappt.

De ministers hoorden in verwarring de mededelingen aan, toen er reeds in de verte schoten weerklonken. Er werd besloten om in het paleis alle lichten te doven en zij het ook maar een deel trouw- gebleven troepen bijeen te brengen om tegenstand te bieden. Er had evenwel geen overval plaats; men stak opnieuw het licht aan. „Toen het weer licht was geworden, bleek ik mij tot mijn verwondering onder de tafel te bevinden"¹³⁴), vertelde later een van de ministers aan den voorzitter van de Staats-doema, Rodzjanko.

Soldatendemonstraties in Petrograd tijdens de Februari-dagen.

De schrik bleek ongegrond te zijn. De gewapende menigte begaf zich naar het Taurische paleis. In de Doema vergaderde de raad der oudsten — de vertegenwoordigers van alle frakties. Rodzjanko bracht verslag uit over de opstand, over de paniek, die de regering had aangegrepen. Aan den tsaar had hij het volgende telegram gezonden :

„De toestand wordt slechter. Men moet onmiddellijk maatregelen nemen, want morgen, zal het reeds te laat zijn. Het laatste uur is aangebroken, het uur waarin over het lot van het vaderland en van de dynastie wordt beslist” ¹³⁵).

In plaats van antwoord uit het hoofdkwartier vond Rodzjanko op zijn schrijftafel de tsaristische oekaze over de ontbinding van de Doema. Wat te doen? Zich niet aan de oekaze onderwerpen, dat zou betekenen gehoorzaamheid weigeren aan den monarch, de revolutionaire weg betreden. Daartoe was de tsaristische Doema niet in staat. De oekaze aannemen en uiteengaen, maar van buiten was het schieten te horen en het geraas van de naderende menigte. De aan de troon getrouwe landheren en bourgeoisie kwamen tot het volgende besluit: zich aan de oekaze van den keizer te onderwerpen, de Staats-doema als instelling te ontbinden, maar de leden van de Doema niet uiteen te laten gaan en hen in de hoedanigheid van „partikuliere burgers” in een „niet-officiële” vergadering bijeen te laten komen.

De oekaze werd dus uitgevoerd, maar toch bond men zich de handen niet.

Men kwam niet in de Witte Zaal bijeen, zoals gewoonlijk, maar in de halve-cirkelzaal, om door dit detail de nadruk te leggen op het „partikuliere” karakter van de vergadering. Meer dan tweehonderd afgevaardigden stonden om de tafel, waar Rodzjanko, zwaaiend met zijn armen vroeg: „wat te doen?” Een van de kadetten, Nekrasow, die als de meest linkse werd beschouwd, stelde voor om onmiddellijk den een of anderen „populairen generaal” ter onderdrukking van het oproer tot diktator te benoemen. Men maakte zich met gebaren daarvan af en beweerde verstoord, dat de ministers en de generaals de schrik zo te pakken hadden, dat men hen onder hun bedden vandaan moest halen. De troedowiek Dzojebinski kwam met het voorstel om uit leden van de Doema een soeverein komitee te benoemen om de orde te herstellen. Miljoekow sprak tegen beide voorstellen: men moest afwachten, totdat het duidelijk zou zijn geworden aan wiens zijde de meerderheid van de troepen en de arbeiders stond.

Toen de discussie in volle gang was stormde er een officier de zaal binnen, de kommandant van de wacht, met de kreet: „Mijn plaatsvervanger is zwaar gewond, helpt mij!”^{13G}).

De afgevaardigden zagen, toen zij uit het venster keken, een menigte, die het paleis had omringd, en daarna hoorden zij het gestamp van geweerkolven op de trap: de revolutie verscheen op de drempel van de Doema. In der haast koos men een Voorlopig komitee, bestaande uit 10 afgevaardigden om „in Petrograd de openbare orde te herstellen en met instellingen en personen verbindingen aan te knopen.” De volgende personen maakten deel uit van dit komitee:

M. W. Rodzjanko, W. W. Sjoelgin (nationalist), P. N. Miljoekow (kadet), N. W. Nekrasow (kadet). S. I. Sjidlowski (Oktjabrist), I. I. Dmitrjoekow (Oktjabrist), A. I. Konowalow (progressist), W. A.

Het vernietigen van de tsaristische emblemen.

Tekening van I. Wladimirow.

Rzjewski (progressist), W. N. Lwow (rechtse), A. F. Kerenski (troedowiek) en N. S. Tsjcheidze (menschjewiek).

Het in opstand gekomen volk stuwde door alle naar het Taurische paleis voerende straten. Een ontzaglijke menigte hield de binnenhof bezet. Gewapende soldaten en arbeiders vulden het paleis.

De monarchist Sjoelgin geeft op de volgende wijze in zijn memoires de algemene stemming van de door schrik bevangen bourgeoisie weer:

„Mitrailleurs — die had ik willen hebben, want ik voelde, dat alleen de taal van de mitrailleurs door de menigte van de straat zou worden verstaan en dat alleen kogels het in vrijheid losgebroken vreselijke beest in zijn hol zouden kunnen terugjagen... Helaas, dit beest was — zijne majesteit het Russische volk!...

Hetgeen wij zo zeer hadden gevreesd, hetgeen wij tot iedere prijs hadden willen vermijden, was reeds een feit geworden. De revolutie was begonnen”¹³⁷).

In het tsaristische hoofdkwartier verstreek de morgen van de 27ste Februari als gewoonlijk. Nikolaas kwam rustig de verslagen aanhoren. Men droeg kennis van de gebeurtenissen in Petrograd. 's Avonds te voren was er een brief van de tsaritsa ontvangen over de akties in de hoofdstad op 25 Februari.

„Dit is een beweging van *het gepeupel* — schreef de tsaritsa, — jongens en meiden lopen rond en schreeuwen, dat zij geen brood hebben, — eenvoudig om verbittering te wekken, — benevens arbeiders die anderen verhinderen om te werken. Als het zeer koud weer zou zijn, dan zouden zij waarschijnlijk allen thuis zitten”¹³⁸).

In het hoofdkwartier meende men dat er in Petrograd „honger- relletjes” plaats hadden en men was gewend om geen aandacht te schenken aan de honger van de arbeidersmassa's. Aan de zich ongerust makende tsaritsa antwoordde Nikolaas geruststellend:

„De ongeregelhdheden onder de troepen gaan van de kompanieën reconvaescenten uit, zoals ik vernomen heb. Ik verwonder er mij over wat Pawel uitvoert? (de bevelhebber van de garde. — *Red.*). Hij moest hen in bedwang houden”¹³⁹). Uit het gebied bij het front werden troepen naar Petrograd gezonden. Chabalow werd bevolen om onmiddellijk een einde aan de troebelen te maken.

Maar tegen 12 uur kwamen er onrustbarender tijdingen binnen. Er werd een telegram van de tsaritsa ontvangen:

„De revolutie heeft gisteren (26 Februari — *Red.*) ontzettende afmetingen aangenomen. Ik weet, dat er zich ook andere troepenafdelingen bij hebben aangesloten. De berichten zijn slechter dan ooit te voren”¹⁴⁰).

De inname van het Lithause slot in Petrograd.

Tekening van W. Sjelow.

Een uur later werd het tweede telegram ontvangen :

„Het is noodzakelijk concessies te doen. De stakingen duren voort. Vele troepenafdelingen zijn naar de kant van de revolutie overgegaan”¹⁴¹).

Daarna hield Petrograd zo goed als op, op de aanroepen te antwoorden.

De leden van de hofhouding in het hoofdkwartier maakten zich ongerust. De tsaar beraadslaagde langdurig met den chef van de staf, generaal Aleksejew, over de voor de strijd te nemen maatregelen. Er werd besloten, een strijdvaardig generaal met troepen naar Petrograd te zenden. Tegen de avond besloot Nikolaas er zelf heen te reizen. Om 7 uur deelde Nikolaas aan zijn vrouw mede:

„Ik vertrek morgen om 2.30. De garde-kavallerie heeft het bevel gekregen om onmiddellijk uit Nowgorod naar de stad te vertrekken”¹⁴²).

De gebeurtenissen groeiden tot een catastrofe uit.

Uit de omgeving van Petrograd werd medegedeeld, dat alle troepen de rode vaan hadden gehesen. In de hoofdstad waren er in het geheel geen betrouwbare troepen meer overgebleven.

Het hoofdkwartier verkeerde in een koortstoestand. Men stelde zich per draad in verbinding met de bevelhebbers van de fronten. De troepen werden uit de voorste stellingen teruggenomen. Op de vraag van zijn plaatsvervanger wat er gebeurd was, antwoordde generaal Aleksejew ongeduldig: „Petrograd is in opstand”¹⁴³).

Het hoofdkwartier begreep, dat het „honger-oproer” tot de revolutie was uitgegroeid.

Het tsarisme poogde nog in zijn doodsstuipen tegenstand aan de revolutie te bieden. Chabalow formeerde in der haast uit „trouwe” regimenten een stoot-afdeling bestaande uit 6 compagnieën voetvolk en anderhalf eskadron kavallerie met 15 mitrailleurs. Evenwel, ook deze afdeling ging direkt na de eerste aanraking met de opstandelingen naar hun zijde over. Generaal Chabalow zocht met een andere, uit delen van het Lithause, Keksholmse en Ismaïlow-regiment samengestelde afdeling dekking in de admiraliteit en poogde tegen de opstandelingen op te treden. Evenwel, ook deze keurtroep smolt voor zijn ogen weg. In de morgen van 28 Februari deelde Chabalow over de direkte draadverbinding aan het hoofdkwartier mede:

„Het aantal aan hun plicht trouw gebleven mannen is tot 600 man voetvolk en 500 ruiters met 15 mitrailleurs en 12 kanonnen verminderd... De toestand is buitengewoon moeilijk”¹⁴⁴).

Hij was er nauwelijks in geslaagd zijn gesprek met het hoofdkwartier ten einde te voeren of ook de overblijfselen van de „trouwe” troepen hadden zich met de arbeiders verenigd.

Arrestatie van generaals in de Februari-dagen van 1917.

Naar het schilderij van I. A. Wladimirov.

Met welk een snelheid de revolutie in het leger om zich heen greep kan men zien uit het materiaal van de Militaire Kommissie van het Voorlopige Komitee van de Staats-doema:¹⁴⁵).

<i>Maand en dag</i>	<i>uur van de dag</i>	<i>Totaal aantal opstandelingen.</i>
Februari 26	3—6 uur s' middags	600 man
„ 27	's morgens	10.200 „
„ 27	's middags	25.700 „
„ 28	's avonds	66.700 „
„ 28	's morgens	72.700 „
„ 28	's middags	112.000 „
Maart 1	's avonds	127.000 „
„ 1	's morgens	144.700 „
	's middags (ongeveer)	170.000 „

Toen Lenin uiteenzette waarom de revolutie zo snel had gewonnen schreef hij:

„Maar indien al de nederlagen in de oorlog de rol ener negatieve faktor speelden, die de uitbarsting verhaastte, dan was *de verbinding* van het Engels-Franse financierskapitaal, van het Engels-Franse imperialisme met het Russische Oktja- bristen-kadetten -kapitaal een faktor, die deze crisis verhaastte. Deze kant van de zaak, die buitengewoon belangrijk is, wordt om begrijpelijke redenen door de Engels-Franse pers verzwegen en met leedvermaak door de Duitse pers onderstreept. Wij Marxisten moeten de waarheid nuchter in de ogen zien, wij mogen ons niet door de officiële, diplomatiek-gladde leugens van de diplomaten en ministers van de ene oorlogvoerende groep van imperialisten, noch door het leedvermaak en het boosaardig grijnzen van hun financiële en militaire konkur- renten van de andere oorlogvoerende groep in verwarring laten brengen. Heel de loop der gebeurtenissen in de Februari- Maart-revolutie toont duidelijk aan, dat de Engelse en Franse gezantschappen met hun agenten en „verbindingen” sinds lange tijd de meest vertwijfelende pogingen hadden gedaan om een „separate” overeenkomst en een separate vrede van Nikolaas TI (wij zullen hopen en er naar streven, dat hij de laatste blijft) met Wilhelm II te verhinderen, dat zij er rechtstreeks naar streefden om Nikolaas Romanow *af te zetten*. Wij zullen ons geen illusies maken. Indien de revolutie zo snel — en naar het uiterlijk, op de eerste oppervlakkige blik — zo „radikaal” heeft overwonnen, dan slechts, omdat krachtens de buitengewoon originele historische situatie *geheel verschillende* stromingen, *volkomen heterogene* klassenbelangen, *volkomen tegengesteld* politiek sociaal streven ineenvloeiden en op merkwaardige wijze „eensgezind” optraden. En wel de samenzwering van de Engels-

Franse imperialisten, die Miljoekow, Goetsjkow en Co naar het grijpen van de macht dreef *in het belang van het voortzetten van de imperialistische oorlog*, in het belang van het nog meer verbitterd en hardnekkig voeren van deze oorlog, in het belang van *het doen afslachten van nieuwe millioenen* arbeiders en boeren van Rusland ter verkrijging van Konstantinopel... door de Goetsjkow's, van Sirië... door de Franse, van Mesopotamië... door de Engelse kapitalisten enz. Dit — enerzijds. En anderzijds een diepgaande massale proletarische en massale volksbeweging (van de gehele arme bevolking der steden en van het platteland) met een revolutionair karakter voor *brood*, voor *de vrede*, voor de *werkelijke vrijheid*" ¹⁴⁶).

In Petrograd was alles reeds afgelopen. Maar het hoofdkwartier en de tsaar stuurden troepen van het front naar de stad. Aan het hoofd daarvan werd de met diktatoriale volmachten uitgeruste generaal Iwanow gesteld, die zich had onderscheiden door het onderdrukken van de opstand in Kroonstadt van het jaar 1905. Maar generaal Iwanow kwam met zijn echelons nauwelijks tot Tsjarskoje Selo. Hier verbroederden zijn troepen zich onmiddellijk met de revolutionaire soldaten, zelf wist hij zich ter nauwernood aan een arrestatie te onttrekken. Op de terugweg werd zijn trein op dood spoor gebracht, de verbinding met het front bleek reeds te zijn doorbroken.

De tsaar kwam op zijn reis van het hoofdkwartier niet verder dan het station Dno. De treinen, die men ontmoette waren over vol met soldaten, die de tijding over de opstand met zich meebrachten. Het was niet mogelijk om verder te reizen. Nikolaas II sloeg de weg naar Pskow in, naar de staf van het Noordelijke front, teneinde een leger tegen Petrograd op de been te brengen. In Pskow werd hij in kennis gesteld van het feit, dat de revolutie had gezegevierd en de telegrammen van alle bevelhebbers van de fronten gaven de raad om de terugtocht te aanvaarden. Vanuit Petrograd werd een oproep van de revolutionaire organisaties verspreid. Elke tegenstand was overbodig en Nikolaas besloot afstand van de troon te doen.

Terwijl zowel de tsaar als het hoofdkwartier hun laatste reserves in de strijd wierpen, begonnen de Petrogradse arbeiders en soldaten hun politiek en organisatorisch centrum te vormen — de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden. In de avond van 27 Februari werd de eerste zitting van de Petrogradse Sowjet van arbeidersafgevaardigden geopend.

III.

DE DUBBELE MACHT.

De arbeiders en de boeren in het soldatenpak hadden de revolutie voltrokken, maar in de eerste tijd gelukte het hun niet daarvan ten volle de vruchten te plukken: naast de Sowjet ontstond een regering van de bourgeoisie.

Het Voorlopige Komitee van de Staats-doema beschouwde zich zelf nóch tegenover het stervende absolutisme, nóch tegenover het in opstand gekomen volk als de openbare macht. Het komitee was gekozen om „de orde te herstellen” en hield zich ijverig daarmee bezig. Rodzjanko, thans voorzitter van het komitee, bezocht terstond na de verkiezing van het komitee op 27 Februari den voorzitter van de ministerraad, graaf Golitsyn. De laatste antwoordde, dat alle leden van de regering ontslag hadden genomen en dat hij zelf ieder ogenblik zijn arrestatie verwachtte. Rodzjanko trad opnieuw met den tsaar in verbinding, met het hoofdkwartier, onderhandelde met de bevelhebbers van de fronten en verzocht hen de Doema tegenover Nikolaas te verdedigen. Maar de gebeurtenissen namen een snelle loop. Er begonnen mededelingen binnen te komen over opstanden in de dicht bij Petrograd gelegen steden. Uit het hoofdkwartier kwam generlei troostbrengende tijding en uit de linkervleugel van het Taurische paleis, waar de Sowjet van arbeiders- gedelegeerden in vergadering bijeen was, werd medegedeeld, dat de soldaten van de in opstand gekomen regimenten hun vertegenwoordigers hadden gestuurd. Het garnizoen trad over het hoofd van het Doema-komitee heen met de Sowjet in verbinding. De krachtsverhoudingen vormden zich niet ten gunste van de bourgeoisie. Zij had getracht, van den tsaar een „regering van de overwinning” te verkrijgen, om de oorlog ten einde te voeren en de revolutie te voorkomen. Maar de revolutie was de bourgeoisie voor geweest. Er bleef slechts over zich met de revolutie te verenigen, te trachtten zich aan haar hoofd te stellen, om haar daarna te kunnen onthoofden. Terwijl het proletariaat en het werkende volk tegen het tsarisme stredden en in de strijd vielen, haastte de bourgeoisie zich om haar „regering van de overwinning” tot een „regering van de revolutie” op te tooien, die er op berekend was om de revolutie te onderdrukken.

Laat in de nacht kwam het Voorlopige Komitee bijeen en besloot om de macht in zijn handen te nemen. Rodzjanko telegrafeerde bij het aanbreken van de dag aan het hoofdkwartier, dat de ministers; waren gearresteerd, dat er geen regering bestond.

„Het gepeupel begint meester van de toestand te worden en het Komitee van de Staats-doema heeft besloten, teneinde het uitroeien van de officieren en de ambtenaren te voorkomen

en de ontbrande hartstochten tot bedaren te brengen, de regeringsfuncties in zijn handen te nemen”¹⁴⁷).

Het Voorlopige Komitee benoemde op 28 Februari kommissarissen van de Doema in het ministerie. Uit Moskou en de andere steden begonnen mededelingen binnen te komen, dat ook deze steden zich bij de revolutie hadden aangesloten. Er werd gevraagd hoe het stond met de organisatie van de macht. Rodzjanko zond naar alle steden telegrammen over de oprichting van het Voorlopige Komitee. De gehele dag kwamen er steeds nieuwe regimenten, die naar dé kant van de revolutie waren overgegaan, naar het Taurische paleis. Rodzjanko en Miljoekow hielden redevoeringen en stelden de soldaten voor om naar hun kazernes terug te keren en hun officieren te gehoorzamen. In een van deze redevoeringen trachtte Rodzjanko de soldaten gerust te stellen en stelde hij hun voor om hun wapens af te geven. De tijding hiervan verspreidde zich snel bij het gehele garnizoen. Men zeide dat Rodzjanko reeds het bevel had uitgevaardigd, om aan de in opstand gekomen soldaten hun wapens te ontnemen. Regimenten, die zo juist bij de Doema waren geweest, begonnen te eisen dat er afgevaardigden zouden worden gestuurd om de ontstane ontstemming weg te nemen. Ziehier wat Sjoelgin over het toenemen van de ongerustheid schrijft:

„Ik herinner mij, dat wij naar een van de regimenten een rechtse nationalist hadden gestuurd... Hij keerde terug...

— Wel hoe is het geweest?

— Ja het gaat wel... Uitstekend! Ik heb hun gevraagd om „hoera” te roepen. Ik zeide, dat er zonder officieren niets van terecht zal komen, dat het vaderland in gevaar is. Zij hebben beloofd, dat alles goed zal gaan, dat zij vertrouwen stellen in de Staats-doema...

— Wel god zij dank...

Maar plotseling ging de telefoon...

Wat? Maar men is zo even bij jelui geweest... Alles is uitstekend afgelopen... Wat? Maken zij zich weer ongerust? Wie? Iemand die linkser is? Uitstekend. Wij zullen dadelijk iemand sturen.

Miljoekow werd gestuurd. Hij kwam na een uur terug. Zeer tevreden.

— Zij zijn een beetje ongerust. Het schijnt mij toe, dat men met hen niet op deze toon had moeten spreken. Ik sprak) in de kazerne vanaf de een of andere verhoging. Het hele regiment was aanwezig en ook mannen van andere troepenafdelingen... Wel, de stemming was uitstekend. Men heeft mij op de handen gedragen...

Maar enige tijd later werd er opnieuw verwoed getelefoneerd.

— Hallo! Ik luister! Het zoveelste regiment? Wat, alweer? En Miljoekow?... Ja, ze hebben hem op de handen gedragen... Wat? Wat willen ze dan? Iemand die nog linkser is?... Wel, uitstekend. We zullen een troedowiek zenden../'¹⁴⁸).

De tegenstelling tussen de klassen-samenstelling van het leger en de klassen-opgaven, in welke dienst het onder het tsarisme en onder de bourgeoisie stond, openbaarde zich vanaf de eerste dagen der revolutie. Alle processen, die sinds lang in het leger bezig waren rijp te worden, braken terstond naar buiten door, zodra slechts het absolutisme was omvergeworpen.

„Eerst zagen wij twee soldaten — vertelt de Engelse generaal Knox, die het eerste opbruisen van de revolutie in Petro- grad uit het venster van de artillerie-administratie gade sloeg — daarna verscheen er een ontzaglijke, ordeloze menigte soldaten, die de gehele straat en de trottoirs in beslag namen. Officieren waren er niet bij”¹⁴⁹).

De officieren verlieten de regimenten, ongeacht hun klassepositie en hun politieke sympathieën. De kleinburgerlijke elementen en de officieren van het oude kader verenigde de schrik tegenover het gewapende blok van arbeiders en soldaten.

Dezelfde generaal, wien het opgedragen was om de doorvoering der verplichtingen van het Russische leger tegenover de Geallieerden na te gaan, bezocht de regimenten en berichtte: bij het bataljon van het Wolhynische regiment heeft men alle officieren weggejaagd, bij het regiment jagers 22, bij het 1ste spoorwegregiment zijn slechts 16 van de 64 gebleven, maar die zijn ongewapend. „Het scheen, dat ik de enige officier in Petrograd was, die zijn sabel had behouden”¹⁵⁰), zo eindigde de Engelse generaal melancholiek zijn beschouwingen.

De bourgeoisie trachtte vanaf de eerste uren van de revolutie het leger aan haar zijde te houden. Reeds op 27 Februari, nog voor het grijpen van de macht, vormde het Voorlopige Komitee een Militaire Kommissie, in welke bestand enige officieren en generaals werden opgenomen. De taak van de kommissie was, om de leiding van del soldatenmassa's door de officieren te handhaven. Maar de beweging van onderenop ging als de opgezweepte stroom ener rivier aan de. kommissie voorbij. Generaal Knox haalt een duidelijk voorbeeld aan van het feit, hoe snel zich de soldaten van de leiding der bevelvoering bevrijdden:

„Bij het Voorlopige Komitee van de Staats-doema verschenen deputaties van de Petersburgse soldaten met het verzoek om een besluit uit te vaardigen inzake maatregelen, die de revolutie in het leger zouden kunnen verankeren. Na het antwoord van het komitee, dat de tijd voor zulke besluiten nog niet was aangebroken, maakte de soldaat rechtsomkeerd en zeide:

„des te beter. Wij zullen het bevel zelf schrijven”¹⁵¹).

„Wij zelf” — deze woorden werden vanaf de eerste dagen der revolutie de organiserende leuze van de soldatenmassa's.

De Sowjet van arbeidersafgevaardigden — en vanaf de eerste dag van de revolutie werd zij ook die van soldatenafgevaardigden — werd tot een macht. Dat ondervond het hoofd van het Voorlopige Komitee, Rodzjanko zelf. Hij werd namelijk op 1 Maart 's middags naar Pskow geroepen om met den tsaar te onderhandelen. Zonder de toestemming van de Sowjet wilde het spoorwegpersoneel hem echter geen trein ter beschikking stellen. Rodzjanko wendde zich tot de Sowjet en daar gaf men hem na een korte bespreking een weigerend antwoord, 's Avonds werd Rodzjanko in naam van den tsaar uit Pskow aan de direkte draadverbinding geroepen. Rodzjanko verklaarde echter, dat hij niet alleen naar de telegraaf zou gaan. Volgens het zeggen van Soechanow, zeide Rodzjanko, toen hij zich tot den voorzitter van de Sowjet wendde:

„Laat de heren arbeiders- en soldatenafgevaardigden mij toestemming verlenen of met mij mede gaan, anders zal ik bij de telegraaf worden gearresteerd... Wat valt er aan te doen? Jelui beschikt over krachten en hebt de macht. U kunt mij- natuurlijk arresteren... Misschien zult U ons allen arresteren, hoe kunnen we dat weten?”¹⁵²).

De Sowjet beschikte werkelijk over krachten, zij was naar haar aard een regering, 's Morgens vroeg op 28 Februari besloot het Uitvoerende Komitee van de Petrogradse Sowjet, distriktskomitees te organiseren en een arbeidersmilitie te vormen. Dezelfde morgen verscheen het eerste nummer van de krant „Iswestia van de Petrogradse Sowjet”^x) met een oproep in naam van de Sowjet, waarin gezegd werd:

„De Sowjet van arbeidersafgevaardigden, bijeen in de Staats- doema, stelt zich als voornaamste taak om de volkskrachten en de strijd voor het definitieve vastleggen van de politieke vrijheid en het volksbestuur in Rusland te organiseren. De Sowjet heeft distriktskommissarissen benoemd om de volksmacht in de distrikten van Petrograd te vestigen. Wij nodigen de gehele bevolking van de hoofdstad uit om zich onmiddellijk om de Sowjet te scharen, om plaatselijke komitees in de distrikten te organiseren en alle plaatselijke aangelegenheden in hun handen te nemen. Wij zullen allen te zamen met gemeenschappelijke kracht strijden voor het volledige verwijderen van de oude regering en voor het bijeenroepen van een Konstituante, gekozen op de grondslag van het algemene, gelijke, rechtstreekse en geheime kiesrecht”¹⁵³).

Dezelfde dag, op 28 Februari, besloot de Sowjet om het spoorwegverkeer tussen Petrograd en Moskou weer open te stellen. Op 1 Maart vond reeds een verenigde zitting plaats van de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden. De vertegenwoordigers van de regimenten vertelden op levendige toon van het toenemend wantrouwen tegenover de Doema na het optreden van Rodzjanko inzake het af geven van de wapens. In deze zitting werd besloten, dat men wat betreft alle politieke akties slechts aan de Sowjet ondergeschikt zou zijn en de bevelen van het Militaire Komitee van de Doema alleen in dat geval Gp moest volgen, indien zij niet in tegenspraak waren met die van de Sowjet.

Terstond na de stormachtige zitting omringden een groep soldaten ter plaatse achter een afscheiding, de schrijftafel van het lid van het Uitvoerende Komitee van de Sowjet, den vaderlandsverdediger N. D. Sokolow, wien de opdracht was verleend om het besluit van de Sowjet te publiceren over het bevel aan de troepen. Sokolow schreef datgene, wat de hem omringende soldaten dikteerden.

De eerste revolutionaire beschikking werd namelijk onder de druk van de massa's uitgevaardigd. Later zeide Kerenski naar aanleiding hiervan, dat „hij tien jaar van zijn leven zou willen geven, als deze beschikking in het geheel niet zou zijn ondertekend”¹⁵⁴).

Wij zullen dit bevel in zijn geheel aanhalen.

BEVEL No. 1.

i Maart 1917.

Met betrekking tot het garnizoen van het Petrogradse district. Aan alle soldaten van de garde, het leger, de artillerie en de vloot ter onmiddellijke en nauwkeurige doorvoering; aan de arbeiders van Petrograd ter kennisneming.

De Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden heeft besloten:

1. In alle kompagnieën, bataljons, regimenten, artillerie-parks, batterijen, eskadrons en in de afzonderlijke diensten van verschillende aard van het militaire bestuur, benevens op de schepen van de oorlogsvloot, moet onmiddellijk een komitee worden gekozen, bestaande uit gekozen vertegenwoordigers van de lagere rangen der bovengenoemde troepenafdelingen.

2. Alle troepenafdelingen, die nog geen vertegenwoordigers in de Sowjet van arbeidersafgevaardigden hebben gekozen, moeten ieder één vertegenwoordiger per kompagnie kiezen, die

zich op 2 Maart d.j. om 10 uur 's morgens met een schriftelijk mandaat in het gebouw van de Staats-doema moet melden.

3. Ten aanzien van alle politieke handelingen is een troepenafdeling ondergeschikt aan de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden en haar komitees.

4. De bevelen van de Militaire commissie van de Staats- doema moeten slechts in die gevallen worden doorgevoerd, indien zij niet in strijd zijn met de beschikkingen en besluiten van de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden.

5. Alle soorten wapenen, zoals geweren, mitrailleurs, pantserauto's e.a. moeten ter beschikking staan en zich onder de kontrôle bevinden van de kompanies- en bataljonskomitees en in geen geval aan de officieren worden afgegeven, zelfs ingeval zij dit eisen.

6. In het gelid en bij het vervullen van hun dienstplichten moeten de soldaten de strengste militaire discipline in acht nemen, maar buiten de dienst en het gelid kunnen in geen geval de soldaten in hun politiek, algemeen-burgerlijk en partikulier leven in die rechten worden beknót, die alle burgers genieten.

In het bijzonder worden het front maken en het verplichte groeten buiten de dienst afgeschaft.

7. Eveneens worden de titels van de officieren als excellentie, weledelgestrengte enz. afgeschaft en vervangen door het aanspreken met: mijnheer de generaal, mijnheer de kolonel enz. Het is in alle rangen der bevelvoering verboden om onbeschoft tegen de soldaten op te treden, in het bijzonder om hen met „jij en jou" aan te spreken. Van iedere overtreding van dit voorschrift, zowel als van alle misverstanden tussen de officieren en de soldaten zijn de laatsten verplicht mededeling te doen aan de kompanieskomitees.

Het onderhavige bevel moet in alle kompanieën, bataljons, regimenten, bij alle equipages, batterijen en andere front- en niet-frontafdelingen worden voorgelezen.

De P e t r o g r a d s e Sowjet van arbeiders- e n s o l d a t e n a f g e v a a r d i g d e n .

Het bevel maakte de Sowjet tot een alomvattende revolutionaire organisatie van de massa's. Alle militaire troepenafdelingen met hun wapens en uitrustingen kwamen te harer politieke beschikking.

In het bevel stond ook een punt over de verkiesbaarheid der bevelhebbers, maar dit punt werd op order van Sokolow nog bij het drukken van de krant eruit gelicht.

Op 1 Maart werden er in Moskou, Samara en Saratow Sowjets

van arbeidersafgevaardigden opgericht. Naar Nizjni Nowgorod kwamen 5000 arbeiders uit Sormowa en verbroederden zich met het garnizoen. In Twer kwamen enige duizenden arbeiders naar de kazernes en trokken samen met de soldaten door de straten van de stad.

Onder deze omstandigheden was de macht van het Voorlopige comité van zeer illusoire aard. Men moest trachten met de Sovjet tot overeenstemming te komen. Op 1 Maart 12 uur 's nachts nodigde het Voorlopige comité de vertegenwoordigers van de Sovjet tot een vergadering uit. Er verschenen de mensjewiki: N. S. Tsjcheidze, N. D. Solokow, N. N. Soechanow, J. M. Steklow (toen mensjewiek) en W. N. Filippowski — sociaal-revolutionair.

Het Uitvoerende Comité van de Sovjet had kort daarvoor eveneens het vraagstuk van de macht behandeld. De mensjewiki en de sociaal-revolutionairen hadden de meerderheid in het Uitvoerende Comité. Voor hen was de Februari-revolutie een burgerlijke revolutie, niet alleen omdat deze revolutie een einde maakte aan het half-feodale regime, maar ook omdat volgens hun meening de bourgeoisie de enige leidende kracht van deze revolutie was. De oude, op de voorgrond staande mensjewiek van de uiterst rechtse schakering Potrjesow schreef ronduit:

„Op het moment van de burgerlijke revolutie is namelijk de bourgeoisie het meest sociaal en psychologisch voorbereid ter vervulling van de algemeen-nationale taken. Zij is ondanks alles nog altijd de klasse, aan wie in de naaste, zij het dan ook in een korte, periode der geschiedenis, tijdens de verankering in het land van de orde van het ontwikkelde kapitalistische stelsel de heersende en beslissende rol toekomt”¹⁵⁵).

Wat betreft de beoordeling van het karakter van de toekomstige macht bestond er generlei onderscheid tussen de rechtse en de linkse mensjewiki: N. N. Soechanow werd als de meest „linkse” onder de mensjewiki beschouwd. Hij was bijna een „désfaitist”; hij schreef artikeltjes tegen de oorlog en met betrekking tot dit vraagstuk verschilde zijn standpunt met dat van het officiële mensjewisme. Als „halve Leninist”, zoals hij zich zelf noemde, oordeelde Soechanow in die tijd:

„De macht, die de plaats van het tsarisme zal innemen, moet een burgerlijke macht zijn; de Trepow's en Raspoetin's moeten en kunnen alleen door regeerders van het „progressieve blok” van de Doema worden vervangen. Het is noodzakelijk om op zulk een oplossing koers te houden. Anders zal de omwenteling niet gelukken en zal de revolutie te gronde gaan”¹⁵⁶).

Verder ontwikkelde Soechanow de stelling, waarom juist de bourgeoisie de macht moest hebben. De democratie is verbrokken, zij heeft geen politieke organisaties, zij zal zonder apparaat niet in

staat zijn, de staatsmachine te beheersen en een nieuwe staatsmachine tot stand te brengen, daarvan kan in het geheel geen sprake zijn.

„Heel de aanwezige staatsmachine, het leger van ambtenaren, de door een census-kiesrecht gekozen Zemstwo's en stadsbesturen, die onder de medewerking van alle krachten der democratie werkten, zouden Miljoekow, niet echter Tsjcheidze gehoorzamen. Een ander apparaat is er evenwel niet en zou er niet kunnen zijn”¹⁵⁷).

Op deze wijze verklaarde Soechanow de noodzakelijkheid om de bourgeoisie de macht in handen te geven. De kleine burgerij, in verwarring geraakt in de revolutionaire situatie, dacht er dan ook niet aan om de macht te grijpen of aan iemand anders de macht over te dragen dan den meester, „aan wien zij gewend was”. De leiders van de Sowjet, die toevallig door de revolutionaire golf in de hoogte waren geheven, werden slechts door één gedachte gekweld:

„De kwestie ligt hierin of het welgestelde Rusland onder deze omstandigheden de macht *zal willen* aanvaarden. En de taak ligt dus hierin, om *het te dwingen de macht te aanvaarden*”¹⁵⁸).

De bourgeoisie, beroofd van de steun van het absolutisme vreesde de macht in handen te nemen. Het openhartigst van allen erkende dit Sjoelgin:

„Wij waren geboren en opgevoed om onder de vleugelen van de macht deze te loven of te berispen... Wij waren in het uiterste geval in staat, zonder bezwaar van de afgevaardigdenzetels naar de ministertafel te verhuizen... *Onder voorwaarde, dat de keizerlijke wacht ons beschermd*... Maar tegenover de mogelijkheid van de val der macht, tegenover de bodemloze diepte van deze afgrond duizelde het ons en kromp ons hart ineen”¹⁵⁹).

Terwijl zij, naar gelang het élan der revolutie toenam, hun zelfbeheersing verloren, poogden de leiders van de Sowjet den tegenstribbelenden „heer en meester” met geweld de macht op te dringen.

Het Uitvoerende Komitee van de Sowjet besloot, het aan het Voorlopige Komitee over te laten om naar zijn goeddunken een lijst van de leden der regering samen te stellen. Het besloot tevens om niet in de regering te treden, maar aan het Voorlopige Komitee op dö volgende voorwaarden de macht over te dragen: 1) het afkondigen ener volledige amnestie met betrekking tot alle politieke en religieuze aangelegenheden, 2) vrijheid van het woord, van vereniging, vergadering en staking, 3) het af schaffen van alle standen, — nationale en religieuze beperkingen, 4) het vervangen van de politie door een militie, 5) democratische verkiezingen voor de organen van plaatselijk bestuur, 6) dat de regering van alle stappen zou afzien, die

inzake de vorm van het toekomstige bestuur vóór de bijeenroeping van de Konstituante beslissende betekenis zouden kunnen hebben, 7) de revolutionaire regimenten niet af te kommanderen en niet te ontwapenen, 8) burgerlijke rechten voor de soldaten. Onder de eisen van de Sowjet bevond zich geen enkel diep ingrijpend vraagstuk, waarover heftig zou kunnen worden gestreden: nóch het vraagstuk van de grond, nóch dat van de vrede of van de achturige arbeidsdag. De kleinburgerlijke mensjewistische en sociaal-revolutionaire leiders van de Sowjet hadden opzettelijk deze fundamentele vraagstukken vermeden, teneinde de bourgeoisie geen vrees aan te jagen.

Het Voorlopige komitee van de Staats-doema verkeerde in afwachting van de delegatie van de Sowjet in een zeer nerveuse toestand. Van alle kanten kwamen tijdingen binnen over de snelle ontwikkeling van de revolutie. Uit de regimenten werd getelefoneerd, dat de verhouding van de soldaten tot de officieren steeds slechter werd. Nauwelijks verscheen de sociaal-revolutionaire-mensjewistische delegatie van de Sowjet in de rechtervleugel van het paleis of Rod- zjanko en Miljoekow begonnen om strijd te vertellen over de anarchie, die in de stad heerste, en allerlei geruchten over wanordelijkheden op straat te verspreiden. De leiders van de bourgeoisie legden het er dik op, alsof zij bij het op handen zijnde gesjacher een hoge prijs wilden bedingen. Maar tot hun verwondering sprak niemand hen tegen. De kleinburgerlijke vertegenwoordigers van de Sowjet luisterden met sympathie. Miljoekow begreep, dat de bezoekers uit de linkervleugel van het Taurische paleis niet minder schrik hadden voor de revolutie dan de heren in de rechtervleugel. Miljoekow was terstond gerustgesteld en nam op zakelijke wijze de voorwaarden van het Uitvoerende komitee onder handen. De voorwaarden van de Sowjet van arbeiders- en soldafenafgevaardigden zijn in het algemeen aannemelijk en kunnen ten grondslag worden gelegd aan de overeenkomst tussen de Sowjet en het komitee van de Staats- doema, — verklaarde Miljoekow. Maar, voegde hij er aan toe, er waren punten, die hij beslist van de hand moest wijzen. In de eerste plaats het punt over het af zien van alle stappen, die van te voren beslissende betekenis zouden hebben wat betreft de vorm van het bestuur. De gerustgestelde bourgeois-leider begon de delegatie te overreden, om de monarchie te accepteren: inplaats van Nikolaas zijn zoon op de troon te plaatsen onder regentschap van Michail. Dat was het oude program van de bourgeoisie, dat men reeds lang voor de revolutie op het oog had gehad. „De een is een ziek kind en de ander — een zeer dom meps”¹⁶⁰), zo trachtte Miljoekow, ondersteund door Rodzjanko en de andere leden van het komitee de vertegenwoordigers van de Sowjet te over reden. Miljoekow somde nog eens alle voorwaarden van de overeenkomst op, verklaarde dat hij het zonder voorbehoud eens was met de bijeenroeping van een

konstituante, maar struikelde wederom over het punt met betrekking tot de vorm van het bestuur.

Aan het einde van de discussie werd de volgende kompromis- formulering aangenomen:

„Onmiddellijke voorbereiding op de grondslag van het algemene, gelijke, rechtstreekse en geheime kiesrecht van een konstituante, die de vorm van het bestuur en de grondwet van het land zal vaststellen”¹⁶¹).

In deze vorm werden door dit punt Miljoekow's handen niet gebonden, de voorwaarden kon men op zijn wijze uitleggen.

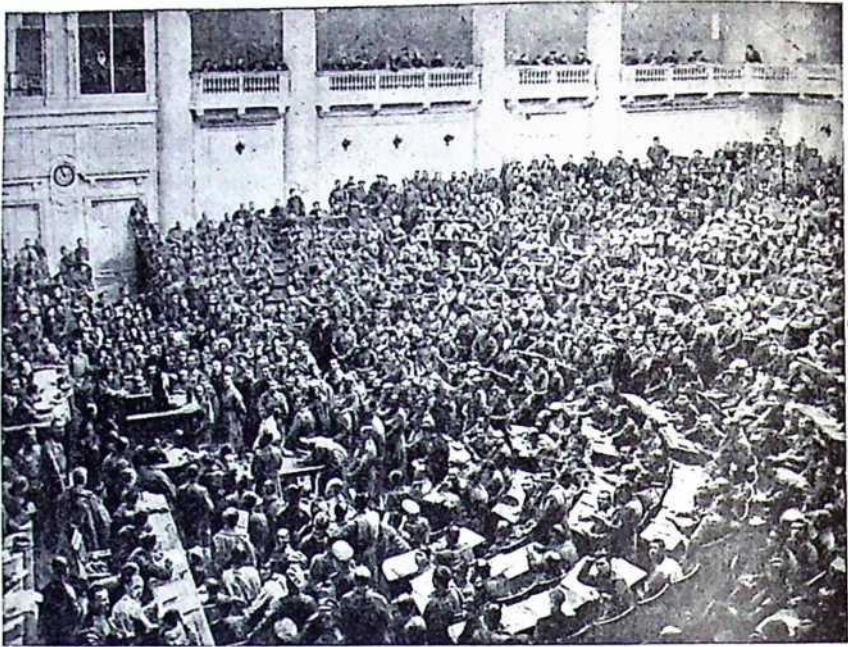
Bij de laatste eis over de rechten van de soldaten diende Miljoekow eveneens een amendement in, dat hem zijn toekomstige politiek vergemakkelijkte:

„*Binnen de grenzen, die door de nuilitair-technisch-c verhoudingen verorden toe gestaan*”¹⁶²).

Toen Miljoekow het op gemakkelijke wijze met de voorstellen van de Sowjet had klaargespeeld, bracht hij een verplichting naar voren: het Uitvoerende Komitee van de Sowjet moest een deklaratie publiceren, waarin gezegd werd, dat de huidige regering gevormd was in overeenstemming met de Sowjet van arbeidersafgevaardigden en dat zij derhalve het vertrouwen van de massa's verdiende, de deklaratie moest een punt bevatten, waarin de soldaten werden opgeroepen om de officieren te erkennen.

De vergadering was geëindigd. Het Voorlopige Komitee begon aan de samenstelling van de lijst der regering en de vertegenwoordigers van de Sowjet hielden zich met het opstellen der deklaratie bezig. De tweede Maart brak aan. De deklaratie van de vertegenwoordigers der Sowjet beviel Miljoekow niet en hij zette zich er terstond aan, ze te verbeteren. De vertegenwoordigers van de Sowjet werkten alle punten van de verklaring der Voorlopige regering uit en de leider van de bourgeoisie, Miljoekow, schreef de deklaratie van het Uitvoerende Komitee van de Sowjet. In dit beeld weerspiegelde zich heel het wezen van de toekomstige betrekkingen tussen de burgerlijke regering en de kleinburgerlijke leiders van de Sowjet.

Dezelfde morgen werd de samenstelling van de regering afge- kondigd: minister-president en minister van binnenlandse zaken — vorst G. E. Lwow, minister van buitenlandse zaken — P. N. Miljoekow (kadet), minister van oorlog en marine — A. I. Goetsjkow (Oktjabrist), minister van verkeerswezen — N. W. Nkrassow (kadet), minister van handel en industrie — A. I. Konowalow (progressist), minister van financiën — M. I. Teressjenko, minister van onderwijs — A. A. Manoeïlow (kadet), opper-prokureur van de synode — W. N. Lwow, minister van landbouw — A. I. Sjingarew (kadet), minister van justitie — A. F. Kerenski (troedowiek), staats- controleur — I. W. Godnjew. Zes personen, d.w.z. de meerderheid,

Een van de eerste zittingen van de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden in het Taurische paleis te Petrograd.

waren ontleend aan de lijst van het „ministerie van vertrouwen”, die reeds in de herfst van 1915 was opgesteld.

De gewapende macht en de ondersteuning van de massa's waren aan de kant van de Sowjets, maar de macht bleek zich in handen van de Voorlopige regering te bevinden. Er was een in de historie zelden voorkomende *dubbele macht* ontstaan... Lenin schreef naar aanleiding hiervan:

„Een in de hoogste mate opmerkelijke eigenaardigheid van onze revolutie is het feit, dat zij een *dubbele macht* heeft voortgebracht... Waaruit bestaat de dubbele macht? Hieruit, dat zich naast de Voorlopige regering, de regering *van de bourgeoisie*, zich een nog zwakke, eerst in de kiem aanwezige, maar toch een ongetwijfeld in feite bestaande en groeiende *andere regering* heeft gevormd: de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”¹⁶³).

Bovendien hadden de Sowjets, die door de overwinnende arbeiders en soldaten waren tot stand gebracht, maar aan wier hoofd mensje-wiki stonden, zelf vrijwillig de macht van de Voorlopige regering boven zich erkend, hadden zij vrijwillig de door de soldaten en de arbeiders veroverde macht de bourgeoisie in handen gegeven.

Waarom?

De bourgeoisie was als klasse onvergelykelyk beter georganiseerd dan het proletariaat en de boeren. Deze georganiseerdheid was vooral door de oorlog sterker geworden. Bij de kon flikten met het tsarisme wegens de oorlog en de naderende revolutie had de bourgeoisie zich metterdaad haar toekomstig machtsapparaat voorbereid.

„De macht — schreef Lenin — heeft niet toevallig deze partij (de kapitalistische — *Red.*) in handen gekregen, hoewel natuurlijk niet de kapitalisten tegen de tsaristische troepen hadden gestreden en hun bloed voor de vrijheid hadden gestort, maar de arbeiders en de boeren, de matrozen en de soldaten. De macht kreeg de partij der kapitalisten in handen, omdat deze klasse de kracht van de rijkdom, van de organisatie en van het weten in handen had. In de tijd na 1905 en vooral tijdens de oorlog had de klasse der kapitalisten en der zich bij hen aansluitende landheren in Rusland, vooral wat hun organisatie betreft, suksessen behaald”¹⁶⁴).

Het proletariaat bleek minder voorbereid op het grijpen van de macht dan de bourgeoisie. Het politiek meest ervaren deel van de partij der bolsjewiki en van het proletariaat was hetzij in de oorlog te gronde gegaan, óf bevond zich in de emigratie óf in verafgelegen ballingschap in Siberië, óf was verstrooid over alle militaire fronten. Zijn plaats hadden nieuwe massa's van het platteland en minder ervaren leden van de partij ingenomen. Wel is waar was het merendeel van deze nieuwe arbeiders uit de arme, onderste lagen van de boeren voortgekomen en slechts een gedeelte uit de koelakken en de stedelijke kleine burgerij. De laatsten hadden zich van de mobilisatie gered door in de verdedigingsindustrie te gaan werken. Zowel dezen als genen hadden evenwel in het proletarische milieu kleinburgerlijke vooroordelen en politieke blindheid meegebracht. Deze omstandigheid had het proletariaat tijdelijk verzwakt.

Tenslotte had het ook een geweldige betekenis, dat de tientallen miljoenen mensen, die in de „gevangenis der volken” — zoals het tsaristische Rusland werd genoemd — in een toestand van politieke slaap verkeerden, plotseling in het politieke leven werden betrokken. De miljoenenmassa van kleinburgers, van kleine bourgeois, voorheen terneergeslagen door de ontzettende onderdrukking door het tsarisme, verdruchte het proletariaat door haar aantal. De ontzaglijke kleinburgerlijke golf beukte op het bewuste proletariaat en besmette het zelfs ten dele ideologisch. Aanmerkelijke kringen der arbeiders werden door de kleinburgerlijke illusies omtrent compromissen bevangen.

Ziehier, waarom de vruchten van de Februari-overwinning van de revolutionaire arbeiders en de boeren in handen van de bourgeoisie vielen.

Om dezelfde redenen schreden in de voorhoede van de barrikaden- strijders bolsjewiki, maar bevonden zich in de Sowjets plotseling in

een overweldigende meerderheid mensjewiki en sociaal-revolutionairen. De kleinburgerlijke golf bepaalde in de eerste tijden ook de samenstelling van de Sowjets, schonk het overwicht aan de kleinburgerlijke leiders. Terwijl de bolsjewiki door de strijd in de straten in beslag werden genomen, zetten zich de mensjewiki in de Sowjet vast. Volgens het besluit van het Voorlopige Uitvoerende Komitee, gekozen door de Petrogradse Sowjet, zonden de grote bedrijven 1 vertegenwoordiger op elke duizend arbeiders in de Sowjet, terwijl de bedrijven met een aantal arbeiders beneden de duizend eveneens ieder één afgevaardigde zonden. Onder zulk een vertegenwoordiging verkregen de leidende bedrijven, waar 87 procent van het Petrogradse proletariaat werkten, 124 zetels in de Sowjet — slechts twee zetels meer dan de kleine bedrijven, die in het geheel 13 procent van de arbeiders omvatten.

Op deze wijze verdronken de industriële reuzenbedrijven de „bolsjewistische” bedrijven, de leiders van de beweging, in het kleine handwerkmatige type van ondernemingen.

Bovendien werden er in de Sowjet vertegenwoordigers gekozen van allerlei militaire inrichtingen, militaire diensten, magazijnen, honderden boeren-soldaten van het garnizoen, waar de politiek-onrijpe elementen overheersten.

Dat alles bijeen genomen bepaalde de fysionomie van de leiding van de Petrogradse Sowjet.

IV.

DE VOORLOPIGE REGERING IN DE STRIJD VOOR DE ALLEENHEERSCHAPPIJ VAN DE BOURGEOISIE.

Nadat de Voorlopige regering zich van de steun der Petrogradse Sowjet had verzekerd, hield zij zich in de eerste plaats bezig met het vraagstuk van de dynastie der Romanow's. De regering zond op 2 Maart achter de rug van de Sowjet om A. I. Goetsjkow en W. W. Sjoelgin naar den tsaar in Pskow. Na hun vertrek om 3 uur 's middags trad Miljoekow in de zaal van het Taurische paleis op een meeting met de mededeling over het vormen van de regering op. Miljoekow's redevoering verwekte goedkeuring, maar onder het applaus waren ook protesten te horen. „Wie heeft U gekozen?” — zo interrumpeerde men den redenaar. Toen Miljoekow vorst Lwow een „vertegenwoordiger van de georganiseerde openbare mening” noemde, klonken er uit de menigte enige stemmen: „van de bevoorrechte”, d.w.z. van de openbare mening der bourgeoisie. Miljoekow moest langdurig Goetsjkow aanprijzen. Hij moest zelfs tot een klaarblijkelijke leugen zijn toevlucht nemen, teneinde overbodige

tegenwerpingen te vermijden. „Op het ogenblik dat ik met U hier in deze zaal spreek, organiseert Goetsjkow in de straten van de hoofdstad onze overwinning”, agiteerde Miljoekow, maar in werkelijkheid zat Goetsjkow in de trein en haastte zich naar den tsaar. Van alle zijden van de geweldige zaal weerklonken de kreten: „Dn de dynastie?” Moed vattend, poogde Miljoekow voorzichtig zijn kaarten open te leggen:

„Ik weet van te voren, dat mijn antwoord U niet allen zal bevredigen, maar ik zal antwoorden. De oude despoot, die Rusland aan de rand van de ondergang heeft gebracht, zal vrijwillig afstand van de troon doen of zal worden afgezet. De macht zal overgaan in handen van den regent, van grootvorst Michaïl Aleksandrowitsj. Troonopvolger zal Alekseï zijn”¹⁶⁵). Er ontstond een onbeschrijfelijk lawaai. Er werd uit de zaal geschreeuwd : „Dat is de oude dynastie”. Toen het lawaai bedaard was, trachtte Miljoekow de indruk van zijn mededeling iet wat te verzachten :

„Ja, mijne heren, dat is de oude dynastie, waarvan U misschien niet houdt en waarvan ik ook misschien niet houd. Maar het gaat nu niet om de kwestie, van wien wij thans houden. Wij kunnen de vraag over de vorm van de staatsinrichting niet onbeantwoord en onbeslist laten. Wij stellen ons deze voor als een parlementaire konstitutionele monarchie. Het is mogelijk, dat anderen zich daar een andere voorstelling van maken. Maar indien wij daarover zouden gaan twisten, inplaats van dit terstond te beslissen, dan zal Rusland in een toestand van burger- oorlog geraken en zal het zo juist vernietigde regime opnieuw ontstaan... Zodra het gevaar voorbij zal zijn en een duurzame orde zal zijn ingesteld, zullen wij overgaan tot de voorbereiding van de bijeenroeping der konstituante... op de grondslag van het algemene, rechtstreekse, gelijke en geheime stemrecht. De vrij gekozen volksvertegenwoordiging zal beslissen wie de openbare mening van Rusland juister tot uitdrukking brengt — wij of onze tegenstanders”¹⁶⁶).

In de bedrijven en bij de regimenten verwekte de redevoering van Miljoekow hevige verontwaardiging, 's Avonds kwam er in het Taurische paleis een groep officieren. Zij verklaarden, dat zij niet naar hun regimenten konden terugkeren, zolang Miljoekow zijn woorden niet zou hebben ingetrokken. De verontruste leden van de regering kwamen bijeen. Er werd besloten om „ter geruststelling van het volk” te verklaren, dat de woorden van Miljoekow „zijn persoonlijke mening uitdrukten.”

Terwijl Petrograd stormachtig protesteerde tegen het feit, dat men het volk een nieuwe tsaar wilde opdringen, kwamen Goetsjkow en Sjoelgin in Pskow aan en brachten verslag uit over het plan van de

regering om de troon aan Aleksei over te dragen. Nikolaas II verklaarde, dat hij tot andere gedachten was gekomen en dat hij voor zich zelf en voor zijn zoon afstand van de troon wilde doen ten gunste van zijn broer Michail. De gewezen tsaar beriep zich hierbij op zijn vaderlijke gevoelens* „Ik ben niet in staat om van mijn zoon te scheiden”¹⁶⁷). In werkelijkheid werd Nikolaas door politieke overwegingen geleid: hij wilde zijn zoon geen risico laten lopen; hij gaf er de voorkeur aan zijn tijd af te wachten. Goetsjkow en Sjoelgin deelden over de directe draadverbinding de tekst van de troonafstand aan de Voorlopige regering mede en vertrokken naar Petrograd. De regering, die met de stemming in de hoofdstad rekening hield, besloot de tekst niet te publiceren. Men slaagde erin Sjoelgin per telefoon te waarschuwen, maar Goetsjkow ging rechtstreeks van de trein naar een meeting van spoorwegwerkers in het station van aankomst, las het manifest voor en eindigde zijn toespraak met de woorden „leve keizer Michail!”¹⁶⁸) Als antwoord weerklonk er: „Weg met den tsaar!” De vervolgen arbeiders eisten de onmiddellijke arrestatie en fouillering van Goetsjkow. „Mierikwortel is niet zoeter dan ramenas” zeiden de verantwoordigde soldaten, toen zij vernamen, dat men Nikolaas II door Michail II wilde vervansfen.

De Voorlopige regering kwam in botsing met de stemming van de brede massa's en zij begreep, dat er van het behoud van de monarchie geen sprake kon zijn. Vroeg in de morgen van de 3de Maart bezochten Rodzjanko, Miljoekow, Goetsjkow, Nekrasow, Kerenski en andere leden van de regering grootvorst Michail. De meerderheid van de delegatie trachtte hem te overreden om op zijn beurt afstand van de troon te doen. Alleen Miljoekow en Goetsjkow waren hier tegen en beloofden den grootvorst om buiten Petrograd een gewapende macht ter verdediging van de monarchie bijeen te brengen. Michail begreep ook zelf, dat hij het niet zou bolwerken. De dag te voren had hij verzocht om hem een trein van Gatsjina naar Petrograd ter beschikking te stellen, maar in de Sowjet had men geantwoord, dat „burger Romanow” naar het station kon gaan, een kaartje nemen en met de gewone trein reizen. Michail Romanow dacht een weinig na, sprak met Rodzjanko in 'een zijkamer en verklaarde, dat hij afstand deed van de troon. Miljoekow verhaalt, dat Kerenski daarop den grootvorst de hand drukte onder het uitspreken van de woorden „Uwe hoogheid, U bent een edelmoedig mens”¹⁶⁹).

Het was niet gelukt om de monarchie te redden, maar de bourgeoisie poogde toch aan de nieuwe macht een zo wettig mogelijk aanzien te geven. Goetsjkow en Sjoelgin hadden bereikt, dat de tsaar vorst Lwow tot voorzitter van de ministerraad benoemde. Het kwam dus hierop neer, dat het hoofd van de nieuwe regering op wettige wijze door den vroegeren keizer was bekrachtigd. Rodzjanko 120

legde er meer dan eens de nadruk op dat op vorst Lwow „de ambtsopvolging rustte, die hem in naam van de nog niet omvergeworpen hoogste macht was opgedragen”¹⁷⁰).

Inderdaad echter was Nikolaas reeds geen tsaar meer, toen hij de beschikking ondertekende inzake de benoeming van Lwow. Michail riep bij zijn troonafstand het volk op om

„de Voorlopige regering, die op initiatief van de Staats- doema was gevormd en die uit haar naam met de volle soevereine macht was bekleed” te gehoorzamen¹⁷¹).

Zelfs de nieuwe opperbevelhebber van het Petrogradse militaire distrikt werd volgens overeenkomst met de oude macht benoemd. Inplaats van generaal Chabalow werd generaal L. G. Kornilow op deze post bevorderd, iemand die bij het hof in een goed blaadje stond en die zelfs „de eer was te beurt gevallen”, dat hij door Nikolaas II was „opgemerkt”, toen hij uit de Oostenrijkse krijgsgevangenschap was gevlucht. Op 5 Maart werden door vorst Lwow alle gouverneurs en onder-gouverneurs telegrafisch van hun posten ontheven en hun ambtsplichten aan de voorzitters van de goevernementszemstwo-besturen overgedragen. Maar talrijke voorzitters waren indertijd door de oude macht benoemd en indien zij waren gekozen, dan uit de meest reaktionaire groepen.

Het vastberaden protest van de arbeiders en de soldaten tegen de pogingen om de monarchie te redden hadden de leiders van de regering getoond, dat de alleenheerschappij van de bourgeoisie niet op gewelddadige wijze kon worden bevestigd. Openlijk geweld prikkelde de massa's, verwekte verzet, verdiepte de revolutie. Er Ijleef één ding over: een taktiek van concessies, van uitvluchten zoeken, van met kwistige hand uitgestrooide beloften, teneinde tijd te winnen, krachten te vergaren en daarna aan de revolutie een einde te maken. Zulk een concessie was b.v. de benoeming van Kerenski als lid van de regering, wiens kandidatuur bij de onder*» handelingen met de vertegenwoordigers van de Sowjet in de nacht van 1 op 2 Maart zelfs niet was genoemd. W. W. Sjoelgin vertelt in zijn memoires, dat de kadet Sjingarew, minister van landbouw in de Voorlopige regering, nog aan de vooravond van de revolutie het volgende had gezegd:

„— Indien de macht in onze handen komt, dan moet men steun zoeken door de uitbreiding van het progressieve blok naar links...

— Hoe stelt U zich dit voor?

— Ik zou Kerenski laten komen.

— Kerenski? In welke hoedanigheid?

— Laat ons aannemen in de hoedanigheid van minister van justitie...

Thans heeft deze post generlei betekenis, maar men moet

de kopstukken van de revolutie losrukken... Onder hen is Kerenski feitelijk de enige... Het is veel voordeliger hem aan onze kant te hebben, dan dat hij tegen ons zou zijn" ¹⁷²).

De Voorlopige regering streefde er naar, zich de handen niet te binden. Op 6 Maart wendde zij zich tot het volk met een oproep, waarin in uiterst vage vorm werd verklaard, dat

„wij het als onze heilige en verantwoordelijke plicht achten om de vurige verwachtingen van het volk te verwezenlijken en het land te brengen op de stralende weg van een vrije staatsinrichting" ¹⁷³).

Waarin de „vurige verlangens van het volk" en de „heilige plicht" van de regering konkreet tot uiting kwamen, — dat vermocht niemand uit de opgeblazen, woordenrijke oproep te lezen. Men beloofde een konstituante bijeen te roepen, die alle fundamentele kwesties zou oplossen, maar de termijn der bijeenroeping werd niet aangegeven. Achter de konstituante verschool zich ook Miljoekow, toen hij op de meeting verbluft stond tegenover het protest tegen de monarchie. Naar de konstituante werden door de regering allen verwezen, die antwoord eisten op de kwesties van de grond, het brood en de vrede.

De oproep van 6 Maart, evenals ook de eerste deklaratie van de Voorlopige regering van 2 Maart, herinnerden met geen woord aan de overgave van de grond aan de boeren. Tot minister van landbouw was A. I. Sjingarew benoemd, een Zemstwo-arts, lid van de partij der kadetten en van de IVde Staats-doema. De benoeming van Sjingarew kon alleen door het feit worden verklaard, dat hij in de Doema voortdurend bij de kwestie der voedselvoorziening het woord had gevoerd. De minister van landbouw' was voor de Voorlopige regering in de eerste plaats een minister voor de voedselvoorziening. De revolutie was met „levensmiddelen-onlusten" begonnen; de „onlusten" bedreigden ook de nieuw gevormde regering. Het platteland had echter zijn stem met de eis van grond nog niet doen horen. Terwijl zij over de grond zweeg besloot de Voorlopige regering reeds op 9 Maart, de boeren in het goevernement Kazan, wegens hun optreden tegen de landheren, strafrechtelijk te vervolgen.

Er waren echter nog geen twee weken verlopen, of het platteland liet van zich horen. „De boeren... hebben het landgoed „Aleksandrowka" overvallen en gedeeltelijk geplunderd" ¹⁷⁴) — zo werd er uit het goevernement Koersk bericht. De beheerder van het landgoed van vorst Troebetskoi in het goevernement Rjazan beklaagde zich over de boeren, die de eis stelden, dat men hun het landgoed in handen zou geven. Op 16 Maaijt ontving Sjingarew een telegram over akties van de boeren in het goevernement Moskou. Dezelfde mededelingen kwamen uit alle delen van Rusland binnen.

De Voorlopige regering deed de eerste poging om de begonnen 122

De voorlopige regering en haar eerste samenstelling.
Zittend (van links naar rechts): A. I. Konowalow, A. I. Goetsjkow, N. W. Nekrassow, A. I. Sjingarew, G. E. Lwow, I. W. Godnjew, M. I. Teressjenko, P. N. Miljoekow, A. A. Manoeïlow. Staande (de tweede van rechts) A. F. Kerenski.

boerenbeweging door middel van de oude beproefde methode te onderdrukken: in de eerste helft van Maart werden er troepen naar het dorp gezonden om de „rust te herstellen”. Er werden eveneens troepenafdelingen naar de goevernementen Koersk, Mohilow en Perm gestuurd. Maar de regering Lwow-Miljoekow-Sjingarew, moest zich er spoedig van overtuigen, dat met de oude methode de rust op het platteland niet kon worden hersteld. Men was reeds niet meer in staat om de beweging zonder meer te onderdrukken. Het was nodig enige concessies te doen. Op 12 Maart maakte de regering bekend, dat de grond van Nikolaas II, de zogenaamde kabinet-landerijen, tot staatseigendom waren verklaard, — en op 16 Maart werd dit besluit tot de grond van de gehele familie Romanow uitgebreid, tot de zogenaamde vorstelijke domeinen.

Op 17 Maart wendde zich de regering Lwow met een verklaring tot de boeren:

„De agrarische hervorming... zal ongetwijfeld op de agenda staan van de aanstaande Konstituante,” beloofde de Voorlopige regering. „De agrarische hervorming kan niet worden verwezenlijkt door de een of andere inbeslagname, — voegde de dekla-

ratie daaraan toe —. Geweld en roof zijn de domste en gevaarlijkste middelen op het gebied der economische betrekkingen”¹⁷⁵).

Maar deze preek over het niet toepassen van geweld had alleen maar betrekking op de boeren. Voor eigen gebruik bleef de regering zich met name aan het geweld houden. Op 8 April stelde de minister-president, tevens minister van binnenlandse zaken, vorst Lwow, aan de gouvernementskommissarissen voor, om met alle middelen, „het te hulp roepen van troepenafdelingen daarbij inbegrepen,” de boerenonlusten te onderdrukken. De ter plaatse benoemde kommissarissen van de Voorlopige regering en de vertegenwoordigers van de Staats- doema, die naar de provincie waren gestuurd, verwezenlijkten met grote ijver de aanwijzingen van den minister-president.

Het zenden van strafexpedities door de regering werd door de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki gedekt. Op 16 Maart trad de Petrogradse gebiedskonferentie van de sociaal-revolutionairen tegen de agrarische beweging op. Op deze konferentie werd vastgesteld, dat

„alle pogingen om onmiddellijk de landerijen van de parti- kuliere bezitters in beslag te nemen een verderfelijke invloed kunnen uitoefenen op de juiste gang van zaken in het landbouw! even... De konfiskatie van de in exploitatie zijnde vorstelijke domeinen, de kabinetsgronden en de landerijen van parti- kuliere bezitters kan alleen langs wettelijke weg door de konstituante worden verwezenlijkt, die de grond en de vrijheid aan het volk zal geven”¹⁷⁶).

De sociaal-revolutionairen bleken nog meer reaktionair te zijn dan de bourgeoisie: de Voorlopige regering had enige dagen te voren de domeinen en de kabinetsgronden in beslag genomen. Op 3 April nam de Alrussische konferentie der Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden op voorstel van de mensjewiki een resolutie aan, waarin gezegd werd:

„... De agrarische onlusten kunnen aan de boeren geen voordeel opleveren, ze kunnen slechts de kontra-revolutie ten nutte komen. Men moet er aan denken, dat de macht zich thans in handen van het volk bevindt en dat het volk zelf in de konstituante de grondkwestie zal oplossen...”¹⁷⁷).

Bedreigingen noch geweld brachten de agrarische beweging tot stilstand.

„In April verschenen de eerste tekenen van een ommekeer in het boeren-rechtsbewustzijn met betrekking tot de oplossing van de grondkwestie en met deze ommekeer begonnen er desbetreffende mededelingen in de vorm van telegrammen uit diverse plaatsen binnen te komen”¹⁷⁸),

schreef de minister van binnenlandse zaken in droge kanselarij- 124

taal aan de Voorlopige regering. De landheren trokken de konklusie, dat er een nieuwe taktiek in de strijd tegen de boeren nodig was.

„De landheren hebben begrepen, — schreef naar aanleiding hiervan Lenin — dat men met de knoet niet meer kan heersen, dat hebben zij goed begrepen en zij gaan over tot een methode van heerschappij, die voor Rusland nieuw is, die echter in West-Europa sinds lange tijd bestaat... Revoluties leren de landheren en de kapitalisten, zij hebben hun geleerd, dat men het volk met bedrog, met vleierij moet regeren, dat men zich moet aanpassen, dat men een rood insigne op zijn jas moet steken, ook als men een parasiet is en zeggen: „Wij zijn de revolutionaire democratie, wacht alstublieft maar af en wij zullen alles voor u doen”¹⁷⁹).

Op elf April publiceerde de regering de wet „Over de bescherming van het bezaaide oppervlak”, die in het wezen van de zaak aan de landheren de bescherming van hun landerijen, hun pacht waarborgde en

„de door hen — de landheren — gemaakte onkosten voor de uitzaai in geval van volksonlusten”¹⁸⁰).

Sjingarew trachtte de boeren tot rust te brengen door het vormen van scheidsgerechten, waarin de landheren een doorslaggevende betekenis zouden moeten hebben. Lenin beoordeelde als volgt deze poging om de landheren en de boeren te verzoenen:

„Een grondbezitter, die 2000 desjatiënen grond bezit, en *driehonderd* boerengezinnen, die 2000 desjatiënen grond hebben — zo is in het algemeen de stand van zaken in Rusland. Drie honderd boeren moeten „de vrijwillige toestemming van *één* landheer” afwachten”¹⁸¹).

Maar dat paste juist aan de grondbezitters. Sjingarew besloot dan ook, de idee van zulk een „vrijwillige overeenkomst” te benutten.

Op 21 April werd de verordening over de agrarische komitees gepubliceerd. De biograaf van Sjingarew, de kadet A. G. Chroessjow vertelt, hoe de minister van landbouw zich de taak van de agrarische komitees voorstelde:

„Volgens de oorspronkelijke gedachte van A. I. (Sjingarew, — *Red.*) moesten de agrarische komitees organisaties zijn, die uitsluitend ten doel hadden materiaal op het gebied van het agrarische vraagstuk voor te bereiden en uit te werken... Volgens het oorspronkelijke door A. I. uitgewerkte projekt werden er aan de komitees generlei uitvoerende functies, generlei ingrijpen op het gebied der agrarische verhoudingen toegekend”¹⁸²).

Chroessjow zelf, de voormalige staatssekretaris van landbouw, zette op de eerste zitting van het Centrale Komitee de noodzakelijkheid van deze maatregelen uiteen:

„De agrarische beweging breidt zich uit en neemt een vorm aan, die het gehele economische leven van het land bedreigt. Het is noodzakelijk, de niet uit te stellen maatregelen te nemen voor het organiseren van plaatselijke agrarische komitees”¹⁸³).

Volgens de verordening van Sjingarew werd er in het centrum een Centraal agrarisch komitee gesticht en in de verschillende plaatsen gouvernements- en distriktskomitees. Het vormen van kanton- komitees was volgens de verordening niet verplichtend. Lenin noemde de verordening inzake de agrarische komitees „een wet op bedriegelijke wijze geschreven voor de landheren.”

De Komitees worden volgens deze, op bedriegelijke wijze voor de landheren geschreven wet zodanig samengesteld — schreef Lenin — dat het distriktskomitee minder democratisch is dan het kanton- komitee, het gouvernementskomitee minder democratisch dan het distriktskomitee, het Centrale- komitee minder democratisch dan het gouvernementskomitee”¹⁸⁴).

De werkelijke organisatie ging enigszins andere wegen. Het eerst ontstonden de kanton- komitees, reeds lang voor de verordening van de 21ste April. Bijzonder snel namen zij in April toe. De gouvernements- en distriktskomitees, welke organisatie aan de kommissarissen van de Voorlopige regering was opgedragen, werden langzamer gevormd, als het ware in het gevolg van de kanton- komitees en trachtten de laatste hun leidende rol op te dringen.

De politiek van het Centrale agrarische komitee werd ten volle door zijn samenstelling bepaald. Van het komitee maakten 25 door de Voorlopige regering benoemde personen deel uit; hun overweldigende meerderheid bestond uit kadetten; 6 waren vertegenwoordigers van de Boerenbond en van de Alrussische boeren-Sowjet, 3 leden van het Voorlopige Komitee van de Staats-doema en één lid van ieder der politieke partijen, waarbij de kadetten en de meer rechtsen in het laatste geval 6 plaatsen ontvingen. Als voorzitter van het Centrale agrarische komitee werd de professor in de staatshuishoudkunde A. S. Posnikow benoemd, afgevaardigde van de IVde Staats-doema, een progressist, lid van dezelfde partij als minister Konowalow. De professor was tegelijkertijd lid van het bestuur van de boerenbank en van de adelsbank.

Deze „vereniging van functies” maakte blijkbaar Posnikow dan ook in de ogen van de bourgeoisie geschikt om de boeren en de landheren te verzoenen. Reeds op de eerste zitting sprak de voorzitter, toen hij de taken van het Centrale Komitee bepaalde, over

„de noodzakelijkheid om een in de huidige tijd zeer verbreid misverstand uit de weg te ruimen, dat namelijk bij de komende agrarische hervorming aan de bezitters alle grond zonder schadevergoeding zou worden afgenomen. Het komitee moet verklaren, dat dit niet het geval zal zijn”¹⁸⁵).

Het Centrale agrarische komitee moest alleen maar de rol spelen van camouflage tegenover de boeren. Het werkelijke zakelijke werk van de landheren en de bourgeoisie ging buiten deze organisatie om. In het Centrale agrarische komitee discussieerde men eindeloos over ontwerpen ener agrarische hervorming en schoof men de definitieve beslissing op elke wijze op de lange baan. Aldus laveerde de Voorlopige regering, terwijl zij van bedreigingen en strafexpedities naar scheidsgerichten overging, de tijd af wachtende, dat het mogelijk zou zijn om de macht volledig in haar handen te nemen.

Dezelfde taktiek — in kleine dingen concessies doen, teneinde meer ernstige eisen te voorkomen, — paste de Voorlopige regering ook ten aanzien van andere vraagstukken toe. Op 11 Maart ondertekenden de Petrogradse fabrikanten de overeenkomst met de Petrogradse Sowjet inzake de invoering van de achturige arbeidsdag en op de 16de Maart verklaarde de voorzitter van de Vereniging van Petrogradse ondernemers en fabrikanten Efron op een vergadering bij de minister van handel en industrie Konowalow, dat „de in Petrograd bereikte overeenkomst... een tijdelijke concessie was”^{18G}).

Met betrekking tot de levensmiddelenkwestie werden er door de regering in de eerste tijd generlei maatregelen genomen. De rijen voor de broodwinkels werden niet kleiner tengevolge van de overgang van het ministerie van landbouw uit de handen van de tsaristische hoogwaardigheidsbekleder Rettich in die van den kadetten-minister Sjingarew. Reeds op 4 Maart had de kommissie voor de voedselvoorziening bij de Petrogradse Sowjet voor Petrograd een verplichte norm vastgesteld voor verbruiksvoorwerpen. In antwoord daarop begonnen de bakkerij bezitters het brood achter te houden. De arbeiders der bedrijven eisten, dat het brood den bezitters zou worden afgenomen. Op 14 Maart deed de voedselvoorzienings-kommissie van de Sowjet het voorstel om het graan in beslag te nemen bij grondbezitters, die meer dan 70 H.A. grond bezaten. De Voorlopige regering besloot de aangelegenheid der voedselvoorziening in eigen handen te nemen. Op 21 Maart droeg de voedselvoorzienings-kommissie bij de Sowjet haar rechten en verplichtingen aan het Algemene Staatskomitee voor de voedselvoorziening over. De Voorlopige regering was op 25 Maart genoodzaakt om de wet op het graanmonopolie te bekrachtigen. Volgens deze wet kwamen de overschotten van het graan der landheren ter beschikking van de staat. Wat de levensmiddelen betreft, bleven tot aan de nieuwe oogst aan elk gezinslid van den bezitter en al zijn bedienden en arbeiders 50 pond graan per maand. Voor veevoeder en zaaigoed werd een bepaalde norm vastgesteld. Bovendien bleef in de huishouding van de landheren en koelakken 10 procent van de gehele verbruiksnorm „voor mogelijke toevalligheden”. Sjingarew verklaarde deze daad van de regering,

door het feit, dat de oorlog de staat dwong om in alle verschijnselen van het economische leven in te grijpen. De verhoogde behoefte aan graan bij de toenemende moeilijkheden om het te verschaffen — onderstreepte hij — eiste de likwidatie van de vrije handel. De hoofdoorzaak echter, die dit besluit in het leven riep, werd door Sjingarew niet aangegeven. Zij was gelegen in de druk, die de revolutionaire massa's op de regering uitoefenden. Eerst traden de bourgeoisie en de landheren zeer scherp tegen het graanmonopolie op. Het Eerste Alrussische Kongres van handel en industrie dat van 19—23 Maart in Moskou plaats had, had nog voor de publikatie van het besluit geprotesteerd tegen het „gevaarlijke plan om een graanmonopolie in te voeren” en had het voorstel inzake het monopolie met meerderheid van stemmen verworpen. De voornaamste pleiter van de landheren in de strijd tegen het graanmonopolie, Rodzjanko, had in een speciale brief aan Kerenski de noodzakelijkheid pogen te bewijzen om zulk een „gewaagde maatregel”¹⁸⁷⁾ te annuleren. De Verenigingen van graanhandelaars, de beurskomitees in een aantal grote steden enz. traden eensgezind tegen het graanmonopolie op. Maar dat was slechts een tijdelijke uitbarsting van woede wegens de onverwachtheid, een instinktmatige zelfverdediging, een tijdige tegenaanval. En de auteurs zelf van het besluit zetten spoedig uiteen, dat het besluit genomen was als een verzekering tegen de aanvallen van de kant van de werkers; niemand dacht er ook maar aan, om het te verwezenlijken. Sjingarew verzekerde op het Vilde Kongres van de partij der kadetten zijn strijdgenoten, dat dit een „onvolledig graanmonopolie”¹⁸⁸⁾ was. Hij sprak er over als over een „bittere noodzakelijkheid”. Op het lilde Buitengewone Kongres van vertegenwoordigers van de Raad der kongressen van de beurshandel en dé landbouw, dat op 26—29 April 1917 plaats had, verklaarde Sjingarew op geruststellende toon aan de bourgeoisie en de landheren, dat zij zich niet al te ongerust behoefden te maken...

„Dat is geen definitief graanmonopolie, — betoogde hij — wij bemoeien ons niet met de graanproductie, nóch met de definitieve verdeling daarvan volgens een verdelingsapparaat; dat is slechts het recht om over het graan te beschikken, dat na de oogst zal worden verkregen”¹⁸⁹⁾.

In het bijzonder in zijn gesprek met senator SjidloWski, die zich had beklaagd over de kleine norm, die aan de bezitters van graan werd gelaten, stelde Sjingarew hem en alle landheren gerust door te verklaren, dat „wat de normen betreft — wel daar houdt U zich eenvoudig niet aan, — wie zou U daar controleren?”¹⁹⁰⁾. De ministers van de Voorlopige regering traden voor de massa's met „revolutionaire” wetten op, maar achter de rug van het volk bevalen zij de landheren aan om deze zelfde wetten te saboteren.

De strijd tegen de verwoesting van de volkshuishouding was over- 128

gegaan in de handen van Konowalow, een zeer grote textielfabrikant, een zeer actief funktionaris van een reeks van kapitalistische organisaties. Konowalow riep de bourgeoisie tot de strijd tegen de speculatie op, sprak zelfs van het ingrijpen van de staat in de partikuliere handels- en industrieverhoudingen, maar in de praktijk hief hij daarentegen alle beperkingen voor de naamloze vennootschappen op. Niet voor niets zeide men op de vergadering van het Centrale militaire industriekomitee tot Konowalow, Goetsjkow en Teressjenko:

„Wij, de vertegenwoordigers van handel en industrie zien met een bijzonder gevoel van trots naar U drieën, omdat U voor ons niet alleen heldhaftige Russische burgers zijt, maar ook de beste, waardigste zonen van het handels- en industriële Rusland”¹⁹¹).

„De waardige zonen van het handels- en industriële Rusland” bedrogen op handige en hardnekkige wijze het volk.

Er bestond echter één vraagstuk, dat men niet tot aan de konstituerende kon verschuiven, — dat was de oorlog. Men trachtte het leger op elke wijze voor de invloed van het revolutionaire Petrograd te behoeden. Men hield de tijdingen over de ontwikkeling van de revolutie op, liet bij de legerafdelingen geen kranten toe. Op 3 Maart 's nachts verzond de chef van de staf van den opperbevelhebber, generaal Aleksejew het volgende geheime telegram aan de fronten: „Volgens telegrammen van den chef van de staf van den opperbevelhebber van het leger aan het Westelijk front, reist er een deputatie van de nieuwe regering ten getale van 50 personen van Weliki Loeki naar Polotsk en ontwapent de gendarmes. Naar aanleiding van de genoemde kwestie werd er een vraag gericht tot den voorzitter van de Staats-doema, die mededeelde, dat er geen deputatie is gezonden. Er beginnen dus blijkbaar uit Petrograd zuiver revolutionair-teugelloze benden te verschijnen, die er naar streven de gendarmes op de spoorwegen te ontwapenen en die er in het verder verloop van zaken natuurlijk naar zullen streven de macht te grijpen, zowel op de spoorwegen als in het achterland van het leger en die waarschijnlijk zullen pogen om in het leger zelf door te dringen. Men moet de meest energieke maatregelen nemen, op de stations van de spoorwegknooppunten wachtposten opstellen en op deze stations garnizoenen onderhouden bestaande uit betrouwbare troepenafdelingen onder bevel van vastberaden officieren. Bij het verschijnen van dergelijke eigenmachtige delegaties is het wenselijk deze niet te verstrooien, maar te trachten ze gevangen te nemen en als de mogelijkheid zich daartoe biedt, onmiddellijk ter plaatse een krijgsraad te velde te benoemen, wier vonnis onmiddellijk ter plaatse moet worden ten uitvoer gebracht”¹⁹²).

De opperbevelhebber van het Zuid-Westelijke front, generaal

Broesilow verzond een telegram, waarin geëist werd, dat men de meest besliste maatregelen moest nemen tegen het doordringen van „desorganisatie en anarchie” in het leger.

De tsaristische generaals bereidden er zich op voor, om de revolutie in het leger met bajonetten en krijgsraden te velde tegemoet te treden. De beschikking No. 1 werd met dezelfde vastberadenheid buiten werking gesteld, als waarmede in de oude tijd de gendarmes revolutionaire vlugschriftjes vernietigden.

Op 6 Maart publiceerde de Voorlopige regering tegelijkertijd met de oproep aan de bevolking ook een oproep aan het leger. Over de oorlog werd in deze oproep op min of meer voorzichtige wijze gesproken. Er werd alleen de nadruk op gelegd, dat het leger zijn eenheid, geslotenheid en een stevige, interne orde moest bewaren. Er werd van de soldaten geëist, dat zij de officieren onvoorwaardelijk zouden gehoorzamen. De Voorlopige regering beloofde het leger ook, om het van „al het noodzakelijke te voorzien, teneinde de oorlog tot een zegevierend einde te voeren”¹⁹³). Een dag later annuleerde Goetsjkow door een nieuwe order de beschikking No. 1.

De leiders van de Sowjet, onder wie mensen als Sokolow, die nog geen vijf dagen geleden de beschikking No. 1 hadden ondertekend, hielpen Goetsjkow, deze beschikking te annuleren. Generaal Denikin vertelt daarvan, volgens de woorden van generaal Potapow, als volgt:

„Op 6 Maart verscheen 's avonds in de woning van Goetsjkow een delegatie van de Sowjet, bestaande uit Sokolow, Nachamkes, Filippowski (eerste luitenant), Skobelew, Gwoz- djew, de soldaat Padjerin en Koedrjawtsew (ingenieur) naar aanleiding van het vraagstuk der legerhervorming... en de vergadering eindigde met het aannemen van een oproep, die van de kant der Sowjet-afgevaardigden door Skobelew werd ondertekend, van de kant van het komitee van de Staatsdoema door mij en van de kant der regering door Goetsjkow. De oproep annuleerde de beschikkingen No. 1 en 2...”¹⁹⁴).

Op 9 Maart vaardigde de Voorlopige regering een oproep aan het leger uit met de ondertekening van de ministers van oorlog en marine waarin, zij het ook in voorzichtige bewoordingen, de Petro- gradse Sowjet werd aangevallen:

„Schaart U allen om de Voorlopige regering in het vertrouwen, dat zij alle pogingen zal inspannen om U te beschermen. In de hoofdstad gaan afzonderlijke groepen voort, tweedracht te zaaien, zich met de besluiten van de regering te bemoeien en hun verwezenlijking te hinderen... Luistert niet naar hen die onenigheid zaaien. Vele Duitse spionnen, die zich onder de grijze soldatenjas verbergen, wekken in uw midden troebele gedachten en onrust op”¹⁹⁵).

Goetsjkow had zich te veel gehaast. De oproep van de minister van oorlog toonde het ware aangezicht van de regering. Op 11 Maart verklaarde het bolsjewistische dagblad „de Prawda”, dat op 5 Maart was begonnen te verschijnen, dat het optreden van de Voorlopige regering niets anders was dan een aanval op de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden. Bij de regimenten van het garnizoen van de hoofdstad begon men protest-meetings te houden. Er begonnen van het front bij de Petrogradse Sowjet soldaten-delegaties te verschijnen, die hardnekkig maatregelen eisten tegen het optreden van de generaals.

De kleinburgerlijke leiders van de Sowjet hadden tijdens de overgave van de macht aan de bourgeoisie reeds meermalen de slagen van verontruste massa's van haar afgewend, — er waren vele aanleidingen om op te treden. Op 7 Maart benoemde het Uitvoerende comité van de Sowjet een bijzondere „kontakt-kommissie”, bestaande uit Tsjcheidze, Steklow, Soechanow, Filippowski en Skobelew. Volgens de bepaling van het Uitvoerende comité werd deze kommissie gevormd

„met het doel om de Sowjet van de plannen en de handelingen der Voorlopige regering in kennis te stellen, om de laatste met de eisen van het revolutionaire volk bekend te maken, om op de regering in te werken ter inwilliging van deze eisen en ter voortdurende kontrolering van hun verwezenlijking”¹⁹⁶).

In werkelijkheid hielp de „kontakt-kommissie” de Voorlopige regering om de uit hun evenwicht geraakte massa's gerust te stellen. Dat was b.v. het geval bij de kwestie van de arrestatie van Nikolaas en zijn gezin. De Voorlopige regering had den tsaar verlof gegeven om uit Pskow naar het hoofdkwartier te vertrekken. Hier ontmoette de tsaar de generaals van het leger. De grootvorsten konden vrij naar hem toereizen. Dit verwekte onder de soldaten en de arbeiders een geweldige verontwaardiging. Het Uitvoerende comité van de Sowjet was genoodzaakt, een besluit te nemen om den tsaar te doen arresteren en op 7 Maart besloot de Voorlopige regering Nikolaas Romanow met zijn gehele gezin van hun vrijheid te beroven.

Op 7 Maart werkte de Voorlopige regering de tekst uit van de eed van trouw voor het leger en de administratie. In deze eed van trouw werd niets gezegd over de revolutie en bovendien waren aan de oude eed van trouw aan den tsaar het teken des kruises en god ontleend. Dit verwekte een nieuwe uitbarsting van verbolgenheid. Op 12 Maart bracht de Sowjet het feit ter kennis van de Voorlopige regering, dat zij de tekst van de eed van trouw onaannemelijk achtte en trad zij in onderhandelingen over het uitwerken van een nieuwe vorm van de eed van trouw. Hierbij werd onderstreept, dat het

verwerpen van de tekst van de eedaflegging niet betekende, dat men tot ongehoorzaamheid aan de Voorlopige regering opriep.

Zo stond het ook met het vraagstuk van de oorlog. De protesten tegen het optreden van Goetsjkow werden steeds sterker. De soldaten en de arbeiders eisten vrede. Op 11 Maart vond er aan de Petrogradse zijde een meeting van 1500 personen plaats, waar besloten werd om aan de Sowjet voor te stellen, zich onmiddellijk tot de internationale en in het bijzonder tot de Duitse en Oostenrijkse democratie te wenden met de oproep, om hun regeringen te dwingen vrede te sluiten. Op 12 Maart stelde een geweldige vergadering in het Izjorski- bedrijf, niet ver van Petrograd, aan de Sowjet voor, zich tot de arbeidersklasse van de oorlogvoerende landen te wenden met de oproep om tegen hun regeringen in opstand te komen en vrede te sluiten. Op dezelfde dag had er in Moskou een geweldige demonstratie plaats onder de leuzen: „leve de Konstituante”, „vrede en broederschap van de volken”¹⁹⁷).

Onder de druk van de massa-beweging besloten de leiders van het kompromis van het Uitvoerende comité om een bijzondere verklaring te publiceren als antwoord op de talrijke resoluties en eisen. Op 14 Maart verscheen de oproep van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden aan alle volken van de wereld. In de oproep werd verklaard, dat de tsaar afgezet was, dat Rusland thans een democratisch land was en dat de tijd was aangebroken, dat de volken de beslissing over oorlog en vrede in eigen handen moesten nemen. De Sowjet verzekerde, dat

„de Russische democratie in het bewustzijn van haar revolutio- ■
nairere kracht verklaart, dat zij zich met alle kracht tegen de veroveringspolitiek van haar heersende klassen zal verzetten en dat zij de volken van Europa oproept tot gemeenschappelijke vastberaden acties ten gunste van de vrede”¹⁹⁸).

De oproep van de Sowjet wees geen concrete maatregelen aan voor de strijd voor de vrede. Hij beloofde zelfs niet om in de naaste toekomst vredesonderhandelingen te beginnen. Integendeel in de oproep werd er de nadruk op gelegd, dat

„wij hardnekkig onze eigen vrijheid zullen verdedigen, zowel tegen alle reaktionaire aanslagen in het binnenland als van het buitenland. De Russische revolutie wijkt niet voor de bajonetten van de veroveraars en zal niet toelaten dat zij door een vreemde militaire macht zou worden verpletterd”¹⁹⁹).

De leiders van de Sowjet eisten van het leger, dat het als vroeger de oorlog zou voortzetten.

De oproep van de Sowjet beviel nóch de Russische, nóch de geallieerde bourgeoisie. Hoe onduidelijk hij ook geschreven was, toch werd daarin in vage bewoordingen over de vrede gesproken, de volken opgeroepen tot de strijd tegen de veroveringspolitiek van de 132

regeringen. De gezanten van de geallieerde landen werden ongerust. Paléologue, Buchanan eisten, dat de Voorlopige regering precies haar standpunt zou bepalen. Op 16 Maart zond Miljoekow als minister van buitenlandse zaken een telegram aan de Russische vertegenwoordigers in het buitenland, waarin onderstreept werd, dat de Russische revolutie ten doel had de oorlog tot de definitieve overwinning te voeren. Naar de neutrale landen, — Zwitserland, Noorwegen, Zweden, e.a. werd het telegram zonder bemerkingen over de militaire doeleinden gezonden.

In een onderhoud met vertegenwoordigers van de dagbladen zeide Miljoekow op 23 Maart:

„Indien wij Russen er aanspraak op maken om Konstanti- nopol en de zeeën te beheersen, dan doen wij daarmee geenszins een aanslag op de nationale rechten van Turkije en niemand heeft het recht ons veroveringstendenties te verwijten. Het bezitten van Tsargrad werd steeds geacht een oeroude nationale taak van Rusland te zijn”²⁰⁰).

De verklaring van Miljoekow bij de oproep van de Sowjet van 14 Maart droeg een openhartig imperialistisch karakter. Dat zou opnieuw de verontwaardiging van de massa's kunnen wekken. De leiders van de Sowjet eisten, dat de kwestie in de „kontakt- kommissie” zou worden behandeld. In de kommissie was in die tijd Tseretelli verschenen, een mensjewiek, een vroegere afgevaardigde van de Ilde Staats-doema, die in 1907 door de tsaar tot dwangarbeid was veroordeeld. Als vurig redenaar, omgeven door het aureool van martelaar, nam Tseretelli terstond een leidende positie bij de mensjewiki in. Hij stelde voor, dat men zich deze keer in naam van de regering tot het leger en tot de bevolking zou wenden met een plechtige verklaring, waarin zou moeten worden beloofd: ten eerste, de vastberaden breuk met de veroveringspolitiek, ten tweede het nemen van maatregelen om een algemene vrede te bereiken. De kadet W. D. Nabokow, hoofd van de regeringsadministratie, vertelt hoe Tseretelli de leden van de regering overreedde.

„Hij bewees, dat er in het leger, indien de Voorlopige regering zulk een verklaring zou afleggen, een ongekende geestelijke opleving zou plaats hebben, dat het hem en zijn geestverwanten dan mogelijk zou zijn om met volledig vertrouwen en ongetwijfeld met sukses te beginnen, het leger aaneen te smeden om de Voorlopige regering, die dan terstond een geweldige morele kracht zou verkrijgen.” „Spreekt dit uit — zeide hij — en allen zullen als één man met U medegaan”²⁰¹).

Tseretelli gaf dus de bourgeoisie rechtstreeks de raad om de verklaring te publiceren, teneinde de massa gerust te stellen. Nabokow brengt in herinnering, dat Tseretelli, toen hij Miljoekow's aarzeling bespeurde, hem vurig begon te overreden:

„Tseretelli bleef aandringen, waarbij zijn verzekering, dat als maar de fundamentele gedachte van de richtlijn zou worden aanvaard, Miljoekow wel de fijne diplomatieke methoden zou weten te vinden, met behulp waarvan deze richtlijn zou worden verwezenlijkt — een enigszins komische indruk verwekte”²⁰²).

De Voorlopige regering gaf zich gewonnen tegenover de argumenten van de „kontakt-kommissie”. Op 28 Maart werd de verklaring gepubliceerd, waarvan de kern op het volgende neerkwam: „Het aan de wil van het volk in nauwe eenheid met onze bondgenoten overlatend, om alle kwesties, verbonden met de wereldoorlog en zijn beëindiging definitief te beslissen, acht de Voorlopige regering het haar recht en haar plicht thans te verklaren, dat het doel van het vrije Rusland niet de heerschappij over andere volken is, noch het aan deze volken ontnemen van hun nationaal bezit, noch het gewelddadige in bezit- nemen van vreemd grondgebied, maar het bevestigen van een hechte vrede op de grondslag van het zelfbeschikkingsrecht der volken”²⁰³).

De Voorlopige regering had zich de raad van de „kontakt- kommissie” ter harte genomen en gaf in de oproep woordelijk uitdrukking aan de tekst der verklaring van de Sowjet van de 14de Maart. Maar, nadat zij dit tribuut aan de eisen der kleinburgerlijke leiders van de Sowjet had betaald, voegde de regering er aan toe: „Het Russische volk zal niet toelaten, dat het vaderland vernederd en ondermijnd in zijn levenskrachten uit de grote strijd zal treden. Deze beginselen zullen aan de buitenlandse politiek van de Voorlopige regering ten grondslag liggen; zij zal onverpoosd de wil van het volk doorvoeren en de rechten van ons vaderland beschermen, onder volledig in acht nemen van de verplichtingen, die het met betrekking tot onze bond-> genoten op zich heeft genomen”²⁰⁴).

Het imperialistische karakter van haar politiek deed de regering, volgens de raad van de mensjewiki, op handige wijze achter „demo- kratische” leuzen schuil gaan.

De massa's, die de revolutie hadden voltrokken, die in opstand waren gekomen *tegen* de imperialistische slachting, tegen hen, die deze hadden voorbereid en verwekt, werden opnieuw door de sociaal- revolutionairen en de mensjewiki in de oorlog betrokken. De rovers- oorlog voor de belangen van de kapitalisten werd met de verdediging van de revolutie, met de verdediging van het revolutionaire vaderland gerechtvaardigd. Lenin schreef in de brochure „De taak van het proletariaat in onze revolutie”:

„Als de gewichtigste en meest opvallende verschijningsvorm van de kleinburgerlijke golf, die „bijna alles” overstroomd heeft, moet men de „*revolutionaire vaderlandsverdediging*” be

schouwen. Juist zij is de ergste vijand van de verdere ontwikkeling en van het sukses van de Russische revolutie”²⁰⁵).

De partij der bolsjewiki maakte een scherp onderscheid tussen de revolutionaire vaderlandsverdediging van de *massa's* en de vaderlandsverdediging van de kleinburgerlijke *leiders*. De vaderlandsverdediging van de kleinburgerlijke leiders viel niet te verklaren uit een vergissing, maar uit de klassenverbindingen en tradities, uit de klassepositie van die sociale groepen, wier belangen zij tot uitdrukking brachten. Geheel andere wortels voedden de vaderlandsverdediging van de massa's. De proletariërs en de arme boeren hadden geen belang bij het in bezit nemen van vreemd grondgebied, bij de geweldplegingen op en de uitplundering van andere volken. De vaderlandsverdediging van de massa's was het resultaat van het feit, dat zij rechtstreeks door de bourgeoisie en haar lakeien waren bedrogen. De bourgeoisie en vooral de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki spekuleerden op de revolutionaire trots van de massa's, die de omwenteling hadden voltrokken, op de bedwelmende vreugderoos van de „revolutionaire lente”. In miljoenen kranten, op meetings, in de schouwburgen, in de bioscopen werd de toestand afgeschilderd, alsof de oorlog door het vervangen van den tsaar door de burgerlijke Voorlopige regering van karakter zou zijn veranderd. Vroeger zou de oorlog een roofoorlog zijn geweest en werd hij door den tsaar gevoerd, maar nu is de tsaar afgezet, er is bij ons revolutie — en men moet het land verdedigen. De brede massa's van de arbeiders en van de arme boeren konden niet terstond de weg in dit bedrog vinden en bleken tijdelijk in de netten van de bourgeoisie te zijn verstrikt.

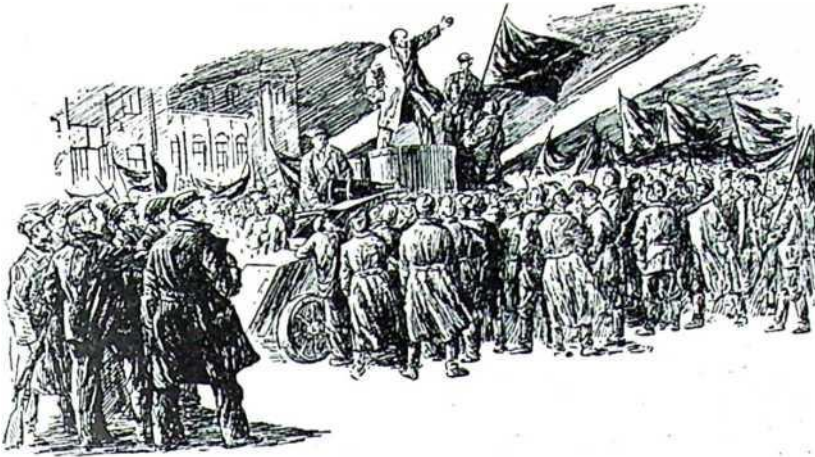
Men moest aan de bedrogen soldaten en arbeiders hun vergissing verklaren, men moest aantonen, dat de bourgeoisie voor de voortzetting van de oorlog was en wel niet in het belang van de revolutie, maar in het belang van de winstmakerij, met het doel om hun winsten te verdedigen. Men moest uiteenzetten, dat het karakter van de oorlog afhangt van de klasse, die hem voert, dat de oorlog de noodzakelijke voortzetting is van de politiek van de heersende klasse. Het ging om miljoenen en tientallen miljoenen mensen. Men moest de geweldige massa arbeiders en arme boeren losmaken van de invloed van de bourgeoisie en van de kleinburgerlijke partijen. Men moest het baatzuchtig doel ontmaskeren van de daverende en gezwollen frasen van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki over de revolutie, over de verdediging van het „vrije Rusland”, van de „grote veroveringen van de democratie”. Deze moeilijke strijd tegen de sociale demagogie van de bourgeoisie kwam geheel en al op de schouders van de partij der bolsjewiki te rusten.

Maar deze buitengewoon verantwoordelijke strijd had zijn bijzonderheden. Men kon niet, als men voor de om de tuin geleide massa's

optrad, openlijk, zonder meer de leuze aanheffen: „Weg met de oorlog!” De oproep daartoe nam niet zelden de toehoorders terstond tegen den agitator in en zijn redevoering had alleen maar schadelijke gevolgen.

„De leuze „Weg met de oorlog” is natuurlijk juist — schreef Lenin — maar ze houdt geen rekening met de eigenaardige taak van het moment, met de noodzakelijkheid om *op een andere wijze* tot de brede massa *te gaan*. Ze lijkt, dunkt mij, op de leuze „Weg met den tsaar”, die een onhandig agitator uit de „goede oude tijd” zonder meer en rechtstreeks in het dorp* uitgaf — en een pak slaag ontving”^{20G}).

De bolsjewiki traden onder Lenin’s leiding vastberaden en zelfopofferend tegen de geweldige kleinburgerlijke golf op, die de massa’s had opgezweept.

DERDE HOOFDSTUK.

DE AANKOMST VAN LENIN.

I.

HET ZOEKEN VAN DE WEG NAAR HET REVOLUTIONAIRE RUSLAND.

Bij het uitbreken van de Februari-revolutie bevond Lenin zich in Zwitserland. Reeds toen hij de eerste tijdingen over de omwenteling ontving besloot de leider van de partij onmiddellijk naar de plaats te vertrekken, waar eindelijk de vlam was uitgeslagen, die hij onvermoeid zijn gehele leven had aangeblazen. Beter dan wie ook voorzag Lenin de perspectieven, die zich voor de Russische revolutie openden, en welke gevaren op haar weg opdoemden. Volgens de ervaring van de jarenlange strijd wist hij, dat de gevaarlijkste vijanden van de revolutie haar kwasi-vrienden zouden zijn, de zwetsers uit het kleinburgerlijke moeras — de mensjewiki en de sociaal-revolutio- nairen, die reeds meer dan eens de belangen van de arbeidersklasse hadden verraden.

„... *Geen schijn* van vertrouwen in en geen ondersteuning van de nieuwe regering (geen schijn van vertrouwen in Kerenski, Gwozdjew, Tschenkeli, Tsjcheidze en Co) en *ge- wapend af wachten, gezwappende voorbereiding* van een *bredere* basis voor een *hogere* étape”²⁰⁷),

schreef Lenin uit Zwitserland enige dagen na het begin van de Februari-revolutie, in antwoord op een vraag van de Petrogradse bolsjewiki.

In deze weinige woorden was een geheel program van aktie aangegeven. Evenwel, richtlijnen „uit de verte” waren niet voldoende. Men hoorde op de plaats zelve aanwezig te zijn, waar het vuur van de revolutie was ontbrand, tot welks blussing den Russischen mensje- wiki uit alle uiteinden der wereld brandweerafdelingen van pseudo- socialisten te hulp ijlden.

Maar hoe naar het revolutionaire Rusland te komen? Engeland en Frankrijk, in wier handen zich alle verkeerswegen bevonden, lieten geen bolsjewiki in Petrograd toe, en zeker niet Lenin. Zij waren goed op de hoogte van Lenin's standpunt tegenover de roversoorlog. De kapitalisten begrepen uitstekend hoeveel „schade” de bolsjewiki hun zouden kunnen toebrengen door de ontmaskering van de imperialistische roversslachting.

Het was duidelijk, dat de bolsjewistische partij en het Russische proletariaat het juiste standpunt zouden innemen en de noodzakelijke leuzen zouden vinden. Maar Lenin's aankomst zou deze weg bespoedigen. De bourgeoisie, zowel de Russische als de buitenlandse, trad in dit geval op dezelfde wijze op als haar voorgangster ten tijde van de Parijse Commune. Op de eis van de Parijse Communards om den bekenden revolutionair Blanqui tegen een troep priesters en bisschoppen uit te wisselen, die in Parijs waren achtergebleven, antwoordden de Versaillaanse beulen van de Commune: „Blanqui aan de Communards uitleveren, dat zou betekenen hun een geheel leger toezenden.”

Lenin werd niet in Rusland toegelaten.

Hij overdacht alle middelen. Zich om hulp tot de Voorlopige Regering te wenden, — dat was geheel en al zonder uitzicht. De minister van buitenlandse zaken der Voorlopige regering, Miljoekow, had aan het adres van alle Russische gezantschappen en vertegenwoordigingen telegrafisch de volgende circulaire gezonden:

„Wees zo goed om in geval er twijfel mocht ontstaan over de persoonlijkheid van politieke emigranten, die krachtens de wet inzake de amnestie naar Rusland wensen terug te keren, bij de U toevertrouwde buitenlandse instelling van het ministerie een komitee te vormen, bestaande uit vertegenwoordigers van de politieke emigranten, om alle twijfel, die naar aanleiding hiervan zou kunnen ontstaan, op te klaren” ²⁰⁸).

Deze circulaire van Miljoekow werd bekrachtigd door een aan hetzelfde adres door het ministerie van buitenlandse zaken gezonden telegram, waarin het volgende werd gezegd:

„Bij de uitgifte van paspoorten aan emigranten kunt U zich laten leiden door de bekrachtiging van hun betrouwbaarheid

ten opzichte van -de oorlog door andere, eerbiedwaardige emigranten of door de op grondslag van ons telegram opgerichte komitees”¹²⁰⁹).

Wie van de „eerbiedwaardige” emigranten zou nu Lenin’s betrouwbaarheid ten opzichte van de oorlog, in de zin zoals de Voorlopige regering die opvatte, kunnen bekrachtigen? Lenin’s standpunt ten opzichte van de oorlog was aan iedereen bekend. Er moest een andere weg worden gevonden om in Rusland te kunnen komen. N. K. Kroepskaja vertelt als volgt over Lenin’s plannen.

„Iljitsj zocht tot iedere prijs een uitweg. Hij vroeg aan Bronski te willen onderzoeken of men misschien niet door bemiddeling van een *smokkelaar* door Duitsland naar Rusland zou kunnen komen. Het bleek spoedig, dat de smokkelaar ons niet verder dan Berlijn zou kunnen brengen. Bovendien was de smokkelaar op de een of andere wijze met Parvus verbonden en met Parvus, die zich aan de oorlog had verrijkt en tot een sociaal-chauvinist was geworden, wilde Wladimir Iljitsj niets te maken hebben. Men moest een andere weg zoeken... Iljitsj sliep nachten niet. Eens zeide hij ’s nachts: „Weet je, ik zou op het paspoort van een doofstommen Zweed kunnen reizen.” Ik zeide glimlachend: „Daar zal niets van terechtkomen, je zou je in je dromen kunnen verspreken. Je zoudt ’s nachts in je droom kadetten zien en dan in je droom hardop zeggen: schoften, schoften. Wel en dan zal men te weten komen dat je geen Zweed bent”²¹⁰).

Br bleef aan Lenin slechts één weg over: via Duitsland te reizen, nadat men aan de Russische regering had voorgesteld, om de Russische emigranten tegen Duitse krijgsgevangenen uit te wisselen. Trouwens deze weg was reeds beproefd. Tijdens de oorlog was de liberaal uit de grote bourgeoisie M. Kowalewski door Duitsland gereisd en op het station van de hoofdstad had Miljoekow zelf, die er toen nog slechts van droomde om minister te worden, hem plechtig ontvangen. In zijn begroetingsrede had Miljoekow er geen woord van gezegd, dat de weg over Duitsland verraad betekende. Dezelfde Miljoekow — nu minister in de Voorlopige regering — zou Wladimir Iljitsj op een geheel andere wijze ontvangen.

Het denkbeeld om via Duitsland te reizen was geenszins van Lenin afkomstig. Dit plan had Martow, de bekende mensjewiek, naar voren gebracht, nadat het was gebleken, dat de Engelse regering niemand naar Rusland doorliet, die tegen de oorlog optrad. Het plan van Martow werd op een bijeenkomst van vertegenwoordigers van de partijen der sociaal-revolutionairen, der Boendisten en der mensje wiki aangenomen. Er werd naar Rusland een telegram gestuurd, waarin geëist werd, dat men moest trachten de toestemming tot de doorreis voor de Russische emigranten te verkrijgen tegen uitwisse

ling van Duitse en Oostenrijkse krijgsgevangenen. Twee weken wachtten de emigranten tevergeefs op antwoord: de Voorlopige regering had het telegram blijkbaar in de la opgeborgen. De Engelse en de Russische regeringen handelden in overeenstemming met elkaar.

Slechts hierna besloot Lenin om het door Martow naar voren gebrachte plan te verwezenlijken en de reis van de bolsjewiki via Duitsland te organiseren. Het woedende gehuil voorziende, dat de vaderlandsverdedigers en de bourgeoisie naar aanleiding hiervan zouden aanheffen, hechtte Lenin grote betekenis aan het schriftelijk vastleggen van elke maatregel, die met betrekking tot de voorbereiding van de reis werd genomen. Hij bracht zorgvuldig alle bewijsstukken bijeen, die het verzet van de Voorlopige regering tegen het toelaten van de bolsjewiki ontmaskerden. Zijn vertrek uit Zwitserland regelde Lenin in overeenstemming met een aantal internationalisten, die naar aanleiding hiervan de volgende verklaring aannamen

„De ondergetekenden zijn bekend met de moeilijkheden, die door de regeringen van de Entente aan het vertrek van de Russische internationalisten in de weg worden gelegd en met de voorwaarden, die de Duitse regering voor de reis via Duitsland heeft gesteld. Zij geven er zich volledig rekenschap van, dat de Duitse regering de reis van de Russische internationalisten slechts toestaat om daardoor in Rusland de beweging tegen de oorlog te versterken.

De ondergetekenden verklaren:

„De Russische internationalisten, die tijdens de gehele oorlog onverpoosd en met al hun krachten tegen elk imperialisme, en in het bijzonder tegen het Duitse imperialisme hebben gestreden, keren naar Rusland terug om daar ten gunste van de revolutie te werken. Door deze hun werkzaamheid zullen zij het proletariaat van alle landen helpen en in het bijzonder het proletariaat van Duitsland en Oostenrijk, om hun eigen strijd tegen hun eigen regering te beginnen. Het voorbeeld, dat door de heldhaftige strijd van het Russische proletariaat wordt gegeven, is de beste en sterkste stimulans voor zulk een strijd. Uit at deze overwegingen menen ondergetekenden, internationalisten uit Zwitserland, Frankrijk, Duitsland, Polen, Zweden en Noorwegen, dat hun Russische kameraden niet alleen het recht hebben, maar zelfs de plicht, om van de hun geboden mogelijkheid om naar Rusland terug te keren gebruik te maken” ²¹¹). Op voorstel van Lenin had Fritz Platten, de sekretaris van de Zwitserse socialistische partij met de Duitse vertegenwoordigers een overeenkomst gesloten, volgens welke:

1) de toestemming aan alle emigranten werd verleend, ongeacht hun standpunt tegenover de oorlog;

W. I. Lenin in de wagon van de Finse spoorweg bij zijn terugkeer uit het buitenland naar Rusland in het jaar 1917.

Naar het schilderij van A. IV. Morawow.

2) de wagon van de emigranten niet zou worden onderzocht, gecontroleerd of geverificeerd;

3) de emigranten, als zij in Rusland zouden zijn aangekomen, verplicht waren voor de doorgelaten emigranten de uitwisseling van Duits-Oostenrijkse krijgsgevangenen te eisen.

Lenin reisde met een groep andere emigranten, onder begeleiding van Fritz Platten, die de reis door Duitsland had georganiseerd, op 26 Maart uit Zwitserland naar Stockholm en van daar over Finland naar Petrograd.

Lenin en de hem begeleidende bolsjewiki reisden door Duitsland in een bijzondere wagon, terwijl overeenkomstig de voorwaarden, waarop de doorreis was toegestaan, het verkeer tussen de Duitse autoriteiten en de reizigers alleen door bemiddeling van Platten was toegestaan. Vandaar de later ontstane legende over de „verzegelde wagon”, waarin de bolsjewiki door Duitsland zouden zijn gereisd.

Gedurende de reis trachtten Duitse chauvinisten met Lenin gesprekken aan te knopen, maar Lenin weigerde kategorisch hen te ontmoeten.

In het geheel vertrokken er uit Zwitserland 32 emigranten, onder wie 19 bolsjewiki, 6 boendisten en 7 leden van verschillende andere partijen en groepen. Het is belangwekkend, dat de in Zwitserland achtergebleven emigranten, die geweigerd hadden met Lenin te vertrekken, reeds op 30 April het besluit namen om langs dezelfde weg naar Rusland te vertrekken, want een andere manier om in Rusland te komen, was er niet. Onder deze emigranten bevond zich geen enkele bolsjewiek.

II.

LENIN IN PETROGRAD.

De geallieerde imperialisten gingen zorgvuldig elke stap van Lenin na. Op 3 April, op de dag toen hij in Petrograd aankwam, zond het Engelse gezantschap een memorandum aan het Russische ministerie van buitenlandse zaken met een karakteristiek van Lenin.

„Lenin is een uitstekend organisator en een uiterst gevaarlijk mens — werd er in dit memorandum gezegd — en het is *zeer waarschijnlijk* dat hij in Petrograd talrijke aanhangers zal krijgen”²¹²).

Op dezelfde dag werd er bij het ministerie van buitenlandse zaken ook een memorandum van de Franse gezant ontvangen, waarin eveneens over de reis van Lenin via Duitsland werd gesproken.

* De staatssecretaris van buitenlandse zaken A. Neratow maakte op deze documenten de volgende aantekening:

„Alle mededelingen uit vreemde bronnen moet men reeds morgen in de dagbladen opnemen, zonder de bronnen te noemen en daarbij de nadruk leggen op de welwillende houding der Duitse regering tegenover Lenin c.s.”²¹³).

Zo begon zich om Lenin's reis naar Rusland een kluwen van leugen en laster te wikkelen. De vrees, dat „deze uitstekende organisator in Petrograd talrijke volgelingen zou krijgen”, bracht er de geallieerde imperialisten toe, om een ophitsing tegen Lenin te beginnen. Het scheelde niet veel of hij werd van landverraad ten gunste van Duitsland beschuldigd. Deze door de Voorlopige regering handig tot stand gebrachte ophitsing werd door de gehele burgerlijke en vaderlandsverdedigende pers overgenomen. Ziehier, wat de kadetten-krant „Retsj” op 5 April 1917 schreef:

„Burger Lenin en zijn kameraden, die zich naar Rusland haastten, hadden zich, voordat zij de weg via Duitsland kozen, moeten afvragen, waarom de Duitse regering zich met zulk een bereidwilligheid gehaast heeft, om hun deze dienst zonder voorbeeld te verlenen, waarom zij het mogelijk heeft geacht over haar grondgebied burgers van een vijandelijk land te laten reizen, die zich op weg naar dit land bevonden? Het antwoord zou blijkbaar duidelijk zijn geweest. De Duitse regering koestert de hoop, dat de zeer spoedige aankomst van Lenin en zijn kameraden nuttig zal zijn voor de Duitse belangen, zij gelooft aan de Duitsgezindheid van den leider der bolsjewiki. En alleen reeds de mogelijkheid van zulk een antwoord zou volgens onze mening volkomen voldoende zijn geweest voor welken verantwoordelijken politicus dan ook, die zich in naam van het welzijn van het volk naar Rusland begeeft, om van deze eigenaardige welwillendheid geen gebruik te maken... Wij menen echter... dat een Russisch politicus, welke opvattingen hij ook moge hebben, de weg naar het hart en het geweten van de volksmassa's in Rusland niet via Duitsland zal vinden”²¹⁴).

De sociaal-revolutionairen bleven bij de kadetten niet ten achter. De leider van de partij, W. Tsjernow, schreef op 16 April in het dagblad „Djelo naroda” over Lenin letterlijk hetzelfde als de kadetten:

„Hij heeft zelfs niet bedacht, dat ook van zijn standpunt de toestemming van Engeland tot zijn reis in ieder geval beter zou zijn geweest, reeds daarom omdat de druk van de Russische revolutie deze *zou hebben af gedwongen*, maar dat de toestemming van Duitsland wgens de motieven verdacht kan zijn”²¹⁵).

Allen, vanaf de Engelse imperialisten tot en met de Russische sociaal-revolutionairen en mensjewiki, belasterden Lenin volgens dezelfde methode, hitsten de achterlijke massa tegen hem op, maakten

**Lenin's aankomst in Petrograd. De ontvangst op het Finse station.
„Tsjcheidse las Lenin een gehele vermaning voor...”**

Tekening van L. Masjkewitsj.

er toespelingen op, dat de leider van de bolsjewiki spionage ten gunste van Duitsland zou bedrijven.

Evenwel, het proletariaat en de soldaten- en boerenmassa's geloofden de gemene laster niet. Op 3 April, op de dag van Lenin's aankomst, trad de 3de compagnie van het Finse regiment met een protest-resolutie op tegen de laster van de bourgeoisie en haar dienstknechten uit het kleinburgerlijke kamp:

„Daar wij de enige veilige weg naar Rusland de reis via Duitsland achten, eisen wij dat de Voorlopige regering onmiddellijk een overeenkomst met de Duitse regering sluit, teneinde onze emigranten tegen Duitse krijgsgevangenen uit te wisselen”²¹⁶).

De arbeiders van Petrograd ontvingen hun geliefden leider met onvervalste geestdrift. Machtige demonstraties trokken van alle kanten der stad naar het Finse station. Lenin's medestrijders, de strijders van de bolsjewistische partij, gingen dengene begroeten, die de heldhaftige partij had gesticht, georganiseerd en opgekweekt.

¹ De revolutionaire soldaten en matrozen kwamen om aanwijzingen, vingen gretig de strijdleuzen op. De arbeiders en arbeidsters, de matrozen en soldaten, de partijorganisaties en de eerste afdelingen van de Rode Garde gingen den leider van de revolutie ontvangen. De 144

arbeiders-kolonnes met hun vaandels, waarop „Welkom Lenin” stond geschreven, overstroonden de straten. Op het plein voor het Finse station was een ontzaglijke menigte bijeengekomen.

Ook de mensjewiki waren verschenen om Lenin te ontmoeten. De mensjewistische leiders waren gekomen om Lenin te overreden, van de strijd voor de bolsjewistische lijn af te zien, waren gekomen om hem van de massa's los te maken. De op de voorgrond staande mensjewiek Tsjcheidze las Lenin een gehele vermaning voor, hoe hij zich in de revolutie moest gedragen.

De mensjewiek Soechanow, de medeplichtige van Tsjcheidze inzake het verraad aan het proletariaat en de strijd tegen de bolsjewistische partij, was er getuige van hoe de mensjewistische schoolmeester Lenin trachtte te overreden om zich van de revolutie terug te trekken:

„Aan het hoofd van een klein groepje mensen, achter wie onmiddellijk de deur weer werd toegeslagen, kwam of liever rende Lenin, met een ronde hoed, met een ijskoud gelaat en met een prachtige ruiker in zijn handen het „tsaristisch” vertrek binnen. Hij liep snel tot het midden van het vertrek, maar bleef voor Tsjcheidze stilstaan, alsof hij op een volkomen onverwachte hindernis was gestuit. En hier sprak Tsjcheidze, die als voorheen somber bleef kijken, de volgende „begroetingsrede” uit, waarin niet alleen de geest, niet alleen de vorm, maar ook de toon van een zedepreek uitstekend werd volgehouden:

„Kameraad Lenin, in naam van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden en van de gehele revolutie verwelkomen wij U in Rusland... Maar wij nemen aan, dat de voornaamste taak van de revolutionaire democratie thans de verdediging van onze revolutie is tegen iedere aanval op haar, zowel van binnenuit als van buiten. Wij nemen aan, dat voor dit doel niet het uitelkaar gaan, maar de aaneensluiting van de rijen van de gehele democratie noodzakelijk is. Wij hopen dat U tezamen met ons deze doeleinden zult nastreven...”

Tsjcheidze hield op. Ik was beduusd door het onverwachte. Hoe zou men zich eigenlijk tegenover deze „begroeting” en dit prachtige „maar” moeten gedragen?... Maar Lenin wist blijkbaar uitstekend welke houding hij tegenover dit alles moest innemen. Hij stond daar met een gezicht, alsof alles wat er plaats had hem niet in de geringste mate aanging — hij keek ter zijde, beschouwde de omringende personen en zelfs het plafond van het „tsaristische” vertrek en „antwoordde” daarna, terwijl hij zich reeds geheel en al van de delegatie van het Uitvoerende Komitee afwendde, op de volgende wijze:

„Waarde kameraden, soldaten, matrozen en arbeiders! Ik voel mij gelukkig om in uwe personen de zegevierende Russische revolutie te kunnen begroeten, U te begroeten als de voorhoede

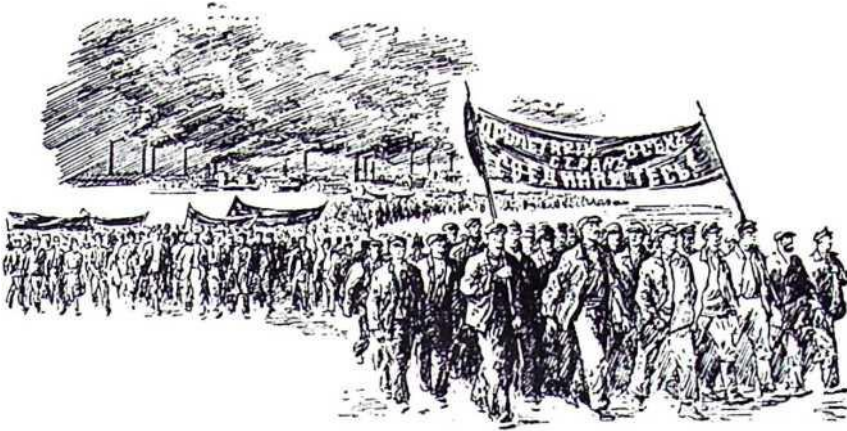
van het internationale proletarische leger... De imperialistische roversoorlog is het begin van de burgeroorlog in geheel Europa... Het uur is niet ver, dat de volken volgens de oproep van onzen kameraad Karl Liebknecht de wapens tegen hun uitbuiters, de kapitalisten zullen keren... De dageraad van de socialistische wereldrevolutie gloort reeds... In Duitsland kookt alles... Niet vandaag — morgen, elke dag kan het uur van de ineenstorting van het gehele Europese imperialisme slaan. De Russische revolutie, die gij hebt voltrokken, heeft daar een begin mede gemaakt en een nieuw tijdperk geopend. Leve de socialistische wereldrevolutie !^{n 217}).

Nadat hij zich van de mensjewistische schoolmeesters had afgemaakt, verscheen Lenin op de trappen van het station. Het plein leefde op. Een „hoera” uit duizenden kelen klonk den leider tegemoet. Men hielp Lenin op een pantserauto te klimmen. De projektors verlichtten Wladimir Iljitsj. Nadat hij een weinig met zijn voeten had gestampt, alsof hij de sterkte van de pantserauto wilde onderzoeken, wierp Lenin met overtuiging zijn oproep tot de socialistische wereldrevolutie in de stilgeworden menigte. Lenin's redevoering verhief de revolutie terstond op een hogere trap.

De revolutie had een man van buitengewone geestkracht nodig om op snelle wijze de weg te vinden in het ingewikkelde vlechtwerk van tegenstellingen en om feilloos de massa's hun naastbij liggend doel aan te wijzen.

Er was een buitengewone vastheid van wil nodig, om de massa's op de juiste weg naar het doel te voeren.

Een man met zulk een geweldig verstand, zulk een geweldige wil, die de ervaring van de revolutionaire strijd van de werkers van alle landen in zich had opgezogen, die op de hoogte stond van het wetenschappelijk begrip van de taak van het proletariaat — zulk een man was juist Wladimir Iljitsj Lenin. De leider van de revolutie had zijn plaats ingenomen.

VIERDE HOOFDSTUK.

DE APRIL-KONFERENTIE VAN DE R.S.D.A.P. (BOLSJEWIKI).

I.

Toen Lenin in Rusland was aangekomen gaf hij zich met heel zijn energie aan het revolutionaire werk. In de morgen van de 4de April trad hij op een konferentie van partij funktionarissen van de bolsjewistische partij op met de stellingen „Over de taken van het proletariaat in de huidige revolutie” en daarna las hij zijn stellingen voor op een vergadering van afgevaardigden — bolsjewiki en mensje- wiki — die gekomen waren voor de Alrussische Konferentie van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden, die einde Maart 1917 werd gehouden.

In deze stellingen, die in de geschiedenis zijn opgenomen onder de naam „April-stellingen”, vatte Lenin de ervaring van de strijd der partij samen en gaf hij een precies program voor haar werkzaamheden in de nieuwe étappe aan. De „April-stellingen” van Lenin openden een nieuwe bladzijde in de geschiedenis van de revolutionaire strijd van de partij der bolsjewiki. Een nieuwe étappe — niet in de zin van een breken met de oude theorie en praktijk van het bolsjewisme, — het nieuwe lag hierin besloten, dat de stellingen een tot in alle onderdelen uitgewerkt program van aktie van de proletarische partij in de overgangsperiode vormden, die door de burgerlijk- democratische Februari revolutie was geschapen.

De omverwerping van het tsarisme had de verhoudingen veranderd, waaronder de bolsjewiki moesten werken.

„Dit was een geweldige ommekeer in de geschiedenis van Rusland en een ongekeerde wending in de geschiedenis van onze partij, — schreef Stalin naar aanleiding van de overwinning van de burgerlijk-demokratische Februari-revolutie. — ...Er was een nieuwe oriëntering onder de nieuwe verhoudingen van de strijd nodig”²¹⁸).

De bolsjewistische partij was zo juist uit de illegaliteit getreden. Vele leden van de bolsjewistische partij waren uit de verre ballingschap teruggekeerd. Uit Narym, uit het gebied van Toeroechansk, uit het distrikt Jakoetsk, uit de over het Hoge Noorden verstrooide nederzettingen en dorpen trokken honderden en duizenden bolsjewiki naar Petrograd, Moskou en de andere industrie-centra. De spoorwegen waren verstopt door het militaire vervoer en waren niet in staat om de bannelingen op snelle wijze te vervoeren. In de komitees, die de uit de ballingschap terugkerenden hielpen — de zogenaamde „Komitees tot hulp aan de geamnestieerden” — hadden de mensjewiki en sociaal-revolutionairen zich vastgezet, die de terugkeer van de bolsjewiki op elke wijze trachtten te belemmeren. De bols je wilei werden over de wijde uitgestrektheid van het land verspreid, van Petrograd tot Wladiwostok, van Archangel tot de Kaukasus.

Maar de partij der bolsjewiki was ideologisch en organisatorisch vast aaneengesmeed door de langdurige en succesvolle strijd tegen alle variëteiten van het mensje wisme en het sociaal-revolutionarisme, door de onafgebroken strijd tegen de opportunistische afwijkingen en de wankelmoedigheid met betrekking tot Lenin's lijn. De partij der bolsjewiki betrad de nieuwe étappe met Lenin's plan inzake het uitgroeien van de burgerlijk-demokratische revolutie tot de socialistische revolutie, een plan dat reeds in het jaar 1905 was uitgewerkt. De bolsjewiki traden de nieuwe étappe tegemoet, steunend op Lenin's leer van de mogelijkheid der overwinning van het socialisme in één, afzonderlijk genomen land. De bolsjewiki waren uitgerust met Lenin's theorie *van het imperialisme als de nieuwste étappe van het kapitalisme*. Zij legden het roofzuchtige, veroverings-karakter van de imperialistische oorlog bloot. De partij der bolsjewiki was door de gehele geschiedenis van de revolutie voorbereid op de „nieuwe oriëntering onder de nieuwe verhoudingen van de strijd”.

De partij bleef niet stilstaan bij de overwinning van de burgerlijk-demokratische revolutie. De bolsjewiki riepen het proletariaat op om de revolutie voort te zetten. De bolsjewiki traden tegen de imperialistische oorlog op, die door de overgang van de macht in de handen van de burgerlijke Voorlopige Regering zijn roofzuchtig karakter niet had verloren. De bolsjewiki ontmaskerden de klassenaard van de Voorlopige regering en riepen het proletariaat op om de Sowjets 148

als organen van de revolutionaire macht te versterken en tot ontwikkeling te brengen.

Twee dagen na zijn terugkeer uit de ballingschap, op 14 Maart, schreef Stalin in de „Prawda”:

„De Sowjets te versterken... ze alom tegenwoordig te doen zijn, ze onderling te verbinden met een Centrale Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden aan het hoofd als het orgaan van de revolutionaire volksmacht...”²¹⁹⁾

Maar heel de ervaring van de partij moest worden veralgemeend, de nieuwe taken onder de nieuwe verhoudingen moesten worden geformuleerd. Dit nu werd door Lenin in zijn „April-stellingen” gedaan.

„De beroemde „April-stellingen” van Lenin waren nodig, opdat de partij met één slag de nieuwe weg kon betreden”²²⁰⁾, schreef Stalin over Lenin’s stellingen.

LENIN’S STELLINGEN.

1) In ons standpunt tegenover de oorlog, die van de kant van Rusland ook onder de nieuwe regering van Lwow & Co krachtens het kapitalistische karakter van deze regering onvoorwaardelijk een roofzuchtige imperialistische oorlog blijft, is zelfs de kleinste concessie aan de „revolutionaire vaderlandsverdediging” ontoelaatbaar.

Het klassebewuste proletariaat zou zijn toestemming tot een revolutionaire oorlog, die inderdaad de revolutionaire vaderlandsverdediging zou rechtvaardigen, slechts kunnen verlenen op de volgende voorwaarden: a) de overgang van de macht in de handen van het proletariaat en de zich bij het proletariaat aansluitende armste delen van de boeren; b) het metterdaad en niet slechts met het woord afzien van alle annexaties; c) het feitelijke en volledige breken met alle belangen van het kapitaal.

Met het oog op het feit, dat brede lagen van de massa der aanhangers van de revolutionaire vaderlandsverdediging het ongetwijfeld eerlijk menen, de oorlog alleen als een noodzakelijk kwaad aanvaarden en niet ter wille van veroveringen, met het oog op het feit, dat zij’ door de bourgeoisie worden bedrogen, moet men bijzonder grondig, hardnekkig en geduldig hun fout uiteenzetten, de onverbreekelijke samenhang van het kapitaal met de imperialistische oorlog verklaren, bewijzen dat het beëindigen van de oorlog door een waarlijk demo-kratische vrede, en niet door een geweldvrede, zonder de omverwerping van het kapitaal *niet mogelijk* is.

Het organiseren van een zeer uitgebreide propaganda van deze opvattingen onder de troepen aan het front.

Verbroedering.

2) De eigenaardigheid van de tegenwoordige toestand in Rusland ligt in de *overgang* van de eerste *étappe* der revolutie, die krachtens het onvoldoend ontwikkelde klassebewustzijn en de ontoereikende georganiseerdheid van het proletariaat de macht aan de bourgeoisie in handen heeft gegeven, — naar *de tzevede* *étappe* van de revolutie, die de macht in handen van het proletariaat en de armste lagen van de boeren moet geven.

Deze overgang wordt gekarakteriseerd enerzijds door een maximum aan legaliteit (Rusland is *thans* het meest vrije land van alle oorlogvoerende landen in de wereld), anderzijds door het ontbreken van geweldpleging tegenover de massa's en tenslotte door het blind vertrouwen van de massa's in de regering van de kapitalisten, van de ergste vijanden van de vrede en het socialisme.

Deze eigenaardigheid eist van ons de bekwaamheid om ons aan te passen aan de *bijzondere* voorwaarden van het partij werk onder de ontzaglijke, eerst zo juist tot politiek leven ontwaakte massa's van het proletariaat.

3) Generlei ondersteuning van de Voorlopige regering; uiteenzetting van heel de leugenachtigheid van al haar beloften, vooral wat betreft het afzien van annexaties. Ontmaskering, inplaats van het stellen van de ontoelaatbare, illusies wekkende „eis”, dat *deze* regering, de regering der kapitalisten, *zal ophouden* imperialistisch te zijn.

4) De erkenning van het feit, dat onze partij in de meerderheid der Sowjets van arbeidersafgevaardigden zich in de minderheid bevindt en voorlopig een zwakke minderheid, tegenover het *blok van alle* kleinburgerlijke, opportunistische, aan de invloed van de bourgeoisie onderworpen en deze invloed op het proletariaat overbrengende elementen, vanaf de volkssocialisten, de sociaal-revolutionairen tot en met het Organisatie-komitee (Tsjcheidze, Tseretelli e.a., Steklow e.a. enz.).

Aan de massa's uiteenzetten, dat de Sowjets van arbeidersafgevaardigden *de enig mogelijke* vorm van revolutionaire regering zijn en dat derhalve, zolang *deze* regering aan de invloed van de bourgeoisie onderworpen is, onze taak enkel en alleen gelegen kan zijn in het geduldig, systematisch en hardnekkig, vooral aan de praktische behoeften van de massa's aangepast, *uiteenzetten* van de fouten hunner tactiek.

Zolang wij in de minderheid zijn, zullen wij kritiek uitoefenen en de fouten verklaren en tegelijkertijd de noodzakelijkheid propageren van de overgang van de gehele staatsmacht aan de Sowjets van arbeidersafgevaardigden, opdat de massa's zich, aan de hand der ervaring, van hun fouten zullen bevrijden.

5) Geen parlementaire republiek — de terugkeer van de Sowjets 150

van arbeidersafgevaardigden naar de parlementaire republiek zou? een stap achteruit betekenen — maar een republiek der Sowjets van arbeiders-, landarbeiders- en boerenafgevaardigden van het gehele land, van boven tot beneden.

Het af schaffen van de politie, het leger, het ambtenarenkorps- (d.w.z. het vervangen van het staande leger door de algemene volks- bewapening).

De salariëring van alle ambtenaren, die allen verkiesbaar en tem allen tijde afzetbaar moeten zijn, niet hoger dan het gemiddelde loon van een goeden arbeider.

6) In het agrarisch program moet het zwaartepunt naar de Sowjets van landarbeidersafgevaardigden worden verlegd.

De in beslagname van alle landerijen der landheren.

De nationalisatie *van de gehele* grond in het land, de beschikking over de grond moet aan de plaatselijke Sowjets van landarbeiders- en boerenafgevaardigden komen. Het vormen van afzonderlijke Sowjets van afgevaardigden der arme boeren. Het scheppen van modelbedrijven uit alle grote landgoederen (met een afmeting van 100 tot 300 djesjatiënen volgens de plaatselijke en de overige verhoudingen en naar het oordeel van de plaatselijke autoriteiten) onder kontrôle van raden van landarbeidersafgevaardigden en voor rekening van de gemeenschap.

7) Onmiddellijke samensmelting van alle banken in het land tot één algemeen-nationale bank en de invoering ener kontrôle daarop van de kant van de Sowjet van arbeidersafgevaardigden.

8) Geen „invoering” van het socialisme als onze *rechtstreekse* taak,, maar slechts de onmiddellijke overgang tot de *kontrôle* van de kant van de Sowjet van arbeidersafgevaardigden op de maatschappelijke produktie en de verdeling van de produkten.

9) De taken der partij:

a) Onmiddellijke bijeenroeping van het partijkongres.

b) Verandering van het partijprogram, de hoofdzaken 1) over het imperialisme en de imperialistische oorlog, 2) over het standpunt tegenover de staat en over *0112e* eis van een „staat-commune” (d.w.z. zulk een staat, waarvan de Commune van Parijs het voorbeeld heeft gegeven), 3) verbetering van het verouderde minimum-program.

c) verandering van de naam der partij, (inplaats van „sociaal democratie”, wier officiële leiders in de *gehele* wereld het socialisme hebben verraden en naar de bourgeoisie zijn overgegaan (de vader- landsverdedigers en de wankelmoedige „Kautskyanen”) moet men haar *Communistische partij* noemen).

10) Vernieuwing van de Internationale. Het initiatief nemen tot de oprichting van een revolutionaire Internationale, een Internationale tegen de *sociaal-patriotten* en tegen het „Centrum” ²²¹).

Lenin's optreden verwekte bij de bolsjewiki de indruk van een ontploffende bom. Plechanow noemde het een „koortsfantasie”, het geraaskal van een dolzinnige. „Lenin roept tot de burgeroorlog op”, herhaalden de bolsjewiki in ontzetting .

Tseretelli trad tegen Lenin op:

„Indien de macht in de eerste dagen zou zijn gegrepen, dan zou in de naaste toekomst de revolutie met een geweldige neder- laag zijn geëindigd. Het verscheuren van de verdragen met de bondgenoten zou ons de nederlaag van buiten brengen. En er zou een zwarte reactie tegen het socialisme in geheel Europa heersen, de Internationale zou verpletterd worden... Men mag zich niet van het gehele volk en van het klassebewuste proletariaat isoleren”²²²).

Op dezelfde bijeenkomst trachtte Tsjcheidze Lenin schrik in te boezemen:

„Alleen Lenin blijft terzijde van de revolutie staan, maar wij allen vervolgen onze weg”²²³).

Ook bij sommige bolsjewiki, die voor de moeilijkheden van de komende strijd bevreesd waren, viel een verwarring op te merken. Maar de partij in haar geheel bleef getrouw aan het vaandel van haar leider, zoals dit door de Alrussische konferentie der bolsjewiki werd aangetoond.

De April- (zevende) konferentie werd in Petrograd van 24—29 April 1917 gehouden. Aan deze konferentie namen 133 afgevaardigden met beslissende stem en 18 afgevaardigden met raadgevende stem deel, die ongeveer 80000 partijleden vertegenwoordigden.

Voor de Februari-revolutie van 1917 had de partij der bolsjewiki illegaal gewerkt. Zij was een verboden partij. Alleen al voor het lidmaatschap van de partij werd men gearresteerd en kreeg men dwangarbeid. Alle konferenties en kongressen van de partij werden in het geheim gehouden, de meesten in het buitenland. De April- konferentie was de eerste legale konferentie in de geschiedenis van de bolsjewistische partij.

Uit het gehele land kwamen de medestrijders van Lenin naar Petrograd. Er keerden partijgenoten terug uit de verre ballingschap en van de dwangarbeid in de kerkers, er kwamen afgevaardigden van de industrie-centra en uit de nationale grensgebieden aan. De leiders en organisators van de onlangs plaatsgehad hebbende barrikaden-gevechten kwamen van de bedrijven en de fabrieken van de hoofdstad. Aan het werk der konferentie namen deel: Lenin, Stalin, Molotow, Kosior St., Kroepskaja, Stasowa E, Dzerzjinski; van Moskou en het Moskouse distrikt: Zjemlatska, Nogin, Boebnow, Skwortsow-Stepanow, Smidowitsj, van Donbass — Worosjilow, van Samara — Koeibysjew, van de Oeral — Swerdlow en vele andere bekende bolsjewiki. En de omstandigheid, dat de vertegenwoordigers

van de organisaties, die van de leidende centra waren afgesneden, tot dezelfde opvattingen waren gekomen en eensgezind Lenin ondersteunden, onderstreepte nog eens, dat het tsarisme er niet in was geslaagd de wil der partij te breken, haar verbindingen met de massa's te verscheuren, dat de partij was blijven voortbestaan en in organisatorisch en ideologisch opzicht was gegroeid.

Wat haar betekenis betreft nam de Alrussische April-konferentie der bolsjewiki een plaats in, die overeenkwam met die van een partijkongres in een uiterst verantwoordelijk historisch moment. Zo onderstreepte Lenin bij de opening van de konferentie, dat zij

„bijeekomt... onder de verhoudingen niet alleen van de Russische, maar ook van de groeiende internationale revolutie”²²⁴).

De afgevaardigden uit de verschillende plaatsen vertelden hoe snel de bolsjewistische partij was gegroeid en welk een reusachtig werk zij in de loop van de twee maanden der revolutie had verricht.

In Petrograd waren er in de stad tijdens de oorlog ongeveer 2000 partijleden, die kontributie betaalden, en aan de vooravond van de April-konferentie 16000. In Kroonstadt bestond een kleine illegale organisatie en thans waren er 3000 bolsjewiki, in Helsingfors eveneens 3000, in Wyborg 560. In Moskou waren 7000 bolsjewiki en in het gehele distrikt 13000, bovendien enkel in Iwano-Woznesensk 3500. In Saratow — meer dan 1500, in Samara 2700, in Kazan 400. In de Oeral werd er in 9 plaatsen illegaal werk verricht en aan de vooravond van de April-konferentie bestonden er 43 organisaties met 16000 bolsjewiki; in Loegansk waren voor de Februari-revolutie 100 bolsjewiki en thans 1500.

Er verschenen reeds enige bolsjewistische dagbladen, behalve de „Prawda”. In Moskou verscheen „De Sociaal-demokraat” met een oplage van 60000, in de Oeral „De Oeralse Prawda” en de „Wper-jod” *) (in Oefa), in Helsingfors de „Wolna”¹ 2), in Kroonstadt de „Golos Prawdi”³), in Jekaterinoslaw de „Zwesda”⁴), in Charkow de „Proletarij”, in de Kaukasus de „Kawkaski Rabotsji”⁵) en aan de Wolga verschenen er dagbladen in Saratow, Samara en Kazan.

Snel nam de invloed van de bolsjewiki toe. In de Oeral stonden bijna alle Sowjets aan hun kant. Overal werd de achturige werkdag ingevoerd en de kontrôle op de industrie georganiseerd.

In Donbass — vertelde een afgevaardigde — „bevindt zich Loegansk thans feitelijk in handen van de arbeiders. Indien we nog enige funktionarissen krijgen dan zal de macht in handen van de bolsjewiki zijn... Overal zijn er mijnwerkers:

- 1) „De Voorwaarts”. — Vert.
- 2) „De Golf”. — Vert.
- 3) „De Stem der Waarheid”. — Vert.
- 4) „De Ster”. — Vert.
- 5) „De Kaukasische Arbeider”. — Vert.

in de kommissariaten, in de militie, in de Sowjets van arbeiders en soldatenafgevaardigden, zij bekleden zelfs de post van rechter. Alle organisaties zijn in handen van de mijnwerkers, — zodat de mijnwerkers volledig de baas op de mijnen zijn”²²⁶).

De bolsjewiki werkten ook onder de krijgsgevangenen, — onder •de Duitsers, de Oostenrijkers, de Tsjecho-Slowaken. Reeds voor de revolutie van 1917 bestond er in Loegansk onder de krijgs- •gevangenen een bolsjewistische organisatie ten getale van 40 man, na •de revolutie steeg het ledental tot over de honderd. In de Oeral ‘betrokken de bolsjewiki de krijgsgevangenen bij de Mei viering, — hoewel de minister van oorlog Goetsjkow verboden had, dat de krijgsgevangenen aan demonstraties deelnamen. Als resultaat van het werk der bolsjewiki kwamen er uit de krijgsgevangenen honderden •prachtige organisators, duizenden aan de revolutie toegewijde strijders voort.

Op een aantal plaatsen organiseerden de bolsjewiki cellen op het •platteland. Het boerenkongres in Penza sprak zich voor de bolsjewiki uit, de boeren besloten om de grond der landheren in beslag te nemen •en de gehele inventaris in gemeenschappelijk gebruik over te geven. In het Moskouse distrikt, aan de Wolga, in de Oekraïne, in de Oeral gelukte het aan de bolsjewiki om de leiding van sommige boeren- •sowjets in hun handen te nemen.

Daar, waar een sterke bolsjewistische invloed bestond was de revolutie verder voortgeschreden dan in het centrum. Een afgevaardigde van het Moskouse distrikt vertelde:

„In Orechowo-Zoejewo bevindt zich de gehele macht in handen van de arbeiders. Het is verboden om zonder toestemming van de Sowjet wapens te dragen. De boeren gaan hand in hand met de arbeiders... Kenmerkend is de geschiedenis met de turf. Wij hebben aan de kapitalisten verklaard, dat wij, als zij geen brandstof, geen mogelijkheid tot werken zouden geven, de fabrieken zullen onteigenen... Partijgenoot Lenin zegt — dat de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden de macht in handen moeten nemen, — maar wij hebben in dit opzicht al niets meer te doen”²²⁶).

Lenin bleef op de April-konferentie uitvoerig stilstaan bij het feit, dat de provincie het centrum voorbijstreefde:

„Het materiaal, dat de partijgenoten over de werkzaamheid van de Sowjets hebben aangevoerd is, hoewel niet volledig, toch buitengewoon interessant. Misschien is dit het belangrijkste materiaal onder de inlichtingen, die de konferentie heeft gegeven, materiaal, dat de mogelijkheid schenkt om onze leuzen aan de werkelijke gang van het leven te toetsen. Het verkregen beeld maakt ons geneigd om optimistische konklusies te trekken.

De beweging is in de centra begonnen, daar was de eerste tijd heel de energie van het proletariaat op de strijd gericht. Een massa énergie werd aan de strijd tegen het tsarisme besteed. Deze strijd heeft in Petrograd de centrale staatsmacht opgeruimd. Er is een reusachtig werk verricht...

Van het centrum gaat de revolutie naar de provincie over. Dat is hetgeen er in Frankrijk is geschied, — de revolutie wordt municipaal. In de provincie toont de beweging, dat daar de meerderheid voor de boeren, voor de arbeiders is. Daar is het in geringere mate het geval, dat de leiding aan de bourgeoisie kwam, daar zijn de massa's hun hoofd niet kwijt geraakt. Hoe meer gegevens wij bijeenbrengen, des te sterker blijkt ons, dat hoe groter het aandeel van het proletariaat in de samenstelling der bevolking is, hoe minder tussen-elementen er zijn, des te beter de revolutie in de provincie voorwaarts schrijdt" ²²⁷).

De referaten van de partijgenoten van buiten toonden aan, hoe ver de revolutie was voortgeschreden in die plaatsen, Waar de bolsjewiki de leiding van de arbeiders en de werkende massa's hadden. In een aantal industrie-distrikten waren de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden meester van de toestand. De regeringsorganen waren machteloos. Zij konden geen beschikkingen uitvaardigen zonder dat de Sowjet ze had bekrachtigd. De Sowjets organiseerden de levensmiddelenverzorging. Zij namen de kontrôle van de industrie in handen, zagen toe dat het werk in de fabrieken en bedrijven werd voortgezet.

De referaten van de partijgenoten van buiten bevestigden nog eens, dat de bolsjewiki door heel hun praktisch-politiek werk op Lenin's „April-stellingen" waren voorbereid.

Op 24 April, 's morgens om 10 uur, werd in het auditorium van de Hogere-vrouwenkursussen de Alrussische April-konferentie van de bolsjewiki geopend. Lenin sprak een korte openingsrede uit. Hij zeide, dat de voorspelling van de grote grondleggers van het communisme zich had bewaarheid : de wereldoorlog heeft noodzakelijkerwijze tot de revolutie geleid. De grote eer om de revolutie te beginnen is aan het Russische proletariaat ten deel gevallen, maar men moet niet vergeten, dat de Russische revolutie slechts een deel van de internationale revolutie is.

„Alleen van dit standpunt kunnen wij dan ook onze taak bepalen" ²²⁸), zo eindigde Lenin zijn redevoering.

De konferentie besloot om de eerste internationalisten te begroeten — Lenin en ook Karl Liebknecht, die door de Duitse imperialisten in de gevangenis was geworpen. De konferentie droeg het presidium op, middelen te vinden om de begroeting der bolsjewiki aan Liebknecht in de gevangenis te doen toekomen.

Na de openingsrede van Lenin stelde de konferentie de agenda vast r

1. De tegenwoordige toestand (De oorlog, de Voorlopige regering enz.)
2. De vredeskonferentie.
3. De verhouding tot de Sowjets van arbeiders- en soldaten-afgevaardigden.
4. De herziening van het partijprogram.
5. De toestand in de Internationale en onze taken.
6. De vereniging van de sociaal-demokratische organisaties van internationalisten.
7. De agrarische kwestie.
8. De nationale kwestie.
9. De Konstituante.
10. Het organisatie-vraagstuk.
11. Verslagen uit de distrikten.
12. Verkiezing van het Centraal-Komitee.

De referaten van Lenin over „de tegenwoordige toestand” en over de agrarische kwestie, die in de „April-stellingen” ontwikkeld waren, stonden in het middelpunt van het werk der konferentie.

De analyse en de konklusies in het referaat van Lenin kwamen in hoofdzaak op het volgende neer.

Het voornaamste kenteken, volgens hetwelk de Marxisten het karakter van de revolutie bepalen, is de overgang van de macht uit de handen van de ene klasse in die van een andere klasse. In Februari was de macht uit de handen van de feodale landheren overgegaan in die van de bourgeoisie en de kapitalistische landheren, d.w.z. van de landheren, die op kapitalistische wijze hun bedrijf uitoefenden. Er was een nieuwe klasse aan de macht gekomen, namelijk de bourgeoisie en vanuit dit gezichtspunt was de Februari-revolutie een burgerlijke revolutie.

Maar de aan de macht gekomen bourgeoisie moest drie taken tot oplossing brengen: de oorlog beëindigen, de grond aan de boeren geven en het land uit de economische crisis voeren.

Kan de bourgeoisie de oorlog beëindigen? De oorlog is het onvermijdelijk gevolg van de kapitalistische ontwikkeling. Zolang het kapitalisme blijft bestaan zullen ook noodzakelijkerwijze de oorlogen voortduren. De huidige oorlog is van de kant van beide groepen oorlogvoerende mogendheden een imperialistische oorlog, d.w.z. een oorlog, die de kapitalisten voeren om de heerschappij over de wereld, om voordelige markten, om de zwakke nationaliteiten te wurgen. De overgang van de macht uit de handen van tsaar Nikolaas Romanow in die van de regering van landheren en kapitalisten heeft het karakter van de oorlog van de kant van Rusland niet veranderd. De nieuwe regering zet de veroverings- en roofoorlog voort. Zij heeft al de vroegere tsaristische verdragen, die aan de Russische kapitalisten de uitplundering van China, Turkije, Perzië enz. beloven,

bekrachtigd. De nieuwe regering, die de belangen van het kapitaal verdedigt, kan geen afstand doen van de annexaties d.w.z. van het veroveren van vreemde landen of van het op gewelddadige wijze binnen de grenzen van Rusland houden van welke nationaliteit ook. In het beste geval zou de bourgeoisie onder de druk van de massa's de huidige wereldoorlog kunnen beëindigen. Maar dat zou een imperialistische vrede zijn op kosten van de zwakke en onderdrukte volken. Zulk een vrede zou onvermijdelijk tot een nieuwe oorlog voeren.

Kan de bourgeoisie de boeren grond geven? De grond van de landheren was verhypotekeerd en dubbel en dwars verhypotekeerd bij de burgerlijke banken. De grond van de landheren afnemen — dat zou betekenen de bourgeoisie in de zak tasten. In het beste geval, indien er van onderenop een sterke druk werd uitgeoefend zou de bourgeoisie een deel kunnen opofferen om het geheel te redden en een deel van de grond tegen afbetaling aan de boeren afstaan. Maar daardoor zou de agrarische kwestie niet zijn opgelost. Bovendien had de oorlog het boerenbedrijf zodanig te gronde gericht, dat het op de oude wijze niet kon worden gevoerd. Er waren landbouwwerktuigen en vee nodig en die kon men slechts langs revolutionaire weg verkrijgen, door de bourgeoisie haar kapitaal te ontnemen.

Op de Petrogradse conferentie der bolsjewiki, die aan de vooravond van de April-conferentie plaats vond, zeide Lenin:

„De bourgeoisie zal zich met de nationalisatie van de grond kunnen verenigen, als de boeren de grond nemen. Wij als proletarische partij moeten zeggen, dat men zich met grond alleen niet kan voeden. Om de grond te bewerken moet men bijgevolg communes stichten... De kadetten handelen reeds als ambtenaren. Zij zeggen tot de boeren: „wacht de konstituante af.” Alleen onze partij geeft leuzen uit, die de revolutie werkelijk vooruit stuwen”²²⁹).

Natuurlijk kon de bourgeoisie pogen om het bedrijf „te verbeteren”, maar alleen op kosten van de arme boeren en de arbeiders, door alle onkosten op hun schouders af te wentelen.

De bourgeoisie, die de macht had gegrepen, was niet in staat om ook maar één taak van de revolutie tot oplossing te brengen. Ja, zij had de macht in handen genomen om de revolutie te bestrijden. De taken van de revolutie tot oplossing brengen kon alleen een nieuwe klasse, in wier handen men dan ook de macht moest doen overgaan, namelijk de klasse der arbeiders.

„De eigenaardigheid van de tegenwoordige toestand in Rusland, zeide Lenin, ligt in de *overgang* van de eerste étappe van de revolutie, die de bourgeoisie de macht in handen heeft gegeven, krachtens het ontoereikend ontwikkelde klasse-

- bewustzijn en de onvoldoende georganiseerdheid van het

proletariaat, naar de *tweede* étape van de revolutie, die de macht aan het proletariaat en de armste lagen van de boeren in handen moet geven”²³⁰).

De eigenaardigheid van de toestand lag dus besloten in de *overgang* van de burgerlijk-demokratische revolutie naar de socialistische revolutie of, zoals Lenin zeide, in het *uitgroeien* van de burgerlijke revolutie tot de socialistische revolutie.

Deze overgang van de macht in de handen van het proletariaat eiste geenszins de onmiddellijke opstand tegen de Voorlopige regering. Men moest haar omverwerpen, maar niet op het gegeven ogenblik, niet door een rechtstreekse stormaanval. Het land genoot een bijna volledige politieke vrijheid. De regering wendde tegen de revolutie nog geen geweld aan, want de wapens bevonden zich feitelijk in handen van de massa's. De arbeiders en de boeren waren niet bij de oorlog geïnteresseerd. De vaderlandsverdedigings-stemming was bij hen slechts een instinktief verschijnsel, het resultaat van een „eerlijke vergissing”, zoals Lenin zich uitdrukte. Met het oog hierop moest men de arbeiders dan ook helpen en hun „geduldig” hun vergissing verklaren, zoals Lenin dit aanbeval.

„Zeer brede massa's „revolutionaire vaderlandsverdedigers”, aldus las Lenin uit de ontwerp-resolutie op de konferentie voor — moet men als *eerlijk* beschouwen, d.w.z. dat zij *zwerkelijk* geen annexaties wensen, geen veroveringen, geen geweldpleging op zwakke volken, dat zij *zwerkelijk* streven naar een demo-kratische en niet naar een gewelddadige vrede tussen *alle* oorlogvoerende landen. Dit moet men erkennen, omdat de klassepositie van de proletariërs en de half-proletariërs in stad en land (d.w.z. mensen, die geheel of ten dele van de verkoop van hun arbeidskracht aan de kapitalisten leven), deze klassen geen belang doet hebben bij de winsten der kapitalisten”²³¹). Deze plaats uit de resolutie lichtte Lenin op de konferentie als volgt toe:

„Het lijdt niet de minste twijfel, dat het proletariaat en het half-proletariaat als klasse geen belang hebben bij het voortzetten van de oorlog. Zij bevinden zich onder de invloed van de tradities en van het bedrog. Zij hebben nog geen politieke ervaring. Vandaar onze taak — langdurige verhelderingsarbeid. Wij zullen niet de geringste principiële concessies doen, maar wij kunnen tegenover hen niet dezelfde houding innemen als tegenover de sociaal-chauvinisten. Deze elementen van de bevolking zijn nooit socialistisch geweest, zij hebben niet het geringste begrip van het socialisme, zij zijn zoeven tot politiek leven ontwaakt. Maar hun klassebewustzijn groeit en verruimt zich met ongewone snelheid. Men moet tot hen met verheldering weten te komen en dat is een uiterst moeilijke taak, vooral

voor een partij, die zich nog gisteren in de illegaliteit bevond”²³²).

De Sowjets verenigden de meerderheid van de arbeiders en de werkende boeren. Maar de leiding van de Sowjets was den sociaal-revolutionairen en den mensjewiki in handen gevallen, die de macht aan de Voorlopige regering hadden overgedragen. Deze laatste steunde op de Sowjets en men kon haar alleen dan omverwerpen, wanneer men de meerderheid in de Sowjets had veroverd.

Deze verhoudingen deden een in de revolutie uiterst zeldzaam verschijnsel ontstaan: de macht kon langs vreedzame weg uit de handen van de Voorlopige regering aan de Sowjets worden overgedragen. Men moest slechts de kleinburgerlijke partijen der sociaal-revolutionairen en mensjewiki *isoleren*, de brede massa's aan hun invloed onttrekken.

„Alle macht aan de Sowjets” — dat was de leuze van de partij in deze étappe van de revolutie.

Onder de macht van de Sowjets verstond Lenin geenszins, dat uit de Voorlopige regering de kapitalisten verjaagd zouden worden en op hun plaats vertegenwoordigers van de Sowjets worden gezet.

Trotski, die de bolsjewistische lijn volkomen verdraaide, meende in zijn artikel „De lessen van Oktober”, dat zijn voorstel om de macht uit de handen van de 10 ministers-kapitalisten in die van 10 Pesjechonow's (een kleinburgerlijk socialist — *Red.*) te doen overgaan, met Lenin's leuze „Alle macht aan de Sowjets” samenviel. Het ging niet om het vervangen van de ministers-kapitalisten door ministers-socialisten. Lenin's leuze betekende het breken van het burgerlijke staatsapparaat en de vervanging daarvan door een nieuw, door een Sowjet-staatsapparaat.

In de Sowjets waren de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen in de meerderheid, de partij van de bolsjewiki bevond zich in de minderheid.. Maar deze Sowjets zouden zich, wanneer zij de macht hadden gegrepen, onder voortdurende druk van de massa's hebben bevonden, hun leden zouden vrij worden gekozen en herkozen. In zulk een situatie zouden de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen hetzij voorwaarts schrijden en pogen de taken van de revolutie tot oplossing te brengen, hetzij — hetgeen waarschijnlijker was — de pas markeren en daardoor zich zelf ontmaskeren. De arbeiders en de boeren zouden zich voor de bolsjewiki uitspreken, die metterdaad voor de belangen van de werkers streden en de bolsjewiki zouden in de Sowjets in de meerderheid blijken te zijn. De waarlijk revolutionaire bolsjewistische partij zou, nadat zij de meerderheid had verkregen, tot het verwezenlijken van haar program overgaan — het sluiten van een democratische vrede, het in beslagnemen van de grond der landheren en het toewijzen van de grond en de werktuigen, nodig

voor de bewerking, aan de werkers — en tot het onmiddellijke herstel van de volkshuishouding op kosten van de kapitalisten, langs de weg der nationalisatie van de banken en van de zeer grote ondernemingen. Deze maatregelen zouden op zich zelf niet de onmiddellijke overgang naar het socialisme betekenen, maar bijeengenomen zouden zij de eerste stappen uitmaken naar de socialistische omvorming van Rusland.

„Wat nu zijn de taken van het revolutionaire proletariaat? vroeg Lenin op de April-konferentie van de bolsjewiki en hij antwoordde: — De voornaamste tekortkoming en de hoofdfout van alle redeneringen der socialisten ligt hierin, dat de kwestie te zeer in het algemeen wordt gesteld — overgang naar het socialisme. Intussen moet men over de konkrete stappen en maatregelen spreken. Sommigen daarvan zijn rijp geworden, anderen nog niet. Thans beleven wij een overgangsmoment. Wij hebben duidelijk staatsvormen naar voren gebracht, die niet op de vormen van de burgerlijke staten gelijken, de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden — een zodanige staatsvorm, die in geen enkel land bestaat of bestaan heeft. Dat is een vorm, die de eerste stappen naar het socialisme betekent en die aan het begin van de socialistische maatschappij noodzakelijk is. Dat feit is beslissend...

Waartoe willen wij, dat de macht in de handen van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden zal overgaan?

De eerste maatregel, die zij moeten verwezenlijken is de nationalisatie van de grond... Men moet de partikuliere eigendom van de grond af schaffen. Dat is de taak, die voor ons staat, omdat de meerderheid van het volk daarvoor is. Daartoe hebben wij de Sowjets nodig. Het is niet mogelijk deze maatregel met het oude staatsambtenarenkorps door te voeren.

De tweede maatregel. Wij kunnen er niet voor zijn, dat het socialisme wordt „ingevoerd” — dat zou een zeer grote domheid zijn. Wij moeten het socialisme propageren. De meerderheid van de bevolking in Rusland zijn boeren, kleine bezitters, die aan het socialisme zelfs niet kunnen denken. Maar wat zouden zij kunnen inbrengen tegen het feit, dat er in elk dorp een bank zou zijn, die hun de mogelijkheid zou geven hun bedrijf te verbeteren? Hiertegen zullen zij niets kunnen inbrengen. Wij moeten deze praktische maatregelen onder de boeren propageren en in hun bewustzijn de noodzakelijkheid daarvan vastleggen.

Een andere kwestie — het syndikaat der suikerfabrikanten, dat is een feit. Hier moet ons voorstel rechtstreeks van praktische aard zijn: wel, deze reeds rijp geworden syndikaten moeten in eigendom aan de staat worden overgedragen. Indien

de Sowjets de macht willen grijpen, dan alleen ter wille van zulke doeleinden. Meer moeten zij niet op hun schouders willen' nemen. De kwestie staat zo: hetzij de verdere ontwikkeling van deze Sowjets, óf zij zullen een roemloze dood sterven, zoals zich dat tijdens de Parijsche Commune heeft toegedragen. Als er een burgerlijke republiek nodig is, dan kunnen dat ook de kadetten tot stand brengen" ²³³).

Toen Lenin de leuze „Alle macht aan de Sowjets" voor de overgangperiode op de voorgrond stelde wees hij er op, wat het concrete program van de Sowjets moest zijn, wanneer zij de gehele macht zouden hebben verkregen.

De leuze „Alle macht aan de Sowjets" betekende, zoals Stalin zegt, „het breken van het blok der mensjewiki en sociaal-revolutionairen met de kadetten, de vorming van een Sowjet-regering uit mensjewiki en sociaal-revolutionairen (want de Sowjets waren toen sociaal-revolutionair-mensjewistisch), het recht van vrije agitatie voor de oppositie (d.w.z. voor de bolsjewiki) en de vrije strijd der partijen in de Sowjets in de veronderstelling, dat het door middel van deze strijd aan de bolsjewiki zou gelukken om de Sowjets te veroveren en de samenstelling van de Sowjet-regering door middel van een vreedzame ontwikkeling der revolutie te veranderen. Het plan betekende natuurlijk niet de diktatuur van het proletariaat, maar het zou ongetwijfeld de voorbereiding van de voorwaarden, noodzakelijk voor het bereiken van de diktatuur vergemakkelijken, want dat plan zou, doordat het de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen aan de macht had gebracht en hen had genoodzaakt, hun feitelijk antirevolutionair platform door te voeren, het ontmaskeren van de ware aard van deze partijen, hun isolatie en hun losmaken van de massa's hebben verhaast" ²³⁴).

Uitgaande van de beoordeling van het tegenwoordige moment: stelde Lenin ook een dienovereenkomstige *taktiek* voor: bij elke stap aan de massa's uiteen te zetten, dat de Voorlopige regering kontra-revolutionair was en niet in staat om vrede en grond te geven, te bewijzen dat de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen slechts* dienstknechten van de bourgeoisie waren, dat men alleen dan aan de kapitalisten de macht kon ontnemen, wanneer men het verraderlijke wezen van de mensjewistische en sociaal-revolutionaire partijen, van het kompromis had bloot gelegd. In de periode der voorbereiding van de proletarische revolutie was het grootste gevaar voor de revolutie gelegen in de kleinburgerlijke partijen van het kompromis'. Terwijl zij de massa's door hun propaganda voor een vergelijk met de bourgeoisie van de strijd tegen de vijanden afleidden, verlamden zij de wil tot de strijd, demobiliseerden zij de arbeiders en de andere werkers. Men kon de massa's niet op de beslissende worsteling met

de bourgeoisie voorbereiden zonder de partijen van het kompromis te ontmaskeren en te isoleren. Men moest alle werkelijk revolutionaire elementen, in staat om tot het einde te gaan, om de partij aaneensmeden en de vaderlandsverdedigers, de aanhangers van „de oorlog tot het zegevierende einde”, isoleren.

Lenin zette deze taktiek van de bolsjewiki, berekend op een vreedzame overgang van de gehele macht aan de Sowjets, op de April- konferentie als volgt uiteen:

„Bij sommigen zal de gedachte opkomen, of wij ons zelf dan niet verloochenen: Wij hebben immers de omzetting van de imperialistische oorlog in de burgeroorlog gepropageerd en thans spreken wij tegen ons zelf. Maar in Rusland is de eerste burgeroorlog geëindigd, wij gaan thans tot de tweede oorlog over, tot de oorlog tussen het imperialisme en het gewapende volk en in deze overgangperiode, zolang de gewapende macht bij de soldaten is, zolang Miljoekow en Goetsjkow geen geweld aanwenden, verandert zich deze burgeroorlog voor ons in een vreedzame, langdurige en geduldige klassepropaganda. Als wij over de burgeroorlog spreken, voordat nog de mensen de noodzakelijkheid daarvan hebben begrepen, dan zullen wij ongetwijfeld tot Blanquisme vervallen. Wij zijn voor de burgeroorlog, maar alleen dan, als hij wordt gevoerd door een bewust geworden klasse. Men kan dengene omverwerpen, die bij het volk als een geweldenaar bekend staat. Thans zijn er geen geweldenaars, de kanonnen en geweren zijn in handen van de soldaten en niet in die van de kapitalisten; de kapitalisten treden thans niet met geweld op, maar met bedrog en thans over geweld te schreeuwen — dat gaat niet, dat heeft geen zin”²³⁵).

De koers op de proletarische socialistische revolutie veronderstelde ook een nieuwe *groepering* van de klassenkrachten. Het proletariaat kon in de stad en op het platteland alleen in nauw bondgenootschap met de arme boeren tegen de bourgeoisie optreden, onder het neutraliseren van de onstandvastige elementen onder de boeren — van de middelboeren. Maar „neutraliseren” — dat betekende geenszins den middelboer neutraal doen zijn, hem ter zijde van de strijd doen staan en hem de uitslag van de strijd doen af wachten. In de burgeroorlog, wanneer het volk op scherpe wijze in twee vijandelijke klassen uitééngaat, kunnen er in het algemeen geen neutralen bestaan, die niet aan de strijd deelnemen. Het neutraliseren van den middelboer betekende hem er toe te brengen, dat hij de revolutie niet hinderde en indien, dit mogelijk was hulp van zijn kant in te roepen. Juist de hoofdmassa van de middelboeren, gekleed in het soldatenpak, was tot vlak voor de proletarische revolutie aan de hevigste schommelingen onderworpen en kon eerst in September 1917 als onze tijdelijk bondgenoot optreden, aangezien de agrarische kwestie en het vraagstuk van de vrede alleen 162

door het proletariaat konden worden opgelost. Maar juist omdat de middelboer een weifelende bondgenoot was, drong Lenin aan op het verbond tussen het proletariaat en de arme boeren.

Lenin's voorstellen werden niet alleen door de kleinburgerlijke partijen, niet alleen door Trotski, maar ook door een kleine groep binnen de partij uiterst vijandig ontvangen. L. Kamenjew, ondersteund door A. Rykow, door Nogin e.a. trad tegen Lenin op en beweerde, dat zolang het landheerlijk grondbezit niet gelijkwideerd was men niet kon zeggen, dat de burgerlijke revolutie was geëindigd en evenmin dat het noodzakelijk was, om de macht in handen van de Sowjets te doen overgaan. Tegenover Lenin's revolutionaire oproep om met de Voorlopige regering te breken en de gehele macht aan de Sowjets over te dragen stelde Kamenjew de leuze: de kontrôle van de Sowjets op de Voorlopige regering. Kamenjew nam in feite het mensjewistische standpunt in van de verdediging der burgerlijke regering, die geen enkele stap vooruit kon en wilde doen, daar zij nu eenmaal volgens haar klasse-wezen kontra-revolutionair was. Op te roepen tot de kontrôle op zulk een regering, zonder dat men de werkelijke macht in handen had, — dat betekende bij de massa's de bedrieglijke hoop te wekken, dat de bourgeoisie in staat zou zijn de taken van de revolutie tot oplossing te brengen.

Toen Lenin de opvattingen van Kamenjew kritiseerde zeide hij :

„Ik begrijp, dat de onontwikkelde massa arbeiders en soldaten op naïeve wijze en onbewust geloven kunnen in de kontrôle, maar het is voldoende om even na te denken over de fundamentele momenten van de kontrôle om te begrijpen, dat dit geloof het verlaten van de fundamentele beginselen van de klassenstrijd betekent”²³⁶).

„Zonder de macht te bezitten kan men niet kontrôleren — antwoordde Lenin Kamenjew op de Petrogradse konferentie der bolsjewiki, die enige dagen voor de Alrussische konferentie der bolsjewiki werd gehouden — kontrôleren door middel van resoluties en dergelijke — dat is je reinste onzin”²³⁷).

Het wezen van de meningsverschillen tussen Lenin en de groep* rechtse bolsjewiki werd door Rykow bijzonder omljnd bij zijn optreden op de konferentie tot uitdrukking gebracht.

„Van welke kant zal de zon van de socialistische omwenteling opgaan? zeide hij. Ik ben van mening, dat volgens alle voorwaarden en wgens het kleinburgerlijke niveau, het initiatief tot de socialistische omwenteling niet aan ons toekomt. Wij hebben daartoe de kracht niet, de objektieve voorwaarden zijn er niet naar. Maar in het Westen wordt deze kwestie ongeveer op dezelfde wijze gesteld als bij ons de kwestie der omverwerping van het tsarisme”²³⁸).

Evenals Kamenjew ging Rykow voor Rusland niet verder dan

.de burgerlijke revolutie. Juist tegen dit mensjewistische standpunt trad Lenin op scherpe wijze op:

„Partijgenoot Rykow zegt, dat het socialisme uit andere landen met een verder ontwikkelde industrie moet komen. Maar dat is niet juist. Men kan niet zeggen, wie er zal beginnen en wie er zal eindigen. Dat is geen Marxisme, maar een parodie op het Marxisme”²³⁹).

De konferentie ging met Lenin mede, slechts 7—8 mensen onthielden zich van stemming bij het stemmen over Lenin's voorstellen. Hieruit bleek nog eens te meer de ideologische aaneengeslotenheid van de partij.

Bij het hoofdvraagstuk van de agenda — over het tegenwoordige moment — nam de April-konferentie een resolutie aan, waarvan het voornaamste punt als volgt luidde:

„Het proletariaat van Rusland, dat in een van de achter- ; lijkste landen van Europa, te midden van een geweldige bevolking van kleine boeren optreedt, kan zich niet onmiddellijk de verwezenlijking van de socialistische omvorming ten doel stellen.

Maar het zou een uiterst grove fout zijn en in de praktijk zelfs de volledige overgang naar de kant van de bourgeoisie betekenen, om hieruit de konklusie te trekken, dat het noodzakelijk zou zijn, dat de arbeidersklasse de bourgeoisie ondersteunt of haar werkzaamheid beperkt binnen grenzen, die voor de kleine bourgeoisie aannemelijk zijn, of af te zien van de leidende rol van het proletariaat inzake het duidelijk maken aan het volk der noodzakelijkheid van een reeks voor verwezenlijking vatbare stappen naar het socialisme.

Zulk een stap is ten eerste de nationalisatie van de grond. • Deze maatregel, die niet rechtstreeks buiten de perken treedt van de burgerlijke orde, zou tegelijkertijd een sterke slag betekenen tegen de partikuliere eigendom van de produktie- middelen en zou de invloed van het socialistische proletariaat op de half-proletariërs op het platteland dienovereenkomstig versterken.

Zulk een maatregel is verder het instellen van de staats- ■ kontrôle op alle banken en hun vereniging tot één centrale bank, benevens op de verzekeringsmaatschappijen en de zeer grote syndikaten der kapitalisten (b.v. het syndikaat der suiker- fabrikanten, het syndikaat tot verkoop van steenkool, het syndikaat tot verkoop van metaal enz.) en de geleidelijke overgang naar een meer rechtvaardige, progressieve inkomstenbelasting en vermogensbelasting. Deze maatregelen zijn economisch ten volle rijp geworden, technisch onvoorwaardelijk onmiddellijk te verwezenlijken en kunnen in politiek opzicht de

ondersteuning vinden van de overweldigende meerderheid van de boeren, die bij deze omvormingen in alle opzichten zouden winnen”²⁴⁰).

Toen Lenin op de konferentie over dit deel van de resolutie refereerde, voegde hij hieraan toe:

„De revolutie is een burgerlijke revolutie en daarom moet men niet over het socialisme spreken” — zeggen de tegenstanders. Maar wij zeggen integendeel:

„Aangezien de bourgeoisie geen uitweg uit de ontstane toestand kan vinden, zal de revolutie juist verder gaan. Wij moeten ons niet tot democratische frasen beperken, maar de toestand aan de massa's uiteenzetten en hen op een reeks van praktische maatregelen wijzen: de syndikaten in handen nemen, ze via de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden kontróleren enz. En let wel, al deze maatregelen zullen, als ze verwezenlijkt zullen zijn, tot gevolg hebben, dat Rusland met één been in het socialisme zal staan”²⁴¹).

Inzake het vraagstuk van de oorlog nam de konferentie een bijzondere resolutie aan. Daarin gaf Lenin een karakteristiek van de oorlog uit het gezichtspunt van zijn klassebetekenis, verklaarde hij de betekenis van de revolutionaire vaderlandsverdediging van de massa's en bleef hij hoofdzakelijk stilstaan bij het vraagstuk, hoe de oorlog te beëindigen. Over dit laatste werd in de resolutie van de April-konferentie der bolsjewiki het volgende gezegd:

„Wat betreft de uiterst belangrijke kwestie hoe de oorlog — deze oorlog der kapitalisten — zo spoedig mogelijk en daarbij niet door een geweldadige, maar door een werkelijke democratische vrede — te beëindigen, erkent de konferentie en stelt zij vast:

Men kan deze oorlog niet beëindigen enkel door de weigering van de soldaten van de ene partij om de oorlog voort te zetten, door een eenvoudig staken van de militaire operaties door één van de oorlogvoerende partijen.

De konferentie protesteert nog eens en nog eens weer tegen de laaghartige laster, die door de kapitalisten tegen onze partij wordt verspreid en wel, dat wij met een separate (afzonderlijke) vrede met Duitsland zouden sympathiseren. Wij achten de Duitse imperialisten net zulke rovers als de Russische, de Engelse e.a. kapitalisten en keizer Wilhelm net zulk een gekroonde rover als Nikolaas II en de Engelse, Italiaanse, Roemeense en alle overige monarchen.

Onze partij zal geduldig, maar hardnekkig aan het volk de waarheid uiteenzetten, dat de oorlog door de regeringen wordt gevoerd, dat de oorlog steeds onverbreekelijk verbonden is met de politiek van bepaalde klassen, dat deze oorlog *alleen* door een

demokratische vrede kan worden beëindigd, indien de gehele staatsmacht, tenminste in enige oorlogvoerende landen zal zijn overgegaan in de handen van de klasse der proletariërs en half-proletariërs, die werkelijk in staat zijn om aan de onderdrukking door het kapitaal een einde te maken”²⁴²).

In het licht van deze resolutie over de oorlog: is het van groot belang op te merken, hoe de bolsjewiki het voorstel om een vredes- konferentie bijeen te roepen beoordeelden. In Petrograd was de Deense „socialist” Borgbjerg aangekomen. Hij behoorde tot de opportunistische meerderheid van de Deense sociaal-demokratische partij, die naar de kant van haar bourgeoisie was overgegaan. In naam van de drie Skandinavische partijen — de Deense, de Noorse en de Zweedse, die eveneens op het standpunt van de verdediging van het burgerlijke vaderland stonden — stelde Borgbjerg aan de Petrogradse Sowjet voor, om een vredeskonferentie van socialisten bijeen te roepen. Borgbjerg erkende, dat hij optrad in naam van de Duitse vaderlandsverdedigers van het slag van Scheide- mann e.a., die bereid waren over de vrede te onderhandelen op de grondslag van het door Duitsland af zien van zijn veroveringen. Het was duidelijk, dat de Duitse imperialisten, daartoe bewogen door de honger, het verval en de groeiende revolutie in het achterland, door bemiddeling van een neutrale „vaderlandsverdediger” — Denemarken nam geen deel aan de oorlog — het op vreedzame wijze met hun tegenstanders poogden eens te worden over de verdeling van de buit. Duitsland zag af van zijn veroveringen tijdens de huidige oorlog, maar het zeide niets over zijn vroegere veroveringen. De Engelse en de Franse vaderlandsverdedigers weigerden de vredeskonferentie te bezoeken en bewezen daardoor, dat hun meesters — de Engelse en de Franse imperialisten — niets van de vrede wilden weten, dat zij op het standpunt stonden van de voortzetting van de oorlog tot het zegevierende einde. De konferentie der bolsjewiki legde het imperialistische karakter van deze vredeskomedie bloot.

„Zonder verraad aan de proletarische zaak kunnen socialistten direkt noch indirect deelnemen aan dit vuile op winstbejag gerichte gesjacher tussen de kapitalisten der verschillende landen om de verdeling van de door hen geroofde buit”²⁴³), werd er in de resolutie gezegd.

Tegelijkertijd bleef de konferentie vooral stilstaan bij de rol van de Engelse en de Franse vaderlandsverdedigers:

„De konferentie stelt verder het feit vast, dat de Engelse en de Franse socialistten, die naar de kant van hun kapitalistische regeringen zijn overgegaan, geweigerd hebben om naar de door Borgbjerg georganiseerde konferentie te gaan. Dit feit toont duidelijk aan, dat de Engels-Franse imperialistische bourgeoisie, wier agenten deze pseudo-socialisten zijn, *deze imperialistische*

oorlog verder wil voortzetten, hem wil rekken en zelfs de koncessies niet wil behandelen, die de Duitse imperialistische bourgeoisie, onder invloed van de toenemende uitputting, de honger, het verval en wat de hoofdzaak is, onder invloed van de naderende arbeiders-revolutie in Duitsland, genoodzaakt is door bemiddeling van Borgbjerg te beloven"²⁴⁴).

De konferentie besloot om deze feiten op de meest ruime schaal bekend te maken en verklaarde, dat de bolsjewiki alleen maar aan een konferentie zullen deelnemen en alleen een broederlijk verbond zullen aangaan met zulke arbeiderspartijen der andere landen, die eveneens in hun eigen land strijden voor de overgang van de macht in handen van het proletariaat.

In de strijd voor de overgang van de macht in handen van een nieuwe klasse speelden de onderdrukte nationaliteiten een geweldige rol. De uitslag van de revolutie hing er van af, of het proletariaat er in zou slagen de werkende massa's van de onderdrukte volken met zich mee te krijgen. De burgerlijke Voorlopige regering zette de oude tsaristische politiek van wurging en onderdrukking der nationaliteiten voort. Evenals vroeger werd de nationale beweging onderdrukt. Organisaties als de Finse Landdag werden uiteen gejaagd. De leuze „het één en ondeelbare Rusland" werd tot leidende leuze voor de burgerlijke en kleinburgerlijke partijen. Alleen de bolsjewiki traden tegen deze feodale leuze op en verklaarden openlijk, dat de werkers van de onderdrukte naties het recht hebben om zelf hun lot te bepalen.

Stalin, die tezamen met Lenin de grondslagen van de nationale politiek der bolsjewiki had uitgewerkt, legde in zijn referaat op de konferentie het roofzuchtige karakter van de politiek der regering bloot en ontmaskerde meedogenloos de kleinburgerlijke aanhangers van het kompromis, die achter de bourgeoisie aanhinkten. Tegenover hen, die de nationale onderdrukking poogden te vereeuwigen, stelde Stalin het revolutionaire program van de bolsjewistische partij :

„...ons gezichtspunt met betrekking tot het nationale vraagstuk komt op de volgende stellingen neer: a) het erkennen voor de volken van het recht van afscheiding, b) voor de volken, die binnen de grenzen van de gegeven staat blijven: gebieds- autonomie, c) voor de nationale minderheden — bijzondere wetten, die hun vrije ontwikkeling waarborgen, d) voor de proletariërs van alle nationaliteiten van de gegeven staat — een één en ondeelbaar proletarisch kollektief, een unitaire partij"²⁴⁵).

J. Pjatakow, ondersteund door sommige afgevaardigden van de konferentie, hield een afzonderlijk co-referaat over de nationale kwestie. Hij beweerde, dat in het tijdperk van de wereldhuishouding,

die een onverbreekelijk verband tussen alle landen had gelegd, de nationale staten reeds een tot het verleden behorende étappe van de geschiedenis zouden zijn:

„De eis van onafhankelijkheid is aan een ander historisch tijdperk ontleend, deze eis is reaktionair, want hij wil het rad der geschiedenis terugdraaien. Uitgaande van de analyse van het nieuwe tijdperk van het imperialisme, zeggen wij, dat wij ons in het gegeven moment een andere strijd voor het socialisme dan de strijd onder de leuze „Weg met de grenzen”, de strijd voor het vernietigen van alle grenzen, zelfs niet kunnen voorstellen”²⁴⁶).

Lenin trad op met een felle kritiek op de redevoering van Pjatakow.

„De methode van de socialistische revolutie onder de leuze „Weg met de grenzen” — verklaarde hij — is een volledige warwinkel... Wat betekent dat — de „methode” van de socialistische revolutie onder de leuze „Weg met de grenzen”? Wij zijn voor de noodzakelijkheid van een staat, maar een staat veronderstelt grenzen... Men moet zijn verstand verloren hebben, om de politiek van tsaar Nikolaas te willen voortzetten”²⁴⁷), onderstreepte Lenin.

L. Kamenjew en J. Pjatakow werden verenigd door het niet begrijpen van de taken der revolutie. De eerste ontkende het socialistische karakter van de revolutie en wilde de partij in het mensjewistische moeras trekken. De tweede, die met betrekking tot dit vraagstuk niet openlijk tegen Lenin's standpunt optrad, wilde in de praktijk de revolutie tot isolatie en tot de nederlaag doemen. De partij streed aan twee fronten, — tegen de rechts-opportunistische en tegen de „linkse” oppositie.

De referaten van Lenin en van Stalin behandelden de fundamentele vraagstukken van de konferentie tot in alle onderdelen. De andere redevoeringen ontwikkelden de hoofdgedachten van Lenin en Stalin.

Bij het vraagstuk „Over het standpunt tegenover de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden” legde de konferentie er de nadruk op, dat in de provincie de revolutie voorwaarts schreed en de beweging naar de overgang van de gehele macht aan de Sowjets leidde, maar dat in de hoofdsteden en ook in sommige grote steden, waar de sterkste krachten van de bourgeoisie waren gekoncentreerd, waar de politiek om tot een vergelijk met de bourgeoisie te komen het duidelijkst in het oog viel, de overgang van de macht aan de Sowjets bijzondere, grote moeilijkheden opleverde.

„De taken van de proletarische partij zijn derhalve — zegt de resolutie — enerzijds de alzijdige ondersteuning van de genoemde ontwikkeling der revolutie in de provincie en anderzijds de systematische strijd in de Sowjets (door middel van propaganda en de herverkiezing der leden) voor de zegepraal

der proletarische lijn; het richten van alle inspanning en van heel de aandacht op de arbeiders- en soldatenmassa, op het scheiden van de proletarische lijn van de kleinburgerlijke lijn, van de internationalistische lijn van die der vaderlands- verdediging, van de revolutionaire lijn van de opportunistische lijn, op de organisatie en de bewapening van de arbeiders, op de voorbereiding van hun krachten voor de volgende étappe van de revolutie”²⁴⁸).

Bij de behandeling van het vraagstuk „Over de vereniging van de internationalisten tegen het kleinburgerlijke blok der vaderlands-verdedigers” sprak de konferentie zich uit tegen welk blok dan ook met partijen, die niet met de vaderlandsverdediging hadden gebroken. De konferentie verwierp elke overeenkomst met de sociaal-chauvisten van de andere landen en gaf de leuze uit van het oprichten der Ille Internationale.

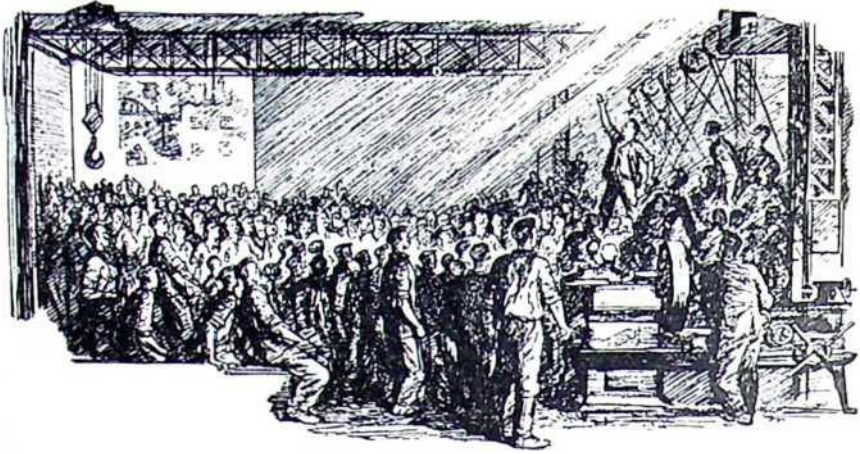
De April-konferentie der bolsjewiki heeft een geweldige betekenis gehad voor de ontwikkeling van de partij en van de revolutie. De April-konferentie richtte de werkzaamheid van de partij der bolsjewiki op de strijd voor het doen uitgroeien van de burgerlijk-demokratische revolutie tot de socialistische revolutie. De konferentie werkte een konkreet revolutionair program uit voor deze étappe van het uitgroeien van de revolutie. De konferentie toonde, welke klassen de revolutie vooruit bewegen. Zij nam besluiten met betrekking tot alle fundamentele vraagstukken van de revolutie — de oorlog, de grond, de strijd tegen de honger. Zij toonde de enige uitweg uit de toestand — de overgang van de gehele staatsmacht in de handen van de Sowjets van arbeiders-, soldaten-, boeren-, en andere afgevaardigden in geheel Rusland.

„Het proletariaat zal in onze resoluties het leidinggevend materiaal vinden voor de beweging naar de tweede étappe van onze revolutie”²⁴⁹),

zeide Lenin in zijn slotwoord, waarmee de April-konferentie werd gesloten.

Tegenover de zoetelijke redevoeringen van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki, die de massa's tot stille onderworpenheid opriepen, tot het rustig afwachten van de weldaden der Voorlopige regering, stelden de bolsjewiki de stoutmoedige oproep tot de strijd, tot het verder tot ontplooiing brengen van de revolutie.

De partij, die de heroïsche weg had af gelegd, die tot de overwinning op het tsarisme had gevoerd, werkte op haar Alrussische Konferentie de generale lijn uit voor de overwinning op de bourgeoisie en op haar kleinburgerlijke bondgenoten. En de eensgezindheid, waarmede de Konferentie de besluiten bij de referaten van Lenin en Stalin had genomen, diende als pand voor het succes op de nieuwe étappe.

VIJFDE HOOFDSTUK.

DE BOLSJEWISTISCHE PARTIJ IN DE STRIJD OM DE MASSA.

I.

DE APRIL-DEMONSTRATIE.

De konferentie der bolsjewiki was er nauwelijks in geslaagd haar werk te beëindigen of in Petrograd braken de klassentegenstellingen naar buiten door. De koncessies van de bourgeoisie hadden evenmin geholpen als de manoeuvres van de aanhangers van het kompromis. Op 20 en 21 April hadden er in de straten van de hoofdstad massale demonstraties tegen de oorlog plaats.

Tot nu toe had de Voorlopige regering haar ware bedoelingen verborgen. Over de oorlog had zij opzettelijk in vage frasen gesproken, die bij de massa's verwachtingen omtrent het staken van de oorlog hadden gewekt. De regering had gewacht, totdat de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki hun taak met betrekking tot de voorbereiding van de massa's tot het voortzetten van de oorlog hadden vervuld. De bourgeoisie vreesde echter, dat het toenemen van de anti-oorlogstemmingen alle inspanningen van de sociaal-revolutionaire en de mensjewistische agitators zou te niet doen. Bovendien had

de deklaratie van de regering van de 28ste Maart, die hoewel dan in vage termen, zich toch had uitgesproken voor „het bevestigen van een duurzame vrede op de grondslag van het zelfbeschikkingsrecht der volken” op de geallieerde imperialisten een onaangename indruk gemaakt. Zij eisten een rechtstreeks antwoord — zal Rusland vechten ?

Op achttien April verklaarde Miljoekow, dat de deklaratie van 28 Maart „het streven van het gehele volk uitdrukte om de wereldoorlog tot aan de beslissende overwinning te voeren”²⁵⁰).

Juist op deze dag — de 1ste Mei volgens de nieuwe stijl — demonstreerden de arbeiders en soldaten in de straten onder de leuze van de Sowjet-deklaratie „vrede zonder annexaties en oorlogsschattingen.”

Het duidelijk imperialistische karakter van Miljoekow’s nota verwekte in de eerste plaats het stormachtige protest van de troepenafdelingen in Petrograd. Op de morgen van de 20ste April demonstreerde het Finse regiment achter een vaandel, waarop geschreven stond: „Weg met de veroveringspolitiek”. Iets later verscheen ook het 180ste regiment op straat. Er demonstreerde ook een deel van de bemanning van de vloot. Er waren geen officieren bij hen. Meer dan 15000 demonstranten kwamen in zeer vastberaden stemming voor het Marijinski-paleis, waar de Voorlopige regering zetelde. Voor de soldaten traden de sociaal-revolutionaire-mensjewistische leiders Gots en Skobelew op, maar hun redevoeringen stelden niemand gerust. De soldaten namen de volgende resolutie aan:

„Kenniss genomen hebbende van de nota van Miljoekow over de doeleinden van de oorlog, drukken wij onze verontwaardiging uit naar aanleiding van zulk een schaamteloos optreden, dat in krasse tegenstelling staat tot de oproep van de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden aan de volken van de gehele wereld en tot de deklaratie van de Voorlopige regering zelf, en eisen wij het onmiddellijke aftreden van Miljoekow”²⁵¹).

Teneinde de aandacht van de massa’s af te leiden rtepen de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki een buitengewone zitting van de Sowjet bijeen. De vertegenwoordigers van de soldaten en matrozen, die zich voor het Marijinski-paleis hadden verzameld, verklaarden in de zitting, dat de crisis slechts kon worden opgelost hetzij „door onze regering”, hetzij „door een burgeroorlog”.

Het optreden van de arbeiders en soldaten had een tegenoffensief van de kant der bourgeoisie ten gevolge. De aanhangers van de Voorlopige regering brachten regimenten op straat, die in de werkelijke politiek van de Voorlopige regering de weg nog niet hadden gevonden. Huiseigenaars, winkeliers, kleinburgers, employé’s uit het intellekt, organiseerden, geleid door de kadetten, de sociaal-revolu-

tionairen en de mensjewiki, een manifestatie onder de leuze „vertrouwen in de Voorlopige regering!”

Onder de indruk van het lawaai van de patriottische manifestatie nam de regering ook meer vastberaden maatregelen. De nieuwe opperbevelhebber van het Petrogradse militaire distrikt, generaal Kornilow, — dezelfde die later een berucht kjontra-revolutionair werd — gaf aan de Michailowski-artillerie-school het bevel om twee batterijen naar het Dwortsowaja plein te zenden. De soldaten van de school en een deel der officieren besloten te controleren of deze beschikking van Kornilow aan de Sowjet bekend was. Het bleek, dat de Sowjet in het geheel geen bevel had gegeven. De overijverige generaal was na twee uur genoodzaakt om zijn bevel inzake het zenden der kanonnen „in te trekken”. Maar het feit, dat het bevel was uitgevaardigd, getuigde op zich zelf van de voornemens der regering om op de demonstratie te laten schieten. Dat werd ook door de verdere loop der gebeurtenissen bevestigd: hier en daar weerklonken schoten, die op de arbeiders waren gericht.

Het optreden van de bourgeoisie verwekte op zijn beurt demonstraties van het proletariaat. De volgende dag begonnen de arbeiders in massa, met gehele bedrijven tegelijk, op straat te verschijnen. De buitenwijken waren overvol van arbeiders en soldaten, die tegen de imperialistische politiek protesteerden. In het centrum, langs het Newski-prospekt, bewoog zich een kleine groep verdedigers van de regering.

In de menigte van arbeiders-demonstranten vielen ook plakaten met de leuze „Weg met de Voorlopige regering” op te merken. Deze leuze was door een deel van het Petersburgse Komitee der bolsjewiki opgesteld tegen de lijn van het Centraal-Komitee van de Partij in. Lenin kritiseerde uiterst scherp deze ondoordachte leuze.

„Wij wilden slechts een vreedzame verkenning van de krachten van den tegenstander doorvoeren — zeide hij op de April-konferentie van de partij — maar geen gevecht aangaan... Het kwam niet te pas om op het moment van de aktie „een beetje meer naar links” te gaan. Wij beschouwen dat als een zeer zware misdaad, als desorganisatie”²⁵²).

L. Trotski, die toen nog geen lid van de bolsjewistische partij was, verdraaide Lenin volkomen. In zijn „Lessen van Oktober” schreef Trotski:

„De April-manifestatie, die een meer „linkse” koers insloeg dan noodzakelijk was, was een verkenningssuitval om de stemming van de massa’s en de onderlinge verhouding tussen hen en de Sowjet-meerderheid te toetsen. Toen Lenin de verkenning ondernam liet hij de leuze van de onmiddellijke omverwerping der Voorlopige regering vallen, maar hij deed dit slechts voor een week of voor maanden naar gelang van de snelheid, waar

mede de verbolgenheid van de massa's tegen mensen van het kompromis zou toenemen" ²⁵³).

Deze leugenachtige bewering van L. Trotski staat radikaal in tegenspraak met heel de tactiek van Lenin. Om er maar over te zwijgen, dat Lenin in April de leuze van de „onmiddellijke omverwerping der Voorlopige regering" niet liet vallen, eenvoudig al, omdat Lenin deze leuze in April in het geheel niet op de agenda had geplaatst. Nog sterker; in de April-dagen bestreed Lenin deze leuze, veroordeelde hij ze op de partij kon ferentie. Heel de geweldige betekenis van de tactiek der bolsjewiki lag juist hierin besloten, dat hun leuzen uitdrukking gaven aan de verborgenste verlangens van de massa's, hun politieke eisen vorm verleenden en deze massa's- onder de bolsjewistische vaandels mobiliseerden. De verkenning van de krachten van den tegenstander, waarover Lenin sprak, betekent: in de klassenstrijd volstrekt niet hetzelfde als in de gewone oorlog.

„Een politiek leger is niet hetzelfde als een militair leger

— zo karakteriseert Stalin uiterst treffend deze stelling. — Terwijl het militaire kommando de oorlog eerst begint, als. het een gereed-stand leger in handen heeft, moet de partij in. de loop van de strijd zelf, in de loop van de botsingen van de klassen haar leger scheppen, naar gelang de massa's zelf door- haar eigen ervaring zich van de juistheid van de leuzen van: de partij, van de juistheid van haar politiek overtuigen. Zeker, iedere dergelijke demonstratie wierp tegelijkertijd een zeker licht op de voor het oog verborgen krachtsverhoudingen, ze was in zekere zin een verkenning, maar hier was de verkenning- niet de aanleiding tot de demonstratie, maar haar natuurlijk: resultaat" ²⁵⁴).

De April-demonstratie in Petrograd gaf ook een stoot aan de verheldering van het klassebewustzijn van de massa's in de andere, industrie-centra van het land.

Het Moskouse proletariaat reageerde op de gebeurtenissen in Petrograd door solidariteits-demonstraties.

Een van de funktionarissen bij de administratie van den Moskousen stadskommandant beschreef als volgt de April-dagen in Moskou:

„Een menigte volk vulde het plein voor de Sowjet, de sprekers hingen aan het standbeeld van Skobelew. Rode vaan-, dels golfden en zwaaiden in de menigte en tientallen plakaten met de roep: „Weg met Miljoekow" wapperden in de lucht. De stemming van de menigte was min of meer opgewonden, geprikkeld... Mensjewistische en sociaal-revolutionaire sprekers kwamen de een na den ander op het balkon van het Sowjethuis en hielden kalmerende redevoeringen... De beneden op het plein staande menigte ontving de sprekers zeer onvriendelijk: de kalmerende redevoeringen werden door kreten, ironische uit

roepen en met de eis van het aftreden van Miljoekow onderbroken. De rode plakaten met de eis „Weg met Miljoekow” werden uit de menigte naar het balkon opgeheven, opdat de sprekers van het balkon ze beter zouden kunnen zien... De onrust werd nog groter, omdat ook het 55ste regiment, zich zo goed als volledig met dezelfde leuzen „Weg met de kapitalistische ministers”, „Weg met Miljoekow”, bij de demonstranten aansloot”²⁵⁵).

Met de demonstrerende soldaten verenigden zich een massa arbeiders uit het distrikt Zamoskwaretsje, vooral onderscheidden zich de arbeiders van de fabriek Michelson, die zich actief bij het 55ste regiment aansloten.

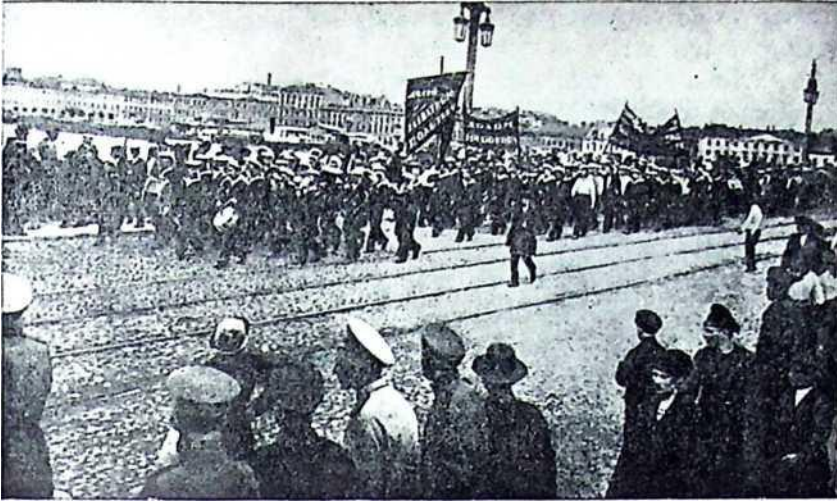
De April-demonstratie en haar echo in het land legden terstond heel de diepte van de politieke crisis bloot.

Vooraf de soldaten-massa, die eerlijk in de vredelievendheid van de Voorlopige regering had geloofd, raakte in opwindning. De wankelmoedige massa zwenkte naar links, naar de kant van de arbeiders. De weifelingen van deze massa, die — volgens de uitspraak van Lenin „in staat was om door haar kracht alles te beslissen”, bracht de beide uiterste elementen in beweging — de bourgeoisie en het proletariaat. De bourgeoisie trad voor de Voorlopige regering op, het proletariaat voor de leuzen van de bolsjewistische partij. De kwestie ging er om, welke klasse — het proletariaat of de bourgeoisie — de wankelmoedige massa der kleine burgerij met zich mee zou krijgen.

De kleinburgerlijke leiders van de Sowjet, de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki — zouden eveneens naar de kant van de revolutie zijn omgevallen, maar de bourgeoisie joeg hun schrik aan met het spookbeeld van de burgeroorlog en na de arbeidersdemonstraties gingen zij opnieuw met de bourgeoisie mede. Voor de April-krisis had zich in het Uitvoerende Komitee van de Petrogradse Sowjet bijna de helft van de afgevaardigden tegen de Voorlopige regering uitgesproken, maar na de demonstratie spraken de afgevaardigden zich met 34 tegen 19 stemmen voor het vertrouwen in en het kompromis met de kapitalisten uit.

De resolutie van het Centraal-Komitee van de bolsjewistische partij, die door Lenin was opgesteld, beoordeelde als volgt deze klassenverschuivingen :

„De kleinburgerlijke massa schommelde eerst *van* de kapitalisten, uit verbolgenheid jegens hen, naar de arbeiders, maar een dag later ging zij opnieuw met de mensjewistische en narodnikistische leiders mede, die „het vertrouwen” in de kapitalisten en „het kompromis” met hen verwezenlijkten. De genoemde leiders gingen op een vergelijk in, gaven al hun stellingen volkomen prijs en stelden zich tevreden met de meest holle, slechts mondelinge beweringen der kapitalisten”²⁵⁶).

De April-dagen in Petrograd. Een demonstratie van revolutionaire matrozen.

De April-uitbarsting had de bourgeoisie getoond, dat Kerenski alleen — de „gijzelaar van de democratie”, zoals hij genoemd werd — hun de ondersteuning door de massa's niet verzekerde. Zij moest haar basis nog verder naar links uitbreiden. De Voorlopige regering besloot Goetsjkow en Miljoekow op te offeren. Op 28 April verklaarde de regering in een bijzondere deklaratie dat zij nieuwe maatschappelijke krachten bij het bestuur wilde betrekken. Op 27 April had vorst Lwow zich met een schrijven tot Tsjcheidze gewend, waarin hij voorstelde om vertegenwoordigers van de Sowjet in de regering op te nemen; indien dit niet zou geschieden dan zou de bourgeoisie afstand doen van de staatsmacht. De bourgeoisie, die de alleenheerschappij niet had bereikt, hoopte door middel van een coalitie met de vertegenwoordigers van de Sowjet aan de dubbele macht een einde te maken. Miljoekow beoordeelde als volgt de coalitie:

„Zij (de Coalitie-regering — *Red.*) zal in elk geval de mogelijkheid scheppen om onze hoop te vestigen op het bereiken van de twee op het moment belangrijkste doeleinden en wel: de versterking van de staatsmacht en een ommekeer in de stemming van het leger”²⁵⁷).

Maar het Uitvoerende Komitee was gebonden aan zijn oude resolutie van de 28ste Februari — n.l. om niet in de regering te treden. Het ultimatum van de bourgeoisie schiep een toestand, waarin de macht in handen van de Sowjet zou vallen. En dit vreesden, de mensen van het kompromis juist het meest van al. In die tijd had de bijeenkomst plaats van de Alrussische konferentie der mensjewiki.

Zij zette op de volgende wijze de noodzakelijkheid uiteen om in de regering te treden:

„Nóch in staat om voldoende energieke revolutionaire stappen te doen op het gebied van de binnenlandse opbouw, nóch om in het bijzonder een konsekvente vredespolitiek op het gebied van de internationale betrekkingen te voeren, heeft zij (de Voorlopige regering — *Red.*) het wantrouwen van de brede democratische massa's tegen zich opgewekt. Derhalve ¹ beschikte zij niet ten volle over de vereiste volledige macht en ging een aanzienlijk deel daarvan steeds meer aan de Sowjets over" ²⁵⁸).

De mensjewiki erkennen ronduit, dat de macht uit de handen van de Voorlopige regering in die van de Sowjets viel. Deze overgang van de macht aan de Sowjets kon men alleen tegenhouden door in de regering te treden en daardoor deze te steunen. Op 1 Mei gaf het Uitvoerend Komitee zijn oude resolutie prijs en besloot om nog vier „ministers-socialisten" in de regering te zenden. Op 5 Mei 's avonds zeide de mensjewiek Skobelew, toen hij over de nieuwe regering in de Sowjet verslag uitbracht:

„Indien gij het nodig acht om ons op grond van deze verklaring in het bestand der regering op te nemen, dan moet gij daarna de regering volledig vertrouwen schenken en haar de volle soevereine macht verzekeren" ²⁵⁹).

In dezelfde zitting zeide een van de meest vooraanstaande leiders van de sociaal-revolutionairen, A. R. Gots, dat de sociaal-revolutionairen hun vertegenwoordigers in de regering zouden zenden, om daar de leuze „land en vrijheid" te verwezenlijken.

„Zij begeven zich niet bij de bourgeoisie in krijgsgevangenschap, maar nemen nieuwe stellingen in van de vooruitgeschoven loopgraven der revolutie" ²⁶⁰),

zó eindigde Gots zijn redevoering. Tseretelli zeide in de Sowjet, dat er uit de toestand, die was ontstaan, slechts twee uitwegen bestonden: óf in het bestand van de regering treden, óf de macht in eigen handen nemen. De tweede uitweg was uitgesloten, want volgens de mening van Tseretelli

„was de bourgeoisie niet geïsoleerd; een deel van het leger en van de boeren was vóór haar en zij zouden zich van de revolutionaire beweging afwenden" ²⁶¹)

De Sowjet bekrachtigde het besluit van het Uitvoerend Komitee. De volgende dag, de 6de Mei werd de volgende lijst van de coalitie-regering gepubliceerd: minister-president en minister van binnenlandse zaken — vorst G. E. Lwow, minister van oorlog en marine — A. F. Kerenski (sociaal-revolutionair), minister van justitie — P. N. Perewerzew (dicht bij de sociaal-revolutionairen staande), minister van buitenlandse zaken — M. I. Teressjenko, minister van

Een soldaten-demonstratie met de eis om „Nikolaas de bloedige” uit het paleis in Tsarskoje Selo, waar hij door de Voorlopige regering werd onderhouden, naar de vesting Petropawlowsk over te brengen.

het verkeerswezen — N. W. Nekrassow (kadet), minister van handel en industrie — A. I. Konowalow (progressist), minister van onderwijs — A. A. Manoeilow (kadet), minister van financiën — A. I. Sjingarew (kadet), minister van landbouw — W. M. Tsjernow (sociaal-revolutionair), minister van posten en telegrafie — I. G. Tseretelli (mensjewiek), minister van arbeid — M. I. Skobelew (mensjewiek), minister van de levensmiddelenvoorziening — A. W. Pesjehonow („volksocialist”), minister van staatsverzorging — vorst W. N. Sjachowski (kadet), opper-prokureur van de synode — W. N. Lwow (centrum) en staatskontroleur — I. W. Godnjew (Oktjabrist).

De benoeming van Kerenski legde heel de zin der coalitie bloot. Hem werd het ministerie van oorlog en van marine toevertrouwd in de hoop, dat Kerenski in het leger een zeker vertrouwen genoot, 's Avonds te voren, op 5 Mei, had in de zitting van de Sowjet de vertegenwoordiger van het 11de leger de nadruk gelegd op het buitengewone belang van de benoeming van Kerenski: in hem stelden niet alleen de soldaten vertrouwen, maar ook vele officieren. Bij de benoeming van den minister van buitenlandse zaken Teres- sjenko — een miljonair, theater-liefhebber en beschermer der kunsten — kon men het niet stellen zonder een aanbeveling van de kant van Miljoekow. „Deze is ten minste in staat om met diplomaten te spreken,” zeide Miljoekow van hem, waarbij hij een toespeling maakte op de talenkennis en de deftige manier van optreden van den nieuwen minister. Het ging echter niet om de manier van optreden, maar om de politiek.

De kadet Nabokow schreef over Teressjenko:

„Bij zijn werkzaamheden als minister van buitenlandse zaken had hij zich ten doel gesteld om de politiek van Miljoekow voort te zetten, maar op zulk een wijze, dat hij geen last zou hebben van de Sowjet van arbeidersafgevaardigden. Hij wilde allen om de tuin leiden”²⁶²).

II.

DE KOALITIETREGERING AAN HET WERK.

De coalitie met de aanhangers van het kompromis veroorloofde aan de bourgeoisie om in de regering een eigenaardige arbeidsverdeling in te stellen. De „ministers-socialisten” traden voor het volk met „demokratische” redevoeringen en voorstellen op, maar de leiders van de bourgeoisie brachten onder de dekmantel van de aanhangers van het kompromis krachten bijeen voor een nieuw offensief tegen de revolutie. De werkzaamheid van de Staatsdoema werd weer hervat onder het mom van „partikuliere beraadslagingen”.

De eerste van deze beraadslagingen had op 22 April plaats. Rodzjanko bepaalde als volgt de taak van de beraadslagingen: men verwacht van de Doema-afgevaardigden „aanwijzingen op welke wijze men het schip van staat moet besturen”²⁶³). En de afgevaardigde N. W. Sawitsj, een Oktjabrist, voegde hieraan toe:

„Het is onze taak om vorm te geven aan de openbare mening”^{2C4}).

Bij de Mei-koalitie werd W. M. Tsjernow als minister van landbouw in het ministerie opgenomen. Als een leider van de partij der sociaal-revolutionairen, als haar theoreticus, gold hij eveneens als een specialist op het gebied der agrarische kwestie. Nadat hij een minister-portefeuille had verkregen moest Tsjernow pogen om de verwarde sociaal-revolutionaire theorieën in de praktijk om te zetten. Maar de leider van de sociaal-revolutionairen was niet voor dit doel in de regering geroepen. Vorst Wolkonski, een zeer groot grondbezitter in het goevernement Tambow zette begin Juni in zijn schrijven aan Tsjernow uiteen, wat de landheren van hem verlangden :

„Alleen op de wijze als hierboven beschreven — schreef de vorst in een hoogdravende stijl — kan men eenvormigheid van handelen bereiken, alleen langs deze weg kan men koud water storten in die hoek der verrijking, die door de aandriften van de klassenstrijd wordt verhit, die door haar rook elk begrip van het algemene nut verstikt en door haar vlammen de welstand van degenen verslindt, die haar aanblazen... Men moet hun (de boeren — *Red.*) gebiedend zeggen, dat er handelingen bestaan, die in zulk een tijd als de onze tegennatuurlijk zijn. Dat moet men hun zeggen en dat kunt alleen U uit Petersburg doen. Elk woord dat hier ter plaatse wordt gezegd, wordt verdacht opgenomen: dien kan men niet geloven, omdat hij een landheer is, dien niet omdat hij een koopman is, dien niet wegens een „zekere kwestie”, dien niet omdat hij een advokaat is en niemand in het algemeen — omdat ze „bourgeois” en van het oude regime zijn... U, mijnheer de minister zijt van het nieuwe regime... Spreek Uw woord... U zal men geloven. Het is nog tijd, maar zeer spoedig zal het te laat zijn”²⁶⁵).

De landheren namen aan, dat W. M. Tsjernow het „nieuwe regime” voorstelde, waarmee zij op het oog hadden, dat men den leider van de sociaal-revolutionairen zou vertrouwen en dat hij koud water zou weten te storten in de „hoek der verrijking”, zoals in de taal van Wolkonski het in beslagnemen van de grond der landheren door de boeren werd genoemd.

Tsjernow begon naar gelang van zijn krachten water te storten op de opblaiende brand op het platteland. Dat was de betekenis van de talrijke ontwerpen, die door den minister werden uitgewerkt.

De Voorlopige regering „aan het werk”.

Karikatuur van Koe Kryniksy.

Om zijn naam werd het aureool geschapen van verdediger der belangen van de boeren. Tsjernow werd de „boeren-minister” genoemd, maar hier voegde men aan toe, dat hij wel nauwelijks iets zou kunnen doen, omdat de regering hem niet ondersteunde. Deze legende werd op ruime schaal door de sociaal-revolutionairen verspreid, daar zij vreesden, dat de werkzaamheid van den minister, ondanks zijn wetsontwerpen, de partij het vertrouwen op het platteland zou doen verliezen. Het aureool van verdediger der boeren om de naam van Tsjernow was ook den landheren zelf voordelig, want het wekte bij de boeren de hoop op een vreedzaam vergelijk met de grondbezitters. Iets later, toen de kadetten Tsjernow begonnen te beschuldigen, dat hij het partijprogram doorvoerde en dat hij zogenaamd toegevend zou zijn tegenover de „boeren-anarchie”, haastte hij zich om zich van de ere-titel van „boeren-minister” te ontdoen. Op 11 Juli schreef Tsjernow:

„Mijn wetsontwerpen hebben juist ten doel om die plaatselijke zelfwerkzaamheid, die anders onvermijdelijk buiten de oevers zal treden en als een overstroming veel zal vernielen, in een wettelijke bedding te leiden” ^{26G}).

De boeren-overstroming binnen de oevers te houden en het vernielen van het landheerlijke grondbezit te voorkomen — dat waren de taken van Tsjernow. Maar deze taak was uiterst moeilijk onder 180

de verhoudingen van de aangroeiende revolutie. De „boeren-minister” struikelde voortdurend: nu eens liep hij te ver vooruit, voortgedreven door de boerenorganisaties, dan weer bleef hij ten achter, hiertoe aangespoord door de woedende verwijten van de kadetten. Het Centrale agrarische-komitee erkende Tsjernow’s scheppingen niet. De staatssekretaris van het ministerie van landbouw P. A. Wichlajew werd genoopt om op een van de zittingen van het Centrale agrarische-komitee de leden er op te wijzen, dat men den minister van landbouw niet tot een gramfoon-roeper mocht maken, dat het noodzakelijk was om den minister, zij het ook enige zelfstandigheid te verlenen. De „gramfoon” was natuurlijk niet het Centrale komitee, dat zich niet met zakelijk werk bezig hield, maar de organisatie van de grondeigenaars en het Voorlopige komitee van de Staatsdoema. Van hieruit werden reële, zakelijke richtlijnen aan de Voorlopige regering gegeven.

Deze leidende hand van de landheren kwam reeds bij de eerste stappen van de „boeren-minister” op onhandige wijze te voorschijn.

Zo werd de coalitie ondersteund en zó werd er druk uitgeoefend op de coalitie.

Karikatuur van Kamieński.

In de eerste plaats hief het ministerie van landbouw een geschreeuw aan met betrekking tot een der hoofdeisen van de boeren — het verbod van koop en verkoop van grond. Vanaf het begin van de revolutie had er zich een waanzinnige speculatie in grond ontwikkeld. De landheren verkochten hun landgoederen, hoofdzakelijk aan buitenlanders, in de overtuiging dat deze onaantastbaar waren.- De landheren verbrokkelden de landerijen, gaven ze in handen van stromanneneigenaars. De grond bleef braak liggen, werd niet bewerkt. Het was nodig om de boeren te kalmeren, die het onmiddellijk verbod van koop en verkoop hadden geëist. Tsjernow* werkte een ontwerp uit over het tot nader order verbieden van de grondhandel. Uitgaande van dit ontwerp van Tsjernow zond de minister van justitie Perewerzjew op 17 Mei een telegram aan de notarissen over het tijdelijk staken van de grondhandel.

De landheren brachten den ministers onmiddellijk aan het verstand dat dit geschied was buiten den heer en meester om. De Raad der verenigde adelsverenigingen gaf in zijn nota van de 24ste Mei zijn verwondering te kennen, dat er op het onbezonnen telegram van den minister van justitie in het geheel geen tegenspraak in de pers was gevolgd. De landheren verklaarden den minister, dat het verbod van de grondhandel het ontnemen van het recht der landheren om over hun eigendom te beschikken betekende, de beperking van het gebruiksrecht op de grond en tenslotte, dat dit de terugkeer tot de lijfeigenschap was, want de landheer werd aan de grond gebonden, die hij misschien wenste te verkopen. Ten slotte herinnerde de Raad van de verenigde adel er de Voorlopige regering aan, dat zij in haar deklaraties herhaaldelijk had beloofd om de beslissing inzake de grondkwestie aan de Konstituante te zullen overlaten. Bij het protest van de landheren voegden zich de stemmen van het Komitee der kongressen van de vertegenwoordigers der naamloze vennootschappen, de agrarische banken, het Voorlopige komitee van de Staats-doema. Einde Mei verklaarde de minister van justitie Perewerzjew telegrafisch, dat het verbod van de grondhandel geen betrekking had op het aangaan en de overdracht van verpandingsrechten. Deze terugtocht annuleerde reeds in het wezen van de zaak het verbod van de grondhandel.

Op 24 Juni verscheen er in de dagbladen de mededeling, dat de minister van landbouw bij de regering een nieuw wetsontwerp had ingediend inzake het verbod van koop en verkoop van de grond. Terwijl de „boeren-minister” een nieuw wetsontwerp indiende, annuleerde de staatssekretaris van justitie Djemjanow definitief elk verbod van grondhandel en verklaarde, dat deze nauwkeurig op de grondslag van de geldende wetten behoorde te geschieden en te worden bekrachtigd.

Achter de coulissen van heel dit lawaai over het verbod van de

grondhandel stond de voorzitter van het Voorlopige komitee van de Staatsdoema Rodzjanko, dien Lenin „den voormaligen voorzitter van de voormalige Staats-doema... den voormaligen vertrouwensman van Stolypin den beur’...²⁰⁷) noemde.

Dezelfde rol van dekmantel van de bourgeoisie vervulde de minister van arbeid Skobelew.

Tot nu toe had er in de regering zelfs geen bijzondere ministerie van arbeid bestaan. Er bestond alleen een ressort bij het ministerie van handel en industrie. In wiens handen de fabrieken en bedrijven waren, in diens handen bleken zich ook de arbeidsvraagstukken te bevinden. Maar waar men nu eenmaal in het ministerie sociaal-revolutionairen en mensjewiki had moeten opnemen en hun enige plaatsen had afgestaan, moest men „de arbeid” uit het ressort van het burgerlijke ministerie wegnemen: op 5 Mei werd er een nieuw ministerie ingesteld. Reeds bij de afdeling arbeid, bij het ministerie van handel en industrie bestond er een Bijzonder komitee ter inleidende voorbereiding van wetten op het gebied van het arbeidersvraagstuk. Het komitee bestond uit 8 vertegenwoordigers van de sociaal-revolutionaire-mensjewistische Sowjet, 8 ondernemers, 2 vertegenwoordigers van het Verbond der Zemstvo’s en het Verbond der steden, 2 vertegenwoordigers van het Centrale industriële oorlogs-komitee. Bij een dergelijke samenstelling van het komitee viel er aan het doorvoeren van enigermate ernstige verbeteringen zelfs niet te denken. De arbeidersdelegatie bleef bestendig in de minderheid. Het Bijzondere komitee werkte een wetsontwerp uit met betrekking tot de vakverenigingen. De burgerlijke vertegenwoordigers streden voor een beperking van de rechten der vakverenigingen. Skobelew handhaafde het Bijzondere komitee en onder den nieuwen „socialistischen” minister zette het zijn oude praktijk voort. De wet over de achturige arbeidsdag bleef in de ministeriële kanselarijen steken. De bourgeoisie had het hare bereikt: de overeenkomst met de Sowjet over het invoeren van de achturige arbeidsdag bleek een tijdelijke concessie te zijn geweest.

De oude aan de coalitie voorafgaande regering had nog op 23 April een verordening uitgevaardigd „over de arbeiders-komitees in de industriële bedrijven”. Deze komitees werden belast met het kulturele opvoedingswerk in de fabrieken en bedrijven, met de oplossing van kwesties betreffende de onderlinge betrekkingen tussen de arbeiders en met de vertegenwoordiging dezer laatsten bij de administratie. Over de rol van deze komitees in de produktie werd niet gesproken, de kwestie der vrijstelling van het Werk der leden van het komitee werd aan een „onderlinge overeenkomst” tussen de ondernemers en de arbeiders overgelaten; het organiseren van komitees — zij werden fabrieks- en bedrijfskomitees genoemd — was op zich zelf niet verplichtend. Skobelew wijzigde niet alleen de verordening niet, maar

hij verklaarde ook openlijk, dat de rol der fabrieks- en' bedrijfs- komitees was geëindigd. In zijn persoon hadden de kapitalisten een goeden verdediger gevonden.

Skobelew beperkte zich niet tot zijn eigen ressort. Hij vervulde zijn taak en hielp ook andere ministers, in de eerste plaats Konowalow, die vroeger zelf Arbeid onder zich had gehad. In haar deklaratie van de 6de Mei zeide de Voorlopige regering niets bepaalds over de strijd tegen het economische verval. Konowalow achtte het als zijn voornaamste taak om beslissingen van brandende kwesties op de lange baan te schuiven. Zowel hier als ook bij de andere ministeries werden een ontelbaar aantal kommissies en komitees opgericht, in wier schoot alle kwesties verdronken. De staatssekretaris van handel en industrie, de kadet W. A. Stepanow, een lid van de IVde Staats- doema vertelde op de bijeenkomst van de leden van de Doema op 20 Mei, op welke wijze in het ministerie de kwestie der verhoging van het arbeidsloon werd behandeld. De industriëlen uit het Zuiden van Rusland met den kadet N. N. Koetler (een grootgrondbezitter, na de revolutie van het jaar 1905 hoofdbestuurder van grondregeling en van landbouw) aan het hoofd wendden zich tot de Voorlopige regering met de verklaring, dat de eisen van de arbeiders de industrie in een hopeloze toestand zouden brengen. De loonsverhoging, schreven de industriëlen, zal niet alleen de gehele winst opslokken, maar het ook onmogelijk maken om de lonen uit te betalen, zonder een aanmerkelijke verhoging van de verkoopprijzen. Het ministerie van handel en industrie riep vertegenwoordigers van de fabrieksbezitters en van de arbeiders naar Petrograd. Na een vergadering die twee dagen duurde, werd besloten een bijzondere kommissie in te stellen.

„Heden — zeide de linkse kadet W. A. Stepanow in zijn referaat op de bijeenkomst van de Doema — is deze kommissie, die in sekties was verdeeld, voor de eerste maal bijeengekomen en heeft het voorhanden zijnde materiaal behandeld. Wat hieruit te voorschijn zal komen, dat valt natuurlijk zeer moeilijk te zeggen. Misschien zal het deze kommissie gelukken, geve god, dat deze hoop zich zal rechtvaardigen, om tot het een of andere vergelijk te komen. Enige arbeiders hebben in een partikulier gesprek gezegd, dat als de situatie zo zou zijn, zij wel geneigd zouden zijn hun eisen te verminderen — maar tot welke grens, dat valt natuurlijk moeilijk te zeggen. Maar dan blijft er een zeer moeilijke kwestie: n.l. als deze afgevaardigden, wanneer zij zich van de juistheid der cijfers overtuigd hebben, hun toestemming zullen geven om de eisen te verminderen, zal dan deze toestemming gelijkwaardig zijn aan het afzien van de eisen door de 800.000 arbeiders, die zij vertegenwoordigen of zal het niet daarop uitlopen, dat men hun als verraders van de belangen van deze arbeiders, die het in hen

gestelde vertrouwen niet hebben gerechtvaardigd, hun mandaten zal afnemen? Als deze overeenstemming niet wordt bereikt, dan zal men zich tot deze twee commissies moeten wenden (tot de commissie ter kontrolé van de cijfers der ondernemers en tot de andere — ter bestudering van het levensminimum — *Red.*) als een laatste poging... om een uitweg uit deze toestand te vinden”²⁶⁸).

Op 23 Mei verwierp de commissie alle eisen van de arbeiders. De kwestie werd van het comité aan de commissie, van de commissie aan de sectie overgegeven, alleen maar om het antwoord op de lange baan te schuiven.

Midden Mei nam het Uitvoerende comité van de Petrogradse Sowjet het besluit inzake de noodzakelijkheid om de volkshuishouding van staatswege te reguleren, om tot dit doel speciale organen te scheppen. Onder de druk van de Sowjets gaf de Voorlopige regering aan enige ministers de opdracht om een ontwerp-organisatie van een hoogste orgaan ter regeling van het economische leven van het land uit te werken. Konowalow trad af, daar hij dit een „mateloze eis” achtte. Zijn plaats werd ingenomen door de staatssekretaris van handel en industrie, den linksen kadet W. A. Stepanow. De reeds op 5 Mei door Konowalow bijeengeroepen conferentie met betrekking tot de ontwikkeling der produktiekrachten van Rusland, die niets had gedaan, bereidde tenslotte tegen 8 Juli een ontwerp-deklaratie van de Voorlopige regering voor inzake de vraagstukken der economische politiek. Eerst in Juni poogde de regering een terugblik te werpen op de af gelegde weg, eerst in Juni begon het ministerie van handel en industrie in de persoon van Stepanow ernstig na te denken over de uiterst moeilijke toestand van het land, met welks karakterisering zij dan ook haar ontwerp aanving. Op een der zittingen van de Raad der kongressen van de vertegenwoordigers van handel en industrie eiste de voorzitter, de kadet N. N. Koetler, een leidende persoon in bank- en industriële kringen, dat de Voorlopige regering:

„haar economisch program zou uiteen zetten: is zij soms van plan om de socialisatie van de industrie door te voeren of zal zij het kapitalistische stelsel handhaven?”²⁶⁹).

Blijkbaar vreesde Koetler, dat de ministers-socialisten, die in het eerste coalitie-ministerie waren getreden, zich toch wel met de opbouw van het socialisme zouden bezighouden. Naar aanleiding van deze vrees van Koetler en de gehele bourgeoisie geeft Stepanow dan ook in de eerste plaats een rechtstreeks antwoord:

„Onder de huidige verarming zou het socialisme op zich zelf Rusland niet van de ellende kunnen redden”²⁷⁰),
zeide hij in de inleiding bij de deklaratie. In de ontwerp-deklaratie zette hij bovendien nog uiteen, dat,

„het socialisme moet rusten op een machtig fundament van

algemene georganiseerdheid, die in Rusland niet bestaat; op de volle ontwikkeling der produktiekrachten met wier behoorlijke exploitatie Rusland in het wezen van de zaak nog niet is begonnen; ten slotte valt er aan de overgang naar het socialistische stelsel binnen het raam van één staat ook zelfs niet te denken”²⁷¹).

De mensjewistische argumenten van de Ilde Internationale over de onmogelijkheid van de overwinning van het socialisme in één land werden door Stepanow samengevat en op handige wijze in zijn ontwerp-declaratie benut. Tenslotte legde hij er de nadruk op, dat „de onmogelijkheid voor Rusland om zich in de huidige tijd de socialistische organisatie van de volkshuishouding eigen te maken, blijkbaar nóch bij de leden van de Voorlopige regering, nóch in de realistisch gestemde kringen van de revolutionaire democratie twijfel verwekt. De regering zal dan ook een overeenkomstige verklaring moeten afleggen, teneinde elk misverstand, welk dan ook, te vermijden”²⁷²).

Minister Skobelew, de vertegenwoordiger van de door Stepanow aangehaalde „realistisch gestemde kringen van de revolutionaire democratie”, haastte zich om de mogelijkheid van „misverstanden” definitief uit de weg te ruimen. Op 16 Juni bevestigde hij in een interview met Moskouse journalisten Stepanow’s stelling door de verklaring, dat als er sprake was van de regeling der industrie van staatswege er geenszins sprake kon zijn van de socialistische produktie. De bourgeoisie kon volkomen gerust zijn. De Stepanow’s verdedigden haar tezamen met de „socialistische” Skpbejew’s en wel uit volle overtuiging tegen het socialisme.

De levensmiddelenverzorging ging over uit de handen van den minister van landbouw in die van een speciaal gevormd ministerie voor de levensmiddelenverzorging. Aan het hoofd hiervan stond Pesjehonow, een statisticus en volkssocialist, een „gematigde narodnik”, volgens een uitdrukking van Lenin. Pesjehonow verklaarde ronduit, dat zijn intreden in het ministerie niet tot een radikaal af breken van de politiek van Sjingarew zou voeren. De nieuwe minister had de handhaving van het graanmonopdie en van de vaste prijzen op het oog, maar in werkelijkheid handhaafde hij ook heel de politiek van den vorigen minister. De landheren en de opkopers brachten een speculatie met graan tot ontwikkeling, die de vaste prijzen radikaal doorbrak. Als een zeer belangrijk middel in de strijd tegen de speculatie had een strenge kontrôle van het graan kunnen dienen. Reeds de wet van 25 Maart had de kontrôle van al het geproduceerde graan geëist. Sjingarew had echter de spekulanten en de landheren met rust gelaten. Ook de „socialistische” minister krenkte hun geen haar. Volgens de gegevens van de enquête van de Moskouse Sowjet van arbeidersaf ge vaardigden hadden

gouvernementen van de 38, d.w.z. ⁴/_s geantwoord, dat er bij hen in het geheel geen kontrôle werd uitgeoefend, en vier, dat de kontrôle onnauwkeurig werd uitgeoefend. Op de vraag over de doorvoering van het graanmonopolie deelde één gouvernement mede, dat het monopolie ingevoerd was, 3 antwoordden dat het in het geheel niet werd doorgevoerd, 23 gaven een vaag antwoord: „het wordt doorgevoerd”, 6 — het is gedeeltelijk doorgevoerd. Pesjehonow organiseerde niet alleen geen kontrôle op de aflevering van het graan, maar hij stelde zelfs niet de minste kontrôle in. Als resultaat ontwikkelde zich een teugellose speculatie met graan. De rijen voor de levensmiddelenwinkels werden groter. De vrouwen van de arbeiders stonden urenlang in de rij.

Skobelew, Pesjehonow, Tsjernow vormden een levende illustratie bij Lenin's stelling:

„De ministers uit de overlopers van het socialisme bleken spreekmachines te zijn, om de aandacht van de onderdrukte klassen af te wenden...” ²⁷³).

III.

DE NATIONALE POLITIEK VAN DE VOORLOPIGE REGERING.

De Februari-revolutie werd door de bourgeoisie verklaard door het feit, dat de massa's tegen de militaire nederlagen van het tsaristische leger hadden geprotesteerd. Zij propageerde, dat de voornaamste taak van de revolutie gelegen was in het zegevierend teneinde voeren van de oorlog, de verovering van Konstantinopel enz. De burgerlijke regering was geenszins geneigd om het imperialistische program te herzien. Zij was van plan om thans de imperialistische veroveringsplannen, die de Russische bourgeoisie ook vroeger ondersteund had, met des te groter sukses te verwezenlijken.

De bourgeoisie maakte gebruik van de oorlogssituatie en riep de bevolking van Rusland tot nationale eenheid op, zij poogde zich onder dit vaandel van de oplossing der „vervloekte” sociale vraagstukken af te maken.

Het lag voor de hand, dat de door haar gevormde Voorlopige regering niet van plan en ook niet in staat was, om het nationale vraagstuk op min of meer ernstige wijze tot oplossing te brengen. Zij zag in het behoud van haar heerschappij over de nationale grensgebieden en in de verdere imperialistische expansie ³ en van de grondslagen van haar economische en politieke macht, van haar klasseheerschappij. Gebruikmakend ^{an} de ondersteuning van de kant der kleinburgerlijke partijen — de sociaal-revolutionairen en

de mensjewiki — stelde zij de oude tsaristische leuze van het „één en ondeelbare Rusland” op de voorgrond, alleen gedekt door de roze vlag van de „revolutionaire democratie”.

De Voorlopige regering, niet bij machte om de nationale bevrijdingsbeweging in de grensgebieden van Rusland door maatregelen van repressie te onderdrukken, spekuleerde er op om haar door bijkomstige concessies te verzwakken: door de afschaffing van de beperking der burgerrechten in verband met het behoren tot deze of gene godsdienst of nationaliteit en de percentsgewijze norm voor de Joden voor de inrichtingen van onderwijs, door aan de „vreemdelingen” het recht te verlenen betrekkingen bij staatsinstellingen te bekleden enz. Hoewel zij afzag van de door het tsarisme in praktijk gebrachte uiterste vervolgingsmaatregelen tegen de onderdrukte nationaliteiten, verleende de bourgeoisie hun echter geen andere rechten, behalve de algemene burgerrechten. Zelfs het vraagstuk van het gebruiken van de moedertaal in de inrichtingen van onderwijs werd niet opgelost, hoewel dat een van de minimum-eisen was. In het dekreet van de Voorlopige regering van 20 Maart 1917 werd gezegd, dat

„het gebruiken van andere talen en dialecten dan de Russische taal bij het beheer van partikuliere maatschappijen, bij het onderwijs in partikuliere inrichtingen van onderwijs van elke soort en bij het houden van kantoorboeken”²⁷⁴) werd toegestaan.

De val van het absolutisme en de overgang van de macht in handen van de bourgeoisie leidde niet tot het opheffen van de nationale onderdrukking.

„...De oude grove vorm van nationale onderdrukking — zeide Stalin — werd slechts door een nieuwe, geraffineerde, maar daarentegen meer gevaarlijke vorm van onderdrukking vervangen”²⁷⁵).

De nationale bevrijdingsbeweging verzwakte derhalve na de Februari-revolutie niet alleen niet, zij werd daarentegen aanmerkelijk sterker. Later werd door Stalin in zijn artikel „De Oktober-omwenteling en het nationale vraagstuk” deze beweging als volgt beoordeeld :

„In het tijdperk van de burgerlijke revolutie in Rusland (vanaf Februari 1917) droeg de nationale beweging in de grensgebieden het karakter van een burgerlijke bevrijdingsbeweging. De eeuwenlang door het „oude regime” onderdrukte en uitgebuite nationaliteiten van Rusland voelden voor het eerst kracht in zich zelf en stortten zich in de strijd tegen de onderdrukkers. „De likwidatie der nationale onderdrukking” — zó luidde de leuze der beweging. De grensgebieden van Rusland werden in een oogwenk door „algemeen nationale” instellingen overdekt. Aan het hoofd van de beweging schreed het nationale burgerlijk-

demokratische intellekt. De „nationale Sowjets” in Letland, in het Estlandse gebied, in Lithauen, Georgië, Armenië, Azerbeidzjan, in de bergen van de Kaukasus, in Kirgistan en aan de Midden-VVolga; de „Rada” in de Oekraïne en in Wit-Rusland; de „Sfatoel Tserii” in Bessarabië; de „Koeroeltai” in de Krim en in Basjkirië, de „Autonome regering” in Toerkestan — zie hier de „algemeen nationale instituten, waaromheen zich de krachten van de nationale bourgeoisie verzamelden”²⁷⁶).

In de Oekraïne stond aan het hoofd van de burgerlijke bevrijdingsbeweging de Centrale Rada, die in de eerste maanden van de revolutie in Kiëvv was opgericht. Haar leiders waren: van de Oekraïense sociaal-demokratische arbeiderspartij Winnitsjenko, Petljoera, Mazepa, Tkatsjenko; van de sociaal-revolutionairen — Groesjewski, Christjoek, Zaliznjak, Kowalew, e.a. Met de Rada gingen aanmerkelijke — voornamelijk welgestelde — boerenmassa’s mede.

In haar deklaratie, gepubliceerd in het begin van Juni 1917, onder het hoofd „De eerste Universal”^x) verklaarde de Rada slechts principieel, dat het Oekraïense volk zelf zijn lot moest scheppen, maar drong zij niet op de onmiddellijke afkondiging van autonomie voor de Oekraïne aan. Daarbij werd er in de Universal het voorbehoud gemaakt, dat er geen sprake kon zijn van staatkundige afscheiding van de Oekraïne van Rusland. Lenin kwalificeerde deze eerste nationale eisen van de Oekraïne, die aan de Voorlopige regering werden gesteld, als „uiterst bescheiden”.

„Geen enkele demokraat kan... het *recht* van de Oekraïne op vrije afscheiding van Rusland ontkennen: juist de erkenning zonder voorbehoud van dit recht zal dan ook enkel de mogelijkheid schenken om propaganda te maken voor een vrij verbond van de Oekraïniërs en de Grootrussen, voor de vrijwillige vereniging der beide volken in één staat... Het vervloekte tsarisme heeft de Grootrussen tot beulen van het Oekraïense volk gemaakt, in dit volk op elke wijze de haat aangekweekt tegen dengene, die zelfs aan de Oekraïense kinderen verbod om in hun moedertaal te spreken en te leren”²⁷⁷),

schreef Lenin enige dagen na het verschijnen van de „Eerste Universal”.

In het kamp van de Voorlopige regering, die door de kadetten werd geleid, met wier nationale politiek de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki het eens waren, verwekte de verklaring van de Rada echter een storm van verontwaardiging. Het centraalorgaan van de kadetten — het dagblad de „Retsj” noemde de Universal van de Rada „de verwezenlijking van een der schakels van het

1) „Universal” — zo heette eertijds een verordening van een Oekraïense hetman (Kozakken-aanvoerder). — Vert.

Duitse plan om Rusland tot verbrokkeling te brengen”. De „Retsj” schreef:
„Het voorbehoud verandert geenszins de betekenis van het fundamentele feit, dat de Rada weigert voor zich zelf en voor het Oekraïense volk... aan de Voorlopige regering te gehoorzamen en dat zij zich tot regering van de Oekraïne heeft verklaard... Men moet erkennen, dat de heren Oekraïërs op onaangename wijze met Rusland de spot drijven”²⁷⁸).

Zo reageerde de bourgeoisie op de geringste poging om de „eenheid en ondeelbaarheid” van Rusland aan te tasten. Zij telde de Oekraïërs tot het kamp van de verraders en de Duitse agenten en waarschuwde, dat het optreden van de Rada

„op besliste wijze door alle maatschappelijke organisaties zal worden veroordeeld, met uitzondering wellicht van de meest onverzoenlijke aanhangers van de „desannexatie”, de bolsjewiki”²⁷⁹).

De vijandige uitingen van de burgerlijke imperialisten over de bolsjewiki versterkten slechts de sympathie ten opzichte van hen van de kant van alle democratische elementen, die voor de nationale bevrijding streden. Het was voldoende om de houding van de bourgeoisie en het standpunt van de bolsjewiki ten aanzien van de nationaliteiten van het vroegere tsaristische Rusland met elkaar te vergelijken, om te begrijpen, *zvie* de vriend van de onderdrukte nationaliteiten was.

De strijd om het Oekraïense vraagstuk bleef opvlammen. De sociaal-revolutionairen en de mensjewiki deden een zwakke, huichelachtige poging om een enigszins behoorlijk kompromis tussen de Rada en de Voorlopige regering te vinden. Hier kwam niets van terecht. Alle eisen van de Oekraïërs werden van de hand gewezen.

Lenin schreef in die tijd in zijn artikel „De Oekraïne en de nederlaag der regerende partijen van Rusland”:

„Het van de hand wijzen door de Voorlopige regering van deze bescheiden en gewettigde eisen was een ongehoorde schaamteloosheid, de brute onbeschaamdheid van kontra-revolutionairen, een echt verschijnsel van de politiek van Groot-russische „politierokels” en de sociaal-revolutionairen te zamen met de mensjewiki, die met hun eigen partijprogramma de spot drijven, duldden dit in de regering en verdedigden dit tot nu toe in hun kranten! Tot welk een schande zijn de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki gezonken! Hoe zielig zijn heden de uitvluchten van hun organen — de „Djelo Naroda” en de „Rabotsjaja Gazeta”. Een chaos, een warwinkel, „Leninisme in het nationale vraagstuk”, anarchie — zie hier welke uitdrukkingen, een brute landheer waardig, beide kranten tegenover de Oekraïërs bezigen”²⁸⁰).

De drie leden der regering, Kerenski, Tseretelli en Teressjenko, die begin Juli in Kiëw waren, sloten met de Rada een diplomatieke wapenstilstand. Deze verleende overigens aan de Oekraïniërs generlei reële rechten en beperkte zich slechts toent een toespeling op de mogelijkheid, dat er in de toekomst rechten zouden worden verleend. Maar ook deze overeenkomst verwekte vijandig lawaai in het burgerlijk kamp. De burgerlijke ministers gebruikten de Oekraïense onderhandelingen als voorwendsel, toen zij uit de Voorlopige regering traden. Toen de kadetten tijdens de Juli-gebeurtenissen in Petrograd tot deze stap overgingen verklaarden zij, dat zij wegens meningsverschillen inzake de Oekraïense kwestie uit het ministerie traden.

Toen in Augustus 1917 de kadetten wederom in de regering waren getreden werden de betrekkingen met de Oekraïne opnieuw en bovendien in nog sterkere mate slechter. De instructie van de Voorlopige regering van 4 Augustus annuleerde alle concessies, die aan de Oekraïne bij de Juli-overeenkomst waren gedaan. De instructie beperkte de grenzen van de Oekraïne tot de vijf Westelijke landbouw- goevernementen, het Donetsbekken en de goevernementen Jekaterina- slaw en Zwarte-Zee vielen er buiten. De omvang der werkzaamheden van de Rada werd eveneens tot op een minimum teruggebracht, men liet haar slechts enkele rechten op het gebied van het plaatselijk zelfbestuur.

De Centrale Rada trad in oppositie tegenover de Voorlopige regering. Vanaf dit ogenblik tot aan de Oktober-revolutie, werd onder de Oekraïniërs en zelfs onder de met de kleinburgerlijke nationalistien meegaande elementen de sympathie voor de bolsjewiki, wegens hun juiste nationale politiek, voortdurend en in toenemende mate sterker.

Ook met betrekking tot Finland bracht de Voorlopige regering het nationale vraagstuk niet tot oplossing. Op 7 Maart 1917 werd door haar een dekreet uitgevaardigd, waarin de onder Alexander I „geschonken” grondwet van het grootvorstendom Finland werd hersteld. Verder dan deze tsaristische grondwet ging de Russische bourgeoisie niet. Finland werd geen enkel nieuw recht verleend, zijn Landdag verkreeg niet de soevereine macht.

De volksmassa's van Finland eisten autonomie. De onderhandelingen naar aanleiding hiervan tussen de Finse Landdag en de Voorlopige regering werden in de loop der maanden April-Mei 1917 voortgezet. Het ontwerp van de autonomie, dat door de Landdag was ingediend, voorzag in de handhaving van Rusland's competentie inzake de buitenlandse betrekkingen en het militaire bestuur, zelfs de post van goeverneur-generaal van Finland bleef bestaan. De Voorlopige regering was het echter ook met dit ontwerp niet eens. Zij stelde de voorwaarde, dat de bijeenroeping en ontbinding van de Landdag een prerogatief moest zijn van de Russische regering, die

eveneens alle besluiten van de Landdag zou moeten bekrachtigen, die de belangen van Rusland raakten. Het recht om te bepalen welk soort kwesties „de belangen van Rusland raken”, werd hierbij aan den Russischen gouverneur-generaal verleend. In het wezen van de zaak bleef er van de zelfstandigheid van de Landdag niets over.

In antwoord op de eisen van de Voorlopige regering nam de Landdag op 5 Juli een wet aan over de soevereine rechten van de Landdag in alle kwesties, de militaire en buitenlandse zaken uitgezonderd. De Voorlopige regering antwoordde met een manifest over de ontbinding van de Landdag waarin gewezen werd op het feit, dat deze laatste zich het recht had toegekend om eigenmachtig de wil van de toekomstige Russische Konstituante te anticiperen.

„Laat het Finse volk zelf zijn lot overwegen. Beslist kan dit slechts worden in overeenstemming met het Russische volk”²⁸¹), zo werd er in het manifest der Voorlopige regering van 18 Juli 1917 gezegd. Onmiddellijk hierna liet de mensjewiek Gegets kori, later minister van buitenlandse zaken van het mensjewistische Georgië, de Landdag door troepen bezetten.

De afgevaardigden, die weigerden om zich aan het dekreet van de Voorlopige regering te onderwerpen, werden niet in het gebouw van de Landdag toegelaten.

In de Finse Landdag had in het begin van 1917 de sociaal- democratie, die een tamelijk sterke organisatie was, de meerderheid. Zij nam a-ktief deel aan de leiding van de bevrijdingsbeweging. De Finse sociaal-democratie had echter met betrekking tot het nationale vraagstuk geen principiële, konsekvente lijn en zakte daarom naar het burgerlijke standpunt af. Het opportunisme van de Finse sociaal- democratie besliste voor een bepaalde spanne tijds het lot van Finland ten gunste van een burgerlijke staatsinrichting. Dit werd ook in aanmerkelijke mate bevorderd door het feit, dat de bolsjewiki van Finland gedurende lange tijd niet met de mensjewiki hadden gebroken, geen scheuring van de sociaal-democratie hadden toegelaten.

Het standpunt van de bolsjewistische partij tegenover de nationale vrijheid van Finland kwam zowel in het besluit van de April- konferentie van het jaar 1917 bij het referaat van Stalin, als ook in een aantal artikelen van Lenin en van andere bolsjewiki volkomen duidelijk tot uiting.

Lenin schreef:

„De tsaar voerde een politiek van annexaties door en ruilde bruto- weg volgens een overeenkomst met andere monarchen het ene volk tegen het andere (de verdeling van Polen, de overeenkomst met Napoleon inzake Finland e.d.), zoals de landheren onder elkaar de lijfeigen boeren ruilden. De bour-

geoisie voerde, nadat zij republikeins was geworden, *dezelfde* politiek van annexatie op een meer geraffineerde, meer gemaskeerde wijze door... Kameraden arbeiders en boeren! Geeft niet toe aan de annexatie-politiek van de Russische kapitalisten, van Goetsjkow, Miljoekow, de Voorlopige regering met betrekking tot Finland, Koerland, de Oekraïne e.a.!”²⁸²).

Aan het einde van de zomer van het jaar 1917 begon men enerzijds met het organiseren van burgerlijke strijdafdelingen en anderzijds met dat van de Rode arbeidersgarde. De eersten waren met het politie-apparaat verbonden, de anderen met de troepenafdelingen van het Russische leger in Finland. De soldaten-massa's behorende tot de Finse troepenafdelingen waren in die tijd reeds begonnen naar het bolsjewistische standpunt over te gaan.

Nog scherper dan in Finland voerde de Voorlopige regering een imperialistische politiek door met betrekking tot de volken van het Oosten.

Er vielen in de nationale beweging van de volken van het Oosten na de Februari-revolutie twee hoofdstromingen op te merken: het unitarisme en het nationaal-federalisme. Het unitarisme werd door de Muzelmanse, in hoofdzaak de Tartaarse handelsbourgeoisie en door de nationalistisch gezinde intellectuelen ondersteund. Zij eisten alleen de afkondiging van de „cultureel-nationale autonomie”. De aanhangers van de „nationaal-territoriale federatieve beginselen” waren uit het midden van de jonge nationaal-industriële bourgeoisie afkomstig. In de federatieve beweging van de Muzelmannen had de Azerbeidsjanse bourgeoisie de leiding. Ook in Toerkestan werd op het Eerste en Tweede Kongres der Muzelmannen een besluit inzake het federalisme en de „nationaal-territoriale autonomie” aangenomen. In het besluit weerspiegelde zich o.a. de vrees van de nationale bourgeoisie voor de Russische revolutie, de wens om zich van haar af te grenzen.

Er waren in Toerkestan vergelijkenderwijze weinig bolsjewiki. Bovendien verdraaien vele plaatselijke bolsjewistische funktionarissen de lijn van de bolsjewistische partij inzake het nationale vraagstuk, begingen zij grove fouten bij hun houding tegenover de inheemse bevolking. Derhalve gelukte het aan de nationalistische partijen — de Kazachse „Allasj-orda” en de Oesbeekse „Oelema” — aanzienlijke lagen van de bevolking met zich mede te krijgen.

De burgerlijke Februari-revolutie bracht geen verbetering in de levensomstandigheden van de werkende massa's der onderdrukte volken in Midden-Azië.

„De Februari-revolutie, die de macht van de monarchie had omvergeworpen, gaf de macht weer in handen van hetzelfde tsaristische ambtenarenkorps en van de plaatselijke Russische koelakken. Het plaatselijke komitee van de Voorlopige regering,

dat uit deze elementen was samengesteld, stelde zich tot taak de Kirgiese bevolking te onderdrukken en uit te roeien, inplaats van haar rechtsgelijkheid te geven”²⁸³).

Zo karakteriseerde het program van de na de Februari-revolutie georganiseerde „Revolutionaire Kirgiese Jeugdbond”, de toestand in Midden-Azië.

De eerste daad van de Voorlopige regering inzake Toerkestan was het besluit van 18 Maart 1917 met betrekking tot de amnestie voor de beulen van de Kirgiese opstand van het jaar 1916. Alle Russische pogromhelden, die schuldig waren aan moord op en hoon aan de inheemse bevolking werden uit de gevangenis bevrijd. Het besluit van de Voorlopige regering verwekte de verbolgenheid der plaatselijke bevolking.

De verontwaardiging der onderdrukte nationaliteiten van Midden- Azië werd nog groter ten gevolge van de benoeming van N. N. Ssjenkin, een van de leiders van de partij der kadetten, tot voorzitter van het regeringskomitee voor Toerkestan. Het komitee matigde zich de rechten aan van den gouverneur-generaal van voor de revolutie. Aan het komitee werd het recht verleend om de kwestie te beslissen inzake het invoeren van plaatselijk zelfbestuur binnen de grenzen van Toerkestan en in het steppen-gebied (Kazachstan). Hierbij achtte het de Voorlopige regering niet nodig verder te gaan dan het invoeren van Zemstwo-instellingen, hoewel de bevolking autonomie eiste.

De Voorlopige regering deed beslist niets ter oplossing van het nationale vraagstuk.

Heel het gecentraliseerde burokratische apparaat van het tsarisme liet men in de nationale distrikten volkomen onaangetaast. De officiële taal was als voorheen voor alle volken de Russische taal. De staatsschool bleef eveneens Russisch. De eisen van de onderdrukte volken om hun nationale rechten te verlenen werden van de hand gewezen. In plaats van onmiddellijk de door de eeuwen opgehoopte brandende nationale noden en eisen te bevredigen, gaf de Voorlopige regering aan de onderdrukte nationaliteiten de raad om te wachten, totdat de Konstituante hun lot zou beslissen, de Konstituante, waarvan... het nog onbekend was, wanneer zij zou worden bijeengeroepen.

Indien er al tijdens het aan de macht zijn van de Voorlopige regering afzonderlijke nationale eisen werden ingewilligd, dan geschiedde dit buiten haar wil en tegen de wens van de bourgeoisie. Zo maakte bijvoorbeeld de Voorlopige regering een „grootmoedig” gebaar, door het besluit over de onafhankelijkheid van Polen te publiceren. Maar dit was reeds een jaar voor de Februari-revolutie door de Duitse keizerlijke regering gedaan, die Polen tot onafhankelijke staat had verklaard. De Russische bourgeoisie moest zich daarin schikken, omdat Polen doof de Duitse troepen was bezet en omdat

er toch niet de geringste hoop bestond, dat men het gewapender hand zou terug veroveren. Maar daar waar het grondgebied betrof, dat door Russische troepen was bezet, onderscheidde de politiek van de Voorlopige regering zich in niets van die der tsaristische regering.

De Voorlopige regering, die op het standpunt stond van de voortzetting van de imperialistische oorlog, weigerde begrijpelijkerwijze ondersteund door de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki — de elementaire eisen van de onderdrukte nationaliteiten van Rusland te bevredigen.

IV.

HET EERSTE ALRUSSISCHE SOWJET-KONGRES.

De persoonsverandering bracht geen veranderingen in het program van de Voorlopige regering. Alles bleef bij het oude, alleen met dit verschil, dat de regering die voor de diktatuur van de bourgeoisie streed, nu de ondersteuning van de sociaal-revolutionaire-mensjewistische Sowjets genoot.

De coalitie met de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki had de bourgeoisie geholpen om zonder nederlaag uit de April-krisis te geraken, maar het gelukte haar niet om de *oorzaken* van die crisis uit de weg te ruimen. De bloedige oorlog werd als voorheen voortgezet. Zoals ook vroeger het geval was, bleef de tegenstelling tussen de klassepositie van de brede massa's, die niet bij de oorlog waren geïnteresseerd en de vaderlandsverdediging-leuze „de oorlog tot het zegevierende einde” bestaan. En waar nu eenmaal de oorzaken van de crisis niet uit de weg waren geruimd, was de herhaling van nieuwe uitbarstingen onvermijdelijk. Juist daarom legde het Centraal-komitee van de bolsjewistische partij er de nadruk op, dat de leuzen van het ogenblik de volgende bleven:

1) *Uiteenzetting* van de proletarische lijn en van de proletarische weg om de oorlog te beëindigen.

2) *Kritiek* op de kleinburgerlijke politiek van het vertrouwen in en het kompromis met de regering der kapitalisten.

3) Propaganda en agitatie van groep tot groep *in elk regiment*, op *elke* fabriek, in het bijzonder onder de meest achterlijke massa der bedienden, der ongeschoolde arbeiders enz., want de bourgeoisie poogde in dagen van crisis vooral op hen te steunen.

4) *Organisatie, organisatie* en nog eens *organisatie* van het proletariaat: op elke fabriek, in elk distrikt, in elke wijk²⁸⁴).

De strijd om de massa's was in een nieuwe periode getreden. De bolsjewiki voerden het besluit van het Centraal-komitee van

de bolsjewistische partij uit — „naar de fabrieken, in de massa's” en gingen naar de massa's, naar de arbeidersdistrikten. Met overleg en koen openden zij het volk de ogen voor het kontra-revolutionaire wezen van de Voorlopige regering en de kompromis-politiek van de sociaal-revolutionaire-mensjewistische leiders van de Petrogradse Sowjet.

De sociaal-revolutionairen en de mensjewiki zetten er alles op om de agitators-Leninisten niet bij de regimenten toe te laten. Op de meetings goten de kompromis-politici stromen van vuil en laster over de bolsjewiki uit. Evenwel de hardnekkigheid en de overtuiging, dat zij gelijk hadden, de duidelijke en preciese leuzen van de partij van Lenin deden het hunne. Zich bevrijdend van de patriottische bedwelming der burgerlijke redevoeingen riepen de soldaten en de arbeiders steeds vaker „weg met de koppelaars” en eisten de verwijdering van de sociaal-revolutionaire en mensjewistische zwetsers uit de kazernes en de fabrieken. De eenvoudige en zakelijke redevoeingen der bolsjewiki werden met steeds toenemende aandacht aangehoord.

Het massa-werk, dat de rijen van de bolsjewiki aanvulde en versterkte, ontwikkelde zich in de eerste plaats bij de onderste arbeidersorganisaties, bij de fabrieks- en bedrijfskomitees en in de vakverenigingen. Nadat de Russische arbeidersklasse het absolutisme had omvergeworpen, begon zij met een snelheid zonder voorbeeld in de geschiedenis, zich organisatorisch te verenigen. Alleen in Maart en April ontstonden er in Petrograd en in Moskou meer dan 130 vakverenigingen. In geheel Rusland telde men in die tijd reeds ongeveer 2000 vakverenigingen.

Deze voorjaars-overstroming van organisatie-scheppingskracht der massa's werd overal door de bolsjewiki geleid. Bijzonder snel nam de invloed van de bolsjewiki in de fabrieks- en bedrijfskomitees toe. De Petrogradse konferentie van fabrieks- en bedrijfskomitees, die van 30 Mei tot 3 Juni plaats had, verliep geheel en al onder bolsjewistische leiding en diende als een goede graadmeter van de groei van de invloed der bolsjewistische partij op de arbeidersklasse. Met betrekking tot de maatregelen van de strijd tegen het economische verval nam de konferentie met overweldigende meerderheid van stemmen Lenin's resolutie aan. De resolutie der mensjewiki kreeg slechts 13 van de 421 stemmen. De resolutie van de konferentie eindigde met op het feit te wijzen, dat de succesvolle verwezenlijking van alle genoemde sociale en economische maatregelen, noodzakelijk voor de arbeidersklasse, alleen mogelijk zou zijn bij de overgang van de staatsmacht in handen van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden. In weerwil van de mensjewistische theorie van de „neutraliteit” en de onafhankelijkheid van de politieke partijen werden

de vakverenigingen, gebied door de bolsjewistische leuzen, steeds meer in de politieke strijd betrokken.

De brede massa's van de werkers konden niet met één slag van de ideeën van de strijd voor het socialisme worden doordrongen en zich bewust aan de kant van de proletarische revolutie scharen. Zij waren tegen de bourgeoisie, die de oorlog rekte, maar nog ver verwijderd van het bewustzijn der mogelijkheid om de macht in eigen handen te nemen. Men moest hen op kundige wijze voor de klasse-leuze „Alle macht aan de Sowjets” winnen. In dit verband speelde bij de mobilisatie van de werkers de leuze „Weg met de tien kapitalistische ministers” een grote rol. Eenvoudig en begrijpelijk bevorderde deze leuze de ontmaskering van de mensjewiki en de sociaal—revolutionairen, die hardnekkig trachtten om het tiental „kapitalistische ministers” in de regering te behouden, en bewees zij de noodzakelijkheid van de overgave van de macht in handen van de Sowjets.

De kracht van de agitatie der bolsjewistische partij lag ook besloten in de kunst om tot de massa's te gaan, om aan hun elementaire ontevredenheid in treffende leuzen vorm te geven.

„...Voor de overwinning van de revolutie — schreef Stalin naar aanleiding van de wonderbaarlijke suksessen onzer partij — indien deze revolutie werkelijk een volksrevolutie zal zijn, die miljoenen massa's omvat, is de juistheid van de partyleuzen alleen niet voldoende. Voor de overwinning van de revolutie is nog een noodzakelijke voorwaarde vereist en wel: dat de massa's zelf aan de hand hunner eigen ervaring zich van de juistheid dezer leuzen overtuigen. Alleen dan worden de leuzen van de partij de leuzen van de massa's zelf. Alleen dan wordt de revolutie werkelijk een volksrevolutie”²⁸⁵).

De taktiek van de bolsjewiki onder Lenin's leiding bestond in deze periode hierin, stap voor stap de brede massa's tot het begrip van de leuzen van de partij, tot de strijd voor deze leuzen te brengen.

De resultaten van het strijdvaardige, ingespannen werk van de bolsjewistische partij bleken spoedig bij twee beslissende gebeurtenissen: bij de strijd op het Eerste Kongres der Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden en bij de daarmee in verband staande Juni-demonstratie in Petrograd.

Het Eerste Alrussische Sowjet-Kongres werd op 3 Juni geopend. Er waren op het Kongres meer dan 1000 afgevaardigden aanwezig, onder wie 822 personen met beslissende stem — de overigen met raadgevende stem. Het klein-burgerlijke blok der sociaal-revolutionairen en mensjewiki had op het Kongres de overweldigende meerderheid: de sociaal-revolutionairen hadden 285 mandaten, de mensjewiki — 248. De kleine frakties gingen bijna zonder voorbehoud met de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki mede. De bolsjewiki hadden in het geheel 105 afgevaardigden.

De sociaal-revolutionairen en de mensjewiki openden op plechtige wijze het kongres en gaven het de naam van het Kongres der „revolutionaire democratie”. Met dit begrip omvatten de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki de arbeiders, de boeren, de stedelijke kleine burgerij, de in loondienst zijnde intellectuelen, de ambtenaren, de personen der vrije beroepen en ten slotte eenvoudig de „mensen met opvoeding”, ongeacht hun klassepositie.

Het was den mensjewiki en sociaal-revolutionairen voordelig om het proletarische bewustzijn met een vage terminologie te vertroebelen. De klinkende en buitengewoon algemene formulering „revolutionaire democratie” kwam uitstekend met hun klein-burger-lijke aard overeen en schonk hun de mogelijkheid om in het politieke leven een op de voorgrond staande rol te spelen.

Op het Kongres waren 305 Sowjets van arbeiders-, soldaten-, en boerenafoerdigden verenigd, 53 Sowjets van gebieds- en goevernementscentra, 21 organisaties van het aktieve leger, 8 militaire organisaties uit het achterland en 5 organisaties van de vloot.

Onder de verhoudingen van de Russische revolutie was dit de enige georganiseerde en gewapende kracht. Niemand kon zich tegen de kracht van de Sowjets verzetten. En desniettemin legde het Kongres een volkomen machteloosheid aan de dag. Terwijl het Kongres in het wezen van de zaak alle mogelijkheden voor het scheppen van een reële macht bezat, wees het toch het organiseren van de macht van de hand. Dit had zijn eigen logika, zijn eigen wetmatigheid. De mensjewiki en de sociaal-revolutionairen, die aan het hoofd van de Sowjets stonden en die vreesden om zonder de kapitalisten de macht te grijpen, onthoofden feitelijk de revolutie. Zij deden alles om de revolutionaire energie van de arbeiders en de boeren te ontzenuwen. De stormachtige scheppingskracht van de massa's werd in kleinigheden versplinterd. Het revolutionaire initiatief van het ontwaakte volk vond geen aanwending en werd verkwist in onvruchtbare pogingen om de belangen van de arbeiders en de kapitalisten te verzoenen. Inplaats van aktieve strijd tegen de brutaal wordende kapitalisten — het propageren van scheidsgerechten, waar alles door de vertegenwoordigers der regering werd beslist. Inplaats van de oproep tot strijd voor de onmiddellijke verbetering van de toestand — de oproep om te wachten tot het einde van de oorlog en de bijeenroeping van de Konstituante! Inplaats van de vrede — de oorlog tot het zegevierende einde!

De belangen van de arbeidersklasse en van de boeren met weinig grond werden systematisch aan de bourgeoisie ten offer gebracht. De mensjewiki en de sociaal-revolutionairen dienden als transmissie-riem, met behulp waarvan de bourgeoisie de arbeiders en de boeren aan zich ondergeschikt maakte.

Waar kwam de rol van de Sowjets op neer bij hun onwil om de

macht in eigen handen te nemen? Men hoorde referaten aan. Er werd een vervelende, eindeloze discussie gehouden over het vraagstuk van „het wezen van de macht”. Er werden lange, verwaterde, tot niets verplichtende resoluties aangenomen. „Ze kwamen bijeen, vergaderden, spraken en rookten” — zeiden de arbeiders op geestige wijze naar aanleiding van de werkzaamheid van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki.

Als eerste punt van de agenda figureerde op het Kongres de kwestie over de verhouding tot de Voorlopige regering aangaande het scheppen van een revolutionaire macht. De mensjewiki en de sociaal-revolutionairen verwierpen op besliste wijze de gedachte aan de overgang van de macht aan de Sowjets. Verschrikt door de sabotage van de bourgeoisie, gewend om haar loopjongens te zijn, infiltreerden de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki de massa's met een verdraaide voorstelling van het karakter van de macht. De leider van de mensjewiki Tseretelli verklaarde nadrukkelijk op het Kongres:

„Op het huidige ogenblik bestaat er in Rusland geen politieke partij, die zou zeggen: geeft de macht in onze handen, treedt af, wij zullen uw plaats innemen...”²⁸⁶).

— Zulk een partij bestaat er niet in Rusland! — riep Tseretelli luidkeels en met klem de stilgeworden zaal in.

En plotseling, als een donderslag, klonk het antwoord:

— Er bestaat zulk een partij!

Dit slingerde Lenin in naam van de partij der bolsjewiki den mensjewiki toe.

Het was alsof er een elektrische stroom door de zaal ging. Het dommelende sociaal-revolutionaire-mensjewistische auditorium ontwaakte en er weerklonk een gegons van stemmen. De afgevaardigden stonden op en poogden dengene te zien, die deze uitdaging den heren in het gelaat had geslingerd. De verschrikte leiders in het presidium begonnen zich druk te roeren. Maar Lenin schreed reeds naar het podium.

„Hij heeft gezegd: dat er in Rusland geen politieke partij bestaat, die zich bereid zou verklaren om de macht geheel en al in haar handen te nemen, — zeide Lenin. Ik antwoord: „Zulk een partij is er!” Geen enkele partij kan dit van de hand wijzen, en onze partij zal dit niet van de hand wijzen: ieder ogenblik is zij bereid om de macht geheel en al in haar handen te nemen”²⁸⁷).

Tegenover de beginselloze, laffe, dubbelhartige tactiek van de mensjewiki werd de koene, vaste lijn van het bolsjewisme gesteld.

Vele afgevaardigden kenden Lenin slechts uit de lasterlijke artikelen O
O
van de burgerlijke en de sociaal-revolutionaire-mensjewistische

kranten. De gewone afgevaardigden wilden dezen leider van de bolsjewiki horen, over wien de verdedigers van de belangen der bourgeoisie en der kleine burgerij zo veel en zo kwaadaardig hadden geschreven. Zij wilden van hem persoonlijk de uiteenzetting horen van de bolsjewistische opvattingen. De afgevaardigden werden stil en luisterden naar de rustige, overtuigende redevoering.

De leiders van het Kongres, die dit bemerkten, ontvingen Lenin's verklaring met gelach en kritische opmerkingen.

„Gij kunt lachen zoveel ge wilt — antwoordde Lenin hun, maar als de burger-minister ons met betrekking tot deze kwestie op één lijn stelt met de rechtse partij, dan zal hij het verschuldigde antwoord krijgen... Schenkt ons vertrouwen en wij zullen U ons program geven. Onze konferentie van 29 April heeft dit program opgesteld. Helaas houdt men met dit program geen rekening en laat men zich daardoor niet leiden. Het is blijkbaar nodig om het op populaire wijze uiteen te zetten''²⁸⁸).

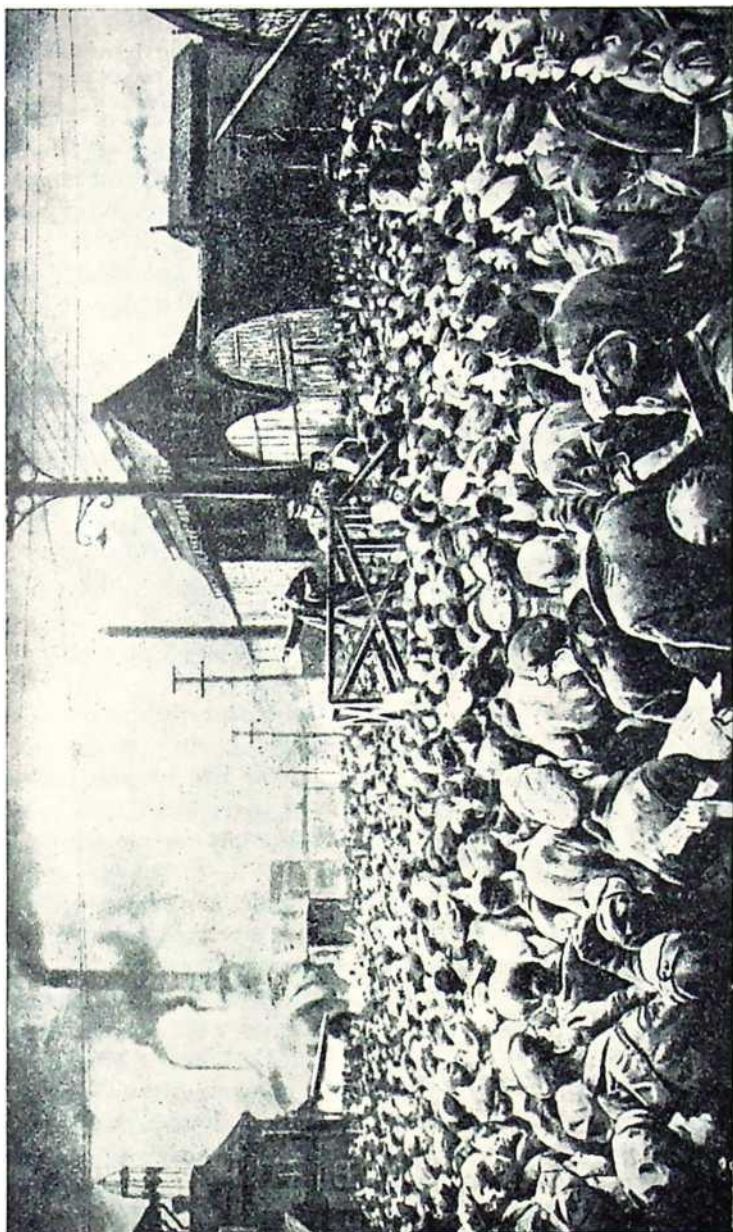
En Lenin begon de belangrijkste besluiten van de April-konferentie van de partij der bolsjewiki uiteen te zetten.

Naar gelang de redevoering vorderde begon ook de stemming van de afgevaardigden, vooral die der soldaten zich geleidelijk te veranderen. Zij namen gretig Lenin's woorden over de roofzuchtige oorlog in zich op, die door de regering werd voortgezet, zijn woorden over de vrede, die noch de burgerlijke regering, noch haar kleinburgerlijke bondgenoten wilden en konden tot stand brengen. Stap voor stap deed Lenin de mist van leugens en laster optrekken en bracht hij op harmonische, buitengewoon bevattelijke wijze het program naar voren.

De tijd die aan Lenin was toegestaan was afgelopen. Van de voorste rijen, waar de leiders zaten, klonk een stem: „Geef hem verder geen tijd meer”. In de zaal ontstond een onbeschrijfelijk lawaai. Er weerklonken protesten en eisen om de tijd te verlengen. Er weerklonk applaus. Het groeide aan en omvatte een steeds grotere massa der afgevaardigden. Het presidium liet onder de druk van de protesten over het voorstel stemmen en was genoodzaakt Lenin's spreektijd te verlengen. De kwestie was door de gewone afgevaardigden beslist, door de soldaten en de arbeiders, tot wie het rustige en overtuigende woord van Lenin was doorgedrongen.

Onder het applaus van dit gedeelte van het Kongres eindigde Lenin zijn redevoering:

„De overgang van de staatsmacht aan het revolutionaire proletariaat met de steun van het armste deel van de boeren is de overgang naar de revolutionaire strijd voor de vrede in de meest gunstige, de meest pijnloze vormen, die de mensheid slechts kent, de overgang naar een toestand, waarin de

O
p
t
r
e
d
e
n
v
a
n
L
e
n
i
n
d
e
P
o
e
t
i
l
o
w
f
a
b
r
i
e
k
t
e
P
e
t
r
o
g

macht en de o vermaning, zowel in Rusland als in de gehele wereld, aan de revolutionaire arbeiders zullen zijn verzekerd”²⁸⁹).

Lenin's verklaring, dat de bolsjewiki bereid waren om de macht in handen te nemen, kwam in het middelpunt van de aandacht van het gehele Kongres te staan. De volgende sprekers der mensjewiki en der sociaal-revolutionairen traden slechts op om tegen Lenin stelling te nemen. Kerenski, Skobelew, Tsjernow, Filippowski, Dan en anderen trachtten op elke manier te bewijzen, dat de overeenkomst met de bourgeoisie noodzakelijk was en eisten, dat het Kongres de regering der Russische kapitalisten zou ondersteunen.

In de resolutie, die door de fractie der bolsjewiki was voorgesteld, werd een scherpe karakteristiek gegeven van de Voorlopige regering. Er werd op gewezen, dat zij niet in staat was om het land van het verval te redden en den werkers de vrede te geven. De resolutie ontmaskerde de „socialistische” mensjewiki, die met hun autoriteit de kontra-revolutionaire regering dekten. Nadat de resolutie der bolsjewiki de nadruk had gelegd op de volledige ineenstorting van de politiek van het kompromis met de bourgeoisie stelde zij voor, om de staatsmacht in handen te geven van de Alrussische Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden.

Wat stelden nu de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen tegenover de revolutionaire taktiek der bolsjewiki? In de door het Kongres aangenomen resolutie van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki werd gezegd:

„De overgang van de gehele macht aan de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden zou in de periode van de Russische revolutie, die wij beleven, haar kracht aanmerkelijk verzwakken, te vroeg elementen van haar afstoten, die in staat zijn haar te dienen en zou het gevaar ener verplettering der revolutie doen ontstaan”²⁹⁰).

Het Eerste Kongres van de Sowjets toonde aanschouwelijk hoe diep de afgrond was tussen de revolutionaire partij van het proletariaat — de bolsjewiki — en de vertegenwoordigers van de kleinburgerlijke partijen — de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen. De laatsten meenden, dat de revolutie geëindigd was. Verder dan de overgang van de staatsmacht in handen van de bourgeoisie wensten zij niet te gaan en konden zij ook niet gaan, want dit was in strijd met hun belangen. Dit verklaarde ondubbelzinnig de mensjewiek Dan, toen hij op het kongres met een aantal anderen kritiek op het door Lenin naar voren gebrachte program uitbracht.

„Indien wij thans een volkomen socialistisch ministerie zouden hebben — zeide hij — dan moeten wij zeggen, dat dit ministerie geen andere politiek dan die van de burgerlijke revolutionaire democratie zou kunnen voeren. En dit moeten

wij in het oog houden, ook dan, wanneer het zou gebeuren, dat de macht in onze handen zou vallen”²⁹¹).

Tot geluk van de revolutie is dit niet geschied: de macht is Dan niet in handen gevallen.

Het tweede schitterende optreden van Lenin op het Kongres had plaats bij het vraagstuk over oorlog en vrede. Lenin onderwierp de huichelachtige kompromis-politiek, d.w.z. de koppelarij-politiek van de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen inzake de kwesties van oorlog en vrede aan een vernietigende kritiek. Nadat hij het Kongres herinnerd had aan de oproep van de Petrogradse Sowjet aan de volkeren der wereld van de 14de Maart, waarin gezegd werd: „Weigert als een werktuig van verovering en geweldpleging te dienen in de handen van de koningen, de landheren en de bankiers”, zeide Lenin:

Indien gij zegt: „Weigert als een werktuig te dienen in de handen van uw bankiers,” maar uw eigen bankiers in het ministerie toelaat en naast de ministers-socialisten doet plaats nemen, dan brengt gij heel uw oproep tot niets terug, dan verwerpt gij metterdaad uw eigen politiek...”²⁹²).

„Gij hebt U in tegenstellingen zonder uitweg verstrikt... — onderstreepte Lenin in een andere passage van zijn redevoering —, gij raadt andere volken aan „Weg met de annexaties,” maar bij U zelf voert gij ze door. Tot andere volkeren zegt gij : „werpt de bankiers omver,” maar uw eigen bankiers werpt gij niet omver”²⁹³).

Het standpunt van de meerderheid van het kongres met betrekking tot de voornaamste vraag omtrent de organisatie van de macht besliste van tevoren tevens alle overige vraagstukken. Doordat het Kongres de macht in handen van de bourgeoisie liet, bracht het daarmede de betekenis van zijn halfslachtige besluiten tot niets terug.

De bolsjewiki dienden bij de voornaamste vraagstukken hun eigen voorstellen in en verdedigden deze. Deze voorstellen schiepen een platform voor de mobilisatie van de massa's voor de revolutionaire strijd. De bolsjewiki wendden zich over het hoofd van de sociaal-revolutionaire-mensjewistische leiders en van het Sowjet-Kongres tot de massa's. De weerklank van de redevoeringen van Lenin en die van de bolsjewistische resoluties drongen diep door in de lagen van de werkers, deden hun verbolgenheid tegen de aanhangers van het kompromis ontbranden en waren met sukses behulpzaam om het klassebewustzijn der arbeiders te verhogen.

Een duidelijk voorbeeld van de groei van de invloed der partij op de massa's was de Juni-demonstratie, die in de dagen van het Kongres plaats vond.

DE JUNI-DEMONSTRATIE.

De Juni-demonstratie kwam evenals de April-demonstratie op elementaire wijze tot stand. Evenwel, de bolsjewiki hadden in die tijd reeds sterke steunpunten in de arbeidersmassa's van Petrograd. In onderscheid tot de April-demonstratie konden de bolsjewiki in Juni de op elementaire wijze aangroeiende ontevredenheid reeds in de bedding van de georganiseerde strijd leiden. Terwijl het Centraal- Komitee der bolsjewistische partij aan de beweging vorm verleende en ze verdiepte, had het op 10 Juni een vreedzame demonstratie vastgesteld. De demonstratie zou moeten worden gehouden onder de bolsjewistische leuzen: „Alle macht aan de Sowjets”, „Weg met de tien ministers-kapitalisten”, „Arbeiders-kontróle op de produktie”, „Brood, vrede, vrijheid”. Deze vreedzame demonstratie moest aan het Sowjet-kongres de wil van de Petrogradse arbeiders en soldaten tonen, die de overgave van de gehele staatsmacht in handen van de Sowjets eisten.

De verontwaardiging van de massa's werd vergroot door de beschikking van de Voorlopige regering inzake de uitzetting van de anarchisten uit het landhuis van de voormalige tsaristische groot- waardigheidsbekleder Doernow. Het bevel van de Voorlopige regering viel op een gloeiende bodem — de anarchisten hadden slechts een deel van het gebouw in gebruik, het grootste gedeelte van het landhuis was door de Roodgardisten en vakverenigingen bezet. De arbeiders van het Wyborg-distrikt, waar het landhuis van Doernow was gelegen, kwamen in beweging. Zij zagen in de handelwijze der Voorlopige regering een rechtstreekse verdediging van de gewezen ministers, die zich door bijzondere toewijding aan het absolutisme hadden onderscheiden. De verbolgenheid nam toe en sloeg van het ene distrikt op het andere over. De demonstratie beloofde tot een groots protest uit te zullen groeien tegen de politici van het kom- promis, die de Voorlopige regering ondersteunden, zij dreigde elk vertrouwen in hen van de kant van het Petrogradse proletariaat te ondermijnen óf hen te dwingen de weg van een vaste revolutionaire politiek te betreden.

De leiders van de partijen van het kompromis, die de lucht kregen van de in voorbereiding zijnde demonstratie, hieven een geschreeuw aan over een bolsjewistische samenzwering. Zij verklaarden op het Sowjet-kongres, dat de kontra-revolutionairen de bolsjewistische demonstratie wilden gebruiken en lieten door het Kongres een besluit aannemen, waarbij de demonstratie werd verboden. Voor het geval zij zich zouden verstouten toch de straat op

te gaan werden de bolsjewiki met buitengewone maatregelen bedreigd, hun verdrijving uit de Sowjets daarbij inbegrepen.

Spoedig echter kwam de werkelijke oorzaak aan het licht, waarom de demonstratie was verboden. Op 11 Juni had er een verenigde zitting plaats van het presidium van het Sowjet-Kongres, het Uitvoerend Komitee van de Petrogradse Sowjet, het Uitvoerend Komitee van de Sowjet van boerenafgevaardigden en de bureau's van alle fracties van het Kongres. De zitting werd tot een gericht over de bolsjewistische partij. De mensjiewiek Dan, die aan het hoofd van een speciale kommissie de kwestie van de demonstratie had onderzocht, diende een resolutie in, die de bolsjewiki veroordeelde:

„De poging van de bolsjewistische centrale instanties om gebruik te maken van de ontevredenheid en de verontwaardiging der brede werkende massa's, ontstaan op de grondslag van de ernstige economische crisis, door op 9 Juni een demonstratie te organiseren onder de leuzen der omverwerping van de Voorlopige regering en het grijpen van de macht door de Sowjets was een politiek avontuur, welker gevolgen geheel en al aan de kontra-revolutie ten nutte zouden zijn gekomen”²⁹⁴).

Dan verklaarde wederom, dat de oorzaak van het verbieden van de demonstratie juist in het feit was gelegen, dat de kontra-revolutie het op straat verschijnen van de arbeiders en de soldaten zou gebruiken. Maar niemand voerde ook maar enige gegevens of feiten aan, die deze verklaring bevestigden. Allen beweerden eenstemmig, dat de bolsjewiki achter de rug van het Sowjet-Kongres een samenzwering zouden voorbereiden en zich voor een gewapend optreden uitrusten.

De werkelijke oorzaak van het verbod en van de woede verklapte de mensjiewiek Tseretelli:

„De resolutie van Dan deugt niet. Thans zijn dergelijke resoluties niet nodig. Wat geschied is, is niets anders dan een *samenzwering*'> een samenzwering voor het omverwerpen der regering en voor het grijpen van de macht door de bolsjewiki, die weten, dat zij langs andere wegen deze macht nooit zullen verkrijgen... Laten de bolsjewiki ons maar beschuldigen, thans gaan wij tot andere methoden van strijd over. Men moet die revolutionairen, die het wapen niet op waardige wijze weten te dragen, dat wapen afnemen. Men moet de bolsjewiki ontwapenen... Men mag in hun handen geen mitrailleurs en geweren laten. Wij zullen geen samenzweringen toelaten”²⁹⁵). De kontra-revolutionaire redevoering van Tseretelli toonde de volledige onbekwaamheid van de kleinburgerlijke partijen tot het voeren van een zelfstandige politiek en hun buitengewone vrees voor het revolutionaire optreden van het proletariaat. Woede is een slechte raadgever: Tseretelli verklapte in de hitte van zijn geprikkeldheid,

dat de sociaal-revolutionairen en mensjewiki de overgave van de volle macht aan de kontra-revolutionaire bourgeoisie voorbereidden, dat zij de weg zuiverden voor een militaire diktatuur van het type van generaal Cavaignac in Frankrijk. Lenin schreef toen naar aanleiding hiervan:

„Niet Tseretelli of Tsjernow persoonlijk en zelfs niet Kerenski zijn uitverkoren om de rol van Cavaignac te spelen — hiervoor zullen andere lieden worden gevonden, die op het passende ogenblik tot de Russische LouisBlanc's zullen zeggen: „verdwij”, — maar de Tseretelli's en de Tsjernow's zijn de leiders van zulk een kleinburgerlijke politiek, die het verschijnen van de Cavaignacs mogelijk en onvermijdelijk maakt... Want Cavaignac is geen toeval — zijn „komst” is geen op zich zelf staand feit. Cavaignac is de vertegenwoordiger van een klasse (van de kontra-revolutionaire bourgeoisie), de doorvoerder van haar politiek. En juist deze klasse, juist deze politiek wordt *thans* reeds door U ondersteund, mijne heren sociaal-revolutionairen en mensjewiki!”²⁹⁶).

Het besluit inzake het verbod van de demonstratie was genomen door het Sowjet-Kongres, dat geacht werd het hoogste orgaan van de Sowjets te zijn. Het Centraal-Komitee van de bolsjewistische partij hield daar rekening mede en onderwierp zich aan het besluit van het Kongres; het zegde de demonstratie af, die voor de 10de Juni was vastgesteld. Maar het was moeilijk om dit besluit door te voeren, aangezien het besluit om de demonstratie af te zeggen laat in de avond van de vorige dag was genomen. De bolsjewiki slaagde er evenwel in, de massa's van straatdemonstraties terug te houden. Dit was de eerste ervaring met de doorvoering ener ingewikkelde en moeilijke manoeuvre: de terugtocht te organiseren onder omstandigheden, als de elementaire ontevredenheid van de massa's buiten de perken treedt.

De sociaal-revolutionairen en de mensjewiki hadden de bolsjewistische demonstratie verboden, maar zij hadden daarmee de oorzaken niet weggenomen, die de massa's tot aktie aandreven. De kongresafgevaardigden, die in de bedrijven en bij de regimenten waren geweest, hadden daar overal onder de arbeiders en soldaten gemor en een stormachtig, ziedend krachtsgevoel kunnen waarnemen, een verbolgenheid, die elk ogenblik naar buiten kon doorbreken.

Toen de afgevaardigden mededeling hadden gedaan over hun indrukken, besloot het Kongres voor 18 Juni een manifestatie vast te stellen, om aan de stemming van de massa's een uitweg te verschaffen en te trachten hen onder de kompromis-leuzen met zich mede te krijgen. Bovendien willen de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki hun krachten met die der bolsjewiki meten en rekenden 206

zij er op, dat zij de leiding der manifestatie in handen zouden kunnen nemen.

De achttiende Juni werd niet toevallig voor de manifestatie uitgekozen. De kleinburgerlijke leiders wistfen, dat op die dag het offensief aan het front zou beginnen. De manifestatie van vertrouwen in het Kongres moest tevens het offensief aan het front goedkeuren.

Maar de kompromis-politici hadden zich verrekend. Op 18 Juni verschenen er ongeveer 500.000 arbeiders en soldaten op straat. Van alle kanten der stad trokken er demonstraties met rode vaandels en revolutionaire leuzen naar het centrum. De overweldigende meerderheid der demonstranten marcheerde onder de bolsjewistische leuzen. Uiterst zelden waren er enkele plakaten met de uitdrukking van vertrouwen in de Voorlopige regering te zien. En die werden met gefluit en gelach ontvangen en de kleine groepen, die onder het teken van het „vertrouwen” marcheerden, haastten zich zo spoedig mogelijk door te lopen.

De laaghartige laster over de samenzwering van de bolsjewiki werd door de demonstratie als rook verdreven. Van wat voor een samenzwering kon er sprake zijn als het gehele revolutionaire Petrograd op straat zijn wil demonstreerde? Plet was duidelijk hoe de krachten waren verdeeld: vóór „het vertrouwen in de regering” waren kleine groepjes op elkaar gedrongen demonstranten, vóór de bolsjewistische leuzen — de massa van honderdduizenden arbeiders.

Stalin beschreef als volgt deze demonstratie:

„Een bijzonderheid sprong in het oog: geen enkel bedrijf, geen enkele fabriek, geen enkel regiment had de leuze „vertrouwen in de regering” opgesteld. Zelfs de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen hadden *vergeten* (beter — hadden er niet toe kunnen besluiten) om deze leuze op te stellen. Bij hen kon men vinden wat men maar wilde: „weg met de scheuring”, „voor de eenheid”, „ondersteuning van de Sowjet”, „voor het algemene onderricht” (wie niet wil, die hore niet, maar verhinder ons niet te liegen¹)) — alleen de hoofdzaak was er niet: er was niet *het vertrouwen* in de Voorlopige regering, zelfs niet met het sluwe voorbehoud — „in zover als”. Slechts drie groepen hadden er toe kunnen besluiten de leuze van het vertrouwen op te stellen, maar ook die moesten het berouwen. Dat waren een groep kozakken, de groep van de „Boend” en de groep van de „Eenheid” van Plechanow. „De heilige drie-eenheid” spotten de arbeiders geestig op het Mars-veld. Twee van de groepen werden door de arbeiders, onder de kreten „Weg er mee”, gedwongen om de vaandels op te rollen (de

„Boend” en de „Eenheid”). Bij de kozakken, die er niet in toestemden om het vaandel op te rollen, werd het later stuk gescheurd. En een onbekende vlag met „vertrouwen”, die bij de ingang naar het Marsveld dwars „door de lucht” was gespannen, werd door een groep soldaten en arbeiders onder goedkeurende opmerkingen uit het publiek vernietigd: „het vertrouwen in de Voorlopige regering „hing in de lucht”²⁹⁷).

In het kort gezegd — wantrouwen jegens de regering van de kant der overweldigende meerderheid van de demonstranten en tegelijkertijd in het oog springende lafheid van de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen, die niet „tegen de stroom” in durfden te gaan — dat was de algemene indruk van de demonstratie.

De demonstratie bracht de geweldige toename van de invloed der bolsjewistische partij aan het licht. Niet alleen dat de massa's bolsjewistische vandenls met zich meedroegen en de bolsjewistische leuzen ondersteunden.

Duizenden arbeiders noemden zich openlijk bolsjewiki.

De kompromis-politici konden hun nederlaag niet verbergen.

Het Centraal-orgaan van de mensjewiki verklaarde, dat men gehoopt had, de demonstratie in het teken van het vertrouwen in de Sowjets en de Voorlopige regering door te voeren, maar dat in werkelijkheid

„de manifestatie van .de 18de Juni geworden was tot een manifestatie van wantrouwen jegens de Voorlopige regering...

Demonstratie van revolutionaire matrozen tijdens de Juni-dag in Petrograd.

Van buiten beschouwd maakte de manifestatie van de 18de Juni een depresserende indruk. Het scheen alsof het revolutionaire Petrograd met het Alrussische Sowjet-Kongres van mening verschilde. Enige dagen geleden... had het Kongres zijn vertrouwen in de Voorlopige regering uitgesproken.

Op de achttiende Juni drukte het revolutionaire Petrograd als het ware zijn volledig wantrouwen jegens de Voorlopige regering uit²⁹⁸).

Het fiasco, dat de kleinburgerlijke aanhangers van het kompromis bij het Petrogradse proletariaat hadden geleden, werd door de gehele burgerlijke en mensjewistische pers erkend.

Allen spraken eenstemmig over de overwinning van de bolsjewiki: de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen gekrenkt, de kadetten vol zorg en de monarchisten met leedvermaak.

„De Zondag-demonstratie bracht de volledige zegepraal van het bolsjewisme onder het Petrogradse proletariaat en het garnizoen aan het licht²⁹⁹), —

dit was de konklusie, waartoe alle waarnemingen de linksmensje-wistische „Nowaja Zjizjn³⁰⁰”) hadden gebracht.

Maar bijzondere bezorgdheid verwekte de demonstratie onder de bourgeoisie.

VI.

HET OFFENSIEF VAN DE RUSSISCHE TROEPEN AAN HET FRONT.

De bourgeoisie volgde nerveus de houding, die de kompromis-politici aannamen. Zij voelde reeds lang, dat de bodem onder hun voeten wankelde. De kadetten, de leidende partij van de bourgeoisie en de landheren beoordeelden steeds pessimistischer de afnemende invloed van hun „bondgenoten” — de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki. De reactie zocht koortsachtig nieuwe methoden om de massa's aan hun kant te houden. Zulk een middel moest volgens de algemene opvatting van de bourgeoisie en van haar kleinburgerlijke bondgenoten het offensief aan het front worden. De berekening van de kadetten was uiterst eenvoudig: met de hulp van de mensen van het kompromis het leger tot het offensief brengen. De voortzetting van de oorlog zou onafwendbaar de versterking der soldateska met zich meebrengen. Daardoor zou de dubbele macht worden vernietigd en heel de soevereine macht zou in de handen van de bourgeoisie overgaan. De suksessen aan het front zouden een nieuwe

1) „Het nieuwe leven” — Vert.

golf van patriottisme verwekken en de stemming voor de vaderlands-verdediging versterken. Onder het gebulder van de oorlog zou men de brandende vraagstukken van de revolutie — de vraagstukken van de grond, van de toestand der arbeiders — kunnen uitstellen en daarna geheel en al van de agenda af voer en.

Zich rechtvaardigend door de noodzakelijkheid om alle krachten op de strijd tegen den buitenlandsen vijand te concentreren, zou de kontra-revolutie de mogelijkheid verkrijgen om over te gaan tot geweldpleging, tot arrestatie en tot het fusileren van hen, die tegen de oorlog agiteerden.

Ook in het geval van mislukking kon het offensief aan het front voor de bourgeoisie vruchtdragend blijken te zijn. Bij een mislukking zou men heel de schuld op de bolsjewiki kunnen afwentelen.

Ook eisten de Engels-Franse imperialisten een actief optreden. Zij hadden reeds lang begrepen, dat Rusland niet in staat was om de oorlog voort te zetten. Het was geen toe val dat Amerika terstond na de Februari-revolutie tegen Duitsland ten strijde trok. De soldaten van de Verenigde Staten moesten het gemartelde Russische leger vervangen. Maar er was tijd nodig om deze troepen over de Oceaan te voeren en voorlopig was het nodig om de Russen te dwingen zoveel mogelijk Duitse legerkorpsen aan hun front te binden, het was nodig

„om met alle middelen zij het ook maar een deel van de Russische troepen vast te houden, ten einde Duitsland geen gelegenheid te geven zijn gehele leger naar het Westen over te brengen”³⁰⁰),

zoals de vertegenwoordiger van Engeland bij het hoofdkwartier, generaal Knox in zijn memoires mededeelt.

De pers van de imperialisten eiste van Rusland van dag tot dag hardnekkig een offensief. De diplomaten liepen de stoep van het ministerie van buitenlandse zaken plat en drongen op militaire operaties aan. Er kwamen uit Engeland, Frankrijk en Amerika delegaties van de sociaal-democratie aan, ten einde het Russische volk over te halen, „zijn plicht te vervullen”. Henderson, J. H. Thomas, Albert Thomas, de meest op de voorgrond staande vertegenwoordigers van de internationale politici van het kompromis, reisden het front af, bezochten de kazernes, de fabrieken en overreedden om „in naam van de revolutie” te gaan vechten.

In de Franse krant „ITnformation” van 16 Mei 1917 verscheen een mededeling, dat Amerika er in had toegestemd om Rusland een grote lening toe te staan onder voorwaarde van „tegemeet komende garanties”.

„Hieruit vloeit voort — schreef de krant, — dat de geheime nota, die de Verenigde Staten aan Rusland hebben gestuurd, de garantie eist, dat dit land van een afzonderlijke vrede af ziet,

benevens de belofte van samenwerking in volle omvang. Men meent, dat van de kant van Rusland zulk een konkrete garantie zal worden gegeven in de vorm van het begin van een offensief aan het Russische front”³⁰¹).

De imperialisten wilden het Russische leger kopen, zoals men vee voor het abattoir koopt. De half-koloniale afhankelijkheid van Rusland werd onder de burgerlijke Voorlopige regering nog groter, dan zij onder den tsaar was geweest.

De toenemende ontevredenheid van de massa's en de geruchten over de voorbereiding van de demonstratie verhaastten de organisatie van het offensief aan het front. Voor het geld van de Engels-Franse imperialisten werden granaten, kanonnen en mitrailleurs opgestapeld. In der haast werden betrouwbare troepenafdelingen naar de aanvalspunten overgebracht.

Sociaal-revolutionaire en mensjewistische agitators overstroomden het front. Over redend en dreigend, belovend en bedriegend, riepen zij de soldaten „in naam van de revolutie” op om tot het offensief over te gaan. Tot welke uitersten dit bedrog ging kan men beoordelen aan de hand van een voorbeeld, dat een soldaat van het 6de Finse regiment aanhaalt:

Het regiment schonk lange tijd geen gehoor aan de overredingen. Maar ziet, er verscheen een delegatie van het gardekorps en verklaarde in naam van alle regimenten van de garde, dat zij hun bajonetten tegen de Finnen zouden keren, als dezen weigerden om op te rukken.

De soldaten waren terneergedrukt door de tijding, dat zij alleen stonden. Onder de druk der officieren en van de aangekomen delegatie stemde het regiment tegen wil en dank voor het offensief.

Volgens de woorden van den soldaat van het Finse regiment

„werd de artillerie-voorbereiding van de aanval schitterend doorgevoerd. De draadversperring van den tegenstander werd weggevaagd en ons regiment stortte zich zonder grote verliezen op de eerste linie van de half-verwoeste Duitse loopgraven. De tweede en de derde verdedigingslinie werden strijdend genomen. Een tegenaanval kwam den Duitsers duur te staan. Ongeveer tweehonderd gesneuvelde Duitse opgeschoten jongelingen en jonge mannen lagen in nethemden met losgeknoopte uniformen in verschillende houdingen op de grond uitgestrekt.

Na de derde linie gingen onze tirailleurslinies liggen en eisten aflossing, daar nog op de meeting een van de garde-gedeeltes had verklaard, dat de garde ons zou aflossen, zodra wij de verdedigingslinie van de Duitsers zouden hebben doorbroken. Alle pogingen van de generaals om ons tot verder oprukken aan te drijven liepen op niets uit. Het 6de Finse regiment verklaarde, dat het zijn voorwaarde had vervuld en

dat het op de garde wachtte, die het zou aflossen. Daar de aflossing uitbleef, zonden de soldaten en de soldaten-groep van het regimentskomitee een delegatie naar de troepenafdelingen van het gardekorps.

Hoe groot was onze verbittering en woede, toen wij vernamen, dat de soldaten van het gardekorps in het geheel niet van plan waren om op te rukken, dat men hen op dezelfde wijze met de Finse scherpschutters had bedreigd, zoals men het ons met de garderegimenten had gedaan; — dat het eenvoudig de mensjewistische groep van het korpskomitee was geweest, die ons had bezocht, met wie niemand van de gardesoldaten rekening hield, omdat het gehele korps feitelijk geleid werd door een van de bolsjewistisch gezinde divisie-komitees. Men had ons op de meest oneerlijke wijze bedrogen”³⁰²).

Het plan van het offensief was nog voor de revolutie uitgewerkt. Op 17 en 18 December 1916 had er in het hoofdkwartier een konferentie plaats gehad van de opperbevelhebbers der fronten, die hun schema's van de aanval indienden. Nikolaas II gaf toenmaals bevel om het offensief in het voorjaar te beginnen.

„met het toebrengen van de voornaamste stoot uit de sektoren van het 11de en het 7de leger in de richting van Lwow en bijkomstige stoten door te voeren aan de overige fronten”³⁰³).

De generaals van de Voorlopige regering gaven zich zelfs niet de moeite om een nieuw strategisch plan uit te werken: zij haalden eenvoudig het' oude tsaristische plan voor de dag. Ook hier, zoals in alle dingen volgde de Voorlopige regering talentloos de politiek van het absolutisme.

Eerst was het offensief op 10 Juni vastgesteld, maar in die tijd was het Sowjet-Kongres bijeen. Het avontuur moest gedekt worden met de toestemming van de vaderlandsverdedigers. Kerenski vroeg het offensief op te schorten, totdat hij een goedkeurende resolutie zou hebben verkregen. Uit het hoofdkwartier antwoordde men hem, „dat men er in toestemde het offensief twee dagen uit te stellen, maar niet langer, want de „tegenstander voelt reeds duidelijk de voorbereiding onzerzijds”³⁰⁴), verklaarde de opperbevelhebber generaal Broesilow.

Er verstreken 2 dagen. Er was geen resolutie en de generaals begonnen nerveus te worden. Broesilow riep op 12 Juni langs de direkte draadverbinding Kerenski op en drong aan, dat hij onmiddellijk zou overkomen. Daar hij bezet was met het overreden van de kongresafgevaardigden zond Kerenski de chef van het kabinet van het ministerie van oorlog om te onderhandelen.

„De resolutie zal vandaag of morgen worden aangenomen — zo stelde deze kabinet-chef Broesilow gerust — zij werd sterk

De minister-„socialist” Albert Thomas, agiteert aan het Russische front ten gunste van het offensief

vertraagd door de gebeurtenissen in Petrograd en wel door de aktie van de bolsjewiki... Er zijn reeds vrij veel delegaties van het front van de troepenafdelingen bij ons geweest... Aan elk van deze delegaties heeft de minister verklaard, dat de bevelen van hun bevelhebbers stipt moeten worden opgevolgd... Allen zijn zij in het algemeen tevredengesteld vertrokken, maar dit toont aan, dat *voor het vertrouwen* de komst hierheen van den minister zelf met *de resolutie van de soldaten en de arbeiders*, in aanvulling van de resolutie van het boerenkongres absoluut noodzakelijk is” ³⁰⁵).

Toen hij de resolutie van het kongres, die de voortzetting van de oorlog goedkeurde, in zijn zak had, vertrok Kerenski naar het front.

Het offensief begon op 18 Juni.

In Petrograd marcheerden duizenden arbeiders en soldaten vastbesloten met de eis van vrede en aan het front gingen honderdduizenden de dood tegemoet.

In Petrograd hadden de proletarische massa's tegen de Voorlopige regering gestemd en aan het front gipgen duizenden mensen te gronde op bevel en in naam van deze zelfde regering.

In de straten van de revolutionaire hoofdstad hadden de arbeiders de vaandels verscheurd, die het opschrift droegen „vertrouwen in de regering” en aan het front werden dezelfde vaandels door de

granaten verscheurd, werden duizenden van de beste werkers van het land verminkt en gedood.

De stoot tegen de Oostenrijks-Duitse legers werd aan een front van 70 K.M. toegebracht, tussen de dorpen Zdwizjino en Topelicha, waar 312 bataljons — ongeveer 300.000 soldaten — waren samengetrokken. Hier werden ook 800 stukken licht geschut en meer dan 500 kanonnen van gemiddeld en zwaar kaliber aangevoerd. Na een tweedaagse artillerie-voorbereiding gingen de troepenafdelingen tot de aanval over. Het 7de leger bezette de loopgraven van den vijand. Maar de onbekwame generaals wisten geen gebruik te maken van het sukses. De versterkingen bleven ergens steken, rukten langzaam op. De tegenstander won tijd, concentreerde zijn krachten en dwong de Russen tot de terugtocht.

Aan het front van het 11de leger herhaalde zich hetzelfde beeld. De regimenten wasten, toen zij de loopgraven hadden bezet, niet wat ze verder moesten doen. Het plan van het leger was niet op een overwinning berekend. De troepenafdelingen kwamen niet verder. De tijd verstreek, de tegenstander versterkte zich en ging tot de tegenaanval over.

Volkomen onverwacht voor de stompzinnige generaals begon op 25 Juni het suksesvolle offensief van het 8ste leger. Het hoofdkwartier besloot onder het lopen de paarden om te spannen: het plan van het offensief te wijzigen en aanvullingen van het 7de leger naar het 8ste leger te zenden. Maar tot een koene manocover bleken de oude generaals niet in staat. Men verspilde eindeloos veel tijd aan het schrijven van bevelen. Nog langer duurde het uitzoeken van de nodige troepenafdelingen en toen men ze eindelijk had gevonden bracht de tegenstander op 6 Juli een verpletterende tegenstoot toe.

Het vluchtig voorbereide, op bedrog en sluwheid gebouwde offensief van Kerenski en Broesilow was mislukt. Na 4—5 dagen traden alle tegenstellingen tussen de soldatenmassa en de burgerlijke bevelvoering aan het licht. De kunstmatig tot stand gebrachte strijdvaardige geestdrift raakte spoedig uitgeput en de troepenafdelingen, die door middel van geweld en bedrog in de aanval waren gejaagd, stroomden terug naar het achterland.

Het leger van het Zuid-Westelijk front had in tien dagen tijds ongeveer 60.000 man verloren. Dat was de bloedige prijs van het avontuur van Kerenski.

Hoe lang men het offensief ook had voorbereid, de stootkracht bleek niet verzekerd te zijn. De plannen waren niet uitgewerkt. Wegens het ontbreken van een gedetailleerd plan werd de bevelhebber van een der legers op bevel van Kerenski van zijn post ontheven. Technisch was de aanval buitengewoon slecht voorbereid. Bij het 10de leger waren aan het front van het Ilde Kaukasische legerkorps inplaats van 18 geblindeerde batterijen er slechts 3 gebouwd, inplaats 214

van 30.000 schreden loopgraven had men er slechts 5000 gegraven. Bij het Iste Siberische korps van hetzelfde leger waren slechts ongeveer een derde deel van de vastgestelde loopgraven voorbereid. Er waren niet genoeg geweerpatronen. De militaire scholing der troepenafdelingen was verre van bevredigend te noemen.

Vele soldaten wisten zelfs niet hoe zij met hun geweren moesten schieten. Het gebruikmaken van de reserves, de verbinding tussen de troepenafdelingen was buitengewoon slecht geregeld.

„Valt het soms te verwonderen, — erkende een van de militaire kommissarissen van de Voorlopige regering. Stanke- witsj, met bitterheid — dat ons offensief met een mislukking is geëindigd... Ligt het geheim van onze militaire tegenslagen bij het offensief van den tegenstander aan het Zuid-Westelijke front soms niet in ons geheel en al onvoorbereid zijn?”³⁰⁶).

Het leger bleek technisch niet te zijn voorbereid — dat erkende een van de meest actieve organisators van het offensief. Maar de bourgeoisie vond andere oorzaken: zij trachtte de mislukking den bolsjewiki in de schoenen te schuiven.

Reeds op 23 Juni, zodra slechts de eerste berichten over de nederlaag waren ontvangen telegrafeerde generaal Broesilow dringend aan Kerenski:

„...de stemming aan het front van het vijfde leger is buitengewoon slecht.

...de troepenafdelingen weigeren om de stellingen te bezetten en spreken zich kategorisch tegen het offensief uit... In enkele regimenten verklaart men openlijk, dat er voor hen behalve Lenin geen andere autoriteiten bestaan... *Ik ben van mening, dat de gezondmaking van het leger slechts kan volgen na- de gezondmaking van het achterland, nadat men de propaganda] der bolsjewiki en Leninisten als een misdaad heeft erkend, die als staatsverraad moet ivorden bestraft...*”³⁰⁷).

De tsaristische generaal bracht het geheim van het offensief aan het licht: het ging niet zo zeer om de oorlog tegen Duitsland, dan wel om de strijd tegen de revolutie.

Het offensief aan het front was mislukt en daarmee mislukten ook de manoeuvres van de kadetten. De bourgeoisie begreep niet alleen het feit, dat de kompromis-politici hun invloed op de massa's verloren, maar ook, dat het leger hun uit de handen gleed. De revolutie had bij het Juni-offensief vaste posities in het leger veroverd en dreigde het leger volkomen aan de reactie te ontrukken.

DE GROEI VAN DE REVOLUTIE IN HET LEGER.

De bourgeoisie en haar lakeien verspreidden wolken van vlug- schriftjes aan het front. 150 leger-kranten trachtten van dag tot dag de soldaten te o verreden aan het front te blijven. Aanvankelijk van de wijs gebracht door de demagogie van de socialistenvaderlands- verdedigers, bewaarden de soldaten een somber stilzwijgen.

Terwijl er „van bovenaf” koortsachtig werd gewerkt om krachten te verzamelen voor het beheersen van de massa, had er „van onderop” een zelfde koortsachtig proces plaats wat betreft de bevrijding der massa’s van het vertrouwen in de „autoriteiten” en van het zelfbedrog. De droge mededelingen van de staven registreerden van dag tot dag de feiten inzake de „ontbinding” van het leger.

Ziehier hoe de opperbevelhebbers van de fronten, die op 4 Mei 1917 ter vergadering bijeenkwamen, de toestand karakteriseerden.

De opperbevelhebber van het Zuid-Westelijke front generaal Broesilow:

„Een van de regimenten heeft verklaard, dat het niet alleen *weigert om op te rukken*, maar dat het van het front wil vertrekken en naar huis wil gaan. De komitees zijn tegen deze stroming opgetreden, maar hun werd verklaard, dat men hen zal afzetten. Ik heb het regiment lange tijd trachten te overreden en toen ik vroeg of zij het met mij eens waren, vroegen zij mijn toestemming om schriftelijk te antwoorden. Enkele minuten later werd mij een plakaat vertoond, waarop geschreven stond: „Vrede tot iedere prijs, weg met de oorlog...” Het resultaat was dat zij mij hun woord gaven, dat zij zouden blijven, *maar zij weigerden op te rukken* en motiveerden dit op de volgende wijze: Wij hebben een goede tegenstander en hij heeft ons medegedeeld, dat hij niet zal aanvallen, *als wij niet zullen aanvallen*. Wij hebben er belang bij om naar huis terug te keren, om van de vrijheid en de grond gebruik te maken — waarom zouden wij ons laten verminken?”³⁰⁸).

Generaal Dragpmirow⁷ voegde hieraan toe:

„De overheersende stemming in het leger is de dorst naar vrede. Ieder die de vrede zonder annexaties en met het verlenen van het zelfbeschikkingsrecht aan de volken zal propageren kan in het leger gemakkelijk populariteit veroveren... Het verlangen naar vrede is zó sterk, dat de *aankomende reserves weigeren* wapenen in ontvangst te nemen — waarom zouden wij dat doen, wij zijn niet van plan om te vechten...”³⁰⁹).

Generaal Ssjerbatsjew, de opperbevelhebber aan het Roemeense front, deelde het volgende mede:

„Daar ik eerst onlangs benoemd werd, was ik in de gelegenheid om *alle* aan mij ondergeschikte legers te bezoeken en de indruk, die ik verkreeg van de morele toestand van de troepen en van hun strijdvaardigheid, komt overeen met hetgeen U hier uitvoerig werd uiteengezet... Ik wijs slechts op een van de beste divisies van het Russische leger, die zich in het oude leger de naam van „ij ze ren divisie” verworven heeft en die in deze oorlog haar roem uit het verleden op schitterende wijze heeft gehandhaafd. Toen deze divisie naar een aktieve sektor werd overgeplaatst, weigerde zij het voor het offensief noodzakelijke genie-werk te beginnen, onder het motief, dat zij niet wenste aan te vallen”³¹⁰). (Kursief van ons. — *Red.*)

Uit de soldatenbrieven kan men gemakkelijk de wegen volgen, langs welke de revolutie zich baan brak naar de overwinning.

De scherpe wending van de absolutistische monarchie naar de politieke vrijheid, het betrekken van millioenen mensen in de revolutionaire strijd, die tot nu toe gewone kleinburgers waren geweest, schiep in de eerste tijden een stemming van vaderlandsverdediging, die de gedachten van den soldaat gevangen hield.

„Wij begroeten en sluiten ons aan bij de leuze van den opperbevelhebber „oorlog tot de overwinning”, schreef een soldaat in het begin van de Februari-revolutie, maar vervolgt dan in dezelfde brief: „De een wordt te gronde gericht, maar de andere verschuilt zich achter de wet van het oude regime en het kapitaal. Deze voeren niets uit en nemen het er goed van. Zulke moet men onmiddellijk tezamen met de gendarmes, de veldwachters en de politieagenten naar de loopgraven zenden, maar zij die veel hebben geleden, die moeten in Rusland hun plaatsen innemen”³¹¹).

In de soldatenbrieven van Maart verscheen dezelfde gedachte reeds duidelijker en nam een meer bepaalde kasetint aan:

„Wij voelen en begrijpen allen uitstekend wat wij nodig hebben. God geve dat wij onzen buitenlandse vijand overwinnen en dan zullen wij met de binnenlandse vijanden, d.w.z. met de landheren af rekenen”³¹²).

Hier wordt ook reeds het hoofddoel onderstreept: „De grond van de landheren af nemen”³¹³).

„Wij zijn allen zeer verheugd over de vrijheid, het is ontzettend te moeten sterven, nu de deuren in Rusland geopend zijn... Iedere soldaat doet het goed te kijken naar het stralende, prettige tegenwoordige leven, waarop men 307 jaar heeft gewacht... Maar ieders ongeluk is, dat men aan dit bloedvergieten op geen enkele wijze een eind kan maken,”³¹⁴) klaagt een ander.

En tenslotte in een brief, in April van het front gestuurd, wordt op het volgende de nadruk gelegd:

„Laat deze heren maar weten, hoe het leger als één man voor de volledige overwinning wil vechten en laat deze heren maar de meest vastberaden maatregelen nemen om aan deze ontzettende en vruchteloze slachting een einde te maken en wel zo spoedig mogelijk, want anders zal het te laat zijn”³¹⁵).

En een soldaat, die in opdracht van het 31ste Aleksejewski-regiment van de 8ste infanterie-divisie schreef, wijst zelfs konkreet de termijn aan, tot wanneer het leger zal wachten...

„Indien het lang zal duren, dan geven wij ons erewoord, dat wij op 15 Mei het front in de steek zullen laten en laat daar dan maar niet alleen de soldaten te gronde gaan, die in de voorste stellingen liggen, maar ook geheel Rusland”³¹⁶).

De soldatenmassa bevrijdde zich buitengewoon snel van de vaderlandsverdedigings-illusies. De militaire organisaties, opgericht bij het Centraal-Komitee der bolsjewistische partij en daarna ook in alle grote steden, verrichtten een kolossaal werk. Steunend op de in de regimenten opgenomen proletariërs, stichtten de militaire organisaties van de bolsjewiki cellen bij de afzonderlijke troepenafdelingen, verspreidden zij literatuur, organiseerden zij meetings en referaten. In Petrograd verscheen de „Soldaten-Prawda”, die terstond een oplaat van 50.000 exemplaren had en die georganiseerdheid in die plaatsen bracht, die het partij-apparaat nog niet had bereikt. Aan het front verscheen iie „Loopgraven-Prawda”. Door de militaire kranten werd de karakteristiek bijzonder goed bevestigd, die Lenin van een krant gaf, toen hij haar een „kollektieve organisator”³¹⁷) noemde: de korrespondenten, die in de krant schreven, werden de organisators van de bolsjewistische partij bij de troepenafdelingen en de lezers werden aanhangers van de partij.

De bolsjewistische kranten veroverden spoedig een zeer grote bemindheid, populariteit en autoriteit onder de soldaten. Aan de kranten werd in het leger materiële steun verleend, voor hun uitgave gaf men niet alleen de laatste cent, maar ook medailles, om de hals gedragen kruisen en de St. George-orde, trouwringen enz.

Het doordringen van de bolsjewistische kranten in het leger kon door geen woedende ophitsing, noch door verboden worden tegengehouden. Nog sterker, er werd door de soldaten en de arbeiders in het bij het front gelegen gebied met zelfopoffering een verspreidingsapparaat geschapen. Elk nummer van de krant werd letterlijk stuk gelezen. Met de steun van de spoorwegwerkers, de postbeambten en chauffeurs, met behulp van de veldkeukens, drong de krant niet alleen in de loopgraven door, maar werd ook van hand tot hand verspreid in de voorste verdedigings-linie, die rechtstreeks tegenover den „vijand” stond.

De moeilijkheden van het bolsjewistische werk met betrekking tot de bevrijding van de massa's van de burgerlijke invloed werden nog groter bij de nationale troepenafdelingen. Hier moest niet alleen strijd worden gevoerd tegen de sociaal-revolutionairen en de mensje-wiki, maar ook tegen de nationale vooroordelen.

Bij de taak om de Voorlopige regering te ontmaskeren voegde zich hier de taak der bevrijding van de werkers van de invloed van „hun” nationale bourgeoisie, die eveneens voor het voortzetten van de imperialistische oorlog was. Ook hier echter overtuigden de arbeiders en de boeren zich spoedig aan de hand hunner eigen ervaring van de juistheid der bolsjewistische aanwijzingen.

De militaire organisatie van de bolsjewistische partij verrichtte een geweldig werk in het leger. Reeds einde April bevond zich de helft van het Petrogradse garnizoen onder bolsjewistische invloed. De Pawlowse, Ismailowse, Preobrazjenski-, Finse en andere regimenten hadden reeds hun stevige organisaties.

De militaire organisatie van het Centraal-Komitee der bolsjewiki stond in verbinding met de regimenten aan het front en met een reeks van garnizoenen in het achterland. Hoe groot haar invloed was kan men beoordelen volgens de gegevens van de Alrussische conferentie der militaire organisaties van de bolsjewistische partij.

De conferentie werd op 16 Juni geopend. Er waren vertegenwoordigers aanwezig van 48 organisaties van het front en van 17 organisaties uit het achterland. Er waren afgevaardigden gekomen van 500 regimenten, verspreid over de 4 belangrijkste fronten en over 30 zeer grote centra in het land.

Er waren alleen geen vertegenwoordigers van de Kaukasus en van Oost-Siberië.

Ongeveer 160 afgevaardigden vertegenwoordigden omstreeks 26000 in communistische cellen georganiseerde soldaten.

In tien dagen tijds — van 16 tot 26 Juni — verrichtte de conferentie, onder leiding van het Centraal-Komitee van de partij, een geweldig werk.

Behalve de referaten uit de plaatsen, die een duidelijk beeld gaven van de toestand aan het front, stonden er algemene vraagstukken op de agenda: de organisatie van de macht der Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden — referent Lenin; de nationale beweging en de nationale regimenten — referent Stalin; de agrarische kwestie — referent Lenin e.a.

In de tijd van de conferentie ontwikkelde zich in het leger een brede nationale beweging. Er werden nationale regimenten samengesteld. De soldaten van dezelfde nationaliteit werden van het ene front naar het andere overgeplaatst. Er werd een massale agitatie gevoerd voor het vormen van nationale troepenafdelingen. Terwijl de nationale bourgeoisie naar het vormen van nationale troepen-

afdelingen streefde en langs deze weg hoopte om zich een steunpunt voor de strijd tegen de revolutie te verschaffen, verzette het meest reactionaire deel van de hoge bevelvoering zich op elke wijze daartegen. Spekulerend op de chauvinistische vooroordelen, die door het tsarisme waren aangekweekt, trachtten de Grootrussische onderdrukkers de soldatenmassa tegen de nationale formaties te richten.

Op de konferentie traden enkele afgevaardigden tegen de Oekraïense formaties op. De afgevaardigden poogden te bewijzen, dat het vormen van Oekraïense troepenafdelingen onder de verhoudingen van de oorlog, gezien van zuiver technisch standpunt, uiterst moeilijk was, dat de eis der Oekraïnisatie niet van het gehele volk, maar alleen van de Oekraïense landheren uitging.

Er was een duidelijke bolsjewistische lijn nodig. Deze lijn werd in het referaat van Stalin gegeven.

Terwijl hij het Grootrussische wezen van de nationale politiek der Voorlopige regering aantoonde, stelde Stalin het bolsjewistische nationale program daartegenover — de zelfbeschikking van de nationaliteiten, de afscheiding daarbij inbegrepen.

„De konferentie is er vast van overtuigd — zo luidde de door Stalin voorgestelde resolutie — dat alleen het besliste en zonder voorbehoud erkennen van het recht der naties op zelfbeschikking, het erkennen daarvan metterdaad en niet met het woord, het broederlijk vertrouwen tussen de volken van Rusland zal kunnen bevestigen en daardoor de weg banen naar hun werkelijke vereniging, hun vrijwillige en niet hun gewelddadige vereniging in één staatkundig geheel”³¹⁸).

Met betrekking tot het vormen van nationale troepenafdelingen stelde de konferentie eenstemmig vast:

„Overtuigd, dat de vorming van nationale regimenten in het algemeen niet in het belang van de werkende massa's is, — hoewel de konferentie natuurlijk het recht van iedere nationaliteit om zulke regimenten te vormen niet ontkent, — verleent de konferentie uitdrukking aan de stellige zekerheid, dat het proletariaat van de Oekraïne tezamen met het proletariaat van geheel Rusland, dat belang heeft bij het vervangen van het staande leger door een algemene volksmilitie, zal strijden tegen de verandering van de nationale regimenten van de Oekraïne in een van het volk afgescheiden staand leger”³¹⁹).

De resolutie van de konferentie gaf een vaste grondslag voor het werk van de partij in de nationale troepenafdelingen. Terwijl de konferentie elk verschijnsel van grote-mogendheids-allures veroordeelde, waarschuwde zij tevens voor mogelijke afwijkingen van de kant van het plaatselijke nationalisme en eiste zij het ten uitvoer brengen van volhardend werk met betrekking tot de bolsjewisatie van de nationale troepenafdelingen. De in het referaat van Stalin 220

zo treffend gevoerde strijd aan twee fronten heeft een buitengewone rol gespeeld bij het overhalen van de nationale troepenafdelingen naar de kant van de revolutie, vooral in de Oktoberdagen.

De Alrussische konferentie van de militaire organisaties van de bolsjewistische partij aan het front en in het achterland maakte de balans op van de vier maanden van strijd tussen de revolutie en de kontra-revolutie om het leger: de resultaten getuigden er op treffende wijze van, dat de overwinning naar de kant van de revolutie overhelde.

De definitieve overwinning kon alleen behaald worden door de strijd te verscherpen, alleen door het werk in het achterland en aan het front tot ontwikkeling te brengen.

De konferentie legde echter op nog een sukses van de bolsjewistische partij de nadruk en wel op de succesvolle strijd met betrekking tot het scheppen van een proletarische milite, van de Rode Garde.

ZESDE HOOEDSTUK.

DE RODE GARDE.

I.

DE PROLETARISCHE MILITIE.

De bourgeoisie, die zich in der haast als „republikeinen” had uitgedost, zorgde er op elke wijze voor om haar grondslagen en steunpunten te handhaven en in de eerste plaats om het leger en de politie in haar handen te houden. Aan het front werden een half- dozijn tsaristische generaals van hun post ontheven. Enkelen werden naar minder belangrijke posten overgeplaatst. Het leger werd van „keizerlijk” leger in „revolutionair” leger omgedoopt.

De politieagenten en gendarmes werden in het gehele land als georganiseerde kracht gelijkwideerd, deels werden zij naar het front gezonden, deels „verwisselden zij eveneens van kleur” of hielden zij zich schuil, om op een gunstig ogenblik ten tonele te verschijnen. Daar de Voorlopige regering de macht uit de handen van de revolutie had ontvangen, kon zij de oude politie niet herstellen, maar zij poogde terstond een nieuwe politiemacht te scheppen: de „volks”- militie met gekozen meerderen werd opgericht en deze werd aan de oude stedelijke Doema's en aan de Zemstwo's ondergeschikt gemaakt. Voor de „volks”-militie werden de mensen zorgvuldig uitgekozen : 222

de Petrogradse militie b.v. bestond in de eerste dagen enkel uit studenten en officieren. Lenin schreef naar aanleiding hiervan:

„Voor de landheren en de kapitalisten is het in het huidige ogenblik, nu zij zich van de kracht der revolutionaire massa's hebben overtuigd, de hoofdzaak om de meest essentiële instellingen van het oude regime *te verdedigen*, de oude onder- drukkingswerktuigen te verdedigen: de politie, het ambtenarenkorps, het staande leger. De „burgerlijke militie” poogt men op de oude voet terug te brengen d.w.z. op kleine, van het volk losstaande, zo dicht mogelijk bij de bourgeoisie staande afdelingen van gewapende mensen onder het kommando van personen uit de bourgeoisie”³²⁰).

Men kon de revolutie alleen vooruit stuwen door het oude apparaat van de staatsmacht met zijn politie en leger stuk te breken. Tegenover de burgerlijke manoeuvre met de „volks”-militie stelde de bolsjewistische partij de leuze der proletarische militie, de leuze van de algemene bewapening van het proletariaat.

„De enige *zvaarborg* voor de vrijheid en de vernietiging tot het einde van het tsarisme is *de bewapening van het proletariaat...*”³²¹) schreef Lenin in zijn eerste brief naar aanleiding van de Februari- revolutie.

Het ging echter geenszins om de strijd om de leiding van de zo juist opgerichte militie en zelfs niet om het vormen van een gewapende macht voor het uitoefenen van de bewakings- en de veiligheidsdienst of voor het „handhaven der openbare orde”. Het vormen van de proletarische militie in de zin zoals Lenin bedoelde, betekende veel meer.

Onder de oorzaken, die in de Februari-dagen het grijpen van de macht door de bourgeoisie bepaalde, had haar georganiseerdheid een bijzondere betekenis. De bourgeoisie had tijdens de oorlog te harer dienste in de instellingen van de Zemstwo- en de stedelijke besturen, in de Staats-doema, in de industriële oorlogskomitees kant en klare politieke organisaties geschapen, die de revolutie dan ook op haar weg ontmoette. Het tsarisme had onbarmhartig met de proletarische organisaties af gerekend, maar de burgerlijke organisaties onaangetast gelaten. Integendeel, het tsarisme had deze laatsten zorgvuldig versterkt voor het met succes voeren van de oorlog en in het bijzonder voor de strijd tegen de revolutie.

Het proletariaat moest zich in der haast bezighouden met het vormen van haar eigen organisaties. Maar het ging niet alleen om de gewone organisaties van het proletariaat, d.w.z. om het oprichten van vakverenigingen enz. Dat was niet voldoende in de gegeven étape.

In de overgangperiode van de eerste étape der revolutie naar de

tweede had het proletariaat behoefte aan het opbouwen van een organisatie van een nieuw type, die in slaat was om haar revolutionaire *macht* te bevestigen.

De leuze der proletarische militie gaf in de eerste plaats de wapens in handen van het proletariaat, leidde naar de algemene bewapening van de werkers. Bovendien eiste de bolsjewistische partij bij het op de voorgrond stellen van de leuze der proletarische militie, dat vrouwen tot de militie zouden worden toegelaten. Millioenen arbeidsters werden voor het eerst in de politiek betrokken, werden actieve deelnemers aan het maatschappelijke leven, werden van de burgerlijke invloed bevrijd.

De nieuwe militie, die op het werkende volk steunde, kon de strijd opnemen tegen de naderende honger, voor de kontrôle op de juiste verdeling van het brood en van de andere produkten, kon er zorg voor dragen, dat de fabrieken en bedrijven zonder onderbreking werkten.

De proletarische militie kon echter haar taak slechts dan vervullen, wanneer de arbeid van de militionairs op kosten der kapitalisten werd betaald. Het spreekt van zelf, dat men daartoe de sabotage van de bourgeoisie moest breken en de arbeiders de werkelijke kontrôle op de produktie in handen moest geven.

De doorvoering der leuze van de proletarische militie voerde derhalve onvermijdelijk tot het verwoesten van het oude machtsapparaat — van de politie en van het leger — en betrok een geweldig groot kader uit het werkende volk bij de openbare dienst, een kader, dat met sukses de tsaristische ambtenaren kon vervangen. De proletarische militie werd tot een politieke school voor brede lagen van de arbeidersklasse. De proletarische militie leerde het volk met de wapens omgaan en groeide uit tot een klasseleger, dat in staat was voor de macht der Sowjets te strijden.

Dat was niet alleen een strijd voor het vormen van de proletarische kaders voor de opstand. De militair-technische voorbereiding van de opstand, het vormen van een materiële militaire kracht om de omwenteling te voltrekken waren slechts een deel van deze leuze. De eis der organisatie van een proletarische militie stelde heel het vraagstuk van de macht aan de orde, wees de middelen aan om de geweldige massa's in de politiek te betrekken, hen voor de zaak der revolutie op de bourgeoisie te veroveren. De proletarische militie bracht de massa's onmiddellijk voor de strijd om de macht.

Lenin schreef over de organisatie van de militie:

„Kameraden-arbeiders, overtuigt de boeren en het gehele volk van de noodzakelijkheid der oprichting van een algemene militie ter vervanging van de politie en het oude ambtenarenkorps!... Stelt U in geen geval tevreden met de burgerlijke militie. Betreft de vrouwen op gelijke voet met de mannen bij het verrichten van de openbare dienst. Streeft er in ieder geval

naar, dat de kapitalisten de arbeiders voor de dagen betalen, die zij aan de openbare dienst bij de militie wijden!

Leert terstond, zelf, van onderenop de democratie in de praktijk, verheft de massa's tot de werkelijke, direkte, algemene deelname aan het bestuur — daarin en daarin alleen ligt de waarborg voor de volledige overwinning van de revolutie en haar standvastig, overdacht en planmatig voorwaarts- schrijden" ³²²).

De partij bracht geen bijzonder tot in onderdelen uitgewerkt plan voor het vormen ener proletarische militie naar voren. Een dergelijke buitengewoon diepingrijpende en veelomvattende taak was moeilijk in een eng raam te persen. Integendeel de partij legde er de nadruk op, dat het proletariaat langs verschillende wegen tot het vervullen van deze taak zou schrijden.

„In sommige plaatsen van Rusland — schreef Lenin — geeft de Februari-Maart-revolutie het (proletariaat — *Red.*) bijna de volledige macht in handen, in andere plaatsen zal het wellicht langs de weg der „inbezitname" de proletarische militie gaan vormen en uitbreiden, in weer andere plaatsen zal het er waarschijnlijk naar streven de macht te bereiken door directe verkiezingen op de grondslag van het algemene enz. stemrecht voor de stedelijke Doema's en de Zemstwo's, teneinde die tot revolutionaire centra te maken enz., zolang de groei van de proletarische georganiseerdheid, de toenadering van de soldaten en de arbeiders, de beweging onder de boeren, de teleurstelling van velen en velen ten aanzien van de deugdelijkheid der militair-imperialistische regering Goetsjkow-Miljoekow het uur der vervanging van deze regering door een „regering" van de Sowjet van arbeidersafgevaardigden nog niet heeft doen aanbreken" ³²³).

In het gehele land nam het organiseren van de proletarische militie een aanvang. In die plaatsen, waar aanzienlijke massa's van het proletariaat waren gekoncentreerd, waar de bolsjewiki eigen, sterke organisaties hadden, werd de proletarische militie letterlijk volgens een door Lenin geschetst plan opgebouwd. Dat was b.v. het geval in Kanawino, het deel van Nizjni-Nowgorod aan de overkant van de rivier, waar de bolsjewiki sterk waren. Op bijna alle 16 bedrijven met 30.000 arbeiders werd een door de kapitalisten betaalde militie ingevoerd. De bourgeoisie poogde haar rol enkel op de bescherming van de ondernemingen en op het „handhaven der orde" terug te brengen. Maar in het wezen van de zaak was de militie in Kanawino een plaatselijke macht: de arbeiders kontróleerden de produktie, gingen de verdeling van de levensmiddelen na, regelden de konflikten tussen de ondernemers en de arbeiders enz. Juist naar aanleiding van de arbeiders van Kanawino schreef Lenin:

„Deze juiste weg zullen de arbeidersmassa's zelf betreden. Het voorbeeld van de arbeiders van Nizjni-Nowgorod moet een toonbeeld voor geheel Rusland worden”³²⁴).

Ook de arbeiders van Orechowo-Zoejewo kwamen dit toonbeeld zeer nabij. Direkt bij het begin van de Februari-revolutie was er in Orechowo een sterke bolsjewistische kern gevormd. De arbeiders namen de algemeen-burgerlijke militie in handen, nadat de bourgeoisie er eerst in geslaagd was daarin gymnasiasten bijeen te brengen. De bolsjewistische organisatie schiep een speciale staf voor de leiding der militaire scholing van de arbeiders. De staf, die de strijd-afdelingen leidde, organiseerde topographisch werk om de stad te kennen voor het geval er straatgevechten zouden plaats hebben, vormde „een verkennings-afdeling” om de stemming van de plaatselijke kontra-revolutie te kennen. Wapens voor de proletarische militie verkregen de bolsjewiki van Orechowo-Zoejewo, „door zich aan te passen aan de plaatselijke verhoudingen”. De bevelvoering van het niet ver van de stad gelegen regiment werd „tot aaneensluiting met de arbeiders” uitgenodigd.

„Wij onthaalden hen, gaven hun te drinken zoals het behoort — vertelt de arbeider uit Orechowo-Zoejewo M. I. Petro-kow, — bovendien gaven wij hun stoffen van goede kwaliteit en op deze wijze kregen wij hun geweren ten getale van 300 en 61000 scherpe patronen in ons bezit. In dezelfde nacht werd dit alles bij ons bezorgd”³²⁵).

Evenals in Kanawino belichaamde de militie van Orechowo-Zoejewo de feitelijke macht van het proletariaat in het distrikt. Zonder bekrachtiging en toestemming door de militie kon de Voorlopige regering geen enkele maatregel doorvoeren en met haar hulp behaalden de arbeiders van Orechowo-Zoejewo aanmerkelijke suksessen in hun economische strijd.

De arbeiders van Orechowo-Zoejewo namen een werkzaam aandeel in de gevechten gedurende de Oktober-dagen: zij stredden niet slechter dan de Moskouse arbeiders tegen de jonkers in Moskou.

In andere distrikten werden strijd-afdelingen van de partij opgericht, die geleidelijk ook partijloze arbeiders in hun rijen opnamen. In Jekaterinaslaw was reeds voor de Februari-revolutie in de illegaliteit een strijd-afdeling georganiseerd, die met revolvers was gewapend. De taak van de strijdafdeling was „alleen om de meetings en de vergaderingen in de woningen te bewaken, teneinde overvallen te voorkomen en eveneens om de spionnen schrik in te boezemen”³²⁶).

Na de revolutie werd de strijd-afdeling snel met leden van de bolsjewistische organisatie aangevuld. Einde April werd zij in Rode Garde omgedoopt, er werd echter om lid van de Afdeling te worden een aanbeveling van de bolsjewistische partij-organisatie vereist.

In de Oeral ontstond de proletarische militie in de strijd tegen de verschijnselen der kontra-revolutie.

Zo geschiedde het, dat in Troïtsk, de kozakken, die op 1 Mei op wacht stonden bij het pakhuis van alcohol-houdende dranken, de sloten en loodjes verbraken en zich wodka verschaften. In hun dronkenschap begonnen zij het pakhuis te verwoesten en tussen de dronken kozakken mengden zich verdachte elementen, die tot het „uitroeien” van de Joden ophitsten. De bolsjewiki riepen een buitengewone vergadering bijeen, waarop besloten werd, alle leden van de partij in een strijd-afdeling ter verdediging en bescherming van de burgers van de stad Troïtsk te mobiliseren.

Men wendde zich ook met een oproep tot de partijloze arbeiders. Op de industriële ondernemingen werden onmiddellijk strijd-afdelingen geformeerd onder leiding van leden der bolsjewistische partij. Wapens verkreeg men uit de staf van het 131ste reserve-infanterie-regiment. Twee weken later, na het herstel van de orde, werd een deel van de wapens teruggegeven, een ander deel in de bedrijven verborgen. Later streden de arbeidersafdelingen van Troïtsk tegen de kontra-revolutionaire uitvallen van de plaatselijke bourgeoisie, de koelakken en de officieren. Zij traden op meetings op en bevrijdden de bolsjewiki uit de gevangenissen. Na de Oktober-revolutie gebruikten de bolsjewiki van Troïtsk deze wapenen in de gevechten tegen de benden van den kozakken-generaal Doetow.

Maar in de meerderheid der distrikten van Rusland had de opbouw van de proletarische militie plaats door middel van het oprichten van afdelingen der Rode Garde. De Rode Garde werd de meest typische vorm van de proletarische militie.

II.

DE RODE GARDE IN DE HOOFDSTAD.

In Petrograd begon direkt in de eerste dagen van de revolutie het stormachtige proces van de zelfbewapening van het proletariaat. De arbeiders noodzaakten de kleinburgerlijke leiders van de Sowjet om datgene van bovenaf te sanktioneren, wat reeds op elementaire wijze van onderenop in bezit was genomen. Op 28 Februari nam het sociaal-revolutionaire-mensjewistische Uitvoerende Komitee het volgende besluit:

„De arbeiders moeten op de fabrieken en in de bedrijven een militie organiseren ter sterkte van 100 man per 1000 arbeiders”³²⁷).

Maar nauwelijks was het gebleken, dat de bourgeoisie tegen de eerste aanval had weten stand te houden, of de mensjewiki poogden hun concessies, evenals het bevel No. 1 te niet te doen.

In de eerste plaats verbood het Uitvoerende Komitee aan de arbeiders wapens te geven en daarna, in de zitting van de 7de Maart sprak het zich uit voor de samensmelting van de bedrijfsmilitie met de algemeen-burgerlijke militia. Het Uitvoerende Komitee beval den arbeiders aan:

1) Om de gehele organisatie in het bestand van de stedelijke militia te doen opnemen. 2) Om daarbij zijn eigen zelfstandige organisatie in stand te houden, zijn gekozen militiekomitees te organiseren; een witte band met het nummer van de stedelijke militia aan te nemen en een door haar uitgegeven legitimatie, bovendien op de witte band van de stedelijke militia de rode rozet van de bedrijfsmilitie te bevestigen en zijn eigen nummer en legitimatie te handhaven”³²⁸).

Bij deze „aanbeveling” kwam o.a. buitengewoon duidelijk de hoofdmethode om de hoek kijken, met behulp waarvan de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki hun werk verrichtten. Daar ze vreesden de arbeiders door een vastberaden en openlijke ondersteuning van de bourgeoisie van zich af te stoten, poogden de kleinburgerlijke leiders hun voorstellen met „demokratische” aanhangsels op te sieren: de arbeidersmilitie werd ontbonden, maar als troost werd den arbeiders-militionairs toegestaan hun arm-insigne te behouden.

De massa's begrepen, dat men de proletarische militia over het hoofd van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki heen en in de strijd tegen hen moest vormen.

Op de 3de Maart droeg het Petersburgse komitee van de partij der bolsjewiki twee organisators op, om in de kortst mogelijke tijd een ontwerp voor de organisatie van proletarische militia-kaders ter behandeling in te dienen.

Uit dit besluit ontstond dan ook 'het Militaire komitee van het Centraal-komitee der bolsjewistische partij, bekend onder de naam „Wojenka”. Het werk van de „Wojenka” vond, zoals wij reeds hebben gezien, hoofdzakelijk onder de soldaten plaats en met de organisatie van de militia hielden zich op doortastende en bekwame wijze de rayon-komitees van de bolsjewistische partij bezig. Op een gehele reeks van ondernemingen ontstonden kleine cellen der bedrijf s- militia, die de arbeiders geleidelijk aantrokken. Overal had de zelf- bewapening van het proletariaat plaats. Wapens werden uit de grond opgegraven, waar ze reeds voor de revolutie begraven waren, men nam ze van de soldaten, kocht ze waar dit slechts mogelijk was. Vele wapens waren als preventieve maatregel in de eerste dagen van de revolutie verkregen. Uit de April-verordening van de opperbevelhebber van het Petrogradse militaire distrikt, generaal Kornilow, 228

aan de bevolking om „onmiddellijk de wapens af te leveren” weten wij, dat er in de eerste dagen van de revolutie uit het arsenaal meer dan 40000 geweren en 30000 revolvers waren weggenomen.

Het besluit van het sociaal-revolutionaire-mensjewistische Uitvoerende Komitee van de Petrogradse Sowjet in zake de samensmelting van de bedrijfs- en de stedelijke militia werd door de arbeiders niet opgevolgd en de wapens werden niet afgegeven. Onder verschillende namen — „partijstrijd-afdelingen”, „arbeidersmilitie bij de distrikts- sowjets”, „arbeidersstrijd-afdelingen”, „strijd-afdelingen”, bleven de groepen gewapende arbeiders op de ondernemingen en bij sommige vakverenigingen verder voortbestaan en breidden zij zich steeds meer uit.

Veel kracht moesten de arbeiders besteden aan conflicten, ontstaan wegens het niet uitbetalen van het loon aan de leden der strijd-afdelingen. De arbeiders eisten de uitbetaling van het gemiddelde loon voor de uren, die zij aan het handhaven van de orde besteedden. De ondernemers wilden niet betalen en voelden een steun in de rug, niet alleen van de regeringsorganen, maar ook van het Uitvoerende Komitee van de Sowjet. De Petrogradse stedelijke Docma stemde er in toe de arbeiders, leden van de strijd-afdelingen, te betalen, indien zij hun afdelingen reorganiseerden en militieairs op de algemene grondslag werden.

Aan de deelnemers van de proletarische militia werd geen geld uitbetaald, het was verboden hun wapens te geven en na de aankomst van Lenin, toen de ophitsing tegen de bolsjewiki sterker werd, begon men hen te ontwapenen en niet zelden te arresteren. De proletarische militia was de eerste organisatie waarop zich de terreur van de Voorlopige regering stortte — zo ernstig beoordeelde de bourgeoisie de organisatie van de Rode Garde. Desniettemin bleef de proletarische militia in de bedrijven en op de fabrieken zich onder verschillende namen uitbreiden.

In de pers verschenen resoluties met de eis het proletariaat te bewapenen.

Zo brachten op 15 April de arbeiders van het bedrijf „Stari Parwajinen”, terwijl zij aandrongen op het vervangen van de Voorlopige regering, die slechts als rem van de revolutionaire zaak diende, en op de overgave van de macht aan de Sowjets, in de „Iswestia” de eis naar voren om:

„Een Rode Garde te organiseren en het gehele volk te bewapenen”
³²⁹⁾.

De beweging nam zulk een massaal karakter aan, dat ze georganiseerde eenheid vereiste.

Midden April stelde het Petersburgse komitee der bolsjewistische partij in antwoord op de ophitsing tegen de bolsjewiki en tegenover het kontra-revolutionaire optreden van de bourgeoisie de kwestie van

het vormen van bijzondere partij-strijdafdelingen ter bescherming van de vrijheid der partij-werkzaamheid.

De Wyborgse distrikts-Sowjet, die toen reeds een kompakte bolsjewistische meerderheid had, nam op 28 April eenstemmig het besluit tot omvorming van de militie in een „arbeidersgarde” en de volgende dag werden de „Ontwerpstatuten van de arbeidersgarde” in de „Prawda” gepubliceerd. In het ontwerp werd aangegeven als

„Doel: 1. De arbeidersgarde stelt zich tot taak:

— gewapender hand alle veroveringen van de arbeidersklasse te verdedigen;

— het beschermen van het leven, de veiligheid en het bezit van alle burgers, zonder onderscheid van geslacht, leeftijd en nationaliteit.

Samenstelling: 2. Lid van de arbeidersgarde kan iedere arbeider en arbeidster zijn, die lid is van een socialistische partij of vakvereniging, onder aanbeveling van of verkiezing door de algemene vergadering van het bedrijf of de werkplaats”³³⁰).

Het Uitvoerende Komitee van de Sowjet, dat voortdurend tegen de zelfstandige arbeiders-strijdafdelingen was opgetreden, zakte onder invloed van de April-gebeurtenissen nog meer naar rechts af. De op 28 April in de „Iswestia” gepubliceerde ontwerp-statuten werden door een waarschuwend hoofdartikel „Over de Rode Garde” voorafgegaan, waarin de mensjewistische schrijver uitdrukking verleende aan het gevaar, dat

„De Rode Garde in de vorm, zoals zij was ontworpen, rechtstreeks een bedreiging vormde voor de eenheid der revolutionaire krachten”³³¹). en alleen maar in staat was om een wig te drijven tussen de arbeiders der strijdafdelingen en het revolutionaire leger. Dat inderdaad de eisen van de arbeiders over het hoofd van de mensjewiki heen werden doorgedreven, daarvan getuigt alleen al het feit, dat de statuten van de Rode Garde zelfs na zulk een paniekachtig hoofdartikel' toch werden afgedrukt.

Op 28 April had een konferentie plaats van arbeidersvertegenwoordigers van verschillende bedrijven, waarop 156 gedelegeerden van 82 Petrogradse bedrijven en 26 gedelegeerden van partijorganisaties bijeenkwamen. Het mensjewistische gedeelte der vergadering' sprak zich uit ten gunste van het ondergeschikt zijn van de arbeiders* afdelingen aan de Sowjet. De voorzitter van het Uitvoerende Komitee verklaarde, dat

„het feit van de afwijzende houding van het Uitvoerende Komitee tenopzichte van de idee ener Rode Garde reeds thans, is neergelegd in de vorm van een bepaalde resolutie van het

Een Rood-Gardist.

Tekening van P. Boetsjkin.

bureau van het Uitvoerende Komitee en dat deze resolutie morgen zal worden gepubliceerd”³³²).

De verontwaardigde vergadering koos een delegatie om met het sociaal-revolutionaire-mensjewistische Uitvoerende Komitee te onderhandelen. De volgende dag ging de delegatie naar Tsjcheidze in het Uitvoerende Komitee. De mensjewiki antwoordden op dit bezoek door in No. 54 van de „Iswestia” een kort artikeltje te laten verschijnen „Rode Garde of militie?“, waarin opnieuw werd betoogd, dat de arbeiders-strijdafdelingen met de „organisatie der militie”³³³) moesten samensmelten en hun zelfstandig bestaan moesten opgeven.

In de strijd tegen de Sowjet van het kompromis verlegden de bolsjewiki het zwaartepunt van hun werk naar de afzonderlijke bedrijven, waar reeds vroeger afdelingen van de Rode Garde waren opgericht. Het Petersburgse komitee der bolsjewiki hield zich bezig met de alzijdige versterking van zijn leiding der fabrieks en bedrijfs- komitees op de ondernemingen in de hoofdstad. Dat was de noodzakelijke voorwaarde voor de succesvolle bewapening van het proletariaat, aangezien het militaire werk in hoofdzaak op de fabrieks- en bedrijfskomitees rustte. De bolsjewisatie van de fabrieks- en bedrijfskomitees voerde rechtstreeks tot de versterking van de invloed der partij in de vakverenigingen en in de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden.

In de onenigheden tussen de ondernemers en de arbeiders met betrekking tot de kwestie der betaling van de militie weerspiegelde zich de hardnekkige strijd van de arbeiders voor de Rode Garde. De chef van de stedelijke militie vaardigde een verordening uit om „alle militievaardigen aan te houden en te ontwapenen, die op hun band inplaats van de letter „G” de letters „N.M.” (volksmilitie) droegen³³⁴). In antwoord hierop stelden de bolsjewiki in de verkiezingsvergaderingen voor de distrikts-sowjets de kwestie der algemene volksmilitie scherper. Bij de raad van de Vereniging van ondernemers bleven klachten van kapitalisten binnenkomen, waarbij de nadruk werd gelegd op het feit, dat de eis der arbeidersmilitie door de bedrijfskomitees werd ondersteund. De arbeiders traden in een eenheidsfront tegen de ondernemers op.

Er had een kenmerkende gebeurtenis plaats op de leerfabriek der vennootschap „I. W. Osipow & Co.” De bezitters van het bedrijf wendden zich tot de raad van de Vereniging met de klacht, dat „de militievaardigen een te strijdvaardig standpunt” innamen en eveneens over het feit, dat het bedrijfskomitee en het bedrijfskollektief hen ondersteunden; het ging om dezelfde kwestie — om het loon. De raad van de Vereniging beval de bezitters aan, zich om hulp tot het ministerie van binnenlandse zaken te wenden. Overtuigd van haar kracht deelde de bedrijfsadministratie op 16 April aan de arbeiders- militievaardigen mede, dat zij vanaf de 10de Maart en in het vervolg zou

weigeren om hun werk te betalen. De arbeidersmilitie, die voor alle zekerheid de bedrijfsadministratie had gearresteerd, riep de algemene vergadering van de arbeiders bijeen. Op de meeting werd de directeur van het bedrijf uitgenodigd. Deze laatste weigerde te verschijnen. Hij werd met geweld naar de vergadering gebracht. De arbeiders van het bedrijf overwegende, dat alle eisen van de millionairs onvoorwaardelijk juist waren en ingewilligd dienden te worden, besloten :

„kategorisch van de bedrijfsadministratie de uitbetaling aan de kameraden-militionairs volgens hun katagorieën vanaf de 10de Maart te eisen; indien dit niet zal geschieden besluit de vergadering om de kameraden-militionairs met alle *hun ten dienste staande middelen*” te ondersteunen³³⁵).

Onder de druk van de arbeiders besloten vele ondernemers — Sie- mens-Schuckert, de fabriek van oorlogsmarine-apparaten, de leerfabriek A. Paramonow — koncessies te doen.

De protesten van de kapitalisten, gericht aan het ministerie van binnenlandse zaken, toonden aan, dat de arbeiders onder leiding van de bolsjewiki, de idee van de algehele bewapening van het proletariaat begonnen te verwezenlijken. De Alrussische Vereniging van leerfabrikanten wees er in haar verklaring aan den minister van binnenlandse zaken op, dat:

„Thans op de grote leerfabrieken een nieuw type van militie wordt georganiseerd. De arbeiders kiezen één militionair op elke 100 arbeiders en de op deze wijze georganiseerde groep leert in de loop van een maand schieten en de andere plichten der militionairs en wordt daarna door een volgende nieuwe groep af gelost met de bedoeling, dat na verloop van zekere tijd alle arbeiders van het bedrijf dezelfde militionair-diensttijd hebben doorlopen”. Onder deze omstandigheden „is de naam arbeiders-militionairs op zich zelf reeds enigszins onklaar en wordt in ieder geval in geen enkel opzicht door de behoeften van het bedrijf vereist”³³⁶).

In de provincie doorliep de proletarische militie in hoofdzaak dezelfde étappes van ontwikkeling als in Petrograd. De Februari-revo- lutie had het proletariaat wapens in handen gegeven. Direkt vanaf het begin namen de arbeiders-strijdafdelingen de plichten der militie op zich, beschermden zij de stad tegen bandieten en dronken pogrom- helden. Overal stuitten zij op de tegenwerking van de kant der so- ciaal-revolutionairen en de mensjewiki.

In Moskou werd op 2 Maart de volksmilitie georganiseerd met dezelfde funkties van „het handhaven van rust en orde” als in Petrograd. Al in de eerste dagen van de revolutie protesteerden de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen tegen de bewapening van de arbeiders, dreigden zij zelfs diegenen te arresteren, die wapens bij zich hiel

den. Desniettemin kwam een deel van de wapens in de fabrieken terecht en de georganiseerde strijdafdelingen begonnen daar de militaire scholing in orde te brengen. De verdeling der wapens was zeer ongelijk en toevallig. Het best bewapende men zich daar, waar men meer energie en initiatief aan de dag legde. Zo vernamen b.v. de arbeiders van de fabriek Michelson, dat op het Rjazan-Oeral-station in de pakhuizen van de Siberische bank de wapens van de geëvacueerde Warschause politie waren opgeborgen; er werd besloten ze in bezit te nemen. Op dezelfde fabriek van Michelson maakte men 's nachts bommen en slaagde men er in de Oktober-dagen in om zijn eigen Rode Garde, die van de naburige bedrijven en de soldaten van het Dwina-regiment te bewapenen. In Maart-April werd er reeds een afdeling van de Rode Garde georganiseerd (meer dan 400 man).

Volgens het getuigenis van een van de organisators van de Moskouse Rode Garde kam. Petsje waren er in April, behalve op de fabriek van Michelson, reeds arbeiders-strijdafdelingen op het bedrijf „Motor”, op de telefoon-fabriek, op de „Prowodnik” e.a. Maar er waren als regel niet voldoende wapens. Zo leerde b.v. de Rode Garde, die in Juni ten getale van 80 man op de fabriek „Postawssjik” in het rayon Zamoskworetski werd georganiseerd, uit gebrek aan wapens de handgrepen van het geweer met stokken.

Roodgardisten Insigne met inschrift „Rode-S.R.D.-Garde”.

De Moskouse bolsjewiki schonken terstond voldoende aandacht aan de organisatie van de proletarische militie. Op de algemene stedelijke konferentie der bolsjewiki, die van 3—4 April werd gehouden, werd een resolutie over het tegenwoordige oogenblik en de taak van het proletariaat aangenomen. Een van de punten dezer resolutie luidde:

„Een gewapende volksmilitie te organiseren, haar onder de strengste kontrôle van de proletarische en van de boerenorganisaties te stellen”³³⁷).

En tien dagen later op 14 April nam het Moskouse komitee der bolsjewiki bijna eenstemmig ter uitvoering van dit punt het volgende besluit:

„1. De kameraden moeten lid van de Rode Garde worden.

8. Zich via de Sowjet van Arbeidersafgevaardigden te wenden tot het Komitee van maatschappelijke organisaties met het voorstel, dat men, zo al niet aan de leden van de partij dan toch aan de arbeiders de voorkeur zal schenken.

9. Het is noodzakelijk om bedrijfs-strijdafdelingen op te richten, die de bewaking van het bedrijf op zich moeten nemen. Derhalve zouden de fabrikanten de wapens moeten verschaffen.

10. Partij-strijdafdelingen of scherpschutters-verenigingen op te richten en alle maatregelen te nemen om wapens te verkrijgen”³³⁸).

De Moskouse bolsjewiki leverden in de strijd voor de proletarische militie een buitengewoon helder voorbeeld van een buigzame taktiek. Op de fabrieken werden arbeiders-strijdafdelingen georganiseerd. De bourgeoisie besloot om de bolsjewiki voor te zijn, om zelf de beweging in handen te nemen. Tot dit doel nam het komitee van maatschappelijke organisaties, geleid door de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki, de organisatie van de Rode Garde op zich.

De bolsjewiki verplichtten in de eerste plaats de leden van de partij-cellen in de bedrijven om lid van deze afdelingen te worden en tezelfdertijd, zolang de leiding van de Rode Garde zich in de handen der mensjewiki bevond, besloot de partij aan te bevelen om partij-strijdafdelingen op te richten en ze van wapens te voorzien. Zulk een taktiek maakte het mogelijk om de organisatie van binnen uit te veroveren. De loop van de politieke strijd heeft deze taktiek gerechtvaardigd. Het is aan de Moskouse bolsjewiki gelukt om de opgerichte strijdafdelingen in hun handen te behouden.

Het Moskouse komitee, het Moskouse distriktskomitee en het gewestelijke bureau van het Centraal-komitee van de partij der bolsjewiki namen onder deelname van de actieve partij funktionarissen op 28 April in de resolutie met betrekking tot de Voorlopige regering het volgende punt op :

„Onmiddellijke organisatie van een arbeiders Rode Garde,

zonder van te voren de vorm te beslissen, waarin dit tot uitdrukking kan komen”³³⁹).

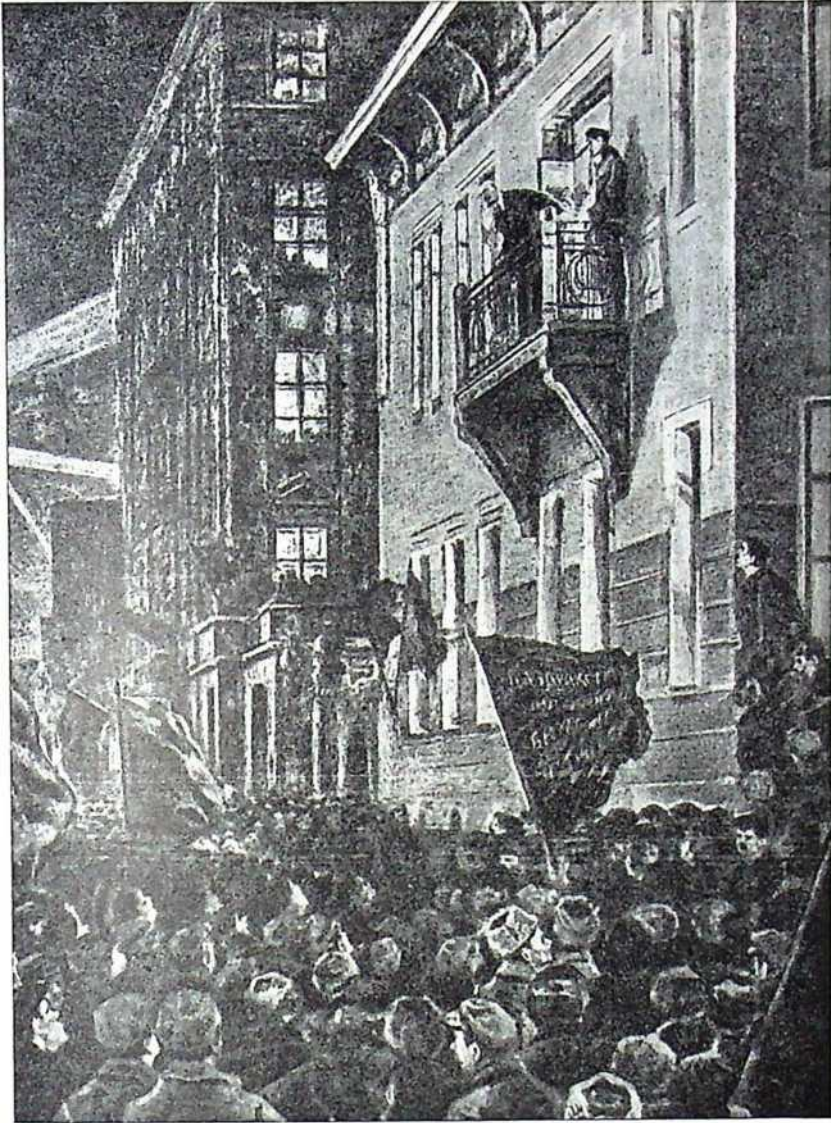
Derhalve werden er overal, waar maar bolsjewiki aan het hoofd van het proletariaat stonden — in de hoofdsteden en in de provincie, in de Oeral en in Donbass, in de Oekraïne en in de Kaukasus — in een moeilijke en hardnekkige strijd afdelingen van de Rode Garde opgericht. Vervolgd door de regering, de tegenstand van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki overwinnend, Wisten de bolsjewiki zich aan het hoofd te stellen van het initiatief der massa's en een omvangrijk werk te verrichten op het gebied der organisatie van de proletarische militie. In de strijd voor deze militie wisten de bolsjewiki gebruik te maken van iedere klasse-eis der arbeiders en ontmaskerden zij elke verzoeningsgezinde stap van de sociaal-revolutionairen of de mensjewiki. Of het ging om de woningen, om het gebrek aan brood, om de maatregelen van de strijd tegen de honger of om het in beslag nemen van de overschotten — de bolsjewiki wisten steeds aan te tonen, dat geen der maatregelen van de regering, noch de beloften van de mensjewiki doorgevoerd zouden worden, zolang niet heel het werkende volk bij de deelname aan het bestuur zou zijn betrokken, zolang niet ter vervanging van de politie en het leger de proletarische militie voor verdediging en aanval zou zijn georganiseerd. Zulk een politiek legde in het bewustzijn van het proletariaat de idee vast der onvermijdelijkheid van de burgeroorlog tussen klassen, de idee van de noodzakelijkheid van de proletarische revolutie.

In Mei toen de verkiezingskampagne voor de distriktsdoema's werd gehouden en de sociaal-revolutionairen en mensjewiki een lawaai-kampagne voerden, het proletariaat brood beloofden, maatschappelijke voeding, woningen — trad Lenin met een artikel op: „Het voornaamste hebben zij vergeten”, waarin hij, bij het samenvatten van de strijd voor de proletarische militie o.a. het volgende schreef:

„Alle soortgelijke platforms, alle soortgelijke lijsten van zwaarwichtige hervormingen zijn, als men de harde en bittere verhoudingen der heerschappij van het kapitaal vergeet, holle woorden, die in de praktijk, hetzij onschuldige „vrome wensen” betekenen, hetzij eenvoudig bedrog van de massa's door enige dozijnen burgerlijke politiciers”³⁴⁰).

Zolang de politie bestaat en zij door een van het volk gescheiden en tegen het volk gerichte militie wordt vervangen, zijn er geen ernstige en ingrijpende hervormingen in het belang van het volk mogelijk.

„De algemene volksmilitie ter vervanging van de politie en het staande leger — dat is de voorwaarde voor succesvolle gemeentelijke hervormingen in het belang van de werkers”³⁴¹).

**Redevoering van Lenin van af het balkon van het paleis van Kshesinskaja
in de Juli-dagen van het jaar 1917.**

Naar het schilderij van A. W. Morawow.

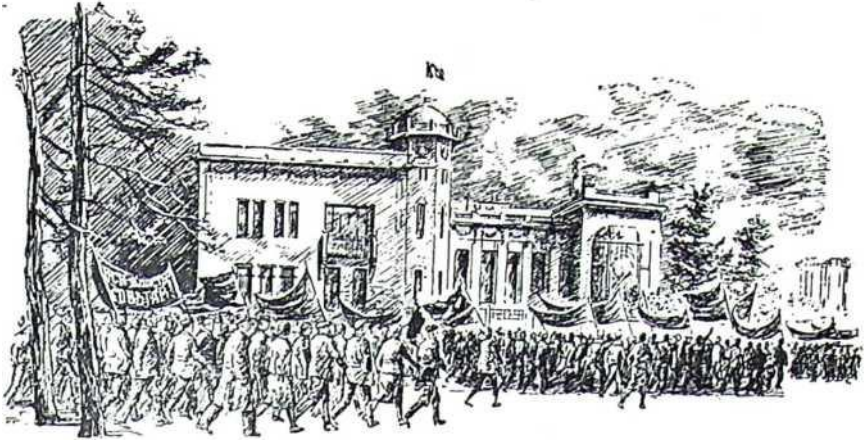
„De algemene volksmilitie — schreef Lenin — dat betekent de opvoeding tot democratie van de werkelijke *massa's* der bevolking.

De algemene volksmilitie — dat betekent het bestuur van de armen *niet* slechts door de rijken, niet door *hun* politie, maar door het volk zelf, waarin de armen overwegen.

De algemene volksmilitie — dat betekent, dat het toezicht (op de fabrieken, op de woningen, op de verdeling der produkten enz.) niet *alleen maar* op het papier kan blijven.

De algemene volksmilitie — dat betekent, dat de verdeling van het brood zonder „rijen” zal plaats vinden, zonder enig privilege voor de rijken”³⁴²).

Als resultaat behaalden de bolsjewiki geweldige suksessen bij het verwezenlijken van de leuze der proletarische militie: tegen de maand Juli bezat de partij in alle industriële centra gewapende afdelingen van vooraanstaande proletariërs, die bereid waren hun leven te geven voor de grote, revolutionaire zaak van de partij.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

DE JULI-DAGEN.

I.

DE AKTIE VAN DE ARBEIDERS IN DE HOOFDSTAD.

De krachten van de revolutie, verwekt door de Juni-krisis bleven nog steeds met toenemende snelheid hun werking uitoefenen.

Nog geen enkele taak van de revolutie was vervuld. De moeilijkheden met het brood namen toe. Het verval werd erger, het omvatte steeds nieuwe gebieden en distrikten. De fabrieken en bedrijven stonden stil, dikwijls omdat de ondernemers het wilden. Wat het transport en het kanalennet betreft, hier doordrong de verlamming van het produktie-organisme heel het land.

In Mei werden er 108 bedrijven gesloten met 8701 arbeiders, in Juni 125 bedrijven met 38.455 arbeiders en in Juli 206 bedrijven met 47.754 arbeiders. De metaalnijverheid werd met 40 procent ingekrompen, de textielindustrie met 20 procent.

De honger naderde.

Het was duidelijk — de bourgeoisie ging tot de aanval over. De klassegedachte van deze aanval was met cynische openhartigheid verklapt door den grootindustriële Rjaboessjinski. Op het kongres

van handelaars en industriëlen zeide hij, terwijl hij ervan genoot, dat spoedig het ogenblik zou aanbreken, dat

„de knokige hand van de hongersnood en de volks-ellende de volksvrienden, de leden van de verschillende komitees en van de Sowjets bij de keel zal grijpen”³⁴³).

De gehele maand Mei, maar vooral in Juni braken er in het gehele land onafgebroken stakingen uit met de eis van de achturige arbeidsdag en de verbetering van de economische toestand.

Het Donets-bekken kookte, er kwam geen eind aan de aanhoudende conflicten tussen de arbeiders en de ondernemers, de Oeral werd door een stakingsgolf overstroomd, in het gebied van Nizjni Nowgorod staakten meer dan 20.000 arbeiders van Sormowo. In het Moskouse distrikt werden langdurige conflicten tot een normaal verschijnsel.

In de dorpen groeide snel de agrarische revolutie aan. In Juli werden 43 goevernementen door de boerenbeweging aangegrepen. De boeren kwamen in opstand tegen de landheren, over het hoofd van de sociaal-revolutionairen heen, die in de boerensowjets zaten.

De beweging van de arbeiders en de boeren moest wel haar invloed doen gelden in het leger, waarin zich bovendien eigen bijzondere oorzaken deden gelden, die de scherpe ontevredenheid der soldaten opwekten. Er liepen hardnekkige geruchten over het wederom invoeren van de doodstraf aan het front, over de ontbinding der weerspannige regimenten. Er ontstond een nerveuze onrustige stemming, die zich steeds feller uitte in het weigeren om te vechten.

Bijzonder scherp ontwikkelde zich de strijd in Petrograd. De Juni-demonstratie had getoond welk een kracht er in het proletariaat en in de bolsjewistische partij school. Na de Juni-gebeurtenissen bracht iedere dag mededelingen over akties naar aanleiding van deze of gene oorzaak. Het meest verontrustend voor de bourgeoisie en voor de aanhangers van het kompromis was het feit, dat de akties onveranderd een politieke en steeds vaker een bolsjewistische kleur aannamen. Op 2 Juni eisten de arbeiders van de „Skorochoed” de overgave van de macht aan de Sowjets, op 8 Juni, namen de arbeiders van Oboeichowsk een dergelijke resolutie aan, — op 10 Juni drong het personeel van de „Stari Parwajinen” op de overgave van de macht aan de Sowjets aan, op 13 Juni stonden reeds 19 bedrijven en 3 militaire eenheden in Petrograd aan de kant van de bolsjewiki. „Als wij de oude regering hebben omvergeworpen kunnen wij ook Kerenski aan banden leggen!” zeiden de arbeiders en de soldaten. De beweging voor de overgave van de macht in handen van de Sowjets nam met buitengewone snelheid in omvang toe. Een kleine stoot was voldoende, om de tot gloei-hitte gebrachte massa's tot uitbarsting te brengen en hen tegen de regering der kapitalisten te werpen.

De bourgeoisie begreep waarheen de stemming van de arbeiders en de soldaten in de hoofdstad voerde. De toestand verergerde door de onheilspellende tijdingen van het front.

De frontberichten spraken met toenemende onrust over tienduizenden deserteurs, die van het front wegliepen. De staven der legers klaagden over het eigenmachtig optreden van de soldaten- komitees, die de officieren van hun posten verwijderden. Maar het vaakst telegrafeerden de kommissarissen en de generaals over de verbroederings, die overal plaats vonden. Het leger gleed uit de handen der bevelhebbers.

Het in Juni met ondeugdelijke middelen begonnen offensief was mislukt. Iedere minuut kon er een catastrofe plaats vinden. Men moest haast maken, zolang de mededelingen over de nederlaag aan het front geen olie op het vuur hadden gegoten. Men moest zich bovendien haasten, omdat de verkiezingen voor de Konstituante naderden. Hoezeer men deze verkiezingen ook op de lange baan had geschoven, toch was de regering genoodzaakt geweest onder de druk van de massa's de bijeenroeping van de Konstituante op 30 September vast te stellen. De ineensstorting van het offensief en de verontrustende tijdingen van het platteland lieten generlei twijfel bestaan, of de boeren zouden in de Konstituante veel verder naar links gaan dan hun officiële sociaal-revolutionaire leiders.

Twistzoekend naar aanleiding van een toevalligheid riep de bourgeoisie op 2 Juni haar vertegenwoordigers uit de regering terug.

De kadetten-ministers, die van financiën — Sjingarew, van onderwijs — Manoëilow en van staatsverzorging — vorst Sjachowski — verklaarden, dat zij het niet eens waren in de politiek van Kerenski- Teressjenko met betrekking tot het Oekraïense vraagstuk en traden uit de regering. De minister van het verkeerswezen Nekrassow verklaarde eerst, dat hij ontslag nam, maar bedacht zich later en zond een brief aan het Centraal-komitee van de kadetten, dat hij uit de partij trad. De bourgeoisie had haar berekening als volgt gemaakt: de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki, die uitstekend op de hoogte waren van de stemming van onrust en die ingelicht waren over de militaire catastrofe, zouden vrezden om de macht in eigen handen te nemen. De kadetten begrepen, dat de door de bedreiging met hun uittreden uit de regering verschrikte kompromis-politici zich aan de burgerlijke ministers zouden vastklemmen en op elke concessie zouden ingaan. Het was de kadetten voordelig een regeringskrisis uit te lokken, van de verschrikte kleinburgers de soevereine macht te verkrijgen en daarna de vastberaden strijd tegen het bolsjewisme te beginnen. Reeds op 3 Juni had Miljoekow. op een bijeenkomst van de leden van de Staats-doema onder applaus gezegd:

„De Russische maatschappij moet zich aaneensluiten in de

strijd tegen dit dreigende gevaar van de kant van het bolsjewisme... Indien de Voorlopige regering na lange vertraging zal begrijpen, dat zich in de handen van de staatsmacht ook andere middelen bevinden dan overreding — dezelfde middelen, die zij reeds is begonnen toe te passen — indien zij deze weg zal betreden, dan zullen de veroveringen van de Russische revolutie worden vastgelegd. Wel, tot deze weg moeten wij elkaar en ook de Voorlopige regering oproepen”³⁴⁴).

In het verdere- verloop zou zich alles op de bekende oude wijze hebben afgespeeld: het proletariaat zou tot een te vroeg optreden worden geprovoceerd en meedogenloos door de militaire macht worden onderdrukt. De kadetten werden door alle burgerlijke en Zwarte-Honderd-partijen ondersteund. Poerisjkewitsj legde er in een partikuliere bijeenkomst van leden van de Staats-doema op 16 Juni naar aanleiding van de verkiezingen voor de distriktsdoema's de nadruk op, dat

„Indien U nadenkt over de tabellen, over de uitslagen van deze verkiezingen, dan zult U begrijpen, dat de het algemeen welzijn nastrevende partij van de „Volksvrijheid” (zo noemden zich de kadetten — *Red.*) een schitterende overwinning heeft behaald, want voor deze partij, die de meest rechtse partij in Rusland is, hebben allen gestemd die nog meer naar rechts staan”³⁴⁵).

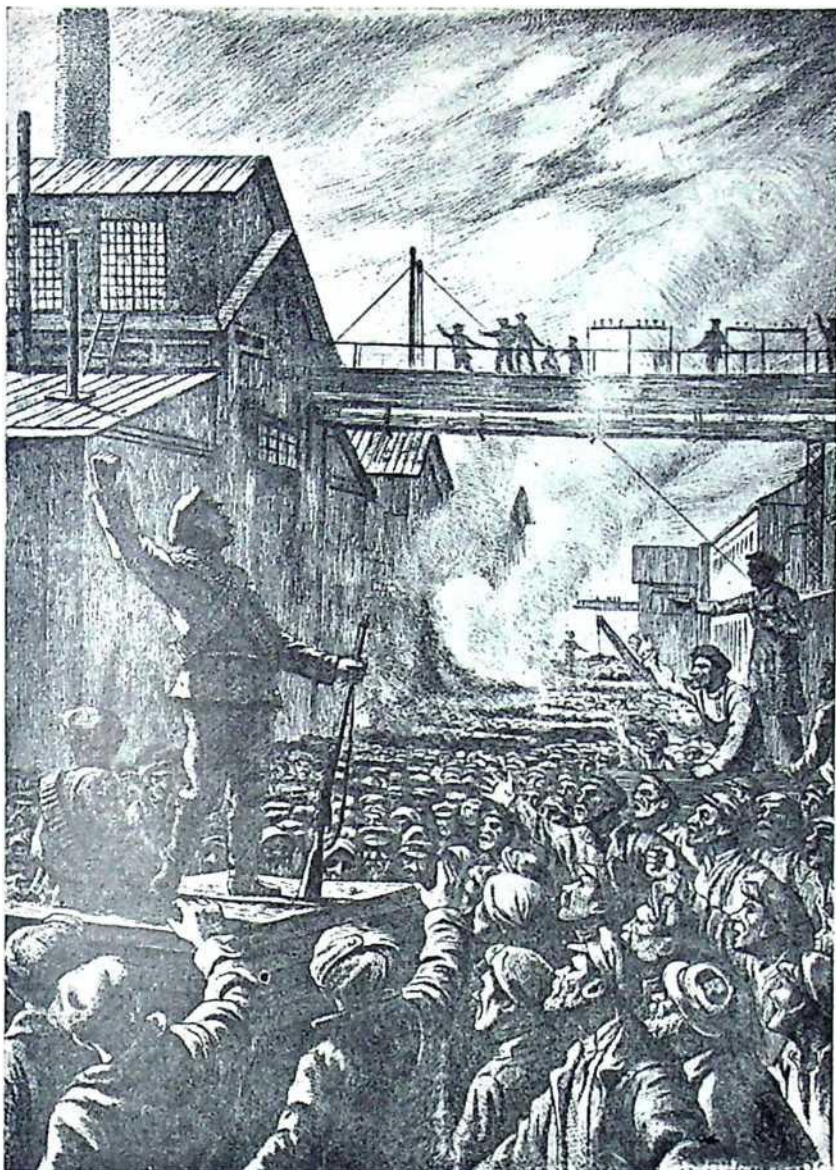
Tegenover het gevaar van de revolutie sloten zich alle burgerlijke partijen om de kadetten aaneen.

De kadetten hadden zich evenwel verrekend. Hun manoeuver verwekte een crisis, niet alleen in de regering, maar in het gehele land.

De eerste berichten over de manoeuver van de kadeten vormden de stoot, die een uitbarsting van verontwaardiging der arbeiders verwekte. In de morgen van de 3de Juli weerklonken er op de gemeenschappelijke zitting van de bataljons- en regiments-komitees bij het le mitrailleurs-regiment stemmen, die de behandeling eisten van de kwestie van een gewapend optreden. Het voorstel werd door de aanwezigen overgenomen, die onmiddellijk ter plaatse een meeting belegden.

De vertegenwoordigers van de soldaten-massa eisten een onmiddellijk gewapend optreden ter omverwerping van de Voorlopige regering. De soldaten spraken verbolgen over de poging van Kerenski om onder geschreeuw over de oorlog „tot aan de overwinning” de revolutie te verpletteren. Er weerklonken kreten: „de straat op!” De in geestdrift ontstoken mannen van het mitrailleurs-regiment stroomden onder de kreten „weg met de oorlog!”, „Alle macht aan de Sowjets!” uit de barak, waar de vergadering werd gehouden.

Ondanks de oproep van de partij der bolsjewiki om niet tot aktie over te gaan, begaf zich het regiment, na de mitrailleurs op auto's 242

De Juli-dagen in Petrograd. Soldaten van het mitrailleurs-regiment roepen de arbeiders van het Poetilow-bedrijf op om de aktie tegen de Voorlopige regering te ondersteunen.

Naar de ets van P. Sjillingowski.

te hebben geladen, versierd met plakaten: „Moge de bourgeoisie door onze mitrailleurs tenonder gaan!”, „Weg met de tien ministers- kapitalisten!”, op weg naar het Taurische paleis.

De mannen van het mitrailleurs-regiment kozen gedelegeerden en zonden hen met spoed naar de andere regimenten, naar de grootste bedrijven en naar Kroonstadt. De gedelegeerden van het mitrailleurs- regiment troffen overal een geladen atmosfeer en een massa bereid tot de strijd aan.

„Op de 3de Juli, ongeveer om 2 uur 's middags — vertelt een arbeider van het bedrijf „Nowy Parwajinen” — kwamen er enige kameraden van het 1ste mitrailleurs-regiment bij ons en wendden zich tot ons met het verzoek een vrachtauto voor de mitrailleurs te geven en hun aktie tegen de Voorlopige regering te ondersteunen... Er werd een algemene vergadering van de arbeiders bijeengeroepen. De vergadering had een zeer stormachtig verloop. Vurig en overtuigend bewezen de kameraden van het mitrailleurs-regiment de aktualiteit en de noodzakelijkheid der omverwerping van de Voorlopige regering en van Kerenski. De arbeidersmassa's Waren uiterst revolutionair gestemd... Ik ging naar huis om mijn geweer te halen. Toen ik terug kwam reden de vrachtauto's, waarop zich de mensen van het mitrailleurs-regiment en een deel van onze arbeiders bevonden, reeds de fabriekspoort uit” ^{34G}).

Een soortgelijke stemming troffen de gedelegeerden ook in andere bedrijven aan. Omstreeks 2 uur 's middags kwamen de mannen van het mitrailleurs-regiment in het Poetilow-bedrijf met de oproep om een aktie te beginnen tegen de regering, die het revolutionaire garnizoen naar het front dreigde te sturen. „Weg met deze ministers!” — zo klonk het van alle kanten uit de menigte van vele duizenden. In antwoord op het verzoek om de aktie van het mitrailleurs-regiment te ondersteunen schreeuwden de arbeiders: „We zullen marcheren! We zullen marcheren!” ³⁴⁷) Laat in de nacht trokken ongeveer 30.000 arbeiders van Poetilow met hun vrouwen en kinderen naar het Taurische paleis, onderweg andere bedrijven en regimenten met zich meeslepend.

In Kroonstadt riepen de gedelegeerden van het 1ste mitrailleurs- regiment een meeting bijeen op het Anker-plein. Hun oproep vond levendige weerklank: de matrozen besloten de aktie van het Petro- gradse garnizoen en van de arbeiders te ondersteunen. Partijgenoot Raskolnikow, plaatsvervangend voorzitter van de Kroonstadtse Sowjet slaagde erin langs de direkte draadverbinding met het Centraal-Komitee van de bolsjewistische partij te spreken en het van de stemming in Kroonstadt in kennis te stellen.

„De kwestie staat niet zo, — zeide hij — optreden of niet optreden, maar op een ander vlak: zal de aktie onder onze

leiding plaats hebben of zal zij zich zonder deelname van onze partij af spelen — elementair en ongeorganiseerd ? Hoe dan ook, de aktie is in geen geval te vermijden en men kan haar niet ongedaan maken”³⁴⁸).

Het Kroonstadtse Uitvoerende Komitee van de Sowjet nam het besluit om zich bij de aktie van het Petrogradse garnizoen aan te sluiten en stelde op 6 uur in de morgen van de 4de Juli het aantreden der gewapende troepenafdelingen vast, die naar Petrograd zouden worden gezonden.

II.

DE JULI-DEMONSTRATIE IN DE HOOFDSTAD.

De partij der bolsjewiki was uitstekend op de hoogte van de stemming, die bij de troepenafdelingen en in de bedrijven heerste. Zij wist hoeveel revolutionaire energie zich in de onderste lagen had opgehoopt. Maar de partij achtte de situatie niet rijp voor de gewapende strijd en de massa's zijn niet op initiatief van de bolsjewiki in de Julidagen op straat verschenen. De partij was tegen een onmiddellijk optreden. Nog op 22 Juni had er een gemeenschappelijke bijeenkomst plaats gehad van de leden van het Centraal-komitee, het Petersburgse komitee en de militaire organisaties der bolsjewiki, waar onderstreept was, dat het thans niet voordelig was om de strijd te aanvaarden.

De bolsjewiki volgden aandachtig de manoeuvres van de kadetten. Lenin waarschuwde de partij, dat het voordelig voor de bourgeoisie was, om de revolutionaire massa's van Petrograd op straat te lokken, vóórdát de revolutionaire gisting het gehele land had aangegrepen.

Maar de beweging in de hoofdstad verhief zich stormachtig. Van dag tot dag werd het kontra-revolutionaire karakter van de regering meer duidelijk aan de massa's. Elk uur ontmaskerde de kompromis-politiek van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki. Op het moment dat de beweging in omvang toenam, een beweging die een nog stormachtiger groei in de toekomst beloofde, was het niet voordelig om alles op het spel te zetten.

„Laat de toekomstige Cavaignac's maar het eerst beginnen”³⁴⁹) schreef Lenin.

Er waren ook andere oorzaken, die de taktiek van de bolsjewistische partij verklaarden. Hoe groot ook de betekenis van Petrograd in de revolutie was, toch besliste deze stad niet de uitslag der revolutie. Zonder de proletariërs van de Oeral, zonder de mijnwerkers van Donbas, zonder de miljoenen soldaten Was het niet verstandig om de aanval te beginnen. Het was duidelijk, dat het

leger de regering uit de handen gleeed, het leger vertrouwde de Voorlopige regering *reeds* niet, maar het bevond zich *nog* onder de invloed van zijn komitees, waarin sociaal-revolutionairen en mensjewiki zaten.

De richtlijnen van de partij uitvoerend, spraken de bolsjewiki, in het bijzonder de vertegenwoordigers van de militaire organisatie der partij, zich op de 3de Juli tegen een gewapende aktie uit. Evenwel de verontwaardiging van de soldaten en de arbeiders in de hoofdstad had reeds haar grens bereikt.

Juist in deze dagen — van 1 tot 3 Juli — vergaderde de Tweede algemene stadskonferentie der bolsjewiki van Petrograd. Vertegenwoordigers der mannen van het mitrailleurs-regiment verschenen ter vergadering en legden een verklaring omtrent de aktie van het regiment af.

Stalin karakteriseerde bij zijn optreden op de konferentie deze gebeurtenis als volgt:

„Gij herinnert U, dat gij aan de vertegenwoordigers hebt verklaard, dat de leden van de partij niet tegen de besluiten van hun partij mogen ingaan en hoe kwaad de vertegenwoordigers van het regiment zich maakten en dat zij verklaarden, dat zij liever uit de partij traden, dan dat zij tegen het besluit van het regiment zouden ingaan”³⁵⁰).

Op 3 Juli ongeveer om 5 uur 's avonds verklaarde Stalin officieel in naam van het Centraal-komitee en van de konferentie, die om 4 uur een gemeenschappelijke zitting hadden gehad, in de zitting van het Centrale Uitvoerende Komitee, dat de partij besloten had om niet in aktie te treden. Er werd onmiddellijk een oproep geschreven en naar de „Prawda” gestuurd, om in de morgen van de 4de Juli te worden gepubliceerd. De leden van de bijeenkomst en van de konferentie werden naar de distrikten gestuurd, teneinde de massa's van de aktie terug te houden. Maar het bleek, dat het reeds onmogelijk was om de beweging tegen te houden. Men hoorde de bolsjewiki ongeduldig toe, maar daarna stroomde men de straat op. Twee bolsjewiki, die te vergeefs trachtten om de soldaten van het Moskouse regiment en de arbeiders van de in de nabijheid gelegen fabrieken tegen te houden, kregen van de demonstranten ten antwoord :

„Als wij jelui niet persoonlijk kenden, dan zouden wij jelui als mensjewiki hebben weggejaagd”³⁵¹).

Het was noodzakelijk een nieuw besluit te nemen. Gewone leden van de bolsjewistische partij hadden vaak op eigen risico dit nieuwe besluit reeds genomen, — zó was het politieke peil van de partij gestegen. Zij begrepen uitstekend, dat de aan zich zelf overgelaten demonstratie door de kontra-revolutie zou worden verpletterd. Nadat zij de hoop hadden verloren om de lawine tegen te houden, stelden 246

Landing van matrozen, die in de Juli-dagen van 1917 uit Kroonstadt naar Petrograd kwamen.

Naar het schilderij van I. G. Drozdow.

de bolsjewiki zich aan het hoofd van de demonstratie, namen de leiding van de beweging in hun handen en omringden de demonstratie met de gewapende Rode Garde, voor het geval er een kontra- revolutionaire provokatie zou plaats vinden.

„De aktie barstte los — zeide Stalin later in zijn redevoering op de Konferentie der Petrogradse organisatie, — had de partij het recht om zich de handen in onschuld te wassen bij het optreden van het proletariaat en de soldaten en ter zijde te treden? Wij hielden rekening met de mogelijkheid van nog ernstiger resultaten van de aktie, dan die aanw'ezig zijn. Wij hadden niet het recht onze handen in onschuld te wassen; als de partij van het proletariaat moesten wij ingrijpen in zijn optreden en dit een vreedzaam en georganiseerd karakter verlenen, en daarbij niet het gewapender hand grijpen van de macht als doel stellen”³⁵²).

Op 3 Juli ongeveer om 10 uur 's avonds kwamen in het paleis van Ksjesinskaja de afgevaardigden van de algemene stads- konferentie, de leden van het Centraal-Komitee der bolsjewiki en de vertegenwoordigers van de militaire afdelingen en van de bedrijven bijeen.

Na de beoordeling van de gebeurtenissen, die in Petrograd plaats hadden, nam de vergadering het volgende besluit:

„De krisis van de staatsmacht, die ontstaan is, zaji niet in het belang van het volk worden opgelost, indien het revolutionaire proletariaat en het garnizoen van de hoofdstad niet onmiddellijk vastberaden en beslist verklaren, dat zij voor de overgang van de macht aan de Sowjets van arbeiders-, soldaten-, en boerenafgevaardigden zijn. Met dit doel wordt er een onmiddellijke aktie van de arbeiders en soldaten op straat aanbevolen en wel om de uitdrukking van hun wil te demonstreren”³⁵³).

Het Centraal-Komitee der bolsjewiki met het Petersburgse komitee en de militaire organisatie namen in een gemeenschappelijke bijeenkomst het besluit: hun vorig besluit inzake het verbod van de aktie te niet te doen, zich aan het hoofd te stellen van de spontane beweging en haar georganiseerde vormen te verlenen. Er werd voor de 4de Juli een vreedzame demonstratie vastgesteld onder de leuze „Alle macht aan de Sowjets”. Daar de vorige oproep reeds gezet; was, verscheen de „Prawda” de volgende dag met een witte kolom. De nieuwe oproep aan de arbeiders en soldaten van Petrograd werd als afzonderlijk vlugschriftje verspreid. Hierin werd o.a. gezegd:

„Laat de Alrussische Sowjet van arbeiders-, soldaten- en boerenafgevaardigden, nadat de kontra-revolutionaire bourgeoisie openlijk tegen de revolutie is opgetreden, de gehele macht in haar handen nemen”³⁵⁴).

Op 4 Juli had er een nieuwe machtige demonstratie plaats, deze keer met de partij der bols je wik i aan het hoofd. Voor de leiding van de beweging werd een speciale staf gevormd en een instructie opgesteld. In verschillende delen van de stad beschermden pantserauto's de demonstranten. Uit de Petropawlowsk-vesting was een bataljon van het mitrailleurs-regiment gezonden.

Op 4 Juli demonstreerden behalve de uit Kroonstadt aangekomen matrozen en soldaten ook enkele troepenafdelingen uit Peterhof, Oraniënbaum, Krasnoje Selo en uit andere plaatsen. Toen de mannen uit Kroonstadt voor het paleis van Ksjesinskaja verschenen, wilden zij met alle geweld de leider van de partij — Lenin — horen.

In zijn korte redevoering, de enige in de Juli-dagen, begroette Lenin de revolutionaire mannen uit Kroonstadt in naam van de Petrogradse arbeiders en drukte hij zijn overtuiging uit, dat de leuze „Alle macht aan de Sowjets” moet en zal overwinnen. Tegelijkertijd riep Lenin op tot „volharding, standvastigheid en waakzaamheid”³⁵⁵).

De demonstratie marcheerde naar het paleis van Ksjesinskaja, waar het Centraal-Komitee en het Petrogradse Komstee van de bolsjewistische partij waren gezeteld en vandaar naar het Taurische paleis, waar het Alrussische Centraal-Uitvoerende Komitee der Sowjets zitting hield. Daar werden door de demonstranten delegaties gekozen, die de eisen van de massa's overhandigden. 90 gekozen vertegenwoordigers van 54 bedrijven verschenen bij de leden van het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee. De een na de ander traden de gedelegeerden op en riepen het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee hartstochtelijk op, om de macht in handen te nemen. De verschrikte sociaal-revolutionairen en mensjewiki fluisterden onrustig onder elkaar, toen zij de rythmische schreden van de demonstranten hoorden, maar namen geen enkel besluit. Het aanzwellende rumoer van de demonstratie, die ongeveer een halfmillioen arbeiders en soldaten op de been had gebracht, joeg de leiders van de „revolutionaire democratie” schrik aan. Zij poogden zich op elke wijze van het in willigen der eisen van de volksmassa's af te maken.

III.

HET UITEENSLAAN VAN DE JULI-DEMONSTRATIE.

Terwijl de demonstranten de Sowjets vurig opriepen om alle macht in handen te nemen, mobiliseerden de sociaal-revolutionairen en mensjewiki achterbaks op koortsachtige wijze krachten tegen de revolutie. Er werden regeringsgetrouwe troepenafdelingen naar het Taurische paleis geroepen. Tegen 7 uur 's avonds kwamen

de Wladimirse krijgsschool, het 9de kavallerie-regiment en het 1ste kozakken-regiment op het plein voor het paleis aan.

De mensjewiek Woïtinski zeide in zijn referaat in de verenigde zitting van het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee en het Alrussische Uitvoerende Komitee van de Sowjets van boerenafgevaardigden op 5 Juli:

„Er was een tijd, dat wij over generlei krachten beschikten. Bij de ingang van het Taurische paleis stonden slechts zes man, die niet bij machte waren, de menigte tegen te houden. De eerste afdeling, die ons te hulp kwam, — bestond uit pantserauto's... *Wij waren vastbesloten om in geval van geweldpleging van de kant der gewapende bende te laten schieten*”³⁵⁶).

Aan het komitee van het 5de leger werd bevel gegeven om troepen naar Petrograd te sturen. Van het front stuurde men terstond de 14de kavallerie-divisie, het 14de Don-kozakken-regiment, het 117de Isborski-regiment en andere troepenafdelingen. Tot bevelhebber van de verenigde afdeling werd het lid van het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee, de eerste luitenant Masoerenko benoemd. Door den plaatsvervanger van den minister van Marine Doedarow werd aan de onderzee-boten in Helsingfors het bevel gegeven, niet terug te schrikken voor het in de grond boren van de revolutionaire oorlogsschepen, indien zij naar Petrograd zouden opstomen. De sociaal-revolutionairen en de mensjewiki legden minder aarzeling aan de dag dan de voormalige tsaar Nikolaas in de laatste dagen van zijn regering, om troepen van het front weg te nemen voor de strijd tegen de revolutie. De dolgeworden kleinburgers toonden in niet geringere mate reaktionairen te zijn, dan de generaals van den tsaar.

Generaal Polowtsew, de opperbevelhebber van het Petrogradse militaire distrikt, gaf in de morgen van de 4de Juli, in nauwe samenwerking met de leiders van de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen het bevel om onmiddellijk de „orde” te herstellen.

In verschillende delen van de stad — op de hoek van het Newski en de Sadowaja, op het Liteïny-prospekt bij het Ingenieurs-paleis en op andere plaatsen — begonnen provokateurs en kontra-revolutionairen met geweren op de demonstranten te schieten. Het gebeurde, dat de demonstranten door kozakken en jonkers^x) werden overvallen. De kontra-revolutie ging eveneens tot de aanval over. Plet Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets wees twee sociaal-revolutionairen aan — Awksjentjew en Gots — om de regerings-kommissie „voor het herstel en het handhaven van de revolutionaire orde in Petrograd” hulp te verlenen. In de morgen van de 5de Juli

1) Zo werden de leerlingen der officiersscholen genoemd. — Red.

De reformisten wezen twee sociaal-revohitionairen — Awksentjew en Gots — aan om generaal Polowtsew te helpen om „de revolutionaire orde in Petrograd te herstellen en te handhaven.”

Karikatuur van Koekrynicky.

werd de redaktie van de „Prawda” en de drukkerij „Troed” door kontra-revolutionaire troepenafdelingen verwoest.

De bolsjewiki, die de demonstratie als geëindigd beschouwden, hadden nog op 4 Juli de demonstranten oproepen om vreedzaam uiteen te gaan. Evenwel, in verband met de overvallen van de kant der jonkers en kozakken bleven de matrozen in Petrograd, zij bezetten het paleis van Ksjesinskaja en de Petropawlowsk-vesting en bereidden zich te zamen met de mannen van het mitrailleurs-reeriment ter zelfverdediging voor.

In de avond van de 5de Juli kwamen er tot steun van de regering nieuwe versterkingen van het front aan. In de stad hadden er in die tijd op grote schaal arrestaties, huiszoekingen en pogroms plaats. Petrograd verkreeg het uiterlijk van een bezette stad. De straten waren vol jonker-patrouilles. De arbeiderswijken waren van het •Centrum af gesneden. In de nacht van de 6de Juli nam de verenigde zitting van het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets en het Uitvoerende Komitee van de Sowjets van boerenafgevaardigden een besluit, waardoor men zich onvoorwaardelijk bij de zwarte zaak der kontra-revolutie aansloot:

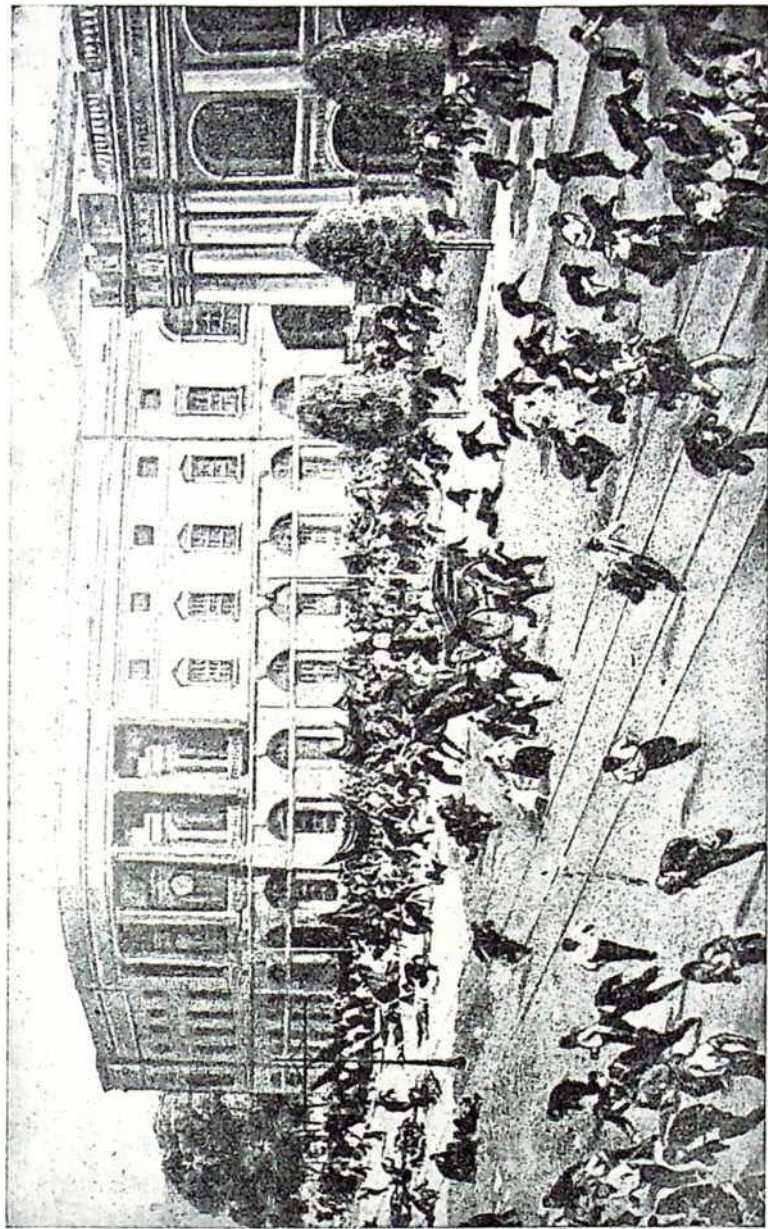
„De vergadering erkent, dat de in deze dagen door de Voorlopige regering en door de Militaire kommissie, aangewezen door het bureau van beide Uitvoerende Komitees, genomen maatregelen aan de belangen van de revolutie beantwoorden.

De noodzakelijkheid erkennend van verdere vastberaden maatregelen tot herstel en handhaving van de revolutionaire orde in Petrograd, bekrachtigt de vergadering de volmachten, verleend door het bureau van beide komitees aan de kameraden Awksjentjew en Gots”³⁵⁷).

De vergadering keurde eveneens het telegram van Doedarow goed.

De vertegenwoordigers van de kontra-revolutie spraken in de taal •der ultimatus. Aan de delegatie van de Kroonstadtse matrozen, •die in die tijd onderhandelingen voerde met de Militaire kommissie van het Centrale Uitvoerende Komitee, werd voorgesteld om onmiddellijk de wapens af te geven. De toestand op de 5de en de 6de Juli werd door Stalin in zijn referaat op de konferentie der Petrogradse «organisaties als volgt geschetst.

„Op vijf Juli hadden er onderhandelingen met het Centrale Uitvoerende Komitee in de persoon van Liber plaats. Liber stelde de voorwaarde, dat wij, d.w.z. de bolsjewiki de pantserauto's van het paleis van Ksjesinskaja zouden doen terugtrekken en dat de matrozen naar Kroonstadt zouden terugkeren; wij stemden hierin toe onder de voorwaarde, dat de Sowjet onze partijorganisaties tegen een mogelijke verwoesting zou beschermen. Liber verzekerde in naam van het Centrale Uit-

Het schieten op de Juli-demonstratie in Petrograd in 1917.

Naar het schilderij van A. M. Ljebimow.

voerende Komitee, dat onze voorwaarden zouden worden vervuld, dat het paleis van Ksjesinskaja te onzer beschikking zou blijven, zolang er geen blijvend gebouw zou zijn aangewezen. Wij vervulden beide beloften. De pantserauto's werden verwijderd en de Kroonstadse matrozen stemden er in toe terug te keren, maar alleen met de wapens in de hand. Het Centrale Uitvoerende Komitee vervulde evenwel geen enkele zijner verplichtingen. Op 6 Juli stelde Koezmin (de plaatsvervangende bevelhebber van het distrikt — *Red.*) per telefoon de eis, dat het paleis van Ksjesinskaja en de Petropawlowski-vesting binnen 3 a 4 uur zouden moeten zijn ontruimd, in het tegenovergestelde geval dreigde Koezmin gewapende krachten te laten aanrukken. Het Centraal-Komitee besloot met alle middelen bloedvergieten te vermijden. Het Centraal-Komitee stuurde mij naar de Petropawlowski-vesting, waar het mij gelukte de aanwezige matrozen te overreden om de strijd niet te aanvaarden, aangezien de zaken zulk een keer hadden genomen, dat wij niet tegenover de kontra-revolutie, maar tegenover de Sowjets stonden. In de hoedanigheid van vertegenwoordiger van het Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets reed ik met Bogdanow naar Koezmin. Bij hem was alles voor de strijd gereed: artillerie, kavallerie, infanterie. Wij overreedden hem om geen gewapende kracht aan te wenden. Koezmin was ontevreden, dat „civiele personen hem door hun ingrijpen steeds hinderden” en stemde er onwillig in toe om zich aan het dringend verzoek van het Centrale Uitvoerende Komitee te onderwerpen. Het was voor mij duidelijk, dat de militaire sociaal-revolutionairen bloed wilden zien, om de arbeiders, soldaten en matrozen een „les” te geven. Wij verhinderden hen om hun verlangen te verwezenlijken... Het Centrale Uitvoerende Komitee, verschrikt door de bolsje-wiki en door de kontra-revolutie, sloot een schandelijk verbond met de kontra-revolutie en willigde haar eisen in: het uitleveren van de bolsjewiki, de arrestatie van de delegatie van de Baltische vloot, de ontwapening van de revolutionaire soldaten en arbeiders”³⁵⁸).

Reeds op 4 Juli had de Voorlopige regering aan den bevelhebber van de troepen van het Petrogradse militaire distrikt, generaal Polowtsew het bevel gegeven om „Petrograd van gewapende mensen te zuiveren”.

„Tegelijkertijd — werd er in het bevel gezegd — wordt U opgedragen om als deelnemers aan de wanordelijkheden de bolsjewiki te arresteren, die het huis van Ksjesinskaja bezet houden, dit huis te zuiveren en door troepen te laten bezetten”³⁵⁹).

In de morgen van de 6de Juli werd de Petropawlowski-vesting 254

door militaire wielrijders bezet, enige tijd later werd ook het paleis van Ksjesinskaja door troepen bezet, waarbij een pogrom plaats had. Op de zelfde dag, op 6 Juli vaardigde de regering een beschikking uit om Lenin te arresteren.

Er was tegen de partij der bolsjewiki en tegen haar leiders een woeste ophitsing begonnen. Tegen Lenin werd de lasterlijke beschuldiging van Duitse spionage uitgebracht. Deze dolzinnigheid was gefabriceerd op grondslag van het „getuigenis” van een provo- kateur, een zekeren vaandrig van het 16de Siberische regiment, Jermolenko, die door de Duitse bevelvoering naar het front van het 6de leger zou zijn gestuurd om te agiteren voor de vrede met Duitsland. De Voorlopige regering had zijn „getuigenis” reeds in April in handen, maar had dit voor een passend moment bewaard. Op 5 Juli werd dit lasterlijk bedenkfel in de gele krant „Zjiwoje Slowo”¹⁾ gepubliceerd door den voormaligen sociaal-demokraat, het vroegere lid van de Ilde Staats-doema G. Aleksinski en het gewezen lid van de partij van de Volksvrijheid W. Pankratow. De Voorlopige regering kon er niet toe besluiten deze „dokumenten” in haar naam te publiceren en had ze aan de bovengenoemde personen ter beschikking gesteld.

De mensjewistische leider Dan verklaarde in zijn getuigenis voor de kommissie van onderzoek, dat hij niet geloofde, dat de bolsjewiki bij de Duitse spionage betrokken waren, maar achtte het desniettemin mogelijk om er op provokatorische wijze op te zinspelen, dat er zogenaamd Duitse agenten aan de demonstraties van 3—5 Juli zouden hebben deelgenomen.

„Diep ervan overtuigd, dat het agentschap van de Duitse generale staf alle bewegingen van dergelijke aard, als die van 3—5 Juli binnendringt, zal ik toch niemand van de bolsjewiki en nog minder de gehele bolsjewistische partij ooit van Duitse spionage beschuldigen”³⁶⁰⁾.

De kontra-revolutie eiste dat Lenin voor het gerecht zou worden gedaagd. Lenin wachtte zijn arrestatie niet af en ging in de illegaliteit. Enige leden van de partij spraken zich uit voor Lenin's verschijnen voor het gerecht (Rykwow, Nogin, Kamenjew). Trotski eiste zelfs, dat Lenin zich zelf aan de machthebbers zou overleveren. Maar Stalin verzette zich op scherpe wijze hiertegen en verklaarde: „er is geen waarborg, dat men hem niet in stukken zal scheuren”³⁶¹⁾.

Hoe juist Stalin geoordeeld had, toen hij het gevaar beschreef, dat Iljitsj bedreigde, blijkt het best van al uit het getuigenis van Polowtsew zelf, een van de hoofdleiders van de Juli-slachting.

Polowtsew schreef later in zijn herinneringen: „Dagen der duisternis”:

1) „Het levende woord” — Vert.

„De officier, die naar de Tjerioka gestuurd werd in de verwachting Lenin te arresteren, vroeg mij of ik dezen heer heelhuids of in stukken wenste te ontvangen... Ik antwoordde glimlachend, dat gearresteerden zeer vaak pogingen deden om te ontvluchten”³⁶²).

Lenin zelf schreef naar aanleiding van dit gerecht:

„Het gerecht is een orgaan van de macht. Dit wordt zo nu en dan door de liberalen vergeten. Voor den Marxist is het een zonde dit te vergeten. En waar is de macht?... Er is geen regering. Zij verandert dagelijks. Zij handelt niet. De militaire diktatuur handelt. Het is belachelijk hier over een „gerecht” te spreken. Het gaat niet om een „gerecht”, maar om een *episode uit de burgeroorlog*... „Ik heb niets onwettigs gedaan. Het gerecht is rechtvaardig. Het gerecht zal de zaak onderzoeken. Het gerecht is openbaar. Het volk zal het begrijpen. Ik zal voor komen.” Zo oordelen — de kinderlijk naïven. Niet een gerecht, maar de ophitsing tegen de internationalisten — dat heeft *de macht nodig*. Hen in de gevangenis werpen en gevangen houden — dat hebben de heren Kerenski en Co nodig. Zo was het (in Engeland en in Frankrijk) en zo zal het zijn (in Rusland)”³⁶³).

Op 7 Juli besloot de Voorlopige regering om alle militaire afdelingen, die aan de demonstraties van 3—5 Juli hadden deelgenomen te ontbinden. Aan dit besluit van de Voorlopige regering waren dezelfde eisen van den Engelschen gezant in Petrograd Buchanan voorafgegaan, die reeds op 4 Juli aan den minister van buitenlandse zaken Teressjenko waren overhandigd. Buchanan achtte noodzakelijk :

„1) De wederinvoering van de doodstraf in geheel Rusland voor allen, die aan de militaire en de marine-wetten zijn onderworpen. 2) Van de soldaten, die aan onwettige demonstraties hebben deelgenomen te eisen, dat zij de agitators ter bestraffing uitleveren. 3) De ontwapening van alle arbeiders in Petrograd. 4) Het organiseren van een militaire censuur met het recht de kranten te konfiskeren, die de troepen of de bevolking oproepen tot het verstoren van de orde of het verbreken van de militaire discipline. 5) Het organiseren in Petrograd en in de andere grote steden van een „militie” onder bevelvoering van gewonde officieeren, uit soldaten, die aan het front gewond zijn en daarvoor bij voorkeur mensen van 40 jaar en ouder uit te kiezen. 6) De ontwapening van alle regimenten in de stad en in het distrikt Petrograd en hun verandering in arbeidsbataljons, indien zij de bovengenoemde voorwaarden niet wensen te accepteren”³⁶⁴).

Op acht Juli werd de verordening uitgevaardigd, waarbij het Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets de matrozen van de

Baltische vloot — de Centrobalt, zoals het afgekort werd genoemd — voor ontbonden werd verklaard. Er werd bevel gegeven om alle aanstichters van de woelingen in het garnizoen van Kroonstadt en onder de equipages van de linesschepen „Petropawlowsk”, „Res-poeblika” en „Slawa”, wier namen volgens de uitdrukking van de lakeien der bourgeoisie „bezoedeld waren door kontra-revolutionaire akties en resoluties”, te arresteren en naar Petrograd te zenden om te worden verhoord.

Op dezelfde dag verzond Kerenski een leugenachtig radiogram „Aan allen”, waarin werd gezegd:

„Het is onaanvechtbaar gebleken, dat de wanordelijkheden in Petrograd georganiseerd waren onder deelname van Duitse regeringsagenten... De leiders en de personen, die zich met het bloed van hun broeders hebben bezoedeld, met een misdaad tegen het vaderland en de revolutie — worden gearresteerd”³⁰⁵).

De ministers-„socialisten” — na het aftreden van de kadetten vormden zij de meerderheid in de regering — begrepen, dat de onomwonden kontra-revolutionaire werkzaamheid van de regering een golf van tegenstand bij de massa's zou kunnen verwekken. De ministers van het kompromis besloten, zonder het verpletteren van de revolutie te staken, door enige „revolutionaire” maatregelen het volk om de tuin te leiden. Men stelde voor om Rusland tot een republiek te verklaren, de Staatsraad en de Staats-doema te ontbinden en een begin te maken met de agrarische wetgeving. Op 7 Juli 's middags zette Kerenski dit program op een vergadering van de Voorlopige regering uiteen. In antwoord daarop nam vorst Lwow ontslag en verliet hij de vergadering.

In burgerlijke kringen sloeg men alarm. Het Voorlopige komitee van de Staats-doema verklaarde, dat het

„zijn verwijdering van de deelname bij de vorming van een nieuwe Voorlopige regering politiek verderfelijk achtte”³⁶⁶<

's Avonds zond vorst Lwow een brief aan de regering met een protest tegen het voorgestelde program. Volgens zijn woorden droegen alle punten van het program

„het karakter van aan de massa's in naam der demagogie en ter bevrediging van hun door kleinzielige eerzucht ingegeven eisen toegeworpen staatkundige en morele waarden”³⁶⁷).

De door de bourgeoisie geïntimideerde ministers-„socialisten” gaven hun plannen op. Op 8 Juli bekrachtigde de Voorlopige regering Kerenski als minister-president en deed hem de posten van minister van oorlog en minister van marine behouden. Nekrassow werd in de regering opgenomen in de hoedanigheid van plaatsvervangend minister-president. Het ministerie van binnenlandse zaken kreeg de mensjewiek Tseretelli. En ziehier, op dezelfde dag publiceerde

de regering een program, waarin niet één van de zo juist voorgestelde maatregelen was opgenomen. De regeringsverklaring herhaalde de verklaring van de eerste coalitie-regering van de 6de Mei en beriep zich daar rechtstreeks en meermalen op. De Voorlopige regering beloofde alle krachten in te spannen voor de strijd tegen den buiten- landsen vijand, eveneens om op de vastgestelde termijn de Konsti- tuante bijeen te roepen en agrarische wetten voor te bereiden. Tegelijkertijd beloofde men dat er op het gebied van de arbeidswetgeving „wetsontwerpen over de achturige arbeidsdag, over een alzijdige arbeidsbescherming”³⁶⁸) enz. zouden worden uitgewerkt. Voor de strijd tegen het economisch verval zou er bij de regering een Economische Raad en een Centraal-Economisch komitee worden opgericht, ter uitwerking van een algemeen plan voor de organisatie van de volkshuishouding en van de arbeid.

Evenals in de vorige verklaringen stond er ook in het nieuwe program niets concreets. De voormalige tsaar Nikolaas schreef in zijn dagboek naar aanleiding van de nieuwe regering en haar deklaratie:

„Acht Juli. Zaterdag. Er heeft een verandering plaats gehad in de samenstelling van de regering: vorst Lwow heeft ontslag genomen en voorzitter van de ministerraad zal Kerenski zijn, die bovendien het ministerie van oorlog en dat van marine heeft behouden en die ook nog het bestuur van het ministerie van handel en industrie op zich heeft genomen. Deze man is op het huidige moment beslist op zijn plaats: hoe meer macht hij zal hebben, des te beter zal het zijn”³⁶⁹).

De partijen van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki steunden het ministerie ten volle.

Op 9 Juli verklaarde de verenigde vergadering van het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets en het Uitvoerende Komitee van de Alrussische Sowjet van boerenafgevaardigden het nieuwe bestand der ministers tot „de regering tot redding van de revolutie”:

„Haar worden onbeperkte volmachten verleend om de organisatie en de discipline in het leger te herstellen, om vastberaden strijd te voeren tegen alle verschijnselen van kontra-revolutie en anarchie”³⁷⁰).

Door de voorlopige regering met buitengewone volmachten te bekleden toonden de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen, in welke richting men slagen moest toebrengen om de revolutie grondiger te verpletteren. Op 13 Juli trad Dan in de verenigde zitting van beide Uitvoerende komitees met de volgende verklaring op:

„Datgene, waartoe kameraad Kerenski ons heeft opgeroepen — zeide hij — wordt door ons reeds ten uitvoer gebracht. Wij zijn niet alleen bereid om de Voorlopige regering te onder

steunen, wij hebben haar niet alleen de soevereine macht in handen gegeven, wij eisen ook dat deze macht door de regering zal worden gebruikt... Vanmorgen werd er in de zitting van de frakties der sociaal-revolutionairen en der mensjewiki... een resolutie aangenomen, die wij de vergadering voorleggen, en wij zijn overtuigd dat zij ze zal aannemen”³⁷¹).

Verder werd er een resolutie voorgelezen, waarin geëist werd, dat de bolsjewiki voor het gerecht zouden worden gedaagd, dat Lenin voor het gerecht zou verschijnen, dat allen, die zich in handen van het gerecht bevonden uit het bestand van de Sowjets zouden worden verwijderd en dat alle leden van de Sowjet zich onvoorwaardelijk aan de besluiten van haar meerderheid moesten onderwerpen.

In deze daad kwam heel de diepte van de val der klein-burgerlijke partijen tot uiting. Maar deze daad bleek geen uitzondering te zijn. In het reaktionaire orgaan van de bourgeoisie „Nowoja Wremja” verscheen op 8 Juli een artikel met de volgende eis aan de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen :

„Zich door vastberaden maatregelen af te grenzen van het misdadige bolsjewisme en zich boven de verdenking te stellen van kameraadschappelijke bescherming van Lenin”³⁷²).

En reeds op de 11de Juli publiceerden de mensjewiki onder het vreugdegehuil van de bourgeoisie een oproep aan alle leden van de partij, in naam van het organisatie-komitee, dat de rol speelde van Centraal-Komitee van de R.S.D.A.P. der mensjewiki:

De schuur bij het station Razliw, waar Lenin zich na de Juli-dagen verborg.

„Het misdadige avontuur, aangestookt door de Leninistische staf, kon alleen zulke afmetingen aannemen en gevaarlijk worden voor de zaak van de revolutie, omdat aanzienlijke lagen van de arbeiders met deze staf meegingen en omdat de sociaal- democraten te zwak bleken, om de demagogie door hun georganiseerd ingrijpen te verlammen... Het is reeds tijd om luide en duidelijk te zeggen, dat het „bolsjewisme”, dat bolsjewisme, waarvan Lenin de uitdrukking en de leider is, zich zó ver van de sociaal-democratie heeft verwijderd, zo zeer doordrenkt is van anarcho-syndikalistische ideeën, dat het zich alleen uit misverstand, uit de een of andere kracht van inertie nog met het vaandel der R.S.D.A.P. dekt”³⁷³).

De mensjewiki en de sociaal-revolutionairen hadden de volledige cyclus hunner ontwikkeling geëindigd en de periode van het kom- promis met de bourgeoisie definitief door de overgang naar het kamp van de vijanden der revolutie voltooid.

Op twaalf Juli werden door de regering de doodstraf aan het front weder ingevoerd en krijgsraden ingesteld om met de revolutionaire soldaten af te rekenen. Er werden eveneens besluiten afgekondigd over het instellen van een preventieve militaire censuur, over het verbieden van bolsjewistische kranten (De „Prawda”, de „Loopgraven- Prawda” e.a.) over de ontwapening van de arbeiders enz. Het program van den Engelsen gezant Buchanan werd ten volle verwezenlijkt. Niet voor niets schreef Buchanan later in zijn herinneringen over de werkzaamheid van de Voorlopige regering:

„Evenwel, hoe slecht de vooruitzichten ook waren, toch was ik geneigd om de zaken meer optimistisch te beschouwen. De regering had de bolsjewistische opstand onderdrukt en had blijkbaar tenslotte besloten vastberaden op te treden... Toen ik enige dagen later Teressjenko bezocht, verklaarde deze mij, dat de regering thans de toestand volkomen meester was”³⁷⁴).

Terwijl de Voorlopige regering een beslist kontra-revolutionaire politiek doorvoerde, poogde zij de aandacht van de massa's door aalmoezen af te leiden: in dezelfde zitting, waar de doodstraf bekrachtigd werd, werd een wetsontwerp over het verbod van koop en verkoop van grond aangenomen; het Petrogradse garnizoen werd ontwapend, maar op 13 Juli werd de bevelhebber van het distrikt, Polowtsew, die de Juli-actie had neergeslagen, van zijn functie ontheven.

Nauwelijks was de mislukking van de Juli-offensieven bekend, of de Voorlopige regering besloot opnieuw het ministerie te reorganiseren. Op 11 Juli benoemde zij I. N. Jefremow, lid van de Staats- doema en grondbezitter, die lid was van de partij der progressisten, tot minister van justitie; aan het hoofd van het ministerie van staats- verzorging kwam A. A. Barysjnikow, lid van de Staats-doema, progressist te staan, aan het hoofd van het ministerie van het verkeer- 260

wezen — Tachtamysjew. De progressisten hadden kort te voren een nieuwe partij opgericht — de Russische radikaal-demokratische partij — om hun basis ten koste van nieuwe kleinburgerlijke lagen te verbreden. De nieuwe partij had zich voor de coalitie uitgesproken, voor het zenden van burgerlijke vertegenwoordigers in de regering.

Hoe na de progressisten en de kadetten ook tot elkaar stonden — Lenin noemde hen een „kruising van Oktjabristen en kadetten”³⁷⁵) —, toch konden zij de bourgeoisie niet vertegenwoordigen: de politieke leiders waren de kadetten. Op 13 Juli wendde zich Kerenski tot het Centraal-Komitee van de partij der kadetten met het voorstel, dat zij hun kandidaten in de regering zouden aanwijzen. De kadetten weigerden. Op 15 Juli schreven 3 op de voorgrond staande Moskouse kadetten — N. I. Astrow, later lid van de regering onder generaal Denikin, N. M. Kisjkin, die in 1919 poogde om in Moskou een opstand ten gunste van Denikin te organiseren, en W. D. Nabokow, eerste referendaris van de eerste Voorlopige regering — aan Kerenski een brief, waarin zij de voorwaarden aangaven, waarop de kadetten bereid waren in de regering te treden. De kadetten eisten: de leden van de regering moesten in hun werkzaamheid onafhankelijk zijn van iedere organisatie en van iedere partij, de regering moest voor de Konstituante geen enkele grote hervorming doorvoeren, men moest de discipline in het leger herstellen, de inmenging van de militaire komitees in vraagstukken van militaire taktiek verbieden en de veelhoofdige macht likwideren. De kadetten achtten het reeds niet voldoende, dat de kleinburgerlijke leiders van de Sowjets de regering met de volle macht hadden bekleed. Het was nodig, dat de regering deze volle macht ook onafhankelijk van de Sowjet uitoefende. Op 18 Juli op een van de „partikuliere bijeenkomsten van de leden van de Staats-doema” vertelden de leiders van de bourgeoisie, wat zij wilden bereiken. Poerisjkewitsj schreeuwde hysterisch:

„Het is nodig, dat de macht een macht is, het is nodig de Sowjets van arbeiders- en boerenafgevaardigden op hun plaats te zetten en hen te ontbinden”³⁷⁶).

A. M. Maslennikow, een huiseigenaar, advocaat en lid van de partij der progressisten gaf het volgende staaltje van obscurantisme ten beste:

„Het is tijd om te zeggen, waarom wij tot deze schande en vernedering zijn gekomen... Schuldig hieraan zijn de fantasten, krankzinnige lieden, die zich verbeelden scheppers van de wereldpolitiek te zijn, schuldig hieraan zijn de kleine baantjesjagers, die tijdens de revolutie in auto's willen rijden en in paleizen wonen, die Rusland aan de Duitsers hebben verkocht... Aan de revolutie hebben zich een hoopje krankzinnige fanatici, een hoopje bedriegers, een hoopje verraders opgedrongen en

dit hoopje noemt zich „Uitvoerend Komitee van de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”³⁷⁷).

F. I. Roditsjew, een van de stichters van de partij der kadetten, die in zijn hoedanigheid van minister van de Voorlopige regering inzake Finland een grote-mogendheidspolitiek had gevoerd, drong aan op het aannemen van de door Kisjkin, Astrow en Nabokow gestelde eisen en dreigde:

„Wij vrezen, dat het bolsjewisme, dat in de steden misschien zijn gezicht reeds heeft laten zien, zijn gezicht op het platteland nog zal laten zien, maar wij moeten hiertegen strijden en de regering tot de strijd hiertegen oproepen en niet om de zaken op hun beloop te laten, wij moeten haar oproepen om de administratie te organiseren, de macht in het land te organiseren”³⁷⁸).

Toen de atmosfeer reeds tamelijk verhit was, trad Miljoekow op met een soortgelijke analyse van de eisen der kadetten. De leider van de bourgeoisie vroeg zijn opgewonden toehoorders:

„Acht U het juist, dat de partij van de „Volksvrijheid”... haar leden zou veroordelen tot de rol van een scherm, een rol, die wij tot nu toe niet wensten te spelen, opdat de partij van de „volksvrijheid” toch in de regering zou treden? Wij veronderstellen van niet... En wij menen, dat wij het land eenvoudig zouden bedriegen... indien wij de aan ons gerichte voorstellen zouden aannemen op iedere voorwaarde en niet op die voorwaarden, die wij hebben gesteld en — ik verheug mij dit te kunnen mededelen, — die het Voorlopige Komitee van de Staatsdoema gezamenlijk met ons stelt”³⁷⁹).

Miljoekow liet zich zo ver gaan, dat hij een nieuw uitstel der bijeenroeping van de Konstituante eiste, die de regering beloofd had op 17 September bijeen te roepen.

De verenigde handels- en industrie-organisaties ondersteunden in een bijzondere verklaring Miljoekow's eisen. De landheren en de bourgeoisie sloten zich om de voorwaarden van de partij der kadetten aaneen.

Op 20 Juli deed Kerenski aan Kisjkin en Astrow opnieuw het voorstel om in de regering te treden.

„De Voorlopige regering is met de volle soevereine macht bekleed en is aan geen enkele maatschappelijke organisatie of partij verantwoording schuldig”³⁸⁰),

zo overreedde hij de kadetten in de hoop, dat hij ten volle door de Sowjet zou worden ondersteund. Maar de strijd lustige houding van de bourgeoisie joeg de leiders van de Sowjet schrik aan, zij aarzelden om alle voorwaarden van de kadetten aan te nemen. Kerenski besloot druk uit te oefenen op de weifelende kompromis-politici. Op 21 Juli diende hij zijn ontslag in. Kerenski rechtvaardigde zijn optreden met 262

de bewering, dat hij blijkbaar niet over voldoende autoriteit beschikte om een regering te vormen, maar dat hij anderzijds van mening was, dat Rusland alleen door een regering kon worden bestuurd, die alle maatschappelijke organisaties verenigde. De burgerlijke ministers Teressjenko, Godnjew, Jefremow, Lwowne Nekrassow ondersteunden Kerenski en traden eveneens af. De Voorlopige regering besloot om het ontslag van Kerenski en van de andere ministers niet te aanvaarden, de regering in haar volledige samenstelling te handhaven, totdat er op de een of andere wijze een nieuwe regering zou zijn gevormd. Er werd besloten om 's avonds een vergadering bijeen te roepen van de Centraal-komitees van de volks-socialistische partij, de kadetten, de mensjewiki, de sociaal-revolutionairen, de radikaal-demokraten (de voormalige progressisten) en eveneens van den voorzitter van de Staats-doema, de voorzitters van het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee en van het Uitvoerende Komitee van de boerenafgevaardigden. Om 9 uur 's avonds had er een vóór-vergadering plaats van beide Uitvoerende Komitees, waar Tseretelli verslag uitbracht over het verloop van de crisis. Dan stelde voor, dat men de vergadering zou onderbreken, dat allen in het Taurische paleis zouden blijven en zich op uitnodiging naar het Winterpaleis, naar de zitting van de regering zouden begeven.

Om 23 uur 30 minuten werd de gemeenschappelijke bijeenkomst van de regering met de Centraal-komitees van de partijen van het kompromis en de andere burgerlijke partijen geopend. De discussie duurde tot 's morgens vroeg. De bourgeoisie verdedigde de voorwaarden van de kadetten. De aanhangers van het kompromis eisten de erkenning van de verklaring van de 8ste Juli. Dan zeide in naam van de mensjewiki, dat zij „te zijner tijd” er niet tegenop zouden zien om de macht in handen te nemen³⁸¹), maar dat men dan eerst alle middelen tot het vormen van een coalitie-regering zou moeten hebben uitgeput. Tsjcheidze vroeg hartstochtelijk aan Miljoekow wat zijn standpunt was inzake de kwesties van de vrede en van <le grond. Miljoekow verwees hem naar de brief van de Moskouse kadetten en voegde hieraan toe:

„Eerst moet men een machtig Rusland scheppen en dan eerst spreken over de verwezenlijking van de nationale taken en over het vervullen van onze verplichtingen tegenover de bondgenoten”³⁸²).

Rekening houdend met de stemming, veranderde Miljoekow snel van tactiek. Spekulerend op de populariteit van Kerenski, stelde Miljoekow voor om Kerenski persoonlijk op te dragen een regering te vormen uit de personen, die hij meende te moeten uitnodigen. Het voorstel paste de bourgeoisie, omdat in dit geval het kabinet der ministers onafhankelijk zou zijn van de organisaties. Maar het voorstel van Miljoekow schonk tevens aan de kompromis-politici

de mogelijkheid om hun houding tegenover de massa's te redden: de „socialist” Kerenski bleef aan het hoofd van de regering. De mensjewiki en de sociaal-revolutionairen verklaarden in hun resoluties, dat zij

„Kerenski ten volle vertrouwen schenken inzake de samenstelling van een kabinet met het daarin betrekken van vertegenwoordigers van alle partijen, die bereid zijn te werken op de grondslag van het program, dat door de regering van kameraad Kerenski op 8 Juli werd verkondigd”³⁸³).

Op 22 Juli vertrouwde de verenigde zitting van het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee en het Uitvoerende komitee van de boerenafgevaardigden aan Kerenski de samenstelling van het kabinet toe. De deklaratie van 8 Juli was duidelijk opgesteld met het doel om de aandacht af te leiden. Op dezelfde dag „vertrouwde” ook het Voorlopige Komitee van de Staats-doema Kerenski de samenstelling van de regering toe, maar maakte in het geheel geen gewag van de deklaratie van de 8e Juli. Op 24 Juli stemde het Centraal-Komitee van de partij der kadetten er in toe om hun vertegenwoordigers in de regering te zenden en legde daarbij vooral de nadruk op het in stand blijven van de oude voor waarden:

„De verklaring van den minister-president in aanmerking nemend, dat hij van plan is aan het scheppen van een sterke macht de harde noodzaak om de oorlog te voeren, de strijdvaardigheid van het leger op te voeren en de economische macht van de staat te herstellen ten grondslag te leggen, veroorlooft het Centraal-Komitee van de partij van de „Volksvrijheid” zijn leden om volgens de persoonlijke keuze van Kerenski in de regering te treden en de hun voorgestelde posten te aanvaarden”³⁸⁴).

Dezelfde dag werd de nieuwe samenstelling van de regering bekend gemaakt: Minister-president en minister van oorlog en marine — A. F. Kerenski (sociaal-revolutionair), plaatsvervangend president en minister van financiën—N. W. Nekrassow (linkse kadet), minister van binnenlandse zaken — N. D. Awksentjew (sociaal-revolutionair), minister van buitenlandse zaken — M. I. Teressjenko, van justitie — A. S. Zaroedni (volkssocialist), van onderwijs — S. F. Oldenboerg (kadet), van handel en industrie — S. N. Prokopowitsj (partijloos, na staande tot de kadetten), van landbouw — W. M. Tsjernow (sociaal-revolutionair), van post en telegrafie — A. M. Nikitin (mensjewiek), van arbeid — M. I. Skobelew (mensjewiek) van levensmiddelen — A. W. Pesjehonow (volkssocialist), van staatsverzorging — I. N. Jefremow (radikaal-demokratische partij), van verkeerswezen — P. N. Joerenjew (kadet), opper-prokureur — A. W. Kartasjow (kadet), staatskontroleur — A. A. Kokosjkin (kadet). De regering bleek zich vast in handen van de kadetten te bevinden. Teressjenko

en Prokowitzj waren geen lid der partij, maar waren het eens met de politiek der kadetten; wat betreft de „volkssocialisten” — Pesje-chonow had men reeds voldoende leren kennen en S. Zaroedni zette de zaken van het vorige ministerie van justitie voort, dat Lenin vervolgde en de bolsjewistische leiders arresteerde. Miljoekow schreef dan ook op de volgende wijze over de nieuwe samenstelling der regering:

„Bij een klein nominaal overwicht van de socialisten *behoorde het werkelijke overwicht onle genzeggelijk aan de overtuigde aanhangers van de burgerlijke democratie*”³⁸⁵).

De Juli-gebeurtenissen hadden ook hun weerspiegeling in de provincie gevonden. In Moskou had na het ontvangen van de eerste berichten uit Petrograd het sociaal-revolutionaire-mensjewistische presidium van het Uitvoerende Komitee van de Sowjets van arbeiders-, soldaten- en boerenafgevaardigden op 4 Juli het volgende besluit genomen :

Tot nader besluit in de stad Moskou iedere soort actie, zowel in de vorm van manifestaties, als in de vorm van straat-meetings, te verbieden³⁸⁶).

Evenwel, ongeacht dit verbod trokken er van de buitenwijken geweldige demonstraties van arbeiders naar de stad, met vaandels en plakaten, waarop in bonte verscheidenheid leuzen over de overgave van de gehele macht in handen van de Sowjets waren te lezen. Tezamen met de arbeiders verschenen ook enkele troepenafdelingen van het Moskouse garnizoen op straat.

Op het Skobelew-plein werd een meeting georganiseerd, waar bolsjewistische redenaars optraden.

In Iwano-Woznesensk overheerste een duidelijke bolsjewistische stemming. Op 5 Juli werd door de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden een besluit genomen, waarin de overgave van de macht in handen van de Sowjets werd geëist. Op 6 Juli had er in Iwano-Woznesensk een geweldige demonstratie van de arbeiders en de soldaten van het plaatselijk garnizoen plaats.

Demonstraties en in sommige gevallen ook opstanden der soldaten hadden plaats in Jaroslawl, Rostow, Kostroma, Sjoenje, Kowrowa, Nizjni-Nowgorod, Kiëw, Riga en in een groot aantal andere steden.

Uit Moskou werd een troepenafdeling onder bevel van kolonel Werchowski naar Nizjni-Nowgorod gezonden om het plaatselijke garnizoen te ontwapenen.

HET PROLETARIAAT KOMT DE KOMPROMIS-ILLUSIES TE BOVEN.

De demonstratie van 3—5 Juli was dus uiteen geslagen en de partij der bolsjewiki was in de illegaliteit gedreven.

Het scheen alsof de beweging met een *nederlaag* was geëindigd. In het wezen van de zaak was het echter een soort van overwinning, behaald door de revolutie op de weg van het uitgroeien van de burgerlijke tot de socialistische revolutie. De bourgeoisie overschatte enigszins haar sukses: tegenover de uiterlijke, gemakkelijk waar te nemen verschuivingen, merkte zij niet het diepgaande innerlijke proces in de opstelling der klassenkrachten. Het absolutisme had in de Januari-dagen van 1905, toen het de vreedzame demonstratie met geweld uiteensloeg geen einde gemaakt aan de arbeidersbeweging, maar aan het geloof van de arbeiders in den tsaar. Zo sloeg ook de bourgeoisie, toen zij de Juli-actie onderdrukte, niet de arbeiders-revolutie stuk, maar het vertrouwen, niet zo zeer in haarzelf — want dit was reeds lang verloren gegaan — maar in de kleinburgerlijke leiders.

Onder de honderduizenden demonstranten waren een niet gering aantal gewone sociaal-revolutionaire en mensjewistische arbeiders. Samen met de vele duizenden partijlozen, die vertrouwen hadden in het kleinburgerlijke blok, hadden zij duidelijk de gemeenheid van zijn verraad gezien. De Julidagen dreven een wig tussen de bovenste en de onderste lagen van de partijen van het kompromis: terwijl de bovenste lagen naar het kamp van de bourgeoisie waren afgezakt, keerden zich de onderste lagen scherp naar de kant van het proletariaat.

De bolsjewistische rijen begonnen snel aan te groeien. In de tijd van drie weken nam het ledental van de partij in Pctrograd met 2500 man toe. De groei van de partij en van haar invloed onder de arbeiders¹ vielen ook op te merken bij de verkiezingen voor de verschillende organisaties op de fabrieken en in de bedrijven. De verkiezingen van gevolmachtigden voor de ziekenkas van de bedrijven „Nowy Lessner” en „Stary Lessner” leverden het volgende resultaat op: van de 100 gekozenen waren 15 sociaal-revolutionairen, 5 mensjewiki en 80 bolsjewiki. Voor die tijd hadden de bolsjewiki minder dan de helft der gevolmachtigden. In het bedrijf „Erikson” werden van de 60 gevolmachtigden 7 mensjewiki, 14 sociaal-revolutionairen en 39 bolsjewiki gekozen, in het bedrijf „Trioegolnik” van de 100 gevolmachtigden 65—70 bolsjewiki, terwijl hier vroeger de sociaal-revolutionairen de meerderheid hadden.

Dezelfde resultaten leverden ook de nieuwe verkiezingen voor de Sowjets op. In het Frans-Russische bedrijf werden 3 bolsjewiki als 266

afgevaardigden gekozen inplaats van de vroegere sociaal-revolutionairen en mensjewiki. In het bedrijf „Langenzinen” werd inplaats van den aanhanger van het kompromis een bolsjewiek gekozen enz.

De arbeiders braken met de bankroet geslagen partijen en gingen naar de bolsjewiki over. Indien zij ook nog niet tot de partij toetraden — dikwijls tengevolge van de verbitterde vervolgingen — bevrijdden zij zich toch innerlijk van de invloed der kleinburgerlijke leiders.

Het resultaat was overal hetzelfde; de arbeidersmassa kwam na de eerste dagen van de orgie van onderdrukkingsmaatregelen als het ware tot zich zelf en daarna ging zij, na tot bezinning te zijn gekomen, langzamerhand naar het kamp van het bolsjewisme over.

„Er werd een referaat over de gebeurtenissen in Petrograd gehouden — vertelde een afgevaardigde uit Grosny op het Vide Kongres van de partij der bolsjewiki, — en wat was het geval? Van de kant der sociaal-revolutionairen en mensjewiki... geen kik: zij waren geslagen. Hierna hield de ophitsing op en nog sterker, de sociaal-revolutionairen begonnen zich in onze organisatie in te schrijven”³⁸⁷).

„De sociaal-revolutionairen hebben grote betekenis, refereerde een vertegenwoordiger van Donbas, — maar na de gebeurtenissen van 3—5 Juli valt er een afvloeien van de arbeiders uit de sociaal-revolutionaire organisaties naar ons toe te konstateren... Op de voorgrond staande sociaal-revolutionairen zijn tot onze organisatie overgegaan en zeiden, dat de heersende klassen de belangen van de arbeiders hebben verraden”³⁸⁸).

Van de ontbinding der kleinburgerlijke partijen getuigde ook de toename van de oppositie in deze partijen: bij de mensjewiki werd de linkervleugel sterker, wiens leider, Martow, in de Juli-dagen zelfs met het voorstel optrad om de macht aan de Sowjets in handen te geven; de rechtervleugel van de mensjewiki scheidde zich feitelijk af en ging naar de krant „Djenj” over, die door den bekenden likwidator Potrjesow werd geredigeerd. Bij de sociaal-revolutionairen werd de linkse stroming sterker. De partij der sociaal-revolutionairen kraakte in alle voegen: de rechtsen scholden op de leiders en de „linksen” beschuldigden de rechtsen van verraad.

De Juli-gebeurtenissen hadden datgene ten gevolge, wat zich daarna dikwijls in de geschiedenis der partij heeft herhaald: het proletariaat, dat het gevaar voelde, dat zijn partij bedreigde, sloot zich nog nauwer om de partij der bolsjewiki aaneen. Op de Juli volgde de eerste „partij-week”, toen de arbeiders zich in massa’s bij de partij aansloten.

De Juli-demonstratie heeft nog in een ander opzicht een geweldige rol gespeeld. Zij gaf aan de arbeiders en de boeren antwoord

op het fundamentele vraagstuk van de revolutie — in wiens handen zich de macht bevindt. De macht was in handen van de bourgeoisie overgegaan, — dat begrepen de brede massa's der werkers opperbest en gevoelden zij ten duidelijkste aan den lijve.

„De beweging van 3 en 4 Juli — zo beoordeelde Lenin de Juli-dagen — was de laatste poging om door middel van een manifestatie de Sowjets op te wekken om de macht te grijpen. Vanaf dit moment hebben de Sowjets, d.w.z. de in de Sowjets overheersende sociaal-revolutionairen en mensjewiki, daadwerkelijk de macht aan de kontra-revolutie overgegeven, die door de kadetten wordt vertegenwoordigd en door de sociaal-revolutionairen en mensjewiki ondersteund. Thans is een vreedzame ontwikkeling van de revolutie in Rusland reeds niet meer mogelijk en het vraagstuk wordt door de geschiedenis als volgt gesteld: hetzij de volledige overwinning van de kontra-revolutie, hetzij een nieuwe revolutie”³⁸⁹).

Het Vide Kongres van de bolsjewistische partij hield zich bezig met de uitwerking van de nieuwe tactiek voor de nieuwe étappe van de revolutie.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

HET ZESDE KONGRES VAN DE BOLSJEWISTISCHE PARTIJ.

I.

Het historische Vide Kongres van de bolsjewistische partij had van 26 Juli tot 3 Augustus van het jaar 1917 in Petrograd plaats.

In zijn verslag op het Vide Kongres deelde Jakob Swerdlow mede, dat sinds de tijd van de April-konferentie het aantal organisaties van 78 tot 162 was toegenomen. Het ledenaantal van de partij was in drie maanden verdriedubbeld. Het was van 80000 tot 240000 gestegen. Petrograd telde 41000 leden, het Moskouse distrikt 50000, de Oeral — 25000, het Donchts-bekken — 16000, het Kiëw-distrikt — 10000, de Kaukasus — 9000, Finland — 12000, de Oostzee-pro- vincies — 14000, het Wolga-gebied — 13000, het distrikt Odessa 7000, Siberië — 10000, het distrikt Minsk — 4000, het Noordelijke distrikt — 1500 en tenslotte de militaire organisatie — 26000 ³⁹⁰).

Ook de bolsjewistische pers was in deze periode aanmerkelijk gegroeid. De partij bezat 41 kranten met een oplaag van 320000 exemplaren. 27 kranten verschenen in de Russische taal, de overige in het Georgisch, het Armeens, het Lets, het Tartaars, het Pools en in andere talen.

Na de Juli-dagen waren er 8 kranten verboden, waaronder ook

het Centraal-orgaan van de partij de „Frawda”. Bij het begin van het Kongres waren er echter 5 van de verboden kranten onder andere namen reeds opnieuw verschenen.

De invloed van de bolsjewistische partij onder de massa's was enorm toegenomen. Daarvan getuigden ten duidelijkste de feiten, die de afgevaardigden in hun verslagen over het werk ter plaatse mededeelden. W. N. Podbjelski, een afgevaardigde van Moskou, zeide o.a. *

„De geweldige invloed van onze organisatie blijkt uit het feit, kameraden, dat alle massa-akties onder onze leuzen plaats vinden... De demonstratie van de 18de Juni, die officieel door de Sowjet was georganiseerd, verliep onder onze leuzen. Op de verzamelpunten, aangewezen door de Sowjet, bevonden zich treurige groepjes van 20—30 man, de massa's marcheerden achter onze vaandels. Daar, waar wij meetings hielden, kwam een grote menigte bijeen en op andere punten was het leeg; het begon pas levendig te worden, toen men onder onze vaandels aanmarcheerde en onze redenaars optraden” ³⁹¹).

Steunend op de resoluties van de April-konferentie der bolsjewistische partij, wist de Moskouse organisatie de brede massa's van de arbeiders en de werkers om zich heen te scharen. De Moskouse bolsjewiki veroverden een reeks van vakverenigingen, waaruit de arbeiders de mensjewistische en sociaal-revolutionaire leiders verdreven. In de Moskouse Sowjet overheersten echter nog de politici van het kompromis, maar de invloed van de bolsjewiki op de massa's was zo gegroeid, dat de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen niet zelden genoopt waren voor de bolsjewistische resoluties te stemmen. In de verenigde zitting van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden, die op 25 Juli in Moskou plaats had, waagden de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen het niet de ondersteuning van het bolsjewistische protest tegen het invoeren van de doodstraf van de hand te Wijzen. Op de Moskouse konferentie van de fabrieks- en bedrijfskomitees, die van 23 tot 28 Juli zitting hield, stemde een gedeelte der mensjewiki onder de druk van de massa's voor het bolsjewistische voorstel inzake het invoeren van de arbeiders- kontrôle op de produktie. De terreur van de regering na de Juli- gebeurtenissen hield de groei van de invloed der Moskouse bolsjewiki niet tegen. De ophitsing tegen de partij werd sterker, het werd moei- lijker om meetings te beleggen en te vergaderen, maar er vielen geen verliezen in de organisatie te konstateren. De Moskouse bolsjewiki bleven op de grondslag van de richtlijnen van Lenin en het Centraal-komitee van de bolsjewistische partij standvastig en overtuigd hun werk onder de massa's verrichten. Een afgevaardigde van Moskou onderstreepte op het Kongres der bolsjewiki in het bijzonder:

„Ik acht het als konklusie buitengewoon belangrijk om de volledige eensgezindheid in het ideologische werk tussen Moskou

en Petrograd vast te stellen, hetgeen zowel tijdens de crisis van 20—21 April als ook inzake de aktie in de Juli-dagen tot uitdrukking kwam.

Deze eenheid, die zonder een van te voren aangegane overeenkomst werd bereikt, overtuigt ons, kameraden, van de levenskracht van ons standpunt en schenkt ons nog meer overtuiging en geestdrift bij ons werk”³⁹²).

De vertegenwoordiger van Donbas sprak op het Kongres over de snelle groei van de bolsjewistische organisatie. De bolsjewistische resoluties werden op alle arbeidersvergaderingen aangenomen. De invloed van de bolsjewiki overheerste onder de arbeiders. Op vele fabrieken lieten de mensjewistische en de sociaal-revolutionaire arbeiders zich in de bolsjewistische cellen overschrijven.

In het Wolga-gebied nam de invloed van de partij der bolsjewiki toe. In Tsaritsjyn (thans Stalingrad) veroverden de bolsjewiki bij de verkiezingen voor de stedelijke Doema 39 van de 102 zetels. In Saratow nam de bolsjewistische partij bij de verkiezingen de derde plaats in. In het Wolga-gebied verrichtten de bolsjewiki succesvol werk onder de werkers van de onderdrukte naties. In Kazan werd het program van de bolsjewistische partij in het Tartaars vertaald en uitgegeven.

In Grozny waren aan de vooravond van de April-konferentie 800 leden van de bolsjewistische partij en tegen het Vide Kongres der bolsjewiki was dit aantal tot ongeveer 2000 aangegroeid. Het werk van de bolsjewiki verliep onder buitengewoon moeilijke verhoudingen. In de stad werd een „Vereniging voor de strijd tegen de bolsjewiki” opgericht. De bolsjewiki werden Duitse spionnen genoemd, men provoceerde hen tot akties en ranselde dan op hen in. Men beschuldigde de bolsjewiki, dat zij de Tsjetsjensen tegen de Russen ophitsten. In de kozakken-nederzetting bij Grozny besloot men op 9 Juli om binnen drie dagen alle bolsjewiki uit te bannen. Een onderwijzeres werd uit de nederzetting verdreven, alleen omdat zij de vrouw van een bolsjewiek was.

Maar de arbeiders ondersteunden de bolsjewistische organisatie. Hun joegen ook de onderdrukkingsmaatregelen na de Juli-gebeurtenissen geen schrik aan.

„De Juli-gebeurtenissen — zeide de afgevaardigde van Grozny — kristalliseerden als het ware onze partij; overtuigde arbeiders kwamen zich als leden inschrijven, arbeiders, die de partij niet in de steek zullen laten”³⁹³).

Onder moeilijke omstandigheden werkten de bolsjewiki in Transkaukazië. Het gelukte hun, de soldaten met zich mee te krijgen — alleen in Tiflis stond 80.000 man infanterie. Maar het gewestelijke Uitvoerende Komitee van de Sowjets, waarin mensjewiki en sociaal-revolutionairen zaten, begon de bolsjewistische troepenafdelingen uit

de stad te verwijderen. In hun plaats werden er andere regimenten gestuurd. Men hield de nieuwe troepenafdelingen van te voren geruime tijd op het platteland en voerde onder de soldaten een laster- campagne tegen de bolsjewiki. Toen ook de nieuw© regimenten bolsjewistisch werden, werden zij opnieuw uit de steden verwijderd. De bolsjewistische kranten werden gekonfiskeerd. Het gebeurde, dat het Uitvoerende Komitee van de Sowjet van Tiflis 40.000 nummers van de „Prawda” vasthield. Op elke vergadering van de Sowjet dreigde men het bolsjewistische dagblad „de Kaukasische Arbeider” te verbieden.

„Ons werk is daar het werk van martelaren — zeide een afgevaardigde van Transkaukasië. Maar ook hierna zullen wij ons werk voortzetten. Onze krant is een soldatenkrant ere- worden: brieven van het front krijgen wij met poeden tegelijk, we ontvangen duizenden sympathiserende telegrammen”³⁹⁴).

Sinds de tijd van de April-konferentie tot aan het Vide Kongres had de bolsjewistische partij een geweldige ervaring op het gebied van het massa-werk opgedaan. De snel wisselende politieke situatie, de gespannen, ziedende praktijk brachten een reeks nieuwe vormen van het massa-werk naar voren. In de regimenten en op de fabrieken werden territoriale verenigingen georganiseerd onder de soldaten en de arbeiders uit één distrikt, soms uit één dorp. In de territoriale verenigingen werden politieke discussies gevoerd; zij die met verlof gingen werd van literatuur voorzien. In Kroonstadt zond de bolsjewistische organisatie uit de territoriale verenigingen gehele groepen agitators naar de dorpen en de goevernementen.

Behalve in de territoriale verenigingen werd er in clubs gewerkt. Een van zulke clubs werd door de militaire organisatie van het Centraal-Komitee der bolsjewiki in Petrograd opgericht. Dat was de soldaten-club de „Prawda”. Hier werden lezingen gehouden en het program van de partij der bolsjewiki uiteengezet.

Zeer diep drong het werk door onder de soldaten in alle garnizoenen en aan het front. In Moskou telde de militaire organisatie meer dan 2000 bolsjewiki. De Moskouers zonden literatuur en agitators naar het front. Partijgenoot Jaroslawski van de Moskouse militaire organisatie deelde in zijn referaat op het Vide Kongres mede, dat er alleen in één maand meer dan 170 afgevaardigden van het front waren gekomen om literatuur te halen. En dit — ondanks de vervolgingen wegens het lezen van bolsjewistische kranten.

Aan het front, vooral dicht bij Petrograd, b.v. in het 12de leger, hadden zich de partijorganisaties na het neerslaan van de Juli- demonstratie spoedig hersteld. Nauwelijks hadden de generaals de „Loopgraven-Prawda” verboden, of de volgende dag verscheen het „Loopgraven-alarms”. Reeds op 20 Juli gelukte het aan de bolsjewiki, een konferentie bijeen te roepen van afgevaardigden van 23 Russische,

Siberische en Letse regimenten. De konferentie zond een protest naar Petrograd tegen de onderdrukingsmaatregelen van de Voorlopige regering en eiste de invrijheidstelling van alle gearresteerde bolsjewiki.

Bij de Letse regimenten waren meer dan 2000 bolsjewiki, maar feitelijk gingen alle 48000 Letse soldaten met de Letse bolsjewiki mee. De afgevaardigde van de Letten zeide op het Kongres:

„Thans heeft de staf er spijt van, dat hij het formeren van nationale regimenten heeft toegestaan, maar 8 Letse regimenten kan men reeds niet meer ontbinden. De Letse scherpschutters hebben verklaard, dat zij dit niet zullen toelaten. De Siberische regimenten hebben verklaard, dat, als men de Letse regimenten zal ontbinden, men ook met hen rekening zal moeten houden en omgekeerd. Er heerst tussen de Letse en de Siberische regimenten volledige overeenstemming en als het de staf niet gelukt om ons tot actie te provoceren, dan hoop ik dat wij er in zullen slagen het 12de leger tot een „Rood Leger” te maken”³⁹⁵).

Bijzonder hardnekkig en ingespannen werkte de partij in de Sowjets, in deze massale politieke organisaties, — in de overtuiging, dat zij de verraderlijke politiek van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki zou weten te ontmaskeren. De bolsjewistische golf had de onderste verdiepingen van het Sowjet-gebouw overstromd en bedreigde ook de bovenste verdiepingen. In vele gevallen gaven de hogere instanties van de Sowjets reeds niet meer de stemming van hun kiezers weer. Tegen de druk van onderen namen de leiders van het kleinburgerlijke blok steeds hun toevlucht tot het beproefde middel, om op elke wijze nieuwe verkiezingen uit te stellen of tegen te houden. Maar de partij slaagde er in om ook deze manoeuvre te pareren en vormde steunpunten in de distrikts-Sowjets. Zo bevonden zich in Moskou tijdens het Vide Kongres van de partij 6 van de 10 distrikten volkomen onder de leiding der bolsjewiki. Door de massale golf uit de Sowjets gedrongen, gingen de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki naar de stedelijke en landelijke zelfbesturen over en poogden van daaruit tegen de bolsjewistische invloed te strijden.

In de gemeentebesturen — de stedelijke Doema's — waarin de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen zich verschanst hadden om tegen de Sowjets te strijden — veroverden de Leninisten eveneens een eervolle plaats.

Met dezelfde standvastigheid streed de partij ook om de leiding in de andere organisaties. De vakverenigingen werden gebolsjewiseerd. De fabrieks- en bedrijfskomitees in de industriële centra stonden volkomen aan de kant van de bolsjewiki.

Een groot werk werd door de partij onder de jeugd verricht. Het

jeugdverbond in Petrograd telde in de tijd van het Vide Kongres van de partij ongeveer 50.000 leden. Het streed actief onder de leuzen van de bolsjewiki. Evenzo groot was ook de invloed van de partij onder de jeugd in de andere grote industriële centra.

De verslagen van de plaatselijke komitees, die door het Kongres werden aangehoord, toonden aan, dat als de partij nog niet de overweldigende meerderheid in de massa-organisaties van het proletariaat en de boeren in het gehele land mocht hebben veroverd, zij toch in de doorslaggevende posities reeds sterke steunpunten bezat. De partij ging het Vide Kongres tegemoet met een sinds de April- konferentie verdriedubbeld ledenaantal, met een ontzaglijke ervaring van de revolutionaire strijd, met een toegenomen invloed onder de brede massa's.

Het Kongres moest zijn werk op half-legale wijze verrichten. Spionnen van de regering, betaalde en vrijwillige, zochten de distrikten af, trachtten gewaar te worden waar de afgevaardigden bijeenkwamen. Op 29 Juli publiceerde de Voorlopige regering een besluit, waarbij den ministers van oorlog en van binnenlandse zaken het recht werd verleend om elke vergadering en elk kongres te verbieden. Dit besluit was duidelijk tegen de bolsjewiki gericht.

Het Kongres, waar 157 afgevaardigden met beslissende stem en 112 afgevaardigden met raadgevende stem aanwezig waren, werd aan de Wyborgse Zijde geopend en verlegde daarna om konspiratieve redenen zijn werkzaamheden naar het andere einde van de stad, naar de Narwa-poort.

„De vergaderingen hadden op zulk een illegale wijze plaats — vertelt een van de deelnemers aan het Kongres — dat vele kameraden illegale namen droegen, omdat wij iedere dag een nog sterkere repressie en nog meer arrestaties verwachtten”³⁹⁶).

Het dreigende gevaar van arrestaties was zo reëel, dat het Kongres zijn werk zelfs lang voor het einde moest onderbreken, teneinde in der haast de verkiezingen der leden van het Centraal-Komitee te doen plaats hebben.

Onder zulke omstandigheden moest men haast maken. Men kon zich slechts met de meest brandende kwesties bezighouden. Zo achtte het Kongres het niet mogelijk om tot de herziening van het partijprogram over te gaan. De uitwerking van het nieuwe program werd aan het zo juist gekozen Centraal-Komitee opgedragen.

Het Kongres stelde de volgende agenda vast:

- 4) Verslag van het Organisatie-bureau (tot aan de bijeen- roeping van het Kongres — *Red.*).
- 5) Verslag van het Centraal-Komitee.
- 6) Verslagen van de plaatselijke komitees.

- 7) Het tegenwoordige moment.
 - 11) de oorlog en de internationale toestand.
 - 12) de politieke en de economische toestand.
- 8) Herziening van het program.
- 9) Organisatie-kwesties.
- 10) De verkiezingen voor de Konstituante.
- 11) De Internationale.
- 12) De vereniging der partij.
- 13) De vakbeweging.
- 14) Verkiezingen.
- 15) Verschillende kwesties.

Als een van de eerste punten behandelde het Kongres de kwestie van Lenin's verschijnen voor het gerecht. Sergo Ordzjonikidze bracht verslag uit. Hij sprak zich kategorisch uit tegen het verschijnen van Lenin voor het gerecht.

„Voor hen is het van belang — zeide Ordzjonikidze — om zo veel mogelijk leiders uit de rijen van de revolutionaire partij te grijpen. Wij moeten in geen geval partijgenoot Lenin uitleveren”³⁹⁷).

Partijgenoot Dzjerzjinski ondersteunde den referent:

„Wij moeten duidelijk en beslist zeggen, dat die partijgenoten juist hebben gehandeld, die Lenin aangeraden hebben... zich niet te laten arresteren. Wij moeten duidelijk op de ophitsing van de burgerlijke pers antwoorden, die de rijen van de arbeiders in verwarring wil brengen”³⁹⁸).

Voor Lenin's verschijnen voor het gerecht spraken zich slechts enkele leden van het Kongres uit. Wolodarski en Lasjewitsj zeiden, dat men het proces tegen Lenin tot een proces tegen de regering zou kunnen maken, dat de partij hierbij winst zou kunnen behalen.

Het Kongres van de bolsjewistische partij sprak zich uit tegen Lenin's verschijnen voor het gerecht en bekrachtigde daarmee het standpunt van Stalin, dat deze terstond na het neerslaan van de Juli-demonstratie had ingenomen.

De fundamentele vraagstukken op het Kongres werden in twee referaten van Stalin behandeld : het politieke verslag van het Centraal- Komitee en het referaat over de politieke toestand. Reeds na het eerste referaat, dat een diepgaande Leninistische analyse van de Juli-gebeurtenissen en van de taktiek der partij in deze dagen gaf, stelde Stalin de vraagstukken, wier beslissing de loop en de uitslag der proletarische revolutie in het land bepaalden.

„Voordat ik overga tot het verslag van de politieke werkzaamheid van het Centraal-Komitee in de laatste twee en een halve maand — zeide Stalin — acht ik het nodig een fundamenteel feit vast te stellen, dat de werkzaamheid van het Centraal-

Komitee bepaalde. Ik heb het feit op het oog van de ontwikkeling onzer revolutie, die de kwestie aan de orde stelt van de inmenging op het gebied van de economische verhoudingen in de vorm der kontrôle op de produktie, van de overgave van de grond in handen van de boeren, van de overgave van de macht uit de handen van de bourgeoisie in die van de Sowjets van arbeiders en soldatenafgevaardigden. Dit alles bepaalt het diepgaande karakter van onze revolutie. Zij begon het karakter aan te nemen van een socialistische arbeidersrevolutie”³⁹⁹).

De politieke lijn van het Centraal-Komitee verwekte geen grote tegenspraak. De afzonderlijke opmerkingen wezen hoofdzakelijk op de niet voldoende stevige verbinding van het Centraal-Komitee met de provincie. Maar juist aan de hand van deze opmerkingen poogde Preobrazjenski te bewijzen, dat de isolatie van het Petrogradse proletariaat van de provincie de oorzaak zou zijn geweest van de Juli-nederlaag.

Met algemene stemmen, bij 5 stemonthoudingen, keurde het Kongres de werkzaamheid van het Centraal-Komitee goed en bekrachtigde het het verslag van het C. K.

Het tweede referaat van Stalin was gewijd aan de tactiek van de partij in de nieuwe étappe.

De politieke toestand in het land was na de Juli-dagen sterk veranderd. De staatsmacht was uit de toestand van labiel evenwicht, waarin zij zich sinds de Februari-revolutie bevond, plotseling scherp naar rechts gedraaid: *de dubbele macht van de Voorlopige regering en de Sowjets was af gelost door de alleenheerschappij valide bourgeoisie*. De onlangs verkregen vrijheden hadden hun plaats afgestaan aan „uitzonderingswetten” tegen de bolsjewiki. De regering streefde er op elke wijze naar om de revolutie te ontwapenen. Zij ontbond de revolutionaire regimenten en had de Rode Garde in de illegaliteit gejaagd.

Alle mogelijkheden ener vreedzame ontwikkeling van de revolutie waren verdwenen. De revolutie kon alleen vooruit worden gebracht door de macht aan de handen van de bourgeoisie te ontrukken.

Maar slechts één klasse was in staat om de macht met geweld te veroveren — het proletariaat tezamen met de dorpsarmoede. De Sowjets, die nog altijd door de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki werden geleid, waren in het kamp van de bourgeoisie terecht gekomen en konden in dit stadium van de revolutie slechts de rol vervullen van dienstknechten van de kontra-revolutie. De April-leuze „Alle macht aan de Sowjets” kon, na al hetgeen er in verband met de Juli-gebeurtenissen was geschied, reeds niet meer worden gerechtvaardigd. Het intrekken van deze leuze betekende echter geenszins het opgeven van de strijd voor de macht van de Sowjets. Lenin legde er op elke

wijze de nadruk op, dat het niet ging om de Sowjets in het algemeen, als organen van de revolutionaire strijd, maar slechts om de *gegeven* Sowjets van het kompromis in de *gegeven* étappe van de ontwikkeling der revolutie.

En juist dit Leninistische standpunt werd door Stalin op het Kongres in zijn buitengewoon klaar en treffend referaat over de politieke toestand ontwikkeld en verdedigd. Bij het karakteriseren van de loop der revolutie zeide Stalin:

„Intusschen wordt de oorlog voortgezet, het economische verval neemt toe, de revolutie duurt voort en verkrijgt steeds meer een socialistisch karakter. De revolutie dringt de sfeer der produktie binnen — zij stelt de kwestie der kontrôle. De revolutie dringt de sfeer van de landbouw binnen — zij stelt niet alleen de kwestie van de konfiskatie van de grond, maar ook die van de levende en dode inventaris...

Enige kameraden hebben gezegd, dat aangezien bij ons het kapitalisme zwak is ontwikkeld, het utopistisch is om het vraagstuk van de socialistische revolutie aan de orde te stellen. Zij zouden gelijk hebben, indien er geen oorlog was, indien het verval niet bestond, indien de grondslagen van de volkshuishouding niet waren geschokt. Maar deze vraagstukken over de inmenging in de economische sfeer worden in alle staten als onvermijdelijke maatregelen aan de orde gesteld. In Duitsland werd dit vraagstuk gesteld en daar ging dat zonder de rechtstreekse en aktieve deelname van de massa's. Bij ons in Rusland is het een andere kwestie. Bij ons heeft het verval nog dreigender afmetingen aangenomen. Anderzijds heeft er onder de verhoudingen van de oorlog nergens zulk een vrijheid bestaan als bij ons. Dan de geweldige georganiseerdheid van de arbeiders: bij ons in Petrograd b.v. zijn 66 procent van de metaalbewerkeren georganiseerd. Tenslotte heeft het proletariaat nergens zulke brede organisaties gehad als de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden. Dat alles sluit de mogelijkheid uit, dat de arbeidersmassa's niet in het economische leven zouden ingrijpen. Daarin ligt de reële grondslag van het stellen bij ons in Rusland van het vraagstuk der socialistische revolutie”⁴⁰⁰).

Zijn referaat eindigde Stalin als volgt:

„...voor de 3de Juli was er een vreedzame overwinning mogelijk, de vreedzame overgang van de macht in handen van de Sowjets. Ik veronderstel, dat als het Sowjet-kongres zou hebben besloten om de macht in handen te nemen, de kadetten het niet zouden hebben gewaagd om openlijk tegen de Sowjets op te treden, want zulk een optreden zou van te voren tot mislukking zijn gedoemd. Maar thans, nadat de kontra-revolutie

zich heeft georganiseerd en versterkt, te zeggen dat de Sowjets op vreedzame wijze de macht in hun handen kunnen nemen, dat betekent in de ruimte praten. De vreedzame periode van de revolutie is geëindigd, er is een niet-vreedzame periode aangebroken, een periode van worstelingen en uitbarstingen”⁴⁰¹).

Het referaat van Stalin en de door hem voorgestelde resolutie had een uitgebreide discussie ten gevolge. Deze discussie toonde aan, dat de meningsverschillen, die in de partij gedurende de periode van de April-Konferentie inzake het vraagstuk van het karakter der Russische revolutie bestonden, nog niet volkomen waren overwonnen. Een deel van de afgevaardigden sprak zich uit voor het handhaven van de oude leuze „Alle macht aan de Sowjets” en trad hierbij op tegen Lenin’s fundamentele zienswijze met betrekking tot het karakter van de Russische revolutie als een socialistische revolutie.

Partijgenoot Nogin, die tegen Stalin optrad, zeide:

„Waarin ligt het onderscheid tussen de resolutie van partijgenoot Stalin en de resolutie van de April-konferentie? Toen waren wij van mening, dat wij nog voor de overgang naar de socialistische revolutie stonden. Heeft — partijgenoten — ons land in twee maanden tijds soms zulk een sprong gemaakt, dat het thans reeds gereed is voor het socialisme?”⁴⁰²).

De afgevaardigde van Moskou N. S. Angarski zeide op het Kongres:

„Maar ik ben het niet eens met partijgenoot Stalin, dat wij van de burgerlijke revolutie naar de socialistische revolutie moeten overstappen. Stalin zeide: wij hebben gelukkige voorwaarden — in Rusland zijn ongeveer 70 procent georganiseerde arbeiders enz. Maar dat is lang niet toereikend voor de socialistische revolutie. Wij hebben geen reserves. De reserves, dat zijn de in het huidige moment revolutionaire boeren, die revolutionair zullen blijven, totdat zij de grond zullen hebben gekregen. De sprong die partijgenoot Stalin voorstelt — is geen Marxistische taktiek, maar een taktiek van vertwijfeling, die voorlopig door niets wordt gerechtvaardigd”⁴⁰³).

De argumenten van Nogin werden ondersteund door de partijgenoten Joerenjew en Wolodarski.

„Indien onze partij de resolutie van Stalin zou aannemen, zeide partijgenoot Joerenjew — dan zullen wij snel komen tot de isolatie van het proletariaat van de boeren en de brede massa der bevolking. Hier wordt in het wezen van de zaak de diktatuur van het proletariaat ingevoerd”⁴⁰⁴).

Met een soortgelijke kritiek trad ook Zalezjki op, die de mening van Stalin niet juist achtte, dat op 5 Juli de macht in handen van de kontra-revolutie was overgegaan. Intussen trad Zalezjki zelf, 278

krachtens de konspiratie en de vrees voor arrestatie, op het Kongres onder de schuilnaam „Wladimir” op.

De gebeurtenissen van de aanwassende revolutie hadden dengenen, die tegen de Leninistische lijn optraden, niets geleerd.

„De breuk tussen de bourgeoisie en de boeren is onvermijdelijk en deze breuk zal de kwestie in wiens handen de macht zal zijn scherp stellen”⁴⁰⁵),

zo herhaalde Nogin zijn oude denkbeeld van het niet geëindigd zijn der burgerlijke revolutie, terwijl hij hardnekkig niet wilde opmerken, dat het boerendom reeds gespleten was, dat de bovenste laag reeds naar het kamp van de bourgeoisie was overgegaan.

Op de April-konferentie had partijgenoot Nogin niet begrepen, dat het verval onder de verhoudingen van de zich voortzettende oorlog de kwestie van de noodzakelijkheid van de overgang naar het socialisme in al haar scherpte stelde en dat deze overgang alleen door het proletariaat tezamen met de arme boeren kon worden voltrokken. Op het Vide Kongres begreep partijgenoot Nogin als voorheen niet, dat het niet om een „sprong” ging, niet om het rijp worden van de produktiekrachten in een maand of twee, maar om een nieuwe opstelling der klassenkrachten, die de kwestie van het grijpen van de macht door de meest revolutionaire klasse voor de revolutie stelde.

Inzake de tegenwerpingen naar aanleiding van de meningsverschillen over de resoluties van de April-Konferentie der bolsjewistische partij zeide Stalin op het Kongres:

„Thans enige woorden tot de partijgenoten Angarski en Nogin inzake het socialisme. Reeds op de April-konferentie hebben wij gezegd, dat het moment was gekomen om te beginnen stappen in de richting van het socialisme te doen”⁴⁰⁶).

Verder las Stalin de volgende regels voor uit de resolutie over het tegenwoordige moment van de April-Konferentie:

„Het proletariaat van Rusland, dat in een van de meest achterlijke landen van Europa ageert, onder een bevolking van een massa kleine boeren, kan zich niet de onmiddellijke verwezenlijking van de socialistische omvormingen ten doel stellen.

Maar het zou een zeer grote fout zijn en in de praktijk zelfs de volledige overgang naar de kant van de bourgeoisie betekenen, hieruit de gevolgtrekking te maken, dat het noodzakelijk is om de bourgeoisie van de kant der arbeidersklasse te ondersteunen, of zijn werkzaamheid binnen een voor de kleine burgerij aannemelijk raam te beperken, of af te zien van de leidende rol van het proletariaat inzake het aan het volk duidelijk maken van een reeks niet uit te stellen schreden naar het socialisme, die praktisch mogelijk geworden zijn”⁴⁰⁷).

Terwijl hij aantoonde, dat de resolutie van het Vide Kongres

der partij de lijn voortzette, die reeds op de April-konferentie der bolsjewiki was vastgesteld, vervolgde Stalin:

„De kameraden zijn drie maanden ten achter gebleven. Wat is er in deze drie maanden gebeurd? De kleine burgerij heeft zich gedifferentieerd, de onderste lagen verwijderden zich van de bovenste lagen, het proletariaat organiseert zich, het verval neemt toe en stelt nog met meer klem het vraagstuk aan de orde van de doorvoering der arbeiderskontrôle (bijvoorbeeld in Petrograd, in het Donetsgebied enz.). Alles ontwikkelt zich ten gunste van de stellingen, die reeds in April zijn aangenomen. Maar de partijgenoten houden de ontwikkeling tegen”⁴⁰⁸).

Op het Kongres zette Molotow degenen, die het met Stalin's resolutie niet eens waren, op scherpe wijze op hun plaats. Hij zeide:

„...het lijdt geen twijfel, dat de kontra-revolutionaire bourgeoisie heeft gezegevierd en alle vrijheden heeft af geschaft en derhalve is na de crisis van 3—5 Juli de mogelijkheid ener vreedzame overgave van de macht in de handen der Sowjets niet aanwezig. Daarover bestaan geen meningsverschillen tussen de partijgenoten.

In de wijziging van het vreedzame karakter der revolutie ligt dan ook het keerpunt.

De macht kan alleen door middel van geweld worden verkregen.. .

Alleen het proletariaat en de armste boeren willen de macht in hun handen nemen, kunnen dit doen en zullen dit doen in het belang van de meerderheid, wier vertegenwoordigers zij zijn”⁴⁰⁹).

Ook Boecharin oefende kritiek uit op het referaat van Stalin. Terwijl hij zich de verdere ontwikkeling van de revolutie voorstelde in de vorm van twee elkaar afwisselende étappes, zeide hij:

„De eerste fase — onder deelname van de boeren, die er naar streven de grond te verkrijgen; de tweede fase — na de af val van de verzadigde boeren, de fase van de proletarische revolutie, wanneer het Russische proletariaat alleen door de proletarische elementen en door het proletariaat van West- Europa zal worden ondersteund”⁴¹⁰).

Zoals men ziet gaf Boecharin een opvatting ten beste, die zeer na stond tot hetgeen Kamenjew. op de April-Konferentie had verdedigd : wij gaan hetzij met de boeren samen en dan is dit geen socialistische revolutie, of het proletariaat treedt alleen op — en alleen dan zal dit de proletarische revolutie zijn.

In antwoord op de gestelde vragen en eveneens om de amendementen op de resolutie van de hand te wijzen, trad Stalin in zijn slotwoord opnieuw met een diepgaande analyse van de gegeven étappe der revolutie op.

„Thans stellen wij de leuze der overgave van de macht in handen van het proletariaat en de armste boeren op de voorgrond, — zeide Stalin. — Het gaat dus niet om de vorm maar om het feit aan welke *klasse* de macht te geven, het gaat om de samenstelling van de Sowjets... Men moet er zich duidelijk rekenschap van geven, dat de kwestie van de vorm niet de beslissende kwestie is. Werkelijk beslissend is de kwestie of de arbeidersklasse rijp is voor de diktatuur, en al het overige sluit zich hierbij aan, zal door de scheppingskracht van de revolutie worden tot stand gebracht”⁴¹¹).

Verder wees hij er op, dat uit het intrekken van de leuze „Alle macht aan de Sowjets” geenszins de leuze volgde „Weg met de Sowjets”. De bolsjewiki zullen zelfs niet uit het Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets treden, ondanks de treurige rol die dit komitee speelt.

De bolsjewiki blijven in de Sowjets en zullen voortgaan met het ontmaskeren van de tactiek der sociaal-revolutionairen en der mensjewiki.

„De voornaamste taak — onderstreepte Stalin in zijn slotwoord — is de propaganda van de idee der noodzakelijkheid van de *omverwerping* der bestaande macht. Wij zijn nog niet voldoende voorbereid op dit denkbeeld. Maar men moet zich voorbereiden.

Het is nodig, dat de arbeiders, de boeren en de soldaten begrijpen, dat zij zonder de omverwerping van de huidige macht vrijheid noch grond zullen krijgen!

Aldus — niet het vraagstuk van de organisatie der macht is aan de orde, maar dat van haar omverwerping, en als wij de macht in onze handen zullen krijgen, dan zullen wij haar weten te organiseren”⁴¹²).

Stalin onderwierp Boecharin’s opvattingen aan een scherpe kritiek. „Wat zijn de perspectieven van Boecharin? — vroeg hij. Zijn analyse is in de grond onjuist. Volgens zijn mening gaan wij in de eerste *étappe* naar de boerenrevolutie. Maar deze moet immers de arbeidersrevolutie wel ontmoeten, moet met haar samenvallen. Het is niet mogelijk, dat de arbeidersklasse, die de voorhoede van de revolutie vormt, niet tevens voor haar eigen eisen zal strijden. Derhalve acht ik het schema van Boecharin ondoordacht. De tweede *étappe* is volgens Boecharin — de revolutie van het proletariaat met de steun van West-Europa, zonder de boeren, die de grond hebben verkregen en tevreden zijn gesteld. Maar tegen wie is deze revolutie gericht? Boecharin geeft in zijn speelgoed-schema hierop geen antwoord”⁴¹³).

Boecharin schoor alle boeren over één kam en vergat dat de

bourgeois-imperialisten — volgens de uitdrukking van Stalin — alleen met den welgestelden boer een blok hadden aangegaan. De armste lagen van de boeren gingen met het proletariaat mee, volgden zijn leiding.

Op dezelfde scherpe wijze werd ook Preobrazjenski met zijn Trotskistische opvatting van de onmogelijkheid der overwinning van het socialisme in één land op zijn plaats gezet. In de resolutie over de politieke toestand, voorgesteld door Stalin werd gezegd:

„De taak van deze revolutionaire klassen (d.w.z. van het proletariaat en de arme boeren — *Red.*) blijkt dan de inspanning van alle krachten te zijn om de staatsmacht in hun handen te nemen en om haar, in bondgenootschap met het revolutionaire proletariaat van de vooraanstaande landen, op de vrede en op de socialistische rekonstruktie van de maatschappij te richten”⁴¹⁴).

Tegen deze formulering van Stalin trad Preobrazjenski op en stelde de volgende aanvulling voor:

„Ik stel een andere redactie van het einde der resolutie voor: „om haar te richten op de vrede en bij het aanwezig zijn ener proletarische revolutie in het Westen, op het socialisme...”⁴¹⁵). Kritiek uitoefenend op de opvatting van Preobrazjenski, die de theorie van Trotski over de onmogelijkheid van de overwinning van het socialisme in één afzonderlijk genomen land verdedigde, zeide Stalin:

„Ik ben tegen zulk een slot van de resolutie. De mogelijkheid is niet uitgesloten, dat juist Rusland het land zal zijn, dat de weg naar het socialisme zal banen. Tot nu toe heeft geen enkel land zulk een vrijheid genoten, zooals dit nu in Rusland het' geval was, heeft geen enkel land getracht de arbeiders- kontrôle op de produktie door te voeren. Bovendien is de basis van onze revolutie breder dan in West-Europa, waar het proletariaat geheel alleen van aangezicht tot aangezicht tegenover de bourgeoisie staat. Bij ons steunen de armste lagen van de boeren het proletariaat... Men moet de overleefde voorstelling verwerpen, dat alleen Europa ons de weg zou kunnen wijzen. Er bestaat een dogmatisch en een scheppend Marxisme. Ik sta op de bodem van het laatste”⁴¹⁶).

In de resolutie bij het referaat van Stalin werd de balans opgemaakt van de afgelegde étappe en de wegen aangegeven voor het verder opvoeren der revolutie op een hogere trap. In de aangenomen resolutie werd o.a. gezegd:

- „1. De ontwikkeling van de klassenstrijd en de wederzijdse verhouding der partijen heeft in de situatie van de imperialistische oorlog, in verband met de crisis aan het front en de sterker wordende afhankelijkheid van Rusland van het geallieerde kapi

taal, geleid tot diktatuur van de kontra-revolutionaire imperialistische bourgeoisie, die op de militaire kliek van de hogere bevelvoering steunt en die gemaskeerd wordt door het revolutionaire scherm van de leiders van het kleinburgerlijke socialisme...

4. Onder de heerschappij van deze partijen zonken de Sowjets noodzakelijkerwijze steeds lager en lager, hielden zij op organen van de opstand te zijn, als ook organen van de staatsmacht en hun besluiten werden noodzakelijkerwijze tot machteloze resoluties en onschuldige wensen. Maar de bourgeoisie, die met de „socialistische” ministers een spel speelde, schoof in die tijd de verkiezingen voor de Konstituante op de lange baan, hield de overgang van de grond aan de boeren tegen, saboteerde op elke wijze de strijd tegen het verval, bereidde — onder goedkeuring door de meerderheid van de Sowjets — het offensief aan het front voor, d.w.z. hervatte de imperialistische oorlog en organiseerde door dit alles de krachten der kontra-revolutie...

d) Krachtens deze loop der gebeurtenissen bleek in de tegenwoordige tijd de staatsmacht zich daadwerkelijk te bevinden in de handen van de kontra-revolutionaire bourgeoisie, ondersteund door demilitaire kliek. Juist deze imperialistische diktatuur voerde en voert alle hierboven opgesomde maatregelen ter vernietiging van de politieke vrijheid door, de geweldpleging op de massa's en de meedogenloze vervolging van het internationale proletariaat, onder volledige machteloosheid en lijdelijkheid van de centrale Sowjet-instelling — van het Centrale Uitvoerende comité.

De Sowjets beleven een kwellende agonie en degenereren tengevolge van het feit, dat zij niet tijdig de gehele staatsmacht in hun handen hebben genomen.

e) De leuze der overgave van de macht aan de Sowjets, die door de eerste opgang der revolutie naar voren werd gebracht en die onze partij heeft gepropageerd, was de leuze van de vreedzame ontwikkeling der revolutie, van de pijnloze overgang van de macht der bourgeoisie aan de arbeiders en de boeren, van het geleidelijk te boven komen van hun kleinburgerlijke illusies.

In de tegenwoordige tijd is de vreedzame ontwikkeling en de pijnloze overgang van de macht aan de Sowjets onmogelijk geworden, want de macht is reeds in werkelijkheid in handen van de kontra-revolutionaire bourgeoisie overgegaan. In de tegenwoordige tijd kan alleen de volledige likwidatie van de diktatuur der kontra-revolutionaire bourgeoisie een juiste leuze zijn. Slechts het revolutionaire proletariaat is bij machte onder de voorwaarde, dat het door de armste boeren wordt onder

steund, deze taak te vervullen, die een taak van de nieuwe opgang is”»⁴¹⁷).

De nieuwe leuze riep geenszins tot onmiddellijke actie tegen de regering op. Integendeel, heel de resolutie waarschuwde, dat het proletariaat niet op de provokatie van de kontra-revolutionaire bourgeoisie moest ingaan. De resolutie stelde de noodzakelijkheid op de voorgrond om alle revolutionaire krachten te organiseren en op het moment voor te bereiden, dat de algemennationale crisis gunstige voorwaarden voor de opstand en de omwenteling zou scheppen.

De resolutie werd met algemene stemmen bij vier onthoudingen aangenomen. Het vraagstuk van de politieke toestand stond in het middelpunt van het werk van het Kongres. De andere kwesties, die op de agenda stonden, werden beslist in overeenstemming met het standpunt van het Kongres inzake de proletarische revolutie.

De resolutie over de oorlog zeide, dat de imperialistische slachting zich bleef uitbreiden. Een nieuwe reus van het imperialisme — Amerika — was in de oorlog getreden. Amerika en de geallieerden dwongen China om aan de imperialistische oorlog deel te nemen. De strijd van de imperialistische mogendheden werd in feite over de gehele wereld gevoerd. De oorlog werd ook nog gerekt, omdat het regime van de militaire diktatuur en de verbrokkeling der krachten van het internationale proletariaat het de wereldbourgeoisie vergemakkelijkte om de strijd tegen de aangroeiende revolutie te voeren.

De Russische revolutie was uiterst gevaarlijk voor de imperialisten aller landen. De revolutionaire massa's van Rusland traden steeds scherper tegen de roversoorlog op en dreigden de proletariërs aller landen in deze strijd mee te slepen. Ziehier, waarom het wereldimperialisme zijn veldtocht tegen de Russische revolutie opende. Het steunde daarbij op de hulp van de kompromispolitici van alle landen. De sociaal-revolutionairen en de mensjewiki in Rusland, die het offensief van de Russische troepen aan het front hadden ondersteund, waren daardoor naar de kant van de imperialisten overgegaan. De campagne voor de vrede, die de Petrogradse Sowjet had gepoogd te voeren door middel van „druk” op de imperialistische regeringen en van overeenkomsten met de buitenlandse vaderlandsverdedigers, was klaarblijkelijk mislukt. Deze mislukking bevestigde slechts het standpunt van de bolsjewiki, dat alleen de revolutionaire strijd van de massa's tegen het imperialisme in alle landen, dat alleen de internationale proletarische revolutie de gemartelde volkeren een democratische vrede kon geven.

De resolutie van het Vide Kongres der bolsjewiki over de oorlog zeide aan het slot:

„9. De likwidatie van de imperialistische overheersing stelt voor de arbeidersklasse van dat land, dat het eerst de diktatuur van de proletariërs en half-proletariërs door voert, de taak om

het strijdende proletariaat der andere landen met alle middelen (ook gewapender hand) te ondersteunen. In het bijzonder zal deze taak in Rusland aan de orde zijn, indien, hetgeen zeer waarschijnlijk is, de nieuwe onvermijdelijke opgang van de Russische revolutie de arbeiders en de armste boeren aan de macht brengt, vóórdat de omwenteling in de kapitalistische landen van het Westen heeft plaats gehad.

10. Het enige middel om op werkelijk democratische wijze de oorlog te likwideren is voor het internationale proletariaat derhalve de verovering van de macht en in Rusland — de verovering van de macht door de arbeiders en de armste boeren. Alleen deze klassen zullen in staat zijn met de kapitalisten van alle landen te breken en metterdaad de groei van de internationale proletarische revolutie te bevorderen, die niet alleen de oorlog, maar ook de kapitalistische slavernij moet likwideren”⁴¹⁸).

Koers zettend op de likwidatie van de diktatuur der kontra-revolutionaire bourgeoisie werkte het Vide Kongres der bolsjewiki ook een uitvoerig economisch platform uit om uit de crisis te komen ‘— een platform van het herstel en de organisatie van de volkshuishouding in het belang van de arbeiders en de armste boeren. In de resolutie over de economische toestand zeide het Vide Kongres, dat het land tengevolge van de zelfzuchtige economische politiek van de kapitalisten en de landheren, die door de vaderlandsverdedigers werden gedekt — aan de vooravond van de economische ineenstorting en de ondergang stond. Het Kongres wees tot in alle onderdelen de noodzakelijke maatregelen aan ter redding van het land, zowel op het gebied van de industrie-productie als op het gebied van de landbouw, de financiën, de gemeentebedrijven enz. De arbeiders-kontrôle op de productie, de konfiskatie van de grond der landheren en de nationalisatie van de gehele grond, de nationalisatie van de banken en van de groot-industrie — al deze konkrete, eenvoudige eisen van de bolsjewiki w'aren begrijpelijk voor de brede massa's. Maar geen dezer maatregelen kon worden verwezenlijkt, zonder met de oorlog te breken, zonder de veroveringsoorlog, de roversoorlog in een rechtvaardige oorlog, in de burgeroorlog om te zetten.

De resolutie van het Vide Kongres zeide:

„De enige uitweg uit de kritieke toestand is de likwidatie van de oorlog en de organisatie van de productie — niet ten bate van de oorlog, maar ten bate van het herstel van al hetgeen door de oorlog werd verwoest, — niet in het belang van een groepje financiële oligarchen, maar in het belang van de arbeiders en de armste boeren.

Zulk een regeling van de productie in Rusland kan slechts door een organisatie worden verwezenlijkt, die zich in handen

van de proletariërs en de half-proletariërs bevindt, hetgeen de overgang van de staatsmacht in hun handen veronderstelt”⁴¹⁹).

De sociaal-revolutionairen en de bolsjewiki, die zich voortdurend beriepen op het voorbeeld van de Franse burgerlijke revolutie van het jaar 1789, zeiden, dat het Franse werkende volk een buitengewoon heroïsme en wonderen van dapperheid aan de dag had gelegd in de strijd tegen zijn aristocratie en haar Engelse, Pruisische en Russische bondgenoten. Waarom zou het werkende volk van Rusland de strijd niet met dezelfde stootkracht, dezelfde geestdrift en hartstocht kunnen voeren bij het verdedigen van de revolutie?

De sociaal-revolutionairen en bolsjewiki verzwegen hierbij de voorwaarden, die dergelijke wonderen in Frankrijk mogelijk hadden gemaakt. Het Franse volk had zijn absolutisme vernietigd. Het werkende volk van Frankrijk had onder de leiding van zijn revolutionairen — van de partij der Jacobijnen — het gebouw van het feodalisme tot de grond toe afgebroken. De Franse boeren hadden de grond aan de landheren ontnomen. De Franse revolutionairen hadden met de overleefde orde afgerekend en voerden het volk vastberaden tegen zijn vijanden. Dit alles had de oorlog voor de Fransen tot een rechtvaardige oorlog, een verdedigingsoorlog gemaakt. De vastberaden doorgevoerde revolutie had de materiële voorwaarden geschapen voor de heldenmoed, de zelfopoffering en de geestdrift in de oorlog van de onderdrukte klassen van Frankrijk tegen het reactionaire Europa.

De omzetting van de roversoorlog in de burgeroorlog en de doorvoering van alle maatregelen van het economische platform van de bolsjewiki moesten de strijdkracht van het land buitengewoon verhogen. Alleen door onbarmhartig met al het oude af te rekenen, alleen door het land te vernieuwen en het op de grondslag van het bolsjewistische platform een wedergeboorte te doen ondergaan, konden de voor waar den worden geschapen voor nog onvergelijkelijk veel grotere wonderen, dan de wonderen van de Franse revolutie. Alleen een volk, bevrijd van de slavernij van het kapitalisme, kon onder de leiding van de partij der bolsjewiki, daadwerkelijk revolutionair initiatief aan de dag leggen.

Het Kongres schonk grote aandacht aan het werk van de bolsjewiki in de vakverenigingen. Het Kongres legde er de nadruk op, dat de revolutionaire praktijk ten volle de opportunistische theorie had te niet gedaan van de „neutraliteit” der vakverenigingen. In de praktijk bleek de neutraliteit van de vakverenigingen niet mogelijk. De oorlog had de gehele arbeidersbeweging, de vakbeweging daarbij inbegrepen, in twee kampen verdeeld. Die vakverenigingen, die de oorlog ondersteunden en voor de verdediging van het burgerlijk vaderland in de roversoorlog optraden, waren daadwerkelijk naar de kant van hun imperialisten overgegaan. Alleen die vakverenigingen, die aan

zuivere klasselijnen tegen de bourgeoisie vasthiielden, waren in staat om hun taak van verdediging der belangen der arbeiders te vervullen. Het Kongres riep alle leden van de bolsjewistische partij op lid van de vakverenigingen te worden en daar actief te strijden voor de omzetting van de vakverenigingen in strijdvaardige klasse-organisaties, die in nauw contact met de politieke partij van het proletariaat het economische en politieke verzet tegen de kontra-revolutie moesten organiseren.

De resolutie van het Kongres zeide:

„Voor de strijd tegen het economische verval van het land, die door de groeiende kontra-revolutie wordt verscherpt en met het doorvoeren van de revolutie tot het zegevierende einde ten doel, moeten de vakverenigingen streven naar het ingrijpen door de staat in de organisatie van de produktie en de verdeling der produkten; zij moeten zich daarbij in het geheugen prenten, dat alleen bij het aanrollen van een nieuwe revolutionaire golf en onder de diktatuur van het proletariaat, steunend op de armste lagen van de boeren, deze maatregelen in het belang van de brede volksmassa's kunnen worden verwezenlijkt.

Met het oog hierop stelt het Kongres vast: al deze verantwoordelijke taken kunnen door de vakverenigingen van Rusland slechts dan worden vervuld, als zij *strijdvaardige klasse-organisaties* zullen blijven en hun strijd zullen voeren in nauwe organische samenwerking met de politieke klassepartij van het proletariaat; indien zij tijdens de verkiezingen voor de Konstituanten energiek zullen strijden voor de overwinning van de socialistische partij, die standvastig de klassebelangen van het proletariaat verdedigt en die voor de snelste likwidering van de oorlog optreedt door middel van de massale revolutionaire strijd tegen de heersende klassen van alle landen; als zij, teneinde de oorlog op de snelste wijze te beëindigen en de Internationale op te richten, onmiddellijk in verbinding treden met alle vakverenigingen, die in de verschillende landen tegen de oorlog strijden en tezamen met hen een gemeenschappelijk plan uitwerken voor hun strijd tegen de wereldslachting en voor het socialisme, als zij hun dagelijkse strijd voor de verbetering van de economische toestand zullen voeren in verband met de reusachtige sociale gevechten in het tijdperk dat wij beleven en als zij er tenslotte bij al hun akties de nadruk op zullen leggen, dat de beslissing van de door de historie voor het Russische proletariaat gestelde taken slechts op internationale schaal moge lijk is.

Het internationale revolutionaire socialisme — tegen het internationale imperialisme!“⁴²⁰).

Het Kongres behandelde eveneens het vraagstuk van de jeugd- reserves van de bolsjewistische partij.

„In de tegenwoordige tijd —zo luidde de resolutie over de jeugdbond — nu de strijd van de arbeidersklasse in de fase overgaat van de rechtstreekse strijd voor het socialisme, acht het Kongres de bevordering van de socialistische klasse-organisaties van de arbeidersjeugd een van de niet uit te stellen opgaven van het ogenblik en legt de partij-organisaties de verplichting op, om aan dit werk de grootst mogelijke aandacht te schenken”⁴²¹).

Het Kongres onderstreepte nog eens, dat gemeenschappelijk optreden bij de verkiezingen voor de stedelijke Doema's, de koöperaties, de Sowjets slechts toelaatbaar was met diegenen, die ten volle met de vaderlandsverdedigers hadden gebroken, met hen die voor de Sowjet-macht stredden.

Het Kongres nam de groep der „interregionalisten” met Trotski aan het hoofd in de partij op. Deze groep bestond uit mensjewiki en tendele» uit voormalige bolsjewiki, die zich van de partij hadden afgescheiden en in het jaar 1913 in Petersburg een afzonderlijke organisatie hadden gesticht. De interregionalisten waren tijdens de oorlog tegen de scheuring met de vaderlandsverdedigers, zij stredden tegen de bolsjewistische leuze van de omzetting van de imperialistische oorlog in de burgeroorlog, erkenden de politiek niet, die berekend was op de nederlaag van de tsaristische regering in de imperialistische oorlog, namen de mogelijkheid niet aan van de overwinning van het socialisme in Rusland. In 1917 behoorden tot de interregionalistische organisatie: L. Trotski, A. Loenatsjarski, K. Joerenjew, A. Joffe, M. Oeritski, W. Wolodarski e.a. Onder de druk van de ontwikkeling der revolutie erkenden de interregionalisten, dat de bolsjewiki gelijk hadden, braken met de vaderlandsverdedigers en verklaarden op het Vide Kongres van de bolsjewistische partij, dat zij het program van de bolsjewiki aanvaardden.

Er dient echter te worden opgemerkt, dat op het Vide Kongres de interregionalisten met de eis optraden, dat Lenin voor het gerecht van de kontra-revolutionaire regering zou verschijnen. Op het Kongres ondersteunden de interregionalisten in hun redevoeringen de opportunistische lijn en traden tegen de resolutie van Stalin op.

Het Kongres koos een Centraal-Komitee bestaande uit 21 leden en 10 kandidaten. Tot lid van het C.K. werden gekozen:

Artjem (Sergejew), Berzin J., Boecharin, Boebnow, Dzerzjinski, Zinowjew, Kamen jew, Kollontai, Krestinski, Lenin, Miljoetin, Moeranow, Nogin, Rykow, Swerdlow, Smilga, Sokolnikow, Stalin, Trotski, Oeritski, Sjaumjan.

Het Vide Kongres van de partij toonde aan welk een kracht de bolsjewistische partij was geworden. Nóch de laster van de sociaal- 288

revolutionairen en de mensjewiki, nóch de terreur van de regering hadden de groei van het ledental en van de invloed van de partij kunnen tegenhouden. Feitelijk in de illegaliteit gedreven, legden de bolsjewiki een verbazingwekkende vaardigheid aan den dag om de illegale en de legale vormen van de strijd met elkaar te verbinden, een vaardigheid die zij in de langjarige strijd tegen het tsarisme en de bourgeoisie hadden verworven. De partij leverde een schitterend voorbeeld, hoe men de massa aan de invloed van de kompromis- politici kon ontrukken. De bolsjewiki gingen naar de regimenten, werkten op de fabrieken en in de bedrijven, in de koöperaties, in de vakverenigingen; — overal mobiliseerden zij de massa's om Lenin's leuzen.

Het Vide Kongres heeft een buitengewoon grote betekenis in de geschiedenis van de partij. Het kwam bijeen vóór de nieuwe opgang van de revolutie. De April-Konferentie der bolsjewiki richtte de partij op het uitgroeien van de burgerlijke revolutie in de socialistische revolutie; het Vide Kongres richtte de partij op de gewapende opstand. Alle resoluties en besluiten van het Kongres waren aan één doel ondergeschikt — de overwinning der revolutie in de nieuwe étappe te verzekeren.

Lenin was niet op het kongres aanwezig. Vervolgd door de Voorlopige regering, was hij genoopt zich in de illegaliteit te verbergen. Maar Lenin stond in verbinding met de leiders van het Kongres en gaf hun de nodige raad. Lenin's geest, zijn ideeën, zijn vaste leiding en zijn rechtstreekse, konkrete aanwijzingen vervulden het werk van het Kongres, de redevoeringen en het optreden van Stalin. Lenin's zaak door voerend, smeedde Stalin de partij aaneen om het strijdvaardige en beslissende vraagstuk — de omverwerping van de burgerlijke regering en het grijpen van de macht door het proletariaat en de armste boeren.

NEGENDE HOOFDSTUK.

DE KORNILOW-EPISODE.

I.

DE VOORBEREIDING VAN DE MILITAIRE DIKTATUUR.

De analyse van de loop der revolutie, die Stalin op het Vde bolsjewistische Kongres had gegeven, werd spoedig bekrachtigd door de zich stormachtige ontwikkelende gebeurtenissen.

De verraderlijke taktiek van de politici van het kompromis in de Juli-dagen had de krachten der kontra-revolutie ontketend. Terwijl zij er naar streefde om de verloren tijd in te halen, ging de bourgeoisie tot het openlijke offensief over. Er werden een reeks van bolsjewistische kranten verboden. De revolutionaire troepenafdelingen van het Petrogradse en van andere garnizoenen werden naar het front gestuurd.

Men haastte zich om de weerstand van het proletariaat te breken, zolang het zich nog niet had hersteld. Alles naar „de goede oude tijd” terug te doen keren — dat werd de leuze der kontra-revolutie.

De aanhangers van de kontra-revolutie, die door de kompromis-politici na de Juli-dagen waren gered, vielen niet alleen energiek op de bolsjewiki aan, maar ook op de kleinburgerlijke leiders. Zoals Lenin het had voorspeld, werd niet alleen de ophitsing tegen de

bolsjewistische partij versterkt', maar ook die tegen alle democratische veroveringen, de Sowjets daarbij inbegrepen.

De bourgeoisie sprak openlijk over de noodzakelijkheid om om te keren op de weg, die het land had afgelegd.

Op twintig Augustus zeide Poerisjkewitsj op de „partikuliere bijeenkomst van de leden van de Staats-doema” — dit legale centrum van de kontra-revolutie —:

„Zolang Rusland geen diktator krijgt, uitgerust met een omvangrijke macht, zolang de Hoge Raad niet bestaat uit de beste generaals, die men van het front heeft weggejaagd, die hun leven aan het vaderland hadden gewijd, zolang zal er in Rusland geen orde heersen”⁴²²).

De dienaren van de monarchie zeiden dikwijls in hun heftigheid te veel. In het gegeven geval verklapte Poerisjkewitsj het geheim van de bourgeoisie. De voorzitter van de bijeenkomst Rodzjanko haastte zich de fout van den onnodig openhartigen reaktionair te herstellen :

„Ik ben het daar beslist niet mee eens en ik ben van mening, dat het in de Staats-doema en zelfs op een partikuliere bijeenkomst allerminst mogelijk is een standpunt in te nemen, dat neerkomt op het oproepen tot een staatsgreep, op het oproepen tot de een of andere diktatuur, die zoals U bekend is nooit volgens een oproep komt, maar die eigenmachtig ontstaat, als de noodzakelijkheid daartoe rijp is geworden”⁴²³).

Terwijl hij den uitermate praatgragen en overhaastigen kontra-revolutionair geruststelde, verklaarde Rodzjanko hem, dat men over de diktatuur geen deklamaties moest ten beste geven, maar dat men haar zorgvuldig moest voorbereiden.

„Het land zocht *een naam*”⁴²⁴) zo drukte generaal Denikin de algemene stemming van de kontra-revolutie uit. Zulk een „naam” had eens de naam van Kerenski kunnen worden. Hij rekende zeer vastberaden met de bolsjewiki af, hij -had de revolutionaire regimenten ontwapend, de doodstraf aan het front ingevoerd. Ook in de toekomst kon men van hem de uitvoering van de plannen der bourgeoisie verwachten, hij scheen ook voor de geallieerde imperialisten aannemelijk. Hij had de bolsjewistische beweging onderdrukt en had het leger in zijn handen, daarbij eiste hij minder van de „geallieerden” dan de meer rechtse kandidaten.

Buchanan schreef ronduit over Kerenski:

„Terwijl hij de voortzetting van de oorlog tot het einde verdedigt, verwerpt hij elke gedachte aan veroveringen en toen Miljoekow over het verkrijgen van Konstantinopel sprak als over een van de doeleinden van Rusland in de oorlog, heeft hij (Kerenski) energie gek geloofchend, dat hij solidair met hem zou zijn”⁴²⁵).

Met de hulp van Kerenski kon Engeland de voortzetting van de oorlog bereiken zonder Konstantinopel af te staan, dat indertijd door de „geallieerden” aan den tsaar was beloofd. Maar de generaals en de leiders van de burgerlijke partijen waren tegen Kerenski. Zij vreesden het feit, dat Kerenski na tot de Sowjets stond en hadden geen vertrouwen in zijn persoonlijke kwaliteiten. Rodzjanko en zijn vrienden achtten het beter op een man van de sabel te steunen dan op een politikus. Men sprak over generaal Aleksejew, dacht aan admiraal Kol ts jak, maar toen Kornilow tot opperbevelhebber werd benoemd hield het zoeken op. De „naam” was gevonden.

„Kornilow is een veel sterkere persoonlijkheid dan Kerenski, indien hij zijn invloed in het leger kon vastleggen en indien dit een sterke strijdmacht zou worden, dan zou hij meester van de toestand worden”⁴²⁽⁵⁾, schreef Buchanan.

De kontra-revolutie stelde dezen generaal steeds meer op de voorgrond.

Kornilow was de zoon van een tsaristische ambtenaar en volstreekt geen kozakken-boer, waarvoor hij zich in zijn oproepen aan het volk en het leger uitgaf. Hij had de Akademie van de generale staf afgelopen, had bij de troepen in het Verre Oosten en in Midden-Azië gediend en voerde in 1914 het bevel over de 48ste divisie aan het Oostenrijkse front. Bij de Augustus-gevechten bij Lwow had hij 22 kanonnen en vele gevangenen verloren. Generaal Broesilow, die toen het 8ste leger aanvoerde, wilde Kornilow zelfs wegens deze nederlaag afzetten, maar zijn persoonlijke dapperheid in aanmerking nemend, liet hij hem bij de divisie. In April 1915 toen het Oosten r ij ks-Hongaarse leger de Russen uit Galicië verdreef, wist Kornilow de terugtocht van zijn regimenten niet te organiseren. De Oostenrijkers omsingelden een groot deel van de divisie en stelden voor de wapens neer te leggen. Kornilow wees dit van de hand, maar poogde niet door de tegenstanden heen te breken. Met zijn staf verliet hij de divisie, die door hem zelf in de val was gebracht en vluchtte in het woud. Vier dagen later gaf de generaal zich aan de Oosten r ij kers over. De brigade-chef van de 48ste divisie, generaal Popowitsj-Lipowatsj, die in deze zelfde gevechten gewond werd, deelde in April 1915 de waarheid over het schandelijk gedrag van Kornilow mede. Maar Popowitsj legde men het zwijgen op en de opperbevelhebber van het Zuid-Westelijk front, generaal Iwanow, diende zelfs het voorstel in om Kornilow een onderscheiding te verlenen. Er werd een „overwinnings-bericht” samengesteld en grootvorst Nikolaas Nikolajewitsj stelde den tsaar met de „grote daad” van Kornilow in kennis. Later, in de herfst van het jaar 1916 werd het gehele materiaal over de overgave van de divisie onderzocht en naar Kornilow gestuurd met de eis om opheldering te geven, maar de generaal deed er het zwijgen toe en eerst tien maanden later, toen hij reeds 292

tot opperbevelhebber was benoemd, zond hij een door de chef van de staf der 48ste divisie opgesteld verslag. Maar thans waagde het reeds niemand meer over de oude fouten van den opperbevelhebber te spreken.

Kornilow ontvluchtte de krijgsgevangenschap door de ziekenoppasser van het hospitaal om te kopen. De generaal overdreef ten zeerste de moeilijkheden van de ontvluchting en vertelde daarover op 3 September aan een medewerker van de „Nowoje Wremja” het volgende:

„Ik zag hoe het huisje, waarin mijn kameraad was gegaan, ■ door de Oostenrijkse gendarmes werd omringd, enige minuten daarna hoorde ik schoten, — dat was mijn kameraad die op de vijanden schoot, maar de krachten waren ongelijk en hij ging te gronde”⁴²⁷).

In werkelijkheid ging de ziekenoppasser, de Tsjech Franz Mrnjak niet te gronde en heeft hij zelfs niet geschoten. Hij liep toevallig een gendarme in de armen, werd gearresteerd en voor het gerecht vertelde hij over de bijzonderheden van de ontvluchting en de beloften van Kornilow om voor de bijstand 20000 kronen gouds in Rusland te betalen.

De verhalen van Kornilow speelden hun rol. De tsaristische hoogwaardigheidsbekleders, die maar al te weinig reële bewijzen van de moed hunner generaals hadden, „idealiseerden” de ontvluchting van Kornilow en door de legende te scheppen, schiepen zij hem een „naam”. Kornilow kreeg het XXVste korps aan het Westelijk front, waar hij tot aan de Februari-revolutie bleef. In Petrograd, toen hij bevelhebber van het distrikt was, legde hij tijdens de April-demonstratie een groot talent voor instructies aan de dag: op zijn bevel was men van plan tegen de arbeiders artillerie aan te wenden. De bourgeoisie bemerkte terstond de „bekwaamheid” van den ijverigen generaal. Misschien scheen hij haar geen slechte kandidaat voor een Napoleon toe. Buchanan, die goed op de hoogte was van hetgeen er in regeringskringen voorviel, vertelt, dat volgens de woorden van Teressjenko:

„De regering maatregelen had genomen om tegen deze pretensies (van de Sowjet. — *Red.*) op te treden door middel van het versterken van de macht van generaal Kornilow, den bevelhebber van het Petrogradse garnizoen”⁴²⁸).

Toen Goetsjkow minister van oorlog was, maakte hij Kornilow opperbevelhebber aan het Noordelijke front. Begin Mei gaf men Kornilow het 8ste leger aan het Zuid-Westelijke front. Kornilow, wien het niet aan een zekere dapperheid ontbrak, kon door zijn persoonlijk voorbeeld een kleine troepenafdeling tot de strijd overhalen.

Generaal Broesilow, die de militaire bekwaamheid van Kornilow

Met de hulp van Kerenski kon Engeland de voortzetting van de oorlog bereiken zonder Konstantinopel af te staan, dat indertijd door de „geallieerden” aan den tsaar was beloofd. Maar de generaals en de leiders van de burgerlijke partijen waren tegen Kerenski. Zij vreesden het feit, dat Kerenski na tot de Sowjets stond en hadden geen vertrouwen in zijn persoonlijke kwaliteiten. Rodzjanko en zijn vrienden achtten het beter op een man van de sabel te steunen dan op een politikus. Men sprak over generaal Alcksejew, dacht aan admiraal Kol ts jak, maar toen Kornilow tot opperbevelhebber werd benoemd hield het zoeken op. De „naam” was gevonden.

„Kornilow is een veel sterkere persoonlijkheid dan Kerenski, indien hij zijn invloed in het leger kon vastleggen en indien dit een sterke strijdmacht zou worden, dan zou hij meester van de toestand worden”^{42G}), schreef Buchanan.

De kontra-revolutie stelde dezen generaal steeds meer op de voorgrond.

Kornilow was de zoon van een tsaristische ambtenaar en volstreek geen kozakken-boer, waarvoor hij zich in zijn oproepen aan het volk en het leger uitgaf. Hij had de Akademie van de generale staf afgelopen, had bij de troepen in het Verre Oosten en in Midden-Azië gediend en voerde in 1914 het bevel over de 48ste divisie aan het Oostenrijkse front. Bij de Augustus-gevechten bij Lwow had hij 22 kanonnen en vele gevangenen verloren. Generaal Broesilow, die toen het 8ste leger aanvoerde, wilde Kornilow zelfs wegens deze nederlaag afzetten, maar zijn persoonlijke dapperheid in aanmerking nemend, liet hij hem bij de divisie. In April 1915 toen het Oostenrijks-Hongaarse leger de Russen uit Galicië verdreef, wist Kornilow de terugtocht van zijn regimenten niet te organiseren. De Oostenrijkers omsingelden een groot deel van de divisie en stelden voor de wapens neer te leggen. Kornilow wees dit van de hand, maar poogde niet door de tegenstanders heen te breken. Met zijn staf verliet hij de divisie, die door hem zelf in de val was gebracht en vluchtte in het woud. Vier dagen later gaf de generaal zich aan de Oostenrijkers over. De brigade-chef van de 48ste divisie, generaal Popowitsj-Lipowatsj, die in deze zelfde gevechten gewond werd, deelde in April 1915 de waarheid over het schandelijk gedrag van Kornilow mede. Maar Popowitsj legde men het zwijgen op en de opperbevelhebber van het Zuid-Westelijk front, generaal Iwanow, diende zelfs het voorstel in om Kornilow een onderscheiding te verlenen. Er werd een „overwinnings-bericht” samengesteld en grootvorst Nikolaas Nikolajewitsj stelde den tsaar met de „grote daad” van Kornilow in kennis. Later, in de herfst van het jaar 1916 werd het gehele materiaal over de overgave van de divisie onderzocht en naar Kornilow gestuurd met de eis om opheldering te geven, maar de generaal deed er het zwijgen toe en eerst tien maanden later, toen hij reeds

tot opperbevelhebber was benoemd, zond hij een door de chef van de staf der 48ste divisie opgesteld verslag. Maar thans waagde het reeds niemand meer over de oude fouten van den opperbevelhebber te spreken.

Kornilow ontvluchtte de krijgsgevangenschap door de ziekenoppasser van het hospitaal om te kopen. De generaal overdreef ten zeerste de moeilijkheden van de ontvluchting en vertelde daarover op 3 September aan een medewerker van de „Nowoje Wremja” het volgende:

„Ik zag hoe het huisje, waarin mijn kameraad was gegaan, •door de Oostenrijkse gendarmes werd omringd, enige minuten daarna hoorde ik schoten, — dat was mijn kameraad die op de vijanden schoot, maar de krachten waren ongelijk en hij ging te gronde”⁴²⁷).

In werkelijkheid ging de ziekenoppasser, de Tsjech Franz Mrnjak niet te gronde en heeft hij zelfs niet geschoten. Hij liep toevallig een gendarme in de armen, werd gearresteerd en voor het gerecht vertelde hij over de bijzonderheden van de ontvluchting en de beloften van Kornilow om voor de bijstand 20000 kronen gouds in Rusland te betalen.

De verhalen van Kornilow speelden hun rol. De tsaristische hoogwaardigheidsbekleders, die maar al te weinig reële bewijzen van de moed hunner generaals hadden, „idealiseerden” de ontvluchting van Kornilow en door de legende te scheppen, schiepen zij hem een „naam”. Kornilow kreeg het XXVste korps aan het Westelijk front, waar hij tot aan de Februari-revolutie bleef. In Petrograd, toen hij bevelhebber van het distrikt was, legde hij tijdens de April-demonstratie een groot talent voor instructies aan de dag: op zijn bevel was men van plan tegen de arbeiders artillerie aan te wenden. De bourgeoisie bemerkte terstond de „bekwaamheid” van den ijverigen generaal. Misschien scheen hij haar geen slechte kandidaat voor een Napoleon toe. Buchanan, die goed op de hoogte was van hetgeen er in regeringskringen voorviel, vertelt, dat volgens de woorden van Teressjenko:

„De regering maatregelen had genomen om tegen deze pretensies (van de Sowjet. — *Red.*) op te treden door middel van het versterken van de macht van generaal Kornilow, den bevelhebber van het Petrogradse garnizoen”⁴²⁸).

Toen Goetsjkow minister van oorlog was, maakte hij Kornilow opperbevelhebber aan het Noordelijke front. Begin Mei gaf men Kornilow het 8ste leger aan het Zuid-Westelijke front. Kornilow, wien het niet aan een zekere dapperheid ontbrak, kon door zijn persoonlijk voorbeeld een kleine troepenafdeling tot de strijd overhalen.

Generaal Broesilow, die de militaire bekwaamheid van Kornilow

tijdens de oorlog had gadeslagen, gaf hem het volgende getuigschrift :

„Dat is een aanvoerder van een flinke vrijescharen-afdeling — en niets meer”⁴²⁹).

Hij was niet in staat om grote leger-eenheden aan te voeren. Dit bleek dan ook bij het 8ste leger in de periode van het Juni- offensief. Kornilow legde de eerste successen niet tijdig vast, wist de front-instructies niet te vervullen en het 8ste leger sloeg in dezelfde paniek op de vlucht als de andere legers. Heel de schuld van de tegenslag van Kornilow werd op de revolutie afgewenteld. Hij werd ondersteund door den leger-kommissaris, den marine-ingenieur en kapitein van de staf Filonenko en vooral door den front-kommissaris B. W. Sawinkow — een rechtse sociaal-revolutionair.

Bij Sawinkow kan men met bijzondere duidelijkheid heel de geschiedenis van de partij der sociaal-revolutionairen nagaan. Sawinkow was een terrorist, een lid van de strijdorganisatie, een deelnemer aan een reeks aanslagen op tsaristische hoogwaardigheidsbekleders. Na de revolutie van het jaar 1905 liet Sawinkow het politieke werk varen en hield hij zich met literatuur bezig. Van zijn hand is de roman „Het vale paard”, waarin de voormalige bommenwerper, evenals vele andere intellectuelen, verschrikt na 1905 door de moeilijkheden van de strijd, de revolutie bespuwde. Het best wordt deze avonturist gekarakteriseerd door zijn eigen leuze: „Er bestaat geen moraal, er bestaat slechts schoonheid”. Tijdens de oorlog ondersteunde Sawinkow de imperialistische leuze: „de oorlog tot het zegevierende einde”. Na de Februari-revolutie nam Sawinkow een uiterst rechtse positie bij de sociaal-revolutionairen in en eiste hij een „sterke macht”. Buchanan schreef over hem:

„Sawinkow is heftig voorstander van besliste maatregelen, zowel tot herstel van de discipline als ter onderdrukking van de anarchie, men zegt van hem, dat hij aan Kerenski toestemming heeft gevraagd om met een paar regimenten naar het Taurische paleis op te rukken en de Sowjet te arresteren”⁴³⁰).

Sawinkow keurde de poging van Kornilow goed om de bolsje- wijk van de mislukking van het offensief de schuld te geven. Ook Filonenko ondersteunde den generaal.

Wat voor een persoonlijkheid Filonenko was, daarover kan men zich aan de hand der volgende resolutie van de soldaten een oordeel vormen:

„De algemene vergadering van de soldaten en officieren van de 9de pantserauto-divisie, de kwestie behandelend van den eersten luitenant M. M. Filonenko, thans kommissaris van de Voorlopige regering bij de staf, besluit:

Ter kennis te brengen van den minister van oorlog *Kerenski*,

de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden en van het Uitvoerend Komitee van het Sowjet-Kongres, dat heel het vroegere optreden van *Filonenko*, zijn gedrag als officier bij de divisie, zich uitte in systematisch honen van de soldaten, die door hem niet anders werden genoemd dan „zwetser”, „stommeling” enz., in het toedienen van slagen, b.v. aan den onderofficier Razin, bovendien diende hij toen hij adjudant was. zonder toestemming van den bevelhebber der divisie slaag toe, uitsluitend gebruik makend van zijn positie, waardoor niemand hem in het slaan durfde te hinderen, waarmede hij steeds dreigde en dat hij cynisch propageerde, voorts in de bijna niet te beschrijven beledigende houding tegenover de soldaten, die hij als lagere wezens beschouwde; derhalve zijn wij van mening, dit optreden in aanmerking nemend, dat Filonenko niet de post van kommissaris der revolutionaire regering kan bekleden”⁴³¹).

Sawinkow en Filonenko beslisten, dat de generaal, die het niet met den buitenlandsen vijand had kunnen klaarspelen, grote bekwaamheid in de strijd tegen den binnenlandsen vijand bezat. Beide kommissarissen trachtten de benoeming van Kornilow tot opperbevelhebber van het front te bewerken. Sawinkow schreef naar aanleiding hiervan:

„Met de benoeming van generaal Kornilow tot opperbevelhebber der troepen aan het Zuid-Westelijke front is een planmatige strijd tegen de „bolsjewiki” mogelijk geworden”⁴³²).

Kornilow rechtvaardigde het vertrouwen van de kontra-revolutie.

Gesterkt door de openlijke sympathie van de burgerlijke elementen begon de generaal de vroegere ransel-discipline in het leger te herstellen. Hij stelde als ultimatum de eis om de doodstraf aan het front in te voeren. Kerenski ging terstond tot concessies over en voerde op 12 Juli telegrafisch de doodstraf aan het front in.

Kornilow zond telegrammen aan den minister-president Lwow, aan Kerenski en aan Rodzjanko en stelde als ultimatum de eis van buitengewone maatregelen. Op 3 Juli gaf Kornilow aan alle bevelhebbers der troepen het bevel om die troepenafdelingen, die eigenmachtig hun stellingen verlieten, met mitrailleurs en geschut te beschieten. Het sociaal-revolutionaire-mensjewistische Uitvoerend Komitee van het Zuid-Westelijke front ondersteunde Kornilow en telegrafeerde aan Kerenski:

„Heden is door den opperbevelhebber van het Zuid-Westelijk front en den bevelhebber van het 11de leger met *de toestemming van de kommissarissen en de komitees* (Kursief van ons — *r.ed.*) het bevel uitgevaardigd op de vluchtelingen te schieten”⁴³³).

De telegrammen en de bevelen van Kornilow werden gediensstig

door alle burgerlijke dagbladen overgenomen. In de pers werd over Kornilow gesproken als over den man, die in staat was de revolutie halt te gebieden. Ook de regering was er niet afkerig van om verdere stappen te doen in de richting der verplettering van de revolutie, maar zij vreesde de massa's tegen zich in beweging te brengen. Met des te meer graagte kwam zij den kandidaat-diktator tegemoet.

„Toen generaal Kornilow tot opperbevelhebber werd benoemd — schreef generaal Denikin in zijn herinneringen — hield al het zoeken op. Het land noemde de naam van den diktator — de een vol verwachtingen, de andere onder vijandig wantrouwen”⁴³⁴).

Toen zij de „naam” had gevonden begon de reactie de openbare mening voor te bereiden. Er werd in een geweldige oplaag een speciale brochure uitgegeven, die de naam droeg: „De Eerste Volks- opperbevelhebber luitenant-generaal Lawr Georgijewitsj Kornilow”. In de brochure werd medegedeeld, dat generaal Kornilow uit het volk was voortgekomen en dat het volk hem thans tot opperbevelhebber had benoemd. Over de gevechtswaardigheden van den generaal weidde de auteur op schaamteloze wijze uit. Zo werd b.v. naar aanleiding van de overgave van de 48ste divisie door de samensteller van de brochure geschreven, dat de Oostenrijkers

„een klein troepje mensen” in handen kregen, „die in de schaduw lagen uitgestrekt, een zevental mensen. Onder hen bevonden zich de zwaar gewonde Kornilow en een gewonde ziekenoppasser”⁴³⁵).

In werkelijkheid geraakten er — zoals door de dokumenten was vastgesteld — meer dan 6000 man in gevangenschap en Kornilow zelf, die zijn divisie aan haar lot had overgelaten, gaf zich vier dagen later over, waarbij bleek, dat zijn wonde niets te betekenen had. De schrijver van dit ophemelend geschrift bleek W. S. Zawoïko te zijn, de naaste vriend en medewerker van Kornilow.

De generaal zelf had van politiek niet het minste begrip en heel het politieke werk bij hem en voor hem, werd door Zawoïko verricht, de zoon van een admiraal, die met een landgoed in het goevenement Podolsk was onderscheiden. Zawoïko was adelsmaarschalk in het distrikt Gaïsink geweest. Daar had hij bij de Polen landgoederen opgekocht, die onder de hamer kwamen, liet het bos rooien en verkocht de grond aan de boeren. Met deze grondspekulatie had Zawoïko een geweldig vermogen verworven. Tijdens de revolutie van 1905 had deze door de wol geverfde spekulant, die de verwoesting van zijn landgoed vreesde, de boeren van het gehucht Doenajewtsa er toe gebracht, om hem met zijn zoons als boeren in te schrijven. De plaatselijke machthebbers hadden deze sluwe manoeuvre niet bekrachtigd en bovendien was de noodzakelijkheid daarvan komen te vervallen, aangezien de boerenbeweging onderdrukt was. Zawoïko 296

had in petroleum gespekuleerd — hij was vertegenwoordiger van de firma „Nobel” en directeur-organisator van de maatschappij „Emba en Kaspië”. Hij had zich ook met bank-operaties bezig gehouden en had tezamen met Protopopow deelgenomen aan de uitgave van het Zwarte-Honderd-blad „Roesskaja Wolja”. In Mei 1917, nadat Kornilow tot bevelhebber van het 8ste leger was benoemd, was Zawoïko als vrijwilliger in een van de regimenten van de „wilde divisie” getreden, maar hij bleef bij Kornilow als ordonnans bij de staf van het leger. Als handig spekulant, — met verbindingen in pers- en industrie-kringen, ontwikkelde Zawoïko een omvangrijke reclame. Hij liet de telegrammen van Kornilow in de pers verschijnen, publiceerde twijfelachtige documenten, fabriceerde biografieën en schreef de meerderheid der bevelen en oproepen van den opperbevelhebber. Zelf vertelde Kornilow later van Zawoïko:

„Hij weet uitstekend de pen te hanteren en daarom droeg ik hem op, die bevelen en papieren samen te stellen, die een bijzonder krachtige, kunstvolle stijl vereisten”⁴³⁶).

Het „kunstenarschap” van Zawoïko beperkte zich niet alleen tot de stijl. Miljoekow, die aan het Kornilow-avontuur deelnam, schreef desniettemin ronduit:

„Kornilow zwijgt er alleen over, dat de invloed van Zawoïko zich niet alleen tot de stijl beperkte, maar dat deze zich ook over de politieke inhoud van de documenten, die Kornilow uitvaardigde, uitstreckte”⁴³⁷).

Behalve met de reclame voor Kornilow hielden zijn politieke medestrijders zich ook met een meer diepgaande voorbereiding van de staatsgreep bezig. In de grote steden hadden zij reeds lang geleden hun organisatie gereed gemaakt. Overall werden geheime genootschappen opgericht, waarin in de eerste plaats officieren en jonker- kaders van de krijgsscholen werden opgenomen. De hoofdstad wemelde van geheime verenigingen, die gereed stonden om de kontra- revolutie van binnen-uit te ondersteunen, zodra slechts de gewapende macht naar de hoofdstad zou opmarcheren.

Einde Juli werd in Petrograd het zogenaamde „republikeinse centrum” georganiseerd, dat zich de vereniging der werkzaamheid van alle Petrogradse militaire organisaties ten doel stelde. De samenstelling van de organisatie was vrij ruim : — officieren en ambtenaren. De voorzitter van het genootschap was een zekere ingenieur Nikola- jewski, achter wiens rug de grote bankiers en de industriëlen stonden. Zij vreesden lid van het genootschap te worden, maar voorzagen het in ruime mate van geld. Het voorhanden zijn van geld veroorloofde het „republikeinse centrum” aanhangers te werven. Denikin vertelt in zijn herinneringen, dat het „republikeinse centrum” in zijn militaire sectie talrijke kleine militaire organisaties verenigde. In het hoofdkwartier zelf werd onder rechtstreekse begunstiging van de kant

van den opperbevelhebber het hoofdkomitee van de officierenvereniging opgericht. Volgens de woorden van Denikin:

„stelde dit komitee generlei politiek program op en stelde het zich ten doel in het leger de bodem voor te bereiden en krachten te verzamelen voor de invoering van de diktatuur, — het enige middel, dat volgens de mening van het officiers- korps het land nog kon redden”⁴³⁸).

Begin Augustus werd het lid van het komitee der officierenvereniging, kolonel Sidorin, naar het „republikeinse centrum” gezonden, teneinde de krachten van de beide organisaties te verenigen.

Een groot aandeel in heel de voorbereidende werkzaamheid had de militaire officieren-liga, dezelfde liga, die Aleksinski had gefeliciteerd wegens zijn laaghartige beschuldiging van Lenin van spionage. De leden van de liga richtten een adres aan admiraal Koltsjak, toen de matrozen dezen uit Sebastopol verjoegen.

Dit alles waren kiemen van de toekomstige witgardistische organisaties. De kaders voor het leger van de kontra-revolutie werden voorbereid.

Maar deze koortsachtige voorbereiding van de militaire diktatuur moest politiek worden vastgelegd. Er was het een of ander sterk Alrussisch centrum nodig, dat de beweging zou kunnen aanvoeren en haar in de ogen van meer brede kringen zou kunnen rechtvaardigen. De Voorlopige regering besloot om in Moskou uit de rook van het revolutionaire Petrograd, een staats-konferentie bijeen te roepen. De konferentie in Moskou zou onder de dekmantel van de sociaal- revolutionairen en de mensjewiki het kontra-revolutionaire program van de regering moeten bekrachtigen en haar veldtocht tegen de arbeiders en de boeren goedkeuren.

De konferentie werd in Moskou bijeengeroepen. De oude hoofdstad scheen de bourgeoisie rustiger toe vergeleken bij het kokende Petrograd.

Aan de vooravond van de staats-konferentie, die door Lenin „de kontra-revolutionaire imperialistische konferentie” werd genoemd, had op 3 Augustus het Ilde Alrussische handels- en industrie- kongres plaats. Hier was de „bloem” der kontra-revolutionaire bourgeoisie bijeen geweest. Reeds hier was openlijk gesproken over de noodzakelijkheid van doortastende maatregelen om de arbeiders, de boeren en de soldaten te beteugelen. De stemming aanvurend, had de groot-kapitalist Raboesjinski op het kongres uitgeroepen:

„Wanneer zal — niet de slaaf van gisteren — maar de vrije Russische burger opstaan? Laat hij maar wat meer haast maken — Rusland wacht op hem... Laat de standvastige koopmansnatuur zich maar in haar volle omvang ontplooiën. Mannen van de handel! Men moet de Russische grond redden”⁴³⁹).

De minister van handel en industrie Prokopowitsj was op het

Kongres met een begroetingsrede opgetreden. De kooplieden en fabrikanten hadden de linkse kadetten-minister met ironische uitroepen en gelach ontvangen.

De kontra-revolutie had het handels- en industrie-kongres gebruikt om een zogenaamde „konferentie van op maatschappelijk gebied werkzame personen” te houden — feitelijk was dat de staf van de kontra-revolutie. Lid daarvan waren de meest op de voorgrond staande leiders van de kadetten, de Oktjabristen en de openlijke monarchisten: Rodzjanko, de generaals Aleksejew, Broesilow, Kaledin, Joedenitsj e.a. Miljoekow, Maklakow, Kisjkin — in het geheel ongeveer 300 personen. De vergaderingen waren niet openbaar. Vertegenwoordigers van de pers werden niet toegelaten. Op 9 Augustus werd door de konferentie een door Rodzjanko ondertekend telegram aan Kornilow gestuurd:

„In het dreigende uur van zware beproevingen ziet heel het denkende Rusland met hoop en vertrouwen naar U. Moge God U bij staan in uwe grootse daad om een machtig leger ter redding van Rusland te scheppen”⁴⁴⁰).

De „konferentie” hoorde referaten aan over de politieke, de financiële, de economische en de militaire toestand. Met betrekking tot de politieke kwestie nam de konferentie een resolutie aan, waarin werd geëist:

„Laat een eensgezinde en sterke centrale macht een einde maken aan het systeem van onverantwoordelijke ekonoomische politiek van kollegiale instellingen in het staatsbestuur, laat de eisen van de afzonderlijke nationaliteiten binnen wettelijke en rechtvaardige grenzen worden vervuld”⁴⁴¹).

In de resolutie werd nog gezegd, dat de Konstituante in Moskou moest bijeenkomen. Met betrekking tot het militaire vraagstuk werd het program van Kornilow aangenomen. Aan het einde koos de „konferentie” een permanent bureau, teneinde in de toekomst alle maatschappelijke krachten te organiseren. In dit bureau werden aangewezen: Rodzjanko, Rjaboesjinski, Stroewe, Miljoekow, Maklakow, Sjingarew, Sjidlowski, Sjoelgin, Kisjkin en Koetler, van de officierenvereniging — Nowosiltsew. In één woord, onder het masker van een „konferentie van op maatschappelijk gebied werkzame personen” hadden zich alle burgerlijke en landheerlijke partijen verenigd. Juist uit deze „konferentie” kwamen later de grote kontra-revolutionaire organisaties voort: het „rechtse” en het „nationale” centrum, die een grote rol zouden spelen in de periode van Koltsjak en van Denikin.

De staatskonferentie werd op 12 Augustus geopend. Alleen reeds de samenstelling van de konferentie bepaalde haar kontra-revolutionaire wezen. Van de Staats-doema — uit alle vier verkiezingsperiodes — waren daar 488 personen aanwezig, van de Sowjets

en de maatschappelijke organisaties — 129 personen. De stedelijke Doema's kregen 129 plaatsen, de Zemstwo's 118, de handels- en industriekringen en de banken — 150, de wetenschappelijke organisaties — 99, leger en vloot — 117, de geestelijkheid — 24, de nationale organisaties — 58, de boeren — 100, de koöperaties — 213, de vakverenigingen 176 enz. Er kwamen oude generaals en de hogere bevelvoering, kadetten-professoren, bisschoppen, ambtenaren en koöperatoren bijeen. Ook de vertegenwoordigers van de bourgeoisie waren aanwezig, met Rjaboesjinski aan het hoofd, dezelfde Rjaboesjinski, die de volksmassa's met honger en ellende had bedreigd, indien zij hun eisen niet lieten vallen.

De bolsjewiki besloten met een ontmaskerende verklaring op te treden en daarna de „staats-konferentie" te verlaten. De sociaal-revolutionaire-mensjewistische leiding van het Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets sloot echter de bolsjewiki uit het bestand van de delegatie uit, daar zij vreesde, dat zij de demonstratie van „de eenheid van alle levende krachten van het land" zouden bederven.

De bolsjewistische partij besloot ter ontmaskering van en voor de strijd tegen de kontra-revolutionaire „Staats-konferentie" in Moskou een algemene staking van één dag te organiseren. In de gegeven omstandigheden was dit de beste vorm van strijd. In zijn oproep stelde het Centraal-Komitee van de bolsjewistische partij de arbeiders voor om geen enkele straatdemonstratie te ondernemen en niet op provokatie in te gaan, aangezien de bourgeoisie dergelijke acties kon benutten om gewapenderhand niet de arbeidersklasse af te rekenen. De Moskouse proletariërs gaven geestdriftig gehoor aan de oproep van de partij. Ondanks het verzet van de sociaal-revolutionaire-mensjewistische meerderheid van de Moskouse Sowjet, die de staking had verboden, staakten er in Moskou op de dag van de opening der Staats-konferentie — 12 Augustus — meer dan 400.000 man. De bourgeoisie kon er zich met eigen ogen van overtuigen met wie de arbeidersklasse in werkelijkheid samenging. De strijdvaardigheid van de Moskouse proletariërs was voor de vertegenwoordigers van de bourgeoisie een koud bad. Zij waren voor de revolutionaire stormen van Petrograd naar het „rustige" Moskou gevlucht, maar in de straten van het „vreedzame Moskou" werden zij door dezelfde revolutionaire storm gegrepen.

De omwenteling ten gunste van een militaire diktatuur was voor het moment van de bijeenroeping der staats-konferentie voorbereid. De pers prees Kornilow, bewierookte hem. Aan de jonkers, die het Grote theater bewaakten, waar de „konferentie" plaats had, werden scherpe patronen uitgedeeld. Er werden kozakken van het front naar Moskou geroepen.

De redevoeringen op de Staats-konferentie legden het werkelijke streven van de bourgeoisie bloot. Hier was Kerenski al niet meer 300

de beheerser der geesten. Toen hij, een toespeling makend op de Juli-gebeurtenissen, degenen, die een aanslag op de staatsmacht wilden plegen, bedreigde en hij die „zowel links als rechts” zag, glimlachten zij, die van plan waren tegen de revolutie op te treden, alleen maar dubbelzinnig. De hysterische bedreigingen van Kerenski joegen de bourgeoisie geen schrik aan. Zij had een voldoende aantal overtuigende bewijzen in handen over de medeplichtigheid van den „socialist” Kerenski aan de tegen de revolutie in voorbereiding zijnde slag.

De werkelijke leider van alle reaktionaire krachten van deze bijeenkomst was Kornilow. Hij kwam in Moskou een dag na de opening van de „konferentie” aan. Op het Aleksandrowski-station werd den generaal een buitengewoon plechtige ontvangst bereid. Kornilow werd op de handen uit het station gedragen.

„Wij allen, geheel Moskou, zijn eensgezind in het geloof aan U”⁴⁴²), begroette hem de kadet Roditsjew. De vrouw van den millionair Morosow viel voor Kornilow op de knieën.

Openlijk in zijn redevoering met de val van Riga dreigend, er een toespeling op makend, dat hij de weg naar Petrograd voor de Duitsers zou openen, eiste Kornilow de discipline in het leger te herstellen, de bevelhebbers de macht te verlenen en het prestige van de officieren te verhogen. De kandidaat-diktator stelde voor om de doodstraf niet alleen aan het front, maar ook in het achterland in te voeren, de spoorwegen, de fabrieken en bedrijven, die voor de verdediging werkten, te militariseren.

Het program van de diktatuur was niet de schepping van Kornilow alleen. Het was met de hulp van Sawinkow en Filonenko reeds einde Juli in het hoofdkwartier ontworpen. De eerste maal had Kornilow het program op 3 Augustus aan Kerenski overhandigd, de tweede maal in uitgebreide en verbeterde vorm op 10 Augustus. Maar Kerenski maakte geen haast met zijn antwoord.

„Er werden daarin een gehele reeks maatregelen ontvouwd — zo verklaarde Kerenski zijn weifelen — waarvan de overweldigende meerderheid volkomen aannemelijk was, maar in zulk een formulering en met zulk een argumentatie, dat het bekend maken daarvan tot het omgekeerde resultaat zou hebben geleid”⁴⁴³).

Aan de vooravond van de staats-konferentie oefenden de kadetten druk op Kerenski uit. In de morgen van de 11de Augustus verklaarde F. Kokosjkin hem, dat de partij van de „volksvrijheid” uit de regering zou treden, als het program van Kornilow niet zou worden aanvaard. Een nieuwe crisis werd voorkomen, doordat de Voorlopige regering Kornilow's eisen van de 3de Augustus als grondslag aannam. Wat waren hierna Kerenski's bedreigingen tegen hen, die een aanslag op de staatsmacht wilden plegen waard? De leider van de „revolutio-

De bourgeoisie begroet haar afgod — generaal Komilow toen hij in Moskou voor de Staats-konferentie aankwam.

naire democratie”, zoals de politici van het kompromis hem noemden, nam reeds van te voren deel aan de voorbereiding van de kontra-revolutie.

Op de Staats-konferentie ontwikkelde generaal Kaledin het program der kontra-revolutie in de meest volledige vorm. De hoofdman van de kozakken-troepen eiste brutaal-weg:

- Het leger moest buiten de politiek staan; het volledige verbod van meetings en vergaderingen met hun partij-strijd en partijtwisten.
- Alle Sowjets en komitees, zowel in het leger als in het achterland moesten worden ontbonden.
- De verklaring over de rechten van den soldaat moest worden herzien en worden aangevuld met een verklaring over zijn plichten.

— De discipline in het leger moest met de meest vastberaden maatregelen worden verhoogd en versterkt.

— Het achterland en het front zijn één geheel, dat de strijdvaardigheid van het leger moet verzekeren, en alle maatregelen ter versterking van de discipline aan het front moeten ook in het achterland worden aangewend”⁴⁴⁴).

— Het disciplinaire recht der bevelhebbers moet worden hersteld, den leiders van het leger moet de volle macht worden verleend.

Kaledin legde er o.a. in zijn redevoering de nadruk op, dat de kozakken — dezelfde kozakken, die men zo vaak van kontra-revolutionaire gezindheid beschuldigde — de regering op 3—5 Juli hadden gered. Kaledin verklaarde op de Moskouse konferentie met soldaten-openhartigheid, dat juist de ministers-„socialisten”, de kozakken op 3 Juli te hulp hadden geroepen. En niemand waagde Kaledin te weerleggen, niemand trad met een protest op, toen hij de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen hoonde.

De door de kozakken-hoofdman ontmaskerde kompromis-politici drongen vreesachtig oopen, maar zwegen.

„Zij werden door een kozakken-generaal in hun gezicht gespuwd, maar zij veegden het af en zeiden: „dat is gods dauw”⁴⁴⁵), schreef Lenin over deze redevoering van Kaledin.

Op de konferentie traden Tsjscheidze, Tseretelli en Plechanow op en kwamen met de oude kompromis-recepten aandragen. Kornilow, Kaledin. Rodzjanko maakten zich gereed om de revolutie in het bloed van het proletariaat te verdrinken, maar de aanhangers van het kompromis riepen als voorheen tot de coalitie met de doodgravers van de revolutie op. Tseretelli drukte op de tribune de hand van den kapitalist Boeblikow. De generaals en de kooplieden applaudisseerden de val van den „socialist” en begroetten het verbond van de mensjewiki met de Kornilowmensen.

Aan de vooravond van en tijdens de Moskouse konferentie voerde de bourgeoisie achter de coulissen onderhandelingen met Kornilow, bereidden zij de likwidatie van de Voorlopige regering en het grijpen van de macht voor. Maar de staking van de Moskouse arbeiders had de reactie getoond, dat een onmiddellijk optreden tegen de revolutie enigszins te vroeg zou zijn. Miljoekow bezocht op 13 Augustus Kornilow en stelde hem voor te wachten. Hetzelfde voorstel deed hij aan Kaledin. Beide generaals stemden daarin toe.

De Staats-konferentie had niet aan de verwachtingen beantwoord van hen, die ze hadden belegd. Het plan van de staatsgreep was mislukt. De volksmassa's bleken op hun hoede te zijn. De reactie besloot haar krachten alzijdig en beter voor te bereiden.

II.

DE BOURGEOISIE BEGINT DE BURGEROORLOG.

Kornilow vertrok naar het hoofdkwartier, dat in die tijd tot een centrum van allerlei kontra-revolutionaire bedenkensels en plannen was geworden. Hierheen stroomden van alle kanten de vertegenwoordigers van het oude regime en beloofden de generaals geld en ondersteuning. Naar Kornilow trokken ook de vertegenwoordigers van de Entente, die er zich reeds van overtuigd hadden, dat zij met hun deelneming aan de Februari-paleis-samenzwering het Russische leger niet voor zich hadden behouden. Thans hoopten zij door hun deelneming aan de samenzwering van Kornilow het Russische leger tot voortzetting van de oorlog aan het front te brengen.

De samenzwering van Kornilow werd rijp en werd openlijk voorbereid. Teneinde de aandacht van deze samenzwering af te leiden werden er geruchten verspreid, dat de bolsjewiki een opstand zouden voorbereiden. De burgerlijke en kleinburgerlijke kranten stonden vol toespelingen en „geloofwaardige mededelingen” over de bolsjewistische samenzwering. Het kadettenblad de „Retsj” noemde zelfs openlijk de dag van de aktie — 27 Augustus — de halfjarige herdenking van de revolutie. De Voorlopige regering met Kerenski aan het hoofd, die tegenover het Kornilow-gedoe een bovenmatige lankmoedigheid aan de dag legde, richtte de volle kracht van haar slagen tegen de bolsjewiki. Er werd een plan tot provokatie uitgewerkt. Men nam aan, dat er op de dag der herdenking van het halfjarige bestaan van de revolutie demonstraties zouden plaats vinden. Indien er geen demonstraties zouden plaats hebben, dan zou de kozakken-hoofdman Doetow met zijn kozakken een bolsjewistische opstand „ten beste geven”. De regering zou bevel geven om deze „bolsjewistische” opstand te onderdrukken. Een van te voren door Kornilow georganiseerde legermacht zou Petrograd binnenrukken, in de eerste plaats de partij der bolsjewiki verpletteren en terloops ook de Sowjets en in het algemeen alle revolutionair-demokratische organisaties.

Kornilow had de samenstelling van zijn regering reeds gereed.

Ziehier, wat hij later bij zijn verhoor over de definitieve samenstelling van de regering, die hij op het oog had, mededeelde:

„Op 26 Augustus na de beëindiging van het kongres der front-kommissarissen kwamen in mijn bureau Filonenko, W. S. Zawoiko en A. F. Aladjin bijeen... Er werd een ontwerp vastgesteld van een „Raad der volksverdediging” onder deelname van den opperbevelhebber in de kwaliteit van voorzitter, A. F. Kerenski — plaatsvervangend minister-president, B. Sawinkow, generaal Aleksejew, admiraal Koltsjak en M. Filonenko. *Deze*

verdedigingsraad moest de kollektieve diktatuur verwezenlijken, aangezien het instellen van een éénhoofdige diktatuur niet wenselijk werd geacht. Voor de andere ministerposten werden aangewezen: S. G. Tachtamysjew, Tretjakow, Pokrowski, graaf Ignatjew, Aladjin, Plechanow, G. E. Lwow en Zawoïko”⁴⁴⁶).

Ten einde de aandacht van de arbeiders en boeren in slaap te sussen, hadden de samenzweerders twee demagogische verordeningen uitgewerkt, de ene over een loonsverhoging voor de spoorwegwerkers en de postbeambten, teneinde, zij het ook tijdelijk, hun neutraliteit te verkrijgen, de andere — over de grond: men beloofde onder de actieve deelnemers aan de oorlog tegen Duitsland grond te verdelen.

Terwijl zij zich op de beslissende stap voorbereidden, stelden de Kornilow-aanhangers alles in het werk om Petrograd met hun mensen, in de eerste plaats met officieren, te doen overstroomen. Er werd besloten om naar Petrograd een speciale troepenafdeling te zenden, om de stad op het juiste ogenblik te doen bezetten. Reeds op 13 Augustus was de bevelhebber van het lilde kavallerie-korps generaal Krymow uit Mohilow in Petrograd aangekomen, dezelfde Krymow, die aan de vooravond van de Februari-revolutie aan de paleis-samenzwering had deelgenomen. Kornilow had Krymow de leiding van de expeditie tegen de revolutionaire hoofdstad opgedragen. Krymow moest volgens het plan bij de eerste berichten over het optreden van de „bolsjewiki” onmiddellijk Petrograd bezetten, de staat van beleg afkondigen, de troepenafdelingen van het garnizoen

Onder de warme vleugels van den „socialist” Kerenski.

Karikatuur van Koekryniksy.

ontwapenen, de Sowjets uiteenjagen, hun leden arresteren, Kroonstad t ontwapenen enz.

Het gevaar waarmede op 19 Augustus generaal Kornilow op de Staatskonferentie had bedreigd werd tot werkelijkheid. Riga werd aan de Duitsers overgegeven en de weg naar Petrograd was geopend. Kornilow's hoofdkwartier gaf natuurlijk de soldaten van alles de schuld. Maar de generaals hadden de stad overgegeven. Dat wordt onbetwistbaar bevestigd door het telegram van den Roemeensen gezant Diamanda aan het hoofd van zijn regering, aan Bratianu.

Terwijl hij gewag maakte van een gesprek met Kornilow telegrafeerde de gezant:

„De generaal voegde hieraan toe, dat de troepen Riga op zijn bevel hadden opgegeven en de terugtocht hadden aanvaard, omdat hij aan het verlies van grondgebied de voorkeur gaf boven het verlies van het leger. *Generaal' Kornilow houdt eveneens rekening niet de indruk, die de inname van Riga- op de openbare mening zal uitoefenen, teneinde het onmiddellijk herstel van de discipline in het Russische leger te kunnen doorvoeren*”⁴⁴⁷).

En inderdaad, de val van Riga gaf Kornilow de mogelijkheid om opnieuw op besliste wijze het vraagstuk over de doorvoering van het reeds vastgestelde program bij de Voorlopige regering aanhangig te maken. In het bijzonder eiste de generaal, dat het Petrogradse distrikt in militair-strategisch opzicht aan hem ondergeschikt zou worden gemaakt. De Voorlopige regering willigde deze eisen in, slechts met die beperking, dat Petrograd en omgeving uit het ressort van het hoofdkwartier zou worden genomen en rechtstreeks aan den minister van oorlog ondergeschikt zou zijn. — Hierop bleef vooral Kerenski aandringen.

Op 24 Augustus kwam Sawinkow in het hoofdkwartier aan en deelde Kornilow mede, dat de Voorlopige regering de „nota” van den generaal had aanvaard. Sawinkow bevestigde, dat het noodzakelijk was om het lilde kavallerie-korps naar Petrograd over te brengen en wel in verband met „mogelijke” verwickelingen. Het lilde kavallerie-korps, waartoe ook de „wilde divisie” behoorde, rukte naar de hoofdstad op.

De gebeurtenissen ontwikkelden zich en namen voor de revolutie een dreigend karakter aan.

Op 25 Augustus werd uit het hoofdkwartier aan den kozakkenaanvoerder Kaledin in Nowotsjerkassk telegrafisch opdracht verleend om de kozakken-divisie via Moskou naar Finland over te brengen en aan het Iste Kaukasische kavallerie-korps, dat zich in Finland bevond, werd bevolen naar Petrograd op te rukken.

Van het front werden ongeveer 3000 officieren dringend naar het 306

hoofdkwartier geroepen onder het voorwendsel zich bekend te maken met nieuwe modellen mijn- en bommenwerpers. Er werd verzocht betrouwbare en zo mogelijk kader-officieren te sturen. Aan degenen die aankwamen werd verklaard, dat het niet om onderricht ging, maar dat men in Petrograd een aktie van de bolsjewiki verwachtte en dat Kornilow met Kerenski overeengekomen was om kozakkenafdelingen naar de hoofdstad te sturen en dat de mogelijkheid bestond, dat Kornilow zich tijdelijk tot diktator zou moeten uitroepen. Aan alle officieren werd beloofd hun vijf tot tien jonkers ter beschikking te stellen; men betaalde hun daggeld en stuurde hen naar Petrograd „om de orde te herstellen”. Op 27 Augustus werd aan de troepenafdelingen van het lilde korps van generaal Krymow het bevel gegeven om, ingeval de spoorwegen zouden worden opgebroken, te voet naar Petrograd op te rukken.

De revolutionaire hoofdstad was door een ijzeren ring omvat. Het scheen of men in alles had voorzien. In het hoofdkwartier koesterde men de hoop op snel sukses. Men nam aan, dat er niemand ter verdediging van de Voorlopige regering zou optreden .

„Niemand zal Kerenski verdedigen. Het zal niet meer dan een militaire wandeling zijn, alles is voorbereid”⁴⁴⁸), schreef later generaal Krasnow over de in de dagen der Kornilow-episode in het hoofdkwartier heersende stemming.

De Voorlopige regering was van alles wat er door den opperbevelhebber werd voorbereid op de hoogte. Kerenski willigde snel alle eisen van Kornilow in en vergemakkelijkte hem daardoor de voorbereiding. Een getuige van de gebeurtenissen, generaal Aleksejew, bevestigde deze omstandigheid in een brief aan Miljoekow:

„De aktie van Kornilow was geen geheim voor de leden der regering. Deze kwestie werd met Sawinkow, Filonenko en door bun bemiddeling met Kerenski besproken”⁴⁴⁹).

Maar de afmetingen, die de beweging aannam, verschrikte den medeplichtige van Kornilow. Kerenski begreep, dat de aktie van Kornilow de massa's in beweging zou brengen en dat het leger en de boeren zich tegen de kontra-revolutie zouden verheffen. Kerenski en de sociaal-revolutionairen en mensjewiki gevoelden, dat de revolutionaire golf met Kornilow ook tegelijk alle kompromis-politici zou wegvagen. Dat was de reden, dat Kerenski toen hij de mededelingen over Kornilow's aktie had ontvangen, op scherpe wijze van front veranderde en maatregelen tegen de „opstandelingen” besloot te nemen. De politieke berekening van de sociaal-revolutionaire- en mensjewistische verraders was duidelijk; zij wilden aantonen, dat Kornilow tegen hun wil naar Petrograd marcheerde, zij wilden de arbeiders overtuigen, dat de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen de revolutie „verdedigden”, zij wilden zich voor revolutionairen uitgeven en daardoor hun reputatie verbeteren.

Kerenski had ook zuiver persoonlijke motieven. Hij wist, dat „het land een naam zocht” en was van mening dat zijn eigen „naam” volkomen geschikt was. Hij keek reeds lange tijd wantrouwend naar het op de voorgrond stellen van Kornilow en had zelfs gepoogd hem af te zetten, maar de burgerlijke organisaties hadden zich daartegen verzet. De Engelse gezant schetste zeer goed de concurrentie tussen de beide kandidaat-diktators, toen hij op 3 September in zijn dagboek schreef:

„Kerenski, dien men in de laatste tijd een weinig het hoofd op hol had gebracht en die spottenderwijze „de kleine Napoleon” werd genoemd, trachtte uit alle macht zich zijn nieuwe rol eigen te maken. Hij had zich enige pozes aangewend, waar Napoleon van hield en liet in de loop van de gehele beraadslaging twee van zijn adjudanten naast zich staan. Het schijnt mij toe, dat Kerenski en Kornilow niet erg van elkaar houden, maar onze voornaamste waarborg ligt hierin besloten, dat ten minste op het ogenblik geen van beiden zonder den andere kan uitkomen. Kerenski kan niet rekenen op het herstel van de militaire macht zonder Kornilow, die de enige man is, in staat om het leger te beheersen. Tevens kan Kornilow niet zonder Kerenski uitkomen, die ondanks zijn afnemende populariteit de man is, die met het grootste succes tot de massa's kan spreken en hen er toe brengen die energieke maatregelen te aanvaarden, die in het achterland moeten worden doorgevoerd, indien het leger een vierde winterkampagne moet doormaken”⁴⁵⁰).

Kornilow zelf was eveneens de mening toegedaan, dat men tijdelijk met Kerenski rekening moest houden. Niet voor niets had de generaal Kerenski in het bestand van de nieuwe regering opgenomen. De politieke raadgevers van Kornilow — Zawoiko, Sawinkow, Filonenko — verzekerden Kornilow, dat het mogelijk zou zijn om tezamen met Kerenski de aktie door te voeren.

Kerenski had over de voorbereiding der samenzwering in het hoofdkwartier gehoord, maar van de détails kon hij geen kennis dragen. Op 22 Augustus verscheen het gewezen lid van de regering W. N. Lwow bij hem en vertelde, dat „enige maatschappelijke groepen” de reorganisatie van het ministerie aanbevalen. Op de vraag van Kerenski, wie Lwow op het oog had, maakte deze een toespeling op het hoofdkwartier.

Kerenski begreep, dat hij door middel van Lwow de bijzonderheden van de samenzwering zou kunnen te weten komen en besloot van deze bemiddeling gebruik te maken. Op 24 Augustus verscheen Lwow bij Kornilow, gaf hem te kennen, dat hij op voorstel van den minister-president kwam en dat Kerenski de mening van de generaal over de toestand van het land wenste te kennen. Kornilow verzocht

den bemiddelaar op 25 Augustus bij hem te komen. De volgende morgen overhandigde de opperbevelhebber Lwow de volgende eisen:

11. . het afkondigen van de staat van oorlog in Petrograd;

12. . het aftreden van alle ministers, de minister-president daarbij inbegrepen en de overdracht van het Voorlopige bestuur aan de staatssekretarissen tot aan het vormen van een ministerie door den opperbevelhebber.

Op 26 Augustus, 's avonds om 7 uur, werd Lwow door Kerenski in het Winterpaleis ontvangen. Deze geloofde het verhaal van Lwow niet en dwong hem om de eisen van Kornilow schriftelijk uiteen te zetten. Daarna, 's avonds 8 uur, 30 minuten, riep Kerenski Kornilow aan de direkte draadverbinding en nodigde hij Lwow uit om bij het gesprek aanwezig te zijn. Lwow kwam te laat en Kerenski besloot met Kornilow niet alleen in zijn eigen naam, maar ook in die van den afwezigen Lwow te spreken.

„*Kerenski*. Goedenavond, generaal. Aan het apparaat zijn Wladimir Nikolajewitsj Lwow en Kerenski. Wij verzoeken U te bevestigen, dat Kerenski kan optreden in overeenstemming met de mededelingen, die Wladimir Nikolajewitsj heeft overgebracht .

Kornilow. Goedenavond, Aleksander Fedorowitsj. Goedenavond Wladimir Nikolajewitsj. Ik bevestig opnieuw de schets van de toestand, waarin het land en het leger mij toeschijnen te verkeren, de schets die ik aan Wladimir Nikolajewitsj heb gegeven; ik bevestig opnieuw, dat de gebeurtenissen van de laatste dagen en die zich thans voordoen, overtuigend een volkomen bepaald besluit binnen kortst mogelijke tijd eisen.

Kerenski (voor Lwow). Ik, Wladimir Nikolajewitsj, vraag U: is het nodig dat bepaald besluit door te voeren, waarvan U mij verzocht Aleksander Fedorowitsj alleen volkomen persoonlijk in kennis te stellen; zonder deze bevestiging door U persoonlijk, aarzelt Aleksander Fedorowitsj het ten volle te geloven.

Kornilow. Ja, ik bevestig, dat ik U verzocht heb Aleksander Fedorowitsj mijn dringend verzoek over te brengen en naar Mohilow te komen.

Kerenski. Ik, Aleksander Fedorowitsj vat Uw antwoord op als de bevestiging van de woorden, die Wladimir Nikolajewitsj mij heeft overgebracht. Vandaag kan dit niet worden gedaan en kan ik niet vertrekken, ik hoop, dat ik morgen kan vertrekken. Heeft U Sawinkow nodig?

Kornilozv. Ik verzoek U dringend, dat Boris Viktorowitsj tezamen met U komt. Hetgeen door mij aan Wladimir Nikolajewitsj werd gezegd betreft in gelijke mate U en Boris Viktorowitsj. Ik verzoek U ten zeerste Uw reis niet langer

dan tot morgen uit te stellen. Ik verzoek U te geloven, dat alleen het bewustzijn van het verantwoordelijke moment mij dwingt U dit zo dringend te verzoeken.

Kerenski. Zal ik slechts reizen in het geval, dat de aktie plaats heeft, waarover geruchten lopen, of in ieder geval?

Kornilow. In ieder geval.

Kerenski. Tot ziens, wij zullen elkaar spoedig ontmoeten.

Kornilow. Tot ziens”⁴⁵¹).

Toen het gesprek geëindigd was, ontmoette Kerenski Lwow op de trap en nodigde hem uit bij zich te komen. In het aangrenzende vertrek hield zich de assistent van de chef der militie Balawinski verborgen. Kerenski dwong Lwow om zijn gesprek in tegenwoordigheid van den onzichtbaren getuige te herhalen. Nadat Kerenski op deze provokatorische wijze de bevestiging der voorstellen van Kornilow had verkregen, verklaarde hij onverwachts Lwow voor gearresteerd en haastte hij zich naar de zitting van de Voorlopige regering. De minister-president bracht verslag uit over het optreden van Lwow, toonde alle daden van de onderhandelingen en eiste voor zich buitengewone volmachten voor de strijd tegen het Kornilow- oproer. Het optreden van Kerenski was voor de ministers-kadetten als een donderslag uit een heldere hemel. Allen droegen kennis van de samenzwering. Allen verwachtten de aktie en hadden er zich op voorbereid en plotseling trad het hoofd van de regering als spelbreker op. De kadetten trachtten uit alle macht het konflikt „zonder haken en ogen” te regelen. Miljoekow poogde Kerenski te bewijzen, dat de reële macht aan de kant van Kornilow was, die als een patriot optrad en die door alle „levende krachten van het land” moest worden gesteund. Miljoekow en generaal Aleksejew spanden in gesprekken met den minister-president alle krachten in om het „misverstand” uit de weg te ruimen en een vergelijk tussen Kerenski en Kornilow tot stand te brengen. De ministers-kadetten Kokosjkin, Joerenjew, Oldenboerg en Kartajow traden opnieuw af en vergemakkelijkten daardoor Kerenski de verwezenlijking van zijn plan.

In het hoofdartikel van 29 Augustus trachtte het kadettenblad de „Retsj” alles als een eenvoudig misverstand te verklaren en koos duidelijk partij voor Kornilow. Op 30 Augustus verscheen de „Retsj” met een witte kolom. Het gereed zijnde hoofdartikel, waarin de kadetten zich openlijk met Kornilow solidair verklaarden, moest op het laatste ogenblik, toen de hopeloosheid van Kornilow’s aktie gebleken was, uit de krant worden gelicht. De tekst van het hoofdartikel is evenwel in het archief bewaard gebleven. De kadetten vroegen in het artikel:

„Wat te antwoorden op de beschuldiging, die de plaats hebbende gebeurtenissen als een samenzwering tegen de revolutie kwalificeert, gebeurtenissen waarvan het doel de bevrijding van

de democratie van geweldpleging is? Generaal Kornilow is geen reaktionair, zijn doeleinden hebben niets gemeen met de doeleinden der kontra-revolutie; dit blijkt uit zijn besliste verklaring, wier eenvoud niet beter gekarakteriseerd kan worden dan als de onbevangenheid van verstand en hart van den soldaat. Generaal Kornilow zoekt de middelen om Rusland naar de overwinning op den vijand te voeren en naar de uitdrukking van de volkswil in de toekomstige instelling der Konstituante. Wij kunnen ons des te gemakkelijker met deze formulering van de nationale doeleinden verenigen, omdat wij in deze zelfde termen reeds lang voor generaal Kornilow hebben gesproken... Wij vrezen niet te zeggen, dat generaal Kornilow dezelfde doeleinden nastreeft, die wij voor de redding van het vaderland noodzakelijk achten" ⁴⁵²).

Het hoofdartikel van de „Retsj” rechtvaardigt volkomen de karakteristiek door Lenin aan de kadetten gegeven: „aanhangers van Kornilow”.

Ook de geallieerde diplomaten trachtten de beide kandidaat- diktators te verzoenen : de Engelse gezant Buchanan was op de hoogte van de samenzwering en ondersteunde Kornilow. Met voorkennis van Buchanan begeleidden Engelse pantserauto's het lilde korps naar Petrograd.

„Geheel mijn sympathie was aan de kant van Kornilow” ⁴⁵³) erkende de Engelse gezant in zijn memoires. De Engelse pers trachtte zorgvuldig de deelname van hun eigen pantserauto's tijdens de Kornilow-episode te verheimelijken. De officiële krant de „Times” schreef op 3 Oktober 1917 verontwaardigd, dat de geschiedenis met de pantserauto's een bedenkfel en boosaardige lasterpraat was. Op aandringen van den Engelsen gezant stelde de Voorlopige regering zelfs een gerechtelijke vervolging in wegens „laster” tegen den redakteur van het Moskouse bolsjewistische dagblad „De sociaal- demokraat”. Thans hebben wij een dokoment in handen, dat de verbinding tussen de Engelsen en de Kornilow-aanhangers ten volle bevestigt. Dat is het dringende telegram van den vooraanstaanden Kornilow-aanhanger, generaal Romanowski van 28 Augustus:

„Aan den generaal-kwartiermeester 7. Geeft den kommandant van de Britse pantser-afdeling onmiddellijk bevel om alle pantserauto's, de Fiats daarbij inbegrepen, met alle officieren en alle manschappen naar *Brozvary aan luitenant-komniandant Soamcs* te zenden. Daarheen eveneens de auto's te zenden, die zich in het *bolwerk Doebroïüka* bevinden. 6429” ⁴⁵⁴).

Later waren de imperialisten gedwongen om openlijk hun deelname j?an het Kornilow-oproer te erkennen. De Amerikaanse officieren verklapten bij hun onenigheden met de Engelsen alles, wat de laatsten op elke wijze wilden verbergen. Niet voor niets zegt men, dat als twee

dieven twisten, de waarheid aan de dag komt. De Amerikaanse kolonel Robins, publiceerde zijn gesprek met den Engelsen generaal Knox. Dit gesprek had plaats in Petrograd kort na de mislukking van de Kornilow-aktie. Robins deelt het volgende mede:

„Hij (generaal Knox — *Red.*) vervolgde: U moest aan de kant van Kornilow staan — en kreeg een kleur, toen hij zich herinnerde, dat mij bekend was, dat Engelse officieren, gekleed in Russische militaire uniformen, in Engelse tanks de oprukkende Kornilow-mensen waren gevolgd en bijna het vuur hadden geopend op de troepenafdelingen van Kornilow, toen deze weigerden verder dan Pskow op te rukken”⁴⁵⁵).

In de dagen van de aktie van Kornilow deed generaal Knox, als vertegenwoordiger van de Engelse staf bij de Voorlopige regering alles wat in zijn macht stond om de militaire staatsgreep te doen slagen. En als de Kornilow-mensen schipbreuk leden, dan is daaraan de Engelse generaal wel het minst van al schuldig.

Kerenski, ondersteund door het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets, poogde de verdediging van Petrograd te organiseren. De enigen echter, die werkelijk de aktie van Kornilow konden afweren — dat waren de bolsjewiki.

III

DE VERPLETTERING VAN HET GENERAALS-AVONTUUR.

De partij der bolsjewiki volgde reeds lange tijd alle voorbereidselen tot het Kornilow-oproer. In de illegaliteit gejaagd door de regering van kadetten, mensjewiki en sociaal-revolutionairen, waarschuwde zij desniettemin de arbeidersklasse voor de in voorbereiding zijnde aktie en sloeg zij alarm bij de eerste berichten, dat deze aktie een aan vang had genomen. De partij wist, dat de regering bij de kontra-revolutionaire samenzwering betrokken was; zij richtte zich tot de massa's en riep hen op — niet voor Kerenski op te treden, maar ter verdediging van de revolutie, tegen Kornilow en zijn troepenafdelingen.

De partij der bolsjewiki mobiliseerde al haar krachten tegen de Kornilow-aanhangers.

In de buitengewone zitting van het Petersburgse Komitee der bolsjewistische partij van 27 Augustus was besloten om bij het Petersburgse komitee een wachtdienst in te stellen en om eveneens wachtdiensten in te stellen in de distrikten voor de leden van de distriktskomitees en de vertegenwoordigers van de bedrijfskollektieven. In alle distrikten werden agitators aangewezen. De partij riep de arbeiders op om tegenstand te bieden.

Heel de arbeidersklasse van Petrograd gaf antwoord op de oproep van de partij, zij had zich overtuigd van de verraderlijke rol van de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen. Terwijl tot nu toe de organisatie en de scholing van de strijdafdelingen der Rode Garde illegaal plaats hadden geschiedde dit thans openlijk.

De bolsjewiki traden in het bij het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee der Sowjets gevormde Komitee voor de volksstrijd tegen de kontra-revolutie, onder de voorwaarde, dat de arbeiders zouden worden bewapend en dat alle, - wegens deelname» aan de Juli-demonstratie gearresteerden zouden worden bevrijd. Aan deze voorwaarden werd onmiddellijk voldaan.

In Moskou en in de provincie viel hetzelfde beeld te aanschouwen, ook daar vond de oproep om tegen de kontra-revolutie der generaals te strijden weerklank. Overal begon de organisatie van arbeiders- strijdaf delingen. In een aantal plaatsen werden revolutionaire komitees opgericht. De arbeiders eisten de bevrijding van de gearresteerde bolsjewiki en de overgave van de gehele macht in handen van de Sowjets.

De strijdafdelingen van de Rode Garde werden tegen de Kornilow- mensen geworpen, bij Petrograd werden loopgraven gegraven en versterkingen aangelegd. Met spoed werden de wapens aangevuld, werden er strijdafdelingen geformeerd, werden er millioenen vlug- schriftjes gedrukt.

De bolsjewiki riepen eveneens het Petrogradse garnizoen op om tegenstand te bieden; de regimenten van het garnizoen beantwoordden deze oproep door de sociaal-revolutionaire-mensjewistische kom- missarissen uit hun midden te verjagen en bolsjewiki op hun plaats te stellen. Tot schrik van de sociaal-revolutionairen en mensjewiki bleek, dat niet alleen het Petrogradse garnizoen, maar ook de meerderheid der matrozen van de Baltische vloot aan de kant van de bolsjewiki stond. Kerenski, die het gevaar voelde, verklaarde pathetisch, dat hij zich onder de bescherming van de bolsjewiki stelde; hierop antwoordden de bolsjewiki dat zij een ernstigere taak hadden.

Onder Kornilow's troepen begon men agitatie te voeren.

De spoorwegwerkers braken de spoorlijnen op en hielden op elke wijze de opmars van de Kornilowse echelons naar Petrograd tegen.

Bij Loegaja van waaruit de Kornilow-mensen van plan waren te voet naar Petrograd op te rukken, stokte de opmars. De Sowjet van Loegaja wees het ultimatum van generaal Krymow van de hand en eiste, dat zijn kozakken bij hun opmars naar Petrograd niet door Loegaja zouden trekken.

Het vastberaden verzet van de kant der werkers, waarop de Kornilow- mensen stuitten, bracht ontbinding bij de troepen van de samenzweervers teweeg. Op 30 Augustus verschenen er kozakken van de Don-divisie bij de Sowjet van Loegaja met het voorstel om

generaal Krymow te arresteren en zich aan de bevelen van de Voorlopige regering te onderwerpen. De kommandant van het korps ontkwam alleen aan een arrestatie door de aankomst van een vertegenwoordiger van Kerenski, met wien Krymow zich onmiddellijk naar Petrograd begaf. Overtuigd van het feit, dat de soldaten beslist weigerden om tegen de revolutionaire strijdafdelingen op te treden, pleegde Krymow in vertwijfeling zelfmoord.

De opmars van de „wilde divisie” eindigde op dezelfde wijze als de opmars van de kozakken-regimenten. Er werd haar een Muzelmanse delegatie tegemoet gezonden.

Het initiatief om een Muzelmanse delegatie te zenden was van S. M. Kirow afkomstig. In het jaar 1917 werkte hij in Wladikawkas. In Augustus 1917 was Kirow in opdracht van de bolsjewistische organisatie en van de Sowjet van arbeiders en soldaten afgevaardigden van Wladikawkas naar Petrograd vertrokken. De Kornilow-gebeurtenissen troffen hem in Moskou aan. Toen hij vernam, dat de „wilde divisie”, waarbij zich ook uit bergbewoners samengestelde afdelingen bevonden, aan het Kornilow-avontuur deelnam, stelde Kirow aan de Moskouse Sowjet voor om te bewerken, dat er in naam van het Centraal-komitee van de bergvolken, dat zich in Wladikawkas bevond, een delegatie naar de „wilde divisie” zou worden gestuurd. De Moskouse Sowjet stelde zich telegrafisch met Wladikawkas in verbinding.

De delegatie, die aankwam, zette aan de door Kornilow gezonden soldaten de werkelijke bedoelingen van de militaire klik uiteen. Dat was voldoende om de „wilde divisie” voor de revolutie volkomen onschadelijk te maken.

Ook in Petrograd werden de Kornilow-aanhangers door tegen- spoed getroffen. De tijdig daarheen gezonden officieren brasten in de restaurants, eigenden zich het geld toe, dat zij voor het organiseren van de aktie hadden ontvangen. Denikin schrijft in zijn herinneringen :

„De hoofdleider van de Petrogradse militaire organisaties kolonel S. werd lange tijd en zonder sukses gezocht. Hij had zich, zoals bleek uit vrees voor een vervolging, in Finland verborgen, en de laatste overblijfselen van het geld der organisatie, zo ongeveer 1500 roebel met zich meegenomen”^{45G}).

Ditzelfde vertelt ook een andere Kornilow aanhanger — de kadet Miljoekow.

Ook in het hoofdkwartier zelf begon een volledige ontbinding. Het was geïsoleerd en beleefde in angst zijn laatste dagen. Zelfs het Georgijewski-bataljon weigerde Kornilow te ondersteunen. Aan het front en in het hoofdkwartier werden op bevel van de legerkomitees de generaals Denikin, Markow, Loekomski, Romanowski en anderen, die openlijk Kornilow hadden ondersteund, gearresteerd.

De likwidatie van de Kornilow-episode liep ten einde. Op 30

Augustus werd Kornilow volgens een beschikking van de Voorlopige regering van zijn post als opperbevelhebber ontheven en wegens oproer aan het gerecht overgeleverd. De post van opperbevelhebber nam Kerenski zelf op zich en tot chef van de staf werd generaal Aleksejew benoemd, de gewezen chef van de staf onder den tsaar, dezelfde, die tijdens de Staats-konferentie het met Kornilow eens was geworden over het feit wie diktator zou worden.

Het Kornilow-avontuur was mislukt. De landheren en de bourgeoisie waren er niet in geslaagd de revolutie te verpletteren. Maar de door de generaals begonnen burgeroorlog had de onderlinge krachtsverhoudingen sterk veranderd.

S. M. Kirow.

Toen Lenin de balans opmaakte van de Kornilow-opstand schreef hij :

„De historische betekenis van de Kornilow-opstand bestaat juist hierin, dat hij met buitengewone kracht de massa's van het volk de ogen heeft geopend voor die waarheid, die verborgen was en die zich tot nu toe achter de kompromis-frase van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki verbergt, en wel: dat de landheren en de bourgeoisie met de partij der kadetten aan het hoofd en de aan haar kant staande generaals en officieren zich hebben georganiseerd, dat zij bereid zijn om de meest ongehoorde misdaden te plegen en dat zij die plegen — Riga aan de Duitsers uitleveren (en daarna ook Petrograd). dat zij hun het front zullen openen, de bolsjewistische regimenten aan het vuur zullen blootgeven, oproer beginnen, naar de hoofdstad troepen, met de „wilde divisie" aan het hoofd, sturen enz. — en dit alles opdat de bourgeoisie de gehele macht in handen zal kunnen nemen, om de macht van de landheren op het platteland te bevestigen, om het land met het bloed van de arbeiders en de boeren te overstroomden" ⁴⁵⁷).

De massale opleving had ook de onderste lagen van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki aangegrepen. De kleinburgerlijke leiders, die hun verbindingen met de Kornilow-aanhangers trachtten

te verbergen, maakten zich ongerust. Door hun aktiviteit te tonen, poogden zij de volksmassa's de overtuiging bij te brengen, dat ook de partij van het kompromis aan de strijd tegen de kontra-revolutie deelnam. De sociaal-revolutionaire en mensjewistische leiders traden in de komitees, die de tegenstand tegen Kornilow organiseerden, dienden daverende resoluties in, zwoeren trouw aan de revolutie.

Maar de strijd ging langs de kompromis-politici en over hun hoofden heen. Wederom werden zoals in de Februari-dagen de Sowjets strijdvaardige, massale organisaties van de arbeiders en de boeren. De Sowjets leefden op en begonnen zich te ontplooien. De macht bleek opnieuw aan de kant van de Sowjets, de arbeiders hadden opnieuw wapens in handen gekregen. Opnieuw was er een situatie ontstaan, waarin het mogelijk bleek in zekere zin de oude politiek van vóór de Juli-dagen toe te passen. Lenin deed in de pers aan de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki het voorstel om de gehele macht in handen van de Sowjets te geven, onder de voorwaarde van volledige vrijheid van agitatie voor de bolsjewiki en van vrije, nieuwe verkiezingen voor de Sowjets.

Evenwel de terugkeer tot de oude taktiek* — de vreedzame overdracht van de macht in handen van de Sowjets — was slechts voor een korte termijn mogelijk.

De revolutionaire geestdrift der sociaal-revolutionairen en mensjewiki vervloog spoedig. Zij waren vast verbonden met de burgerlijke regering en na de nederlaag van Kornilow kropen zij weer naar de vleespotten der bourgeoisie.

De leiding van de staat was tijdelijk aan een direktorium in handen gegeven, bestaande uit Kerenski, M. I. Teressjenko, den niet lang geleden tot minister van oorlog benoemen A. I. Werchowski, den minister van marine D. N. Werderewski en den minister van post en telegrafie A. M. Nikitin.

De laatste poging van de bolsjewiki om de vreedzame overdracht van de gehele macht in handen van de Sowjets te bereiken had geen resultaat. Maar deze poging bewees nog eens ten overvloede, dat de macht *alleen in clc opstand* tegen de burgerlijke regering en tegen het klein-burgerlijke blok kon worden gegrepen. De leuze „Alle macht aan de Sowjets” stond opnieuw op de agenda. Maar thans had zij een andere klank, want de Sowjets zelf waren anders geworden.

„De leuze „Alle macht aan de Sowjets” stond opnieuw op de agenda — schreef Stalin. — Maar thans betekende deze leuze reeds niet meer hetzelfde als in het eerste stadium. Haar inhoud had zich grondig gewijzigd. Thans betekende deze leuze de volledige breuk met het imperialisme en de overgang van de macht aan de bolsjewiki, want de Sowjets waren in hun meerderheid reeds bolsjewistisch. Thans betekende deze leuze de direkte overgang van de revolutie naar de diktatuur van het

proletariaat door middel van de opstand. Bovendien betekende deze leuze de organisatie en de staatkundige formering van de diktatuur van het proletariaat”⁴⁵⁸).

De gewapende opstand was aan de orde.

TIENDE HOOFDSTUK.

HET VERVAL VAN DE VOLKSHUISHOUDING.

I.

DE SABOTAGE DER KAPITALISTEN,

De samenzwering van Kornilow was mislukt. Maar de macht was, dank zij de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki, in handen van de bourgeoisie gebleven. De kapitalisten, die het niet waagden openlijk op te treden, deden een aanval op de arbeidersklasse volgens het recept van Rjaboesjinski: zij hielden zich bezig met het organiseren van de honger.

Het land ging een catastrofe tegemoet. Het spoorwegtransport was in verval. Het delven van brandstof werd ingekrompen. De aanvoer van graan verminderde. De oorlog versterkte het algemene verval. Er dreigde een onvermijdelijke ineenstorting. Maar de regering nam niet alleen geen buitengewone maatregelen voor de strijd tegen de honger, zij organiseerde integendeel zeer duidelijk een economische Kornilowiade. De leden van de regering spraken veel over de kontrôle en de regeling van de industrie. Maar in werkelijkheid deden zij hun eigen maatregelen mislukken, stelden zij de beslissingen uit, richtten zij omvangrijke bureaucratische instellingen op en stelden deze volkomen onder voogdij van de kapitalisten.

Op 21 Juli, toen hij de zitting van de zo juist opgerichte Ekono- mische Raad opende, bepaalde Kerenski op veel belovende wijze, dat de taak van de nieuwe instelling was:

„de uitwerking van een plan voor en de geleidelijke regeling van het gehele economische en financiële leven van het land, uitgaande van het beginsel, dat alle belangen ondergeschikt moesten zijn aan de belangen van de staat”⁴⁵⁹).

Daarnaast werd het Centrale Economische Komitee opgericht — het uitvoerende orgaan van de Economische Raad, maar volgens de instructie werd het komitee tot een zelfstandige organisatie gemaakt. Zijn besluiten konden alleen door de Voorlopige regering worden opgeheven. De vice-voorzitter van het komitee, de bekende vertegenwoordiger van de industriële kringen N. N. Sawin, erkende in de zitting van de Economische Raad op 9 Augustus, dat hij niet wist, „wat het Economische Komitee zou moeten doen”⁴⁶⁰). Op 12 September merkte een lid van het Centrale Economische Komitee op zijn beurt op, dat de Economische Raad de werkzaamheid van het komitee alleen maar remde en de vertegenwoordiger van het ministerie van landbouw N. I. Rakitnikow noemde de Raad en de bij het Komitee gevormde Konferentie ronduit onzakelijke organen.

De verwarring werd nog groter, doordat de „bijzondere konfe- renties”, die nog onder den tsaar waren gevormd, bleven bestaan. De Bijzondere konferentie inzake de verdediging, die met buitengewone rechten was bekleed, nam besluiten op het gebied van de belangrijkste kwesties van het economische leven van het land. Aan het hoofd van deze konferentie stond P. I. Paltsjinski, een ingenieur, die vroeger ook in de goud-industrie en op het gebied van de spoorwegbouw' had gewerkt. Paltsjinski was tegelijkertijd staatssekretaris bij het ministerie van handel- en industrie, voorzitter van de Bijzondere konferentie voor de verdediging en hoofdgevolmachtigde voor de metaal- en brandstofverzorging. In al deze drie organisaties trad hij op dezelfde wijze tegen de revolutie op. Lenin schreef over hem:

„Paltsjinski heeft zich door deze strijd een zeer treurige en zeer ruime Alrussische bekendheid verworven. Hij handelde achter de rug van de regering, trad niet openlijk voor het volk op (op precies dezelfde wijze, zoals ook de kadetten in het algemeen bij voorkeur handelden en gaarne Tseretelli „voor het volk” op de voorgrond schoven en zelf in alle stilte alle belangrijke zaken afdeden). Paltsjinski remde en deed alle ernstige maatregelen van de zelfstandige democratische organisaties mislukken, want er kon geen enkele ernstige maatregel worden doorgevoerd, zonder „schade” toe te brengen aan de bovenmatige winsten en de stompzinnigheid van de Kit Kitytsjen”⁴⁶¹).

De Voorlopige regering had het niet gewaagd om de oude tsaristische bureaucratische konferentie voor de verdediging te vernietigen, zij trad evenwel niet des te groter kracht tegen de democratische organisaties op — tegen allerlei soort verzorgings-komitees, levens- middelen-kommissies bij de Sowjets, die van onderenop de strijd tegen de honger voerden. Paltsjinski bedekte zich met roem, doordat hij rechtstreeks de beschikkingen van de democratische organisaties ophief. Anders gezegd, zelf deden zij niets en de werkers verhinderden zij tegen de dreigende catastrofe te strijden.

De „republikeinse” regering liet in haar regelende organen slechts een uiterst gering aantal arbeiders toe. In de Economische Raad waren naast de 10 vertegenwoordigers van de Voorlopige regering, de 12 vertegenwoordigers der burgerlijke organisaties (het verbond der steden, het verbond der Kongressen van de handel en de industrie enz.) en 6 professoren, slechts 9 vertegenwoordigers van de Sowjets en de vakverenigingen. Het Economische Komitee was als zakelijk orgaan samengesteld uit door de regering aangewezen vertegenwoordigers van de ministeries onder voorzitterschap van den minister-president. De mogelijkheid om in het komitee vertegenwoordigers van de werkers te doen opnemen was volkomen uitgesloten. Zij werden slechts toegelaten in het bestand van de konferentie, die bij het Centrale komitee was gevormd. Maar ook hier kwamen er op de 10 vertegenwoordigers van de Economische Raad, de 6 vertegenwoordigers der burgerlijke organisaties, de 14 vertegenwoordigers van regeringsinstellingen, de 13 gevolmachtigden van de verzorging en één aantal afzonderlijke, door het Komitee aangewezen personen, slechts 3 vertegenwoordigers van de Sowjets en de vakverenigingen. Deze drie arbeiders moesten het volledige ontbreken van vertegenwoordigers van de democratie in het Centraal Komitee compenseren. Een kudde buffels uit het oude bureaucratische woud tegenover drie vertegenwoordigers van de werkers — zo waren de krachtsverhoudingen in de door de Voorlopige regering gevormde organen. Bij de behandeling van de statuten van de economische distriktsraden richtte het Centrale Komitee in het bijzonder zijn aandacht op hun samenstelling, besteedde het daaraan tientallen van zijn zittingen. De voorzitter van het komitee deelde mede, dat de vertegenwoordigers van de democratie de helft van het aantal zetels opeisten, maar dat dit niet mogelijk was, want de industriëlen zouden zulke raden boycotten. Hij legde er de nadruk op, dat het beginseO van zetel-verdeling, aangenomen voor de Centrale Economische Raad het meest juist zou zijn, d.w.z. dat de vertegenwoordigers van de democratie één vierde deel van het aantal zetels zouden krijgen. De sabotage van de kant der kapitalisten vrezend, nam het komitee het voorstel van zijn voorzitter aan.

Door het instellen van de Economische Raad, het Centrale Komitee,

de ckonomische distriktsraden formeerde de regering de staf van de Kornilozviade op ckonomisch gebied.

Terwijl de „regulerende” organen de samenstelling van hun komitees- en commissies behandelden en het volk door beloften inzake kontrôle en verrekening om de tuin leidden, gaf de bourgeoisie zich aan een onbepaalde spekulatie over. De waren verdwenen van de markt. De arbeiders en de werkers stonden urenlang in de rij op hun honger-rantsoen te wachten, maar „achterom” kon men elke waar in elke hoeveelheid krijgen. De kapitalisten spekulierten en verrijkten zich aan de aandelen van de industriële bedrijven, die (hoofdzakelijk) alleen aan de beurs en niet in de werkelijkheid bestonden. Gedurende 9 maanden van het jaar 1916 werden er 150 naamloze vennootschappen opgericht met een kapitaal van 209.53 miljoen roebel, van Maart tot Juni 1917 — 52 vennootschappen met een kapitaal van 138,65 miljoen roebel, maar alleen al in Augustus 1917 ontstonden er 62 vennootschappen met een kapitaal van 205.35 miljoen roebel. In September nam de groei ongekende afmetingen aan: er werden 303 maatschappijen opgericht met een kapitaal van 800 miljoen roebel. De aandrag van het partikuliere aanbod was enorm. Gedurende 9 maanden van het jaar 1917 werd er verlot verleend om nieuwe maatschappijen op te richten met een aandelenuitgifte van 1.9 miljard roebel — zes en een half maal meer dan in 1913. De oude maatschappijen werd toegestaan aandelen uit te geven voor 1.5 miljard roebel — zes maal meer dan in het jaar 1913. Wat de totaal-uitgifte van aandelen betreft overtrof Rusland zelfs Engeland. De grootste massa hiervan viel in de maanden Juni-September. Wanneer men in aanmerking neemt dat het grondkapitaal van de in het jaar 1917 opgerichte naamloze vennootschappen 469.51 miljoen roebel bedroeg en dat men voor bijna 2 miljard roebel aandelen wilde uitgeven, dan wordt het duidelijk op welk een ontzaglijke spekulatie de kapitalisten rekenden.

Ziehier wat de krant „Djenj”, die een onverdacht verdedigster van de bourgeoisie was, op 6 Augustus schreef:

„Terwijl de gehele industrie zich aan de vooravond van de ineenstorting bevindt, de bedrijven gesloten worden of hun? beheer in handen der regering overgaat onder de invloed van de niet te dragen uitgaven... stijgen op de beurs de aandelen van deze of soortgelijke bedrijven zonder reden, zonder zin, met tientallen en honderden roebels en het miljoenen-verschil vloeit dagelijks in de zakken van de bankiers, van duistere zakenmensen achter de coulissen (gewezen beurs-beunhazen) en van het spekulerende publiek” ^{4G2}).

De spekulatie sleepte de in staat van verval verkerende volkshuishouding in de afgrond.

Tegen de spekulatie streden de Sowjets, de fabrieks- en bedrijfs-

.komitees, de levensmiddelen-komitees, maar de regering deed alsof zij van niets wist. In de zitting van de Economische Raad van 24 Juli werd aan het Ministerie van handel en industrie de vraag gesteld:

„Wordt er aandacht geschonken... aan de ontwikkeling van de spekulatieve handel en tot welke resultaten heeft dit geleid ?”^{4G3}).

De vertegenwoordiger van het ministerie W. E. Warzar, een groot aandeelhouder van de maatschappij „Siemens-Schuckert” en tevens leider van een van de afdelingen van het ministerie van handel en industrie gaf, zonder blikken of blozen het volgende antwoord:

„Ik moet zeggen, dat wij het ondoenlijk achten om aan alle *kleinigheden van het leven* aandacht te schenken”^{4G4}).

De honger van het volk — dat was een kleinigheid voor de regering van de kapitalisten. Er werden generlei maatregelen tegen de speculatie genomen, hoewel zelfs de kleinburgerlijke pers dit eiste. In de strafwet stond er, behalve het artikel 29, dat aan de rechters .de mogelijkheid gaf straffen op te leggen en dan nog in de zeldzame gevallen, dat de wet duidelijk was overtreden, — niets over de strijd tegen de speculatie: Als de rechters eens iemand vingen, dan een kleine markt-snoek, maar de beurshaaien liet men natuurlijk met rust. Toen echter de arbeidersorganisaties initiatief aan de dag legden .en hun kontrolé over de werkzaamheid der kapitalisten poogden in te stellen, hief de regering een geschreeuw aan en beschuldigde zij de arbeidersklasse van „anarchie”.

De speculatie nam spoedig zulke ontzaglijke afmetingen aan, dat zelfs Konowalow de schrik om het hart sloeg.

, Deze, die minister van handel en industrie was in het laatste .ministerie; wendde zich op 3 Oktober met een brief tot N. N. Sawin naar aanleiding van het feit, dat de petroleum-firma's hun voorraden verborgen. De firma „Nobel” had 82 miljoen poed voor vervoer aangegeven, zij was in de mogelijkheid om 150 miljoen poed te vervoeren, maar had 65 miljoen vervoerd. De firma „Mazoet” had 47 miljoen voor vervoer aangegeven, had 54 miljoen poed en vervoerde 37 miljoen poed. Er was geen brandstof, de ondernemingen stonden stil, maar de petroleum-spekulanten hielden, ondanks de .invoering van het petroleum-monopolie, ongeveer de helft van hun voorraden verborgen. Inplaats van de saboteurs aan te vallen, die een brandstoffen-honger in het land deden ontstaan, vroeg Konowalow bescheiden aan Sawin:

„maatregelen te nemen om de aanvoer van petroleum uit Astrakan door de petroleumfirma's te versterken, zij het ook slechts de aanvoer tot Nizjni-Nowgorod”^{4G5}).

„Nobel” evenwel, de spot drijvend met de regering en haar monopolie antwoordde ronduit aan Moskwotop, dat hij

„niet in de mogelijkheid verkeerde om petroleum voor het Moskou-distrikt te leveren, zelfs niet voor de bedrijven van dé eerste categorie”⁴⁶⁶).

De kapitalisten saboteerden op soortgelijke wijze ook het steen- kolen-monopolie, dat de regering vanaf de 1ste Augustus had ingevoerd.¹

Op de Staats-konferentie erkende de minister van handel en industrie — Prokopowitsj op 12 Augustus, dat

„het monopolie nog niet op voldoende wijze funktioneert,”⁵ maar hij verklaarde vol overtuiging, dat „het ons vanaf, midden Augustus toch zal gelukken om het steenkolen-monopolie te regelen”⁴⁶⁷).⁵

De ministers oogstten applaus, maar de kapitalisten bleven dwarsbomen. Prokopowitsj hoopte en wachtte, maar de spekulanten verborgen de steenkool. De krant de „Iswestia van het Zuiden” deelde op 30 Oktober mede:

„Voor ons ligt een tabel van de aanwezig zijnde voorraden steenkool op de mijnen, van alleen maar het Rowenetski-distrikt, waar niet meer dan 5000 arbeiders op 13 mijnen werken en waar een kolen voorraad aanwezig is van ongeveer 10 millioèn poed... En dit wordt alleen niet vervoerd, omdat de industriëlen niet willen vervoeren”⁴⁶⁸).

Hieraan moet worden toegevoegd, dat er in het Donets-bekken enige dozijnen van zulke mijnen waren, die voorraden voor „de zwartè dag” hadden opgestapeld en dat er dus meer dan enige dozijnen millioenen poed op de mijnen vastlagen met het spekulatieve doel om de prijzen omhoog te jagen.

Niet de vermindering van de produktiviteit van de arbeid had — zoals de kapitalisten klaagden — de verzorging van de industrie en van de bevolking met brandstof doen mislukken. *De hoofdoorzaak daarvan zvas de sabotage van de kapitalisten.* «

De regering kwam de steenkool-spekulanten tegemoet. In de vorm van premies op de sabotage verhoogde zij voortdurend de prijzen van de steenkool: in Juli werd de prijs met 7 kopeken per poed verhoogd, in September met 14 kopeken. Binnen twee maanden' bedroeg de verhoging tegenover de prijs van voor de oorlog 100 % en meer. De financiën van het land kraakten in alle voegen, maar de ■regering beloonde met kwistige hand de ondernemers. Met de ene hand werden er resoluties over monopolies geschreven, stemde men voor vaste prijzen en met de andere hand zette men zijn handtekening onder de verhoging van de prijzen, verdedigde men de belangen van de kapitalisten.

Zich niet tevreden stellend met de spekulatie en het omhoog: schroeven van de prijzen, deden de ondernemers een aanval op de arbeidersklasse door middel van uitsluitingen, door het sluiten van

hun bedrijven. Volgens voorlopige en sterk verminderde cijfers van het blad „Industrie en handel” waren er in Augustus en September 231 ondernemingen gesloten en werden er 61000 man op straat gesmeten. Deze maatregelen wendden de ondernemers aan als protest tegen de regulerende maatregelen van de regering. Maar meestal rechtvaardigden de kapitalisten de uitsluiting met de buitengewoon hoge eisen van de arbeiders. Zo wordt in een van de verklaringen van de raad der kongressen van vertegenwoordigers van handel en industrie aan de Voorlopige regering openlijk gezegd:

„Het sluiten der fabrieken en bedrijven is een geval van natuurlijke dood wegens bovenmatig bloedverlies”⁴⁶⁹).

Karakteristiek in dit verband was de houding van de eigenaars der Newski-Stearine-fabriek in Petrograd. De fabriek verminderde van dag tot dag haar produktie. De arbeiders eisten opheldering van de fabrieksadministratie.

„Er zijn weinig grondstoffen... men verwacht een overval van Zepelins op Petrograd, derhalve kan er geen sprake zijn van aanvoer van grondstoffen”⁴⁷⁰)

werd er bij de direktie geantwoord. In werkelijkheid stuurden de saboteurs de stearine — de voornaamste grondstof voor de fabriek — naar Moskou en naar Finland.

In het bijzonder gingen de kapitalisten van Zuid-Rusland te keer. Op hun konferentie in September 1917 richtten zij zich met een dreigend ultimatum tot de Voorlopige regering:

„De vertegenwoordigers van de steenkolen-, de antraciet-, de ijzererts-, de ijzer- en staal-industrie en de fabrieksnijverheid van Zuid-Rusland achten het noodzakelijk nog eens kategorisch aan de Voorlopige regering te verklaren, dat indien de plaatselijke macht de veiligheid en de persoonlijke onaantastbaarheid van de leden der fabrieksadministratie niet kan of niet wil beschermen, de industriële ondernemingen in deze atmosfeer niet kunnen werken en gesloten moeten worden”⁴⁷¹).

En ook hier kwam de regering de kapitalisten tegemoet. Op 22 September werd in de zitting van het Centrale economische komitee op voorstel van den voorzitter van het komitee, Paltsjinski, een besluit genomen, dat het program van werkzaamheid der regering moest worden. Het voornaamste punt van dit besluit luidde:

„In geval van schending der overeenkomst van de kant der arbeiders kunnen de bedrijven geheel of ten dele worden gesloten en het gehele of een deel van het arbeiders-personeel worden ontslagen”⁴⁷²).

De regering was dus van plan de uitsluiting tot grondslag van haar arbeiderspolitiek te maken. Er werd met spoed de opdracht gegeven om in deze geest een speciaal wetsontwerp uit te werken.

Een andere op de voorgrond staande vertegenwoordiger van de 324

industrie, Warzar, motiveerde in de zitting van de Bijzondere konferentie voor de verdediging op 23 September de volkomen wettelijkheid en noodzakelijkheid van de uitsluitingen en bracht de volgende stelling naar voren:

„Er bestaat generlei machtsbevoegdheid in de bedrijven en derhalve is het enige wapen van de fabrieks-bezitters in de strijd tegen de arbeiders het sluiten van de ondernemingen ⁴⁷³). Warzar sprak zich zelfs uit tegen het punt in het ontwerp over het sluiten van de ondernemingen door de ondernemers alleen in overeenstemming met de regering, want deze beperking zou volgens zijn mening de fabrieksbezitters hinderen in hun strijd tegen de bovenmatige eisen van de arbeiders.

De mijnindustriëlen dreigden met een uitsluiting in het gehele Donets-bekken. In Petrograd werden in Oktober 40 ondernemingen gesloten. In Oktober wilden de fabrikanten een uitsluiting afkondigen die 300.000 arbeiders zou omvatten. In de Oeral werden 50 procent van de ondernemingen gesloten. Aan de vooravond van de Oktober-revolutie werden er in Jekaterinoslaw 50.000 arbeiders op straat gesmeten. Het systeem van uitsluiting had zich over geheel Rusland uitgebreid.

De mensjewistische ministers ondersteunden de openlijke Kornilow-mensen. P. N. Kolokolnikow, staatssecretaris van arbeid en partijgenoot van den mensjewiek Gwozdjew, had reeds op 26 Juli in de zitting van de Economische Raad ronduit verklaard, dat het ministerie van arbeid het recht van de ondernemers erkende om uitsluitingen af te kondigen.

Het offensief tegen de sociale veroveringen van de arbeidersklasse in de revolutie werd in een versneld tempo voortgezet. Begin September besloot het Centrale Komitee van de verenigde industrie — een van de belangrijkste organisatorische en economische centra van de bourgeoisie — de tijd voor de vergaderingen van de leden van de Sowjet, van de fabrieks- en bedrijfskomitees en van de leden van de raad der oudsten niet uit te betalen. Deze slag tegen de organisaties van de arbeidersklasse was de voltooiing van een reeks beslissende maatregelen, getroffen door den mensjewiek Skobelew. Niet lang voor dien, bij zijn intreden in het ministerie had hij demagogisch bedreigd om de bourgeoisie 100 procent van haar winst te ontnemen. In werkelijkheid poogde Skobelew de arbeiders 100 procent van hun veroveringen te ontnemen. Op 28 en 29 Augustus verbood de minister van arbeid vergaderingen van de fabrieks- en bedrijfskomitees gedurende de arbeidstijd en verbood hij hun inmenging in kwesties van aannemen en ontslaan, d.w.z. in het wezen van de zaak likwiederde hij de fabrieks- en bedrijfskomitees. Zo liet de „socialistische” minister, die met zijn vuist naar de kant van de bourgeoisie had bedreigd, deze vuist op het hoofd van de arbeidersklasse neerkomen.

De sabotage van de kapitalisten vond snel haar afspiegeling in een sterk inkrimpen van de produktie. In het tweede kwartaal werkten er in de ijzeren staalindustrie 42 hoogovens, in het derde kwartaal — 41 hoogovens en tenslotte werkten er in Oktober slechts 33. Bijzonder sterk werd de produktie van Juli tot Oktober ingekrompen. De delving van steenkool ging eveneens op katastrofale wijze achteruit. In Juli werd er 119 miljoen poed steenkool gedolven, in Augustus 115 miljoen poed en in September 110 miljoen poed.

Op de produktiviteit van de arbeid was in de eerste plaats de militaire mobilisatie van invloed. Juist in die distrikten, waar de achteruitgang van de produktiviteit bijzonder sterk was (Donbas en de Oeral) was het aantal vrouwen, halfwas-arboiders en krijgsgevangenen onder de arbeiders buitengewoon gestegen. Volgens de erkenning van de kapitalisten zelf was de arbeidsproduktiviteit van de krijgsgevangenen tweemaal lager dan de normale en in de Oeral en in Donbas maakten de krijgsgevangenen meer dan een derde deel van alle arbeiders uit. Het te kort aan brandstof en aan grondstoffen, de verslechting van hun kwaliteit, het versleten zijn van de machines, het ontbreken van de nodige herstellingen, de vermindering van de geschooldheid der arbeiders — dit alles had een verderfelijke invloed op de produktiviteit van de arbeid. Het sluiten van de ondernemingen was slechts de kroon op de breuk in de normale gang der produktie. Het is karakteristiek dat in de ondernemingen, waar reeds voor de Oktober-revolutie het beheer aan de arbeiders was overgegaan, bijvoorbeeld op het Moskouse metaalbedrijf Goujon, de produktiviteit van de arbeid onafgebroken was gestegen.

Maar van bijzondere invloed op de produktiviteit van de arbeid bleek de verslechting der voeding van de arbeiders te zijn. De arbeiders van Moskou en Petrograd ontvingen in September en in Oktober minder dan een half pond brood per dag en in een aantal distrikten leden zij eenvoudig honger. Volgens de gegevens van het ministerie van arbeid was het arbeidsloon in de periode van de oorlog in Moskou met 515 procent gestegen, maar de prijzen van de voornaamste levensmiddelen waren in die tijd in Moskou met 838 procent en die van de voorwerpen van algemeen gebruik zelfs met 1109 procent verhoogd. In Petrograd was het gemiddelde uurloon van een metaalbewerker van Maart tot Mei met 57.8 kopeken gestegen, maar van Mei tot Augustus slechts met 8.2 kopeken. Het tempo der verhoging van het arbeidsloon was na de Juli-gebeurtenissen minder snel geworden en werd als resultaat van het offensief van de bourgeoisie op de arbeidersklasse bijna op nul teruggebracht. Het tempo van het stijgen der prijzen nam in de periode Mei—Augustus ongekende afmetingen aan. De waren-index (de prijzen van een aantal artikelen van algemeen gebruik) voor geheel Rusland was van 4.20 op 7.25 gestegen, d.w.z. de prijzen waren bijna verdubbeld 326

en dit betekende, dat het reële arbeidsloon bijna tweemaal lager was geworden. In het midden van het jaar 1917 bedroeg dit 57.4 procent van het arbeidsloon van het jaar 1913. Er had derhalve in de jaren van de oorlog en vooral gedurende de 8 maanden van het burgerlijke regime, een volledige verarming van de arbeidersklasse plaats gehad. De arbeider was zich slechter gaan voeden en kleden. Het halve hongerbestaan of het hongerbestaan van den arbeider had niet slechts eenvoudig een verderfelijke invloed op de produktiviteit van de arbeid, het was moordend voor deze produktiviteit.

Lenin trok de volgende balans uit de aktie van de industriëlen:

„De kapitalisten saboteren met overleg en constant de produktie (bederven haar, brengen haar tot stilstand, ondermijnen en remmen haar), in de hoop, dat de ongehoorde katastrofe de ineenstorting van de republiek en van het demokratisme, van de Sowjets en in het algemeen van de proletarische en de boerenverenigingen zal brengen, dat deze ineenstorting de terugkeer tot de monarchie en het herstel van de soevereine macht van de bourgeoisie en de landheren zal vergemakkelijken”⁴⁷⁴).

De Kornilowiade in de industrie breidde zich uit en verdiepte zich en greep ook andere gebieden der economische werkzaamheid aan.

II.

DE FINANCIËLE INEENSTORTING,

Het probleem der financiën rees dreigend op voor de regering. In de maanden Juli en Augustus had de oorlog dagelijks de geweldige som van 66.6 miljoen roebel verslonden. In het begin van Juli hadden volgens de berekening van den kapitalist Boeblikow 12—14 milliard van de komende uitgaven geen „bepaalde dekking”⁴⁷⁵). De koers van de roebel viel snel. In de periode van het huishouden van Kerenski had de val van de roebel in een verdubbeld tempo plaats vergeleken bij dat van het jaar 1916. Gedurende vijf maanden verloor de roebel 25 procent van zijn waarde. Het toenemen van depositos op rekening- courant in de krediet-instellingen was met ongeveer één milliard achteruitgegaan. In April hield de toename der depositos bijna op. De depositos, die op 1 Maart 3.05 milliard roebel hadden bedragen, waren tegen 1 Oktober tot op 1.63 milliard verminderd. In het jaar 1916 werd er voor 1.5 milliard papiergeld uitgegeven en gedurende vijf maanden van de Voorlopige regering voor 4,5 milliard. Een lawine van papieren roebels — „Kerenski”, zoals zij genoemd werden — overstroomde het land. De financiën kraakten in alle voegen als een door het ijs beklemd schip. De financiële politiek van de regering, die door het drukken van papiergeld een uitweg uit de

toestand zocht, verwekte zelfs de verontwaardiging van Rjaboesjinski. Hij zag daarin — en volkomen terecht — de voortzetting van de politiek van de oude macht en verklaarde, dat dit reeds niemand meer kon „misleiden”.

De vallende roebel stootte de industrie en de gehele volkshuishouding in de afgrond van een nieuwe crisis. De regering zocht middelen om het land van de financiële ineenstorting te redden, maar kon niets anders bedenken dan het sneller laten draaien van de drukpers. In vertwijfeling bracht de burgerlijke professor Toegan Baranowski het projekt van een gedwongen lening bij de kapitalisten naar voren. Professor Hensel berekende, dat de lening 10 mi'lliard zou kunnen opleveren. Maar de burgerlijke pers trad tegen de vertwijfelende stoutmoedigen op en dwong hen te zwijgen. De bij het ministerie van financiën gevormde konferentie sprak zich tegen een dergelijke lening uit en beriep zich daarbij op het feit, dat er „ook zonder dit reeds een hoge direkte belasting” bestond. Terwijl zij de indirecte belasting van de bourgeoisie in de vorm ener lening deed mislukken, sprak dezelfde burgerlijke pers zich uit voor een verhoging der indirecte belasting voor de werkende bevolking. De „Handels- en Industrie Courant” — het orgaan van de fabrikanten en bedrijfseigenaars — legde er op 3 Augustus de nadruk op, dat de hoofdzaak in de nieuwe étappe niet de direkte maar de indirecte belastingen waren.

„De tweede étappe der belastinghervorming heeft een aanvang genomen, men moet zich energiek op de accijnzen en monopolies werpen. Men kan een principieel tegenstander van indirecte belastingen zijn, maar toch moeten erkennen, dat hun verhoging noodzakelijk is”⁴⁷⁶).

Terwijl hij op de rijen voor de winkels wees, verzekerde de schrijver van het artikel, dat de bevolking bereid was om te betalen „daar zij veel vrij geld heeft”. In werkelijkheid had de bevolking natuurlijk geen geld te veel, er was eenvoudig een te kort aan produkten, aan waren en daar de werkers honger leden, verkochten zij alles, om zich maar van de onvermijdelijke dood te redden.

„De Handels- en Industrie Courant” verklaarde ronduit op 3 Augustus, dat „het percentage der indirecte belastingen op verre na niet in overeenstemming met de verhoogde nominale koopkracht van de bevolking en in het bijzonder van de arbeidersklasse was verhoogd”⁴⁷⁸).

De krant eiste van de regering:

„De aandacht van het ministerie van financiën moet gericht zijn op de verhoging van de accijnzen en op de invoering van nieuwe fiscale monopolies”⁴⁷⁹).

De regering ging onmiddellijk op deze eis van de bourgeoisie in. In de „Retsj” van 6 Augustus werd een interview met den 328

minister van financiën N. W. Nekrassow opgenomen, waarin deze verklaarde:

„In verband met de enorme uitgaven blijkt het noodzakelijk te zijn, de *indirekte* belasting te verhogen. Bovendien is het noodzakelijk nieuwe staatsmonopolies in te stellen: op suiker, op lucifers, op thee”⁴⁸⁰).

In zijn referaat op de Staats-konferentie ontwikkelde Nekrassow in den brede zijn voorstellen. Naar aanleiding van de direkte belastingen zeide hij, dat „zij het economisch apparaat van de industrie onaangetast moeten laten”⁴⁸¹) d.w.z. dat er slechts sprake kon zijn van de verlaging ervan. Naar aanleiding van de indirecte belastingen zeide de minister geheel iets anders:

„Wij kunnen zonder een verhoging van de indirecte belasting, *een ernstige en belangrijke verhoging*, in de huidige tijd niet uitkomen”⁴⁸²).

Hierbij verklaarde de minister naar aanleiding van het suiker- monopolie en de andere monopolies speciaal aan de bourgeoisie:

„Wij achten deze maatregelen beslist van fiscalen aard, wij achten het noodzakelijk ze door te voeren, om op een meer volkomen en betere wijze inkomsten te verkrijgen en wij zien daarin geenszins een planmatig streven om het partikuliere economische initiatief aan banden te leggen”⁴⁸³).

Nekrassow legde er met opzet de nadruk op, dat de monopolies op de voorwerpen van algemeen gebruik tot taak hebben, om de inkomsten van de werkers te regelen en niet die van de kapitalisten. Dit was een geheel program ener Kornilowiade op het gebied van de financiële politiek. De vertegenwoordiger van de „revolutionaire democratie” op de Staats-konferentie in de persoon van den „socialist” Tsjoheidze bevestigde de juistheid der motivering van den minister wat betreft de indirecte belastingen.

De oproep van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden sprak eveneens over het betrekken van de gehele bevolking bij het brengen van ernstige offers, teneinde een financiële (catastrofe te voorkomen).

Alle beloften van den minister van financiën werden door de regering punctueel verwezenlijkt. In September diende het ministerie bij de regering een ontwerp in, om de eenmalige belasting naar het jaar 1918 over te brengen en de inkomstenbelasting te verminderen. De regering keurde deze maatregel volkomen goed. In aanvulling hierop nam de Bijzondere konferentie voor de verdediging een besluit om de kapitalisten voorschotten te verlenen naar aanleiding van de verhoging der prijzen in de toekomst. In September werd het suikermonopolie ingevoerd en werden de spoorwegtarieven enige malen verhoogd. Op 25 September werd in de regeringsverklaring de nadruk gelegd op de beslissende rol van de indirecte

belastingen en op de noodzakelijkheid om die te verhogen. Midden- Oktober werkte het ministerie van financiën ontwerpen uit betreffende nog een aantal nieuwe monopolies: een lucifers-monopolie, een tabak-monopolie, een koffie- en thee-monopolie. Men had de artikelen van massaal verbruik uitgekozen. Men wilde zich op grote schaal met behulp van deze monopolies aan de uitplundering van de werkers te goed doen. Vroeger had het thee-monopolie 150— 160 miljoen roebel winst opgeleverd en thans wilde de regering daaruit 740 miljoen roebel verkrijgen. Alleen al op de lucifers meende de regering 207 miljoen roebel zuivere winst uit de werkers te persen.

De op eis van de kapitalisten doorgevoerde prijsverhoging had nog een andere kant — de eindeloze vergroting der uitgifte van papiergeld. In April werd er voor 476 miljoen roebel papiergeld uitgegeven en in September voor 1954.4 miljoen, d.w.z. meer dan viermaal zo veel. In Oktober werd er voor 1933.5 miljoen nieuw papiergeld uitgegeven. Het door de regering uitgegeven geld, bekend onder de naam van „Kerenski”, getuigt het best van het karakter der financiële politiek van de bourgeoisie. De kleinste stukjes papier met het opschrift „20” en „40” roebel droegen geen handtekening, geen datum en geen nummer. Als resultaat van het koortsachtig draaien van de drukpers verloor de roebel in Augustus—Oktober 37 procent van zijn waarde, d.w.z. anderhalf maal meer dan gedurende de eerste vijf maanden van de revolutie. De arbeider ontving zijn loon in „vallende roebels” — in geld, dat in zijn handen verbrandde. In Oktober had de roebel tegenover de dollar 53 procent van zijn koers verloren. De waardevermindering van de valuta, nam de vorm van een „vrille” aan, die de roebel met een tot nu toe ongekende snelheid omlaag deed tuimelen. De koopkracht van de roebel haalde nauwelijks die van 10 kopeken van voor de oorlog. De onophoudelijke uitgifte van papiergeld bevorderde de speculatie en veroorloofde de kapitalisten om millioenen te verdienen. De papieren vloed verminderde van maand tot maand het reële loon van de arbeiders, de verhogingen van de indirecte belastingen droegen haar deel daartoe bij. De belastingpers van de Voorlopige regering, die de bourgeoisie met rust liet, perste de laatste krachten uit de massa's. De regering poogde de financiële crisis door een vloed van papiergeld te lokaliseren. Maar zoals men een brandend huis niet met petroleum kan blussen, zo was het ook niet mogelijk om zich van de financiële ineenstorting door de drukpers te redden. De financiële crisis versnelde het tempo van het verval der volkshuishouding. De regering voerde het land naar de catastrofe.

III.

HET VERVAL VAN HET TRANSPORTWEZEN*

Bij het transportwezen stond evenals in de industrie tegenover het toenemende verval alléén het revolutionaire initiatief van de massa's zelf.

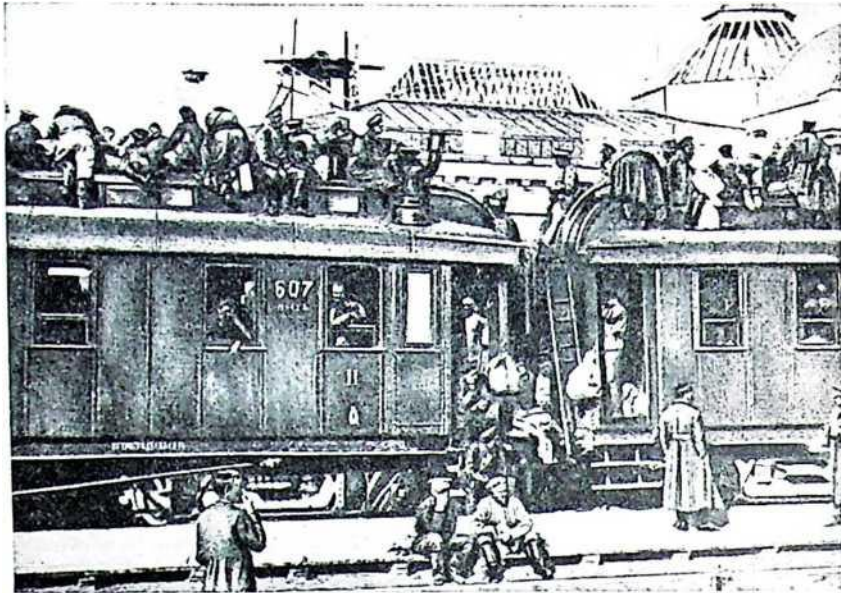
Na de Juli-dagen, vooral in Augustus ging de regering de weg op van het open offensief tegen het spoorwegproletariaat. De nieuwe koers bestond in het likwideren van de „Nekrassow lente”, zoals de periode werd genoemd, toen de minister voor het verkeerswezen, de „linkse” kadet Nekrassow, nog met de massa's rekening moest houden — en in het doorvoeren van een Kornilowiade bij het transportwezen. Na de Juli-dagen was de partij der kadetten met een scherp protest opgetreden tegen de bekende circulaire No. 6321 van Nekrassow. Deze reeds op 27 Mei uitgegeven circulaire erkende de vakverenigingen en de spoorweg-komitees bij het transport. Hun was zelfs het recht verleend om het werk van de spoorwegen te kontro- leren. Deze periode bij het transport werd dan ook de „Nekrassow- lente” genoemd. De kadetten verklaarden, dat de ervaring daarmee opgedaan bij het Russische spoorwegwezen, ongunstig was. De Bijzondere konferentie voor het vervoer sprak zich uit voor het intrekken der circulaire No. 6321, voor de verhoging der verantwoordelijkheid van het dienstdoende personeel, voor het af schaffen van alle kontrolerende funkties van de arbeiders en de beambten, voor het recht om verplichtende besluiten uit te vaardigen, op grond waarvan disciplinaire rechtbanken schuldigen konden doen arresteren en wel op de meest snelle wijze.

In de vergadering van het Russisch-Amerikaanse komitee werd in tegenwoordigheid van een „hoge autoriteit”, van de „beroemde buitenlander” Stevens, — de voorzitter van de Amerikaanse spoor- weg-kommissie in Rusland, er op gewezen, dat:

„Er bij het spoorwegwezen een stevige macht moet bestaan. De deelname van het personeel aan het bestuur van de spoorwegen is ontoelaatbaar” ⁴⁸⁴).

De Raad der partikuliere spoorwegen trad openlijk op voor het volledige en onvoorwaardelijke herstel van de arbeidsvoorwaarden van voor de revolutie bij het transportwezen. Op de Moskouse „Konferentie van op maatschappelijk gebied werkzame personen” van 8 Augustus werd het vraagstuk der militarisering van de spoorwegen gesteld. De voorzitter van de Raad der partikuliere spoorwegen, N. D. Baidak, verklaarde in een interview met journalisten, dat „op de spoorwegen onmiddellijk de uitzonderingstoestand moet worden afgekondigd” ⁴⁸⁵).

De militarisering van de spoorwegen was dat „nieuwe woord”,

Wanorde bij de spoorwegen.

dat Kornilow zelf in zijn program had genoemd. Vóór zijn actie eiste de generaal: „Op de spoorwegen moet de staat van oorlog worden afgekondigd”⁴⁸⁶).

Maar voor het doorvoeren van de Kornilowse aanval op de arbeidersklasse scheen de bourgeoisie Nekrasow niet sterk genoeg toe. Er was een man met een vaste hand nodig. Hij moest niet beslist een kadet of een nog meer naar rechts staand persoon zijn. Integendeel, het zou beter zijn een „socialist” te hebben, die de wil van de bourgeoisie even eerlijk zou weten te vervullen als de mensjewiki Skobelew en Nikitin of de sociaal-revolutionairen S. Maslow en Tsjernow. Er werd zulk een Kornilow voor het transport gevonden. De lijn-chefs stelden de kandidatuur van den sociaal-revolutionair S. T. Tachtamysjew, denzelfden dien Kornilow in het bestand van zijn diktatuur-regering had aangewezen. Vanaf zijn eerste stappen rechtvaardigde de nieuwe minister ten volle het vertrouwen van de bourgeoisie. Bij zijn optreden op 16 Juli op het Iste spoorwegkongres begon hij zijn redevoering, met het doel om de bittere pil van het Kornilowse geneesmiddel ter genezing van het zwaar-zieke transport te vergulden, met een karakteristiek van het gelukkige leven van de arbeiders-aristocratie in Engeland:

„Welk een geluk moet de Engelse arbeider ondervinden. Ik heb in de arbeiderswoningen rondgekeken: de arbeiders hebben

drie kamers, een keuken, een piano... De tijd is niet ver meer, dat de Russische arbeider evenals de Engelse arbeider, als hij thuis komt, in zijn heldere, culturele woning met drie tot vier kamers, een prachtig huiselijk concert zal horen: zijn dochter speelt piano, zijn zoon viool”⁴⁸⁷).

Daarna, overgaande van de uitbeelding van het paradijs der toekomst naar de tegenwoordige tijd, deelde hij het kongres mede, dat

„de administratieve en regelende macht op de spoorwegen aan de organen van de regeringsmacht behoort. Er is generlei inmenging in de beschikkingen van deze organen toelaatbaar”⁴⁸⁸).

De arbeiders van de Kazan-spoorweg noemden Tachtamysjew daarna „de viool” en de leden van de Voorlopige regering — „vioolspelers”. Het optreden van Tachtamysjew had een breedopgezette campagne van de administratie tegen de komitees tengevolge: hun lokalen werden hun ontnomen, hun leden werden uit de dienst gejaagd en aan het gerecht overgeleverd.

Na den voort varenden sociaal-revolutionair werd de kadet P. N. Joerenjew minister. Hij verklaarde zich volkomen solidair met het optreden van Tachtamysjew. In zijn redevoering op het Alrussische spoorwegkongres op 1 Augustus vulde Joerenjew Tachtamysjews program van aktie aan :

„Ik acht een inmenging in de regelende werkzaamheid van de administratie van de kant van partikuliere personen en organisaties, die daartoe door de regering niet zijn gemachtigd, een inmenging, die verval in het verkeer te weeg brengt en begeleid wordt door het eigenmachtig verwijderen van sommige verantwoordelijke personen en die dientengevolge voor de technische dienst van het spoorwegwezen een onmogelijke toestand scheidt op een ogenblik, zoals wij thans aan het front beleven, op een ogenblik van militaire tegenslagen en van het uiterste gevaar voor de staat, — ik acht zulk een inmenging een misdaad tegen de staat! En de regering is verplicht met heel haar soevereine macht op zulke pogingen als op duidelijk tegen de staat gerichte verschijnselen te reageren”⁴⁸⁹).

Joerenjew trad vastberaden op tegen de eisen der arbeiders inzake loonsverhoging. De eisen van de arbeiders van de Moskouse spoorwegwerkplaatsen wees hij van de hand met de woorden: „Er is geen geld”. En dat was het geijkte antwoord, dat hij aan allen gaf.

De kompromis-poftitici ondersteunden de Kornilowiade bij het spoorwegwezen volkomen. Op de Staats-konferentie trad in naam van de spoorwegarbeiders de rechtse sociaal-revolutionair Orechow op, de voorzitter van het stichtingskongres van de spoorwegwerkers (Juli—Augustus) en de eerste voorzitter van de Wikzjel — zoals het

Alrussische Uitvoerende komitee van de arbeiders en beambten der Spoorwegen werd genoemd. Deze „socialist” verklaarde op de konferentie: „Orde, offers en verdediging” — zie hier waartoe de regering ons in deze dagen opriep. Orde, offers en verdediging — : dat staat geschreven op het vaandel van de Alrussische Bond van spoorwegpersoneel”⁴⁹⁰).

Het transportwezen was een van de vele „betoverde plaatsen”, waar de Voorlopige regering, om zich in de taal van Gogol uit te drukken „zich niet uit kon dansen”. De ministers wisselden, maar het transportwezen bleef als vanouds in staat van verval verkeren. Joerenjew werd door Liwerowski vervangen. Hij solidariseerde zich evenals Joerenjew met de politiek van zijn voorganger. De onder- drukkingsmaatregelen hielden aan, de politiek van het van de hand wijzen van loonsverhoging werd voortgezet. Op verschillende spoorwegen ondermijnde de administratie de voedselvoorziening van de Arbeiders en de beambten. De directeur van de Kazan-spoorweg von Meck — later, onder de Sowjet-macht, een organisator van de sabotage bij de spoorwegen — hield de spoed-kredieten voor de aankoop van waren op en poogde daarmee de levensmiddelenvoorziening te ondermijnen. Soortgelijke handelingen van de regering en haar agenten in de verschillende plaatsen brachten het transport noozakelijkerwijze in een staat van verval. Dit werd ook door zulke nieuwe verschijnselen bevorderd als het op massale schaal deserteren van het front en de toename op grond van de honger en de speculatie Van het aantal reizigers met zakken levensmiddelen. In Juli bedroeg het aantal niet verladen wagons 200.000, in Augustus — 248.000. Gedurende negen maanden werden er per etmaal gemiddeld 19.500 wagons geladen — 22 procent minder dan in het jaar 1916. In Oktober werden er dagelijks gemiddeld 1662 wagons geladen, — 34 procent minder dan in het jaar 1916. Men naderde de volledige verlamming van het spoorwegverkeer en bijgevolg ook van heel het economische leven van het land. Dit ontkende ook de bourgeoisie zelf niet. De bekende ingenieur Landsberg verklaarde op een vergadering van de Konferentie voor het vervoer: „In de komende wintermaanden moet er onafwendbaar een volledige ineenstorting intreden”⁴⁹¹).

IV.

DE VERSCHERPING VAN DE AGRARISCHE BEWEGING.

Het karakter van de economische politiek van de Voorlopige regering kwam met bijzondere kracht tot uiting bij de agrarische kwestie. 334

Hier was haar politiek reeds rechtstreeks verbonden met de naam van generaal Kornilow.

Reeds in het begin van Juli had de voorzitter van de bond van grondeigenaars, N. N. Lwow, de landheren opgeroepen: „laat de passiviteit varen, het is nodig voorwaarts te schrijden, naar het' offensief”⁴⁹²). De oproep werd in de eerste plaats door generaal' Kornilow ter harte genomen. Reeds lang voor zijn optreden in de grote politiek had de generaal zijn krachten aan het agrarische front beproefd. Op 8 Juli 1917 had Kornilow een verplichtend besluit „over de orde bij het binnenhalen van de oogst” uitgevaardigd. Hij 'schreef:

„De gehele oogst... moet volkomen en in korte tijd worden binnengehaald. Derhalve is het verboden... op gewelddadige wijze graanvelden of geoogst graan in beslag te nemen... door deze of gene middelen het binnenhalen van het graan te belemmeren...”⁴⁹³).

De boeren, die zich niet aan dit besluit zouden onderwerpen, beloofde Kornilow „voor de tijd van 3 jaar ter opsluiting naar een verbeteringsgesticht”⁴⁹⁴) te zenden. Men begon het besluit onmiddellijk te verwezenlijken. Wegens het overtreden van Kornilow's bevel werd het grond-komitee van Poltawa aan het gerecht over- • geleverd. Men voorzag een grote opeenhoping van gerechtszaken. De militaire machthebbers gaven bevel om de behandeling van deze zaken voor te laten gaan. In geval het nodig mocht zijn, indien de' processen de boeren niet tot rust brachten, werd er aanbevolen militair geweld toe te passen. *

Kornilow's verplichtend besluit had alleen betrekking op het • gebied van het Zuid-Westelijk front. De ministers-„socialisteri” —¹ Tsjernow, Tseretelli, Pesjehonow — trachtten de generaals-„wet” • over het gehele land uit te breiden. Op 16 Juli verzond de minister van landbouw naar de verschillende plaatsen een instructie aan de' grond-komitees. In de instructie raadde Tsjernow de boeren aan om' de grondbezitters pacht te betalen in de omvang, vastgesteld door de i bemiddelingskamers. Tsjernow achtte zelfs de overgang van niet- bewerkte grond in handen van de grond-komitees mogelijk, maar...- met toestemming van de levensmiddelenkomitees. Deze verwarde-' en „welwillende” instructie, zoals zij door de sociaal-revolutionairen zelf werd genoemd, nam een bepaalde plaats in in het algemene Kornilowse offensief op het platteland. Zij moest als een liberale dekmantel dienen voor de Kornilowse handelingen van de twee andere ministers-„socialisten”: Tseretelli en Pesjehonow.

De minister van binnenlandse zaken Tseretelli gaf direkt na de instructie van Tsjernow op 18 Juli zijn eigen circulaire uit.

„De bevolking voert inbeslagnemingen door — schreef de' minister — alsook het omploegen en bezaaien van vreemde

landerijen en het weghalen van arbeiders; zij stelt voor de landbouw ondraagbare economische eisen”⁴⁹⁵).

Terwijl de minister erop wees, dat de oproepen tot het inbeslag-nemen van landerijen met alle gestrengheid van de wet moesten worden vervolgd, stelde hij aan de gouvernements-kommissarissen voor om „spoedige en vastberaden maatregelen te nemen, teneinde alle eigenmachtige handelingen op het gebied van de agrarische verhoudingen te doen ophouden”⁴⁹⁶).

Tseretelli bleek Kornilow voor te zijn: bij den minister „socialist” werd zelfs „de oproep tot in beslagname” ontoelaatbaar geacht. Een overeenkomstige circulaire werd ook door den minister voor de voedselvoorziening Pesjehonow uitgegeven.

Op gelijke wijze alle „misdadige” handelingen van de boeren opsommend stelde hij voor:

„Onmiddellijk een einde te maken aan soortgelijke verschijnselen...

Personen, die zich aan deze handelingen hebben schuldig gemaakt moeten onmiddellijk bij de rechterlijke macht worden aangegeven, teneinde tegen hen een strafrechterlijke vervolging in te stellen”⁴⁹⁷).

De Kornilowse circulaire van de ministers-„socialisten” vervulden inderdaad het bevel van generaal Kornilow, die in die tijd opperbevelhebber was geworden. In zijn nieuw bevel bereidde generaal Kornilow zijn verplichtend besluit „over het gehele gebied van het toneel der militaire operaties”⁴⁹⁸) uit.

Het staatsapparaat, dat door Kornilow-aanhangers werd bestuurd, nam al deze instructies, circulaire en bevelen ter uitvoering aan. Op het platteland werd de vervolging van de „inbezitnemers” ingezet. Uiterst voortvarend namen de sociaal-revolutionaire gouvernements- kommissarissen deze zaak ter hand.

In het gouvernement Toela hadden in Juli en in de eerste helft van Augustus ongeveer 60 arrestaties van leden van grond-komitees, van Sowjets van boerenafgevaardigden en van „eenvoudige boeren” plaats, verklaarde de voorzitter van het gouvernement op de derde zitting van het Centrale agrarische komitee in Augustus. In het gouvernement Smolensk werden alleen al in het distrikt Jelninsk de vertegenwoordigers van 14 kanton-komitees gearresteerd.

De Alrusische boerensowjet, die door sociaal-revolutioniren werd geleid, kon alleen maar opmerken, dat „de arrestaties en de onderdrukkingsmaatregelen formeel berusten op enige artikelen van de strafverordening”⁴⁹⁹), die na het jaar 1905, ter onderdrukking van de agrarische beweging in de wet van de Stolypinse regering waren opgenomen.

Direkt na de circulaire van Kornilow en Tseretelli werden aan de regering verknochte troepenafdelingen naar het platteland gezonden. In Juli en Augustus werden er in 11 gouvernementen — 336

de haarden van een sterke agrarische beweging (het Centrale gebied van de Zwarte Aarde en de Midden-Wolga) — 22 gevallen van onderdrukking van boerenakties door de gewapende macht geteld. Maar dit waren slechts druppels vergeleken bij de woeste zee der boerenonlusten. Alleen al in Juli waren er 1122 gevallen van „agrarische wetsovertredingen”⁵⁰ⁱⁱ). De landheren zagen, dat er elk ogenblik gevaar dreigde en dachten er geenszins aan om in afwachting van de Konstituante met de armen over elkaar te zitten.

De landheren poogden onder de nieuwe verhoudingen de oude Stolypinse politiek door te voeren. Stolypins waren de bemiddelingskamers, waar iedere 300 boeren zich aan één landheer moesten onderwerpen. Stolypins waren ook de pogingen om het pachtfonds ten koste van de arme boeren onder de welgestelde boeren te verdelen. Hetzelfde karakter droeg de politiek van het opkweken van koelakken-bedrijven. Op het Alrussische kongres van grondbezitters werd begin Juli een resolutie aangenomen, waarin gesproken werd over de noodzakelijkheid om op kosten van de staats- en domeingrond en van de grond der privaatsbezitters grond toe te delen aan boeren met weinig grond. De grondtoedeling — werd er verder in de resolutie gezegd — moet plaats hebben volgens de beginselen van de partikuliere eigendom. De grondbezitters waren bereid, kleine concessies te doen, om hun grond te behouden.

„Ik ben een landheer — schreef M. Boborykin uit het Petrogradse goevernement aan den voormaligen voorzitter van de Doema, Rodzjanko — Ik kan het maar niet in mijn hoofd krijgen, dat ik van mijn grond zou worden beroofd en dan nog terwille van een uiterst onwezenlijk doel: voor een proef met de socialistische leerstellingen. Indien er ergens op de aardbol of zij het ook op Mars, dit ideale stelsel bestond, in wiens naam men mij voorstelt gratis afstand te doen (om niet te zeggen eenvoudig te beroven) van mijn gehele bezit, — dan, neem mij niet kwalijk, zou ik bereid zijn ook mijn laatste hemd uit te trekken en weg te geven... Terwijl ik hoogstaande leuzen voor de toekomst verdedig — moet ik toch als een man, die op het platteland is opgegroeid en die het werkelijke Russische dorpsleven der landbouwers en der grondbezitters kent, zeggen: het platteland heeft een macht nodig, een stevige, sterke, op de massa's en de wet steunende macht. Onze boer is onwetend, ruw, en daarin ligt juist de misdaad van de voormalige heersende adels-klasse. De boer heeft op vele plaatsen reeds de landheerlijke grond in beslag genomen, de, om het zo te zeggen handwerkmatige verdeling is bijna geëindigd en thans gaat het slechts om de ervaren, kundige hand van den sociaal-revolutionair”⁵⁰ⁱ).

Verder ontvouwde de landheer Boborykin zijn plan ener agrarische hervorming. Hij stelde de Voorlopige regering voor om tegemoet te komen aan

„het elementaire streven van de boeren en vóór de *Konstituanten* een deel van de grond der landheren onder het „werkende volk” te verdelen”⁵⁰²),

natuurlijk niet gratis, maar onder afkoop.

De landheren trachtten een „massaal steunpunt” op het platteland te vormen en de koelakken naar hun zijde over te halen. Op initiatief van de verenigingen van grond-eigenaars begon men „verenigingen van boeren-eigenaars” op te richten. In hun meerderheid sloten zij zich openlijk bij het program der kadetten aan. In het program van een van de verenigingen in de Zuid-Oekraïne werd dan ook gezegd:

„De vereniging neemt op ruime schaal deel aan het politieke leven van de staat en streeft naar de verwezenlijking van het democratische, republikeinse stelsel, op de grondslagen verkondigd door de partij van de „Volksvrijheid”⁵⁰³).

Verder veroordeelde het program op besliste wijze „elk soort van in beslagname en alle agrarische wanordelijkheden” en stelde zij voor om „op de grondslag van het beginsel van de partikuliere eigendom” de onteigening van grond van privaatbezitters „volgens een rechtvaardige schatting” door te voeren.

De Stolypinse oriëntatie op de „krachtige landbouwers” werd aangevuld door een bewuste politiek om de landbouw tot verval te brengen, die ook zonder dit reeds door de oorlog was ondermijnd. De plattelands-Rjaboesjinski’s trachtten in het gevolg van hun stedelijke geestverwanten de revolutie door de knokige hand van de honger te verstikken. De landheren lieten de velden niet bewerken, de graanakkers door gras overwoekeren, vernietigden het graan en slachtten het vee af. De „Iswestia van de Alrussische Sowjet van boerenafgevaardigden” berichtte midden Juli, dat de landheer Esmon in het distrikt Starobychowsk de hem toebehorende rogge-velden door onkruid liet overwoekeren. Op het voorstel van een millionair om te laten wieden antwoordde de landheer: „tot aan de Konstituante ben ik eigenaar van mijn grond en daarom zal ik doen wat ik wil”. Op de vraag hoe hij de rogge wilde binnenhalen, antwoordde de landheer: „de rogge blijft onge oogst op de velden staan... Dat gaat niemand aan, daar de rogge mijn bezit is”⁵⁰⁴). De afgevaardigde van het goevernement Mohilow verklaarde op de tweede zitting van het Centrale agrarische komitee, dat de landheer Sipaiïlo

„systematisch zijn bedrijf verwoestte. Al zijn vee verkoopt hij in stilte, in het geheim, dagelijks met 12—14 koeien tegelijk, de landbouwwerktuigen verkoopt hij aan den eerste den beste en zijn graan- en grasland laat hij bederven”⁵⁰⁵).

Het landbeheer berichtte uit het distrikt Balasjowsk aan het einde van Juli, dat

„de landheren het gras niet laten maaien en het graan niet laten binnenhalen, soms verbranden zij het of laten het door het vee afgrazen”⁵⁰⁶).

De sabotage-politiek van de landheren verwekte overeenkomstig verzet van de kant van de boeren en dreef hen aan tot het verscherpen van de strijd tegen de landheren. Het komitee van grondeigenaars van Zuid-Rusland telegrafeerde aan Kerenski:

„De wetten, uitgevaardigd door- de Voorlopige regering met het doel de anarchie te doen ophouden en het bevel van den opperbevelhebber van de 31ste Juli van dit jaar worden *in het geheel niet in acht genomen* en het platteland leeft en handelt volgens de besluiten van de plaatselijke, eigenmachtige organisaties... Een dergelijke toestand leidt tot de volledige ineenstorting van de landbouw met alle daaruit voortvloeiende verderfelijke gevolgen. Het Centrale komitee van de Vereniging van grondeigenaars verzoekt de Voorlopige regering in het belang van de staat zonder uitstel maatregelen te nemen om de katastrofaal schadelijke werkzaamheid van de grondkomitees te doen ophouden... de persoon en het bezit van de grondbezitters te beschermen”⁵⁰⁷).

Deze karakteristiek van de toestand op het platteland werd drie dagen voor het optreden van Kornilow gegeven. Het ging niet alleen om de grond. Men moest het leven van den landheer en heel zijn bezit verdedigen. Met deze taak kon het alleen de Kornilowse politiek klaarspelen, die de regering in Juli was begonnen.

Op 8 September besloot de regering de grond-bezitters en de levensmiddelen-komitees aan de rechtbanken voor administratieve zaken ondergeschikt te maken. De boerenorganisaties bleken zich wederom onder de hiel van den landheer te bevinden, die in het administratieve apparaat zat. Op dezelfde dag, op 8 September, haastte zich de voorzitter van het direktorium en opperbevelhebber van alle strijdmachten, Kerenski, die Kornilow had „overwonnen”, zijn trouw aan den overwonnen generaal te tonen. Kerenski vaardigde bevel No. 911 uit, ter aanvulling en bekrachtiging van het bevel van Kornilow van de 31ste Juli. Zonder enige aanspraak op originaliteit te maken herhaalde de nieuwe opperbevelhebber letterlijk het bevel van Kornilow.

„Ik verbied onvoorwaardelijk — schreef Kerenski — 1. op gewelddadige wijze bezaaide velden of geoogst graan in beslag te nemen... — 2. op gewelddadige, onwettige wijze levende en dode inventaris weg te nemen...”⁵⁰⁸).

Tegelijkertijd zette de regering haar oude politiek voort van de boeren om de tuin te leiden. De „boerenminister” Tsjernow werd

door den sociaal-revolutionair Semen Maslow vervangen. De naam- genoot van dezen laatsten, Peter Maslow, de mensjewistische theoreticus op het gebied van het agrarische vraagstuk, haastte zich om de balans op te maken van het werk van Tsjernow.

„De boerenpolitiek... — schreef hij in het dagblad „Djenj”

— is tenslotte schadelijk voor de boeren zelf... De Voorlopige regering heeft blijkbaar het partij-karakter van de maatregelen van het ministerie van landbouw enigszins recht gezet en geneutraliseerd. Dank zij dit rechtzetten en de verstandige buigzaamheid van Tsjernow heeft de werkzaamheid van het ministerie van landbouw geen verderfelijke gevolgen gehad...”⁵⁰⁹).

In deze beoordeling lag heel het program van het sociaal-revolutionaire mensjewistische blok besloten. En indien de landheren tot aan de Oktober-revolutie nog niet de werkelijke „verderfelijke gevolgen” van de boerenbeweging ondervonden, dan hadden zij dit ten volle aan deze „verstandige buigzaamheid” van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki te danken.

De regering, die haar politiek van het bedriegen der boeren voortzette, verklaarde in haar deklaratie van de 27ste September, dat

„de rechtstreekse regeling van de agrarische verhoudingen aan de grond-komitees moet worden opgedragen, in wier beheer, in een vorm die door een afzonderlijke wet zal worden vastgesteld, doch zonder versterking van de bestaande vormen van grondbezit, gronden met betekenis voor de landbouw kunnen worden overgedragen... ter redding van de volkshuishouding van het definitieve verval”⁵¹⁰).

Deze deklaratie was de voorbereiding van een handige manoeuvre van Kerenski. Deze manoeuvre bestond hieruit, dat onder de verhoudingen van de aanwassende boerenopstand de „volks” — d.w.z. de landheerlijke huishouding, „zonder versterking van de bestaande vormen van grondbezit” slechts gered kon worden, door de landherennesten in het beheer van de goevernements-grondkomitees over te dragen. Aan het hoofd van de goevernements-grondkomitees stonden landheren, die deze komitees leidden. De grond zou, indien deze manoeuvre stikses had, in veilige handen geraken. Maar de landheren stonden ook in de goevernements-komitees niet al te sterk. Voordat de Voorlopige regering tot deze gevaarlijke stap overging begon zij „de macht ter plaatse” te versterken. In de zitting van 29 September erkende de regering, dat

„het noodzakelijk is, om in de goevernementen, waar agrarische onlusten plaats hebben, bijzondere komitees te vormen, tot wier verplichting het zal behoren om niet uit te stellen maatregelen te nemen ten aanzien van de likwidatie van ter plaatse gerezen misverstanden en ter bescherming van

de orde en wettelijkheid op het gebied der grond- verhoudingen”⁵¹¹).

Het tweede punt van het besluit bepaalde de samenstelling van deze „bijzondere komitees”. Tot deze agrarische rechtbanken te velde behoorden de vertegenwoordigers van de centrale staatsmacht ter plaatse en

„de vertegenwoordigers van de plaatselijke maatschappelijke zelfbesturen... die rechtstreekse verbinding hebben met de kwes- ties, die de grond-verhoudingen raken”⁵¹²).

„Rechtstreekse verbinding” met de grond hadden natuurlijk slechts de landheren. En hun werden de „bijzondere komitees” in handen gegeven als een middel om met de boeren af te rekenen. Aan de goevernements- kommissarissen en de militaire bevelhebbers werd de aanwijzing gegeven om in overeenstemming met de bijzondere komitees te handelen en niet terug te schrikken voor het aanwenden van de militaire macht voor het onderdrukken van de onlusten.

De machine werkte. Het gewapender hand afrekenen met de boerenbeweging door de Voorlopige regering werd in de maanden September en Oktober steeds vaker toegepast. In Maart—Juni kwamen 17 gevallen van gewapende onderdrukking van opstanden voor, in Juli—Augustus — 39, in September—Oktober — 105. Bij een deel van de landheren ontstond zelfs de illusie, dat Kerenski wel sterker zou worden. „Hij moet wel sterk zijn,” als hij gewapender hand de boeren onderdrukte. In de meest onrustige distrikten werd de oorlogstoestand afgekondigd. Naar het goevernement Tambow werd een troepenafdeling gezonden onder bevel van kapitein Mironowitsj. Bij de afdeling bevond zich de uit Moskou aangekomen prokureur van het gerechtshof A. F. Staal, lid van het Centrale komitee van de Boerenbond. Hoe moeilijk het deze heren viel om de boeren „tot rust te brengen” — daarvan getuigen de middelen, die zij aanwendden. Naar de dorpen werden kavallerie, kozakken en... pantserauto's gezonden. Onder dekking van de pantserauto's, die door het lid van het Centrale komitee van de Boerenbond waren gezonden, staken de landheren het hoofd op. De buitengewone vergadering van de adel in het goevernement Tambow eiste de teruggave van de inbeslaggenomen grond, de verhoging van de pacht en wat het voornaamste was, vastberaden optreden.

Naar het goevernement Kazan werden in September 2775 man gezonden. Evenwel ter plaatse berichtte men:

„Enige kommando's zijn volstrekt ondeugdelijk: zo namen in het distrikt Kozmodjemjansk de soldaten de vlucht toen de vrouwen optraden”⁵¹³).

Zelfs de aan de bourgeoisie het meest trouwe krachten, die van het oude regime naar Kerenski waren overgegaan, weigerden dienst.

„In het Gresska-kanton — zo berichtte men in Oktober uit

het goevernement Minsk, namen de tot herstel van de orde opgekommende kozakken de vlucht, toen de boeren dreigden hen te stenigen”⁵¹⁴).

Daar waar het tot de prijs van fusillades gelukte om uiterlijk de orde te herstellen bleef de toestand uiterst gespannen.

„Zolang het vraagstukken van algemene aard betreft — merkte de burgerlijke „Rocskië Wcdomosti” op, toen zij de toestand op het platteland kenschetste — luisteren de boeren terughoudend, rustig, aandachtig, maar nauwelijks komt de redenaar over plaatselijke vraagstukken te spreken of de rusten de terughouding zijn ogenblikkelijk verdwenen”⁵¹⁵).

De illusies van de landheren gingen spoedig in rook op. De regering, die er in Juli en Augustus niet in geslaagd was om de boerenbeweging te onderdrukken, bleek machteloos te staan tegenover de boerenopstand in September en Oktober. Onder deze omstandigheden waren de landheren genoodzaakt, tot een gevaarlijke manoeuvre te besluiten — te trachten de schijnbare overgave van hun grond aan de boeren tot stand te brengen. Men moest trachten de grond in handen te geven van de half-landheerlijke (sociaal-revolutionaire) komitees en op deze wijze onder het handhaven van de grondslag van zijn macht, de boerenopstand trachten te verpletteren.

De voorzitter van het kongres der kantons-, distrikts-, en goevernementszemstwo's van het goevernement Saratow telegrafeerde op 5 Oktober aan den minister van binnenlandse zaken:

„De enige maatregel, die in staat is, de ontwikkeling van de onlusten te doen ophouden is het onmiddellijk ter beschikking stellen van de gehele grond der grondbezitters aan de grond-komitees”⁵¹⁶).

Op 13 Oktober drong de kommissaris der Voorlopige regering van het goevernement Nizjni-Nowgorod tezamen met het goevernementsgrondkomitee en het komitee van de partij der sociaal-revolutionairen er telegrafisch op aan, om de gehele grond aan de komitees te doen overgaan, „ter wille van de redding van de culturele bedrijven en om de bevolking tot rust te brengen”⁵¹⁷). Evenals in de voorafgaande étappe de boeren bedrogen werden door de beloften van de sociaal-revolutionairen, door de redevoeringen van Tsjernow, zo viel ook thans deze „eervolle” taak aan den nieuwen minister van landbouw, aan den rechtsen sociaal-revolutionair S. Maslow ten deel. Reeds in Juli had Maslow ongewone ministeriële bekwaamheden aan de dag gelegd. In zijn redevoering in de tweede zitting van het Centrale grond-komitee had hij de kunst verstaan om, terwijl hij de belangen van de landheren verdedigde, „boven” het streven van de verschillende klassen te staan.

„Het is nodig — zeide de toekomstige minister — dat er boven alle grondbetrekkingen ter plaatse het een of andere

hoogste orgaan staat, het een of andere hoogste recht, een hoogste norm, die enerzijds de hand kan leggen op de landheren en anderzijds op de boeren en die hun onderlinge verhoudingen kan regelen”⁵¹⁸).

Zulk een minister was eenvoudig een vondst voor de landheren. Toen hij Tsjernow verving haastte S. Maslow zich, te verklaren, dat hij de lijn van zijn voorganger zou voortzetten. In de eerste helft van Oktober had de vruchtbare en energieke minister een reeks wetsontwerpen bij de regering ingediend: over de regding van de grond-verhoudingen, over het pachtfonds, over de onenigheden bij de pachtkontrakten e.a. De wetten werden „te rechtertijd” bij de regering ingediend.

De Centrale raad van de bond van grondeigenaars had in haar zitting van 1 Oktober, waar 25 vertegenwoordigers van goevernements-organisaties aanwezig waren, een duidelijke karakteristiek van de toestand op de verschillende plaatsen gegeven.

„De agrarische onlusten omvatten een steeds groter gedeelte van het land, nemen een steeds woester, vernielender karakter aan, worden steeds vaker begeleid door geweldpleging en doodslag; slachtoffers van de onlusten worden naast de grondbezitters het meest welgestelde deel van de boeren. Het landbouwende Rusland gaat materieel, zedelijk en geestelijk te gronde...”⁵¹⁹).

In deze verhitte atmosfeer werd er aan de ontwerpen van Maslow meer aandacht geschonken dan aan die van Tsjernow. De laatste minister van landbouw legde een nog grotere buigzaamheid aan de dag dan de „buigzame” Tsjernow. Op 16 Oktober diende Maslow in de gesloten zitting van het Centrale agrarische komitee zijn wetsontwerp in over de overgave van de grond aan de grond-komitees vóór het bijeenkomen van de Konstituante. Volgens het ontwerp werd er bij de grondkomitees een bijzonder pachtfonds opgericht, waaraan de staats- en kerkgronden overgingen. Van de landheerlijke grond werden slechts die gronden overgegeven, die de bezitters vroeger verpachtten, waarbij de laatsten eveneens pacht zouden ontvangen. Wel is waar werd den landheren bovendien aanbevolen hun grond vrijwillig aan het pachtfonds over te dragen.

Lenin analyseerde deze wet als volgt:

„Dat is niet de konfiskatie van het landheerlijke grondbezit, maar het *vastleggen* daarvan... De kadetten doen alsof het ontwerp van de sociaal-revolutionairen buitengewoon revolutionair is en in alle burgerlijke bladen wordt rumoer gemaakt *tegen* het ontwerp. Dat alles is een komedie, een spel, het loven en bieden van den handelenden koopman, die de karakterloosheid van de sociaal-revolutionairen ziet en die hoopt er nog een groter voordeel uit te slaan. In werkelijkheid is het ontwerp

van S. L. Maslow een *landheerlijk* ontwerp, geschreven ten gunste van een overeenkomst met de landheren, ten gunste van hun redding”⁵²⁰).

Op 17 Oktober achtte de regering het nodig om het ontwerp nog verder om te werken en stuurde zij het naar een bijzondere commissie. De commissie ontcrachtte het ontwerp nog meer. Het werd opnieuw behandeld in de zitting van de Voorlopige regering van 24 Oktober.

Kerenski en Maslow waren ondanks alle sluwe pogingen van de kadetten reeds niet meer in staat om de landheren en de bourgeoisie te redden. De agrarische kwestie bleef onbeslist, zoals ook de kwesties van de regeling der industrie en van de verbetering van het werk van het transportwezen niet werden opgelost.

V.

DE HONGER NADERT.

De levensmiddelenvoorziening van de steden verslechterde met de dag. Tijdens de vier maanden van de werkzaamheid van Pesjehonow was het vervoer van produkten op de spoorwegen in het algemeen drie maal kleiner geworden en het vervoer van levensmiddelen twee en een half maal. Het ministerie voor de voedselvoorziening deed bijna niets.

„De strijd tegen de katastrofe — schreef Lenin — voerden de zelfstandige democratische organisaties, allerlei soort verzorgingskomitees, levensmiddelen-komitees...”⁵²¹).

De landheren en de koelakken vielen van alle kanten het graan- monopolie aan. De maatschappelijke organisaties en in de eerste plaats de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden in de hoofdsteden eisten van de regering een scherp optreden tegen de graanspekulanten. Maar de „volkssocialist” Pesjehonow ondernam niets. In de zitting van het algemene Staats-levensmiddelen-komitee van 24 Augustus werd een referaat aangehoord inzake „het instellen van een tijdelijke toeslag op de prijzen voor de produkten, die op krediet werden geleverd, een krediet, dat ten behoeve van het ministerie geopend was volgens het besluit van de Voorlopige regering van 19 Mei 1917”⁵²²). Het levensmiddelenkomitee besloot met algemene stemmen een tijdelijke toeslag van 7 % op de prijzen van alle produkten in te stellen. Zeker 7 % was aanzienlijk minder dan de toeslag van 100 % die de regering had verleend. Maar ook de 7 % sloegen een bres in de vaste prijzen, een percentage, dat men tot de verlangde omvang zou kunnen opvoeren. Door te stemmen voor de 7 % hielpen de vertegenwoordigers van de democratie eigenhandig de regering bij het af breken van de vaste prijzen.

Evenwel toen de regering de vaste prijzen af schafte nam Pesjehonow ontslag. Hij beriep er zich op, dat deze maatregel de uitgaven van de staat met twee milliard verhoogde. Hij werd vervangen door den vroegeren minister van handel en industrie Prokopowitsj, daar men deze standvastiger* achtte in de strijd tegen de arbeiders. De vertegenwoordiger van de bourgeoisie Rochowitsj, die Prokopowitsj met Pesjehonow vergeleek, gaf van hem de volgende karakteristiek:

„Kan men zich de positie van den minister van handel en industrie voorstellen, die geroepen is om de ontwikkeling van de handel in het land te bevorderen, als naast hem een ander lid van de regering (er is sprake van Pesjehonow. — *Rcd.*[^] tegen de handel strijdt en maatregelen neemt om hem volkomen te vernietigen?“⁵²³).

Prokopowitsj was een voorstander van de vrije handel en een aannemelijk kandidaat voor de likwidatie van het graanmonopolie.

De sociaal-revolutionairen en de mensjewiki, als ook hun stroman Pesjehonow, streden enkel met het woord tegen het offensief van de regering tegen de arbeidersklasse en de werkende massa. In plaats van zich tot de massa's te wenden met de eis, dat Kerenski aan het gerecht zou worden overgeleverd, beperkten zij zich tot onvruchtbaar gepraat. Lenin karakteriseerde hun positie als volgt:

„De regering schendt de wet, doordat zij ten gunste van de rijken, van de landheren en de kapitalisten een zodanige maatregel neemt, die de zaak der kontrôle — van de levensmiddelen en van de sanering van de tot het uiterste geschokte financiën — *ontwricht*, maar de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki blijven praten over een overeenkomst met de handels- en industriële kringen, blijven de bijeenkomsten met Teressjenko bezoeken, sparen Kerenski en beperken zich tot papieren protest-resoluties, die de regering rustigweg in de la opbergt !...“⁵²⁴).

De verdubbeling van de graanprijzen was een geweldige belasting op de werkers. Met één pennestreek had de regering de landheren en de koelakken op kosten van de arbeiders en de arme boeren twee milliard roebel geschonken. De verdubbeling van de graanprijzen ondermijnde ook de inzameling, gaf de spekulanten de vrije hand, bracht de financiën nog meer in de war, deed de honger en het verval toenemen. In September deelde de pers mede:

„In de huidige tijd heeft er dank zij het uiteenlopen van de prijzen van de produkten van de landbouw en die van de fabrieksproduktie in de provincie in verhoogde mate spekulatie plaats. Inplaats dat de boeren het graan op de markt brengen en het tegen de vastgestelde vaste prijzen verkopen, verpakken zij het graan in zakken en vervoeren het op legale en niet-legale wijze als bagage naar de grote steden om het daar tegen hogere

prijs van de hand te doen. In de treinen en op de spoorwegstations ziet men met zakken beladen spekulanten, die met de hulp van soldaten of eenvoudig van buitenstaanders in de wagons of in de verwarmde goeder wagons zakken vol graan laden om die in de grote steden te verkopen”⁵²⁵).

Het klandestien vervaardigen van sterke drank verbreidde zich over alle goevernementen en vernietigde, volgens de erkenning van het ministerie voor de voedselvoorziening, het graan in „af schuwelijke hoeveelheden”. De speculatie breidde haar front uit. De burgerlijke politicus Kondratjew schreef:

„De vaste prijzen waren verdubbeld... Maar desniettemin bleven de nieuwe vaste prijzen en aanslagen met het oog op de snelle verhoging van de vrije prijzen, verre daarbij ten achter”⁵²⁶).

De verdubbeling van de prijzen deed niet alleen de graanspekulatie toenemen, maar bevorderde ook in het algemeen het stijgen van de prijzen. De verhoging van de graanprijzen met 100 procent heeft een verbluffende uitwerking gehad: de prijzen van een aantal levensmiddelen zijn twee maal hoger geworden⁵²⁷), berichtte men uit het goevernement Taurië.

„Er valt een prijsstijging voor produkten op te merken, die in buitengewoon verwijderd verband met het graan staan”⁵²⁸) werd er uit Cherson medegedeeld. Uit Charkow berichtte men: „De ekonomisch sterke boeren hopen op een nieuwe verhoging van de prijzen en geloven dat de levensmiddelenpolitiek van vaste prijzen der regering doorbroken is”⁵²⁹).

Nadat de regering de prijzen eenmaal had verhoogd, waren de graanbezitters overtuigd, dat zij ze nog verder zou verhogen. Het graan — „de valuta aller valuta's” — begon men achter te houden. De sabotage van de graaninzameling nam steeds nieuwe vormen aan: het graan werd verborgen, bedorven, de bewerking van de landerijen voor de toekomstige oogst werd gesaboteerd. De gevolmachtigde van de regering, die in het goevernement Orel werkzaam was, berichtte, dat er op met onkruid bedekte velden gezaaid werd, dat men slordig ploegde, geen mest op het land bracht. Uit het goevernement Mohilow schreef men aan het ministerie voor de voedselvoorziening, dat de cijfers over de graanvoorraden opgegeven door de landheren klaarblijkelijk vals waren; een van hen werd betrapt op het verbergen van 10000 poed graan. Het graan werd verborgen om te spekuleren, het werd vernietigd, om het niet aan de werkers in de stad te geven.

ET naderde een honger-winter. De normen van toedeling werden overal verminderd. Er hadden van de Dnjepr tot de Amoer levens- middelen-onlusten plaats.

In de zitting van de Raad van de republiek van 16 Oktober praalde de minister van de levensmiddelenvoorziening Prokopowitsj, toen 346

hij de balans opmaakte van zijn werkzaamheid van anderhalve maand, dat de verdubbeling van de prijzen tot een verbetering van de inzameling had geleid. In werkelijkheid was dit niet het geval. „De verdubbeling van de vaste prijzen heeft de aanvoer niet doen toenemen”⁵³⁰), berichtte men uit Astrakan. „De aanvoer van produkten voor het verbruik is tot op twee derde verminderd”⁵³¹), informeerde Koersk. Met de verdubbeling van de vaste prijzen is het vervoer van graan verminderd⁵³²), telegrafeerde Toela. Zo zagen in werkelijkheid de „suksessen” van Prokopowitsj er uit. Het algemene verslag van de inzameling bevestigde deze berichten en weerlegde de leugenachtige konklusies van Prokopowitsj. Het Septemberplan van de graan- inzameling mislukte, want het werd slechts voor 31.3 % vervuld, hoewel er 46,73 miljoen poed was ingezameld tegen 19,16 miljoen in Augustus. Maar dit was de gewone seizoen-verhoging van de inzameling. Bovendien haastten zich de landheren, die de vernietiging van hun landgoederen vreesden, het graan van de hand te doen. In Oktober werd het plan slechts voor 19 % vervuld; er werd in het geheel 27,38 miljoen poed graan ingezameld tegen 48,95 miljoen in Oktober 1916. De cijfers weerlegden, Prokopowitsj op overtuigende wijze.

De moeilijkheden bij de inzameling namen toe. Zelfs het ministerie voor de voedselvoorziening was gedwongen om de gevolgtrekking te maken, dat

„Het systeem van de gedwongen onteigening van het graan... het meest werkzame middel blijft om het graan- monopolie te verwezenlijken”⁵³³).

Steeds vaker werden er militaire kommando's gezonden om het graan in te zamelen. De verslechtering van het levensmiddelenfront was zo merkbaar, dat zelfs de niet-revolutionaire organisaties in de verschillende plaatsen de terugkeer naar de oude toestand eisten. De maatschappelijke organisaties van het goevernement Jenesei verzochten om de beschikking inzake de verdubbeling van de prijzen in te trekken, aangezien daaraan in hun goevernement geen behoefte bestond. Uit Omsk werd bericht: „Het levensmiddelenbestuur protesteert tegen de onverwachte, ondoelmatige verhoging van de vaste prijzen”⁵³⁴). Het Chersonse goevernementslevensmiddelen- komitee wees er op, dat dit een onverstandige maatregel was, die zich zelf in geen enkel opzicht rechtvaardigde”⁵³⁵).

Er waren organisaties die niet enkel tegen het besluit van de regering protesteerden, maar die dit ook saboteerden. Het Astrakanse „Komitee tot redding van de revolutie” besloot: „Het graan tegen de oude prijzen te verkopen”⁵³⁶). De maatschappelijke organisaties van 13 van de 25 goevernementen waren in deze of gene vorm tegen de verhoging van de prijzen.

De machthebbers werden door onrust aangegrepen. Op 10 Oktober

stelde in de gesloten zitting van de kommissie voor de Verdediging bij de Voorlopige regering, in verband met de toename van de honger in het leger, generaal Doechonin zelf de kwestie „der noodzakelijkheid om de getalsterkte van het leger te verminderen”⁵³⁷). De regering greep naar maatregelen, die het aanbreken van de ineenstorting moesten versnellen. Einde September verzond de minister voor de levensmiddelenvoorziening een circulaire over de requisitie van het graan. Hij dreigde zijn toevlucht te nemen tot de militaire macht tegen hen, die de levensmiddelenpolitiek van de regering deden mislukken. Maar deze bedreiging was alleen gericht aan het adres van de werkende boeren. Met betrekking tot de landheren en de koelakken, die het graan verborgen en vernietigden, die met graan spekulcerden, werden, behalve overreding, generlei daadwerkelijke maatregelen genomen. De landheren poogde men te overtuigen, maar de boeren dwong men om graan af te leveren.

De organisaties, die de regering in de strijd tegen de honger behulpzaam hadden kunnen zijn, werden volkomen van deelname aan het werk op het gebied van de levensmiddelenvoorziening uitgesloten. Prokopowitsj had reeds begin September de zitting van het algemene staatskomitee voor de levensmiddelenvoorziening voor gesloten verklaard, waarbij hij in het geheel geen rekening hield met de wens van zijn leden en verklaarde, dat de zitting slechts geopend zou worden nadat hij persoonlijk een reis door Rusland zou hebben gemaakt. In de „Nowaja Zjizjn” van 5 Oktober werd een interessante brief gepubliceerd van de delegatie van het Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden, waarin het volgende werd verklaard:

„De delegatie ziet in de politiek van het ministerie voor de voedselvoorziening, naast het rechtstreeks schenden van de wet, het systematisch uitsluiten van het Algemene Staatskomitee voor de voedselvoorziening, dat de uitdrukking is van de meningen van de revolutionaire democratie en van de maatschappelijke groepen, van de invloed op de toestand bij de levensmiddelenverzorging. In deze politiek ziet de delegatie van het Centrale Uitvoerende Komitee een terugkeer tot de slechtste tijden van het oude regime en het buiten beschouwing laten van de maatschappelijke krachten en de maatschappelijke zelfwerkzaamheid”⁵³⁸).

Zelfs de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen werden „oproerig”. De regering besloot alle komitees van de maatschappelijke organisaties te likwideren en in plaats daarvan bureaucratische gevolmachtigden aan te stellen. Dat was het laatste middel van Prokopowitsj in de „strijd” tegen de honger. Het illustreerde de aanval van de regering op de arbeidersklasse aan de vooravond van de Oktober

revolutie. De regering wilde het graan inzamelen met behulp van de reaktionairen.

In de zitting van de Raad der republiek verklaarde Prokopowitsj op 16 Oktober:

„Wij moeten ophouden mensen te zijn, die overreden, wij moeten ophouden „opper-overreders” te zijn. Wij hebben de vorming van organen van de staatsmacht ter plaatse nodig”⁵³⁹). Ter vorming van deze sterke plaatselijke macht deed het ministerie het oude stelsel van gevolmachtigden en bijzondere gevolmachtigden opnieuw ontstaan. Zij vervingen alle democratische organisaties. De gevolmachtigden werden gekozen uit personen, die reeds macht bezaten. Zo werd bijvoorbeeld de hetman van het Orenburgse kozakken-leger — de bekende kontra-revolutionair Doetow, voorzitter van de Raad van de Bond van kozakken-troepen en actief deelnemer aan de samenzwering van Kornilow, aangezocht om bijzonder gevolmachtigde voor het Orenburgse gebied te worden. Het systeem van bijzondere gevolmachtigden van het slag van de kozakken-hetman Doetow was geen kwade voorbereiding van de krachten der kontra-revolutie ter plaatse, die daardoor een van de belangrijkste wapenen in de strijd tegen de revolutie — de levensmiddelen — in handen kreeg. Bij het werk op het gebied van de levensmiddelenverzorging werd bijna uitsluitend het partikuliere handelsapparaat betrokken als een waardig medestrijder van de nieuwe gevolmachtigden. De gevolmachtigden speelden het op schitterende wijze klaar met de hun opgedragen taak. Op het Ilde kongres van de gevolmachtigden voor de levensmiddelenvoorziening van het gouvernement Orenburg en het gebied Toergaïsk werd door een van de meest vooraanstaanden onder hen — omtrent Doetow — een uitvoerige karakteristiek gegeven:

„In het bijzonder, — deelde de hoofd-gevolmachtigde in zijn verslag over het kongres mede — in verband met de benoeming tot hoofd-gevolmachtigde voor het Orenburgse gouvernement en het gebied Toergaïsk van den kozakken-hetman Doetow, een persoon, die wegens zijn politiek optreden geen populariteit geniet onder de werkende bevolking van het gewest, die eveneens absoluut onbekend is met de levensmiddelenvoorziening en die de beginselen van het graanmonopolie niet deelt en in aanmerking nemende, dat een gehele reeks van zijn beschikkingen als bijzondere gevolmachtigde op het gebied der levensmiddelen voorziening, desorganisatie (verwarring) in het zich geleidelijk vormende apparaat hebben gebracht (de toenemende vrije aankopen, de invoering van prijzen franco-opslagplaats, het volkomen ignoreren van de algemeen erkende plaatselijke levensmiddelen-organisaties, het doorvoeren van een specifieke kozakken-politiek enz.), legt het kongres er

vooral de nadruk op, dat de gehele politiek van Doetow doorgevoerd wordt met behulp van speciaal uitgenodigde personen uit de kringen van vroegere gevluchtelingen, graanhandelaars en alle mogelijke overheidsbestuurders, die de revolutie vanaf de eerste dagen had afgezet, en dat deze politiek de gehele organisatie van de levensmiddelen-voorziening in de overheden volstrekt diskrediteert. Het kongres acht zijn werkzaamheid onvoorwaardelijk schadelijk voor de zaak der levensmiddelenverzorging”⁵⁴⁰).

De gevluchtelingen hadden slechts één ding vergeten: Doetow was er zich uitstekend van bewust, hoe men in de nieuwe etappe op het gebied van de levensmiddelenvoorziening moest werken om de belangen van de bourgeoisie en de landheren te dienen. Het herstel van het levensmiddelen-apparaat van vóór de revolutie, het toestaan van vrije aankopen, d.w.z. het doorbreken van elk monopolie, het volledige negeren van de maatschappelijke levensmiddelenorganisaties — dat alles was juist de meest juiste doorvoering van de laatste beschikkingen van de regering. De gevluchtelingen behoeften hetman Doetow de kunst der kontra-revolutie niet te leren. Doetow bleek een „voorbeeldig” gevluchtelingen te zijn, want zijn werk leverde een voorbeeld van de strijd aan het levensmiddelen front tegen de komende revolutie. Met hem waren ook de overige gevluchtelingen te vergelijken. Zo „streed” de regering tegen den honger. Deze strijd was in werkelijkheid de actieve bevordering van de meest snelle ontwikkeling van de honger ter vergemakkelijking van het bijeenbrengen van kontra-revolutionaire krachten, voor een groter succes in de strijd tegen de proletarische revolutie, die reeds op de drempel stond.

Het land schreed onweerstaanbaar naar de catastrofe. De bourgeoisie gaf van alles de revolutie de schuld. Lenin schreef:

„De kadetten gevoelen leedvermaak: de revolutie zou schipbreuk hebben geleden, de revolutie heeft het *noch* met de oorlog, *noch* met het verval klaargespeeld. Dat is niet juist. Schipbreuk geleden hebben de *kadetten* en de *sociaal-revolutie-nairen* met de *niensjew'ifti*, want dit blok (verbond) heeft Rusland een half jaar geregeerd, het heeft in een halfjaar tijds het verval vergroot, de militaire situatie verward en moeilijker gemaakt. Hoe vollediger de ineenstorting van het *verbond* van de bourgeoisie met de *sociaal-revolutionairen* en de *mensjeviki*, des te sneller zal het volk *leren*. Des te gemakkelijker zal het de *ware* uitweg vinden: het verbond van de armste boeren, d.w.z. van de meerderheid van de boeren, met het proletariaat”⁵⁴¹).

ELFDE HOOFDSTUK.

HET EKONOMISCHE PROGRAM VAN DE BOLSJEWISTISCHE PARTIJ AAN DE VOORAVOND VAN DE PROLETARISCHE REVOLUTIE.

I.

DE LEUZEN DER BOLSJEWIKI.

Het economische program van de bolsjewistische partij stond scherp tegenover de programs van alle andere partijen. Deze verdedigden het bestaan van het kapitalisme. De bolsjewistische partij ontmaskerde het fundamentele standpunt van elk hunner: het in stand houden van de uitbuiting der werkers.

De programs van de burgerlijke partijen hielpen de kapitalisten uit de krisis te komen, door in kleine dingen koncessies te doen, doch het geheel — het kapitalisme — te verdedigen. Het bolsjewistische program streefde naar de uitweg uit het slop door middel van een reeks ernstige maatregelen, die tot de ondermijning en daarna tot de likwidatie van het gehele systeem van het kapitalisme zouden voeren.

De kadetten, de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen waren niet in staat om een uitweg te vinden uit de toestand, die was

ontstaan. Integendeel, hun politiek vergrootte en verdiepte de economische chaos in het land. Lenin legde er toenmaals de nadruk op, dat het feit, dat men de macht in handen van de vertegenwoordigers der bourgeoisie liet

„betekent de deuren wagenwijd openen enerzijds voor de honger en de niet te vermijden economische katastrofe, die de kapitalisten met sukses versnellen en verscherpen en anderzijds voor de militaire katastrofe...”⁵⁴²).

Het enige middel- in de strijd tegen de naderende ineenstorting was de proletarische revolutie.

Het economische program der bolsjewiki gaf uitdrukking aan de belangen en het streven van de arbeidersklasse en van de werkende massa's der boeren. De bolsjewiki riepen de proletariërs en de werkende boeren op om onmiddellijk de grond van de landheren in beslag te nemen, de getrustificeerde industrie, de banken en de gehele grond te nationaliseren en de arbeiderskontrôle op de produktie en de verdeling enz. in te stellen.

Elk punt van het bolsjewistische economische program — hetzij de nationalisatie van de grond, hetzij de arbeiderskontrôle of de nationalisatie van de banken en de syndikaten, was een *strijdleuze*, waaromheen de bolsjewiki de massa's aaneensmeedden en dat politieke leger vormden, zonder hetwelk de verovering van de macht door de arbeidersklasse én de arme boeren niet mogelijk was. Elke eis van het bolsjewistische program raakte vraagstukken van de dag, elke paragraaf was begrijpelijk, elke leuze drong door in de diepste lagen van de arbeiders en de werkende boeren. De treffende konkrete leuzen en de zelfopofferende strijd van de partij der bolsjewiki toonden aan, dat de proletarische macht niet zou kruipen voor die kapitalisten, voor geen enkele maatregel met betrekking tot de bourgeoisie zou terugschikken, elke tegenstand van de kapitalisten en de landheren zou breken en reeds terstond het leven van de werkende massa's zou verbeteren.

Maar elke leuze, ieder praktisch voorstel was slechts een deel van het algemene program, van het afgeronde en harmonische schema, welks gehele grondslag, welks gehele wezen neerkwam op het instellen van de *diktatuur van het proletariaat*.

De verwezenlijking der program-eisen van de partij kon slechts plaats hebben op de grondslag van de diktatuur van het proletariaat, op de grondslag der vernietiging van de macht der kapitalisten en der landheren, op de grondslag van de instelling van de Sowjet-macht.

En als elke arbeider, elke werkloze, elke keukenmeid en elke arme boer met eigen ogen de proletarische macht in de strijd tegen de kapitalisten zal zien, zal zien dat de grond in handen van de werkende massa overgaat en de fabrieken en bedrijven onder de kontrôle van de arbeiders komen,

„dan — zeide Lenin, — zal generlei kracht van de kapitalisten, generlei kracht van het honderden milliarden stelende financiële wereldkapitaal de volksrevolutie overwinnen, integendeel *zij* zal de gehele wereld overwinnen, want in alle landen rijpt de socialistische omwenteling”⁵⁴³).

Het uitgangspunt van het economische program van de bolsjewistische partij aan de vooravond van de Oktober-revolutie was Lenin's fundamentele stelling van de mogelijkheid der overwinning van het socialisme in één afzonderlijk genomen land. De economische ontwikkeling van Rusland tot het jaar 1917 had alle mogelijkheden geschapen om voorwaarts te schrijden naar het socialisme. De politieke veroveringen van de arbeidersklasse in de periode tussen de Februari- en de Oktober-revolutie hadden de noodzakelijke voorwaarden geschapen om deze mogelijkheden tot werkelijkheid te maken. Lenin zeide in zijn historisch artikel „De dreigende kata- strophe en hoe men haar moet bestrijden”:

„In het Rusland van de XXste eeuw *kan men*, nadat men langs revolutionaire weg de republiek en het demokratisme heeft veroverd, *niet* voorwaarts schrijden, zonder naar het socialisme te *gaan*, zonder *stappen* naar het socialisme te doen...”⁵⁴⁴).

Juist deze stelling lag ten grondslag aan het economische program, dat door het Vide Partijkongres was uitgewerkt.

In zijn besluiten had het Vide Kongres van de bolsjewiki er duidelijk op gewezen, dat de verbetering van de economische toestand alleen als resultaat van de revolutionaire omwenteling, van de likwi- datie van de diktatuur van de bourgeoisie en van de overgang van de macht in handen van het proletariaat, in handen van de bolsjewistische Sowjets kon beginnen.

Wat waren nu deze revolutionaire maatregelen, wier aanwending, onder de voorwaarden van de diktatuur van het proletariaat, het land uit de katastrofe zou leiden?

Het Kongres had er in de eerste plaats op gewezen, dat

„inmenging noodzakelijk was op het gebied van de produktie met als doel de planmatige regeling van de produktie en de verdeling, en dat eveneens de nationalisatie en de centralisatie van het bankwezen, de nationalisatie van een reeks gesyndi- keerde ondernemingen (bijvoorbeeld van de petroleum-, de steenkool-, de suiker-, de ijzer- en staalondernemingen en eveneens van het transport) noodzakelijk waren”⁵⁴⁵).

De nationalisatie van de grootste ondernemingen en de nationalisatie van de grond zouden de grondslag scheppen, waarop de organen van de proletarische diktatuur een planmatige economie zouden kunnen beginnen. Hierdoor zou namelijk de bodem onder de voeten van de kapitalisten en de landheren worden weggeslagen.

Daarna had het Kongres erop gewezen, dat het noodzakelijk was „het organiseren van een juiste ruil tussen de stad en het platteland, steunende op de koöperaties en op de levensmiddelen- komitees met als doel de verzorging van de steden met de noodzakelijke produkten van de landbouw en het platteland met de noodzakelijke fabrikaten, met landbouwwerktuigen, machines enz.”^{54G}).

Bijzondere aandacht wijdde het Vide Kongres van de partij aan het vraagstuk van de arbeiderskontrôle en stelde zowel de vormen van de organisatie als de middelen ter doorvoering daarvan vast.

Daarna werden in de resolutie de maatregelen aangegeven voor de strijd tegen de financiële ineensporing, de maatregelen voor een juiste verdeling van de arbeidskrachten (de overgang van arbeiders uit de takken der industrie en de ondernemingen, die voor de oorlog werkten, naar de takken en ondernemingen, die voor de behoeften van het land werkten).

II.

DE NATIONALISATIE VAN DE GROND.

De boeren van het oude Rusland bevonden zich in de klauwen der uitbuiting door de landheren en kapitalisten. Zij betaalden geweldige belastingen, gingen aan systematische hongersnoden te gronde. De macht van de landheren hield de boeren met ijzeren hand in duisternis en onwetendheid. Bijna een half-miljoen boerengezinnen verhuisden jaarlijks van de ene plaats in Rusland naar de andere, hoofdzakelijk naar Siberië, ten gevolge van het feit, dat zij geen grond hadden. Volgens de officiële statistieken bedroeg het percentage der boeren, die geen werk-vee bezaten, 30—35. Ongeveer 4 % der boeren hadden in het geheel geen grond om te bewerken. Op één landheer kwam gemiddeld evenveel grond als op 300 boerenhofsteden. De boeren streefden naar grond, maar hun stonden de landheren, de kapitalisten en de koelakken in de weg. De boeren waren genoodzaakt grond te pachten op voorwaarden van schuldslavernij. Na de Februari-revolutie hadden de mensjewiki, de sociaal-revolutionairen en de Voorlopige regering de boeren om de tuin geleid met de belofte, dat de Konstituante hun de grond zou geven. Elke poging van de boeren om de grond in beslag te nemen werd door de Voorlopige regering vastberaden onderdrukt. En slechts de partij der bolsjewiki had de leuze opgesteld van de onmiddellijke overgang van de grond aan de boeren, zonder enigerlei afkoopsommen.

„Zoals bekend is — zeide Lenin in zijn referaat op de

April-konferentie, — zijn de kleinburgerlijke partijen der vaderslandsverdedigers er voor, met de grondkwestie te wachten tot aan de Konstituante. Wij spreken ons uit voor de onmiddellijke overgang van de grond aan de boeren, op zo georganiseerd mogelijke wijze. Wij zijn absoluut tegen anarchistische inbeslagname. Gij stelt de boeren voor om het met de landheren eens te worden. Wij zeggen, dat men de grond thans onmiddellijk moet nemen en voor de strijd tegen het broodgebrek moet bezaaien, teneinde het land voor de ineenstorting te behoeden, die met kolossale snelheid nadert”⁵⁴⁷).

De confiscatie van de grond der landheren en de nationalisatie van de gehele grond betekende een slag tegen de partikuliere eigendom van de grond, als de grondslag van de macht der landheren. De nationalisatie van de grond betekende niet alleen het tot het einde doorvoeren van de burgerlijke revolutie, waartoe de Russische bourgeoisie niet in staat was, zoals zij ook niet bij machte was om de oorlog voort te zetten, niet in staat hem te beëindigen. Zij betekende — op de grondslag van de diktatuur van het proletariaat — ook reeds een konkrete en ernstige stap naar het socialisme. De nationalisatie van de grond had haar scherpte niet alleen gericht tegen de adellijke landheren, maar ook tegen de „smerige” Stolypinse landheren-koelakken. Daar de nationalisatie van de grond een slag was tegen een van de voornaamste vormen van de partikuliere eigendom was zij tevens een krachtige slag tegen de partikuliere eigendom in het algemeen.

Het lag volkomen voor de hand, dat de leuze van de nationalisatie van de grond een woedende haat verwekte van de kant der Voorlopige regering, van de kant der mensjewiki en van de kant der sociaal- revolutionaire koelakken-partij. Maar juist deze leuze beantwoordde aan de meest dringende behoeften, aan de vurigste verlangens van de boeren.

In het gehele land kookte reeds de boerenopstand onder de leuze van de likwidatie van het landheerlijke grondbezit. De landheren, die de rode vuurgloed van de brandende landhuizen nog niet hadden vergeten, herinnerden zich in ontzetting de oude strijdkreet van de boeren: „Snijdt ons stukken land af, of anders zullen wij U in stukken snijden”.

Hier volgen enige droge officiële verslagen over de agrarische boerenbeweging aan de vooravond van de Oktober-revolutie:

„Tambow, 14 September. Uit Moskou is ter onderdrukking van de onlusten een expeditie-afdeling tezamen met vertegenwoordigers van de Moskouse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden aangekomen. Naar aanleiding van de laatst ontvangen mededelingen over het uitbreken van ongeregelheden op een nieuwe plaats, 40 werst van Kozlow, is daarheen onmid-

dellijk een deel van de expeditie-afdeling gezonden. Het dorp Jaroslawka staat in brand”⁵⁴⁸).

„Saratow, 25 September. Met het oog op de agrarische ongeregelheden zijn er naar het distrikt Serdobsk troepen gezonden. De goevernementskommissaris doet in een oproep een beroep op de gevoelens van burgerschap en wijst er op, dat het noodzakelijk is militair geweld aan te wenden”⁵⁴⁹).

„Zjitomir, 29 September. De goevernementskommissaris heeft een reeks mededelingen ontvangen over ongeregelheden, die in het goevernement zijn begonnen. Bos en veldgewassen worden vernietigd. Er zijn troepen gezonden om de rust te herstellen”⁵⁵⁰).

„Saratow, 29 September. In het distrikt Serdobsk worden partikuliere landerijen vernield en in brand gestoken; de grote landgoederen van Dekonskaja, Saboerow, Sjirinkina, Ncnaro-komow en de nederzetting Pawlowski zijn vernield”⁵⁵¹).

„Woronezj, 7 Oktober. In het distrikt Zadonsk hebben de boeren op het gebied van het dorp Zjiwotinnoje de landgoederen van Tsjerkow en van andere landheren gedeeltelijk vernield. Er zijn meer dan 60000 poed koren en andere graansoorten verbrand”⁵⁵²).

„Penza, 13 Oktober. In het distrikt NarowtsjMsk zijn 8 landgoederen verwoest. Ter likwidatie van de ongeregelheden is er kavallerie heen gezonden. In het distrikt Krasnosloboda is het landgoed van Lebedewa en in het distrikt Insarsk het landgoed van Andronow geplunderd”⁵⁵³).

„Nizjni Nowgorod, 13 Oktober. Uit de distrikten Loekoja-nowsk, Ardatowsk en Sergatsjk wordt medegedeeld, dat men op grote schaal begonnen is de bossen om te hakken, de alleenstaande hoeven in brand te steken, hetgeen op sommige plaatsen begeleid wordt door geweldpleging op de bezitters. Van zeer ernstige aard is de beweging in het distrikt Loekojanowsk, waar 4 alleenstaande hoeven verbrand zijn. Er is een troepenafdeling heen gezonden”⁵⁵⁴).

De brandende landhuizen van de landheren en van de partikuliere grondbezitters-koelakken waren niet alleen een duidelijke illustratie van het verwezenlijken van de bolsjewistische leuze: zij belichtten de proletarische weg naar de overwinning in bondgenootschap met de half-proletariërs van het platteland. Juist de leuze van de konfiskatie van de grond der landheren en van de nationalisatie van de gehele grond dreef de boeren tot de strijd tegen den landheer en den koelak in de verschillende delen van het land. Deze leuze schonk de bolsjewiki reeds in September 1917 met betrekking tot het vraagstuk van de grond de meerderheid in de Sowjets.

De boerenmassa's verwoestten de grondslag van de landheerlijke 356

orde, maar de Voorlopige regering bezwoer hen in haar deklaratie van 25 September 1917 de landverhogingen te regelen, „zonder overtreding van de bestaande vorm van het grondbezit”⁵⁵⁵). De nationalisatie van de grond likwiederde de grondslag van de landheerlijke orde, maar het blok van de kadetten met de sociaal- revolutionairen en de mensjewiki poogde de ineenstortende peiler van deze orde te schragen.

De konfiskatie en de verdere nationalisatie van de grond maakten voorgoed een einde aan de landhonger, die den boer onder het juk van den landheer had gejaagd, maakte een einde aan het bestaan van boeren met weinig grond, die volgens de woorden van Tolstoi „nergens een kip konden loslaten”. Dit alleen had reeds een geweldige revolutionaire betekenis .

Maar de bolsjewistische partij had een veel verder strekkend doel. De konsekwent doorgevoerde nationalisatie van de grond moest onder de voorwaarden van de diktatuur van het proletariaat de volledige grondslag scheppen voor de rekonstruktie van de landbouw volgens nieuwe, socialistische beginselen. Door de partikuliere eigendom van de grond te likwideren vernietigde de nationalisatie ook de eeuwenoude eigendoms-vooroordelen, die met ontzettende kracht de boeren aan de grond ketenden. De weg werd gezuiverd voor nieuwe vormen van bedrijf inplaats van de oude, voorvaderlijke horigheids- vormen, die den kleinen boer op een armzalig stukje grond in eeuwige schuldsavernij hielden. Stalin maakte in zijn referaat op de konfe- rentie van de landbouwkundigen-Marxisten in het jaar 1929 op de volgende wijze de balans op van de nationalisatie van de grond, die door de Sowjet-macht werd verwezenlijkt:

„...Juist omdat er bij ons geen partikuliere eigendom van de grond bestaat, is er bij ons ook niet die slaafse gehechtheid van den boer aan de grond, die in het Westen bestaat. En deze omstandigheid moest de overgang van het kleine boerenbedrijf in het spoor van de kolchozen wel vergemakkelijken.

Ziehier waar één van de oorzaken ligt van het feit, dat het de (roöZ- bedrijven op het platteland, de kolchozen op het platteland, zo gemakkelijk gelukt om bij ons, onder de verhoudingen van de nationalisatie van de grond, hun *superioriteit* boven het *kleine* boerenbedrijf te demonstreren.

Ziehier waar de grote revolutionaire betekenis van de agrarische Sowjet-wetten ligt, die de absolute rente hebben vernietigd, de partikuliere eigendom van de grond hebben afgeschaft en nationalisatie van de grond hebben verwezenlijkt”⁵⁵⁶).

III.

DE ARBEIDERSKONTRÓLE OP DE PRODUKTIE.

De arbeiderskontróle — deze belangrijkste program-eis van de bolsjewistische partij aan de vooravond van de Oktober-revolutie — had een bijzondere betekenis onder de verhoudingen van het volledige bankroet van de kapitalistische economie, toen de ondernemers een politiek van sabotage, van uitsluitingen en van verwoesting der produktie doorvoerden. Evenals ook de andere leuzen van het economische program was ook de „arbeiderskontróle” een leuze van de strijd om de macht. De bolsjewiki hebben deze leuze nimmer buiten haar grondslag: de diktatuur van het proletariaat beschouwd.

Lenin legde er in zijn historisch werk „Zullen de bolsjewiki de staatsmacht behouden?” de nadruk op, dat wij, als wij over de arbeiderskontróle spreken, „deze leuze steeds *naast* die van de diktatuur van het proletariaat, steeds onmiddellijk in verband met deze”⁵⁵⁷) stellen.

De mensjewiki en de sociaal-revolutionairen gingen woedend te keer tegen de arbeiderskontróle. In hun kranten wezen zij er op, dat de arbeiderskontróle slechts tot anarchie zou leiden, dat de arbeiders het met de taak der kontróle van het economische leven niet zouden klaarspelen. Zij beweerden overal, dat als er dan van kontróle sprake zou zijn, men over staatskontróle moest spreken, maar aangezien voor de Oktober-revolutie de staatsmacht zich in handen van de bourgeoisie bevond, betekende dit in het wezen van de zaak haar de kontróle in handen geven. Ook met betrekking tot dit vraagstuk traden de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen tegen de arbeidersklasse, ter verdediging van de kapitalisten op.

Begin Juli had in Moskou een bijeenkomst van ondernemers plaats. Op deze bijeenkomst werd het besluit genomen om met alle middelen socialistische maatregelen te voorkomen en in het bijzonder om tegen de inmenging van de arbeiders in het beheer van de produktie te strijden.

De tweede bijeenkomst der ondernemers bevestigde dit besluit. De Voorlopige regering en haar organen en eveneens de ondernemersorganisaties en de kapitalisten in de verschillende plaatsen streden vastberaden tegen de arbeiderskontróle. Maar ook deze leuze van de bolsjewiki vond warme ondersteuning van de kant der arbeidersmassa's. De arbeiderskontróle zou door de arbeiders en de beambten der bedrijven zelf moeten worden verwezenlijkt door middel van hun vertegenwoordigers, gekozen in de algemene vergaderingen. Zonder toestemming van de arbeiderskontróle was het stilleggen van de bedrijven of de inkrimping van de produktie verboden. De arbeiderskontróle onderzocht alle dokumenten en boeken van het bedrijf,

legde de spekulatie-machinaties van de eigenaars bloot, controleerde de voorraden grondstoffen, produkten en andere materialen. Zij vormde gewapende strijdafdelingen ter bescherming van de bedrijven tegen de sabotage-handelingen der kapitalisten, die hun eigen goed wilden vernietigen, alleen om het niet aan den nieuwen eigenaar — aan de arbeidersklasse — af te geven.

„De arbeiderskontrôle — werd in de resolutie van het Vide Kongres van de bolsjewistische partij gezegd — moet worden ontwikkeld door middel van geleidelijk te verwezenlijken maatregelen ter volledige regeling van de produktie.

Ter verwezenlijking van de kontrôle is het noodzakelijk als voorbereidende maatregelen het volgende door te voeren: het afschaffen van het handelsgeheim; de boeken der kooplieden, der industriëlen en der banken moeten voor de kontrôle openstaan. Het achterhouden van dokumenten moet als strafrechtelijk vervolgbaar worden verklaard. De voorraden moeten periodiek worden opgenomen en de aanwezige voorraden met de aanwijzing der ondernemingen, die deze voorraden bezitten, moeten periodiek ter algemene kennisname worden gepubliceerd”⁵⁵⁸). De arbeiderskontrôle bracht een slag toe aan de kapitalistische methode van bedrijf sfsvoering. Er was verder geen plaats meer voor hand elsgheimen, onder de dekmantel waarvan roofzuchtige daden werden gepleegd.

„Met het doel de strijd tegen de heimelijke en openlijke uitsluitingen te voeren moeten er wetten worden uitgevaardigd, die het sluiten der fabrieken of de inkrimping van de produktie zonder de toestemming van de Sowjet van arbeidersafgevaardigden, de vakbonden en de centrale fabrieks- en bedrijf sskomitees verbieden”⁵⁵⁹), zeide het Kongres in haar resolutie. De organen van de arbeiderskontrôle konden na de overwinning van het proletariaat tot organen van het beheer der ondernemingen worden ontwikkeld. De breed opgezette arbeiderskontrôle *bereidde* de arbeiders *voor* op het besturen van de volkshuishouding, bracht uit de diepte van de arbeidersmassa's duizenden uitstekende organisators en leiders naar voren.

IV.

DE NATIONALISATIE VAN DE BANKEN EN VAN DE GETRUSTIFICEERDE INDUSTRIE.

Het zesde Kongres van de bolsjewistische partij had erop gewezen, dat het voor de planmatige regeling van de produktie en de verdeling noodzakelijk was, het bankwezen en een reeks van in syndikaten

verenigde ondernemingen te nationaliseren en te centraliseren. De industriële waren niet alleen tegen de nationalisatie van de industrie, maar ook tegen de gedwongen vereniging van de industrie in syndikaten, d.w.z. tegen hun gedwongen vereniging in grote organisaties. De Voorlopige regering had zich op schuchtere wijze hiervoor uitgesproken, maar waagde het niet hierop aan te dringen en trok haar voorstel onder de druk van de fabrikanten en bedrijfseigenaars snel in.

Alleen de staat van de proletarische diktatuur kon de nationalisatie doorvoeren. De nationalisatie van de banken en de ondernemingen ondermijnde de grondslagen van de heerschappij van het kapitaal. Tevens werd door de o vergang van de bank-, de groot-industriële en de transportondernemingen in handen van de diktatuur van het proletariaat die basis geschapen, op wier grondslag het mogelijk was tot de planmatige socialistische economie over te gaan.

Lenin hechtte bijzondere betekenis aan de nationalisatie van de banken. Deze laatste waren de centra van het kapitalistische economische leven. De slag tegen de banken bracht aan het gehele systeem van het kapitalisme een dodelijke wonde toe. In zijn artikel „De dreigende catastrofe en hoe men haar moet bestrijden”, zet Lenin aan de werkers uitvoerig heel het voordeel der verwezenlijking van dit punt van het bolsjewistische programma uiteen.

„De voordelen van de nationalisatie der banken voor het gehele volk en *niet* in het bijzonder voor de arbeiders (want de arbeiders plegen met de banken weinig te maken te hebben), maar voor de massa van de boeren en van de kleine industriële zouden enorm zijn. Er zou een geweldige arbeidsbesparing worden verkregen en als men aanneemt, dat de staat het bankpersoneel in dezelfde omvang als voorheen zou handhaven, dan zou dit in hoge mate een grote stap voorwaarts betekenen in de richting van de universalisatie (het algemeen maken) van het gebruik der banken, van de vermeerdering van het aantal hunner filialen, van de toegankelijkheid van hun operaties enz. enz. De toegankelijkheid en de gemakkelijkerheid van het krediet zouden juist voor de *kleine* eigenaars, voor de boeren buitengewoon toenemen. De staat zou dan voor het eerst de mogelijkheid krijgen om vooreerst al de voornaamste geldoperaties te *overzien*, zonder hun verheimelijking, daarna om *ze te kontrö- leren*, verder het economische leven te *regelen* en tenslotte om miljoenen en miljarden te *ontvangen* van de grote staatsoperaties, zonder voor de „diensten” dolzinnige „provisies” aan de heren kapitalisten te betalen”⁵⁶⁰).

De nationalisatie van de banken zou ook de nationalisatie van het verzekeringswezen vergemakkelijken. De centralisatie van het verzekeringswezen zou nieuwe, geweldige resultaten opleveren in de 360

zin van de verbetering van de toestand der werkers. Dit zou de verzekeringspremie verlagen en een massa voordelen en verlichtingen aan alle verzekerden geven.

De sociaal-revolutionairen en de mensjewiki wierpen naar aanleiding van de nationalisatie van de banken en de andere ondernemingen eveneens een massa tegenwerpingen op, zij waren van mening, dat het proletariaat het niet zou klaarspelen met het besturen van het economische leven van het land. Maar de nationalisatie van de banken en van de grootste ondernemingen was een volkomen mogelijk geworden stap naar het socialisme en werd spoedig na de Oktober-revolutie door de diktatuur van het proletariaat verwezenlijkt.

De uiterst levenskrachtige, alle dagelijkse materiële belangen van iederen arbeider, van iederen werker in de stad en van iederen armen boer op het platteland rakende, eenvoudige en klare bolsjewistische leuzen drongen gemakkelijk overal in de massa's door. In de strijd voor de verwezenlijking van deze leuzen konden de mooipraters uit het kamp van de mensjewiki en sociaal-revolutionairen, die geen vinger uit staken om de toestand van de massa's te verlichten, definitief worden ontmaskerd.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

DE GROEI VAN DE REVOLUTIONAIRE KRISIS.

I.

DE NIEUWE GOLF VAN EKONOMISCHE EN REVOLUTIONAIRE STAKINGEN.

De revolutionaire opleving, voorspeld door Stalin op het Vide Kongres van de bolsjewistische partij en voorbereid door het vastberaden, hardnekkige werk van de bolsjewiki, werd na de likwidatie van de Kornilowse samenzwering tot werkelijkheid. Aan het voorbeeld van de Kornilowiade hadden zich de volksmassa's, om zo te zeggen „aan levenden lijve” er van overtuigd, dat de bourgeoisie en de landheren tot alle misdaden overgingen, om maar de macht over het werkende volk weer opnieuw in hun handen te nemen en te handhaven en dat de sociaal-revolutionairen en mensjewiki tot elke vorm van verraad overgingen, om maar de coalitie, de samenwerking met de bourgeoisie te handhaven.

De burgeroorlog, door de kapitalisten in de dagen van het Kornilowoproer begonnen, verwekte levendige weerklank onder de brede volksmassa's. In de eerste plaats kwam de arbeidersklasse in beweging.

Als antwoord op het offensief van de bourgeoisie verhief zich een machtige stakingsgolf, die van dag tot dag aanzwol, steeds nieuwe 362

massa's der werkers aantrok en die tot de meest ver afgelegen plaatsen vloeide, die zelfs de hoogste deining van de stakingsgolf der revolutie van het jaar 1905 niet had bereikt.

Vooraan schreden de metaalbewerkers. Hun heldhaftige strijd toonde aan, welk een energie het proletariaat in staat is te ontwikkelen, als de ideologisch sterke bolsjewistische partij, de partij van het Leninistische revolutionaire Marxisme aan zijn hoofd staat. Tot 23 Juli onthielden de Petrogradse metaalbewerkers zich nog van gedeeltelijke stakingen. Na Juli besloten zij de algemene strijd te beginnen voor de herziening van de kollektieve kontrakten. Tegenover de metaalbewerkers stond het aaneengesloten front van de ondernemers, georganiseerd en geleid door het „hoofdkomitee der verenigde industrie”.

De fabrikanten werden door de Voorlopige regering ondersteund, die telkenmale in een konflikt ingreep, als het scherpe vormen aannam. Maar de eensgezinde georganiseerde aanval van de metaalbewerkers doorbrak het verenigde front van de industriëlen en dwong hen reeds in Augustus een nieuw kollektief kontrakt te ondertekenen.

Het voorbeeld van de Petrogradse en van de bijna gelijktijdig met hen in de strijd getreden Moskouse metaalbewerkers verwekte weerklank in het gehele land. In de Oeral en in de Oekraïne, in Donbas en in Siberië organiseerde zich het leger der metaalbewerkers. Aan de hand van de eigen ervaringen hadden zij gezien, dat men zich alleen door de revolutionaire strijd van de krisis en van de door de bourgeoisie georganiseerde honger kon bevrijden.

Op de metaalbewerkers volgden de textielarbeiders. Op de Gawrilo- Jamskaja manufaktur voor linnen-fabrikaten van A. A. Lokalow in het goevernement Jaroslavl eisten meer dan 3000 wevers, loonsverhoging en de verkoop van produkten in de fabriekswinkel tegen vaste prijzen. De minister van arbeid, de mensjewiek Kosma Gwozdjew greep in het konflikt in. Deze verdediger van de bourgeoisie stelde voor om de beslissing van de kwestie over te dragen aan een scheidsgerecht, bestaande uit 3 vertegenwoordigers van de vakvereniging, 3 van de fabrieksadministratie en 1 door het ministerie van arbeid benoemde vertegenwoordiger. De zittingen van het scheidsgerecht begonnen op 27 September: de scheidsrechters treuzelden lang en eerst midden-Oktober namen zij tenslotte een voor de arbeiders gunstige beslissing. Maar ook hierna deden de fabrikanten geen koncessies.

Vierduizend arbeiders in het plaatsje Likino in het distrikt Orechowo-Zoejewo, die tot hongersnood waren gebracht, streden twee maanden eensgezind tegen de sabotage van den fabrikant die in Augustus onder het voorwendsel van gebrek aan brandstof de fabriek had gesloten. Op 2 September stelde de administratie de arbeiders voor ontslag te nemen. De arbeiders weigerden. Er werden

gedelegeerden naar Gwozdjew gestuurd. Men bezocht den Moskousen kommissaris van arbeid. Overal ontvingen zij hetzelfde antwoord: overal wordt er honger geleden, er is niets aan te doen. En hier hadden de arbeiders reeds niet met één afzonderlijken fabrikant te doen. De fabrieksbezitter Smirnow Was tegelijkertijd voorzitter van het Moskouse industriële oorlogskomitee en een invloedrijk ambtenaar van de Voorlopige regering. Smirnow gaf niet toe aan de arbeiders, ondanks de inmenging van de Moskouse Sowjet in het konflikt. Het ministerie van handel en industrie, dat de strijd niet wilde verscherpen, stelde Smirnow voor om toe te geven, maar de fabrikant zette vasthoudend zijn sabotage voort.

Samen met de arbeiders van Likino staakten ook de proletariërs van vele fabrieken in Orechowo-Zoejewo. De partiële akties en konflikten in de textiel-industrie eindigden met de machtige staking van het gehele gebied van Iwano-Kinesjemsk, waar 40000 wevers op de oproep van het Centrale stakingskomitee op 20 Oktober in staking traden.

Vanaf 16 Augustus hielden de Moskouse leerbewerkers twee en een halve maand hardnekkig aan hun staking vast. Zij doorbraken het eenheidsfront van de ondernemers en dwongen hen afzonderlijke onderhandelingen te beginnen.

Een brede vlucht nam de beweging onder de typografen. De Petrogradse typografen behaalden op 15 September sukses en de Moskouse aan de vooravond van de Oktober-revolutie. Op de typografen van de hoofdsteden volgden die van de steden Jekaterinoslaw, Jekaterinaburg, Minsk, Bakoe, Astrakan en Wologda.

Buitengewoon stormachtig ontwikkelde zich de strijd van de mijnwerkers in Donbas. Van schacht tot schacht overspringend, van dag tot dag aangroeiend omvatte de stakingsbeweging van de mijnwerkers geheel het proletariaat van Donbas.

Ook de spoorwegarbeiders, die de sociaal-revolutionaire-mensjewistische Wikzjel op elke wijze van de aktie trachtte terug te houden, werden door de stakingsbeweging aangegrepen. De leiders van de Wikzjel waren in hoofdzaak beambten en daardoor werd het burgerlijk standpunt van de Wikzjel-mensen verklaard. De leiders van de Wikzjel beloofden zonder enige strijd van de burgerlijke regering „een toeslag te verkrijgen”. Het Kornilowse offensief overtuigde de spoorwegarbeiders, dat afwachten slechts de hoop op een beter lot deed verminderen, alleen maar de bourgeoisie hielp haar krachten te versterken. De door de Kornilowiade verwekte beweging onder de spoorwegarbeiders nam zulk een tempo aan, alsof de arbeiders zich haastten om het verloren gegane in te halen.

De verschrikte Wikzjel-mensen bij de Syzran-Wjasma-spoorweg klaagden:

„Het is buitengewoon moeilijk en in sommige plaatsen niet

mogelijk om de spoorwegwerkers van aktie af te houden. Partiële akties breken spontaan uit⁵⁶¹).

Men kan zich voorstellen hoe sterk de druk van de massa's van het spoorwegpersoneel was, als de Wikzjel, wiens naam gelijkkluidend was geworden aan slaafse onderworpenheid aan de kapitalisten, er in toestemde om op 23 September de algemene staking voor alle spoorwegen af te kondigen. Wel is waar slaagden de „revolutionairen voor een uur en uit nood”, d.w.z. onder de dwang van de massa en niet volgens innerlijke klasseovertuiging, er in om twee dagen later op sluwe wijze de staking af te wurgen, maar toch slaagden zij er niet in om de beweging in het spoor van het kompromis te brengen. De organisaties, vooral de onderste, protesteerden tegen de verraderlijke leiding en bleven in staking. En in de dagen voor de Oktober-revolutie begon er een eensgezinde aktie van de spoorwegarbeiders, die in Oktober de sabotage brak van de Wikzjel, die de Voorlopige regering trachtte te redden.

In één woord, in het gehele land kwam een omvangrijke stakingsbeweging tot ontwikkeling. Het miljoenen-leger van het proletariaat verhief zich tot de strijd tegen de bourgeoisie.

Wat toonde deze stakingsstrijd, die zulke buitengewone afmetingen aannam ?

In de eerste plaats, dat de afzonderlijke strijdafdelingen van het proletariaat niet gelijkmatig in de strijd werden betrokken. Vooraan schreden de metaalbewerkers — de fundamentele ijzeren „ruggegraat” van de arbeidersklasse. Bij hen begon de strijd in de „bolsjewistische” bedrijven, in de grootste ondernemingen van de hoofdsteden, waar zich de leidende kaders van de partij bevonden. De proletarische voorhoede in de hoofdsteden sleepte de voornaamste lagen van de arbeiders met zich mede, schudde de provincie door elkaar en trok de achterblijvers aan.

Ten tweede, onderscheidde de beweging van het proletariaat na de Kornilowiade zich door een onvergelykelyk grotere georganiseerdheid. Gedurende de periode van de adempauze en van het krachten verzamelen was de arbeidersklasse er in geslaagd een geweldig net van vakverenigingen te vormen.

In Juli waren er in Rusland 976 vakverenigingen met anderhalf miljoen leden⁵⁶²).

De Meaalbewerkersbond	met eenledental van	meer dan	400.000
De Textielarbeidersbond	” ” ” ”	” ”	178.560
De Typografenbond	” ” ” ”	” ”	55.291
De Bond van werkers in het konfektie-bedryf	” ” ” ”	” ”	51.545
De Houtbewerkersbond	” ” ” ”	” ”	28.601
De Bond van Handels- en industrie-bedienden	” ” ” ”	” ”	45.981

Maar tegen Oktober omvatten de vakverenigingen meer dan twee miljoen arbeiders, van wie er zich één miljoen in Petrograd en

Moskou bevonden. Hieraan moeten de fabrieks- en bedrijfskomitees worden toegevoegd, die rechtstreeks in de bedrijven waren georganiseerd. In de vakverenigingen en de fabrieks- en bedrijfskomitees bezat de partij der bolsjewiki een aantal transmissie-riemen, die haar met de brede massa der arbeiders verbonden, en in de „arbeiders- kontrôle” — een klare en kompakte leuze, die aan het proletariaat het naastbij liggende doel van de strijd wees.

De georganiseerdheid van de arbeiders ging hand in hand met een hoog ontwikkeld klassebewustzijn en een diepe klasse-solidariteit. Toen de hongerende arbeiders van Likino op 19 September in Orechowo-Zoejewo gingen demonstreren, staakten de fabrieken het werk en de arbeiders namen op een meeting het besluit: ieder moet één van de arbeiders van Likino bij zich thuis in de kost nemen. Een ooggetuige van dit verschijnsel van klasse-solidariteit schrijft: „De aangekomen arbeiders van Likino waren binnen enkele minuten verdeeld. Er werd nog lange tijd naar arbeiders uit Likino gezocht, maar zij waren reeds allen over de arbeiderswoningen en -kazernes verspreid” ⁵⁶³).

Op dezelfde dag besloten de arbeiders op een meeting één dagloon aan de hongerende kameraden af te staan en het inzamelen van geld op lijsten te organiseren.

De typografen van Jekaterinaburg wendden zich na een staking van drie maanden tot hun Moskouse kameraden:

„De staking is met de overwinning van de arbeiders geëindigd... Nog eens drukken wij U, Moskouse kameraden, onze dank uit voor de steun, die ons geholpen heeft als overwinnaars uit de strijd te komen” ⁵⁶⁴).

De typografen van Charkow drukten eveneens hun dank aan de Moskousers uit wegens de ontvangen geldelijke hulp:

„Wij, het stakingskomitee, begroeten U, Moskouse kameraden, en brengen onze overtuiging tot uitdrukking, dat als het proletariaat zich verenigt, wij het kapitaal zullen overwinnen” ⁵⁶⁵).

En overal in de provincie toonde de arbeidersbeweging van deze periode met treffende duidelijkheid de kunst van de bolsjewistische partij om de partiële eisen met de algemene doeleinden van de beweging te verenigen.

Trouw aan Lenin's stelling — steeds met de massa's, aan het hoofd van de massa's, snelt niet vooruit, maar blijft ook niet ten achter — verdedigde de partij der bolsjewiki de eisen van de arbeiders, die hun dagelijks leven raakten: de kontrakten, de verbetering van de arbeidsvoorwaarden en de levensmiddelenvoorziening, de kontrôle op het aannemen en ontslaan van arbeiders, de bescherming van de vrouwenarbeid. De bolsjewiki traden niet alleen koen en vastberaden op als organisators van politieke kampagnes, maar

ook als leiders van afzonderlijke kon flikten en stakingen der arbeiders: zij drongen zo diep mogelijk in de arbeidersmassa door, in alle lagen, namen deel aan alle vormen van de strijd en verbonden die met de algemene opgaven van de beweging. De partiële eisen waren voor de partij de treden, waarlangs zij de afzonderlijke groepen arbeiders van de kleine, plaatselijke kwesties tot de algemene vraagstukken van de revolutionaire politiek verhieft.

De meerderheid der stakingen begon onder economische leuzen: verhoging van het arbeidsloon, herziening van de kollektieve kon- trakten enz. Maar zeer spoedig overtuigden zich de arbeiders, dat men slechts sukses kon behalen door van de economische eisen tot politieke eisen over te gaan. De strijd van de arbeiders na de poging van Kornilov-Kerenski om het proletariaat te verpletteren bevestigde nog eens de wet. die Lenin bij zijn studie van de ervaring der stakingen van het jaar 1905 had opgesteld. Zonder nauw verband tussen de economische en de politieke stakingen kan er geen brede massajle beweging bestaan.

„In het begin van de beweging — schreef Lenin — en bij het aantrekken van nieuwe lagen in de beweging speelt de zuiver economische staking de overheersende rol, maar anderzijds wekt de politieke staking de achterlijken en brengt ze in beweging, veralgemeent en verbreedt zij de beweging, verheft haar op een hogere trap”^{56G}).

Het voornaamste echter wat de arbeidersbeweging van kort vóór de Oktober-revolutie onderscheidde — was de wijziging van de *vormen* van de strijd.

Bij de keuze van deze vormen eiste Lenin, dat men niets zou uitdenken, niets zou uitvinden, maar dat men de kunst zou weten te verstaan om van datgene gebruik te maken, wat door de loop van de beweging zelf naar voren werd gebracht. Lenin leerde dat men tegenover deze of gene vorm van de strijd op historische wijze zijn standpunt moest bepalen: Op ieder gegeven moment die methode kiezen, die met de taak van de partij overeenkomt. De buigzaamheid van de partij der bolsjewiki was steeds een van de kentekenen van haar kracht en zal dit steeds blijven. Demonstraties, stakingen — economische en politieke — dat waren de hoofdvormen van de strijd van het proletariaat ook vóór de Kornilowiade geweest, maar thans verschenen er nieuwe elementen in de beweging. In Oktober overstroomde de stakingsbeweging in een brede golf het Donets-bekken. De regering zond kozakken, wier verschijnen de revolutionaire verbolgenheid deed toenemen, de mijnwerkers eisten de verwijdering van de straf-af delingen en dreigden op 10 Oktober de algemene staking te beginnen. Drie dagen later telegrafeerde de kozakken- hetman Kaledin aan den minister van oorlog:

„op de mijnen hebben verschillende eigenmachtige organi

saties de gehele macht gegrepen en erkennen buiten zich zelf geen enkele andere macht”⁵⁶⁷).

Op de mijnen verwijderden de arbeiders de administraties, arresteerden hen, die zich niet wilden onderwerpen en namen het beheer van de produktie zelf in handen.

Arrestaties en verwijdering van de administraties begonnen steeds vaker en vaker door de arbeiders in de strijd tegen de ondernemers te worden toegepast. De metaalbewerders van de stad Charkow arresteerden op 18 September de direktoren van de Algemene elektriciteits maatschappij en stelden hen onder bewaking van de Rode Garde. De industriëlen van Zuid-Rusland, die op een beraadslaging in Charkow bijeenwaren, wendden zich met een klacht tot den minister van arbeid:

„Ingevolge de volledige straffeloosheid van de misdadige elementen heeft het optreden van de arbeiders van het bedrijf der Algemene elektriciteits maatschappij ook navolging gevonden op het bedrijf „Gerlach en Pulst”, waar de administratie eveneens gedurende 20 uren onder arrest werd gesteld. Heden, 20 September werd op dezelfde wijze de direktie van het Charkowse bedrijf van lokomotief-bouw gearresteerd”⁵⁶⁸).

Het ging natuurlijk niet om navolging, maar om het feit, dat de oude vorm van de strijd zich had overleefd, zij bleek reeds niet meer in staat om zich met nieuwe inhoud te vullen: *de beweging was tot vlak bij het probleem van de macht in het land en van het bestuur der bedrijven genaderd.*

Deze zelfde nieuwe vorm van de strijd der arbeiders kan men vinden in de strijd van de Moskouse leerbewerders. De staking van de leerbewerders duurde meer dan twee maanden. De industriëlen gaven zich niet gewonnen. De arbeiders begonnen meer vastberaden maatregelen te eisen. Op de gedelegeerden-vergadering van de leerbewerders werd voorgesteld om de administratie te verwijderen en onmiddellijk die fabrieken te bezetten, wier bezitters zich van de inwilliging der eisen van de arbeiders trachtten af te maken. De gedelegeerden-vergadering nam het besluit om de gehele macht in handen van de Sowjets over te geven en eiste dat de ondernemingen, waar geen overeenkomst van de arbeiders met de ondernemers tot stand was gekomen, onmiddellijk van de bezitters zouden worden af genomen.

Er de nadruk opleggend, dat dit besluit geen holle bedreiging was, vulde de vergadering de resolutie met het volgende ingrijpende punt aan:

„Na de 18de moeten de bedrijfskomitees onmiddellijk beginnen praktische maatregelen te nemen om de inbeslagname voor te bereiden: zoals het inventariseren van de waren, de machines enz.”⁵⁶⁹).

In een gehele reeks bedrijven betraden de arbeiders de weg van het dekreten der arbeiderskontrôle door de fabriekskomitees of de Sowjets. Zo werd bijvoorbeeld in Moskou op de Trjochgorka-textiel-fabriek de arbeiderskontrôle ingevoerd.

Daar, waar de kapitalisten hun ondernemingen sloten, onderwierpen de arbeiders zich niet aan het besluit van de eigenaars en bleven zij aan het werk. Het bedrijfskomitee van de arbeiders en het kantoorpersoneel van het bedrijf „Hilferich-Sade” in Charkow riep als antwoord op het besluit van de direktie om het bedrijf te sluiten de arbeiders op 7 September op, om de produktie op de gewone wijze voort te zetten en gaf het bestuur van het bedrijf aan een speciale kommissie in handen. Zo geschiedde het eveneens op vele andere ondernemingen in het gehele land.

De arbeidersbeweging nam duidelijk het karakter en de vorm aan van de openlijke revolutionaire strijd.

Het meest in het oog vallende kenteken van de nieuwe revolutionaire crisis was het snelle proces van de bolsjewisering van de Sowjets, van de fabrieksen bedrijfskomitees en van de andere organisaties. De arbeiders gaven de leiding in handen van hem, die metterdaad in de dagelijkse en hardnekkige strijd zijn bekwaamheid had bewezen om de revolutie vooruit te brengen. Op 31 Augustus ging de leiding van de Petrogradse Sowjet in handen van de bolsjewiki over. De Moskouse Sowjet nam voor het eerst op 5 September een bolsjewistische resolutie aan. In de Petrogradse en de Moskouse Sowjets van arbeidersafgevaardigden bleken de bolsjewiki de meerderheid te hebben.

Ieder uur bracht steeds nieuwe overwinningen aan de bolsjewistische partij. Alleen op één dag, op 1 September, ontving het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets van 126 provinciale Sowjets de eis om de macht in eigen handen te nemen.

Op 3 September had in Moskou een gedelegeerden-vergadering van de textielarbeidersbond plaats, waar 300 gedelegeerden van 175000 arbeiders aanwezig waren. De vergadering nam de bolsjewistische resolutie aan met de eis om de macht aan de Sowjets in handen te geven.

Op 5 September werd in Krasnojarsk het Sowjet-kongres van Midden-Siberië geopend, waar de bolsjewistische resoluties in naam van 110000 arbeiders en 90000 boeren werden aangenomen.

Op 10 September werd het lilde gebieds-kongres van de Sowjets van Finland geopend, dat geheel en al onder bolsjewistische leiding plaats had.

Op 30 September gaf de nieuw gekozen Sowjet van Saratow een overweldigende meerderheid aan de bolsjewiki: op 300 bolsjewiki kwamen 90 sociaal-revolutionairen en 53 mensjewiki.

In alle delen van het land — uit het Hoge Noorden, uit het verre

Siberië, van de kusten van de Zwarte Zee en uit de Oekraïne, uit Midden-Azië en uit Transkaukasië — kwamen de eisen inzake de overdracht van de macht aan de Sowjets. De kranten uit deze periode vloeiden letterlijk over van mededelingen, verslagen, resoluties, die van de toegenomen groei van de bolsjewistische leiding van de massa's getuigden.

Citeren wij bijvoorbeeld de resolutie van de vierduizend arbeiders van de werkplaatsen voor wagons en lokomotieven van het Aleksander-bedrijf in Petrograd, die zeer duidelijk de algemene stemming weergeeft:

„1. De aan de macht staande regering doet niet alleen niets ter bevrediging van de dringende noden van de arbeidersklasse en de boeren, neemt niet alleen geen noodzakelijke maatregelen om de oorlog te beëindigen, ter verlichting van de levensmiddelen nood, zij draagt er integendeel slechts zorg voor om de belangen van de kapitalisten en de landheren te beschermen, zij geeft de beslissing over de kwestie van oorlog en vrede in handen van de imperialisten-veroveraars, tegen de levensmiddelen nood „strijdt” zij door de graanprijzen te verhogen.

16) Zulk een regering kan van onze zijde slechts op één ding rekenen: op de meest vastberaden strijd tegen haar. Wij achten het een niet uit te stellen taak om deze regering, die de zaak van de revolutie ten verderve leidt en die onder het vaandel van de kontra-revolutie marcheert, onmiddellijk uit de weg te ruimen.

17) De revolutie zal te gronde gaan, indien de arbeiders, de soldaten en de boeren, aaneengesloten in de Sowjets, de macht niet grijpen. Derhalve eisen wij van het komende Sowjet- kongres het afkondigen van de Sowjet-macht.

18) In het bewustzijn van het feit, dat de revolutie verschrikkelijke dagen beleeft, verklaren wij: in de strijd om de . macht, in de strijd voor de overwinning van de revolutie kunnen de Sowjets op onze onvoorwaardelijke en vastberaden steun rekenen”⁵⁷⁰).

De onderste organen namen onder de druk van de arbeiders het besluit zichzelf te ontbinden en de nieuwe verkiezingen schonken het overwicht aan de bolsjewiki. Het fabriekskomitee van de Trjoch- gornaja manu factuur in Moskou besloot zijn volmacht terug te geven en het nieuwe presidium van het fabriekskomitee verklaarde onmiddellijk, dat het

„de strijd van de wevers voor de Sowjetmacht noodzakelijk acht”⁵⁷¹).

De brede massa's van het proletariaat hadden zich aan de hand van de eigen harde ervaring overtuigd van hetgeen de partij der 370

bolsjewiki leerde: slechts de vastberaden en zelfopofferende strijd voor de omverwerping van de regering der fabrikanten en landheren, waarvan Kerenski het hoofd was, kon de revolutie redden.

II.

DE BOERENOPSTAND IN RUSLAND EN DE GROEI DER NATIONALE BEVRIJDINGSBEWEGING IN DE GRENSGEBIEDEN.

De Kornilowiade had aan brede lagen der boeren de ogen geopend. Voor de boeren betekende de aktie van Kornilow duidelijk de terugkeer van de landheren op de oude „adelsnesten”, betekende zij het volledig verliezen van de hoop, dat zij uit de handen van de Voorlopige regering de grond zouden ontvangen. Over de grond viel ook zonder dit weinig troostrijks te vernemen, want hier was opnieuw de oude klassevijand, door wien de boeren, om een gevleugelde uitdrukking uit die dagen te gebruiken, reeds een half jaar werden „gekornilowd en gekerenskied”. In antwoord op de poging van de landheren om de grond nog steviger in hun handen te nemen verhieven zich de boeren in alle gebieden.

In de archieven van de militie van Kerenski zijn uitvoerige verslagen bewaard gebleven over de stormachtige groei van de boerenbeweging. In de verslagen werden in hoofdzaak in het oog springende feiten opgenomen en daarbij feiten, die in gebieden, die meer in de nabijheid van de centra waren gelegen, waren geregistreerd. Maar ook deze feiten geven een klare voorstelling van het karakter der beweging.

Mei Juni Juli Augustus September

Aantal boerenakties (bos-omkappen, be schadiging van het te veldde staande, maaien, inbeslagname van landgoederen enz.)	259	577	1122	691	629 ^{57a)} .
---	-----	-----	------	-----	-----------------------

Op het eerste gezicht zou het de schijn kunnen hebben, alsof de boerenbeweging na de Juli-dagen terugliep. Juist deze konklusie trokken dan ook de boekhouders van de kompromis-politiek, de sociaal-revolutionaire-mensjewistische leiders, uit deze cijfers. Zij poogden te bewijzen, dat de boeren tot rust waren gekomen en bereid waren om „het gepraat over de grond” tot „de aankomst van den heer”, d.w.z. tot de bijeenroeping van de Konstituante uit te stellen.

Om er maar over te zwijgen, dat de militie van Kerenski deze cijfers niet op eerlijke wijze had bijeengebracht, zij gaf ze op een echte zakkenrollersmanier in haar verslagen weer. De meest besliste vorm van de strijd — het vernielen en verbranden van de landgoederen, de inbeslagname van de grond en de inventaris scheidden de burgerlijke statistici uit de groep van agrarische overtredingen af en brachten die in een groep „rechtsovertredingen op het gebied van pogroms en inbeslagnemingen” onder, waar de inbeslagname van landgoederen met doodslag en roof op een hoop werden gesmeten. Maar ook deze zakkenrollerstruc kon de werkelijke aard van de boerenbeweging niet verbergen. Liep ook het algemene totaal van de boerenakties achteruit, dan namen toch de verwoestingen en de inbeslagnemingen van landheerlijke bezittingen onafgebroken en snel toe.

<i>Mei Juni Juli Augustus September</i>	Rechtsovertreding op
het gebied van pogroms en inbeslagnemingen.	152 '112 387
440 958 ⁵⁷³).	

De vorm van de boerenstrijd had zich radikaal gewijzigd. Inplaats van de beschadiging der te velde staande gewassen, het maaien en de economische conflicten kwam het „uitroken” van den landheer uit „het nest, waarop hij zolang had gezeten”: het vernielen en verbranden der bezittingen, het inbeslagnemen van de grond en de verdeling der landgoederen namen een aanvang. In de zittingen van de Voorlopige regering werd bestendig over nieuwe oproeren op het platteland verslag uitgebracht. Op 27 September berichtte de plaatsvervanger van den minister-president, Konowalow, over een sterke vernielende beweging tegen de landheren in het goevernement Saratow; op 3 Oktober werd er verslag uit gebracht over de verwoesting van bezittingen in het goevernement Wolhynië, op 4 Oktober werd er bericht ontvangen over het inbezit nemen en de verdeling van bezittingen in de goevernementen Koersk, Pensa en Rjazan; op 6 Oktober — over de groeiende beweging in Wladi-kawkas, in de goevernementen Minsk, Charkow en Wolhynië. De boerenbeweging verspreidde zich als het vuur in een door een orkaan verwoest dorp, zij sprong van het ene gewest op het andere over en kwam steeds nader tot het front, waar miljoenen soldaten gretig de geruchten over het inbeslagnemen van de grond der landheren opvingen.

Het naderen van de golf van boerenopstanden tot het toch reeds in gloeihitte verkerende front bracht er de Voorlopige regering toe om tot een nieuw kontra-revolutionair plan te besluiten.

Op 15 Oktober stelde het ministerie van binnenlandse zaken onder een goedaardig klinkend voorwendsel — de verbetering van de 372

voedselvoorziening van het leger — voor, om de kavallerie van het front naar het midden van Rusland over te plaatsen. Men was van plan de kavallerie zodanig te verdelen, dat men zoveel mogelijk gebieden kon omvatten en bovendien bijna uitsluitend daar, waar boerenopstanden waren uitgebroken: in de goevernementen Rjazan, Tambow, Penza, Saratow, Koersk, Orel, Kiëw, Charkow, Jekaterino- slaw, Nowgorod, Perm e.a. Dat het met name een reusachtige strafexpeditie betrof, waar de gehele kavallerie in de rol van bestraffers en het grootste deel van de boeren in die van bestrafden moesten optreden, dat blijkt uit de telegramwisseling tussen den minister van binnenlandse zaken Nikitin (een lid van de partij der mensjewiki) en generaal Doechonin. Toen Nikitin het zenden van de kavallerie eiste, wees hij erop, dat „met de levensmiddelenverzorging als doel de kavalëjrie- afdelingen in het belang van het herstel van de orde met spoed kunnen worden overgeplaatst..⁵⁷⁴).

En verder werden de gebieden opgesomd, waar de opstanden woedden, — ongeveer 20 goevernementen, meer dan een derde deel van Europees Rusland!

De mensjewistische minister wilde een goed derde gedeelte van de boeren door de handen van hun zonen-soldaten neer laten ranselen.

De ijverige verdediger van de landheren Doechonin antwoordde: „Nóch de krijgstoestand. noch de in de laatste tijd in het zeer nabij gelegen achterland plaatsgehad hebbende plunderingen en roof veroorloven het thans om de kavallerie van de fronten weg te nemen en haar ver in het achterland te zenden... Het handhaven van de binnenlandse orde in het land moet gebaseerd worden op een juiste organisatie van de militie, samengesteld uit uitgezóchte betrouwbare mensen, die thans hun diensttijd hebben beëindigd”⁵⁷⁵).

Generaal Doechonin verklapte met soldateneenvoud het wezen van het plan: de kavallerie moest overgeplaatst worden niet om te fourageren, maar uitsluitend om de boerenbeweging te verpletteren. Het gelukte niet om het plan door te voeren: er waren geen betrouwbare kavallerie-afdelingen genoeg, want de regimenten, die gezonden waren, werden zelf een broedplaats van de revolutionaire ideeën. Maar het feit op zich zelf, dat het plan bestond, getuigde er van, dat de regering van de landheren en de bourgeoisie bereid was om het land in stromen bloeds te drenken, enkel en alleen om de tegenstand van de boeren te breken.

De straf-expedities in het dorp speelden de rol van olie op het vuur: de laatste verwachtingen vervlogen als rook en de boerenopstanden braken in het gehele land uit, de goevernementen in het centrum met een ring van vuur omgevend.

„In Rusland — schreef Lenin over deze periode — is ongetwijfeld een keerpunt in de revolutie aanwezig. In het boerenland, onder een revolutionaire republikeinse regering, die de steun geniet van de partijen der sociaal-revolutionairen en der mensjewiki, die gisteren nog de heersende positie onder de kleinburgerlijke democratie hadden, groeit de *boerenopstand*.

Dat klinkt onwaarschijnlijk, maar het is een feit”⁵⁷⁶).

Een scherpe verschuiving was ook onder de onderdrukte nationaliteiten begonnen.

De burgerlijk-nationale organisaties zagen in Kornilow en zijn chauvinistische grote-mogendheidspolitiek een reële bedreiging van hun bestaan en haastten zich het optreden van de kontra-revolutie te veroordelen.

„Er zou een ernstig ongeluk plaats hebben — schreef de Oekraïense Centrale Rada in haar oproep, — als het generaal Kornilow gelukt het volk en het leger tegen de regering te keren... De boeren en de arbeiders zouden definitief te gronde worden gericht en worden teruggebracht naar hun vroegere verschrikkelijke heren- en tsaren-afhankeflijkheid... De Oekraïense Centrale Rada roept de gehele bevolking van het Oekraïense land op om niet aan de bevelen van Kornilow en de andere vijanden van de revolutie te gehoorzamen. De Oekraïense Centrale Rada deelt alle burgers in de dorpen en steden van de Oekraïne mede, dat de wettelijke regering in Rusland alleen de Voorlopige Russische regering is en in de Oekraïne — de Oekraïense Centrale Rada en haar generaal-sekretariaat”⁵⁷⁷).

Zelfs het Alrussische kongres van de mullahs in Kazan, dat zich met het algemene Muzehnanse kongres had verenigd, riep de vele miljoenen tellende Muzelmannen op om

„hun lot met die macht en met die organisaties van de democratie te verbinden, die vanaf het eerste begin van de revolutie het bolwerk van de veroverde vrijheid zijn geweest”⁵⁷⁸).

In Transkaukasië riepen de plaatselijke bourgeoisie en de kleinburgerlijke partijen op tot de strijd tegen Kornilow. In Boerjatië, in Toerkestan nam de nationale bourgeoisie resoluties aan tegen de Kornilow-opstand.

Maar de omvang van de massa-beweging verschrikte de nationale bourgeoisie en haar sociaal-revolutionaire-mensjewistische lakeien.

Het voortduren van de imperialistische oorlog, de toenemende honger en de in het wezen van de zaak rechtstreekse afwijzing om de nationale kwesties op te lossen, overtuigde de massa's van de onderdrukte nationaliteiten, dat niet alleen de grote-mogendheids- 374

Matrozen en soldaten aan het hoofd van boerenakties.

Tekening van P. Wasiljew.

bourgeoisie, maar ook hun eigen nationale bourgeoisie niet in staat was om aan het hoofd te staan van de strijd voor de bevrijding.

In Finland hadden de leiders van de Landdag, na het ontbinden van de Landdag door de Voorlopige regering besloten om de Landdag te openen, als iets dat van zelf sprak. Maar de gouverneur-generaal van Finland, de kadet Nekrasow, verzegelde op 15 September de deuren van het gebouw waar de afgevaardigden bijeenkwamen. De Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden van Helsingfors, geleid door de bolsjewiki, trad ter ondersteuning van de Landdag op „De Landdag zal zijn zittingen houden onder de bescherming van onze bajonetten”, verklaarde de voorzitter van de Sowjet aan den gouverneur-generaal. De Voorlopige regering gaf bevel om de revolutionaire troepen uit Finland weg te voeren, teneinde de tegenstand van de werkers te breken. Het proletariaat en de brede volksmassa's in Finland overtuigden er zich aanschouwelijk van, dat alleen de macht van de Soxvjets hun de vrijheid kon schenken.

In de Krim brachten de werkende Tartaren het kongres van de Krimse Muzelmannen, dat op 8 Oktober in Simferopol bijeenkwam, er toe om de opening van de Krimse Muzelmanse Landdag te eisen vóór de bijeenroeping van de Konstituante. De volksmassa's van de onderdrukte Krim geloofden de beloften van de Voorlopige regering

niet en poogden door een voldongen feit de oplossing van het nationale vraagstuk in hun eigen handen te nemen.

In alle nationale gebieden hadden kon flikten en botsingen plaats tussen de regeringskommissarissen en de plaatselijke organisaties. Elke poging tot nationale zelfbeschikking, het kleinste streven naar staatkundige zelfstandigheid ontmoette het scherpe verzet van de Voorlopige regering van Rusland. Anderzijds eisten de arbeiders en de boeren van de onderdrukte naties van de nationale organisaties, die in de eerste periode van de revolutie aan het hoofd van de burgerlijke bevrijdingsbeweging stonden, een vastberaden politiek: het doen ophouden van de oorlog, de konfiskatie van de grond der landheren, de opheffing van de nationale ongelijkheid.

Naarmate de revolutie zich verdiepte, verscherpte de toestand zich steeds meer: van onderen oefenden de arbeiders en de boeren druk uit, van bovenaf drukte de onderdrukkingsmachine van de Voorlopige regering. Bij de volksmassa's werd de overtuiging sterker, dat men de bevrijding alleen zou kunnen bereiken in de strijd tegen het imperialisme en tegelijkertijd tegen hun eigen nationale bourgeoisie, in de strijd voor de macht van de Sowjets.

Stalin schreef over de nationale strijd van deze periode:

„Voorzover de „algemeen-nationale” instellingen in de grensgebieden een tendentie tot staatkundige zelfstandigheid aan de dag legden, ontmoetten zij de onoverwinnelijke tegenwerking van de kant der imperialistische regering van Rusland. Voorzover zij evenwel bij het bevestigen van de macht van de nationale bourgeoisie doof bleven voor de fundamentele belangen van „hun eigen” arbeiders en boeren verwekten zij onder de laatsten gemor en ontevredenheid...”

Het werd duidelijk ,dat de bevrijding van de werkende massa's der onderdrukte nationaliteiten en het vernietigen van de nationale onderdrukking ondenkbaar waren zonder de breuk met het imperialisme, de omverwerping van de „eigen” nationale bourgeoisie en het grijpen van de macht door de werkende massa's zelf”⁵⁷⁹).

Het proces der sociale differentiatie binnen de unitaire nationale beweging had bij alle nationaliteiten in meerdere of mindere mate plaats, naar gelang van de georganiseerdheid en het klassebewustzijn van het proletariaat. Hoe dit proces plaats had — dat toonde de strijd van de Oesbeekse armoede om de stedelijke Doema in Samar- kand aan het einde van Augustus 1917. Bij de verkiezingen voor de Doema diende de nationale bourgeoisie een Muzelmanse eenheidslijst in, waarop alleen beys, mullahs en kooplieden stonden. Toen de arbeiders en de Samarkandse armoede eisten, in deze lijst tien van hun vertegenwoordigers op te nemen, werd hun dit geweigerd en bood men hun twee vertegenwoordigers aan. De Samarkandse 376

armoede, georganiseerd in de „Bond van Muzelmanse werkers” wees een dergelijke vertegenwoordiging van de hand.

De bond richtte zich tot de werkende massa met het volgende vlugschrift je:

„Is het soms juist, dat er voor het totale aantal leden van de stedelijke Doema van 75 uit het midden van de beys, mullahs en de intellektuelen, die nog geen tiende deel van de bevolking van de stad uitmaken, 73 vertegenwoordigers zijn aangewezen, maar van ons armen en arbeiders, die de meerderheid van de bevolking vormen, slechts twee vertegenwoordigers? Daarom hebben wij de voorwaarden van de Sjoera (de nationale burgerlijke organisatie — *Red.*) van de hand gewezen.”

„Maar ziet, deze zelfde Sjoera, — wordt er verder in het vlugschrift je gezegd — die het er niet mee eens was om van ons tien man te aanvaarden — weet gij wat zij gedaan heeft? Zij heeft zich met de Russische bond, de zogenaamde vereniging van huiseigenaars, verenigd en op haar lijst 25 Russen ingeschreven. Toen wij dit hoorden hebben wij gezegd: „Dat is geen ongeluk” en op God vertrouwend, hebben wij zelf onze eigen lijst opgesteld en daarin één uit elke groep arbeiders van onze stad opgenomen. Enige mensen zijn zeer ongerust over ons optreden, daar zij zeer bang zijn, dat, als wij onze armen in de stedelijke Doema brengen, er dan voor hen geen plaats overblijft... Arbeiders weest niet achteloos, laat U niet bedriegen!”⁵⁸⁰).

In dit dokument verscheen met opmerkelijke duidelijkheid dat nieuwe in de nationale beweging, dat noodzakelijkerwijze ontstond naar gelang dat de revolutie van haar burgerlijk-demokratische naar de socialistische étappe overging. Zelfs de verst achtergebleven nationale afdelingen van het proletariaat overtuigden zich aan de hand van hun eigen ervaring van de klasse-eenheid van „hun eigen” en de Russische uitbuiters. De nationale bourgeoisie vreesde niet zonder grond, dat er voor haar „geen plaats over zou blijven”.

De bourgeoisie van de onderdrukte nationaliteiten poogde dit proces der differentiatie in de nationale beweging tegen te houden. Dit kon alleen worden gedaan door zich af te grenzen van geheel Rusland, van waaruit zich onweerstaanbaar de revolutionaire besmetting van het bolsjewisme verspreidde.

„Rusland bevindt zich in de tegenwoordige tijd in een staat van ontbinding en verval en kromt zich in de onafgebroken stuiptrekkingen van de revolutie, — schreef het Finse burgerlijke dagblad „Guwudstadtbladet”. — Het Russische volk is van anarchistische teugelloosheid en zelfvernietiging bezeten en moeten wij er onder deze omstandigheden soms niet naar streven, om ons naar mogelijkheid van deze chaos af te scheiden,

teneinde niet zelf bij de ondergang te worden betrokken?"⁵⁸¹).

De Finse bourgeoisie drukte het meest openhartig de geheime wensen uit van de burgerlijke lagen van alle onderdrukte nationaliteiten. Maar dit geheime streven werd steeds meer duidelijk. Juist na de verplettering van de Kornilowiade werd het streven van de bourgeoisie sterker om zich van de revolutionaire centra af te grenzen. Dit streven werd niet alleen verwekt door de imperialistische politiek van de Voorlopige regering, maar ook door de angst voor de activiteit van de „eigen” arbeiders en boeren.

In een aantal nationale gebieden begonnen de klassen-konflikten tot de gewapende strijd uit te groeien. De omvang van de boerenbeweging bleek in de nationale gebieden veel sterker te zijn: in het goevernement Wladimir in Centraal-Rusland hadden in September slechts 13 boerenakties plaats, maar in het goevernement Kazan — 51, in het goevernement Minsk — 57, in de streek van Kiëw — 39. De strijd van de boeren der onderdrukte naties begon zich in sommige plaatsen reeds met de arbeiders-stakingen te verenigen, hetgeen een buitengewoon gespannen toestand in de nationale gebieden deed ontstaan. Op 4 Oktober bracht de minister van binnenlandse zaken, de mensjewiek Nikitin, in de zitting der Voorlopige regering verslag uit over de gewapende strijd van de boeren in de distrikten van het gebied van de Terek — in de distrikten Grosny, Wedensk en Chasaw-Joert. De grootste ongerustheid verwekte bij den minister het feit, dat in dezelfde periode in het distrikt van de stad Grosny de staking van de arbeiders in de petroleumbedrijven was begonnen. Hoezeer de regering de vereniging van de revolutio- nair-nationale beweging met de arbeiders-revolutie vreesde, — dat kan men hieraan beoordelen, dat zij zich haastte om in de genoemde distrikten telegrafisch de „staat van oorlog” af te kondigen.

Met de arbeiders-revolutie en de boerenopstand verenigde zich de nationale bevrijdings-oorlog.

„Het nationale en het agrarische vraagstuk — schreef Lenin — zijn in de tegenwoordige tijd de fundamentele vraagstukken voor de klein-burgerlijke massa's der bevolking van Rusland. Dat is onaanvechtbaar. En met betrekking tot beide vraagstukken staat het proletariaat volstrekt *niet* geïsoleerd. Het heeft de meerderheid van het volk achter zich. *Alleen* het proletariaat is in staat om zulk een vastberaden, werkelijk „revolutionair-demokratische” politiek met betrekking tot beide vraagstukken te voeren, die de proletarische staatsmacht terstond niet alleen de ondersteuning door de meerderheid van het volk zou schenken, maar ook een echte uitbarsting van revolutionaire geestdrift bij de massa's”⁵⁸²).

DERTIENDE HOOFDSTUK.

HET LEGER EN DE VLOOT AAN DE VOORAVOND VAN DE OKTOBER-REVOLUTTE.

I.

HET FRONT VOOR DE OKTOBER-REVOLUTIE.

Het Kornilow-oproer had de tegenstellingen en de strijd tussen de officieren en de soldaten verscherpt. De laatste resten van vertrouwen van de massa's in de bevelvoering waren door de rechtstreekse deelname van deze laatste aan de kontra-revolutionaire samenzwering, of door haar openlijke sympathie ervoor ondermijnd. De banden tussen de bevelvoering en de aan haar ondergeschikte troepenafdelingen werden steeds lossen. De klassenstrijd in het leger was in een nieuwe fase gestreden.

Het sociaal-revolutionaire-mensjewistische comité van het 12de leger telegrafeerde aan Tsjcheidze:

„De Kornilow-samenzwering heeft diepe sporen achtergelaten, de massa heeft opgehouden wien dan ook te geloven, het wantrouwen tegenover de bevelvoering, die het gevolg is geweest van de terugtocht, is door de Kornilow-geschiedenis groter geworden”⁵⁸³).

Het verslag over de in het leger aan het Westelijke front heersende stemmingen gaf de volgende beoordeling van de toestand, die was ontstaan:

„Het optreden van generaal Kornilow heeft bijna overal de tot stand gekomen goede betrekkingen tussen de bevelvoering en de soldatenmassa opnieuw vernietigd, bovendien neemt de agitatie tegen het officierskorps toe en vooral daar, waar de soldaten mededelingen hebben over het lidmaatschap van sommige officieren van de officierenvereniging”⁵⁸⁴).

Bij vele troepenafdelingen werd er op de ontbinding van de officierenvereniging aangedrongen. De soldaten toonden openlijk hun verontwaardiging over de privileges, die Kornilow en zijn medeplichtigen in hun gevangenschap genoten. Men eiste dat zij ten spoedigste voor het gerecht zouden verschijnen.

Gij schrijft, waarde kameraden, in de kranten over Soechomlinow en over Kornilow — schreven midden-September de soldaten van het aktieve leger, zich tot de sociaal-revolutionaire-mensjewistische leiders wendend — dat sommige getuigen hen rechtvaardigen, en gij, waarde kameraden, laat het proces tegen hen wel lang duren. Het proces tegen Soechomlinow duurt naar het schijnt reeds zes maanden en eveneens is dat met Kornilow het geval en men ziet dat zij schuldig zijn en verder behoeft men hen niet te beschuldigen : zij hebben ons verraden, ons bloed vergoten. Gij moet hen op de volgende wijze vonnissen: binnen 24 uur, zoals men dat met ons onder het oude regime deed. En gij, waarde kameraden, laat nog toe, dat er een proces tegen hen wordt gevoerd. Hun vonnis moet zijn: onthoofden — en laat de wormen hen maar opvreten, we hebben genoeg van dit tuig. Maar gij maakt plichtplegingen ten opzichte van hen. Maakt geen plichtplegingen, waarde kameraden”⁵⁸⁵).

De soldatenmassa begon de verraderlijke rol van de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen te begrijpen, die naar de kant van de bourgeoisie werden aangetrokken. Zelf stredden de soldaten tegen de Kornilowiade op hun eigen manier. Men begon uit de regimenten de officieren te verjagen, zodra men van hun verbindingen met Kornilow kennis kreeg. Men eiste van de bevelhebbers, dat zij zouden bewijzen, dat zij het oproer niet hadden ondersteund. Aan de bevelvoering werden de wapens ontnomen. In sommige plaatsen — in Helsingfors op het linesschip „Petropawlowsk” en in Wyborg — namen de matrozen en de soldaten hun toevlucht tot het eigenmachtig terechtstellen van de openlijk kontra-revolutionaire elementen der bevelvoering. In Wyborg werden 11 officieren gedood.

Tegelijkertijd nam het verval van het front steeds meer toe, van het front, dat zich in een bijna onafgebroken gebied van loopgraven 380

van de Oostzee tot de Zwarte-Zee en verder van de Zwarte Zee tot aan de Perzische grens uitstreckte. De vijftien legers, opgesteld tussen de Oostzee en de Zwarte Zee werden in verband met de richting der operaties tot groepen van drie tot vier legers teruggebracht, die onder een aparte bevelvoering werden verenigd, en afzonderlijke fronten vormden. De meest belangrijke betekenis verkreeg in militair opzicht, vooral na de val van Riga, het Noordelijk front, dat de toegangswegen naar Petrograd bezet hield. Het Westelijke en het Zuid-Westelijke front speelden in die tijd een rol van de tweede rang, omdat er van een offensief, waartoe hun gebied als operatie-terrein had gediend, reeds geen sprake meer kon zijn. Maar de linkerflank, de Zuidelijkste sektor, het zogenaamde Roemeense front, had eveneens een buitengewoon belangrijke betekenis, omdat het Odessa en de andere havens aan de Zwarte Zee-kust dekte.

Aan de vooravond van de Oktober-revolutie bevonden zich volgens de aanwezige gegevens aan de fronten in het algemeen genomen niet meer dan twee miljoen strijders — en dit cijfer moet men beschouwen als bij benadering te zijn genomen. De spontane demobilisatie die in die tijd zelfs de meest stevige troepena [delingen had aangegrepen, onttrok dagelijks aan het front duizenden soldaten. Het is niet mogelijk om het werkelijke aantal strijders vast te stellen, dat zich in die tijd aan het front bevond. De enige dagen voor de Oktober-revolutie afgetreden minister van oorlog in het ministerie-Kerenski, W erchowski, karakteriseerde als volgt het totale aantal strijders aan het front aan de vooravond van de Oktober-revolutie.

„Eerst tijdens de konferentie in het hoofdkwartier slaagde ik er voor het eerst in om preciese cijfers over de samenstelling van het leger te verkrijgen. Op

L. M. Kaganowitsj — de leider van de Saratowse militaire organisatie der bolsjewiki. Hij werd op de /Mrussische konferentie der militaire organisaties van de bolsjewiki tot lid van het Alrussische bureau der militaire organisatie bij het Centraalkomitee van de bolsjewistische partij gekozen.

verschillende tijdstippen schommelden de cijfers, die men mij verstrekte, tussen de 7 en de 12 miljoen man. Thans tenslotte min of meer preciese cijfers. Het aantal bajonetten van het gehele leger aan het front van 1800 werst bedraagt 1.500.000 man infanterie en 500.000 man bij de artillerie en bij de andere speciale afdelingen met militaire betekenis, zoals de genie, de aviatie enz.; men telt 3.500.000 man bij de legerinstellingen in het achterland: bij de artillerieparken, het vervoer, de broodbakkerijen enz. In allerlei soort organisaties, zoals het Rode Kruis, de Zemgor, de Zemsojoes, bij het aanleggen van wegen, stellingen enz. — 2.900.000 man en in de militaire distrikten van het achterland 1.500.000 man, van wie er slechts ongeveer 400.000 tot de mars-bataljons worden gerekend, d.w.z. tot troepen, die geschikt zijn om naar het front te worden gezonden. In totaal staan er bijna 10 miljoen man onder de wapenen, van wie er slechts 2 miljoen aan het front dienst doen en alle overigen bedienen deze op een of andere wijze. In één woord, op eiken strijder komen bijna 4 man in het achterland, die hem bedienen”⁵⁸⁶).

Maar ook deze twee miljoen, die als een dunne keten over het ontzaglijke front waren uitgestrekt, waren volkomen onstrijdvaardig. De algemene vermoeienis door de oorlog en de onwil om hem voort te zetten, het wantrouwen tegenover de bevelvoering, de desertie hadden hun uiterste grenzen bereikt. Het leger, dat bovendien scherpe levensmiddelenmoeilijkheden doormaakte, naderde een toestand van volledig verval en werd, zoals later Wladimir Iljitsj het karakteriseerde, tot een „ziek organisme”. De verantwoording voor dit alles trachtte men op de bolsjewiki af te wentelen.

„Dat zijn de hoofdschuldigen aan onze nederlagen”, schreeuwde de gehele burgerlijke pers. Bij de burgerlijke dagbladen bleef ook de mensjewistisch-sociaal-revolutionaire pers niet ten achter, die een ongelooflijke ophitsing tegen de bolsjewiki was begonnen. Deze leuze was ook het hoofdmotief in de mededelingen van de militaire kommissarissen van de Voorlopige regering. De assistent-kommissaris van het 5de leger aan het Noordelijke front, luitenant Dolgopolow wees er in zijn verslag aan de politieke leiding van het ministerie van oorlog van 19 Oktober op, dat

„de stemming in het leger steeds slechter wordt dank zij de versterkte agitatie van het bolsjewisme en dat er heroïse maatregelen nodig zijn om de strijdvaardigheid van het leger te herstellen. Er is strijd, meedogenloze strijd nodig tegen de onverantwoordelijke demagogen”⁵⁸⁷).

En aan het slot van zijn verslag herhaalde hij opnieuw:

„De onverantwoordelijke demagogie heeft een verderfelijke uitwerking op de toestand van het leger en men moet meedogen

loos tegen dergelijke akties strijden, er is een vastberaden strijd nodig”⁵⁸⁸).

De voorzitter van het komitee van de 126ste divisie van het Bijzondere leger aan het Zuid-Westelijke front, Rittsjenko zeide in zijn verslag van 17 Oktober:

„De oorzaak van het niet opvolgen der militaire bevelen is de ontbinding van het leger als gevolg van de in de massa geworpen niet te verwezenlijken leuzen”⁵⁸⁹).

De kommissaris van het 7de leger aan hetzelfde Zuid-Westelijke front, Soergoetsjew, onderstreepte in zijn verslag van 15 Oktober: „De toestand van het leger is op het huidige ogenblik buitengewoon ernstig... De bolsjewistische agitatie speelt hierbij een grote rol, de strijd daartegen wordt steeds moeilijker”⁵⁹⁰).

Zelfs aan zulke fronten, waar de werkzaamheid van de bolsje- wiki vrij zwak was ontwikkeld — aan het Roemeense — werd een geschreeuw aangeheven over de bolsjewistische kuiperijen. De kommissaris van het Roemeense front Tiezenhausen karakteriseerde in zijn geheim verslag van 29 Oktober de toestand aan het front van voor de Oktober-revolutie en schreef:

„Een steeds aangroeiende, onweerstaanbaar zich uitbreidende golf van dorst naar de vrede tot elke prijs beukte steeds meer op het front en bracht nervositeit en gebrek aan uithoudingsvermogen in het leven van de troepen. Dit werd in vele opzichten bevorderd door de aanhangers van de ideeën van Zimmerwald en Kienthal, door de mensen, die de zwakke zijden van de menigte kennen, schaamteloos op deze zwakke zijde spekulcerden en het gepraat over de vrede aanstookten”⁵⁹¹). Al deze verklaringen — en men kan daarvan en eindeloos aantal aanhalen — getuigen slechts van de volledige verwarring van hen, die zich zelf de leiders van het leger achtten en van hun onwil om de werkelijke oorzaak van het verval te zien. Het leger maakte dezelfde verwoesting door als ook de andere takken van de volks- huishouding. Dit verval getuigde in laatste instantie met buitengewone klaarheid van de volledige ineenstorting van het burgerlijklandheerlijke stelsel in het land, en om daarvan de bolsjewiki de schuld te geven — dat betekende de gevolgen voor de oorzaak houden. Lenin legde hier herhaaldelijk de nadruk op;

„...al deze laster — zeide hij — die de burgerlijke pers en de partijen die hen helpen of vijandig tegenover de Sowjet- macht staan, over ons uitstorten, alsof de bolsjewiki de troepen tot ontbinding zouden hebben gebracht, — is nonsens”⁵⁹²).

Nonsens was ook de bewering, dat de bolsjewistische troepenafdelingen of juist de troepenafdelingen, waarin de bolsjewistische organisaties heel de overige soldatenmassa achter zich aan voerden,

het meest krasse beeld van verval opleverden. De zaak stond er juist volkomen anders voor. In de gevechten bij Riga, waar bijzonder duidelijk de volledige onbekwaamheid van de bevelvoering en van de kompromis-komitees om de soldatenmassa te leiden aan het licht was getreden, legden de Letse regimenten die bijna geheel bolsjewistisch waren, de grootste taaiheid aan de dag.

Tijdens de operaties bij de eilanden Oesel en Dagö onderscheidden zich de bolsjewistische matrozen door bijzondere standvastigheid. Terwijl alle overigen, onder xVie ook de artillerie d.w.z. troepenafdelingen, van wie men meende, dat zij het meest van de „bolsjewistische besmetting” verschoond waren gebleven, in panische schrik op de vlucht sloegen bleven de bolsjewistisch gezinde troepenafdelingen hun stellingen handhaven. Hetzelfde had ook aan vele andere sektoren van het front plaats.

„De bolsjewistische besmetting” was in alle gevallen een scheppende en organiserende kracht. In sommige gevallen waren zelfs de tegenstanders van de bolsjewiki genoodzaakt dit te erkennen. De assistent-kommissaris van het Noordelijke front Sawitski wees er in zijn verslag aan den minister van oorlog op, dat

„De 1ste Letse brigade bevredigend werkt, maar er waren meldingen over gebrek aan schoeisel en aan kleding en over onvoldoende voeding. De voorhoeden voerden met sukses strijd en rukten voorwaarts, waarbij er in een week tijds meer dan 150 krijgsgevangenen werden gemaakt en 10 mitrailleurs veroverd; de Kornilow-samenzwering had haar uitwerking op het vertrouwen van de soldaten in de officieren. Bij de 1ste Letse brigade strekt het wantrouwen zich uit tot de Voorlopige regering en den minister-president, dien men beschuldigt, dat hij er naar streeft, de macht te grijpen. De invloed van de krant „De Letse scherpschutter” is merkbaar”⁵⁹³).

Een andere getuige uit het zelfde kamp — de hoofdkommissaris van de Voorlopige regering Stankewitsj — zegt in zijn herinneringen ronduit:

„Men moet wel vaststellen, dat het beste, het flinkste leger, niet alleen aan het Noordelijke front maar misschien wel aan het gehele Russische front — n.l. het 5de leger — het eerst een bolsjewistisch leger-komitee vormde”⁵⁹⁴).

Dit alles bijeengenomen getuigt er geenszins van, dat de bolsjewiki de desorganisators waren, waarvoor de bourgeoisie en haar trouwe vrienden — de partijen van het kompromis — hen trachtten uit te geven. En indien het front toch uiteenviel, dan waren er andere oorzaken, die dit verval bewerkten. De hoofdoorzaak was de verraderlijke binnenlandse en buitenlandse politiek van de Voorlopige regering met betrekking tot de belangen van de werkende massa's. Het front verzwakte onder de zwaarte van de uitputtende 384

strijd, maar de burgerlijk-landheerlijke klassen in het achterland leefden in een feestvreugde, voerden een leven vol hazard, speculatie en winstbejag.

„In het achterland bemerkt men niet de zorg van het gehele volk, om het leger van het vrije volk beter uit te rusten en te verzorgen, dan dat in de vorige jaren het geval is geweest — onderstreepte Stankewitsj in zijn telegrammen van 20 Oktober. — En dat gebeurt niet alleen, omdat het achterland zelf verarmd is — de straten der steden zijn met een feestvierende menigte gevuld, de schouwburgen en de bioscopen barsten van , de bezoekers”⁵⁹⁵).

De spekulanten en de kooplieden, de fabrikanten en de bedrijfseigenaars, die uit de verdedigings-zaken waanzinnige winsten klopten, eisten de „oorlog tot het zegevierende einde”. Overal werden de op zulk een gemakkelijke wijze verdiende millioenen lichtzinnig verbrast. Maar aan het front verrotten de hongerige soldaten zonder schoenen in de vochtige loopgraven, werden zij door de luizen opgevreten en sloegen zij gespannen datgene gade, wat er in het achterland plaats vond. Zij kropten een verschrikkelijke haat in zich op tegen hen, die hen dwongen om de oorlog voort te zetten. In het wezen van de zaak was de toestand dezelfde gebleven, zoals hij voor de Februari-revolutie was geweest, slechts met dit verschil, dat het front thans erger honger leed, erger uitgeput was dan vroeger en wel tengevolge van het op raken der voorraden en van het van dag tot dag sterker wordende verval in het achterland. En het spreekt vanzelf, dat bij zulk een stand van zaken het front steeds meer uit elkaar viel. Het klassen-wezen van de oorlog, het egoïfisme van de heersende klassen, de aanhankelijkheid van de bevelvoering aan deze klassen, traden steeds duidelijker voor de soldatenmassa's aan het licht.

De onafgebroken slechter wordende voedselvoorziening en uitrusting van het leger begon ten slotte het karakter van een catastrofe aan te nemen. Aan de vooravond van de Oktober-revolutie verkeerden enige troepenafdelingen in een toestand van ware hongersnood : zij kregen geen brood, nóch vlees, nóch grutten.

De verslagen van de kommissarissen en van de bevelvoering van alle fronten riepen luid over de naderende catastrofe.

De kommissaris van het 4de leger, Aleksjewski, verklaarde in zijn verslag van 5 Oktober:

„In verband met de kwesties der voedselvoorziening en der uitrusting wordt de stemming slechter en neemt op sommige plaatsen een verontrustend karakter aan”⁵⁹⁶).

De kommissaris van het 3de leger, Posnikow, zeide in zijn verslag van 7 Oktober:

„Er heerst gebrek, niet alleen aan warme kleren, maar ook

aan gewone dekens. Linzen, haring en een niet vol broodrantsoen. Er zijn heroïse maatregelen nodig ter verbetering van de voedselvoorziening en van de voorziening in kleding en schoeisel”⁵⁹⁷).

De assistent-kommissaris van het 9de leger. Petsjkoerow, deelde in zijn verslag van 7—11 Oktober het volgende mede:

„De hoofdzak van de ontevredenheid is het hevige gebrek aan kleding. De soldaten dragen hun zomeruniform, terwijl de regentijd is aangebroken en de temperatuur ’s nachts tot nul daalt... In de 166ste divisie eist men uitrustingen, omdat er niet alleen geen hemden, geen broeken en geen jassen (warme) zijn, maar omdat men ook de zomeruniform niet kan herstellen, gehele peletons gaan niet naar de oefeningen, omdat hun uitrusting volkomen versleten is”⁵⁹⁸).

Op 16 Oktober berichtte de kommissaris van het 9de leger opnieuw::

„Er heerst gebrek aan levensmiddelen, schoeisel, ondergoed en uniformen; bij de 37ste en de 43ste infanterie-divisie valt een groot percentage soldaten op te merken, die barrevoets gaan en sommige afdelingen van de 37ste divisie hebben in het geheel geen ondergoed”⁵⁹⁹).

Op 23 Oktober telegrafeerde de kommissaris van het 12de leger, Nakorjakow aan het adres van den hoofdkommissaris:

„De toestand verergert snel, vooral wat het brood betreft. Als men de aangevoerd wordende voorraden beschuit meerekent, dan is het leger voor 3 tot 4 dagen voorzien. Er wordt in het geheel geen meel uit het achterland aangevoerd. Als gevolg hiervan zijn ongekende excessen mogelijk”⁶⁰⁰).

De toestand verscherpte zich steeds meer. Steeds vaker werden er van het front mededelingen ontvangen, dat verschillende regimenten en divisies weigerden om de militaire bevelen en andere beschikkingen van de bevelvoering uit te voeren. Het verslag van de militaire-politieke afdeling van de staf van den opperbevelhebber over de excessen in het leger van 1 tot 30 Oktober geeft het volgende beeld. In de loop van deze tijd hadden er 53 gevallen van verbroedering plaats, 9 pogingen om op gewelddadige wijze de militaire operaties tegen den tegenstander te staken en tot verbroedering te komen, 7 gevallen van eigenmachtig verlaten van de stellingen, 104 gevallen het niet-opvolgen van militaire bevelen, 24 eisen om personen van de bevelvoering te ontslaan, 67 gevallen van belediging van personen der bevelvoering, in sommige gevallen begeleid door geweldpleging en doodslag, meer dan 100 gevallen van weigering om aan de oefeningen deel te nemen of aan het werk te gaan, 22 eisen betreffende het onmiddellijk sluiten van de vrede, 8 gevallen van belediging van kommissarissen der Voorlopige regering en van 386

leden der militaire komitees, begeleid door geweldpleging enz. De regimenten, die zich niet onderwierpen, werden ontbonden, hetgeen tussen haakjes niet altijd en niet overal gelukte. Enkele „belhamels” werden aan het militaire gerecht overgeleverd, maar daardoor werd de toestand aan het front niet beter.

Op 12 Oktober berichtte de assistent-kommissaris van het Noordelijke front, Soboljew, aan den minister van oorlog:

„Zoals ik reeds heb bericht hebben drie regimenten binnen de door mij als ultimatum vastgestelde termijn de wapens afgeleverd, waarna ik de eis heb gesteld, dat zij de belhamels en de aanstichters zullen uitleveren; thans zijn zij aan het militair-revolutionaire gerecht overgeleverd. Met het oog op de verzachtende omstandigheden wordt het 4de regiment voorlopig niet ontbonden, maar de aanstichters worden eveneens aan het gerecht overgeleverd, er zijn maatregelen genomen, om het gerecht te beschermen en de orde te handhaven; de aangelegenheid van de 116de divisie kan men als geheel gelijkwideerd beschouwen”⁶⁰¹).

Maar direkt daarna was hij genoodzaakt daaraan toe te voegen:

„Ik ben zedelijk verplicht te zeggen — en ik moet het wel zeggen — dat er een verschrikkelijke ontknoping nadert en wat die aan het land en de revolutie dreigt te brengen, dat zal aan iedereen duidelijk zijn, die niet vreest, de waarheid in de ogen te zien. Vandaag hebben wij bijna geen leger, morgen zullen wij in het geheel geen leger meer hebben”⁶⁰²). *

Op 18 Oktober berichtte de kommissaris van het 2de leger, Grodski:

„De stemming is buitengewoon nerveus, wordt van uur tot uur erger en nadert de gevaarlijke weigering om de bevelen op te volgen... De massa's zeggen, dat zij, als er in de komende dagen geen vrede wordt gesloten, van het front zullen vertrekken. Er lopen over dit vertrek de meest hardnekkige geruchten”⁶⁰³).

De kommissaris van het 11de leger aan het Zuid-Westelijke front, Tsjekotilo berichtte:

„Er heeft op grote schaal verkoop van laarzen, uniformen, ondergoed plaats, waaraan de voorstelling ten grondslag ligt, dat men zonder uitrusting niet kan vechten en dat de soldaten op deze wijze de vrede verhaasten”⁶⁰⁴).

En tenslotte, op 22 Oktober maakte de kommissaris van het Westelijk front Zjdanow in zijn weekbericht de volgende gevolgtrekkingen :

„De nerveuse stemming in het leger neemt van dag tot dag toe; nieuwe troepenafdelingen worden door het overtreden van de discipline aangetast. De propaganda van de bolsjewiki heeft

het overwicht en heeft sukses... Het vertrouwen in de komitees neemt af, men weigert hen aan te horen, jaagt hen weg en ranselt hen af. De anstig geworden komitees leggen hun funk-ties neer zonder de nieuwe verkiezingen af te wachten. De haat tegen de officieren neemt toe, in verband met de verbreiding van de overtuiging, dat de officieren de oorlog rekken. De stemming van de troepen wordt slechter. De stemming van de komitees, van de officieren en van de bevelvoering, terneergeslagen door het aantal spontaan optredende overtredingen der discipline, gelijkt op een paniek. Men legt de handen in de schoot. Het verval heeft zijn uiterste grens bereikt”⁶⁰⁵).

Het verval van het front betekende in laatste instantie de ineenstorting van de gehele landheerlijke-kapitalistische formatie in het land, welke afspiegeling het oude leger zelf was. Gevormd voor de veroveringsdoeleinden van de heersende klassen en ter bescherming van hun voorrechten, stortte het tezamen met hen in elkaar.

II.

DE DAGEN VOOR DE OKTOBER-REVOLUTIE OP DE VLOOT.

De Kornilowse gebeurtenissen waren ook voor de vloot niet voorbijgegaan zonder sporen achter te laten. Zij hadden de politieke hartstochten van de matrozen opgezweept en hun wantrouwen tegenover de bevelvoering vergroot. In Helsingfors eisten de bemanningen van de schepen van de officieren een schriftelijke verklaring inzake hun betrekkingen tot Kornilow. Hier en daar pasten de verbolgen matrozen de Lynch-wet toe. Op besluit van de verenigde zitting van de Helsingforse Sowjet en de Tsentrobalt werd een revolutionair comité opgericht, dat kommissarissen voor de schepen, de telegraaf, het telefoonkantoor, de post en andere instellingen benoemde.

In de zittingen van de Helsingforse Sowjet en vooral in de bijeenkomsten van de matrozen-sektie, klonken steeds vaker stemmen, die de omverwerping van de Voorlopige regering en de instelling van de Sowjet-macht eisten. In September namen negentien schepen van de Oostzee-vloot een resolutie aan tot strijd tegen het besluit van de Voorlopige regering, dat Rusland tot een „republiek” verklaarde, zonder de toevoeging van „demokratische”. De matrozen begonnen steeds vaker over de gewapende opstand te spreken.

Op 1 Oktober wees Kerenski in een telegram gericht aan den opperbevelhebber van het Noordelijke front op de „gevaarlijke” stemming van de matrozen van Kroonstadt.

„De Kroonstadters hebben reeds bereikt, dat op kritieke

momenten niet alle verdedigingsmiddelen ter plaatse zijn...⁰⁰⁶).

Onder invloed van de onafgebroken toename van de revolutionaire stemming bij de lagere rangen op de vloot begon de Tsentrobalt zich spoedig van de vaderlands-verdedigende illusies te bevrijden, die zij tendele nog in Augustus aan de dag had gelegd. Einde September rapporteerden de matrozen van de Baltische vloot aan de proletarische revolutie reeds hun volledig bereid zijn, om tot de aanval voor de Sowjet-macht over te gaan. Dit bereid zijn bewezen zij op het Ilde Kongres van de Tsentrobalt, dat op 25 September in Helsingfors werd geopend.

Op 3 Oktober richtte zich het Ilde Kongres van de Tsentrobalt met een oproep tot de matrozen en soldaten om zich voor de strijd voor de revolutie voor te bereiden. In antwoord op deze oproep begonnen er bij de Tsentrobalt uit alle hoeken van het land berichten binnen te komen, waarin men zich bereid verklaarde om de proletarische revolutie te ondersteunen.

De matrozen van de Zwarte Zee-vloot verklaarden:

„Wij voegen onze stem bij Uw geestdriftige oproep, wij zullen te samen met U naar de barrikaden gaan voor de laatste strijd”⁰⁰⁷).

De soldaten van het Roemeense front boden de revolutionaire matrozen hun ondersteuning aan:

„Kameraden, van U hangt thans veel af, laat U door niets weerhouden. Wij zijn steeds bereid om met U samen te gaan”⁰⁰⁸)

Alle besluiten van het Kongres werden onder direkte leiding van de bolsjewiki genomen. In antwoord op de kwaadaardige laster van de pers, die de matrozen beschuldigde, dat zij van het front waren weggelopen nam het Kongres van de Tsentrobalt een scherp protest aan:

„Verrader van de revolutie, Bonaparte-Kerenski, wij vervloeken U, op het moment dat onze broeders onder de kogels en granaten te gronde gaan en in de golven der zee verdrinken en roepen op om de revolutie te verdedigen. En wanneer wij allen als één man ons leven offeren voor de vrijheid en de grond, zullen wij sterven in de eerlijke strijd, zowel tegen den buitenlandsen vijand als op de barrikaden tegen den binnen- landsen vijand en zenden U Kerenski en Uw gezelschap onze vervloeking voor Uw oproepen, waarmede U gepoogd hebt de krachten van de vloot te verscheuren in dit voor ons land en de revolutie dreigende uur”⁰⁰⁹).

Uit deze revolutie sprak met volkomen klaarheid het bereid zijn der matrozen van de Baltische vloot tot de onverzoenlijke revolutionaire strijd voor de macht van de Sowjets. Alleen op het moment

van de reeds rijp geworden opstand was het verschijnen van zulke resoluties mogelijk. De verklaring, dat men bereid was zijn leven te offeren op de barrikaden was geen holle klank voor de Baltische matrozen. Zij hebben dit metterdaad bewezen in de grootse dagen van de Oktober-gevechten.

De Baltische vloot stond onder zeer sterke invloed van de partij der bolsjewiki en van haar leider Lenin. De Baltische matrozen traden als een van de eersten op met een nauwkeurig program van de voorbereiding der verovering van de macht. De bolsjewisatie van de Zwarte Zee-vloot, waar de invloed van de mensje wiki en de sociaal-revolutionairen sterk was, had een meer ingewikkeld verloop. Anders dan op de Baltische vloot, die bijna geheel uit arbeiders van de fabrieken en bedrijven was samengesteld, werd de bemanning van de Zwarte Zee-vloot voor een aanmerkelijk deel gerekruteerd uit de min of meer welgestelde lagen der Oekralinse boeren. Deze omstandigheid, benevens het feit, dat zij ver verwijderd was van de centra der revolutie, bepaalde voor enige tijd de kracht van de sociaal-revolutionairen op deze vloot.

Er was een tijd, dat de Zwarte Zee-vloot tot een middelpunt van aantrekking van kontra-revolutionaire krachten werd gemaakt. De vijanden van de revolutie haastten zich om haar voor hun doeleinden te gebruiken. De bevelhebber van de vloot, admiraal Koltsjak, de toekomstige leider van de Siberische kontra-revolutie, vormde in de zomer van het jaar 1917 een delegatie van stromannen met den fiktieven matroos Batkin aan het hoofd. In naam van de matrozen der Zwarte Zee-vloot reisde deze delegatie door geheel Rusland en agiteerde, zowel in Petrograd en in de provincie als in de stellingen, voor het offensief aan het front. Ondersteund door de politici van het kompromis trachtte deze zelfgebakken matroos zich ook bij de mannen van de Baltische vloot in te dringen, maar hier stuitte hij op de nodige tegenstand en werd ontmaskerd. Na zijn onder schandaal mislukt optreden in Helsingfors waagde de gezant van den admiraal het reeds niet om in Kroonstadt te verschijnen. Spoedig werd onder de druk der matrozen aan de gehele delegatie door de Sowjet van Sebastopol haar mandaat ontnomen.

Het Centraal-Komitee van de partij der bolsjewiki schonk bijzondere aandacht aan het werk op de Zwarte Zee-vloot. De plaatselijke bolsjewistische organisaties werd opgedragen om ervaren propagandisten daarheen te zenden. Tegelijkertijd werden er ook funktionarissen uit Petrograd heen gestuurd, onder wie zich matrozen van de Baltische vloot bevonden.

De bolsjewiki van de steden aan de Zwarte Zee-kust ontwikkelden een omvangrijk werk op de oorlogsschepen en vormden partijcellen. De matrozenmassa begon steeds beslister en vastberadener met hen mee te gaan. Borisow, die de post van kommissaris-generaal bij de 390

Zwarte Zee-vloot bekleedde, telegrafeerde op 24 Augustus aan de generale staf van de marine:

„In de korte tijd van mijn afwezigheid is Sebastopol een stad van bolsjewiki geworden. Er heerst grote opwinding, er worden onophoudelijk meetings gehouden, waarop men alleen bolsjewiki aan het woord laat, aan alle hoeken van de straten staan opgewonden groepjes. In de organisaties heerst eveneens een opgewonden stemming. Fantastische geruchten over kontra- revolutionaire samenzweringen, over de aankomst van kozakken verontrusten de massa. Bij enige troepenafdelingen heeft men de wapens al in handen genomen. Bij de bolsjewiki zijn goede agitators verschenen. Om de kroon op dit alles te zetten is er gisteren een delegatie van de Baltische vloot aangekomen om te agiteren voor aansluiting bij het ultimatum v^n de Baltische vloot inzake de verhoging van de soldij. Vier hunner zijn op mijn bevel niet in Sebastopol toegelaten, twee die mandaten van de Tsentroflot hadden werden toegelaten, maar na een gesprek met het Uitvoerende Komitee werden zij dezelfde dag teruggestuurd. Er konden geen vastberaden maatregelen tegen de agitatie van de bolsjewiki en tegen de vergaderingen worden genomen, omdat men op niemand kon steunen. De Zwarte Zee-delegatie wil men niet aanhoren. Zij heeft haar prestige volkomen verloren”⁶¹⁰).

In Augustus kon men Sebastopol nog niet „een stad van bolsjewiki” noemen. De sociaal-revolutionaire organisatie telde hier ongeveer 20000 leden, terwijl de bolsjewiki niet meer dan 250 leden in hun rijen telden. Alle leidende gekozen organisaties bevonden zich nog in handen van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki. Maar Borisow schilderde in zijn paniek-telegram de loop der gebeurtenissen juist. De grond gleeed de kompromispolitici steeds meer onder de voeten weg; van dag tot dag werd de positie van de bolsjewiki sterker.

Van de 145 afgevaardigden van de Sowjet van Sebastopol behoorden er in de maand Juli slechts 12 tot de fractie der bolsjewiki, maar in Oktober telde de fractie reeds 50 afgevaardigden. De bolsjewisatie van de Sowjet van Sebastopol had hoofdzakelijk plaats door middel van de revolutionering der Zwarte Zee-matrozen onder leiding van de bolsjewistische partij.

Naast de Sowjet van Sebastopol was de Zwarte Zee-Tsentroflot opgericht, die voor de overweldigende meerderheid uit partijlozen en uit mensen van het kompromis bestond Maar ten aanzien van een aantal kwesties nam zij zelfs een meer linkse positie in dan de Sowjet van Sebastopol. In verband met deze linkse positie nam haar gezag en invloed toe.

Op 7 September werd er op een vergadering van vertegenwoor

digers van 20 scheeps- en kustafdelingen, die op het lineschip „Rostislaw” plaats had, het besluit genomen om de overdracht van de macht in handen van de socialisten te eisen; op 9 September werd op dezelfde „Rostislaw” op een vergadering nu reeds van 40 scheeps- en kustafdelingen een scherp protest aangenomen tegen de beschikking, die waarborgen voor de kontra-revolutionaire bevelvoering instelde en die de politieke strijd in het leger en op de vloot verbood. Daarin zag men terecht een aanslag op de elementaire burgerrechten van de militairen.

Op 15 September besloot de Tsentroflot, overeenkomstig een besluit van de gedelegeerden-vergadering, op alle schepen van de Zwarte Zee-vloot tijdelijk rode vlaggen te hijsen en signalen te geven: „Leve de Russische democratische republiek!” Toen deze demonstratie was afgelopen, weigerde de meerderheid van de bemanningen kategorisch om de tijdelijk gehesen rode vlaggen te strijken. Onder de druk van de matrozenmassa’s nam de Tsentroflot het besluit om de kwestie van de vlaggen tot aan de Konstituante open te laten.

De Oekraïense bourgeoisie, die van de onbekwaamheid van de regering van Kerenski om het nationale vraagstuk op te lossen gebruik maakte, poogde op de Zwarte Zee-vloot burgerlijk nationalisme ingang te doen vinden en de Oekraïnisering van de vloot door te voeren. Zij had echter weinig succes, — slechts één kruiser, de „Pamjat Merkoeria”, verwisselde de rode vlag tegen de Oekraïense.

Om het partij werk te versterken zond het Centraal Comité van de partij midden-Oktober twee functionarissen, van wie één een Kroonstadse matroos, naar Sebastopol. Zij kregen van J. M. Swerdlow de richtlijn, dat het vraagstuk van het grijpen van de macht door het proletariaat een kwestie van enige dagen was. In alle grote centra waren de proletarische krachten reeds voldoende rijp geworden. In het Zuiden echter, vooral in de Krim, stond de zaak er slecht voor. Daar waren de sociaal-politici van het compromis nog op volle kracht. En dat was bijzonder jammer, als men de betekenis van Sebastopol als oorlogshaven in aanmerking nam. Het was de taak der bolsjewiki om Sebastopol tot de revolutionaire basis van de Zwarte Zeekust te maken. Sebastopol moest het Kroonstad van het Zuiden worden.

Op het moment van de Oktober-revolutie verloor de compromis-leiding van de Tsentroflot, die in het Admiraliteits-gebouw zetelde, de laatste resten van haar invloed in het matrozen-milieu. Zelfs na het besluit van de Voorlopige regering om de Tsentroflot uiteen te jagen bleven de daarin zetelende bolsjewiki en sociaal-revolutionairen als lakeien de Voorlopige regering steunen. Toen zij tegenover de bolsjewisatie van de vloot en van het Petrogradse garnizoen stond, poogde de Voorlopige regering aan de vooravond van de

Oktober-revolutie Kroonstadt en Petrograd te ontwapenen, van enige forten de artillerie weg te halen onder het voorwendsel, deze naar het front te sturen. De revolutionaire matrozen tezamen met de arbeiders en de soldaten stonden evenwel de ontwapening niet toe.

III.

DE BOLSJEWISATIE VAN HET LEGER.

De partij der bolsjewiki werkte in het leger onder buitengewoon moeilijke omstandigheden. De leugen en laster van de burgerlijke en de klein-burgerlijke pers bemoeilijkte de agitatie en de propaganda. De drijfjacht op de bolsjewistische kranten, die niet aan het front werden toegelaten, vormde een geweldig beletsel voor het werk der bolsjewiki.

„Wij hebben *alleen het woord* te onzer beschikking — schreef Lenin. — En van dit woord wil men ons beroven... „De Prawda” wordt aan het front niet toegelaten. De Kiëwse „agenten” hebben besloten om de „Prawda” niet te verspreiden. De „Zemski Sojoes” verkoopt in haar kiosken „de Prawda” niet. En tenslotte belooft men ons een „systematische strijd te voeren tegen de propaganda van het Leninisme”... (De „Iswtestia van de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”). Maar daartegenover *schuift men ons* elk dergelijk elementair protest, elk exces, waar het ook moge zijn begaan, *in de schoenen*”⁶¹¹).

En toch, ondanks welke hindernissen dan ook, drongen de bolsjewistische kranten in de kazernes, in de loopgraven en op de schepen door. Zij vonden bij de soldaten sympathieke weerklank en deden bij hen een opgewekte revolutionaire stemming ontstaan.

„Vandaag heeft een ijverige, toegewijde colporteur een krant gebracht, die men noodzakelijk moet lezen en wel een rechtvaardige krant, „De Soldaat”, — schreven ze uit het Petrogradse reserve-regiment aan hun dorpsgenoten — van daag benijdt men ons, dat onze soldaten de proletarische kranten: „De Soldaat” en de „Arbeidersweg” in handen hebben. En anders ziet men het betreuenswaardige verschijnsel, dat alle kameraden soldaten burgerlijke kranten hebben, die allen onze rechtvaardige leiders beschuldigen en brutaal liegen en daardoor de soldaten op een dwaalspoor brengen”⁶¹²).

Als de bolsjewistische kranten al met moeite in de Petrogradse kazernes doordrongen, dan was het voor hen nog moeilijker aan het front te geraken, bij het leger te velde. Maar ook daar wekte de

bolsjewistische gedachte de soldaten, verhelderde hun klassebewust- zijn, wees hun de methoden van de revolutionaire strijd. Het geweldige werk van de bolsjewistische pers werd door de soldaten met geestdriftige beoordelingen ontvangen.

„Kameraad redakteur! — schreef de gewone soldaat Kozlow uit het leger te velde aan de redactie van de krant „De Soldaat”. — Ik en vele kameraden stellen geweldig belang in uw krant, die goede voorlichting geeft. Deze krant hebben wij toevallig in handen gekregen; uit haar is te zien, wat wij moeten eisen en waarop wij moeten aandringen, ten einde de macht niet aan de kapitalisten te geven, die, zoals U schrijft, op grond van onze onwetendheid tweedracht tussen de soldaten en de arbeiders trachten te stichten. Maar wij willen uw voorbeeld volgen en U steeds ondersteunen en wij zullen volgens uw program naar ons recht streven” ⁶¹³).

Een zeer sterke indruk maakten op de soldaten de heldere, voor allen begrijpelijke artikelen en redevoeringen van Lenin.

„Vooral ben ik dankbaar voor de redevoering van kameraad Lenin, waarnaar ik zo hevig heb verlangd — schreef een soldaat van het front. Thans maak ik op mijn beurt de kameraden soldaten met deze redevoering van kameraad Lenin bekend, vooral hen die in hun domheid hun vertrouwen verloren, maar die er nu spijt van hebben, dat kameraad Lenin aan boosaardige aanvallen en laster bloot heeft gestaan” ⁶¹⁴).

De groei van het klassebewustzijn van de soldatenmassa's en hun overgang naar de kant van de bolsjewiki maakte het organisatorisch vastleggen daarvan nodig. D'e tienduizenden vooraanstaande, politiek ontwikkelde arbeiders, die in het leger waren gemobiliseerd, knoopten spoedig nauwe verbindingen met de centra van het politieke leven aan en vormden aan het front sterke cellen van de bolsjewistische organisaties. Een geweldige rol speelde de ontbinding van de regimenten van het Petrogradse garnizoen na de Juli-gebeurtenissen. Het zenden naar het front van duizenden soldaten, die de revolutionaire school van de hoofdstad hadden doorlopen, betekende de aankomst van vele bolsjewistische funktionarissen. In de soldatenbrieven, die na de Juli-gebeurtenissen door de censuur werden opgevangen, voelt men de toevloed van georganiseerde krachten. In deze brieven begint reeds het wantrouwen tegenover de Sowjets van het kompromis te klinken.

„Ik was ook vroeger niet overtuigd van hun oprechte wens om tegemoet te komen aan de verslaafde en onderdrukte massa — schreef een soldaat aan het adres van de sociaal-revolutio- nairen en de mensjewiki, — maar thans overtuig ik mij er meer en meer van, dat allen die mooi en diplomatiek praten, slechten kapitalistisch denken” ⁶¹⁵).

Een ander soldaat merkt aan hun adres op:

„U moet er maar niet meer op rekenen, dat U een steunpunt in het leger hebt”⁶¹⁶).

Door zich van de voorgedij der hogere bevelvoering te bevrijden, bevrijdde het leger zich tegelijkertijd van de invloed der kleinburgerlijke partijen en van het vertrouwen in hen. De bolsjewiki begonnen de gedachten der soldaten ten volle te beheersen.

In het leger versterkte zich een omvangrijk net van bolsjewistische organisaties, die de massale soldaten-organisaties aan hun invloed onderwierpen. De partij der bolsjewiki had aan het front geen gereed staand politiek leger; slechts geleidelijk door middel van volhardend en ingespannen werk verankerde de partij haar invloed bij de massa's. Aan de hand van de ervaring, van de praktijk, van de levende zaak toonde zij de superioriteit van haar program en haar taktiek en verstoorde zij de kontra-revolutionaire illusies van de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen. Vóór de Oktober-revolutie werd de militaire organisatie bij het Centraal-Komitee van de partij tot een echte militaire staf. Onder leiding van het Centraal-Komitee der bolsjewiki verenigde en organiseerde zij de brede soldatenmassa's voor de strijd om de macht en bereidde zij hen daarop voor.

Bijzondere aandacht schonken in die tijd de bolsjewiki aan de verovering van de onderste soldatenorganisaties. De regiments-, kompanies-, en andere komitees, die rechtstreeks de stemming van de massa's weerspiegelden, bleken aan hun kant te staan. Stap voor stap zuiverden de komitees zich van het kleinburgerlijke schuim en gingen naar het partij-vaandel van de bolsjewiki over. Het volgende voorbeeld geeft een aanschouwelijke voorstelling, hoe dit proces aan het front verliep.

Bij het 12de Toerkestanse regiment scherpschutters van het lilde Siberische korps van het 2de leger bestond een kleine verenigde sociaal-demokratische organisatie, waartoe zowel de mensjewiki, als de internationalisten en de bolsjewiki behoorden. De laatsten werden aangevoerd door den kommandant van het 2de bataljon, door den jeugdigen luitenant-kolonel Kamenssjikow, die later de eerste gekozen opperbevelhebber aan het Westelijk front was.

Begin Augustus stelde partijgenoot Kamenssjikow de vraag over het uittreden van de bolsjewiki uit de verenigde organisatie en het oprichten van een zelfstandige bolsjewistische cel. Daar zij er naar streefden om een zo groot mogelijk aantal aanhangers te winnen, stelden de bolsjewiki deze kwestie op een open vergadering van de leden van alle organisaties. Als referent trad partijgenoot Kamenssjikow op. Zijn referaat deed een levendig debat ontstaan. Bijzonder hardnekkig verdedigden de internationalisten — de arts Begoen en een onderofficier — het handhaven van de „eenheids"-organisatie. De onderofficier sloot zich intussen op dezelfde vergadering, toen

de kwestie der scheuring reeds was beslist, bij de bolsjewiki aan. Par^{ar}ijgenoot Kamenssjikow werd tot voorzitter van het nieuwe komitee gekozen, tot sekretaris de sergeant-majoor Koroljow.

Het joeg de bolsjewiki geen schrik aan, dat er in de nieuwe organisatie in het begin niet meer dan 18 tot 20 leden bleken te zijn. Spoedig gelukte het aan het komitee een „hut” te vinden, die met zijn kleine bibliotheek, zijn kranten en voornamelijk door de levendige gesprekken de soldaten snel aantrok. Daarna breidde zich het werk zo zeer uit, dat het komitee gereorganiseerd werd tot een distrikts- komitee, dat het partijwerk in het 12de, 24ste en 25ste Toerkestanse regiment scherpschutters van dezelfde divisie en eveneens bij de artillerie-afdeling, het storm-bataljon en bij andere troepenafdelingen verenigde. Er werd eveneens een bijzonder kollektief gevormd om partijwerk onder de boeren van het in de buurt gelegen plaatsje Roebjazewitsj te verrichten.

Tegen de maand Oktober werd het opnieuw* verkiezen van de militaire komitees een massaal verschijnsel aan het front.

„Het wordt onmogelijk — zeide de voorzitter van het komitee van het 107de regiment — om ons werk voort te zetten met het oog op de vijandelijke houding van het regiment, dat hardnekkig nieuwe verkiezingen voor het komitee eist. Onder de soldaten neemt de geprikkeldheid over de werkzaamheid van het komitee toe... Ik vind het noodzakelijk aan het gehele komitee voor te stellen zijn volmacht neer te leggen”⁶¹⁷).

In het geheime verslag van den kommissaris van het Westelijk front over de week van 14 tot 21 Oktober werd opgemerkt:

„Een karakteristiek verschijnsel werden de eigenmachtige nieuwe verkiezingen voor de komitees, waarin na de verkiezingen alleen bolsjewiki doordrongen. Eigenmachtige nieuwe verkiezingen hadden plaats bij het 2de, 3de en 6de regiment grenadiers”⁶¹⁸).

Hoe deze „eigenmachtige nieuwe verkiezingen” plaats hadden, — dat kan men beoordelen naar de verkiezingen bij een van de genoemde regimenten, bij het 6de regiment grenadiers.

De bolsjewistische organisatie bij dit regiment ontstond in Augustus. Later gelukte het bij bijna alle kompagnieën en kommando's bolsjewistische cellen te organiseren. Begin Oktober hadden er twee algemene regimentsvergaderingen plaats, waar de voorstellen der bolsjewiki met geweldig sukses werden aangenomen. Van de officieren waagden slechts twee vaandrags op te treden en van de sociaal-revolutionairen één vrijwilliger — de oude Roginski.

Bij zulk een stemming van het regiment zou het blijven voortbestaan van het oude algemene soldaten-regimentskomitee van het kompromis een klaarblijkelijke domheid zijn en de bolsjewiki voerden dan ook een vastberaden campagne voor nieuwe verkiezingen. De 396

kandidaten werden aangewezen en het leed geen twijfel, of de bolsjewiki zouden sukses hebben.

Evenwel het gelukte niet om planmatig het voorbereidende werk voor de nieuwe verkiezingen geheel te voltooien. Op 12 Oktober kwam bij het regiment het verzoek van het legerkomitee van het 2de leger binnen om gedelegeerden naar de deger-konferentie te sturen, die op 16 Oktober was vastgesteld. Het regimentskomitee, dat wist dat zijn dagen geteld waren, haastte zich niettemin om den sociaal-revolutionair Roginski als zijn vertegenwoordiger te verkiezen.

Toen de bolsjewiki dit vernamen, besloten zij onmiddellijk nieuwe verkiezingen te houden, het was ontoelaatbaar, dat er van het bolsjewistische regiment een sociaal-revolutionair naar de konferentie zou gaan. Onmiddellijk werden er agitators naar de kompaniën gestuurd, het gehele regiment werd ogenblikkelijk op de been gebracht. De dienstdoende officier van het regiment deed een zwakke poging om de vergadering „niet toe te laten”, maar daaraan schonk niemand aandacht.

De overwinning was volkomen. De volgende morgen had er reeds een zitting plaats van het nieuwe regiments-komitee, dat enkel uit bolsjewiki bestond en zijn eerste besluit kwam hierin tot uitdrukking, dat den sociaal-revolutionair Roginski zijn mandaat voor de leger- konferentie werd ontnomen. In zijn plaats werd een bolsjewiek gekozen.

De massale nieuwe verkiezingen van de regimentskomitees brachten de kleinburgerlijke politici van het kompromis en de overige aanhangers van de Voorlopige regering in vertwijfeling en in verwarring. En inderdaad, het was moeilijk om niet in verwarring te geraken door zulke eisen als bijvoorbeeld het besluit van het kongres van het XXXVste legerkorps van het 3de leger aan het Westelijk front, dat op 11 Oktober plaats had.

„Wij leden van het korpskongres van het XXXVste legerkorps — werd er in het besluit gezegd — eisen van het Alrus- sische Kongres der Sowjets van arbeiders-, soldaten-, en boerenafgevaardigden, dat op 20 Oktober is vastgesteld, dat het de macht in handen zal nemen en de met de geallieerde regeringen gesloten geheime verdragen zal publiceren, dat het onmiddellijk democratische vredesvoorwaarden zal afkondigen en onmiddellijk een wapenstilstand aan alle fronten zal sluiten” ⁶¹⁹).

De hogere legerorganisaties — de front-, leger-, korps- en een deel van de divisiekomitees — die zich nog steeds in de macht van de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen bevonden, weerspiegelden reeds de dag van gisteren der revolutie. Daar zij geen steunpunten in de massa's hadden, verloren zij de praktische leiding.

Een grote rol bij de bolsjewisatie van het leger speelden de gouvernements- en de distrikts-komitees van de partij, die dicht bij de troepenafdelingen van het front en het achterland waren gelegen. Een aanmerkelijk deel van hun activiteit wijdden zij aan het werk in het leger. Door middel van de partijorganisaties oefenden de arbeiders invloed uit op de ontwikkeling en de groei van het klassebewustzijn van de soldaten. Zo speelden bijvoorbeeld in Petrograd de fabrieks- en bedrijfsarbeiders een leidende rol in het militaire garnizoen. Hetzelfde was het geval in Kroonstadt. De plaatselijke bolsjewistische komitees hadden een geweldige revolutionerende invloed op de troepenafdelingen van het garnizoen.

Tussen de arbeiders en de soldaten werd zulk een nauwe verbinding tot stand gebracht, dat bijvoorbeeld de soldaten, die uit Petrograd vertrokken, beloofden, om voor de revolutionaire leuzen van de Petrogradse arbeiders te zullen strijden. Zo verklaarde een van de kompagnieën van het 2de mitrailleursregiment die naar het front werd gestuurd het volgende:

„Wij, mannen van het 5de bataljon van het mitrailleursregiment, op 2 Oktober d.j. voor het vertrek naar het front in vergadering bijeen, om de kwestie van het vaandel te beslissen, hebben besloten, ons om hulp te wenden tot de kameraden van de Treoegolnik, daar onze middelen ontoereikend zijn. De kameraden van de „Treoegolnik” besloten, ons van het komitee 200 roebel te geven, waartegenover wij, mannen van de 5de kompagnie van het mitrailleursregiment die naar de stellingen aan het 527ste BjelebejeWski-regiment vertrekken, hun onze grote erkentelijkheid voor de ondersteuning uitdrukken en hun mededelen, dat wij zullen strijden voor: 1) de onmiddellijke publikatie van de geheime verdragen, 2) voor onmiddellijke vredesonderhandelingen, 3) voor de onmiddellijke overgave van de gehele grond aan de boerenkomitees, 4) voor de kontrôle op alle levensmiddelen, 5) voor de onmiddellijke bijeenroeping van de Sowjets. Wij, mannen van het 5de mitrailleursbataljon, zullen hoewel wij niet tot de partij (der bolsjewiki) behoren, toch voor alle eisen en leuzen tezamen met hen sterven. Het kommando vertrekt ten getale van 107 man; het zal voorlopig in Strjelna blijven. Het bovengenoemde is met algemene stemmen door het kommando aangenomen”⁶²⁰).

De arbeiders en soldaten wisselden voortdurend vertegenwoordigers uit. Tussen de bedrijven en de regimenten kwam zulk een samenwerking en wederzijdse ondersteuning tot stand, dat die later in de Oktober-dagen de overwinning van de opstand van te voren beslisten. Ziehier een brief, die de arbeiders van het Poetilow-bedrijf aan de soldaten van het Ismailow-regiment stuurden, die de arbeiders 398

hun dank hadden betuigd voor hun hulp in de periode van het Kornilow-avontuur:

„Verwijzend naar de brief van het regiments-komitee van 13 September No. 634, waarin aan het bedrijfskomitee dank was betuigd voor de aan het regiment ter beschikking gestelde keuken in de dagen van het Kornilow-oproer, delen wij U mede, dat het Poetilowse bedrijfskomitee ook in het vervolg steeds gaarne bereid zal zijn om met de waarde kameraden Ismaïlowtsi zowel keukens als meer ernstige militaire voorwerpen te delen, in geval een van de vele, in aantal toegenomen avonturiers en kontra-revolutionairen onder de generaals, die van absolutisme en volksslavernij dromen, tot actie mocht overgaan. Het bedrijfskomitee drukt U kameraadschappelijk de hand en hoopt, dat de harten der Ismaïlowtsi van hetzelfde revolutionaire vuur gloeien als de harten van de Poetilow- arbeiders, en dat deze harten op het ogenblik van gevaar voor het revolutionaire volk één machtig vlamvend hart zullen vormen”⁶²¹).

Welk een buitengewone betekenis de invloed van de arbeiders uit de industrie-centra op de soldaten had, — dat kan men beoordelen aan de hand van het verslag van 26 September van den bevelhebber van de Zwarte Zeevloot aan den opperbevelhebber.

„Het in de stad Nikolajew liggende 45ste infanterie-reserve- regiment — klaagt de bevelhebber van de vloot — is in de tegenwoordige tijd een troepenafdeling, die volkomen ongedisciplineerd is en niet voor de bescherming van de haven en de bedrijven kan worden gebruikt... De massa der soldaten neemt levendig deel aan het leven van de burgers van de stad Nikolajew, die voortdurend druk bezochte vergaderingen in de straten van de stad houden”⁶²²).

Zo was het in de meerderheid der industriële centra.

Het Centraal-Komitee van de bolsjewistische partij, dat de proletarische revolutie voorbereidde, schonk buitengewoon veel aandacht aan het partij werk onder de troepenafdelingen. In de zittingen van het Centraal-Komitee werden voortdurend vraagstukken betreffende het werk onder de soldaten behandeld, werden de soldatenstemmingen bestudeerd, de krachten van de revolutie en de kontra-revolutie berekend. De militaire organisatie van de bolsjewiki knoopte stevige verbindingen aan met de soldaten-massa. Zij verenigde de leiding van het partij werk aan het front en in het achterland. Zij voorzag de troepenafdelingen van literatuur, stuurde instructeurs en agitators, riep konferenties bijeen.

Van 1 tot 3 September had in Minsk een bijeenkomst van de bolsjewiki uit het gebied en van het front plaats. Op deze bijeenkomst waren 3651 leden van de partij uit het leger en 2410 leden uit het

gebied vertegenwoordigd. De bijeenkomst achtte het niet mogelijk zich tot een konferentie te verklaren, omdat de onderste organisaties in onvoldoende mate vertegenwoordigd waren.

Twee weken na de genoemde bijeenkomst, van 15—18 September, had in Minsk de 1ste Noord-Westelijke gebieds-lkonferentie der bolsjewiki plaats. Op deze konferentie waren 88 afgevaardigden aanwezig, 61 afgevaardigden van het leger en 27 van het gebied. De leger-afgevaardigden vertegenwoordigden reeds 4111 partijleden en 1564 sympathiserenden. De helft van de leger-afgevaardigden behoorde tot het 2de leger, het meest revolutionair gezinde leger van alle legers aan het Westelijk front.

Weer 10 dagen na deze konferentie had van 27 tot 29 September in de stad Neswizja de 1ste konferentie der bolsjewiki van het 2de leger plaats. Op deze konferentie waren 137 afgevaardigden, die 5124 georganiseerde partijleden en ongeveer 12000 sympathiserenden vertegenwoordigden.

Tenslotte had 20 dagen vóór de Oktober-revolutie, op 5 Oktober — in Minsk de 2de Gebiedskonferentie van de bolsjewiki plaats, waarop reeds 353 afgevaardigden aanwezig waren, die nu 28.501 partijleden en 27.855 sympathiserenden vertegenwoordigden.

Op dezelfde wijze ontwikkelde zich het bolsjewistische werk ook in de andere sectoren van het front.

Naarmate het leger gebolsjewiseerd werd stelde het steeds dringender en hardnekkiger politieke vraagstukken. Op de verenigde vergadering van de komitees van het 712de Saltykow-Newski- infanterie-regiment werd in September de volgende resolutie aangenomen, die zeer karakteristiek is voor de soldaten-stemmingen uit die tijd:

„De zesmaandse samenwerking van de democratie met de bourgeoisie in de regering heeft alleen tot het rekken van de oorlog geleid, tot het op de lange baan schuiven van het vastleggen der veroverde vrijheden, tot het uitstellen van de bijeen- roeping van de Konstituante en tot een meedogenloze strijd tegen de revolutionaire democratie, zowel tegen afzonderlijke personen als tegen de pers, met alle verschijnselen van 'kontra- revolutionair karakter, welker hoogtepunt de „Kornilowiade” is en daarom vindt de vergadering, dat een verdere samenwerking van de democratie met de bourgeoisie in de regering in het belang van de veroveringen van de revolutie en van de strijd voor de Internationale ontoelaatbaar is”⁶²³).

In andere resoluties klonk nog duidelijker het bolsjewistische karakter van de eisen. De resolutie van de algemene vergadering van het aviatie-station „Brigitowka” in de omgeving van Reval drong aan op de onmiddellijke overgang van de gehele macht in handen van de Sowjets, op het sluiten van de vrede, op de overgave 400

van de grond aan de boeren, op het organiseren der kontrôle van de produktie en op de bewapening der arbeiders.

In de loop van Oktober werd de leuze van de overgave van de macht in handen van de Sowjets steeds meer populair in het leger. Infanterie- en kavallerie-regimenten, artillerie-afdelingen, genie-afdelingen, afdelingen van de gezondheidsdienst spraken steeds vaker hun wantrouwen tegenover de regering van Kerenski uit en eisten eenstemmig en nadrukkelijk de overdracht van de gehele soevereine macht in handen van de proletarische en de boeren-Sowjets.

Een bijzonder kenmerkend teken van het groeien van de revolutie in het leger was de nieuwe vorm van strijd tegen het officierskorps. De soldaten weigerden de officieren te gehoorzamen, isoleerden hen en ruimden de ergste reaktionairen uit de weg. Dit alles had ook vroeger plaats gehad. Het nieuwe was evenwel hierin gelegen, dat men officieren uit de bevelvoering verwijderde en aanvoerders uit het eigen milieu koos. Het leger deed een grote stap vooruit inzake de ontwikkeling van de revolutie, toen het de weg van de verkiesbaarheid der bevelvoering betrad. *Door deze vorm van strijd losten de soldaten het probleem van de macht in het leger op.* Het generaalsverslag merkte met grote ongerustheid op:

„In het 4de wielrijdersbataljon (van het Bijzondere leger) werden de kommandant van de 3de kompagnie en de leider van de administratie verwijderd en in hun plaats soldaten gekozen; bij het 648ste regiment van de trein werd de kommissaris tot bevelhebber gekozen; het komitee van het vliegende punt van de 3de garde-divisie zette den kommandant af en nam de gehele inventaris onder zijn beheer; het komitee van de sanitaire trein zette den oudsten arts, den leider der administratie en een pleegzuster af en benoemde nieuwe personen (11e leger) ; bij de 5de Kaukasische divisie werd de leider van de administratie afgezet, omdat hij geweigerd had enige pennen te verstrekken en hierin zag men de wens zijnerzijds om de verkiezingen voor de Konstituante te storen (12e leger); bij de 74ste divisie van het XLIste korps werd het besluit genomen om den divisie-intendant en den chef van de administratie van hun posten te ontheffen en hun functies aan een bijzonder komitee over te dragen (7e leger) ; bij het 53ste Siberische regiment scherpschutters weigerde men den na de evakuatie aangekomen kommandant te accepteren; het komitee van de troepenafdelingen van de staf van het 11de leger besloot om de officierspaarden, die persoonlijk eigendom waren te requireren, de vertrekkende officieren te visiteren en hun de wapens af te nemen, de officieren in een gemeenschapshuis onder te brengen”⁶²⁴).

De revolutie in het leger verbond zich met de boerenbeweging

in het bij het front gelegen gebied. De chef der militie van het distrikt Wolmar, Schuman, die persoonlijk het Zuid-Westelijk gedeelte van zijn distrikt had bezocht, deelde op 10 Oktober mede, dat men in het kanton Posendorf „bij de hoofdweg aan de landgoedbezitters en de landheren de gemaaide haver, het graan, de klaver en het hooi had afgenomen”⁶²⁵). In het kanton Katwer „hadden tijdens de terugtocht bijna alle landgoederen en bezittingen in de nabijheid van de grote wiegen te lijden”⁶²⁶).

Het vernielen van de landheerlijke bezittingen door de soldaten en de plaatselijke boeren had bijna in het gehele nabij het front gelegen gebied plaats — van het Noordelijke tot aan het Roemeense front. De soldaten traden op in de rol van gewapende dragers van de stemming der boeren en weerspiegelden in hun handelingen de elementaire haat van het platteland tegen de landheren en de koelakken.

De soldaten, die aan de strijd tegen de landheren in het nabij het front gelegen gebied deelnamen, bevorderden door hun brieven naar de dorpen de ontwikkeling van de agrarische revolutie in het gehele land. Ziehier een van de vele brieven van een frontstrijder aan zijn familie op het platteland:

„Ik verzoek U om het vee zonder meer op de landheerlijke grond te jagen, ploeg de grond zonder hen te vragen, deze dikbuikige honden, nu hebben ze lang genoeg ons bloed gedronken-. Let op en neem de grond nu in jelui handen en wij hier zullen de wapens niet doen rusten, voordat we alles in orde hebben gemaakt en wij komen met onze geweren naar huis”⁶²⁷).

Deze soldatenbrieven nam men op het platteland als richtlijnen aan en zij oefenden een geweldige invloed op de loop van de revolutie uit.

Het leger ging, niet met het woord, maar met de daad tot de vastberaden revolutionaire strijd tegen de uitbuiters over. De partij der bolsjewiki behaalde geweldige suksessen. Dit drukte de chef van de 18de Siberische divisie scherpschutters in weinige woorden zeer duidelijk uit:

„De kommandant van het 70ste regiment scherpschutters — deelde hij in zijn verslag mede — berichtte mij, dat het regiment in een toestand van volkomen verval verkeert. Alle bolsjewistische ideeën zijn daar wet”⁶²⁸).

En inderdaad, op het moment van de beslissende gevechten voor de proletarische revolutie waren de bolsjewistische ideeën wet geworden voor de vele millioenen tellende gewapende massa.

Later schreef Lenin, toen hij de resultaten van de verkiezingen voor de Kontituante analyseerde:

„In het leger... bezaten de bolsjewiki reeds in November

1917 een *politieke „gebalde vuist”*, die hun het overweldigende overwicht op het beslissende punt, op het beslissende moment verschafte. Er kon van generlei tegenstand van de kant van het leger tegen de Oktober-revolutie van het proletariaat, tegen de verovering van de politieke macht door het proletariaat sprake zijn ,toen aan het Noordelijke en het Westelijke front de bolsjewiki een reusachtig overwicht hadden en aan de overige, van het centrum verwijderde fronten de bolsjewiki de tijd en de mogelijkheid hadden om *de boeren op de partij der sociaal-revolutionair en te veroveren”* ⁶²⁹).

Het revolutionaire ongeduld van de soldatenmassa's, die zich van hun belangen waren bewust geworden, vuurde hen aan om met het instellen van de Sowjet-macht haast te maken.

„Kameraden, kijkt niet naar Kerenski, — schreven soldaten van het 3de leger aan de Sowjet van soldatenafgevaardigden. Hij leidt ons naar zulk een afgrond, dat wij allemaal te gronde zullen gaan. Kameraden soldaten, poogt in de kortst mogelijke tijd vrede te sluiten. Wij zijn niet bij machte het front te houden. Kameraden soldaten, bedenkt zelf dat bij ons thuis onze gezinnen van honger sterven, onze ouders, vrouwen en kinderen thuis zijn geen jonge honden. Wij willen niet naar de bourgeoisie luisteren, maar zeggen weg met de oorlog, leve de Konstituante en leve de kameraden bolsjewiki!” ⁶³⁰).

De uitroep „Leve de kameraden bolsjewiki” weerklonk steeds vaker in het leger. Men komt die in de een of andere vorm in alle soldatenbrieven tegen.

„Wij verzoeken de heren bolsjewiki hun aandacht te vestigen op den heer Kerenski — hij moet samen met Kornilow aan één haak — schreef een groep gewonde soldaten. — Wij verzoeken, het bestuur onmiddellijk in handen van het volk te geven — aan de Sowjet van boeren- en soldatenafgevaardigden. Weg met de Voorlopige regering, leve het bestuur door het volk ! Kameraden arbeiders en soldaten, pas op Uw wapens, laat ons naar Petro- grad gaan om de bourgeois, de koalitie-regering te kelen, dood te slaan en op te hangen. Het loopgraven-lijden van de soldaat heeft het geduld uitgeput” ⁶³¹).

Dat was het juist, het loopgraven-lijden van den soldaat had het geduld uitgeput! Het front was bereid, deel te nemen aan de omverwerping van de gehate regering van Kerenski.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

DE MANOEUVERS VAN DE REFORMISTEN EN DE PLANNEN VAN DE BOURGEOISIE IN VERBAND MET HET AANGROEIEN VAN DE REVOLUTIE,

I.

DE SOCIAAL-REVOLUTIONAIRES EN DE MENSJEWIKI — HET LAATSTE STEUNPUNT VAN DE BOURGEOISIE.

De stormachtige revolutionering van de proletarische massa's en van de massa's der werkende boeren verbrokkelde en verwoestte de sociale grondslag van de kleinburgerlijke partijen.

Voortgedreven door de algemene revolutionaire opleving, verschenen de sociaal-revolutionaire en de mensjewistische leiders na de verplettering van Kornilow in het Winterpaleis en eisten in naam van hun partijen het uittreden der kadetten uit de regering. Maar de massa-beweging had reeds de grenzen overschreden, die voor de kleinburgerlijke partijen aannemelijk waren: door de kadetten uit de samenstelling der regering uit te sluiten kon men onmogelijk de onder de leuze „Alle macht aan de Sowjets” aangroeiende revolutie tegenhouden. De organiserende kracht van deze leuze verenigde steeds steviger de massa's. De sociaal-revolutionairen en de mensjewiki 404

besloten met spoed een andere dam op te werpen, die de revolutionaire beweging zou kunnen tegenhouden, om haar daarna in een andere minder gevaarlijke bedding te leiden.

Op 1 September had er een verenigde zitting plaats van het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets en van het Uitvoerende Komitee van de Sowjets van boerenafgevaardigden. De verschrikte revolutionaire leiders van de kleinburgerlijke partijen stelden tegenover de leuze „Alle macht aan de Sowjets” de bijeen- roeping van een algemeen democratisch kongres.

„De gehele macht in onze handen te nemen — dat zou een misdaad tegenover de revolutie zijn” ⁶³²) verklaarde in de verenigde zitting de mensjewistische leider Skobelew; en Tseretelli, die nog geen twee uur geleden van Kerenski de verwijdering van de kadetten uit de regering had geëist, trad opnieuw ter verdediging van de coalitie met de bourgeoisie op.

Zich haastig van de revolutie af grenzend, viel Awksentjew, de leider van de sociaal-revolutionairen, de Komissie van het Alrussische Centraal-Uitvoerende Komitee van de Sowjets aan, die troepen uit Finland voor de strijd tegen Kornilow had opgeroepen, en trad hij scherp op tegen de bewapening van de arbeiders. In zijn aanval van paniek verklapte Awksentjew, dat de mensjewiki en de sociaal- revolutionairen achter de revolutie aanhinkten en dat zij alleen aan de strijd tegen Kornilow hadden deelgenomen, omdat zij vreesden bij de voorwaarts schrijdende massa's ten achter te blijven.

De vergadering nam een resolutie aan over de bijeenroeping van een kongres van

„geheel de georganiseerde democratie en van de demokra- tische organisaties van het plaatselijke zelfbestuur, dat het vraagstuk van het organiseren van de macht zou moeten oplossen, een macht in staat om het land tot de Konstituante te leiden” ⁶³³).

Een democratisch kongres, — dat was de dam, die de revolutionaire opleving tot staan moest brengen of haar ter zijde af leiden.

Het kongres, of zoals het genoemd werd de Demokratische Konferentie kwam op 14 September bijeen. De mensjewiki en de sociaal-revolutionairen hadden op elke wijze getracht, de vertegenwoordiging van de arbeiders- en de boeren-massa's te verzwakken door het aantal afgevaardigden der verschillende kleinburgerlijke en burgerlijke organisaties uit te breiden. De Sowjets van arbeiders en soldatenafgevaardigden zonden 230 mensen en bijna hetzelfde aantal plaatsen (200) kregen de niet-demokratische Zemstwo's. De vakverenigingen kregen 100 zetels en de koöperaties, die zich volkomen in handen van de sociaal-revolutionairen, de mensjewiki en de kadetten bevonden, zonden 120 afgevaardigden. Alle leger- organisaties van het vele miljoenen tellende front kregen tezamen

83 stemmen ,maar de reaktionaire kozakken stelde men er 36 ter beschikking. Op het kongres waren vertegenwoordigers uitgenodigd van de officieren, van de geestelijkheid, van het „interpartij-verbond”, achter welks naam bepaalde reaktionaire groepen schuil gingen. In één woord, men had op elke wijze gepoogd, de samenstelling van de Demokratische Konferentie op bedriegelijke Wijze tot stand te brengen, enkel om de revolutionaire elementen in de minderheid te doen zijn.

Hoe ijverig „de helden der vervalsing” — zoals Lenin de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki brandmerkte, ook hun best hadden gedaan om het kongres op bedriegelijke wijze samen te stellen — toch bleek de dam niet stevig genoeg te zijn: op het kongres spraken zich voor de koalitie met de burgerlijke partijen 766 afgevaardigden uit, ertegen 688 en 38 onthielden zich van stemming.

Bovendien werden er bij het presidium twee amendementen speciaal inzake het vraagstuk van de koalitie ingediend:

13) „Buiten de grenzen van de koalitie blijven die elementen, die, zoals de partij der kadetten en andere partijen, aan de Kornilow- samenzwering hebben deelgenomen.”

14) Buiten de koalitie blijft de partij van de „volksvrijheid” ⁶³⁴).

Het aannemen van het eerste amendement zou de mogelijkheid van de koalitie met de bourgeoisie volkomen hebben uitgesloten, want er viel geen enkele burgerlijke partij te vinden, die niet op de een of andere wijze met de samenzwering van Kornilow verbonden was. De mensjewiki en de sociaal-revolutionairen, die achterdeurtjes zochten voor allerlei manoeuvres, besloten om voor het tweede amendement te stemmen. Maar deze handigheid slaagde niet: voor het eerste amendement stemde de overweldigende meerderheid: 798 stemmen tegen 139 bij 196 stemonthoudingen. Het kongres ging duidelijk naar links.

Bij het stemmen voor de resolutie in haar geheel staken slechts 183 afgevaardigden hun hand op vóór de resolutie, 813 afgevaardigden stemden tegen en 80 onthielden zich van stemming.

Het kleinzielige, kleingeestige geharrewar bleek tevergeefs te zijn geweest: de massa's waren zo ver naar links gegaan, dat zelfs het vervalste Demokratische kongres de koalitie met de kadetten deed mislukken.

De politiekers besloten toen het „ongehoorzame” kongres tot uitputting te brengen.

De afgevaardigden werden bedrogen, overreed, men beloofde hun dan dit dan dat, men vroeg hen op een kompromis in te gaan, enkel en alleen om de een of andere koncessie te verkrijgen. Tenslotte had er op 20 September een vergadering van het presidium van de Demokratische Konferentie plaats, aangevuld met de vertegenwoordigers van de partijen en de groepen, waar de politieke dansers 406

besloten, het resultaat van hun gedraai op te maken: opnieuw spraken zich 60 personen tegen de coalitie uit en slechts 50 er voor.

Men moest met het bewerken van de afgevaardigden opnieuw beginnen. De kleinburgerlijke politici besloten om nog een „stap” te doen. De sociaal-revolutionairen en de mensjewiki staakten tijdelijk hun aanval naar aanleiding van de kwestie der coalitie en stelden voor om uit het bestand van de Democratische Konferentie een permanent vertegenwoordigend orgaan te vormen — de Democratische Raad, tegenover wie de regering verantwoordelijk zou moeten zijn. De vergadering verleende hiertoe haar toestemming. Op voorstel van de mensjewiki stelde de meerderheid van het presidium van de Democratische Konferentie vast, dat in het nieuwe orgaan, volgens het beginsel der evenredigheid, vertegenwoordigers van alle groepen en partijen zouden worden opgenomen. Toen lieten de handige „Liberdansen” — zo noemden de arbeiders de mensjewiki naar de naam van twee van hun leiders, Liber en Dan — een nieuw amendement indienen: indien in de nieuw te vormen Voorlopige regering burgerlijke elementen zouden worden opgenomen, dan moesten er in het vertegenwoordigende orgaan ook vertegenwoordigers van de burgerlijke partijen worden opgenomen. De truc van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki gelukte: het amendement werd met 56 stemmen vóór, 48 tegen, bij 10 onthoudingen aangenomen. Op dezelfde avond sleepte Tseretelli dezelfde resolutie er ook op het kongres door; om grotere zekerheid te hebben had hij haar nog op een plaats „versuikerd”: in het derde punt werd beloofd, dat in het toekomstige orgaan het overwicht van de democratische elementen moest worden gehandhaafd.

De resolutie was er wel wat gehavend doorgekomen, maar de lakeien hadden toch de wil van de bourgeoisie vervuld en de ideë van de coalitie, zij het dan ook in een gemaskeerde vorm, er toch door gesleept. Intussen de bazen twijfelden niet aan de toewijding ■van hun lakeien. Nog tijdens de zittingen van de Democratische Konferentie voerde Kerenski onderhandelingen met de grootste vertegenwoordigers van de burgerlijke partijen — met Kisjkin, Boerysjkin, Konowalow en Trjetjakow en had hen in de regering uitgenodigd. De laatsten eisten het vormen van een „sterke macht”.

Het Centraal-komitee van de partij der kadetten, dat achter de sjacheraars stond, had Kisjkin en Konowalow opgedragen in de regering te treden onder voorwaarde, dat het toekomstige vertegenwoordigende orgaan door de regering zou worden *benoemd* en niet door de Sowjets en andere maatschappelijk-politieke organisaties zou worden gekozen. De Voorlopige regering, die overtuigd was van de volledige loyaliteit van de Democratische Konferentie, had zelfs, zonder in het bezit te zijn van de resolutie der „Liberdansen” inzake de coalitie, de voor waarde van de kadetten aangenomen. Maar juist

in die tijd hadden de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki in de resolutie precies het tegendeel beloofd: de regering zou tegenover de Voorlopige Raad der Russische republiek of het Voorparlement, zoals het door de Demokratische Konferentie gevormde orgaan werd genoemd, verantwoording moeten afleggen. Toen de Voorlopige regering de resolutie over de coalitie, die de „Liberdants” na grote moeite het bedrogen Kongres ontfoetseld hadden, in handen kreeg, gebruikte zij haar geheel en al ter verwezenlijking van haar plannen. Kerenski kwam met de kadetten tot overeenstemming en vulde het bestand van de Voorlopige regering met de volgende personen aan: A. Konowalow, minister van handel en industrie en plaatsvervangend minister-president, K. Gwozdjew (mensjewiek), minister van arbeid, P. Maljantowitsj (mensjewiek) — minister van justitie, S. Prokopowitsj — minister van levensmiddelenvoorziening, professor M. Bernatski — minister van financiën, S. Saljazkin — minister van onderwijs, N. Kisjkin (kadet) — staatsverzorging, S. Smirnow (kadet) — staatskontroleur, A. Kartasjow (kadet) minister van eredienst, A. Liverowski — verkeerswezen, S. Trjetjakow — voorzitter van de Economische Raad bij de Voorlopige regering, S. Maslow (sociaal-revolutionair) — minister van landbouw.

De regering bekrachtigde, dat er een Voorparlement

„zal worden gevormd met 555 leden, die door de Voorlopige regering tot het bestand van de Raad op voorstel van de maatschappelijke en politieke organisaties tot zittingname in de Raad worden uitgenodigd”⁶³⁵).

Het Voorparlement werd het recht toegekend, alleen die wetten te behandelen, waarvan de Voorlopige regering het nodig achtte het oordeel van het Voorparlement te verkrijgen”^{C36}).

Het resultaat was: hoe vervalst de Demokratische Konferentie ook was, hoeveel geraffineerd, listig bedrog de sociaal-revolutionairen •en de mensjewiki ook in toepassing hadden gebracht, de Konferentie had toch de politieke inzinking der krachten in de rijen der aanhangers van het kompromis, benevens het verlies van hun steun in de massa’s aangetoond: de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki bleken geïsoleerd te zijn van de massa’s.

Maar hierbij bleef het proces van de radikalisering van de werkers niet stilstaan. Het afvloeien van de massa’s uit de kleinburgerlijke partijen beïnvloedde ook de samenstelling van de partijen zelf: bij de mensjewiki en bij de sociaal-revolutionairen trad scheuring in. Reeds voor de opening van de Demokratische Konferentie — op 13 September — had er een buitengewoon stormachtige vergadering van de fractie der mensjewiki plaats gehad. De bankroet geslagen leiders beschuldigden elkaar van politieke fouten, geeselden elkaar voor de gebleken tekortkomingen, twistten en discussieerden bij het zoeken van de oorzaken der ineenstorting van het mensjewisme en

van het snelle succes van de bolsjewistische ideeën. In de fractie van de mensjewiki was niet een eensgezinde partij, maar waren minstens drie groepen vertegenwoordigd, die op scherpe wijze tegen elkaar optraden. Na een tweedaags debat spraken zich 75 leden van de fractie tegen en 65 leden vóór de coalitie uit. Tseretelli overtrad dus duidelijk de richtlijn van zijn eigen partij toen hij op het kongres voor de coalitie optrad.

Nog scherper trad de gisting onder de sociaal-revolutionairen aan het licht. Op de Vilde Petrogradse goevernementskonferentie, die op 10 September 1917 plaats had, onderwierp de linkervleugel van de sociaal-revolutionairen het werk van het Centraal Komitee van hun partij aan kritiek en kregen zij bij de verkiezingen voor het goevernementens-komitee de meerderheid.

De partijen van de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen vielen in twee delen uiteen: de onderste lagen gingen naar de revolutie over en de toppen drukten openlijk hun gehechtheid aan de bourgeoisie uit.

Er begon een massaal uittreden van arbeiders en werkers uit de partij der sociaal-revolutionairen. De discipline in de partij verminderde snel. Gehele groepen weigerden om zich aan de richtlijnen van de partij te onderwerpen. Het Centraal-komitee van de sociaal-revolutionairen eiste, dat SaWinkow verantwoording zou afleggen inzake zijn verbindingen met Kornilow, maar Sawinkow weigerde dit te doen en werd hierbij ondersteund door een grote groep sociaal-revolutionairen met de vermaarde, „revolutionaire” Bresjko-Bresj-kowskaja aan het hoofd.

Bij de sociaal-revolutionairen werd de linkervleugel steeds sterker. Reeds op het lilde Kongres van de partij der sociaal-revolutionairen, in Mei 1917, had een kleine groep van linksen een verklaring met een protest tegen de kompromis-politiek van de meerderheid gepubliceerd. Zonder met de partij te breken, voerde de linkervleugel feitelijk vanaf Mei haar eigen van het Centraal-Komitee onafhankelijke politiek. Aan het hoofd van de linksen stonden enige bekende figuren: Spiridonowa, Koljegajew, Prosjan, Bitsenko, Natanson, Schreuder, Kamkow.

De voornaamste meningsverschillen tussen de linker- en de rechtervleugel der sociaal-revolutionairen betroffen de vraagstukken van de Voorlopige regering en van de grond. De linksen waren tegen de coalitie met de bourgeoisie, maar stelden ook niet de leuze „Alle macht aan de Sowjets”. De linksen beschouwden de Sowjets als kontra-revohitionaire organen en herhaalden dus de fouten van de linkse mensjewiki. Wat betreft het agrarische vraagstuk, namen de linksen een meer beslist standpunt in en traden zij op voor de onmiddellijke likwidatie van het landheerlijke grondbezit.

De partij der sociaal-revolutionairen verborg haar volledige ontbinding en trachtte op elke wijze een afsplintering tegen te houden.

Toen in de sociaal-revolutionaire fractie van het Voorparlement de linkervleugel de politiek van de partij verraad noemde en zij de vergadering verliet, verklaarde het Centraal-komitee van de sociaal- revolutionairen, dat hoewel de linksen de fractie hadden verlaten, zij toch even goed leden van de partij bleven. Maar dat kon de sociaal-revolutionairen niet redden, want de bevrijding van de arbeiders en de boeren van de invloed der sociaal-revolutionairen nam in snel tempo toe. Het proces van het breken met de sociaal- revolutionairen en eveneens met de mensjewiki werd versneld door ■de nieuwe verkiezingen voor de Sowjets. De nieuwe verkiezingen eindigden doorgaans met het verdrijven van de aanhangers van het kompromis uit de Sowjets en met de overgang van de Sowjets naar de kant van de bolsjewiki.

De manoeuvres van de aanhangers van het kompromis bleken duidelijk tot mislukking te zijn gedoemd.

II.

DE BOURGEOISIE IN DE STRIJD TEGEN DE AANWASSENDE REVOLUTIE.

Terwijl de kleinburgerlijke lakeien volkomen bewust de massa's om de tuin poogden te leiden, verzamelden de bourgeoisie en de landheren op koortsachtige wijze krachten voor een nieuwe slag tegen de revolutie.

Lenin had er reeds lang geleden de nadruk op gelegd, dat de bourgeoisie in de strijd tegen het werkende volk van twee methoden gebruik maakt.

„De bourgeoisie van alle landen — schreef hij in het jaar 1910 — bedient zich noodzakelijker wijze van twee systemen van bestuur, twee methoden van de strijd voor haar belangen en de verdediging van haar heerschappij, waarbij deze twee methoden elkaar nu eens afwisselen, dan weer zich in verschillende combinaties met elkaar verstrengelen. Dat is ten eerste, de methode van het geweld, de methode om elke concessie aan de arbeidersbeweging te weigeren, de methode om alle oude en zich overleefd hebbende instellingen te ondersteunen, de methode van de onverzoenlijke afwijzing van hervormingen... De tweede methode is de methode van het „liberalisme”, van stappen naar de kant der ontwikkeling van de politieke rechten, naar de kant der hervormingen, concessies enz.”⁶³⁷).

De bourgeoisie handelde steeds „met de knoet en met peperkoek”, zoals deze twee methoden voorbeeldig worden gekenschetst. Juist

„de knoet en peperkoek” werden door de Russische bourgeoisie aan de vooravond van de Oktober-revolutie met bijzondere volmaaktheid aangewend.

Onder de rechtstreekse invloed van de verplettering van Kornilow en de heftige groei van de revolutionaire stemmingen haastte de bourgeoisie zich, om de massa's een aantal concessies te doen. Op 1 September • verklaarde de Voorlopige regering tenslotte — zes maanden na de omverwerping van het absolutisme — Rusland tot een republiek. Hoe weinig betekenis er aan deze verklaring werd gehecht, kan men beoordelen aan het feit, dat niet één van de buitenlandse regeringen over de nieuwe bestuursvorm werd geïnformeerd: de verandering van uithangbord had, om zo te zeggen, „voor binnenlands gebruik” plaats, alles met hetzelfde doel: tot tijdelijke geruststelling van de massa's.

De terugtocht aanvaardend ten opzichte van hetgeen vroeg of laat toch door de revolutie zou worden weggevaagd, viel de bourgeoisie opnieuw de bolsjewiki aan, die aan het hoofd van de revolutionaire massa's marcheerden. In ruime mate werd de laaghartige beschuldiging van spionage en verraad rondgestrooid. Van uit de kolommen van de burgerlijke en kleinburgerlijke kranten stortte de laster zich uit over de afzonderlijke leiders van de bolsjewistische partij. In de bedrijven en op de fabrieken werden provokatorische vlugschriften verspreid, die het proletariaat zogenaamd in naam van de bolsjewistische partij tot de onmiddellijke omverwerping van de regering opriepen. Lenin schreef naar aanleiding van deze woedende campagne:

„Het tsarisme vervolgde grof, woest en beestachtig. De republikeinse bourgeoisie vervolgt op een *smerige* manier en poogt den door haar gehaten proletarischen revolutionair en internationalist met laster, leugen, insinuaties, achterklap, geruchten enz. enz. te bevuilden”⁶³⁸).

Onder het kwaadaardig gehuil van de omgekochte pers en het hysterisch gekrijs van de sociaal-revolutionaire en mensjewistische kranten poogde de bourgeoisie enige stappen te doen om tot het offensief over te gaan. Generaal Kornilow' bevond zich nog in vrijheid, maar de republikeinse goeverneur-generaal Paltsjinski gaf bevel om het bolsjewistische dagblad de „Rabotsji” te verbieden, dat geëist had de strijd tegen de Kornilowiade tot het einde te voeren. De bolsjewiki, die in de dagen van de Juli-actie waren gearresteerd, smachtten nog in de gevangenissen, maar de medeplichtigen van Kornilow, de medewerkers van het laaghartige tsaristische orgaan „Nowoje Wremja” en de bekende aanstichter van de kontra-revolutie Goetsjkow werden uit de gevangenis bevrijd, waarin zij door de soldaten en de matrozen waren gesmeten.

De regering kreeg steeds meer moed. Op 4 September gaf Kerenski

het bevel om alle komitees, die georganiseerd waren voor de strijd tegen Kornilow, te ontbinden en een begin te maken met de ontwapening van alle revolutionaire strijdafdelingen. Kerenski gaf bevel om een speciale strafexpeditie onder generaal Korownitsjenko naar Tasjkent te sturen, waar de Sowjet feitelijk de macht in handen had. Onmiddellijk daarna telegrafeerde Kerenski aan generaal Korownitsjenko:

„Ik stel U voor om zo snel mogelijk te reizen. Generlei onderhandelingen met de oproerlingen beginnen. Verdere weifelingen zijn ontoelaatbaar. De meest vastberaden maatregelen zijn noodzakelijk”⁶³⁹).

Evenwel, nóch de „peperkoek”, nóch de „knoet” leverde resultaten op: de revolutionaire golf overstroomde dreigend het gehele land.

Het was duidelijk, dat de Voorlopige regering het met de aangroeiende revolutie reeds niet meer zou klaarspelen. Terwijl de bourgeoisie van haar uitvoerend orgaan een vastberaden politiek eiste en op elke wijze haar regering hielp, bereidde zij geleidelijk andere maatregelen voor voor het geval dat de revolutie de overwinning zou behalen. Zij verenigde haar krachten, verzamelde ze tot een gebalde vuist en ontwapende tegelijkertijd het revolutionaire Petrograd.

De bourgeoisie besloot om in de eerste plaats de kozakken voor ■de strijd voor te bereiden. Een delegatie van de Sowjet der kozakken troepen bezocht op 3 Oktober den plaatsvervangende!! ministerpresident Konowalow en stelde voor om de kozakken bij de verkiezingen voor de Konstituante tot een afzonderlijke verkiezings- •eenheid te maken. De Voorlopige regering stemde daarin toe, daar zij uitstekend begreep, dat deze maatregel het aan de toppen zou veroorloven, hun leiding van de kozakken-massa te handhaven.

Maar de revolutionaire situatie in Petrograd, de waakzame kontróle van de massa's, die elke stap van de kontra-revolutie naging, maakte het voorbereidende werk uiterst moeilijk. De bourgeoisie besloot, de ontplooiing van haar krachten in de kozakken-gebieden te versnellen.

Op 7 Oktober besloot de Koebanse leger-Rada binnen het verband van de kozakken-troepen een Zuid-Oostelijk Verbond te vormen: van ■de Koebanse, Terse, Donse, Astrakanse kozakken, van de bergvolken van de Noord-Kaukasus en de steppen-volken van het Don-gebied •en van het goevernement Astrakan. De Rada ontvouwde tamelijk openhartig de oorzaken en doeleinden van haar besluit. Het moest de Kozakken-gebieden, „de gezonde delen van de staat”, voor het •algemene verval behoeden, een sterke nationale macht in Rusland scheppen, zowel voor de strijd tegen den buitenlandsen vijand als tegen „de anarchie in het binnenland”. Generaal Aleksejew, een

van de leiders van de kontra-revolutie, schreef ronduit in een van zijn leidinggevende brieven uit het hoofdkwartier, dat de gekozen plaats —

„een gebied van betrekkelijke rust en van een naar verhouding staatkundige orde en stabiliteit was... Van hieruit... zal zich als een olie-druppel de vlek van de gewenste inhoud en waarde uitbreiden”⁶⁴⁰).

Terwijl zij het plan van de bourgeoisie doorvoerde, besloot de Voorlopige regering in de gesloten zitting van 4 Oktober uit het revolutionaire Petrograd naar Moskou te vluchten, dat dichterbij de kozakken-gebieden was gelegen. Daar zij evenwel vreesde, dat het proletariaat en het revolutionaire garnizoen de vlucht zouden kunnen verhinderen, besloot de regering haar besluit niet aan het Voorparlement mede te delen, maar om de openbare mening door middel van inleidende besprekingen voor te bereiden. In de zitting was o.a. de vraag gerezen of het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets naar Moskou zou worden overgebracht. De regering kwam tot de konklusie, dat het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee een partikuliere organisatie was, dat niemand zijn verhuizing zou verhinderen, maar dat de regering het in geen geval op zich zou nemen om lokaliteiten voor het Komitee te zoeken. De kleinburgerlijke leiders van de Sowjets hadden hun diensten verricht en de bazen zetten hen als overbodige dienstknechten met een trap aan de dijk.

De vrees van de Voorlopige regering werd bewaarheid. De partij van de bolsjewiki bleek op haar hoede. Zij verklaarde aan de massa's de manoeuvres van de regering, die het zich tot taak had gesteld om de revolutionaire hoofdstad aan de Duitse troepen uit te leveren, zoals men niet lang geleden Riga had uitgeleverd, om de revolutie in Petrograd door Duitse bajonetten te laten verstikken en daarna met de onderdrukking van de revolutie in het gehele land te beginnen.

Juist dit plan van de bourgeoisie had Rodzjanko verklapt. Toen hij op het kongres van „maatschappelijke werkers” in Moskou met het voorstel optrad om Petrograd over te geven, had hij de noodzakelijkheid van deze maatregelen als volgt verklaard:

„Men vreest, dat in Petrograd de centrale instellingen te gronde zullen gaan. Hiertegen wil ik in brengen, dat ik zeer verheugd zou zijn als al deze instellingen te gronde zouden gaan, want zij hebben voor Rusland niets anders dan kwaad opgeleverd... Na de overgave van Riga werd daar (in Riga — *Red.*) zulk een orde ingesteld, als men nog nergens heeft gezien: men heeft een tiental van de kopstukken dood geschoten, de politieagenten zijn teruggekeerd, de stad is volkomen veilig, verlicht”⁶⁴¹).

De revolutionaire arbeiders en soldaten van de hoofdstad traden

met een vastberaden protest op. Onder de druk van de massa's begonnen de kleinburgerlijke bemiddelaars opnieuw te wankelen en de regering te overreden om haar plan om naar Moskou te verhuizen op te geven.

De manoeuvrerende Voorlopige regering zette opnieuw de „peperkoek” in beweging en op 6 Oktober, toen de protestbeweging tegen de evacuatie in volle gang was, verklaarde de regering de IVde Staats-doema — een invloedrijke haard van de kontra-revolutie — voor ontbonden. De arbeiders hadden de uiteenjaging van dit nest van de Zwarte Honderd reeds lang geleden, vanaf de eerste dagen van de revolutie, geëist.

De verontwaardiging over de handelingen van de regering was zo groot, dat Kerenski op 12 Oktober genoodzaakt was op de vergadering van het Voorparlement in de commissie voor de verdediging te verschijnen en te verklaren, dat hij niet alleen niet van plan was om uit Petrograd te vertrekken, maar dat hij daar zelfs de Konstituanten zou bijeenroepen. De commissie nam een geruststellende resolutie aan, die in naam van de regering beloofde Petrograd tot de laatste mogelijkheid te verdedigen en stelde aan Kerenski voor om zich ten spoedigste met een overeenkomstige oproep tot de bevolking te richten.

Terwijl Kerenski zich in het Voorparlement op de borst sloeg en trouw aan de revolutie zwoer, werd achter de coulissen de voorbereiding van de vlucht uit de hoofdstad voortgezet. Juist op deze dag werkte de kanselarij van de Voorlopige regering het plan van de evacuatie uit. Indien zelfs de kanselarij gereed was om te vertrekken, dan kan men zich voorstellen hoe ver de doorvoering van het plan reeds was gevorderd.

De volgende dag, op 13 Oktober, ontkende Kerenski, nu reeds op de vergadering van het Voorparlement zelf, de geruchten over de vlucht van de regering uit Petrograd en verklaarde hij, dat de pers de bedoelingen van de regering had verdraaid; de regering zou zelfs nooit „de kwestie van de mogelijkheid der overgave van Petrograd aan den vijand”⁶⁴²⁾ hebben overwogen.

Zo loog men ten overstaan van allen, draaide men zich er uit, lasterde men, stelde men gerust, maar in alle stilte bereidde men hardnekkig de overgave van de hoofdstad voor.

De brutaal geworden kontra-revolutie trad openlijk met haar program op. Op 30 September had in Moskou een vergadering plaats van de Raad der „bijeenvolgen van op maatschappelijk gebied werkzame personen”, die nog voor het Kornilow avontuur op het Iste Kongres van de „op maatschappelijk gebied werkzame personen” was gekozen en die alle krachten voor de strijd tegen de „anarchie” verenigde. Voor 12 Oktober was een nieuw kongres der „op maatschappelijk gebied werkzame personen” vastgesteld. M. Rodzjanko

een van de meest actieve leiders van de „bijeekomsten” zeide over het kongres: •

„Ik onderschrijf de geweldige betekenis van het kongres der „op maatschappelijk gebied werkzame personen”, dat op 12 Oktober zal worden gehouden en dat openlijk, luid en moedig alles zal zeggen, wat geschiedt. Het moet zeggen, dat de macht niet tussen twee stoelen kan zitten. Of de bolsjewiki, óf een ministerie tot redding”⁶⁴³).

Rodszejanko erkende ronduit, dat de voornaamste taak van de „bijeekomst” in de eerste plaats de likwidatie van het bolsjewisme was. Onder deze leuze verliep de gehele tweede „bijeekomst van op maatschappelijk gebied werkzame personen”. Op de „bijeekomst” traden ook de generaals Broesilow en Roeszki op. Beiden wezen op het verval in het leger en eisten vastberaden strijdmaatregelen.

Generaal Broesilow riep tot organisatie, tot vereniging van allen op, die „orde” wensten:

„Wanneer U georganiseerd en sterk zult zijn, zal men U achten en vrezen en dan zal die orde komen, waarnaar wij allen zo dorsten”⁶⁴⁴).

Over de organisatie van de eigen krachten sprak ook de eerste referent op het kongres A. S. Bjeloroessow. De behandelde kwesties gaven in hun totaal het gehele program van de kontra-revolutie.

„De eerste en de voornaamste taak — zeide de referent — bestaat in het verhogen van de georganiseerdheid van die elementen, die zich in de bijeekomsten verenigen, de kiem die thans bestaat tot een dicht net te maken, dat het gehele land bedekt en alle staatkundig en nationaal-denkenenden verenigt”⁶⁴⁵).

Inzake het agrarische vraagstuk trad de voorzitter van de Alrussische bond van grondbezitters, Dimitrenko op, die van de regering een vastberaden strijd tegen de boerenbeweging eiste.

De kontra-revolutie weigerde niet alleen elke oplossing van de agrarische kwestie, welke dan ook, maar drong ook aan op het handhaven van het gehele grondbezit van de landheren. De bond van grondbezitters eiste van de Voorlopige regering:

f) dat zij ten spoedigste een wet zou uitvaardigen inzake schadeloosstelling aan de landheren voor de verliezen, die zij tengevolge van de boerenpogroms hadden geleden.

g) dat zij het instituut van gekozen kommissarissen zou af schaffen en de kommissarissen ter plaatse uit de centra zou benoemen, die alleen verantwoordelijk zouden zijn aan de Centrale macht;

h) dat de kommissarissen de mogelijkheid zouden verkrijgen om de persoon en het bezit van burgers te beschermen en dat hun daartoe een reële macht ter beschikking moest Worden gesteld.

Inzake het miiltaire vraagstuk brachten de afgevaardigden van de

„bijeenkomst” hetzelfde program naar voren, dat ook Kornilow op de voorgrond had gesteld: het herstel van de macht van de generaals en de likwidatie van de kommissarissen en van de leger-komitees. De „bijeenkomst” eiste het onmiddellijke herstel van de militaire groet, het herstel van de disciplinaire macht van de bevelhebbers in alle graden. De resolutie eiste, dat het officierskorps gezuiverd zou worden van

„elementen, die het tot oneer strekken, die in de laatste tijd aan alle bewegingen van de soldatenmassa’s deelnemen” ^{G46}).

De afgevaardigden van de „bijeenkomst” eisten, dat aan de Vereniging van officieren van het leger en de vloot de bevoegdheden van een staatsinstelling zou worden toegekend. De kontra-revolutionairen eisten van de Voorlopige regering, dat zij de generaals en officieren, die na de Februari-revolutie waren ontslagen weer in het leger zou opnemen.

Wat betreft de fundamentele kwesties van de lopende politiek nam de „bijeenkomst der op maatschappelijk gebied werkzame personen” derhalve besluiten, die volkomen met de voorstellen van Kornilow samenvielen.

Het Kongres herstelde niet alleen het program van Kornilow, het gaf ook de vorm van organisatie aan, die de doorvoering van het opgestelde program zou kunnen verzekeren.

„Er is maar én uitweg — zeide op het kongres de referent over het vraagstuk van het plaatselijk zelfbestuur — de konstitutionele waarborgen te schorsen en de tijdelijke overgang naar hetgeen uitzonderingstoestand heet. Deze uitweg is moeilijk, maar op menig oogenblik onvermijdelijk. Maar deze staat van oorlog kan natuurlijk niet door de plaatselijke organen worden doorgevoerd, al noemen zij zich dan ook Sowjets van arbeidersafgevaardigden of door andere organen van de zogenaamde revolutionaire democratie... Zulk een toestand moet strikt door de wet worden geregeld en door één persoon worden verwezenlijkt” ⁶⁴⁷).

De militaire diktatuur — ziehier wat het land van de revolutie moest redden.

Tegelijkertijd met het kongres van de „op maatschappelijk gebied werkzame personen” werden in Moskou het kongres van de partij der kadetten, het kongres van de steden en het kongres van de koöperaties gehouden. Hun afgevaardigden namen deel aan het kongres van de „op maatschappelijk gebied werkzame personen” welks program het program werd van de gehele kontra-revolutie. Het is voldoende om alleen de inhoud van het standpunt der kadetten aan te halen, dat door Miljoekow' uitgewerkt was, om een duidelijk beeld te verkrijgen van de eisen der vijanden van het volk.

13. Oorlog tot het zegevierende einde in overeenstemming met de 416

Geallieerden. Het terugwijzen van welke democratische anti- annexatie-verklaringen ook, zelfs van die in de geest van de sociaal- revolutionaire- mensjewistische instructie.

14. Het herstel van de strijdvaardigheid van het leger: de weg hiertoe — het terugbrengen van de functies der legerkomitees tot economische en culturele- voorlichtings-functies, het instellen van de disciplinaire macht van de bevelhebbers.

15. De eenheid van de staatsmacht en haar onafhankelijkheid varv de Sowjets.

16. Een sterke macht met een militair karakter.

17. Het herstel van de staatsmacht in de provincies

18. Onafhankelijke rechtspraak.

Toen de Kornilow-mensen hun program hadden gepubliceerd, begonnen zij de revolutionaire troepen uit Petrograd naar het front te zenden. De staf van het Petrogradse militaire distrikt vaardigde een bevel uit over de hergroepering en het sturen naar het front van de troepenafdelingen van het Petrogradse garnizoen, onder het voorwendsel van niet uit te stellen militaire maatregelen.

Toen het niet gelukt was uit de revolutionaire hoofdstad te vluchten — besloot men om haar van revolutionaire troepenafdelingen te zuiveren om zich daarmee de vrije hand te verschaffen. Dat bet er juist om ging, om zich de vrije hand te verschaffen en niet om de verdediging — dat wordt bevestigd door de briefwisseling van den minister van oorlog met den opperbevelhebber van het Noordelijke front.

„Het initiatief om troepen van het Petrogradse garnizoen te zenden — antwoordde de bevelhebber van het Noordelijke front, generaal Tsjeremisow, in een geheim telegram aan den minister van oorlog en den chef van de staf generaal Doehonin — *is van V en niet van mij afkomstig.* Op uw voorstel... antwoord ik toestemmend en verzoek U alleen tot vechten in staat zijnde troepen te zenden. Als het mocht blijken, dat de troepenafdelingen van het Petrogradse garnizoen niet naar het front wensden te vertrekken, dat wil zeggen, dat zij niet tot vechten in staat zijn, — dan heb ik in een partikulier gesprek met Uw vertegenwoordiger — een officier — gezegd, dat met het oog op de gebleken wens van deze troepenafdelingen om niet naar het front te willen vertrekken, zij van een operatief standpunt bezien nu juist geen vondst voor ons zijn, daar wij klaarblijkelijk veel moeite met hen zullen hebben... maar met het oog op de door U uitgedrukte wens om hen naar het front te zenden, heb ik niet geweigerd hen te ontvangen en doe ik dit ook nu niet, indien U als vroeger hun vertrek uit Petrograd noodzakelijk acht...”

De generaal, wien de troepen ter beschikking werden gesteld,

verklaarde openhartig, dat deze troepen geen waarde voor de verdediging hadden, maar hij aanvaardde ze enkel en alleen, omdat de regering het nodig achtte zich van hen te ontdoen.

De nieuwe maatregel van de regering stuitte bij het volk op nog groter verzet dan de poging om uit Petrograd tevluchten. Dé regimenten weigerden om het bevel van de staf op te volgen en enige regimenten b.v. het Finse reserve garde-regiment, drukte zijn wantrouwen tegenover de Voorlopige regering uit en eiste de overdracht van de macht aan de Sowjets.

In de strijd tegen de provokatorische politiek van de Voorlopige regering bleek nog eens het verraderlijke karakter van de aanhangers van het kompromis. Nadat zij onlangs bij de voorbereiding tot dé vlucht van de regering een trap hadden gekregen, kropen zij als geslagen honden opnieuw om de laarzen van hun baas te likken. Op 9 Oktober, op de dag van de publikatie van het bevel inzake het wegzenden van de troepen uit Petrograd, vergaderde het Uitvoerende Komitee van de Petrogradse Sowjet, waar de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki (met 13 tegen 12 stemmen) er een resolutie doorsleepten, waarin het garnizoen werd opgeroepen, om „zich energiek voor te bereiden in geval dat het noodzakelijk werd voor de troepenafdelingen van het garnizoen om uit Petrograd te vertrekken, teneinde de toegangswegen naar de stad te verdedigen”⁰⁴⁸). Voor de organisatie der verdediging van de hoofdstad bevalen de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki aan om een komitee voor de revolutionaire verdediging te kiezen.

Onmiddellijk na de vergadering van het Uitvoerende Komitee kwam de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden bijeen. De afgevaardigden verwierpen met overweldigende meerderheid van stemmen de mensjewistische resolutie en namen het voorstel van de bolsjewiki aan:

„De regering van Kerenski voert het land ten verderve... De redding van Petrograd en van het land — is de overgang van de macht in handen van de Sowjets...”⁶⁴⁹).

Op 12 Oktober werd in de gesloten vergadering van het Uitvoerende Komitee van de Petrogradse Sowjet met algemene stemmen bij twee stemonthoudingen van mensjewiki besloten, om de troepen niet uit Petrograd te laten vertrekken en een Revolutionair militair- komitee van de Sowjets te organiseren. Volgens de daar eveneens bekrachtigde instructie behoorde tot de taak van het revolutionaire militaire komitee: het minimum der strijdkrachten te bepalen, dat voor de verdediging van de hoofdstad noodzakelijk is en hen die daartoe behoren niet te laten vertrekken, de revisie en registratie van de garnizoenen in Petrograd en in de naburige plaatsen, de bescherming van de stad tegen kontra-revolutionaire pogroms, het handhaven van de revolutionaire discipline onder de arbeidersmassa's en de

soldaten, de bewapening van de arbeiders. In het bestand van het Revolutionaire militaire komitee moest het presidium van de Petro- gradse Sowjet en van de soldaten-sektie, benevens de vertegenwoordigers van een aantal militaire, arbeiders- en partijorganisaties worden opgenomen. Er werd besloten bij het Revolutionaire militaire komitee garnizoenskonferenties te organiseren om de verbinding met de troepenafdelingen te onderhouden. Op 13 Oktober bekrachtigde de soldaten-sektie van de Sowjet met een meerderheid van 283 stemmen tegen één stem en bij 23 stemonthoudingen het organisatie- ontwerp van het Revolutionaire militaire komitee.

Terwijl zij zich tegen de provokatorische aanval van de kontra- revolutie verdedigde betrad de revolutie de weg van het offensief. De bewapening van de arbeiders en de vorming van het Revolutionaire militaire komitee betekenden de voorbereiding van de aanval op de burgerlijke regering.

De Voorlopige regering vatte dit dan ook in die zin op. In dezelfde nacht van 13 Oktober werd er in de vergadering van de regering bericht ontvangen over de oprichting van het Revolutionaire militaire komitee. De opperbevelhebber van het Petrogradse militaire distrikt Polkownikow bracht verslag uit over hetgeen er die dag in de kazernes en in de arbeiderswijken was gebeurd. Er werd besloten een aantal maatregelen te nemen ter bescherming van de hoofdstad, de aktie van de bolsjewiki gewapender. hand te onderdrukken, de reis van Kerenski naar het front uit te stellen.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

DE MILITAIRE KRACHT VAN DE KONTRA-REVOLUTIE AAN DE VOORAVOND VAN DE GROTE PROLETARISCHE REVOLUTIE.

I.

DE STOOTTROEPEN VAN DE BOURGEOISIE.

De Voorlopige regering trok strijdkrachten samen om de revolutie te verpieteren. Hoe snel ook de generaals de leiding over de soldaten verloren, toch gaf de bourgeoisie geen ogenblik haar pogingen op om het leger in de strijd tegen de revolutionaire krachten te gebruiken. Het lot van de revolutie werd beslist door het front, waar ongeveer 10 miljoen arbeiders en boeren onder de wapenen stonden. Dit werd op gelijke wijze door de bourgeoisie en de bolsjewiki begrepen. Ziehier, waarom de kontra-revolutie tot aan de Oktober-revolutie en ook daarna zulk een hardnekkige strijd om het leger voerde.

De kontra-revolutie erkende, dat het Noordelijke en het Westelijke front door de propaganda van de tegenstanders was gewonnen, maar terwijl zij dit erkende, legde zij, zoals vanzelf spreekt, niet de handen in de schoot. De generaals grepen desniettemin elke mogelijkheid aan om hun leiding van de troepcnafdelingen te handhaven. Maar 420

aan het Noordelijke en het Westelijke front was de revolutie zo ver voortgeschreden, dat de regering van Kerenski en de militaire kliek reeds begrepen hadden, dat hun spel er hier hopeloos voorstond.

Ook het Zuid-Westelijke front was voor de kontra-revolutie bijna in dezelfde mate hopeloos.

Zo stond het er echter niet aan de andere fronten voor, vooral niet aan het Roemeense front. Het Kaukasische front had geen bijzondere betekenis, omdat het niet direkt met het land was verbonden.

Het Roemeense front was ver van de revolutionaire en de industriële centra verwijderd. De soldaten van het Roemeense front waren door een bevolking omringd, die de Russische taal niet begreep, en stonden oog in oog tegenover hun reaktionair officierskorps. Bolsjewistische kranten werden aan het front niet toegelaten, de soldaten werden van burgerlijke „literatuur” voorzien. De soldaat I. I. Wasiljcw, een lid van een van de legerdelegaties, die uit Petrograd was gekomen, beschrijft de toestand, waarin hij het front aantrof op de volgende wijze:

„Toen wij aan het Roemeense front waren aangekomen, zagen wij dat de officieren en de politici van het kompromis daar een koortsachtige voorbereiding tot een offensief troffen; zij organiseerden stoot-bataljons en bataljons van de dood. Bij de troepenafdelingen heerste het oude regiem: er was geen enkele bolsjewistische krant en er had de meest vertwijfelde ophitsing tegen de bolsjewiki plaats. Deze ophitsing ging zo ver, dat men zelfs de naam „bolsjewiek” van het woord „bolsjak” d.w.z. koelak af leidde en beweerde, dat de „bolsjewiki” Nikolaas II weer op de troon wilden zetten”⁶⁵⁰).

Het feit, dat de legers aan het Roemeense front van het revolutionaire milieu waren geïsoleerd, maakte hen geschikt voor de doeleinden van de kontra-revolutie.

Maar de hoofdzaak was toch niet hierin gelegen.

Naast het Russische leger of beter in het achterland daarvan waren Roemeense troepenafdelingen opgesteld. Weinig beroerd door de revolutie vormden zij op bevel van den kommandant van het front van generaal Ssjerbatsjow een politie-cordon, dat geen „verdachte elementen” tot het front toeliet. De Roemenen ontwapenden, tezamen met de kozakken, de troepenafdelingen, die tegen hun bevelhebbers optraden. Onder de bedreiging van de Roemeense mitrailleurs en kanonnen waren de meest revolutionaire regimenten meermalen tot „bezinning” gebracht, zoals generaal Ssjerbatsjow zich cynisch uitdrukte. De reaktionaire bevelvoering droomde er van, om de legers van het Roemeense front voor de strijd tegen de revolutie te gebruiken. Hierheen kwamen de officieren, die van de andere fronten waren weggejaagd. Onder de dekking van de Roemenen formeerde

generaal Ssjerbatsjow stoot-afdelingen van officieren; enige van deze stootafdelingen hebben later aan de kant van de Witgardisten aan de burgeroorlog deelgenomen.

Maar desniettemin staande baande ook hier de revolutionaire beweging zich een weg. De bolsjewistische stemmingen waren dooide échelons meegebracht, die in Augustus uit Siberië aankwamen. Ook het avontuur van Kornilow speelde zijn rol: met één slag had het de tegenstelling tussen de officieren en de soldatenmassa blootgelegd. Einde September stelde het verslag van het Roemeense front hetzelfde vast, wat reeds aan de andere fronten bestond. Ziehier bijvoorbeeld het verslag van kolonel Drozdowski, van denzelfden, die later troepenafdelingen onder generaal Denikin aanvoerde — het verslag over de toestand bij een van de „stevigste” troepenafdelingen aan het front:

„In het regiment zijn door bemiddeling van de krant „Priboi”, het orgaan van het Helsingforsse komitee der R.S.D.A.P. bolsjewistische leuzen begonnen binnen te dringen. Ik kan geen maatregelen nemen tegen het binnendringen van de krant in het regiment, daar zij op geheime wijze wordt bezorgd, met de post, in brieven... In de laatste week waren er enige gevallen van individuele dienstweigering en pogingen tot massale dienstweigering; er werd opgehitst tot het niet doorvoeren van wettelijke bevelen. Naar deze gevallen wordt een onderzoek ingesteld en de schuldigen zullen aan het gerecht worden overgeleverd, maar het ontdekken van de aanstichters wordt zeer bemoeilijkt door het feit, dat de soldaten hen dekken en met hen sympathiseren. Hen voor het gerecht brengen zal onder de soldaten hevige ontevredenheid verwekken, iedere gewettigde eis, die de teugelloosheid beperkt, iedere eis van orde, van wettelijkheid noemen zij „het oude regime”. Gedomoraliseerd door de straffeloosheid, door de afschaffing van de verplichte rangmatige eerbetuiging, veroorloven de soldaten zich in gesprekken met officieren de brutale beschuldiging, dat de officieren voor de oorlog zijn, omdat zij een hoog salaris krijgen; in het soldaten-milieu is de voornaamste stemming de onwil om te vechten, de onwil om de noodzakelijkheid van de voortzetting van de oorlog te begrijpen”⁶⁵¹).

Wanneer men dit dokument leest, kan men denken dat er sprake is — niet van het einde van September —, maar van de eerste maanden van de revolutie. Aan het Noordelijke en Westelijke front werden dezelfde soort verslagen nog vóór de aktie van Kornilow opgesteld. Einde September ging het daar niet om „enkele gevallen” en zelfs niet om „pogingen tot massale dienstweigering”, maar om het volledig opzeggen der gehoorzaamheid van de kant der soldaten. Maar het vertragen van het proces van de revolutionering der massa's, 422

betekende nog geenszins het likwideren van dit proces. Het Roemeense front ging ondanks de voor de reactie gunstige verhoudingen, in weerwil van alle sluwheden van de generaals en de politici van het kompromis, de weg op van de overige fronten.

Het was duidelijk, dat de door de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki in het leger toegepaste maatregelen hun doel niet bereikten: het leger gleed met steeds grotere snelheid uit de handen van de generaals. Er waren andere middelen nodig om dit proces te stuiten. De generaals aan het front besloten, zonder van de diensten van de kleinburgerlijke politici van het kompromis af te zien, een nieuwe maatregel toe te passen: het in alle voegen krakende leger door middel van stoot-afdelingen aaneen te smeden.

Reeds in Mei had generaal Broesilow, de opperbevelhebber van het Zuid-Westelijke front, kolonel Jasnikow en de „fiktieve matroos” Batkin naar Petrograd gezonden om te verzoeken ter aanvulling van het front vrijwilligersbataljons te formeren. De kleinburgerlijke leiders kwamen den generaal te hulp: op 16 Mei nam het kongres van de komitees van het Zuid-Westelijke front een resolutie aan over de noodzakelijkheid om het leger met formaties van vrijwilligers aan te vullen. Generaal Broesilow bekrachtigde onmiddellijk de resolutie en nog op dezelfde dag stuurde hij de delegatie de tijding achterna, dat het denkbeeld door het front werd ondersteund. Hoezeer de kontra-revolutie haast maakte, kan men beoordelen aan het feit dat men er niet eens de gelegenheid vond, de gedelegeerden mandaten uit te reiken.

Het voorstel van Broesilow werd snel door de andere bevelhebbers overgenomen: reeds op 18 Mei vroeg generaal Denikin telegrafisch aan den minister van oorlog, de delegatie van Zwarte Zee-matrozen bij de reserve-regimenten van het Petrogradse en het Moskouse garnizoen te willen toelaten, teneinde

„na een vurige oproep, zij die het wensten in het... bataljon... op te nemen”. „Het is wenselijk tot aktie over te gaan vóór de terugkeer van den minister van oorlog, want iedere dag is kostbaar”⁶⁵²).

Zóveel haast maakte Denikin met het formeren van stoot-afdelingen.

Op 20 Mei, slechts vier dagen nadat het eerste initiatief was genomen, deelde generaal Broesilow aan den minister van oorlog en aan den opperbevelhebber mede, dat er

„door mij reeds op ruime schaal maatregelen tot het vormen van stoot-groepen aan het front van de legers worden genomen”⁶⁵³).

Het initiatief van de generaals aan het front wekte bij den opperbevelhebber, generaal Aleksejew enige twijfel. Aleksejew trok namelijk de bruikbaarheid van de te vormen afdelingen in twijfel.

Maar de twijfel van den opperbevelhebber verdween blijkbaar spoedig, want het bijeenbrengen van stoot-bataljons schreed snel voorwaarts. In Petrograd werd een Alrussisch Centraal Uitvoerend komitee inzake het vormen van een vrijwilligersleger opgericht, dat afdelingen in de grote centra vormde.

De stoot-afdelingen werden dadelijk van de legermassa afgescheiden: zij werden beter gevoed en beter uitgerust. De stoot- vrijwilligers behielden hun vroegere betrekking en salaris en in geval van overlijden kregen hun gezinnen pensioen. In de stoot-bataljons gold een ander reglement en het bevel No. 1 werd daar in het geheel niet toegepast. De stootafdelingen namen een bijzonder vaandel aan — een zwart en rood vaandel, waar de rode kleur de revolutie symboliseerde en de zwarte het bereid zijn om te sterven, zoals echter van zelf spreekt niet voor de revolutie, maar voor hun bevelhebber, want de soldaat van een stoot-afdeling had de eed af gelegd: „in de dienst en in de strijd alle hem door de bevelhebbers gegeven bevelen zonder te morren en zonder protest uit te voeren.” De massa van het leger zag spoedig de aard van de nieuwe formaties in, die buiten de Sowjets om werden opgericht en ver-* wezenlijkt. Een aantal Sowjets in het bij het front gelegen gebied spraken zich tegen de vorming van stootbataljons uit. De oorzaken van het afwijzende standpunt tegenover de stoot-bataljons werden bijzonder duidelijk ontvouwd in de resolutie van het Uitvoerende komitee van de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden van Pskow.

„Zowel de wervingsmethode der vrijwilligers op zich zelf — werd er in de resolutie gezegd — als ook de in hun reglement voorziene betere materiële verzorging, vergeleken bij hun andere kameraden in het leger, brengt de bataljons in een bijzondere, geprivilegeerde toestand; het reglement heeft een interne organisatie van de bataljons op het oog, die van de deklaratie der rechten van den soldaat-burger verschilt; de politieke en strategische doeleinden van de oprichting der bataljons worden in het reglement op een vage wijze omschreven, waaraan gemakkelijk een uitleg kan worden gegeven, die niet met het streven van de revolutionaire democratie overeenkomt, de geïsoleerde positie en vooral de eigenaardigheid van de bataljons sluiten ook het gevaar niet uit, dat zij akties ondernemen, die niet met de in het leger overheersende stroming overeenstemmen”⁰⁵⁴).

Hun klassegevoel had de soldaten-massa's niet bedrogen: de generaals onthulden spoedig het geheim, waardoor de bedenkingen van generaal Aleksejew werden verstrooid. De dag na de likwidatie van het Juli-offensief zond Broesilow, die in die tijd opperbevelhebber was geworden, aan Kornilow, Denikin, Ssjerbatsjow en anderen een 424

verslag over de plaats gehad hebbende gebeurtenissen. Broesilow eindigde als volgt:

„De gebeurtenissen spelen zich bliksemsnel af. De burgeroorlog is blijkbaar onvermijdelijk en kan elk ogenblik uitbreken... De tijd is aangebroken om energiek te handelen... Ik veronderstel, dat een werkelijk middel daarvoor is het formeren of beter *het uitkiezen van beproefde en in de zin der discipline betrouwbare troepen, die een steunpunt voor de macht zouden kunnen zijn, die zij erkenden en die bewust niet de weg zouden betreden der verovering van persoonlijke rechten*, maar die in naam van de redding van het vaderland van de anarchie en het verval zouden optreden”⁶⁵⁵).

De stoot-bataljons werden niet voor de strijd tegen den buiten- landsen vijand gevormd, maar voor de strijd tegen „de anarchie en het verval”, zoals de generaals de revolutie noemden.

Ook de klein-burgerlijke leiders beloofden het nieuwe initiatief te ondersteunen. De kommissaris van het Noordelijke front Stankewitsj voegde aan Broesilow's plan het voorstel toe, om in het achterland van het front een korps, zo niet een geheel leger te organiseren, dat wat zijn strijdvaardigheid betrof, volkomen betrouwbaar zou zijn.

De toekomstige leiders en helden van de kontra-revolutie begonnen de richtlijnen van den opperbevelhebber snel door te voeren, Generaal Ssjerbatsjow eiste het organiseren van een stoot-bataljon bij elk regiment.

De tot opperbevelhebber benoemde generaal Kornilow nam deze zaak geheel in eigen handen en eiste, dat het centrum der formatie van de stoot-troepen naar het hoofdkwartier zou worden overgebracht. Bij het begin van het Kornilow-avontuur waren er aan de fronten reeds 33 stoot-bataljons en 1 stoot-divisie gevormd: aan het Noordelijk front bevonden zich 7 bataljons, aan het Zuid- Westelijke front — 14 en 1 regiment (3 bataljons), aan het Westelijk front — 7 bataljons en 1 afdeling, aan het Roemeense front — 2 bataljons.

Terwijl de kontra-revolutie het uiteenjagen en ontwapenen van de Rode garde eiste, bereidde zij haar eigen witte garde voor.

Aan het front terroriseerden de stoot-troepen de legerafdelingen, zij ontwapenden de regimenten en de bataljons, die geweigerd hadden om aan te vallen. In het achterland joegen zij demonstraties uiteen, vernielden zij de arbeidersorganisaties. De klasseafdelingen van de kontra-revolutie namen ook niet zelden de rol van politieke politie op zich. Volgens de wil van de generaals was de oorlog in het leger zelf begonnen. Op 16 Juli fusilleerde een van de stoot-bataljons aan het Zuid-Westelijk front twee arbeiders van de vijfde genie-afdeling zonder gerecht en gerechtelijk onderzoek en dwongen met geweld de gehele afdeling bij het fusilleren aanwezig te zijn. De witte garde

Het fusilleren van bolsjewiki door stoot-troepen van Kornilow.

Tekening van Sjtannow.

leverde reeds lang vóór de openlijke burgeroorlog staaltjes van een woeste terreur, van fusillades zonder gerecht, van ongelooflijke wreedheid.

Het mislukken van de Kornilow-aktie wijzigde de vorm en het karakter van het vormen van militaire klassesteunpunten van de kontra-revolutie. Maar de mislukking van de Kornilowiade deed de koortsachtige werkzaamheid op het gebied der vorming van stoottroepen niet ophouden en vertraagde deze zelfs niet voor lang. De kontra-revolutie beperkte slechts tijdelijk de omvang van haar werkzaamheid en poogde in de eerste plaats de kaders van de witte garde te behouden. De stoot-bataljons werden naar andere gebieden overgeplaatst, werden tijdelijk met vreemde regimenten samengesmolten, aan niet-stootafdelingen toegevoegd of veranderden van naam. Deze nieuwe „doop” had plaats met de zegen en de rechtstreekse ondersteuning van de kant der Voorlopige regering, — hetgeen nog eens weer bewees, dat de regering van Kerenski met niet minder recht dan het Centraal-komitee van de partij der kadetten of het hoofdkwartier de staf van de kontra-revolutie kon worden genoemd. Letterlijk 426

op dezelfde dag, dat de aktie van Kornilow werd gelijkwideerd telegrafeerde generaal Aleksejew aan Kerenski:

„Tot het bestand van onze gewapende krachten behoort het Kornilow'se stoot-regiment, bestaande uit drie bataljons, dat in de korte tijd van zijn bestaan er in is geslaagd zich door zijn dapperheid in de gevechten een erenaam te verdienen. De naam die het regiment draagt, zijn overplaatsing in de laatste dagen naar Mohilow (waar zich het hoofdkwartier bevond. — *Red.*) brengt het regiment in een buitengewoon moeilijke positie onder de andere troepenafdelingen van het leger, die zoals te vrezen valt, onverdiend wantrouwen en verdenking tegenover dit regiment zullen hebben... Het zou aanbeveling verdienen om deze betrouwbare troepenafdeling niet te ontbinden, maar ze óf naar Frankrijk, óf naar Saloniki of in het uiterste geval naar het Kaukasische front over te plaatsen...”⁶⁵⁶).

In antwoord op het verzoek van generaal Aleksejew telegrafeerde Kerenski op 6 September naar het hoofdkwartier:

„Ik acht het noodzakelijk om het Kornilowse bataljon van de dood onmiddellijk uit Mohilow te *verwijderen*. Ik verzoek U een overeenkomstige beschikking uit te vaardigen”⁶⁵⁷).

Kerenski eiste zelfs niet de ontbinding van de Kornilow- troepenafdeling, maar beval alleen aan, haar uit Mohilow te verwijderen. Steunend op Kerenski, beval Aleksejew de Kornilow- afdeling in het 1ste Russische stootregiment om te dopen en het aan de Tsjecho-Slowaakse divisie toe te voegen. Juist dit door Kerenski geredde regiment verscheen na de Oktober-revolutie aan de Don en werd het voornaamste, beste troependeel van het witte leger — van de Kornilow-divisie.

De likwidatie van de Kornilow-aktie vertraagde voor een zeer korte tijd de voorbereiding der witte kaders. Onder de dekking van de Voorlopige regering ontwikkelde de kontra-revolutie spoedig opnieuw een koortsachtige bedrijvigheid. Hét hoofdkwartier liet de stoot-bataljons niet alleen bestaan, maar trachtte deze wettelijk vast te leggen en het Centrale Uitvoerende Komitee ter formulering van stoot-afdelingen van een gewone maatschappelijke organisatie in een afdeling van de staf om te zetten.

De kontra-revolutie poogde onder dekking van de sociaal- revolutionairen en de mensjewiki voor de vorming van haar afdelingen zelfs in het arbeidersmilieu door te dringen. Einde September deelde de chef van het Petrogradse militaire distrikt generaal Bagratoeni aan de staf van het Noordelijke front het volgende mede: „In Petrograd is een afdeling vrijwilligers van de Oboe- chowsk-fabriek georganiseerd. Het is een uitstekende, volkomen aaneengesmede en georganiseerde troepenafdeling... Ik acht het ten zeerste wenselijk de naam van de volkomen gezonde

troepenafdeling te behouden en verzoek haar naar het gebied van het front te zenden, teneinde definitief te worden geformeerd... De afdeling telt ongeveer 1000 man”⁶⁵⁸).

Men haastte zich de arbeidersafdeling uit de revolutionaire hoofdstad te verwijderen, in de vrees, dat de bolsjewiki deze afdeling op de reactie zouden veroveren. Maar aan het front vreesde men, dat ondanks de herhaalde verzekering, dat de afdeling in een „uitstekende, volkomen gezonde toestand verkeerde”, de „volkomen gezonde afdeling” toch op de een of andere wijze de gloeiende atmosfeer van het revolutionaire centrum met zich mede zou brengen. Het Noordelijke front weigerde kategorisch het arbeidersbataljon te accepteren en drong op de ontbinding daarvan aan. Als uiterste concessie stelde de chef van de staf van het Noordelijke front voor, om het arbeidersbataljon te verenigen met de tweede afdeling oorlogs-invaliden, die tot de aan de regering toegewijde troepenafdelingen werd gerekend. In de tijd echter, die met de korrespondentie tussen de staven verliep, had de revolutie het bataljon op de reactie veroverd. Op het voorstel van het hoofdkwartier om een regiment uit Oboechowse-arbeiders te formeren en als grondslag daartoe het vrijwilligers-bataljon te nemen volgde het melancholieke antwoord: „men moet aannemen, dat het in de tegenwoordige tijd in het bestand van de Rode garde is getreden”⁶⁵⁹). De revolutionaire gebeurtenissen ontwikkelden zich in een tempo, dat alle maatregelen van de kontra-revolutie achter zich liet.

De mislukking van de poging, om met de hulp van de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki de Oboechowtsi bij de stoot-bataljons te betrekken, ontmoedigde de generaals evenwel niet. De kontra-revolutie zette haar koortsachtige bedrijvigheid op het gebied van het formeren van stoot-bataljons voort en vormde afdelingen van haar staven voor de formatie daarvan in 85 van de grootste centra van het land, ongeacht het bij het front gelegen gebied. Aan het einde van Oktober had de kontra-revolutie 40 stootbataljons en een afdeling — meer dan 50.000 uitstekende bewapende en uitgeruste strijders te harer beschikking.

De stoot-bataljons konden gemakkelijk tegen elk willekeurig deel van het front worden geworpen, zij konden snel de knooppunten bezetten en de opmars van de revolutionaire troepenafdelingen verhinderen.

De positie van stoot-troepen namen ook de Georgijewski-bataljons in, bestaande uit soldaten, die wegens militaire verdiensten het zogenaamde Georgijewski-kruis hadden gekregen. De organisaties van de Georgijewskimannen tot bataljons begon ongeveer gelijktijdig met de vorming van de stootafdelingen. De volgens het beginsel van onvoorwaardelijke toewijding aan de Voorlopige regering uitgekozen Georgejewski-bataljons ontwapenden hand in hand met de 428

stoot-bataljons de revolutionaire regimenten, joegen tijdens de gevechten de troepenafdelingen uit het achterland op, konvooeerden de marskompagnieën. De Georgijewski-bataljons werden door de Bond van Georgijewski-ridders geformeerd, die in nauw contact met het hoofdkwartier werkte.

Toen Kornilow in het hoofdkwartier kwam werd er besloten het formeren van Georgijewski-bataljons op grote schaal ter hand te nemen. Op 12 Augustus vaardigde Kornilow het bevel uit aan de opperbevelhebbers van de fronten, aan elk front een reserve- infanteriercgiment uit Georgijewski-ridders te formeren. De regimenten Georgijewski-ridders werden in Pskow, Minsk, Kiëw en Odessa gelegerd en in één brigade ondergebracht, wier chef rechtstreeks aan generaal Kornilow ondergeschikt was, terwijl de staf van de brigade in Mohilow werd ondergebracht.

De Georgijewski-bataljons werden evenals de stoot-bataljons voor de strijd tegen de revolutie gevormd: het bataljon dat in Mohilow stond nam deel aan het Kornilow-avontuur, een reeks andere bataljons werden in de beslissende dagen van de Oktober-revolutie tegen de revolutie in beweging gebracht. Het Kiëwse Georgijewski-bataljon drong tot de Don door, waar het met het Kornilow-regiment als grondslag voor het vrijwilligersleger diende.

De bourgeoisie en de sociaal-politici van het kompromis poogden bij hun voorbereiding van een gepantserde vuist tegen de revolutie zelfs invaliden- en vrouwen-stoot-formaties te vormen. In de maand Juni werd in Petrograd de „Vrouwenbond tot hulp aan het vaderland” opgericht, die zich met een oproep tot de vrouwen wendde, om „bataljons van de dood” te vormen voor de strijd aan het front. De burgerlijke pers nam de oproep over en ontplooidde een buitengewoon omvangrijke agitatie. In de eerste maand lieten zich ongeveer 300 vrouwen in de bataljons inschrijven. De vrouw van Kerenski verklaarde, dat zij als pleegzuster naar het front vertrok.

De drukte over de „vrouwenbataljons van de dood” bedaarde echter spoedig, want de direkte gevechtswaarde van de vrouwenformaties was zeer gering. Geen hulp van de burgerlijke pers, nóch de ondersteuning van de staf, nóch de deelname van de grootste vertegenwoordigers van de kontra-revolutie kon hier baten. Heel de vrouwenbeweging had ten slotte de formatie van één bataljon tot resultaat en op 17 Oktober besloot de hoofdadministratie van de generale staf de werving van vrouwen stop te zetten en de reeds gevormde afdelingen te ontbinden.

Het enige bataljon, dat gevormd werd kwam dan ook niet aan het front; daar ageerden, en dan nog met weinig sukses, slechts enkele kleine afdelingen. Maar anderzijds nam het vrouwenbataljon in de dagen der Oktober-revolutie deel aan de verdediging van het Winterpaleis.

Het vormen van bataljons en regimenten uit invalieden of verminkte strijders, zoals zij zich zelf noemden, had met minder drukte plaats maar leverde dezelfde resultaten op.

De weinige afdelingen, die geformeerd konden worden, namen slechts een gering aandeel in de strijd aan het front, maar werden op ruime schaal door de kontra-revolutie in het buitenland gebruikt.

II.

HET OFFICIERSKORPS.

De kontra-revolutie zag in de stoot-afdelingen een kracht, met wier hulp zij het ui teen vallende leger bijeen wilde houden en die zij, in geval van noodzaak, voor de strijd tegen de revolutie in het binnenland kon gebruiken. In het leger zelf streefde de reactie er in de eerste plaats naar, om het officierskorps achter zich te houden.

Onder de rechtstreekse indruk van de Februari-revolutie hadden de generaals gepoogd de massa van het leger onder hun invloed te houden door het vormen van gemeenschappelijke komitees voor officieren en soldaten.

Maar daar was niets van terecht gekomen. Het bevel No. 1 eiste het vormen van komitees, alleen bestaande uit vertegenwoordigers van de lagere rangen en daarmee werd terstond de invloed van het officierskorps in het leger ondermijnd.

De kontra-revolutie vond een andere weg. Bij het hoofdkwartier werd een Centraal komitee van de vereniging van officieren in het leger en op de vloot gevormd, zogenaamd met de verdediging der beroepsbelangen van het officierskorps als doel. In werkelijkheid werd de vereniging een van de grootste politieke organisaties van de kontra-revolutie. Zij sprak de officieren, die in de stormachtige dagen der revolutie de kluts waren kwijt geraakt, moed in, gaf een politiek standpunt, schonk degenen materiële hulp, die uit de regimenten waren weggejaagd. In de statuten van de vereniging werd als de voornaamste taak van haar werkzaamheid het volgende aangegeven :

„de strijd tegen elke soort propaganda van afzonderlijke personen of groepen, die ten doel heeft de grondslag van het leger en de vloot te o
verstoren en eveneens het bieden van tegenstand aan de akties van afzonderlijke personen of groepen, die ten doel hebben de grondslag van het leger en de vloot te o
verstoren”⁶⁶⁰).

De strijd tegen de bolsjewiki stond in het middelpunt der werkzaamheid van de vereniging. Het Centrale komitee van de officierenvereniging verspreidde duizenden oproepen en resoluties, die tot de 430

strijd tegen de „bolsjewistische anarchie” opriepen. De officieren, die met de partij der bolsjewiki sympathiseerden, werden tot volksvijanden, tot verraders verklaard en hun namen kwamen op het zwarte bord. Aan alle legers zond het Centrale komitee telegrammen met de eis, een lijst van officieren-bolsjewiki te sturen.

Er dient te worden opgemerkt, dat de vereniging, d.w.z. nominaal een maatschappelijke organisatie, zich rechtstreeks tot de chefs van de staven wendde, zonder daarbij zijn politieke taak te verbergen. Het Centrale komitee was overtuigd, dat de persoon tot wie het zich wendde, alleen reeds door zijn positie de opvattingen van de vereniging moest zijn toegedaan. Toen de staf van het 6de leger dit blijkbaar betwijfelde, las het Centrale komitee hem de les:

„Het Centrale komitee van de officieren-vereniging kan er zich slechts over verwonderen, dat U weigert ons inlichtingen te verstrekken over officieren, die zich door hun bolsjewistische werkzaamheid te schande hebben gemaakt”⁶⁶¹).

Bovendien zond het Centraal-komitee een kopie van zijn aanmerking ter kennisgeving aan het hoofdkwartier, ten einde de aandacht van de hoge bevelvoering op de weerbarstige staf te richten. De vereniging had in het algemeen in het hoofdkwartier buitengewoon veel invloed. Geen enkel politiek document werd uit het hoofdkwartier verzonden, zonder dat van te voren het advies van het Centrale komitee was gevraagd. Zo telegrafeerde het komitee, dat allesbehalve bolsjewistisch was, van het 12de leger aan het hoofdkwartier :

„Volgens de in ons bezit zijnde inlichtingen worden allé ook maar enigszins democratische ontwerpen, die het hoofdkwartier bereiken, vandaar, onder de nauwste deelname van de officieren vereniging, in verminkte vorm verzonden”⁶⁶²).

Het Centrale komitee werd tot een wetgevend orgaan bij het hoofdkwartier. Niet voor niets was generaal Aleksejew, de vroegere chef van de staf onder Nikolaas II, voorzitter van de vereniging }

De vereniging terroriseerde de officieren, dreigde dengene te boycotten, die weigerde lid van de vereniging te worden. Door zulke maatregelen toe te passen gelukte het aan de vereniging om een groot deel van het officierskorps te omvatten en als een belangrijk orgaan van de kontra-revolutie op te treden. Er bestond geen enkel reaktio- nair initiatief èn in het leger èn in het achterland of de officierenvereniging had daarin een uiterst werkzaam aandeel. Toen het om de wederinvoering van de doodstraf ging, bracht de vereniging een ware lawine van telegrammen, petitie's, referaten, brieven aan het rollen, die op de onmiddellijke invoering van de doodstraf aandrongen. Toen men de autoriteit van een generaal moest scheppen, die als diktator op de voorgrond moest worden gesteld, trad de vereniging op in de rol van agitator, verzond zij de biografie van den

generaal en stuurde hem begroetingstelegrammen, die hem alzijdige steun beloofden. En dit alles werd gedaan in naam van het gehele officierskorps, hoewel een zeker gedeelte daarvan de reaktionaire politiek van de vereniging niet ondersteunde en sommigen zelfs reeds lang met de aanhangers van het kompromis hadden gebroken.

De officierenvereniging ontwikkelde een geweldige campagne tijdens de voorbereiding van de aktie van Kornilow en nam een werkzaam aandeel in de samenzwering van den generaal. De vereniging voerde onderhandelingen met de hogere bevelvoering der kozakken, zond haar vertegenwoordigers naar de Bond van Georgi-jewski-rijders en trad in verbinding met de reaktionaire organisaties van de bourgeoisie in Petrograd en in Moskou. Een voorstelling van haar werkzaamheid kan de resolutie geven, die op de verenigde buitengewone vergadering van het Centrale komitee met de konferentie van de Georgijewski-rijders op 10 Augustus 1917 werd aangenomen:

„Direkt bij het begin van de Russische revolutie werd door aan het vaderland onbekende mensen, geleid door „vrienden”, die uit Duitsland waren aangekomen, voorgesteld om de „broeder”-hand te reiken aan het kamp van onze doodsvijanden — aan de Oostenrijkers en de Duitsers. De vijanden grepen met hun door Russisch bloed bevleekte handen de broedermoordende hand en vertraptten toen zij de grond van onze vadersen betraden de graven van de millioenen strijders, die met ere voor Rusland zijn gevallen. Vijf maanden heeft ons vaderland geleden onder de broedermoordende brand en is tot een aanfluiting van de gehele wereld geworden...”^{GG3})

enz, alles in dezelfde patriottische pogrom-geest. De resolutie eindigde met een eed: de officierenvereniging beloofde te strijden zolang:

„totdat zich het door onze machtige vereniging beschermde Rusland eervol uit de schande, zegevierend uit de nederlagen, onvergankelijk in zijn grootte en zijn vrijheid zal hebben verheven”^{GG4}).

Deze resolutie werd uit het hoofdkwartier aan alle legers verzonden. De onbekwame generaals, die de troepen van de ene nederlaag naar de andere hadden gevoerd, zwoeren te zullen zegevieren, indien men hun maar zou veroorloven, om in het leger de oude feodale orde en levenswijze te herstellen. De omkoopbare intendanten, de dieven, die de soldaten hadden bestolen, zwoeren, dat zij het leger eervol zouden maken, indien men hun maar opnieuw de ongecontroleerde beschikking over de soldatenrantsoenen in handen zou geven.

De mislukking van het Kornilow-avontuur ontmaskerde het kontra-revolutionaire wezen van de officierenvereniging, ontblootte het

generaalsgezicht der leiders van deze „demokratische” organisatie. Over het leger, dat reeds lange tijd in ongerustheid naar de werkzaamheid van de vereniging had gekeken, sloeg een golf van protesten. In talrijke resoluties eiste men dat dit generaalsnest zou worden uiteengejaagd en dat de leiders samen met Kornilow op de bank der beschuldigen zouden worden geplaatst.

De Voorlopige regering was echter niet van plan om de vereniging te ontbinden. Zij wist, dat de stroom van resoluties der leger- komitees de vereniging geen schade zou toebrengen en dat zij zich staande zou houden. De sociaal-revolutionairen en de mensjewiki, die tussen de hogere en de lagere rangen van het leger heen en weer zweefden, die meer voor de eersten dan voor de laatsten sidderden, namen vaak uitsluitend onder de druk van de massa's aan het opstellen der resoluties deel. De regen van papier kon men afwachten, over zich heen laten gaan. Maar dit was niet het geval met de uitbarsting van de elementaire haat der soldaten tegen de officierenvereniging. De protesten van de soldaten liepen hier en daar op meedogenloos lynchen uit. De soldaten en vooral de matrozen schoten tientallen van de meest gehate officieren dood.

Maar hier kwam de regering het Centrale komitee van de officierenvereniging te hulp. In de archieven is een buitengewoon interessant afschrift bewaard gebleven van een gesprek over de direkte draad- verbinding van den chef van het kabinet van den minister van oorlog, Baranowski, met generaal Loekomski, een op de voorgrond staand leider van de kontra-revolutie. Baranowski gaf generaal Loekomski het volgende te verstaan:

„Ik acht het nodig er persoonlijk aan toe te voegen dat ik, die het werk van de officierenvereniging ken, er van overtuigd ben, dat *Kerenski en het komitee van de officierenvereniging volkomen hetzelfde doel nastreven*, maar dat de wegen om tot dit doel te geraken tenzeerste verschillen en dat in het bijzonder de door het komitee gekozen weg direkt onmogelijk en ontoelaatbaar is, want deze kompliceert alleen maar de toestand, legt aan de werkzaamheid van Kerenski moeilijkheden in de weg, en richt ook het komitee zelf te gronde, daar er in Petro- grad en niet alleen in de democratische organen, maar ook in alle kringen de indruk wordt gevestigd, dat het komitee van de vereniging een zonderling spel speelt en een nest van de reactie is...”⁶⁶⁵).

Het bleek, dat de fleider van de „revolutionaire democratie”; Kerenski, en het komitee van de officierenvereniging „volkomen hetzelfde doel nastreefden”. Het behaagde Baranowski alleen niet, dat het Centrale komitee zonder bedenking of konsideratie naar de voorbereiding van de diktatuur schreed en daardoor „aan de werkzaamheid van Kerenski moeilijkheden in de weg legde”.

De regering kon en wilde niet tot de ontbinding van de vereniging overgaan. Door zulk een daad zou zij alle generaals van het leger van zich afstoten, die toch al van wantrouwen tegenover Kerenski waren vervuld. De officierenvereniging bleef onaangetast. Haar kopstukken zetten tijdelijk het bijeenbrengen van nieuwe kaders stop, in de hoop, dat men zich spoedig op grote schaal met politiek werk zou kunnen bezig houden. De door de regering onder haar hoede; genomen officierenvereniging bij het hoofdkwartier werd tot een eigenaardig verzendings- en wervingspunt van de kontra-revolutionaire krachten. De leider van de vereniging, generaal Aleksejew, ontwikkelde een drukke werkzaamheid op het gebied van het bijeenbrengen van witgardisten en van hun overplaatsing naar de gebieden van de Don en van Koeban, waar zij den kozakken-hetman, generaal Kaledin, ter beschikking werden gesteld. De afgevaardigden van de vereniging bezochten verschillende legers; zij werden officieel bij andere troepenafdelingen gedetacheerd.

Naar gelang van het aanwassen der revolutie werd de werkzaamheid van de vereniging meer en meer actief en openlijk. Nadat zij zich van de nederlaag, die zij onlangs hadden geleden, hersteld hadden, begonnen de officieren hier en daar met de eisen van Kornilow op te treden. Bij een aantal legers hadden officieren-kongressen plaats. De bevelhebbers eisten de verscherping van de strijd tegen de bolsjcwiki en het staken van de ophitsing tegen de officieren. In welke mate de leiders van de vereniging weer moed hadden gevat, kan men zien aan de hand der resolutie van het officieren-kongres van het tiende leger.

„Daar de hoofdoorzaak van het algemene verval in het leger het onder de soldaten gezaaide wantrouwen tegenover de officieren is, moet de Voorlopige regering duidelijk en beslist door een bijzondere maatregel nog eens haar vertrouwen uitspreken in het officierskorps, dat eerlijk zijn plicht tegenover het vaderland en de revolutie vervult... Het officierskorps is geen vijand van den soldaat, maar de vriend van de Russische revolutie. *Er mag geen politieke strijd in de rijen van het leger plaats hebben, maar de leden van de vereniging moeten de vrijheid hebben om lid van welke politieke partij dan ook te zijn..* Wij wenden ons tot de Voorlopige regering met het verzoek ons te helpen door de verwezenlijking van de bovengenoemde maatregel en *door een actieve strijd tegen het bolsjewisme*, en hiervoor afzonderlijke troepenafdelingen te gebruiken, die hun strijdvaardigheid niet hebben verloren, anders zal ook deze nieuwe aktie van het officierskorps haar doeleinden niet bereiken”⁶⁶⁶).

Met het voorgevoel van de beslissende worsteling spraken de 434

officieren de taal van generaal Kornilow, die eerst onlangs hun inspirator was geweest.

Men moet in het bijzonder gewag maken van het werk van de officierenvereniging in de jonkersscholen en bij de opleidingscursussen van vaandrags. In het geheel telde het oude leger 26 jonkersscholen. Het grootste deel daarvan was in de grote centra gevestigd: in Petrograd — 8, in Kiëw — 4, in Moskou en in Odessa — elk 2. Het is moeilijk het aantal jonkers precies vast te stellen, het bestand der scholen wisselde dikwijls. Maar in het algemeen leverde alleen al de beëindiging van de hoogste klasse meer dan drieduizend officieren op.

Er waren 38 vaandrags-opleidingscursussen. Zij waren in dezelfde steden gevestigd als de jonkersscholen of in de nabijheid daarvan. In het algemeen leverden alle cursussen niet minder dan 19.000 vaandrags af.

Daar zij buiten de revolutionaire invloed van de soldatenmassa stonden, waren deze militaire scholen en vaandrags-opleidingscursussen een uiterst gunstig terrein voor de werkzaamheid van de of fi eieren vereniging.

Nadat zij in de eerste plaats de bevelvoering van deze scholen en cursussen had aangeworven beheerste de reactie zeer spoedig de massa der jonkers. In de scholen overheerste een kontra-revolutionaire stemming. Zelfs de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki waren in de minderheid, om van de bolsjewiki maar te zwijgen — zij waren op de vingers te tellen. De jonkers behoefden hun opvattingen niet onder het masker van „socialistische partijen” te verbergen. Zij vervulden de rol van de beste stootafdelingen van de kontra-revolutie en traden het eerst gewapenderhand tegen de diktatuur van het proletariaat op.

III.

DE BURGERLIJK-NATIONALE FORMATIES.

Hoe koortsachtig ook het formeren van stoot-bataljons plaats had, toch waren enige tientallen betrouwbare troepenafdelingen reeds niet meer in staat om de stormloop van de revolutie tegen te houden. Te meer niet omdat de revolutie ook dikwijls in de uitgezochte witte bataljons doordrong. Onder het materiaal van het hoofdkwartier zijn lijsten bewaard gebleven van troepenafdelingen, die uitsluitend tot het bestand van de bataljons des doods behoorden en die „zich te schande hadden gemaakt”, door aan het front te weigeren aan te vallen of de militaire bevelen op te volgen. Op deze lijsten kwamen ook stootafdelingen voor.

Er waren voor de strijd tegen de revolutie massale strijdkrachten nodig. De reactie poogde die bij de burgerlijk-nationale formaties te vinden. Evenwel, de Grootrussische reactie werd lang niet door alle formaties van de voormalige onderdrukte naties ondersteund, maar alleen door die formaties, welke niet rechtstreeks door de één en ondeelbaarheid van het koloniale imperium werden bedreigd. Polen was bijvoorbeeld door de Duitse legers bezet. Het formeren van Poolse troepenafdelingen gaf in de handen van de Russische bourgeoisie een extra-middel voor de strijd tegen Duitsland: door de nationale opleving van de Polen uit te buiten, kon men de Polen tegen de Duitse bezettingstroepen richten. Hieruit volgde de ongelijke houding tegenover de verschillende nationale formaties: De Oekraï-nieërs werden, vooral in het begin, belemmerd; de Polen daarentegen op elke wijze ondersteund en aangevuurd. Maar zowel in het ene als in het andere geval poogde men door het zorgvuldig uitkiezen van de bevelvoerende kaders de nationale troepenafdelingen in de hand te houden.

Poolse troepenformaties bestonden er aan het front reeds in de maand Juli:

5) De Poolse divisie scherpschutters in een bestand van vier, uit drie bataljons bestaande regimenten.

6) Een Oelanenregiment bestaande uit vier eskadrons.

7) Een Pools reserve-infanterie-regiment.

8) Een compagnie genie-troepen.

Alle troepenafdelingen behoorden tot het bestand van het 7de leger, uitgezonderd het reserve-regiment, dat in Bjelgorod in het goevernement Koersk was gelegerd. Volgens het plan van het ministerie van oorlog wilde men de Poolse divisie op het bestand van een normale divisie brengen, een dergelijke tweede Poolse divisie scheppen, beide divisies van artillerie voorzien en hen tot een Pools legerkorps verenigen. Het formeren van het korps had onder grote moeilijkheden plaats. De Poolse proletariërs en boeren bleken in niet mindere mate door de revolutie te zijn aangegrepen dan de Russische. Tegen de Poolse bourgeoisie, die de leiding der formering in handen had genomen, traden revolutionaire elementen op. Reeds in de maand April, op het moment, dat de Poolse bourgeoisie de leuze had uitgegeven: „Een afzonderlijk Pools leger in Rusland”, had de Petrogradse groep van Poolse internationalisten verklaard, dat „een afzonderlijk Pools leger in Rusland”⁶⁶⁷) geen leuze van de Poolse arbeiders en soldaten kon zijn.

De Poolse bolsjewiki, die aan het hoofd stonden van de strijd tegen de burgerlijke partijen, streefden er naar, een einde te maken aan de nationale roes, en het klassen wezen van de politiek van de leiders van het Poolse korps bloot te leggen. Het kwam tot onlusten bij het Poolse reserve regiment, waar op 27 Juli kolonel Winnitski 436

door de revolutionaire massa werd weggejaagd en door den gekozen bevelhebber, den onderluitenant Jatskewitsj werd vervangen. Kornilow beval onmiddellijk om de beweging te onderdrukken en telegrafeerde aan Kerenski:

„Met betrekking tot het nemen van maatregelen om de ongeregelheden bij het Poolse reserve regiment, gelegerd in Bjelgorod, acht ik het nodig deze aan luitenant-generaal Dowbor-Moesnitski op te dragen en hem militaire krachten ter beschikking te stellen”⁶⁶⁸).

De bevelhebber van het korps besloot een ingrijpende zuivering van het regiment door te voeren. Meer dan 400 soldaten werden naar het front gezonden, omdat zij zich in het Poolse korps aan zogenaamde dienstweigering zouden hebben schuldig gemaakt. De bolsjewistisch gezinde soldaten werden gearresteerd en „wegens het overtreden der militaire bevelen aan het gerecht overgeleverd”.

De tsaristische straf-methoden wekten zelfs de verontwaardiging der kleinburgerlijke kringen op. Zelfs Sawinkow, die in die tijd hoofdreferendaris van het ministerie van oorlog was, vroeg aan Kornilow, of het wel gepast was, om Dowbor-Moesnitski aan het hoofd van het korps te laten. Maar de vastberadenheid van Dowbor-Moesnitski was juist een prachtig attest van zijn politieke betrouwbaarheid. Kornilow antwoordde Sawinkow:

„Het Poolse korps is uit vrijwilligers samengesteld, derhalve kunnen daarin slechts die officieren en soldaten terecht komen, die er in toestemmen om de door generaal Dowbor-Moesnitski gestelde eisen door te voeren. Ik draag dezen generaal als een vastberaden man en een uitstekende militaire aanvoerder hoogachting toe en ben van mening, dat het bijzonder gewenst is dat hij bevelhebber van het Poolse vrijwilligerskorps is”⁶⁶⁹).

Tegen de maand Oktober telde het korps ongeveer 17000 soldaten, onder wie 1200 officieren en beamtben. Bij dit getal is het reserve-regiment niet inbegrepen, waar het aantal soldaten bij tijd en wijle de 16000 bereikte.

Het Poolse korps nam bij de berekeningen van de kontra-revolutie een eervolle plaats in. „De Polen hebben beloofd hun korps te zenden. Dat zal waarschijnlijk geschieden,”⁶⁷⁰) — zeide volgens de woorden van Krasnow Kerenski, toen hij zich haastte om de kontra-revolutionaire troepenafdelingen naar het door de opstand aangegrepen revolutionaire Petrograd te laten oprukken.

Tot de andere nationale troepenafdelingen, die de kontra-revolutie tot haar aktief rekende, moet de „wilde divisie” worden genoemd, die tijdens de Kornilow-opstand tot een korps was gereorganiseerd. Tot de divisie, die uit Kaukasische-bergnationaliteiten was samengesteld, behoorden ongeveer 1500 strijders.

De revolutie had de nationale troepenafdelingen, die onder het tsarisme bestonden, bijna niet beroerd. Bij de regimenten van de „wilde divisie” bestonden of helemaal geen komitees óf deze hielden zich bezig met de kontrôle van de legeradministratie. De macht van de bevelhebbers beruiste op het „stam”-recht. In de regimenten heerste een wrede discipline; er werden zelfs lijfstraffen toegepast. Een groep soldaten, die uit de „wilde divisie” waren gevlucht, werden door de Sowjet ondervraagd en daarbij werd zulk een beeld van willekeur en twist tussen de stammen geschetst, zoals slechts het tsaristische leger had gekend.

De mislukking van de Kornilow-opstand opende de weg voor de revolutie naar de kozakken-troepenafdelingen. De reactie besloot hen naar hun geboorteplaatsen te zenden in de veronderstelling, dat de nationale bourgeoisie de invloed van de revolutie bij de troepenafdelingen tot staan zou weten te brengen.

De eerste Oekraïense — Haidamatski-formaties werden reeds in de dagen van de Februari-revolutie op elementaire wijze gevormd. In de loop van Maart en April werden in het achterland van het Zuid-Westelijk front en eveneens in alle enigermate belangrijke garnizoenen, in Petrograd, in Moskou, in Kazan en in andere steden eigenmachtig speciale Oekraïense legerafdelingen geschapen met geel- blauwe vaandels en kokardes. In Kiëw werd een bijzonder Oekraïens regiment ten name van Bogdan Chmelnitski gevormd, in welks rijen een aanzienlijk aantal soldaten van het leger te velde werden opgenomen.

Ondanks het feit, dat het eerste Oekraïense regiment — het Bog- danse — een resolutie van vertrouwen in de Voorlopige regering aannam, achtte deze het desniettemin noodzakelijk, een einde te maken aan de begonnen beweging. De bevelhebber van het Zuid- Westelijke front, generaal Broesilow, eiste telegrafisch, de toestroom van de Oekraïense soldaten van het front naar Kiëw onmiddellijk tot staan te brengen, in geval men dit bevel niet zou opvolgen „het regiment te ontbinden” en aan het begonnen „schandaal”⁰⁷¹⁾, desnoods met wapengeweld, een eind te maken.

Evenwel, de groei van de revolutionaire beweging in de maanden Mei en Juni dwong de Voorlopige regering aan de Oekraïense bourgeoisie een aantal koncessies te doen. Bij de voorbereiding van het offensief aan het Galicische front deed de regering-Kerenski de eerste poging om de Oekraïense formaties in de strijd tegen de revolutionaire beweging en tegen het bolsjewisme te gebruiken.

De bedevaarten van de Oekraïense strijders naar Kiëw, de aanmerkelijke invloed, die het officierskorps bij hen had, de toenadering van de Oekraïniërs en de Don-Kozakken en wat het voornaamste was, het grote percentage koelakken in de eerste Oekraïense formaties — dit alles veroorloofde het de Voorlopige regering, de hoop te 438

koesteren, dat de Oekraïense regimenten een goed wapen in de handen der bourgeoisie zouden blijken te zijn.

Op 10 Mei begaf zich de Oekraïense delegatie van het Alrussische militaire komitee in dezelfde trein met Kerenski naar het Zuid- Westelijke front naar generaal Broesilow. Zowel de minister van oorlog als de opperbevelhebber van het Zuid-Westelijke front namen met betrekking tot het vormen van Oekraïense troepenafdelingen een volstrekt welwillend standpunt in. De minister van oorlog bekrachtigde het Oekraïense militaire komitee en stond het formeren van het eerste Oekraïense kozakken-regiment ten name van Bogdan Chmel- nitski toe. Generaal Broesilow beloofde van zijn kant aan het front drie bijzondere korpsen te vormen en hen uitsluitend met Oekraïniërs aan te vullen.

Het door de Russische bourgeoisie ontplooid offensief tegen de veroveringen van de Februari-revolutie, het sterker worden, zowel in het centrum als in de provincie, van de Grootrussische stemmingen, die in de grond vijandelijk waren tenopzichte zelfs van de meest gematigde nationale eisen, bracht de Voorlopige regering er toe, om het tempo van het formeren van Oekraïense troepenafdelingen te vertragen. In het nieuwe konflikt tussen de Voorlopige regering en de Centrale Rada werden de Oekraïense troepenafdelingen tot een gevaarlijke kracht. Derhalve poogde de militaire bevelvoering in Augustus en September 1917, terwijl zij geen toestemming tot nieuwe formaties verleende, de reeds gevormde Oekraïense troepenafdelingen naar het front te zenden. Door deze maatregel hoopte de regering, de Centrale Rada te ontwapenen en haar aanhangers te verzwakken.

Ziehier, waarom nóch Kornilow, nóch het hoofdkwartier in hun strijd tegen de revolutie de geoekraïniseerde troepenafdelingen konden gebruiken. Zij steunden volledig op de kozakken, ten dele op de Polen en in de eerste plaats op de stoot-troepen en de jonkers.

Eerst aan de vooravond van de Oktober-revolutie dwong het dodelijke gevaar de Russische bourgeoisie hulp te zoeken — wel is waar zonder veel sukses — bij dezelfde Haidamatski-regimenten, wier vorming de regering pas kort geleden op elke wijze hinderpalen in de weg had gelegd.

Geweldige betekenis hechtte de reactie aan de Tsjecho-Slowaakse troepenafdelingen. Hun formatie uit Oostenrijkse krijgsgevangenen en overlopers was reeds onder de tsaristische regering begonnen. Maar vóór de revolutie ging dit tamelijk stroef. Een -bijzonder besluit van het zogenaamde internationale Haagse gerechtshof verbood troepenafdelingen uit krijgsgevangenen te kompletteren. Maar hetzelfde gerechtshof had het gebruik van gifgassen verboden; niemand had echter met dit besluit rekening gehouden. In het gegeven geval vreesde het absolutisme dat Duitsland in antwoord daarop een

bijzonder leger uit krijgsgevangenen Polen zou vormen. Anderzijds keken de Engelsen en de Fransen wantrouwend naar het formeren van de Tsjecho-Slowaakse afdelingen. De „bondgenoten”, die beloofd hadden de onafhankelijkheid van de Tsjecho-Slowaakse republiek te herstellen, vreesden een bovenmatige invloed van het absolutisme op de aangelegenheden van de nieuwe staat.

Na de Februari-revolutie had de vorming van Tsjecho-Slowaakse afdelingen in een snel tempo plaats: de generaals van de Entente hoopten bij de Tsjecho-Slowaakse troepenafdelingen een steunpunt in de strijd tegen de revolutie in Rusland te vinden.

Op 24 Maart 1917 bekrachtigde de militaire Raad het reglement inzake de formatie van Tsjecho-Slowaakse afdelingen uit Oostenrijkse krijgsgevangenen.

De snelheid, waarmede Tsjecho-slowaakse troepen georganiseerd werden was rechtstreeks afhankelijk van het tempo, waarin de ontbinding van het leger voorwaarts schreed: in April werd slechts één afdeling gevormd, in Augustus begon men reeds gehele korpsen te formeren. De voorzitter van de Tsjecho-Slowaakse nationale raad, professor Masaryk, wendde zich tot het hoofdkwartier met het voorstel om de formering te versnellen. Masaryk verzocht om hiervoor bij het hoofdkwartier en bij de hogere bevelvoering van de Tsjecho-Slowaakse formaties een blijvende vertegenwoordigende raad op te richten. De nationale raad ontwikkelde met de actieve ondersteuning van de kompromis-politici en met de geldelijke steun van de Entente een grote campagne inzake de werving onder de krijgsgevangenen. Op 23 Augustus telde men in het korps, in de eerste en de tweede Tsjecho-Slowaakse divisie 25000 strijders, de artillerie niet medc- gerekend.

Bij de troepenafdelingen werd het Franse militaire reglement ingevoerd en de bevelvoering werd met de officieren van het Russische leger gelijkgesteld.

Na de likwidatie van de Kornilowiade werd het formeren van het korps aanzienlijk versneld. Volgens het plan van generaal Kornilow wilde men de Tsjecho-Slowaken tezamen met de Kornilow- aanhangers naar Petrograd en Moskou laten oprukken. Men was eveneens in de dagen der Oktober-revolutie van plan de Tsjechen tegen de bolsjewiki te gebruiken. Uit een brief van generaal Aleksejew weten wij, dat men op 8 November — twee weken na de Oktober- gebeurtenissen — van plan was de Tsjecho-Slowaakse troepenafdelingen dichter naar de Don te verplaatsen, teneinde hen tezamen met de Kozakken tegen de bolsjewiki te laten opmarcheren.

Welke verwachtingen de kontra-revolutie op de Tsjecho-Slowaken had gevestigd, — dat kan men beoordelen aan de hand van een brief van generaal Kornilow, die door generaal Denikin in zijn memoires wordt aangehaald. Toen hij het bericht over de revolutie in Petrograd 440

ontving, stuurde generaal Kornilow uit de Bychowse gevangenis aan Doechonin in het hoofdkwartier het volgende „bevel”:

„De verdere loop der gebeurtenissen vooruit ziende, — zo ontvouwde Kornilow zijn plan — ben ik van mening, dat gij zonder uitstel de volgende maatregelen moet nemen, die de positie van het hoofdkwartier stevig zouden bevestigen en een gunstige situatie zouden scheppen voor de organisatie van de verdere strijd tegen de naderende anarchie.

Zulke maatregelen acht ik:

— Het onmiddellijk naar Mohilow zenden van een van de Tsjechische regimenten en van het Poolse regiment Oelanen.

— Het bezetten van Orsja, Smolensk, Zjlobin en Gomel door afdelingen van het Poolse korps en het versterken van de divisies van dit laatste met artillerie op kosten van de kozakkenbatterijen aan het front.

— Op de lijn Orsja—Mohilow—Zjlobin .alle troepenafdelingen van het Tsjecho-Slowaakse korps en van het Kornilowse regiment te concentreren onder het voorwendsel van hen naar Petrograd en Moskou over te brengen, benevens een of twee van de stevigste kozakkendivisies.

— In ditzelfde gebied alle Engelse en Belgische pantserwagens te concentreren en hun bediening uitsluitend door officieren te vervangen.

— In Mohilow en op een van de naastbij gelegen punten onder betrouwbare bewaking een voorraad geweren, patronen, mitrailleurs, automatische vuurwapenen en handgranaten te concentreren, teneinde die aan de officieren en vrijwilligers, die zich zeker in het genoemde gebied zullen verzamelen, uit te kunnen reiken.

— Het aanknopen van hechte verbindingen en het aangaan van een precies omlijnde overeenkomst met de aanvoerders van de Don-, de Ter- en de Koebantroepen en met de komitees van de Polen en de Tsjecho-Slowaken...

Ziehier de voorstellen, die ik nodig acht U voor te leggen en ik voeg er aan toe, dat het nodig is een besluit te nemen zonder tijd te verliezen”⁶⁷²).

Zoals men ziet, koesterde de kontra-revolutie vanaf de eerste dagen van de burgeroorlog grote verwachtingen van de burgerlijk- nationale formaties: hun werd opgedragen de eerste slag toe te brengen.

Terloops opgemerkt: de tsaristische generaals betraden in de strijd tegen de revolutie terstond de weg van de buitenlandse interventie en poogden op de buitenlandse troepen te steunen, op de pantserwagens van de Entente, op het Tsjecho-Slowaakse korps. Dat was nog slechts een kiem — de burgeroorlog was pas begonnen. Later speelde

de buitenlandse interventie een buitengewoon grote rol in de burgeroorlog in Rusland.

IV.

DE KOZAKKEN.

Als het meest reële steunpunt van de kontra-revolutie golden de kozakkenafdelingen, die door de Raad van de Bond van kozakkentroepen werden geleid.

Nog tijdens het Kornilow-oproer had de hoofdmann van de Oren-burgse kozakkentroepen, Doetow, de opdracht gekregen om in Petrograd „een opstand van de bolsjewiki” te ensceneren en na deze provocatie de bolsjewistische partij te verpletteren. En tegelijkertijd moest de hoofdmann van de Don-kozakkentroepen, Kaledin, via Donbas een slag toebrengen aan Moskou.

Na de mislukking van het Kornilow-avontuur besloot de Voorlopige regering, die de sporen wilde uitwissen, generaal Kaledin te arresteren en wegens deelname aan de Kornilow-samenzwering aan het gerecht over te leveren.

De Voorlopige regering van de Grote legerkring, die op 3 September in Nowotsjerkassk bijeenkwam, besloot haar hoofdmann niet uit te leveren. Kerenski matigde terstond zijn toon en stemde er in toe de arrestatie niet te doen plaats hebben, maar eiste dat Kaledin in het hoofdkwartier zou verschijnen om voor de kommissie van onderzoek getuigenis af te leggen. De gemakkelijkheid waarmede Kerenski toorn door mildheid liet afwisselen, legde er slechts de nadruk op, dat de krachttermen en de „revolutionaire” gebaren van de Voorlopige regering alleen maar in toepassing werden gebracht om de aandacht af te leiden. Op 5 September bracht de Grote legerkring Kaledin een ovatie en besloot zijn redevoering staande aan te horen. De legerkring noemde de tegen Kaledin uitgebrachte beschuldiging „de vrucht van de verdorven verbeelding van lafaards”⁶⁷³).

Kaledin werd door alle organisaties van de kontra-revolutie ondersteund. Een bijzondere delegatie van kozakken bezocht Kerenski en de ministers en drong aan op de volledige vrijpraak van Kaledin. De delegatie van de Don-Kozakken en de vertegenwoordigers van de Raad van de Bond van kozakken troepen bezochten zelfs de Engelse gezant in Rusland, Buchanan. De gezant verklaarde aan de delegatie, dat Engeland de verdiensten van de kozakken zeer hoog schatte.

In de persoon van Kaledin bereidde de bourgeoisie een nieuwen diktator voor. „Kaledin, — dat is de man van het moment,” zo drukte de grootste krant der imperialisten de „New-York Times” de hoop van de kontra-revolutie uit.

Aan de vooravond van de Oktober-revolutie verklaarde de regeringskommissie inzake het proces tegen Kornilow, dat Kaledin aan het oproer absoluut geen deel had gehad.

De kandidaat-diktator kreeg volledig de mogelijkheid om zich met de organisatie der kontra-revolutionaire krachten bezig te houden. Er werd onder zijn leiding een nieuwe staat gevormd, de zogenaamde Zuid-Oostelijke Bond van de Koeban-, Ter-, Don-, en Astrakan-kozakken, van de bergbewoners van de Noord-Kaukasus en de steppen-volken van het Don-gebied en van het goevernement Astrakan.

Aan Kerenski werd onmiddellijk medegedeeld, dat de grond-komitees niet aannemelijk waren voor de kozakken-gebieden. De bovenste lagen van de kozakken eisten, dat het organiseren daarvan zou worden gestaakt en dat de vertegenwoordiger van het ministerie van landbouw uit Nowotsjerkassk naar Petrograd zou worden teruggeroepen. Tegelijkertijd werd aan de niet-kozakken-bevolking beloofd, dat ook haar vertegenwoordigers bij de deelname aan het bestuur zouden worden betrokken.

De kozakken en de nationale troepenafdelingen der bergbewoners werden onder het voorwendsel, dat het voor de kavallerie niet mogelijk was in het bij het front gelegen gebied te fourageren, naar de Don en naar Koeban overgeplaatst. De reserve-infanterie-regimenten, wier revolutionaire stemming de voorbereiding van de kontra-revolutie in de weg stond, werden daarentegen uit de kozakken-gebieden verwijderd.

Bij de voorbereiding van de slag tegen de revolutie ontblootte het hoofdkwartier gehele fronten.

De Voorlopige regering ondersteunde bereidwillig heel het voorbereidende werk van de kontra-revolutie aan de Don. Naar aanleiding van de reserve-infanterie-regimenten telegrafeerde het hoofd van de regering aan Doechonin:

„Ik verzoek U een beschikking uit te vaardigen, waarbij de reserve-infanterie-regimenten uit de kozakkengebieden worden overgeplaatst en daarvan het leger-bewind en de kozakkenafdelingen, die zich aan het front bevinden en *in het bijzonder de kozakken-infanterie, niet het oog op een rustige vervulling van hun dienst in kennis te stellen*”⁶⁷⁴).

Kerenski erkende derhalve ronduit, dat de reserve-regimenten ter geruststelling van de kozakken uit de kozakkengebieden werden overgeplaatst.

Zelfs generaal Doechonin, wien men generlei liberalisme kan verwijten, schaamde zich, het telegram van Kerenski in zijn geheel weer te geven. Toen hij het bevel van het hoofd der regering mededeelde schreef Doechonin:

„Met het oog op de komende inkrimping van de reserve-

afdelingen verzoekt de opperbevelhebber, thans reeds de reserve infanterieregimenten uit de kozakken-gebieden over te plaatsen”⁶⁷⁵).

De „conscientieuze” generaal verbloemde slechts een weinig de praatgrage openhartigheid van den ijverigen verdediger van de kontra-revolutie, toen hij als oorzaak van het overplaatsen de inkrimping van de reserve-afdelingen op de voorgrond stelde, maar zelf zuiverde hij zeer energiek het kozakken-gebied en hielp hij de concentratie van de kontra-revolutionaire krachten aan de Don. Aan de Don en in Koeban werden kozakken-afdelingen samengetrokken, stroomden de officieren samen, die bij het Kornilow-avontuur waren betrokken; daarheen werden tienduizenden geweren en gehele transporten artillerie gestuurd.

Naarmate de industriële gebieden van Centraal-Rusland steeds meer tot de basis der revolutie werden, veranderden de kozakken-gebieden in een nest van de kontra-revolutie.

„Reeds in het begin van de Oktober-omwenteling — zegt Stalin, — viel er een zekere geografische afgrenzing tussen de revolutie en de kontra-revolutie op te merken. In de loop van de verdere ontwikkeling van de burgeroorlog werden de gebieden van de revolutie en van de kontra-revolutie definitief bepaald. Het binnenland van Rusland met zijn industriële en cultureel-politieke centra (Moskou en Petrograd), met een in nationaal opzicht eenvormige, in hoofdzaak Russische bevolking, werden tot de basis van de revolutie. De grensgebieden van Rusland evenwel, in hoofdzaak de Zuidelijke en Oostelijke grensgebieden, zonder belangrijke industriële en cultureel-politieke centra, met een in nationaal opzicht in hoge mate veelvormige bevolking, die enerzijds uit bevoorrechte kozakken-kolonisators en anderzijds uit niet ten volle rechtsgelijke Tartaren, Basjkieren, Kirgiezen (in het Oosten), Oekraïniërs, Tsjetsjensen, Ingoesjen en andere Muzelmanse volken bestond, werden tot de basis van de kontra-revolutie .

Het valt niet moeilijk te begrijpen, dat er in deze geografische verdeling der strijdende krachten van Rusland niets onnatuurlijks was gelegen. Inderdaad: wie anders kon de basis van de Sowjet-regering zijn, dan het proletariaat van Petrograd en Moskou? Wie anders kon het bolwerk van de kontra-revolutie van Denikin en Koltsjak zijn, dan het traditionele werktuig van het Russische imperialisme, dat voorrechten genoot en in een militaire stand was georganiseerd — de kozakken, die van oudsher de niet-Russische volken uitbuiten?”⁶⁷⁶).

V.

DE KONTRA-REVOLUTIE HITST HET FRONT TEGEN HET ACHTERLAND OP.

Schonk de ontwikkeling der kontra-revolutionaire formaties aan het front en in de Kozakken-gebieden den generaals zekere verwachtingen op sukses, — het aanwassen van de revolutie deed deze verwachtingen in rook opgaan. Uit het achterland naar het front vloeide een stroom van revolutionaire literatuur, versterkt door de reserves, die een gloeiende atmosfeer met zich meebrachten. Uit de industriële centra kwamen arbeidersdelegaties, die de brandende leuzen van de revolutie meebrachten. De kontra-revolutie kon haar tijdelijke successen aan het front alleen verzekeren, door het front van het achterland te isoleren.

Reeds lang geleden, direkt bij het begin van de revolutie, had men gepoogd de stemming van het leger tegen de arbeiders te keren. De burgerlijke pers voerde een woedende campagne tegen het invoeren van de achturige arbeidsdag. De arbeiders werden van verraad beschuldigd, hun werden de soldaten aan het front ten voorbeeld gesteld, die alles aan het vaderland opofferden. De soldaten werd in het oor gefluisterd, dat de arbeiders hopen geld bijeenschraapten, dat zij wegens het te kort aan arbeidskrachten buitengewoon veel verdienden. Het verval, de levensmiddelenkrisis, het te kort aan oorlogsvoorraden aan het front, dit alles werd verklaard door het feit, dat de proletariërs niet meer dan acht uur per dag wensten te werken.

Het gelukte hier en daar de soldaten tegen de arbeiders op te hitsen. Er trokken soldatendelegaties van het front naar Petrograd met resoluties, waarin geëist werd, dat de arbeiders van „overmatige eisen” zouden afzien. Maar toen de soldatendelegaties in de bedrijven verschenen, toen zij nader met de proletariërs kennis maakten, overtuigden zij zich spoedig van de provokatorische politiek van de bourgeoisie. De delegaties keerden in een geheel andere stemming naar het front terug. De arbeiders, die er naar streefden de laster' van de bourgeoisie te weerleggen, begonnen op hun beurt het zenden van soldatendelegaties te eisen. Duizenden soldaten van het Petrogradse garnizoen, die op de fabrieken waren geweest, werden door de militaire organisatie van de bolsjewiki naar het front gezonden en legden daar het provokatorische karakter van de campagne bloot.

De lasterlijke uitvallen van de bourgeoisie leverden tegenovergestelde resultaten op. In plaats van het front in tegenstelling tot het achterland te brengen, smeeden zij de arbeiders en de soldaten tot eensgezinde strijd tegen de kontra-revolutie aan.

„Op Uwe huichelachtige oproepen: „Soldaten — in de loopgraven, arbeiders — aan de werkbanken!, — schreven de grenadiers van de garde — antwoorden wij: en gij heren kapitalisten — aan de geldkisten! Opent ze. Het volk gaf en geeft zijn bloed en zijn zweet, geeft gij Uw geld voor de likwidatie van de door U aangestiohte verschrikkelijke wereldoorlog!...”⁶⁷⁷).

Hoe sneller de bourgeoisie de bodem onder haar voeten verloor, des te heftiger streefde zij er naar om een kloof tussen het front en het achterland te graven. Schuimbekkend van woede schreeuwde de kadetten-pers, dat het achterland de bron van al het ongeluk was; 150 burgerlijke en sociaal-revolutionaire-mensjewistische militaire kranten zongen eenstemmig hetzelfde weerzinwekkende en kwaadaardige lied.

De staf-kommando's, waarin zich de bourgeoisie-zootjes hadden verschanst, de medewerkers aan de talloze bij het front gevestigde organisaties; de hospitalen en ambulances, de instellingen, waar gewezen advocaten, ambtenaren, ZemstWo-funktionarissen zich een plaats hadden veroverd; de staven, de magazijnen en de verzorgings-organisaties — zij allen brachten een stortvloed van protést-resoluties en hielden leugenachtige redevoeringen tegen het achterland. Uit de militaire kranten kwamen de resoluties bij de burgerlijke pers van de hoofdstad terecht en werden daar onder het hoofdje: „De stem van het front” gepubliceerd.

Ziehier een van deze „front”-resoluties:

„De algemene vergadering van het komitee van de staf van de N-se infanterie-divisie, van de kommandantskompagnie en van de kommando's bij de staf hebben een resolutie aangenomen, waarin gezegd wordt, dat de vergadering elk zich niet-onder-werpen aan de wil der revolutionaire regering, aan de wil der meerderheid van de democratie, belichaamd in haar centrale komitees, verraad aan de zaak van de revolutie acht en een rechtstreekse bedreiging van het vaderland. Het vaderland is niet alleen hier, aan het front in gevaar, maar in nog meerdere mate in het achterland. Alleen vandaar is de ontbinding van het leger gekomen. Het leger is door de verraders uit het achterland verdorven. Laat het achterland zich tezamen met het leger aan een ijzeren revolutionaire discipline onderwerpen. Laten de verraders van de algemene zaak, ongeacht het feit of zij militairen zijn of niet, in het achterland volgens de zelfde wetten als aan het front worden gevonnist”⁶⁷⁸).

De campagne breidde zich onder oorverdovend geschreeuw en gehuil steeds uit. Haar omvang en de hoogte van de aangeheven toon getuigden er van, dat de reactie met dit lawaai de voorbereiding tot zeer ernstige acties dekte. Spoedig werd dit duidelijk. Op de 446

staats-konferentie in Moskou trad generaal Aleksejew met een redevoering tegen het achterland op:

„Wat zich in het achterland bevindt, wordt niet bij nuttig werk betrokken. Allen voeren niets uit... Zij zijn in het geheel niet voorbereid op het A.B.C. van het soldaten-wezen. Nog¹ niet lang geleden bestonden zij als een stevig geheel, door één cement aaneen gevoegd — door de liefde voor het vaderland... en door het bewustzijn van de noodzakelijkheid om de oorlog tot het zegevierende einde te voeren”⁶⁷⁹⁾.

Alle ongeregeldheden bij de regimenten verklaarde de generaal door de invloed van de agitators uit het achterland. Hij vertelde, dat bij een van de regimenten een soldaat was teruggekeerd, die naar de kursussen voor agitators in het achterland was gezonden en die een aktie tegen de bevelvoering had georganiseerd.

De manoeuvre van generaal Aleksejew, een van de meest aktieve organisators van de kontra-revolutie, werd ondersteund door de „grootmoeder van de Russische revolutie”, zoals de sociaal-revolutio- nairen Bresjko-Bresjkowskaja noemden, die in werkelijkheid een van de meest ijverige helpsters van de kontra-revolutie was.

„Het ongeluk van ons leger — zo herhaalde zij wat Aleksejew had gezegd — ligt niet zo zeer aan het front, als wel in het achterland. Ons achterland voert drie jaar bijna niets uit. Het verveelt zich, het degenerereert. En zulke mensen, die reeds wijs zijn geworden door de ervaring, die reeds daar in Petrograd en in Moskou in de verschillende Sowjets zijn geweest en die weten, wat er in het leger wordt gedaan — de helft hunner, de goede helft, moet onmiddellijk naar het achterland gaan en het organiseren, anders zult U niets bereiken”⁶⁸⁰⁾.

De oude sociaal-revolutionaire verklapte hetgeen de meer ervaren generaal had verzwegen. Het leger moest het achterland temmen, het front moest mensen geven om het achterland in toom te houden. Het front in tegenstelling tot het achterland brengen, dat had men nodig, teneinde de voorbereiding van de Kornilowiade te verbergen en te rechtvaardigen.

De verplettering van het oproer van Kornilow bracht een grondige slag toe aan de provokatorische campagne van de ophitsing van het front tegen het achterland. Het werd onmogelijk om de campagne in de oude vorm voort te zetten: de revolutie had het wezen daarvan ontmaskerd. De kontra-revolutie gaf echter haar doel niet prijs — het front tegenover het achterland te stellen — maar poogde dit nu op een enigszins andere wijze te bereiken.

Een van de beslissende krachten, waarop de revolutie steunde, waren de garnizoenen met hun reserve-afdelingen in de steden. In deze afdelingen bedroeg het aantal soldaten ongeveer anderhalf miljoen man. De garnizoenen in het achterland bestonden hetzij uit

reservisten van de tweede ban der lichting van het jaar 1896 of uit soldaten van de lichting van het jaar 1894 en tenslotte uit jongeren van de lichtingen der laatste jaren. Een deel van de garnizoenen bestond uit herstellende gewonden. Reeds de samenstelling der reserve-afdelingen vergemakkelijkte op zich zelf de revolutionaire propaganda onder hen. De zojuist gemobiliseerde jeugd en de uit hun werk gerukte gezinshoofden van 40 jaar en ouder vormden een uiterst ontvankelijk milieu, dat van de revolutie een grote verandering in hun lot verwachtte. Maar het ging natuurlijk niet zo zeer om de samenstelling van de afdelingen, als wel om het hen omringende milieu. De garnizoenen, vooral in Petrograd, in Moskou en in de andere grote steden, bevonden zich onder de voortdurende invloed van de bolsjewistische kranten en van het revolutionaire proletariaat. De soldaten van de reserve namen tezamen met de arbeiders aan de meetings, de demonstraties en de akties tegen de regering deel. De bolsjewiki werkten ingespannen onder de reserve-regimenten.

De revolutionaire invloed kwam vanuit de reserve-regimenten naar het front door bemiddeling van mars-kompagnieën en andere vormen van de naar het leger gezonden aanvullingen. De reserve-afdelingen in de steden vormden een militair steunpunt van de revolutie, haar agitatie-krachten. Van hieruit kregen de arbeiders militaire instructeurs en dikwijls ook wapenen, in de reserve-afdelingen wierf de partij haar leden en de agitators voor het werk onder de front-afdelingen.

De garnizoenen in de steden veroveren — dat betekende voor de kontra-revolutie de revolutie in het achterland ondermijnen en het front tegen revolutionaire inwerking beschermen. De strijd om de garnizoenen in het achterland werd voor de bourgeoisie het middelpunt van haar strijd om het leger, van haar strijd tegen de revolutie. Het plan van de generaals bestond daaruit, om de meest revolutionaire afdelingen uit de grote steden naar het front over te plaatsen en hen door „betrouwbare” afdelingen te vervangen. Bij het hoofdkwartier kwamen, als op bestelling, van alle kanten eisen om reserves binnen. Zelfs het Kaukasische front waar de militaire operaties feitelijk waren gestaakt, zond het ene telegram na het andere:

„Het Kaukasische front verzoekt ten spoedigste 100.000 man reservisten te zenden. Wees zo goed uit dit totale aantal ten spoedigste 20000 soldaten van de derde kategorie van het Petrogradse garnizoen te zenden, bovendien is het noodzakelijk 30000 man van de reserve-regimenten der distrikten in het binnenland als gehele reserve-regimenten of als marskompagnieën te zenden...”⁶⁸¹).

Hier werd reeds rechtstreeks aangegeven, waar men de reserves vandaan moest halen: uit het Petrogradse, het meest revolutionaire garnizoen 20000 man en uit de andere steden — gehele regimenten. 448

Ondanks de mislukking van het Juni-offensief en de bijna volkomen stilstand in het militaire operaties, ging er een onafgebroken stroom van mars-kompagnieën naar het front. Het grootste deel van de reserves deserteerde onderweg, maar de taak, die door de kontra-revolutie was gesteld, werd vervuld: de garnizoenen in het achterland smolten weg en daardoor verzwakte ook in zekere mate de basis van de revolutie.

De garnizoenen in het achterland werden niet alleen kleiner tengevolge van het vertrek der mars-kompagnieën. De reserve-regimenten werden onder allerlei voorwendsels uit de steden verwijderd. Zo volgde op de klacht van den bevelhebber van de Zwarte Zee-vloot, dat het 45ste reserve-infanterie-regiment in Nikolajew volkomen in staat van ontbinding verkeerde, de beschikking van generaal Doechonin:

„het is wenselijk het 45ste reserve-infanterie-regiment zonder uitstel uit Nikolajew te verwijderen...”^{GS2}).

De reserve-afdelingen werden in de eerste plaats uit die plaatsen verwijderd, waar de revolutionaire temperatuur bijzonder hoog was gestegen of uit die plaatsen, waar de soldaten door hun revolutionaire invloed de concentratie van reaktionaire troepenafdelingen in de weg stonden, bijvoorbeeld aan de Don. De kontra-revolutionaire werkzaamheid van de generaals werd spoedig ook door de regering bekrachtigd: bij het ministerie van oorlog werd een bevel uitgewerkt over de planmatige inkrimping van de reserve-afdelingen in het achterland en terwijl het bevel alle instanties doorliep werden de reserve-afdelingen nader bij het front gebracht onder het voorwendsel, hun strijdvaardigheid te verhogen.

De sociaal-revolutionaire-mensjewistische komitees in het leger gingen hand in hand met de reactie.

„De ervaring heeft getoond — schreef op 20 Augustus 1917 de bevelhebber van het XVIIIde legerkorps aan den bevelhebber van het 9de leger — dat de reserve-afdelingen, die in de grote centra zijn gelegerd, wat hun getalsterkte betreft, een onevenredig aantal soldaten hebben, zonder het daartoe behorende aantal officieren en bovendien vaak zeer onervaren officieren, — dit alles leidt tot de verstoring van de interne orde en discipline van deze afdelingen en tot hun onvoldoende militaire opleiding, hetgeen op zijn beurt een slechte invloed heeft op de regimenten, die door hen worden aangevuld. Daarom sluit ik mij volkomen aan bij het door den chef van de divisie bekrachtigde besluit van het divisie-komitee van de 37ste infanterie-divisie (dat uit sociaal-revolutionairen en mensjewiki was samengesteld — *Red.*) en verzoek het volgende:

Daar de praktijk heeft aangetoond, dat het nader brengen tot het actieve front van de afdelingen uit het achterland

ongetwijfeld hun gezondmaking bevordert, moet het 1ste reserve-regiment van de 17de infanterie-di visie uit Petrograd naar het een of andere punt achter het Roemeense front worden overgebracht”⁶⁸³).

Anderzijds werden van het front bijzonder betrouwbare kaders naar de reserve-afdelingen gezonden: Georgijewski-riders, soldaten van de stoot-afdelingen, reaktionaire officieren, onder-of ficieren, beproefde, uitgezochte soldaten. De dienstdoende generaal van het Petrogradse distrikt schreef naar het hoofdkwartier:

„Het werk in de reserve-afdelingen kan alleen door middel van gezonde en sterke kaders worden hersteld en zonder hen loopt het leger de kans, geheel van behoorlijke reserves te worden beroofd”⁶⁸⁴).

Onder dekking van de Voorlopige regering ontplooiden de generaals van de kontra-revolutie een kolossaal werk. Er werden uit de industriële centra duizenden soldaten van de reserve-afdelingen naar het front gezonden. De meest actieve leden van de soldaten- komitees werden buiten de termijn en buiten hun beurt met verlof gezonden. De officieren werden als zij met de massa's meegingen onder allerlei voorwendsels van de troepenafdeling verwijderd en naar het front gezonden. Bij het reserve-grenadiersregiment besloten de officieren den onderluitenant Nikonow, als „schadelijk” voor de soldaten en de officieren te verwijderen, maar uit het protest van de soldaten bleek, dat Nikonow inzake de strijd tegen de Kornilowiade kolossaal veel werk had verricht.

In de pers begon opnieuw een omvangrijke campagne om het front in tegenstelling tot het achterland te brengen. Ditmaal behoorde de leidende rol hierbij aan de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki.

„Waar is nu de geestdrift van de democratie? — vroeg op 3 Oktober verontwaardigd het kompromis-orgaan de „Iswestia”.

— De boeren begraven het graan in de grond en laten het bederven, maar zenden het niet naar het leger, waar men dikwijls niet het volle broodrantsoen geeft. De in de garnizoenen in het achterland verblijvende soldaten zijn beter gekleed en geschoeid en worden dikwijls beter gevoed dan de soldaten, die in de stellingen staan”⁶⁸⁵).

„Niet alles staat er in het achterland gunstig voor — schreef op 6 Oktober de „Iswestia”. — En dat voedt en verscherpt de vijandschap tegen het achterland. En deze vijandschap kan men niet alleen door het weerleggen van de leugens doen verdwijnen, maar door werkelijk datgene te vernietigen wat in deze beschuldigingen waar is”⁶⁸⁶).

Het kadettenblad de „Retsj” nam de sociaal-revolutionaire- mensjewistische lasterpraat boosaardig over en in haar overzichten genoot zij er met leedvermaak van.

„De mannen van de reaktie zijn geen mooipratens,” zeide Marx reeds naar aanleiding van de kontra-revolutie in het jaar 1848. De kadetten wisten uitstekend met welk een koortsachtige volharding in het kamp van de kontra-revolutie de strijd om de legerafdelingen in het achterland werd gevoerd. Overbodige praatlust kon het hardnekkige en snelle werken van de kontra-revolutie slechts schaden. De kleinburgerlijke politici van het kompromis bemantelden en rechtvaardigden zeer ijverig de voorbereiding van het offensief der kontra-revolutie.

VI.

HET OFFENSIEF VAN DE KONTRA-REVOLUTIE.

Zoals reeds werd gezegd, achterhaalde het rijp worden van de revolutie alle maatregelen van de bourgeoisie en de landheren. Nadat de revolutie de massa's had veroverd, drong zij alle delen van het front binnen, reikte zij tot ver in het land, tot in de achterlijke gebieden en baande zij zich een weg naar het hart van de kontra-revolutie — naar de kozakkengebieden.

Troepenafdelingen, die nog gisteren trouw hadden gezworen aan het zwart-rode vaandel van de burgerlijke stootafdelingen, bleken vandaag te weigeren de bevelen van hun bevelhebbers op te volgen.

Het regimentskomitee van het Semenowse garde-regiment — van hetzelfde regiment, dat in 1905 berucht was geworden door de bloedige verplettering van de Moskouse arbeidersopstand — had onder veel praal beloofd „steeds en volkomen aan het hoofd van de stormtroepen te staan”⁶⁸⁷), maar enige dagen later weigerden de mannen van het Semenow-regiment de stellingen te betrekken.

De regimenten van het 2de gardekorps, die de wens te kennen hadden gegeven, tot de stootafdelingen te worden gerekend, weigerden daarna met gehele regimenten tegelijk de militaire bevelen op te volgen.

Naar aanleiding van het Poolse Oelanen-regiment en de Tsjechische regimenten, die volgens het voorstel van Kornilow, het eerst tegen de revolutie zouden moeten oprukken, schreef Doechonin op het plan van Kornilow somber: „Het hoofdkwartier acht hen niet ten volle betrouwbaar”⁶⁸⁸).

De kozakken aan het front verkeerden in een benauwende onrust, zij voelden zich bedrukt door hun politie-verplichtingen. Volgens de mededeling van den hetman Bogajewski hadden de front-kozakken een protest gezonden tegen het besluit van de Legerkring inzake het bondgenootschap met de kadetten bij de verkiezingen voor de Konstituanten. De vertegenwoordigers van de front-kozakken traden scherp

ongetwijfeld hun gezondmaking bevordert, moet het 1ste reserve-regiment van de 17de infanterie-divisie uit Pétrograd naar het een of andere punt achter het Roemeense front worden overgebracht”⁶⁸³).

Anderzijds werden van het front bijzonder betrouwbare kaders naar de reserve-afdelingen gezonden: Georgijewski-ridders, soldaten van de stoot-afdelingen, reaktionaire officieren, onder-officieren, beproefde, uitgezochte soldaten. De dienstdoende generaal van het Petrogradse distrikt schreef naar het hoofdkwartier:

„Het werk in de reserve-afdelingen kan alleen door middel van gezonde en sterke kaders worden hersteld en zonder hen loopt het leger de kans, geheel van behoorlijke reserves te worden beroofd”⁶⁸⁴).

Onder dekking van de Voorlopige regering ontplooiden de generaals van de kontra-revolutie een kolossaal werk. Er werden uit de industriële centra duizenden soldaten van de reserve-afdelingen naar het front gezonden. De meest actieve leden van de soldaten- komitees werden buiten de termijn en buiten hun beurt met verlof gezonden. De officieren werden als zij met de massa's meegingen onder allerlei voorwendsels van de troepenafdeling verwijderd en naar het front gezonden. Bij het reserve-grenadiersregiment besloten de officieren den onderluitenant Nikonow, als „schadelijk” voor de soldaten en de officieren te verwijderen, maar uit het protest van de soldaten bleek, dat Nikonow inzake de strijd tegen de Kornilowiade kolossaal veel werk had verricht.

In de pers begon opnieuw een omvangrijke campagne om het front in tegenstelling tot het achterland te brengen. Ditmaal behoorde de leidende rol hierbij aan de sociaal-revolutionairen en de mensjewiki.

„Waar is nu de geestdrift van de democratic? — vroeg op 3 Oktober verontwaardigd het kompromis-orgaan de „Is west ia”. — De boeren begraven het graan in de grond en laten het bederven, maar zenden het niet naar het leger, waar men dikwijls niet het volle broodrantsoen geeft. De in de garnizoenen in het achterland verblijvende soldaten zijn beter gekleed en geschoeid en worden dikwijls beter gevoed dan de soldaten, die in de stellingen staan”⁶⁸⁵).

„Niet alles staat er in het achterland gunstig voor — schreef op 6 Oktober de „Iswestia”. — En dat voedt en verscherpt de vijandschap tegen het achterland. En deze vijandschap kan men niet alleen door het weerleggen van de leugens doen verdwijnen, maar door werkelijk datgene te vernietigen wat in deze beschuldigingen waar is”⁶⁸⁶).

Het kadettenblad de „Retsj” nam de sociaal-revolutionaire-mensjewistische lasterpraat boosaardig over en in haar overzichten genoot zij er met leedvermaak van.

„De mannen van de reaktie zijn geen mooipratens,” zeide Marx reeds naar aanleiding van de kontra-revolutie in het jaar 1848. De kadetten wisten uitstekend met welk een koortsachtige volharding in het kamp van de kontra-revolutie de strijd om de legerafdelingen in het achterland werd gevoerd. Overbodige praatlust kon het hardnekkige en snelle werken van de kontra-revolutie slechts schaden. De kleinburgerlijke politici van het kompromis bemantelden en rechtvaardigden zeer ijverig de voorbereiding van het offensief der kontra-revolutie.

VI.

HET OFFENSIEF VAN DE KONTRA-REVOLUTIE.

Zoals reeds werd gezegd, achterhaalde het rijp worden van de revolutie alle maatregelen van de bourgeoisie en de landheren. Nadat de revolutie de massa's had veroverd, drong zij alle delen van het¹ front binnen, reikte zij tot ver in het land, tot in de achterlijke gebieden en baande zij zich een weg naar het hart van de kontra-revolutie — naar de kozakkengebieden.

Troepenafdelingen, die nog gisteren trouw hadden gezworen aan het zwart-rode vaandel van de burgerlijke stootafdelingen, bleken vandaag te weigeren de bevelen van hun bevelhebbers op te volgen.

Het regimentskomitee van het Semenowse garde-regiment — van hetzelfde regiment, dat in 1905 berucht was geworden door de bloedige verplettering van de Moskouse arbeidersopstand — had onder veel praal beloofd „steeds en volkomen aan het hoofd van de stormtroepen te staan”⁶⁸⁷), maar enige dagen later weigerden de mannen van het Semenow-regiment de stellingen te betrekken.

De regimenten van het 2de gardekorps, die de wens te kennen hadden gegeven, tot de stootafdelingen te worden gerekend, weigerden daarna met gehele regimenten tegelijk de militaire bevelen op te volgen.

Naar aanleiding van het Poolse Oelanen-regiment en de Tsjechische regimenten, die volgens het voorstel van Kornilow, het eerst tegen de revolutie zouden moeten oprukken, schreef Doehonin op het plan van Kornilow somber: „Het hoofdkwartier acht hen niet ten volle betrouwbaar”⁶⁸⁸).

De kozakken aan het front verkeerden in een benauwende onrust, zij voelden zich bedrukt door hun politie-verplichtingen. Volgens de mededeling van den hetman Bogajewski hadden de front-kozakken een protest gezonden tegen het besluit van de Legerkring inzake het bondgenootschap met de kadetten bij de verkiezingen voor de Konstituanten. De vertegenwoordigers van de front-kozakken traden scherp

op tegen het besluit van de Koebanse kozakken leger-rada om van Koeb'an een zelfstandige republiek te maken.

De verscherping tussen de spitsen en de brede massa's der kozakken nam soms een gespannen karakter aan. In Omsk werd in de nacht van 5 Oktober volgens besluit van de Omsker Sowjet van kozakkenafgevaardigden de Grote en de Kleine legerkring van de Siberische kozakkentroepen voor kontra-revolutionair verklaard, hun voorzitters werden gearresteerd en voor de lokalen van de kring werd een wacht geplaatst. „De kozakken hebben een onverzoenlijk standpunt ingenomen — zij weigerden om tegen de bolsjewiki te strijden”^{GS9)} — dat was de balans van de overleveringen van de revolutie onder de kozakken, die generaal Doechonin opmaakte.

De laatste strijdkrachten konden aan de handen van de kontra-revolutie ontglippen. In het geval dat de ontknoping naderde, haastte zij zich, tot de aanval over te gaan. Hierover sprak generaal Broesilow openlijk op een bijeenkomst van „op maatschappelijk gebied werkzame personen” in Moskou:

„Allen spreken over een sterke macht. Maar een sterke regering verschijnt alleen dan, als de meerderheid van het volk en van de troepen heel de diepte van de val van het land voelt, als zij zal zeggen: wij hebben genoeg van het verval, wij willen orde, wij willen van onze vrijheid gebruik maken, maar wij willen geen anarchie. Als dat het geval zal zijn, zal er ook een sterke macht verschijnen”⁶⁹⁰⁾.

De oproep van Broesilow om de straat op te gaan tegen de revolutie werd door de afgevaardigde van de bijeenkomst Iljin ondersteund. Terwijl hij er de nadruk op legde, dat er thans slechts twee partijen aanwezig waren — de partij van het verval met de bolsjewiki aan het hoofd en de partij van de orde met Kornilow aan het hoofd, verklaarde Iljin brutaal-weg:

„Wij zijn de partij van de orde. Als de revolutie hieruit bestaat, dat iedereen grijpt zoveel hij kan, dan zijn wij kontra-revolutionairen”⁶⁹¹⁾. Kornilow werd opnieuw het ideaal van de kontra-revolutie.

„De naam van Kornilow, — verklaarde de doortrapte reaktionair Stroewe in de zitting van het Voorparlement, — achten wij volkomen eerbaar en voor zijn eerlijke naam zullen wij ook ons leven offeren”⁶⁹²⁾.

De verklaring van Stroewe werd in het Voorparlement onder stormachtig applaus ontvangen, door hetzelfde Voorparlement, dat volgens de bedoeling van de sociaal-revolutionair-mensjewistische verraders de wil van het land tot aan de Konstituante moest vertegenwoordigen.

De voortzetting van de oorlog bond de regering bij haar strijd tegen de revolutie aan handen en voeten. En de Voorlopige regering 452

trad in de voetstappen van de tsaristische ministers, die voor de Februari-revolutie gepoogd hadden een afzonderlijke vrede met de Duitsers te sluiten. Op 11 Oktober bracht de minister van buitenlandse zaken Teressjenko in de gesloten zitting van de regering een nieuwe leuze naar voren: inplaats van: „oorlog tot het zegevierende einde”, „oorlog zolang het leger strijdvaardig is”⁶⁹³). De nieuwe leuze maakte Ruslands deelname aan de oorlog zuiver voorwaardelijk: op ieder willekeurig ogenblik kon men het leger niet meer strijdvaardig achten en uit de oorlog treden.

Maar bij deze voorbereiding van de openbare mening bleef men niet stilstaan. Op 2 Oktober deelde de redaktur van het boulevard- blaadje „Obsseje Djelo”, Boertsew, mede, dat in de zitting van de kommissie van het Voorparlement van de 20e Oktober de kwestie van het sluiten van een afzonderlijke vrede met de Duitsers was behandeld. Op bevel van Kerenski werd de krant onmiddellijk verboden, niet echter wegens laster, maar wegens het openbaar maken van feiten uit de gesloten zitting der kommissie.

De regering haastte zich om vrede te sluiten en tot de aanval tegen de revolutie over te gaan. Tegelijkertijd hiermee verzond op 9 Oktober de minister van binnenlandse zaken, de mensjewiek Nikitin, een bevel inzake het vormen van bijzondere komitees bij de goever- nementskommissarissen der Voorlopige regering, bestaande uit vertegenwoordigers van het plaatselijke zelfbestuur, de rechterlijke en de militaire macht. De taak van de komitees bestond uit het aaneensluiten van de plaatselijke krachten , die bereid waren de Voorlopige regering te ondersteunen. De algehele macht werd deze komitees in handen gegeven.

Op 11 Oktober vaardigde de minister van oorlog een bevel uit om het leger in „de strijd tegen de anarchie” te betrekken. De kontra-revolutionaire komitees kregen de beschikking over de gewapende macht.

De mensjewiki gingen hand in hand met de bourgeoisie: op 15 Oktober dienden zij bij het Voorparlement een ontwerp in over de „Voorlopige toestand van strijd tegen de pogrom-beweging”. Het ontwerp eiste de vorming ter plaatse van soevereine komitees van publieke veiligheid, bestaande uit vertegenwoordigers van verschillende organisaties, van de militaire en de rechterlijke macht. Het Voorparlement, dat het voorstel van de mensjewiki en het ontwerp van den mensjewistischen minister Nikitin over de vorming van komitees bij de goevernementskommissarissen ontving, bekrachtigde het ontwerp in de formulering van de mensjewiki: onder dit omhulsel trad het kontra-revolutionaire wezen van de komitees niet zo kras naar buiten. Door de handen van de mensjewiki werden diezelfde „komitees van publieke veiligheid” gevormd, die op de dag na de Oktober-revolutie aan het hoofd van de kontra-revolutie stonden.

De kavallerie-afdelingen werden van het front in der haast naar het achterland overgeplaatst. Volgens de beschikking van den minister van oorlog werd op 4 Oktober van het Roemeense front een kavallerie- divisie naar het Donets-bekken gestuurd. De bestemming van deze divisie werd zeer nauwkeurig bepaald door generaal Doechonin in zijn telegram van 12 Oktober aan generaal Ssjerbatsjow:

„Stuurt ten spoedigste (het woord ten spoedigste werd door Doechonin toen hij het telegram ondertekende daaraan toegevoegd. — *Red.*) ter handhaving van de orde in het Donets- gebied een kavallerie-divisie ter beschikking van den legerbevelhebber Odesski naar een door hem aan te geven punt”⁰⁹⁴).

De divisie werd gestuurd, ondanks het feit, dat het front bijna geheel ontbloot werd en ongeacht de tegenwerkingen van den bevelhebber van het Roemeense front, generaal Ssjerbatsjow.

Tegelijkertijd met het overplaatsen van troepen naar dergelijke onrustige punten als Donbass, versterkte de reactie de garnizoenen in de grootste knooppunten met betrouwbare troepenafdelingen. Zo werd op bevel van den opperbevelhebber van het Zuid-Westelijke front de Don-kozakken infanteriebrigade in der haast naar Kiëw overgeplaatst en werd op verzoek van de plaatselijke machthebbers de beschikking inzake het vertrek van het 17de Don-kozakken- regiment uit de stad geannuleerd.

De posities werden ook versterkt in zulke grote knooppunten als Briansk, Smolensk. Naar Smolensk werd in der haast het 4de Siberische kozakken-regiment gestuurd.

In der haast werd ook het garnizoen in Mohilow, waar zich het hoofdkwartier bevond, versterkt. Dit laatste, dat op de versterking van het garnizoen in Mohilow aandrong, eiste van den opperbevelhebber aan het Zuid-Westelijke front:

„Stuurt ons het 1ste Orenburgse regiment. *Het zwordt door het Pctrogradse kosakken-kongres aanbevolen.* 19 Oktober”⁶⁹⁵).

Ziehier, wie de politieke betrouwbaarheid van de troepenafdelingen bepaalde! Het gehele achterland nabij het front, de grootste knooppunten daarbij inbegrepen, was vol van kavallerie, die een bepaald plan van actie had. Een voorstelling van dit plan geeft het volgende dokument van het Zuid-Westelijke front:

„Ter bescherming van het achterland zijn ter beschikking van de administratie van het Zuid-Westelijk front gesteld: de 6de en 7de (in de tekst is een schrijffout; blijkbaar gaat het om de 5de — *Red.*) Donkozakken- divisie en het 1ste regiment van de 1ste garde-kavallerie-divisie. De 6de kozakken-divisie is in haar geheel gelegerd in het gebied ten Westen van de Dnjepr, en van de 5de kozakken-divisie — II regiment ten Oosten en 24 regiment ten Westen van de Dnjepr, II regiment

in Kiëw en 1 regiment in Winnitsa; het regiment van de garde-kavallerie-divisie is ten Oosten van de Dnjepr gelegerd. Het gehele gebied van het achterland is verdeeld in regiments- bewakings-sektoren. Tot algemene bevelhebber van de troepen, bestemd tot bescherming van het gebied ten Westen van de Dnjepr, is de divisiekommandant van de 6de kozakkendivisie benoemd en in het gebied van Kiëw en ten Oosten van de Dnjepr de divisie-kommandant van de 5de kozakkendivisie. De kommandanten van beide divisies zijn ondergeschikt aan de administratie van het Zuid-Westelijke front via den kommandant van de troepen van het militaire distrikt Kiëw. Bovendien zijn ter beschikking gesteld van den kommandant van het militaire transport van het Zuid-West el ijk front drie regimenten van de 1ste garde-kavallerie-divisie en 6 afzonderlijke honderdschappen, ter bescherming van de spoorwegen.

No. 265908/6793. Stogow”^{69G}).

Tegen den binnenlandsen vijand bewapende men zich zorgvuldiger dan tegen den buitenlandsen vijand. Aan het front werden, terwijl men vaak geen uitgewerkt plan had, op goed geluk bijeengeraapte troepen-afdelingen in de strijd gejaagd, zonder dat men met hun strijdvaardigheid rekening hield. Hier in het achterland was elk punt van het plan overlegd. Het gebied werd in sectoren verdeeld. Aan iederen kommandant werden van te voren nauwkeurige instructies gegeven. De troepen werden zorgvuldig uitgezocht, men liet ze enige filters passeren.

Bijzondere aandacht schonk de reactie aan Moskou. Toen de voorbereiding van het offensief tegen de revolutie opnieuw begon, besloot het hoofdkwartier om een kavallerie-divisie naar Moskou te zenden. Op 2 Oktober telegrafeerde Doechonin aan den opperbevelhebber van het Zuid-Westelijke front:

„De opperbevelhebber heeft bevolen, ten spoedigste per spoor een van de geregelde kavallerie-divisies volgens zijn aanwijzing aan den kommandant van het distrikt van het Moskouse gebied ter beschikking te stellen. Wees zo goed te telegraferen welke kavallerie-divisie er met name moet worden aangewezen”⁶⁹⁷). In verband met het zenden van de divisie werd bevel gegeven om het 7de kozakkenregiment uit Moskou te doen vertrekken, maar in Moskou achtte men het „beter één vogel in de hand, dan tien in de lucht” te hebben. De kommandant van de troepen van het Moskouse militaire distrikt, kolonel Rjabtsew, vroeg dringend om het regiment in Moskou te laten. Het hoofdkwartier verleende zijn toestemming. Bovendien gaf het bevel om het 4de Siberische kozakkenregiment naar Kaloega, niet ver van Moskou, over te plaatsen.

Maar de revolutionaire gebeurtenissen ontwikkelden zich in zulk een tempo, dat ook deze krachten onvoldoende bleken. Moskou vroeg

dagelijks, wanneer de divisie zou aankomen en op 20 Oktober werd het volgende telegram aan het hoofdkwartier gezonden:

„Het door de bolsjewistische Sowjet aannemen van de resolutie om onmiddellijk de bedrijven in bezit te nemen en het naar aanleiding hiervan te verwachten dekreet, stellen het vraagstuk van het optreden der bolsjewiki en het in bezit nemen van de staatsmacht en de maatschappelijke instellingen in Moskou in de naaste dagen en misschien zelfs vandaag op een reële bodem. Er zijn mededelingen, die zeggen, dat Moskou het centrum van de actie zal zijn. Voor het handhaven van de orde in Moskou zijn de te mijner beschikking staande krachten *voldoende*, maar voor het distrikt, waar men op vele plaatsen eveneens dergelijke acties op het oog heeft, is het mogelijk dat Uwe medewerking nodig zal zijn, hoofdzakelijk door kavallerie en rijdende artillerie te zenden, waarvan ik den minister van oorlog in kennis heb gesteld. Waarnemend kommandant der troepen van het Moskouse distrikt, kolonel *Krawtsjoek*”⁶⁹⁸).

Derhalve waren de Moskouse kontra-revolutionairen blijkbaar bekend met den brief van Lenin, waarin hij zich uitgesproken had over een voorstel omtrent de mogelijkheid om de opstand in Moskou te beginnen. De reactie nam haar maatregelen, zonder de opstand af te wachten. Dit alles werpt ook licht op de verdere gebeurtenissen in Moskou, waar de opstand enige dagen uitbleef: de kontra-revolutie slaagde er in die dagen in, aanzienlijke strijdkrachten bij een te brengen.

Op het telegram met de ondertekening van kolonel Krawtsjoek schreef Doechonin een resolutie:

„Het is noodzakelijk, nog een divisie en indien dit niet mogelijk is, dan een brigade met rijdende artillerie tot vertrek voor te bereiden. Doechonin”⁶⁹⁹).

Op dezelfde dag, op 20 Oktober deelde het hoofdkwartier aan Moskou mede:

„Ik heb bevolen, een brigade kavallerie met batterijen tot vertrek van het Zuid-Westelijke front te Uwer beschikking voor te bereiden, volgens de van U ontvangen mededeling, dat dit noodzakelijk is”⁷⁰⁰).

In het licht van deze feiten blijkt de bekende „theorie” van Trotski als zou de weigering om de troepen uit Petrograd te laten vertrekken als het ware de uitslag van de Oktober-revolutie van te voren hebben beslist, volkomen ongegrond en kinderlijk-naief.

De uitslag van de opstand van 25 Oktober — schreef Trotski in zijn „De lessen van Oktober” — was reeds voor drie kwart, zo niet voor meer, van te voren bepaald op het ogenblik, dat wij ons tegen het vertrek van het Petrogradse garnizoen verzetten, het Revolutionaire militaire komitee vormden (16 Ok

tober), bij alle troepenafdelingen en instellingen onze kommissarissen benoemden en daarmee niet alleen de staf van het Petrogradse militaire distrikt, maar ook de regering volkomen isoleerden. In het wezen van de zaak hadden wij hier een gewapende opstand... De opstand van 25 Oktober had slechts een aanvullend karakter" ⁷⁰¹).

In het licht van de bovenaangehaalde documenten komt heel het verraderlijke karakter van deze legende naar voren en de lasterlijke legende zelf smelt als sneeuw voor de zon. De weigering om de regimenten uit Petrograd te laten vertrekken wierp slechts de kontra-revolutie een uitdaging van de kant der revolutie in het gezicht. Juist hierna roerde de kontra-revolutie zich koortsachtig om in der haast de aanwassende opstand voor te zijn. Als de bolsjewistische partij, zij het ook maar een ogenblik, geloofd had, dat de weigering om het garnizoen te laten vertrekken „in het wezen van de zaak een gewapende opstand was, welks overwinning reeds door deze weigering zou zijn verzekerd,” dan zou zij in de val van de kontra-revolutie zijn gelopen: de „legale”, „vreedzame opstand” van Trotski zou er toe hebben geleid, dat de kontra-revolutie onder het inspannen van al haar krachten de „vreedzame” overwinnaars zou hebben verpletterd.

De loop der gebeurtenissen heeft dit volkomen bevestigd.

De kontra-revolutie had haar voorbereiding beëindigd: in de verschillende plaatsen waren staven gevormd voor de leiding van de verplettering der revolutie: — „de beruchte komitees voor publieke veiligheid”; aan deze staven was de algehele macht in handen gegeven; van het front waren de trouwe troepenafdelingen opgeroepen, in het achterland stonden de reeds lang voorbereide troepenafdelingen tot de strijd gereed; naar de grootste knooppunten en de industriële centra waren grote reserves gestuurd en in Petrograd zelf waren alle maatregelen getroffen om de gewapende opstand te onderdrukken.

Reeds op 14 Oktober, de dag nadat het plenum van de Petrogradse Sowjet de organisatie van het Revolutionaire-militaire comité had bekrachtigd en voorgesteld had, onmiddellijk aan het werk te gaan, had er bij Kerenski een bijeenkomst van de leden der Voorlopige regering plaats. De chef van de staf van het Petrogradse militaire distrikt, generaal Bagratoen, verstreekte de bijeenkomst mededelingen over de maatregelen van strijd tegen een mogelijke aktie. De Voorlopige regering achtte de naderende opstand niet een „vreedzame” opstand en bekrachtigde al deze maatregelen, terwijl zij voorstelde de verdediging van de stad op te dragen aan het militaire-komitee bij het Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets. De volgende dag verbood de kommandant van de troepen van het Petrogradse militaire distrikt, Polkownikow, meetings, vergaderingen en op

tochten, door wie dan ook georganiseerd. Zijn bevel besloot hij als volgt:

„Ik waarschuw, dat door mij ter onderdrukking van alle soort van pogingen ter verstoring van de orde in Petrograd de uiterste maatregelen zullen worden toegepast”⁷⁰²).

Op 16 Oktober bracht Polkownikow in de gesloten zitting van de Voorlopige regering opnieuw verslag uit over de voorbereiding van de tegenstoot. Polkownikow deelde mede, dat de jonkersscholen uit de omgeving van Petrograd naar de hoofdstad waren geroepen en dat een deel van de pantserwagen-afdeling bij het Winterpaleis was gelegerd. Terwijl zij de vastgestelde maatregelen bekrachtigde achtte de regering het nodig om de militia uit de ressorts van de stedelijke distrikt-Doema's te lichten en haar rechtstreeks aan de centrale macht ondergeschikt te maken. De gewapende krachten van de hoofdstad werden in één hand gekoncentreerd.

De volgende dag had er opnieuw een zitting van de Voorlopige regering plaats. Kerenski, de minister van oorlog Werchowski en de minister van binnenlandse zaken Nikitin, die zojuist van het front waren teruggekeerd, traden met mededelingen op. Alle noodzakelijke maatregelen zijn reeds genomen, verklaarde Kerenski: de bescherming van het Winterpaleis en van het Marijinskpaleis, waar de regering en het Voorparlement zetelden, was versterkt, uit Oraniënbaum bij Petrograd waren twee vaandrigsscholen geroepen ter bescherming van de post, de telegraaf en de telefoon, van het Roemeense front waren een pantsertrein en een aantal troepenafdelingen opgeroepen; de militia was versterkt. In één woord, volgens de overtuiging van Kerenski was er een volkomen toereikende militaire macht voorhanden.

Hoe de voorbereiding in Petrograd zelf verliep — kan men aan de hand van de volgende feiten beoordelen.

Op 3 Oktober waren de onbetrouwbare compagnieën van de 1ste reservegarde-brigade, die tot het bestand van het garnizoen van de Petropawlowski-vesting behoorden, door vier compagnieën van het wielrijders-bataljon vervangen. Op 10 Oktober kwam in Petrograd ter bescherming van het Winterpaleis de 1ste Oraniënbaumse vaandrigsschool aan. Op 16 Oktober kwam daar ook de 2de Oraniënbaumse vaandrigsschool aan. Op 17 Oktober werd bevel gegeven om den kommandant van de troepen van het Petrogradse militaire distrikt 16 pantserauto's „Fiat” en een pantserauto „Harford” ter beschikking te stellen, bestemd ter verdediging van het Winterpaleis en de regeringsinstellingen.

Het beslissende moment was aangebroken: de revolutie en de kontra-revolutie stonden in strijd-posities, oog in oog tegenover elkaar.

De eerste slag bracht de kontra-revolutie toe. In de mening dat

de bolsjewiki de opstand op 20 Oktober zouden beginnen, de datum waarop oorspronkelijk de opening van het aan de orde zijnde, — het Tweede Sowjet-Kongres was bepaald, gaf de Voorlopige regering aan de vooravond daarvan, d.w.z. op 19 Oktober, opnieuw het bevel om Lenin te arresteren. De prokureur wendde zich tot alle instanties met het voorstel om Lenin te zoeken, te arresteren en voor P. A. Aleksandrow, den rechter van instructie in belangrijke zaken te brengen.

Op dezelfde dag stelde in Kaloega de daar met de kozakken aangekomen regeringskommissaris Galin als ultimatum de eis aan de Sowjet van Kaloega, dat zij de soldaten-sektie zou ontbinden en het garnizoen ontwapenen. De straf-afdeling omsingelde het „Paleis van de vrijheid” waar alle sekties van de Sowjet zetelden, beschoot het gebouw, vernielde de lokalen van de Sowjet en arresteerde de bolsjewistische afgevaardigden. De kozakken, die de Sowjet vernield hadden, vertelden dat men hun de opdracht had gegeven om nog een twaalfstal Sowjets, die eveneens op bolsjewistisch standpunt stonden, uiteen te jagen, de Sowjet van Moskou daarbij inbegrepen.

In Kazan gaf de kommandant van de troepen bevel om de artillerie-afdeling te ontwapenen, die onder leiding van de bolsjewiki stond.

In Tasjkent liet generaal Korownitsjenko door de kozakken en de jonkers, ondersteund door twee pantserwagens, de kazernes omsingelen, die door de revolutionair gezinde troepenafdelingen waren bezet.

In Petrograd werden versterkte afdelingen jonkers en kozakken voor patrouille-diensten in de straten aangewezen, over de stad werden verborgen reserves verdeeld, bereid om ieder ogenblik in aktie te treden. De gehele militie werd op voet van strijdvaardigheid gebracht, de helft van haar bestand deed onafgebroken dienst in het kommissariaat. In de stad reden versterkte kozakkenpatrouilles.

Aan de troepenafdelingen van het Petrogradse garnizoen werd een geheim bevel uitgereikt:

„Aangezien de hoofdobjekten van de inbezitname het Winterpaleis, het Smolny-instituut, het Marijinski-paleis, het Taurische paleis, de staf van het distrikt, de staatsbank, het gebouw van de expeditie der staatsdrukkerij, de post, de telegraaf en het Centrale telefoon-kantoor zijn, moeten alle krachten er op gericht zijn om deze instellingen in onze handen te houden. Hiertoe is noodzakelijk: de linie van de rivier de Newa van de ene zijde en de linie van het Obwodny-kanaal en de Fontanka van de andere zijde te bezetten en elke toegang tot het Centrale deel van de stad aan de oproerlingen te versperren...”⁷⁰³).

Verder werden er uitvoerige aanwijzingen gegeven, hoe de regi-

menten moesten optreden in geval van een gewapende aktie van de arbeiders.

Dit bevel werd door de kommissaris van het Finse reserve-regiment opgevangen en bij het Revolutionaire militaire Komitee bezorgd.

De twintigste Oktober had, zoals bekend is, de opstand niet plaats, ja en ook het Kongres kwam niet bijeen: de laverende sociaal-revolutionaire-mensjewistische verraders hadden op het laatste moment besloten om het Kongres nog vijf dagen uit te stellen, in de hoop, dat zij in die tijd het aantal hunner aanhangers zouden kunnen vergroten. Een niet geringe rol speelde ook de bedoeling om op het laatste moment de bolsjewistische kaarten door elkaar te smijten. De kleinburgerlijke politiekers waren ook van mening, dat de opstand bij het Kongres zou aansluiten: door het Kongres uit te stellen, dachten zij ook de opstand uit te stellen.

Maar de kontra-revolutie, die nu eenmaal de aanval was begonnen, bleef haar plan ten uitvoer brengen.

Op 20 Oktober werd de 2de Peterhofse vaandrigsschool opgeroepen en kwam zij aan om het Winterpaleis te beschermen. Zij loste de 1ste Oraniënbaumse school af. Op 21 Oktober arriveerde ook de 1ste Peterhofse vaandrigsschool in de hoofdstad en bezette zij het Anitsjkow-paleis.

Op 23 Oktober werd aan de staf van het Petrogradse militaire distrikt bevel gegeven om het stoot-bataljon uit Tsarskoje Selo naaide stad over te brengen, benevens de garde-artillerie uit Pawlowsk en een aantal troepenafdelingen van het Noordelijke front. Op 24 Oktober kwam een kompagnie van het 1ste Petrogradse Vrouwenbataljon aan en werd aan het garnizoen van het Winterpaleis toegevoegd. Op 25 Oktober moesten in Petrograd de 3de Peterhofse vaandrigsschool en de vaandrigsschool van het Noordelijke front aankomen, die 100 patronen per man bezaten.

Zoals men ziet vertrouwde de Voorlopige regering het leger niet: de hoofdkern van de naar de hoofdstad overgebrachte troepenafdelingen werd door de militaire scholen gevormd, door de „burgerlijke garde”, volgens de uitdrukking van Lenin. Haar klasse-gevoel had de regering niet bedrogen: zelfs enige van de uitgezochte troepenafdelingen, zoals bijvoorbeeld het Koltowse mitrailleurs-bataljon, het bataljon wielrijders en andere afdelingen, verleenden de Voorlopige regering niet alleen geen gewapende steun, maar sloten zich bij de in opstand gekomen Petrogradse arbeiders aan.

Tenslotte had de regering die lagen van de bevolking gewapend, op wie zij meende te kunnen steunen.

Op 18 Oktober had de chef van de staf van het Petrogradse militaire distrikt bevel gegeven om aan den „leider van de afdelingen studenten-motorrijders Drankin 20 revolvers met 400 patronen ter hand te stellen”⁷⁰⁴). Op 20 Oktober werd bevolen om aan het 460

komitee van bankbeambten 100 revolvers en geweren en 3000 patronen uit te reiken. Op 24 Oktober werd een beschikking uitgevaardigd om aan de door W. Orlowitsj georganiseerde „groep van uit de krijgsgevangenschap gevluchte gewonde en verminkte soldaten” ⁷⁰⁵⁾ wapens uit te reiken. Op 24 Oktober werd nog een soortgelijke afdeling door vaandrig Trolow geformeerd en eveneens bewapend. Op 24 Oktober werd aan den voorzitter van het Petrogradse gebiedskomitee voor de organisatie van een vrijwilligersleger, den matroos Tsjaikin, een mitrailleur uitgereikt.

De hoofdaandacht was gevestigd op de bescherming van het Winterpaleis, de verblijfplaats van de Voorlopige regering. In de periode van 10 tot 23 Oktober werden er troepenafdelingen uitgezocht voor een gekombineerde afdeling, die het paleis-garnizoen vormde. De keuze had zeer zorgvuldig plaats. De hoofdkern van de afdeling werd gevormd door uitgezóchte elementen van de militaire scholen. In die gevallen, dat er soldaten werden opgenomen, geschiedde dit steeds met het voorbehoud van het zenden van „betrouwbare mensen”. Zo luidde bijvoorbeeld het bevel van 17 Oktober aan den kommandant van het mitrailleurs-bataljon, om „betrouwbare” manschappen ter bediening van de in het paleis opgestelde 2 mitrailleurs Colt en twee mitrailleurs Maxim te zenden. Zo luiden ook de andere beschikkingen.

Het bestand van de gewapende afdelingen, die voor de bescherming het Winterpaleis waren aangewezen was op 21 Oktober : ⁷⁰⁶⁾

<i>Naam der troepenafdeling.</i>	"o	§	>2			
	5	*s	-Qt			
	.o					
2de Peterhofse vaandrigsschool	10	300	6	—	—	—
2de Oraniënbaumse vaandrigsschool	22	330	—	—	—	9
Michaïlowski-artillerieschool	2	66	—	6	—	—
Pantserauto-afdeling	2	—	15	—	5	10
4de compagnie van het 1ste Wielrijders-bataljon	1	—	54	—	—	—
Totaal	37	696	75	6	5	19

In de laatste dagen werd de gekombineerde afdeling versterkt door het stootbataljon uit Tsarskoje Selo, door de compagnie van het 1ste Petrogradse vrouwenbataljon, door de jonkers van de vaandrigsschool van het Noordelijke front, door drie honderd-schappen kozakken, door de jonkers van de genieschool en door enige andere onderdelen en telde zij in het geheel 1600 personen.

Van 16—24 Oktober bezetten de jonkers geleidelijk de regeringsinstellingen en de in taktisch opzicht meest belangrijke punten van de stad.

Op 16 Oktober werd bevel gegeven om „tot nader order” wielrijders observatie-posten op te stellen op de Millionnaja straat, op de Politie-brug en bij de Alexandertuin tegenover de Gorochowaja straat en het Woznjeski-prospekt.

Op 17 Oktober versterkten jonkers de wacht bij de „Kresty”, op het 2de stadsstation en op andere plaatsen. Op dezelfde dag werden er naar de gebouwen van de expeditie en vervaardiging van staatspapieren, van de staatsbank, het postkantoor, het Centrale spoorweg- telegraafkantoor en het Nikolajewski-station pantserauto's gestuurd. Aan alle pantserauto's werd bevolen om elk 12 scherpe mitrailleurs- patroonbanden te hebben.

Op 20 Oktober kwam aan het Nikolajewski-station het instructiekommando van het Ismailow-reserve-regiment aan. Op 24 Oktober bezetten wachten van jonkers het stedelijke telegraaf-kantoor, het telefoon-kantoor, alle stations, het hoofd-gebouw van de spoorwegen (Fontanka 117), de regeringsinstellingen. Op dezelfde dag werden er op de hoeken van de grote straten van de stad jonkers-piketten opgesteld, die de auto's, die geen officiële gelebiljetten hadden, begonnen aan te houden en naar het Winterpaleis te sturen.

Op 24 Oktober bezetten jonker-af delingen de bruggen over de Newa.

Op 24 Oktober werd in Petrograd eveneens de aankomst van troepen van het front verwacht.

„Volgens mijn bevel — schreef later Kerenski — moesten er van het front met spoed troepen naar Petersburg worden gezonden en de eerste echelons van het Noordelijke front moesten op 24 Oktober in de hoofdstad aankomen”⁷⁰⁷).

Voor dezelfde dag, op 24 Oktober d.w.z. *op de dag voor de opening van het Sozvjjet-Kongrcs*, was het toebrengen van de laatste beslissende slag vastgesteld — *de aanval op en het bezetten van het Smolny*.

„Onmiddellijk na het beëindigen van de zitting van de regering — vertelt Kerenski over de zitting in het Winterpaleis op 23 Oktober — om 11 uur 's avonds, kwam de kommandant van de troepen met den chef van zijn staf bij mij. Zij stelden mij voor, de krachten van alle, de Voorlopige regering trouw gebleven troepen te organiseren, de kozakken daarbij inbegrepen, voor een expeditie ter bezetting van het Smolny-instituut — het stafkwartier van de bolsjewiki. Het lag voor de hand, dat dit plan terstond door mij werd bekrachtigd en ik drong aan op de onmiddellijke doorvoering daarvan”⁷⁰⁸).

EINDE.

AANHANGSEL

BRONNENLIJST

De nummers verwijzen naar de noten in het boek.

— *Loekirski S.* Autoritaire beoordelingen in de buitenlandse militaire literatuur over de invloed van de operaties van het Russische Leger op de loop der gebeurtenissen in de wereldoorlog der jaren 1914—1918. In het boek: „Wie is de schuldenaar?” Moskou. Avio-uitgeverij 1926, blz. 102.

— *Paléologue, Maurice.* „Het tsaristische Rusland tijdens de wereldoorlog”. Staatsuitgeverij Moskou 1923, blz. 99. (*Maurice Paléologue. La Russie des Tzars pendant la Grande Guerre* 22 ed., Paris, Librairie Pion, v. I. page 77.)

— l.c. blz. 103.

— l.c. blz. 104.

— *Miljoekow P.* Mijn standpunt inzake de laatste oorlog. „Poslednië nowosti” („Laatste Nieuws”) No. 1309, 1 Augustus 1924, Parijs.

— *Aantekeningen van Doernow.* „Krasnaja nowj” („Het Rode Nieuws”) 1922, No. 6, blz. 196.

— *Lcnin II⁷. I.* Tweeërlei taktiek van de sociaal-demokratie in de democratische revolutie. Complete Werken, Deel VIII, blz. 62, 2de en 3de uitgave der „Partij-uitgeverij”, Moskou, 1929—1932.

— *Sawitski IV.* De Dardanellen en hun betekenis voor de handel. „Industrie en handel”, 1912, No. 24, blz. 531.

— *Lenin IV. I.* Over de afzonderlijke vrede. Complete Werken, Deel XIX, blz. 281.

— *De I Vde Staatsdoema*, IVde zitting. Stenografisch verslag. Petrograd, 1915, kolom 92.

— *Pokrowski N.* De oorlogs-winsten van de voornaamste takken der textiel-industrie. „Bode van de financiën, de industrie en de handel”, 1917, No. 21, blz. 292.

— *A rchief van de revolutie en de buitenlandse politiek.* Dossier van het departement van politie. Bijzonder register, No. 343, Deel I, 1915, blz. 235.

— *Resolutie* van de Buitengewone zitting van de Moskouse stadsdoema. „Octro Rossii”, No. 228, 19 Augustus 1915.

— *Een ministerie van verdediging* „Octro Rossii” No. 222, 13 Augustus 1915

— *Gogol N. IV.* „Dode Zielen”, — Moskou, Staatsuitgeverij voor literatuur, 1933, blz. 80.

— *Briefwisseling* tussen Nikolaas en Alexandra Romanow. Deel III. Moskou, Staatsuitgeverij, 1923, blz. 295.

— l.c. blz. 334.

— *Semennikow W. P.* De monarchie voor de ondergang. 1914—1917. Papieren van Nikolaas II en andere dokumenten. Moskou. Staatsuitgeverij, 1927, blz. 95—96.

— *Lenin IV. I.* De resultaten van de verkiezingen. *Komplete Werken*, Deel XVI, blz. 262.

— *Lenin W. I.* De overwinning van de kadetten en de taak van de arbeiderspartij. *Komplete Werken*, Deel IX, blz. 93.

— *De konstitutioneel-demokratische partij*, (de partij „der Volksvrijheid”) Besluit van het Ilde Kongres 5—11 Januari 1906 en programma. Petersburg, 1906, blz. 7.

— *Chroessjoiv A. A. I.* Sjingarew. Zijn leven en werkzaamheid. Moskou 1918, blz. 71.

— *Lenin IV. I.* De ervaring der klassificering van de Russische politieke partijen. *Komplete Werken*, Deel X, blz. 93.

— *Bramson L. M.* Bijdrage tot de geschiedenis van de arbeiderspartij. De arbeidsgroep van de Iste Staatsdoema. Petrograd. „Jedinenië” (Eendracht), 1917, blz. 14.

— *Het program* van de partij der sociaal-revolutionairen. Moskou, 1917, blz. 11.

— *De val van het tsaristische regime.* Stenografisch verslag van de in 1917 afgelegde verhoren en getuigenissen in de Buitengewone commissie van onderzoek van de Voorlopige Regering. Deel VI, Leningrad, Staatsuitgeverij, 1926, blz. 286.

— *Lenin W./.* Socialisme en oorlog. *Komplete Werken*, Deel XVIII, blz. 210.

— De „Social-demokraat” No. 34, 5 December 1914, Genève (Kroniek: St. Petersburg).

— *Het progressieve blok* in de jaren 1915—1917, „Het Rode archief” 1932, Deel L.—LI, blz. 133—134.

— *Briefwisseling* tussen Nikolaas en Alexandra Romanow. Deel III, Moskou, Staatsuitgeverij, 1923, blz. 276.

— *l.c.* blz. 244.

— *l.c.* blz. 224.

— *Witte S. J.* Herinneringen. Deel II, Moskou, Staatsuitgeverij, 1923, blz. 33.

— *Briefwisseling* tussen Nikolaas en Alexandra Romanow, Deel III. Moskou, Staatsuitgeverij, 1923, blz. 103.

— *l.c.* blz. 255.

— *l.c.* blz. 355.

— *De IVde Staatsdoema.* IVde zitting. Stenografisch verslag. Petrograd, 1915, kolom 1207—1208.

— *Lenin W. I.* De val van Port-Arthur. *Komplete Werken*, Deel VII, blz. 48.

— *Manikowski A. A.* De verzorging met oorlogsmateriaal van het Russische leger in de wereldoorlog. Deel II, Moskou, Staatsuitgeverij, 1930, blz. 9.

— *Zitting* in het Winterpaleis, Feestelijke opening van de bijzondere zittingen over de verzorging van het leger. „Roeskojo Slowo” No. 194, 23 Augustus 1915.

- *Poliwanow A. A.* Uit het dagboek en de herinneringen over het ambt van minister van oorlog en zijn 2de staatssecretaris. Deel I, Moskou, 1924, blz. 154—155.
- *l.c.* blz. 155.
- *Manikowski A. A.* De verzorging met oorlogsmateriaal van het Russische leger in de wereldoorlog. Deel II, 2de Druk, Moskou, Staatsuitgeverij, 1930, blz. 36.
- *l.c.* blz. 32.
- *De val van het tsaristische regime.* Stenografisch verslag van de in 1917 afgelegde verhoren en getuigenissen in de Buitengewone commissie van onderzoek van de Voorlopige Regering. Deel I, Leningrad, Staatsuitgeverij, 1924, blz. 241.
- *Het werk der bijeenkomst* inzake de economische vraagstukken in verband met de duurte en de verzorging van het leger. Moskou, 1915, blz. 261.
- *De Leningradse afdeling van het Centrale Archief.* Ilde afdeling van de economische sectie van het Algemeene Staatsarchief, blz. 3.
- *Manikoivski A. A.* De militaire verzorging van het Russische leger in de wereldoorlog. Deel II, 2de druk, Moskou, Staatsuitgeverij, 1930, blz. 343—344.
- *Kort overzicht over de geschiedenis van de Oktoberrevolutie.* Deel I, Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 61.
- *Rodzjanko M. W.* De ineenstorting van het tsarenrijk „Archief van de Russische revolutie”, Deel XVII, Berlijn, 1926, blz. 100.
- *Semjennikow IK P.* De monarchie voor de ineenstorting. Papieren van Nikolaas II en andere dokumenten. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 282.
- *Centraal militair historisch archief.* Archief van de staf van het hoofdkwartier van het leger van het Zuid-Westelijke front. Dossier No. 25—945, blz. 107.
- *l.c.* blz. 231.
- *l.c.* blz. 245.
- *l.c.* blz. 5.
- *l.c.* blz. 27.
- *Woitolowski L.* In de voetsporen van de oorlog. Aantekeningen uit de campagnes der jaren 1914—1917. Deel I—II. Leningrad, Staatsuitgeverij, 1925, blz. 251.
- *Centraal Militair historisch archief.* Archief van de staf van het hoofdkwartier van het leger van het Zuid-Westelijke front. Dossier No. 25—945, blz. 152.
- *Een demonstratie van soldaten en arbeiders.* De „Sociaal-demokraat”, No. 53, 13 April 1916, Genève.
- *Archief van de revolutie en de buitenlandse politiek.* Dossier van het departement van politie. Bijzonder register, A. 5. 1915, blz. 193.
- *Lenin IK.* /. De oorlog en de Russische sociaal-demokratie. Komplete Werken, Deel XVIII, blz. 66.
- *Lenin IV. I.* Over de nederlaag van de eigen regering in de imperialistische oorlog. Komplete Werken, Deel XVIII, blz. 170.
- *l.c.* blz. 172.

— *Plechanow G. IV*. De socialisten en de stemming voor de oorlogskredieten, „Prizyw”, Parijs, 1916, No. 17, blz. 8.

— *De konferentie van Bern in 1915*. Aanhangsel 2. Resolutie van de groep uit Baugy. „De Proletarische Revolutie”, 1925, No. 5, (40), blz. 172.

— *Karnaoechow P. A.* Herinneringen aan de militaire dienst in het oude leger en in het Rode Leger. Handschriften-verzameling der geschiedenis van den burgeroorlog, No. 452.

— *Samenvatting van wetten, circulaires en informaties over de volksopvoeding in de overgangperiode*. Moskou, 1906, blz. 155.

— *Dimanstein S.* Het verleden en het heden. Het leven van de volken der U.S.S.R. „De Moskouse Arbeider”, 1924, blz. 20—21.

— *De nationale Unie*. „Nowoje Wremja” („De Nieuwe tijd”), No. 11576, 13. Juni 1908.

— *Tsjarnoloesski H². I*. Russische partijen, bonden en liga's. Verzamelwerk van programma's. Petersburg, 1906, blz. 119.

— *Statuten van de Alrussische nationale Unie* „Nowoje Wremja”, No. 11577, 14. Juni 1908.

— *Lenin W. I.* De kadetten en de nationalistten: Komplete Werken, Deel XVI, blz. 176.

— *Stalin J. IV*. Het Marxisme en het nationale vraagstuk. Zie: „Het Marxisme en het nationale en koloniale vraagstuk”. Verzamelwerk van uitgezochte artikelen en redevoeringen. Moskou, Partij uitgeverij, 1934, blz. 26, 25.

— *Lenin IV. I*. Resolutie van de zomerbijeenkomst van het Centraal- Komitee der R.S.D.A.P. met de partijfunktionarissen in 1913. Komplete Werken, Deel XVII, blz. 12.

— *De revolutie en het nationale vraagstuk*. Dokumenten en materiaal over de geschiedenis van het nationale vraagstuk in Rusland en de U.S.S.R. in de XXste eeuw. Deel III, 1917, Moskou, uitgave van de Communistische Akademie, 1930; blz. XXII.

— *Briefwisseling* tussen Nikolaas en Alexandra Romanow. Deel V, Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 160.

— *Briefwisseling* tussen Nikolaas en Alexandra Romanow. Deel III, Moskou, Staatsuitgeverij, 1923, blz. 283.

— *Briefwisseling* tussen Nikolaas en Alexandra Romanow. Deel V, Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 175. .

— *Briefwisseling* tussen Nikolaas en Alexandra Romanow. Deel IV, Moskou, Staatsuitgeverij, 1926, blz. 29.

— *De val van het tsaristische regime*. Stenografisch verslag van de in 1917 afgelegde verhoren en getuigenissen in de Buitengewone Kommissie van onderzoek van de Voorlopige Regering. Deel III, Leningrad, Staatsuitgeverij, 1925, blz. 85.

— *Archief van de revolutie en de buitenlandse politiek*. Dossier van het departement van politie. Bijzonder register No. 167, Deel 56, blz. 80.

— *Archief van de revolutie en de buitenlandse politiek*. Dossier van het departement van politie. Bijzonder register No. 167. Deel 46, blz. 71.

— *Vlugschrift van de R.S.D.A .P.* Petersburgs Komitee. Aan het proletariaat van Petersburg. 1916.

— *Archief van de revolutie en de buitenlandse politiek*. Dossier van de afdeling der geheime politie No. 27, 1916, blz. 73.

— *De IVde Staatsdoema*. Vde zitting. Stenografisch verslag. Petrograd 1916, kolom 68.

— *l.c.* kolom 134.

— *l.c.* kolom 38.

— *l.c.* kolom 38.

— *l.c.* kolom 12—13.

— *l.c.* kolom 69.

— *l.c.* kolom 286.

— *Staatsraad* — Zitting van 22 November, „Roeskoje Slowo" No. 270, 23 November en No. 274, 27 November 1916.

— *Kongres van de Verenigde adel*, „Roeskoje Slowo", No. 275. 29 November 1916.

— *Semennikow W. P.* De monarchie voor de ineenstorting. Papieren van Nikolaas II en andere dokumenten. Moskou, Staatsuitgeverij 1927, blz. 9.

— *Palcologue, Maurice*. La Russie des Tzars pendant la Grande Guerre, 21 cd. Paris, Librairie Pion. v. II. page 264. (Het tsaristische Rusland gedurende de grote oorlog. 21ste uitgave, Parijs, Deel II, blz. 264).

— *Buchanan, Sir George*. My Mission to Russia and other Diplomatic Memoirs. London. Cassel & Co. 1923, v. II, page 18—19. (Mijn diplomatieke zending in Rusland en andere diplomatieke herinneringen. Londen, Deel II, blz. 18—19).

— *Paléologue, Maurice*. La Russie des Tzars pendant la Grande Guerre. 20 ed., Paris, Librairie Pion, v. III, page 159. (Het tsaristische Rusland tijdens de grote oorlog. 20ste Uitgave Deel III, blz. 159).

— *De IVde Staats-doema*. Vde Zitting. Stenografisch verslag. Petrograd, 1916, kolom 258.

— *Briefwisseling* tussen Nikolaas en Alexandra Romanow. Deel V, Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 192.

— *Briefwisseling* tussen Nikolaas en Alexandra Romanow. Deel III, Moskou, Staatsuitgeverij, 1923, blz. 174.

— *De val van het tsaristische regime*. Stenografisch verslag van de in 1917 afgelegde verhoren en getuigenissen in de Buitengewone Kommissie van onderzoek van de Voorlopige Regering. Deel VI, Leningrad, Staatsuitgeverij 1926, blz. 342.

— *De val van het tsaristische regime*. Stenografisch verslag van de in 1917 afgelegde verhoren en getuigenissen in de Buitengewone kommissie van onderzoek van de Voorlopige Regering. Deel IV, Leningrad, Staatsuitgeverij, 1925, blz. 61.

— *Semennikow IV. P.* De monarchie vóór de ineenstorting. 1914—1917. Papieren van Nikolaas II en andere dokumenten. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 228.

— *Ic.* blz. 238.

— *l.c.* blz. 239.

— *l.c.* blz. 98.

— *Czernin O.* Im Weltkrieg. Berlin, Ullstein, 1919, S. 192. (In de wereldoorlog, Berlijn, Ullstein, 1919, blz. 192).

— *De likwidatie van de samenzwering*. M. I. Teressjenko over generaal Krymow. „Roeskije Wedomosti” (Russische Revue) No. 202, 3 September 1917.

— *Miljoekow P. A.* De geschiedenis van de tweede Russische revolutie, Deel I, Sofia, 1921, blz. 36.

— *De val van het tsaristische regime*. Stenografisch verslag van de in 1917 afgelegde verhoren en getuigenissen in de Buitengewone commissie van onderzoek van de Voorlopige Regering. Deel VI, Leningrad, Staatsuitgeverij, 1926, blz. 278.

— *Buchanan, Sir George*. My Mission to Russia and other Diplomatic Memoirs. London. Cassel & Co., 1923, v. 11, page 41. (Mijn diplomatieke zending in Rusland en andere diplomatieke herinneringen, Londen, Deel II, blz. 41.)

— *l.c.* blz. 51.

— *Archief van de revolutie en de buitenlandse politiek*. Dossier van de Pctrogradse afdeling van de geheime politic. No. 525, 1917, blz. 36.

— *l.c.* blz. 28.

— *Archief van de revolutie en de buitenlandse politiek*. Dossier van het departement van politie. Bijzonder register No. 167. Deel 13, blz. 29.

— *De arrestatie van de Arbeidersgroep*. „Roeskije Wedomosti”. Extra- bijvoegsel bij No. 24, 30 Januari 1917.

— *In de maatschappelijke organisaties*. „Oetro Rossii” No. 28, 28 Januari 1917.

— *Centraal archief*. De bourgeoisie aan de vooravond van de Februari- revolutie. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, 183.

— *Redevoering van A. F. Kerenski*. „Retsj” (De Redevoering) No. 47, 19 Februari 1917.

— *Skoeratow P. D.* De Oktober in Petrograd. „De geschiedenis van het proletariaat van de U.S S R.” 1932, No. 11, blz. 110—111.

— *De val van het tsaristische regime*. Stenografisch verslag van de in 1917 afgelegde verhoren en getuigenissen in de Buitengewone commissie van onderzoek van de Voorlopige Regering, Deel I, Leningrad. Staatsuitgeverij, 1926, blz. 220.

— *l.c.* blz. 220.

— *De Februari-revolutie van 1917*. „Het Rode Archief”, 1927, No. 2 (21), blz. 10.

— *De Februari-revolutie van 1917*. „Het Rode Archief”, 1927, No. 2 (21), blz. 5.

— *Pazjetyx K. I.* De Wolhyniërs in de Februari-dagen. Herinneringen. Manuskriptenfonds van de „Geschiedenis van de Burgeroorlog”, No. 488.

— *Blok A.* De laatste dagen van de tsaristische macht. Naar niet gepubliceerde documenten. Petrograd, „Alkonost”, 1921, blz. 66—67.

— *l.c.* blz. 67.

— *De val van het tsaristische regime*. Stenografisch verslag van de in 1917 afgelegde verhoren en getuigenissen in de Buitengewone commissie van onderzoek van de Voorlopige Regering, Deel II, Leningrad, Staatsuitgeverij, 1925, blz. 265.

— *Rodzjanko M. W.* De Staats doema en de Februari-revolutie van het jaar 1917. Rostow aan de Don, 1919, blz. 42.

- *Blok A.* De laatste dagen van de tsaristische macht. Volgens niet- gepubliceerde documenten, Petrograd, „Alkonost”, 1921, blz. 64.
- *Pazjetnyx K. I.* De Wolkhyniërs in de Februari-dagen. Herinneringen. Manuskriftenfonds over de „Geschiedenis van de Burgeroorlog”, No. 488.
- *Vlugschrift van de R.S.D.A.P.* Petersburgse Komitee. Aan alle arbeiders en arbeidsters van Petrograd. 1916.
- *De Februari-revolutie* in documenten. „Proletarische revolutie”, 1923, No. 1 (13), blz. 285.
- *Rodzjanko M. W.* De Staats doema en de Februari-revolutie van het jaar 1917. Rostow aan de Don, 1919, blz. 41.
- *l.c.* blz. 42.
- 13G. *Sjoelgin W.* Dagen. „Rocskaja Mysl” (De Russische gedachte). Praag, 1922, Boek VIII—XII, blz. 93.
- 19) *l.c.* blz. 96.
- 20) *Briefwisseling tussen Nikolaas en Alexandra Ronianow.* 1916—1917. Deel V, Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 218.
- 21) *l.c.* blz. 224—225.
- 140 *Blok A.* De laatste dagen van de tsaristische macht. Naar niet gepubliceerde documenten. Petrograd, „Alkonost”, 1921, blz. 77—78.
- 15) *l.c.* blz. 78.
- 16) *Briefwisseling tussen Nikolaas en Alexandra Romanow.* 1916—1917. Deel V, Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 225.
- LI 3. *Blok A.* De laatste dagen van de tsaristische macht. Naar niet gepubliceerde documenten. Petrograd, „Alkonost”, 1921, blz. 78.
- i) *De Februari-revolutie van het jaar 1917.* „Het Rode Archief”, 1927, No. 2 (21), blz. 19.
- j) *De bolsjewisatie van het Petrogradse garnizoen.* Verzamelbundel van materiaal en documenten. Leningrad, Leningradse gebiedsuitgeverij, 1932., blz. VI.
- k) *Lenin H^z. I.* Brieven uit de Verte. Komplete Werken. Deel XX, blz. 16—17.
- l) *Loekomski A.* Uit herinneringen. „Archief van de Russische revolutie” Deel II, Berlijn, 1921, blz. 20.
- m) *Sjoelgin IV.* Dagen. „Roeskaja Mysl”, Praag, 1922, Deel VIII—XII, blz. 119—120.
- n) *Knox A.* With the Russian army. 1914—1917. London, Hutchinson, 1921, v. II, page 553—554. (Met het Russische leger. 1914—1917, Londen, Deel II, blz. 553—554).
- o) *l.c.* blz. 563.
- p) *l.c.* blz. 568.
- q) *Soechanow N.* Aantekeningen over de revolutie. Boek I, Petrograd, Grzjebin, 1919, blz. 212.
- r) *Aan de bevolking van Petrograd en Rusland* van de Sowjet van arbeidersafgevaardigden. „Iswestia van de Petrogradse Sowjet van arbeidersafgevaardigden”, No. 1, 28 Februari 1917.
- s) *Denikin A. I.* Kort overzicht van de Russische troebelingen. Deel I, 1ste uitgave. Parijs, 1921, blz. 66.

- t) *Potrjesow A.* Noodlottige tegenstellingen der Russische revolutie „Djelo” 1917, No. 3—6, blz. 119.
- u) *Soechanow N.* Aantekeningen over de revolutie. Boek 1. Petrograd, Grzjebin, 1919, blz. 17.
- v) *l.c.* blz. 18.
- w) *Soechanow N.* Aantekeningen over de revolutie. Boek 1, Berlijn, Grzjebin, 1922, blz. 231.
- x) *Sjoelgin W^z.* Dagen. „Roeskaja Mysl”, Praag, 1922, Boek VI—VII, blz. 134.
- y) *Soechanow N.* Aantekeningen over de revolutie. Boek 1, Berlijn, Grzjebin, 1922, blz. 279.
- z) *Miljoekow P. N.* De geschiedenis van de tweede Russische revolutie. Deel I, 1ste uitgave, Sofia, 1921, blz. 47.
- aa) *l.c.* blz. 47.
- bb) *Lenin IK. I.* Over de dubbele macht. Komplete Werken, Deel XX, blz. 94.
- cc) *Lenin H^z. I.* De lessen van de revolutie. Komplete Werken, Deel XXI, blz. 69.
- dd) *In de Jekaterina-zaal.* „Iswestia” van de Petrogradse Sowjet van arbeiders-afgevaardigden, No. 4, 3 Maart 1917.
- ee) *l.c.*
- ff) *Loekomski A.* Uit mijn herinneringen. „Archief van de Russische revolutie”, Deel II, Berlijn, 1921, blz. 25.
- gg) *Rodzjanko M. IV.* De Staats-doema en de Februari-revolutie van het jaar 1917. Rostow aan de Don, 1919, blz. 45—46.
- hh) *Miljoekow P. N.* De geschiedenis van de tweede Russische revolutie, Deel I, 1ste uitgave, Sofia, 1921, blz. 55.
- ii) *Rodzjanko M. W.* De Staats-doema en de Februari-revolutie van 1917 Rostow aan de Don, 1919, blz. 48.
- jj) *Troonafstand* van den grootvorst Michail Aleksandrowitsj. „Iswestia van de Petrogradse Sowjet”, No. 5, 4 Maart 1917.
- kk) *Sjoelgin IV.* Dagen. „Roeskaja Mysl”, Praag, 1922, boek VI—VII, blz. 117.
- ll) *Van de Voorlopige Regering.* „Bode van de Voorlopige Regering”, No. 2, 7 Maart 1917.
- mm) *Centraal Archief.* De boerenbeweging in het jaar 1917. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 3.
- nn) *Besluit van de Voorlopige Regering.* „Bode van de Voorlopige Regering”, No. 14, 21 Maart 1917.
- oo) *Resolutie* van de Petrogradse gebiedskonferentie der sociaal-revolutionairen. „Djenj” („De Dag”) No. 2, 7 Maart 1917.
- pp) *Centraal Archief.* De Alrussische bijeenkomst van de Sowjets van arbeiders- en soldaten-afgevaardigden. Stenografisch verslag. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 312.
- qq) *Centraal Archief van de Oktober-revolutie.* Fonds 406. Hoofdbestuur in de aangelegenheden van de militie (hoofdmilitie), afdeling II, Dossier No. 15a, Deel I, blz. 219.

rr) *Lenin W. I.* Redevoering over het agrarische vraagstuk op 22 Mei 1917. *Kompletc Werken, Deel XX, blz. 411.*

ss) *Besluit van de Voorlopige Regering.* „Bode van de Voorlopige Regering”, No. 31, 14 April 1917.

tt) *Lenin IV. I.* „De vrijwillige overeenkomst” tussen de landheren en de boeren. *Kompletc Werken, Deel XX, blz. 169.*

uu) *Chroessjow A. A. T.* *Sjingarew, Zijn leven en werkzaamheid.* Moskou, 1918, blz. 98—99.

vv) *Het Centrale Agrarische komitee,* „Djelo naroda” (De zaak van het volk) No. 54, 20 Mei 1917.

ww) *Lenin IV. I.* Een nieuw bedrog van de boeren door de partij der sociaal-revolutieairen. *Kompletc Werken, Deel XXI, blz. 359.*

xx) *In het Centrale Agrarische komitee.* „Retsj” No. 117, 20 Mei 1917.

yy) *Zitting bij den minister van handel en industrie.* „Handels- en Industrie-Courant” No. 56, 17 Maart 1917.

zz) *Rodzjanko* tegen het graan-monopolie. „Nowaja Zjiznj” (Het nieuwe leven) No. 108, 23 Augustus 1917.

aaa) *Het partij kongres* van de „Narodnaja Swoboda” (De volksvrijheid). *Sjingarew* over het graan-monopolie „Roeskije Wedomosti”, No. 70, 29 Maart 1917.

bbb) *Het 3de Alrussische buitengewone kongres* van de vertegenwoordigers van de beurshandel en de landbouw. „Handels- en Industrie-Courant” No. 86, 27 April 1917.

ccc) *Sjidlowski S. I.* Herinneringen. II. de Deel. Berlijn, 1923, blz. 115.

ddd) *De zitting* van het Centrale militair-industrie-komitee. „Handels- en Industrie-Courant” No. 49, 9 Maart 1917.

eee) *Plet bevel van generaal Aleksejew.* „Iswestia van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldaten-afgevaardigden”, No. 9, 8 Maart 1917.

fff) *Van de Voorlopige Regering aan het opererende leger.* „Bode van de Voorlopige Regering” No. 2, 7 Maart 1917.

ggg) *Denikin A. I.* Kort overzicht van de Russische troebelen. Deel I, 1ste uitgave, Parijs, 1921, blz. 67.

hhh) *De oproep van de Voorlopige Regering.* „Bode van de Voorlopige Regering” No. 5, 10 Maart 1917.

iii) *Over de houding van de Soivjet* van arbeiders- en soldatenafgevaardigden tegenover de regering. „Iswestia van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No. 10, 9 Maart 1917.

jjj) *Over Moskou.* „Roeskije Wedomosti” No. 58, 14 Maart 1917.

kkk) *Aan de volken van de gehele wereld.* „Iswestia van de Petrogradse Sowjet van de arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No. 15, 15 Maart 1917.

lll) *l.c.*

mmm) *Onderhoud* met den minister van buitenlandse zaken. P. N. Miljoekow, „Roeskije Wedomosti” No. 66, 23 Maart 1917.

nnn) *Nabokow IV. D.* De Voorlopige Regering. Herinneringen. Moskou, „Mir”, 1924, blz. 102—103.

ooo) *l.c.* blz. 103.

ppp) *Cirkulaire van de Voorlopige Regering aan de Russische burgers. „Bode van de Voorlopige Regering”* No. 18, 28 Maart 1917.

qqq) *l.c.*

rrr) *Lenin H². 7. De taak van het proletariaat in onze revolutie. Complete Werken, Deel XX, blz. 117.*

sss) *l.c.* blz. 118.

ttt) *Lenin IV. I. Twee brieven aan A. M. Kollontai. Complete Werken, Deel XX, blz. 8.*

uuu) *Popow A. L. De diplomatie van de Voorlopige Regering in de strijd tegen de revolutie. „Het Rode Archief”, 1927, Deel I (XX), blz. 4—5.*

vvv) *l.c.* blz. 5.

www) *Kroepkaja N. K. Uit de emigratie naar Petersburg. In het boek: Platten F.—Lenin uit de emigratie naar Rusland. Maart 1917. „Moskouse arbeider” 1925, blz. 113—114.*

xxx) *Protokol over de doorreis door Duitsland. „Leninski Sbornik”* II, 3de druk. Moskou, Staatsuitgeverij, 1924, blz. 392—393.

yyy) *Popov A. L. De diplomatie van de Voorlopige Regering in de strijd tegen de revolutie. „Het Rode Archief”, 1927, Deel I (XX), blz. 11.*

zzz) *l.c.* blz. 12.

aaaa) *De aankomst van Lenin. „Retsj”* No. 78, 5 April 1917.

bbbb) *Tsjernow. W. Lenin. „Djelo naroda”* No. 26, 16 April 1917.

cccc) *De derde compagnie van het Finse garde-regiment. „Rabotsjaja Gazeta”* No. 38, 23 April 1917.

dddd) *Soechanow N. Aantekeningen over de revolutie. Boek 3. Berlijn. Grzjebin, 1922, blz. 14—15.*

eeee) *Stalin J. IV. Over de Oktober-revolutie. Verzamelbundel van artikelen en redevoeringen. Moskou. Partij uitgeverij, 1932, blz. 58.*

ffff) *Stalin J. W. Op weg naar Oktober. Artikelen en redevoeringen. Maart—Oktober 1917. 2de Druk, Moskou, Staatsuitgeverij. 1925, blz. 2.*

gggg) *l.c.* blz. VIII.

hhhh) *Lenin IV. I. Over de taak van het proletariaat in de huidige revolutie. Complete Werken, Deel XX, blz. 87—90.*

Het „Centrum” = de internationale sociaal-demokratische stroming, die tijdens de oorlog tussen de chauvinisten (= de „vaderlandsverdedigers”) en de Internationalisten heen en weer schommelde: Kautsky en Co. in Duitsland, Longuet en Co in Frankrijk, Tsjcheidze en Co. in Rusland, Turati en Co. in Italië, Macdonald en Co. in Engeland, enz.

iiii) *De bijeenkomst der vertegenwoordigers van de sociaal-demokratische partijen inzake het vraagstuk van de vereniging. „Jedinstwo” („De Eendracht”)* No. 5, 5 April 1917.

jjjj) *l.c.*

kkkk) *Lenin W. I. De Alrussische April-Konferentie van de R.S.D.A.P. op 24—29 April 1917. Redevoering uitgesproken bij de opening van de Konferentie van 24—29 April. Complete Werken, Deel XX, blz. 239.*

llll) *De Alrussische zevende en Petrogradse algemene stadskonferentie van de R S D A P (b) (de 7 e April-konferentie 1917) Moskou Partij-uitgeverij 1934 blz*

- mmmm) *l.c.* blz. 119.
- nnnn) *l.c.* blz. 129—130.
- oooo) *Lenin* P^Z. I. De Alrussische April-konferentie van de R.S.D.A.P. 24—29 April 1917. *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 239.
- pppp) *Lenin* W. I. De Petrogradse Algemene stadskonferentie van de R.S.D.A.P. van 14—22 April 1917. *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 181.
- qqqq) *Lenin* W. I. Over de taak van het proletariaat in de huidige revolutie. *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 88.
- rrrr) *Lenin* W. I. De Alrussische April-konferentie van de R.S.D.A.P. van 24—29 April 1917. Referaat over het huidige oogenblik op 24 April. *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 245.
- ssss) *l.c.* blz. 245—246.
- tttt) *l.c.* blz. 250—251.
- uuuu) *Stalin* J. H^e. Vraagstukken van het Leninisme. 10de druk. Moskou, Partij-uitgeverij, 1934, blz. 94.
- vvvv) *Lenin* IV. I. De Alrussische April-konferentie van de R.S.D.A.P. van 24—29 April 1917. Referaat over het huidige moment op 24 April. *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 246.
- wwww) *l.c.* blz. 242.
- xxxx) *Lenin* IV. I. De Petrogradse Algemene Stadskonferentie van de R.S.D.A.P. van 14—22 April 1917. Twee replieken tijdens de debatten inzake de resolutie over het standpunt tegenover de Voorlopige Regering op 15 April. *Komplete Werken*, Deel XX.
- yyyy) *De Alrussische zevende* en Petrogradse algemene Stadskonferentie van de R.S.D.A.P. (b), April 1917. Moskou, Partij-uitgeverij, 1934, blz. 93.
- zzzz) *Lenin* IV. I. De Alrussische April-konferentie van de R.S.D.A.P. van 24—29 April 1917. Slotwoord inzake het referaat over het huidige oogenblik op 24 April. *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 253.
- aaaa) *De Alrussische zevende* en Petrogradse algemene Stadskonferentie van de R.S.D.A.P. (b), April 1917, Moskou, Partij-uitgeverij, 1934, blz. 235—236.
- bbbb) *Lenin* IV. I. De Alrussische April-konferentie van de R.S.D.A.P. van 24—29 April 1917. Redevoering ter verdediging van de resolutie over het huidige oogenblik op 29 April. *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 282.
- cccc) *De Alrussische zevende* en Petrogradse algemene Stadskonferentie van de R.S.D.A.P. (b), April 1917, Moskou, Partij-uitgeverij, 1934, blz. 221—222.
- dddd) *l.c.* blz. 227.
- eeee) *l.c.* blz. 228.
- ffff) *l.c.* blz. 194.
- gggg) *l.c.* blz. 195, 197.
- hhhh) *Lenin* IV. I. De Alrussische April-konferentie van de R.S.D.A.P. van 24—29 April 1917. Redevoering over het nationale vraagstuk op 29 April. *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 277.
- iiii) *De Alrussische zevende* en Petrogradse algemene Stadskonferentie van de R.S.D.A.P. (b), April 1917. Moskou, Partij-uitgeverij, 1934, blz. 238.

- jjjjj) *Lenin H². I. De Alrussische April-konferentie van de R.S.D.A.P. van 24—29 April 1917. Sluitingsrede op de konferentie op 29 April. Komplete Werken, Deel XX, blz. 283.*
- kkkkk) *Nota van den minister van Buitenlandse Zaken. „Roeskaja Wedomosti”, No. 87, 20 April 1917.*
- lllll) *Over de Voorlopige Regering. Resolutie van het 180ste reserve-infanterie-regiment en het Finse garde-regiment van 20 April 1917. Het blad „De Soldaten-Prawda”, No. 8, 10 Mei 1917.*
- mmmmm) *Lenin IV. I. De Alrussische April-konferentie van de R.S.D.A.P. van 24—29 Januari 1917. Slotwoord bij het referaat over het huidige oogenblik op 24 April. Komplete Werken, Deel XX, blz. 252.*
- nnnnn) *Trotski L. De lessen van Oktober. Komplete Werken, Deel III, 1ste gedeelte. Van Februari tot Oktober. Moskou, Staatsuitgeverij, blz. XXVII— XXVIII.*
- ooooo) *Stalin J. JV. Vraagstukken van het Leninisme. 10de druk. Moskou, Partij-uitgeverij 1934, blz. 90.*
- ppppp) *Woznesenski A. N. Moskou in het jaar 1917. Moskou, Staats-uitgeverij, 1928, blz. 45—46.*
- qqqqq) *Lenin IV. I. Resolutie van het Centraal-Komitee der R.S.D.A.P. aangenomen in de morgen van de 22ste April 1917. Komplete Werken, Deel XX, blz. 224.*
- rrrrr) *De bourgeoisie en de landheren in het jaar 1917. Partikuliere bijeenkomsten van de leden van de Staats-doema. Moskou, Partij-uitgeverij, 1932, blz. 13.*
- sssss) *De Alrussische konferentie van de mensjewistische en verenigde organisaties van de R.S.D.A.P. Moskou, 1917, blz. 35.*
- ttttt) *In de Sowjet van arbeiders- en soldaten-afgevaardigden. „Iswestia van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldaten-afgevaardigden”, No. 60, 7 Mei 1917.*
- uuuuu) *l.c.*
- vvvvv) *l.c.*
- wwwww) *Nabokow W. D. De Voorlopige regering. Herinneringen, Moskou, „Mir”, 1924, blz. 78.*
- xxxxx) *De bourgeoisie en de landheren in het jaar 1917. Partikuliere bijeenkomsten van de leden van Staats-doema. Moskou, Partij-uitgeverij, 1932, blz. 21.*
- yyyyy) *l.c. blz. IV.*
- zzzzz) *De bozirgeoisie en de Voorlopige Regering. „De proletarische revolutie”, 1926, No. 10 (57), blz. 246—247.*
- aaaaa) *Verklaring van IV. M. Tsjernow naar aanleiding van de brief van vorst G. J. Ljwow. „Djenj”, No. 107, 12 Juli 1917.*
- bbbbb) *Lenin IV. I. Hoe en waarom werden de boeren bedrogen? Komplete Werken, Deel XX, blz. 581.*
- ccccc) *De bourgeoisie en de landheren in het jaar 1917. Partikuliere bijeenkomsten van de leden der Staats-doema. Moskou, Partij-uitgeverij, 1932, blz. 64.*
- ddddd) *Reichardt IV. De Russische bourgeoisie in de strijd voor het behoud van de ekonomische heerschappij (Februari-Oktober 1917). „Krasnaja Letopisj” (De Rode Annalen) 1930, No. 1 (34), blz. 18.*
- eeeee) *De ekonomische situatie van Rusland vóór de revolutie. „Het Rode Archief”, 1925, No. 3 (10), blz. 88—93.*

- ffffff) *l.c.* blz. 88—93.
- gggggg) *l.c.* blz. 87.
- hhhhh) *Lenin H⁷. I.* De lessen van de revolutie. *Komplete Werken, Deel XXI,* blz. 73.
- iiiiii) *De akties van de regering.* Besluit van de Voorlopige Regering. „Bode van de Voorlopige Regering”, No. 15, 22 Maart 1917.
- jjjjjj) *Stalin J. W⁷.* De Oktober-omwenteling en het nationale vraagstuk. In zijn boek: *Het Marxisme en het nationale en koloniale vraagstuk. Verzamelbundel van uitgezochte artikelen en redevoeringen.* Moskou, Partij-uitgeverij, 1934, blz. 52.
- kkkkkk) *l.c.* blz. 51.
- llllll) *Lenin W. I.* De Oekraïne. *Komplete Werken, Deel XX,* blz. 534.
- mmmmm) „*Retsj*” No. 137, 14 Juni 1917 (hoofdartikel).
- nnnnnn) *l.c.*
- oooooo) *Lenin W. I.* De Oekraïne en de nederlaag van de regerende partijen van Rusland. *Komplete Werken, Deel XX,* blz. 539—540.
- pppppp) *Het manifest* over de ontbinding van de Finse Landdag op 18 Juli 1917 en het houden der nieuwe verkiezingen. „Bode van de Voorlopige Regering”, No. HO, 21 Juli 1917.
- qqqqqq) *Lenin IV. I.* Finland en Rusland. *Komplete Werken, Deel XX,* blz. 324.
- rrrrrr) *Ryskoelow T.* De revolutie en de inheemse bevolking van Toerkestan, *Verzamelbundel van belangrijke artikelen, referaten, redevoeringen en stellingen, Deel I,* 1917—1919, Tsjkent, Oesbeekse Staats-uitgeverij, 1925, blz. 4.
- ssssss) *Lenin W. I.* Resolutie van het Centraal-Komitee der R.S.D.A.P. aangenomen op 22 April 's morgens, 1917. *Komplete Werken, Deel XX,* blz. 225.
- tttttt) *Stalin J. W.* Vraagstukken van het Leninisme. 10de druk, Moskou, Partij-uitgeverij, 1934, blz. 95.
- uuuuuu) *Centraal archief.* Het eerste Alrussische Sowjet-Kongres der arbeiders- en soldatenafgevaardigden. Deel I, Moskou, Staats-uitgeverij, 1930, blz. 65.
- vvvvvv) *Lenin IV. I.* Het 1ste Alrussische Sowjet-Kongres der arbeiders- en soldatenafgevaardigden op 3—23 Juni 1917. Redevoering over het standpunt tegenover de Voorlopige Regering, — gehouden op 4 Juni 1917. *Komplete Werken, Deel XX,* blz. 481—482.
- wwwwww) *l.c.* blz. 482.
- xxxxxx) *l.c.* blz. 488.
- yyyyyy) *Centraal archief.* Het Eerste Alrussische Sowjet-Kongres van arbeiders- en soldatenafgevaardigden. Deel I, Moskou, Staats-uitgeverij, 1930, blz. 287.
- zzzzzz) *l.c.* blz. 140.
- aaaaaa) *Lenin IV. I.* Het Eerste Alrussische Sowjet-Kongres van arbeiders- en soldatenafgevaardigden, gehouden van 3—23 Juni 1917. Redevoering over de oorlog op 9 Juni 1917. *Komplete Werken, Deel XX,* blz. 490.
- bbbbbb) *l.c.* blz. 495, 497.
- cccccc) *De Petrogradse Soivjet* van arbeiders- en soldatenafgevaardigden. Notulen van de zittingen van het Uitvoerende Komitee en het Bureau van het Uitvoerende Komitee. Moskou, Staats-uitgeverij, 1925, blz. 198.

eeeeeee) *Lenin* IV. I. Uit welke klassebron zijn de Cavaignacs afkomstig en „komen zij voort”? *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 537—538.

ffffff) *Stalin* J. PK. Bij de demonstratie. In zijn boek: *Op weg naar Oktober*. 2de Druk. Moskou, Staatsuitgeverij, 1925, blz. 53—54.

gggggg) *Tsjerewanin* N. De les van de manifestatie op 18 Juni. „Het Arbeiders- blad” No. 85, 20 Juni 1917.

hhhhhh) *Naar aanleiding van de Zondag-manifestatie*. „Nowaja Zjiznj” („Het nieuwe leven”) No. 53, 20 Juni 1917.

iiiiiii) *Knox* A. *With the Russian Army. 1914—1917*. London. Hutchinson & Co. 1921, v. II, page 617. (Met het Russische leger, Londen, Deel II, blz. 617).

jjjjjj) Les Etats-Unies auraient envoyé une note secrète a la Russie. „Information” No. 136, 16 mai 1917. (De Verenigde Staten zouden een geheime nota aan Rusland gezonden hebben).

kkkkkk) *Malachowski* W. A. Het zevende leger in de strijd voor de Oktober. Manuscripten fonds van de „Geschiedenis van de Burgeroorlog”. No. 1587.

llllll) *Centraal-militair-historisch archief*. Fonds van het Kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 703, blz. 504.

mmmmm) *Centraal militair-historisch archief*. Fonds van het Kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 1994c, blz. 7.

nnnnnn) *Centraal militair-historisch archief*. Fonds van het Kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 1494c, blz. 204—207.

oooooo) *Stankewitsj* W. W. De maatschappij, de oorlog en het leger. In de verzameling „Volk en leger”. 1ste uitgave, 1918, Petrograd, blz. 69.

pppppp) *Centraal militair-historisch archief*. Fonds van het Kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 1494c, blz. 67.

qqqqqq) *Denikin* A. /. Kort overzicht van de Russische woelingen. Deel I, 2de uitgave. Parijs, blz. 50.

rrrrrr) *l.c.* blz. 52.

ssssss) *l.c.* blz. 54—55.

tttttt) *Soldaten-brieven uit het jaar 1917*. Staatsuitgeverij, 1927, blz. 18—19.

uuuuuu) *l.c.* blz. 29—30.

vvvvvv) *l.c.* blz. 34.

wwwwww) *l.c.* blz. 40.

xxxxxx) *l.c.* blz. 43.

yyyyyy) *l.c.* blz. 48.

zzzzzz) *Lenin* W. I. *Wat te doen?* *Komplete Werken*, Deel IV, blz. 487.

aaaaaaa) *Resolutie* van de Alrussische konferenties van de militaire organisaties der R.S.D.A.P. aan het front en in het achterland. Juni 1917. In het boek van S. J. Rabinowitsj: *De Alrussische militaire konferentie der bolsjewiki*. 1917. Moskou. Militaire staatsuitgeverij. 1931, blz. 73.

bbbbbbb) *l.c.* blz. 72.

ccccccc) *Lenin* W. I. *Over de proletarische militie*. *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 203.

ddddddd) *Lenin* W. I. *Brieven uit de verte*. *Komplete Werken*, Deel XX, blz.

- ffffff) *Lenin W. I.* Brieven uit de verte. *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 39—40.
- ggggggg) *Lenin W. I.* Over de proletarische militie. *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 205.
- hhhhhhh) *Petrokow M. I.* Herinneringen. Manuscriptenfonds van de „Geschiedenis van de Burgeroorlog”, No. 311.
- iiiiiii) De *strijd* om de Sowjets in de streek van Jekaterinoslaw. Verzamelbundel van herinneringen en artikelen. Dnjepropetrowsk, 1927, blz. 176.
- jjjjjjj) Het *besluit* van het Uitvoerende Komitee van de Sowjet der arbeiders- afgevaardigden. „*Iswestia*” der Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”, Bijvoegsel bij No. 1, 28 Februari 1917.
- kkkkkkk) *De stedelijke militie*. „*Iswestia* der Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No. 10, 9 Maart 1917.
- lllllll) *Arbeidersleven*. „*Iswestia* der Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”, No. 41, 15 April 1917.
- mmmmmmm) „*De Arbeidersgarde*”. „*Prawda*” No. 44, 29 April 1917.
- nnnnnnn) „*Over de Rode Garde*”. „*Iswestia* der Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No. 52, 28 April 1917.
- ooooooo) *Zitting naar aanleiding van de Rode Garde*. „*Nowaja Zjiznj*”, No. 10, 29 April 1917.
- ppppppp) „*Rode Garde of de militie?*” „*Iswestia* der Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No. 54, 30 April 1917.
- qqqqqqq) *Demokratische militie* of burokratische politie? „*Prawda*”, No. 64, 24 Mei 1917.
- rrrrrrr) *Hessen, W. J.* De Rode Garde en de Petrogradse industrieclen in 1917. „*Rode Annalen*”, 1928, No. 3 (27), blz. 64.
- sssssss) *Centraal Archief van de Oktober-revolutie*. Fonds 406. Hoofdbestuur in aangelegenheden van de militie (hoofdmilitie) Afdeling III, dossier No. 134, blz. 43.
- ttttttt) *De resolutie over het tegenwoordige ogenblik* en de taak van het proletariaat, aangenomen op de Moskouse algemene stadskonferentie van de R.S.D.A.P. van 3—4 April 1917. De „*Sociaal-demokraat*” No. 25, 6 April 1917.
- uuuuuuu) *Archief van het Moskouse Komitee der C.P.S.U. (b)* Protokol van de zitting van het Moskouse komitee der bolsjewiki van 14 April 1917.
- vvvvvvv) *Oktober in Moskou*, Materiaal en dokumenten. Moskou, Sociaal-economische uitgeverij, 1932, blz. 19.
- wwwwwww) *Lenin IV. I.* Het voornaamste hebben zij vergeten. *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 336.
- 34]. *l.c.* blz. 337.
19. *l.c.* blz. 337.
20. *Het handels- en industriële kongres*. „*Roeskije Wedomosti*”, No. 177, 4 Augustus 1917.
21. *De bijeenkomst* van de leden van de Staatsdoema. „*Retsj*”, No. 129, 4 Juni 1917.
22. *De bourgeoisie en de landheren in het jaar 1917*. Partikuliere bijeenkomsten van de leden van de Staats-doema, Moskou, Partij-uitgeverij, 1932, blz. 127.

23. *Romanow*. De fabriek „Parwiajinen”. In het boek: De Leningradse arbeiders in de strijd om de Sowjet-macht. Leningrad, Staats-uitgeverij, 1924, blz. 54.
24. *De Poetilow-fabriek*. In het boek: De Leningradse arbeiders in de strijd om de Sowjet-macht. Leningrad, Staatsuitgeverij, 1924, blz. 47.
25. *Raskoljnikow F. F.* Kroonstadt en Petersburg in het jaar 1917. Moskou, Staats-uitgeverij, 1925, blz. 116.
26. *Lenin W. I.* Op de kentering. Komplete Werken, Deel XX, blz. 530
27. *De tweede en de derde* Petrogradsc algemene stadskonferentie der bolsje- wiki in Juli en Oktober 1917. Notulen en materiaal. Moskou, Staats-uitgeverij, 1927. blz. 53—54.
28. *Kokko J.* De fabriek „Aiwaz” in de Juli-dagen. In het boek: De Leningradse arbeiders in de strijd om de Sowjet-macht. Leningrad, Staats-uitgeverij, 1924, blz. 68.
29. *De tweede en derde* Petrogradse algemene stadskonferentie der bolsjewiki in Juli en Oktober van het jaar 1917. Notulen en materiaal. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 53—54.
30. *Oktober in Petrograd*. Verzamelbundel van artikelen. Leningrad, Leningradse partij-uitgeverij, 1933, blz. 81.
31. Naar aanleiding van de gebeurtenissen in Petrograd. „Sociaaldemo- kraat”, No. 104, 11 Juli 1917.
32. *Lenin W. I.* Antwoord. Komplete Werken, Deel XXI, blz. 41.
33. *Het Alrussische Centrale Uitvoerende Komitee* in de Juli-dagen van 1917. „Het Rode Archief”, 1926, No. 5 (18), blz. 215.
34. *Verenigde Zitting* van de Centrale Komitees, het Uitvoerende Komitee van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden en van het Alrussische Uitvoerende Komitee van boeren-afgevaardigden. „Iswestia der Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”, No. 111, 7 Juli 1917.
35. *De tweede en derde* Petrogradse algemene stadskonferentie der bolsjewiki in Juli en Oktober van het jaar 1917. Notulen en materiaal. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 54—55.
36. *Centraal Archief* van de Oktober-revolutie. Fonds 3. Het bureau van den minister-president van de Voorlopige Regering. Lijst 1. Dossier No. 42, blz. 1.
37. *De Juli-dagen in Petrograd*. „Het Rode Archief”, 1927, No. 5 (24), blz. 66—67.
38. *Het zesde kongres van de R.S.D.A .P. (b)*. Augustus 1917. Moskou, Partij-uitgeverij, 1934, blz. 28.
39. *Polowtsew P. A.* Dagen der duisternis. Parijs, Uitgeverij „De Wedergeboorte”, blz. 143.
40. *Lenin W. I.* Bijdrage tot het vraagstuk over het verschijnen voor het gerecht van bolsjewistische leiders. Komplete Werken, Deel XXI, blz. 24—25.
41. *Knox A.* With the Russian Army. 1914—1917. London, Hutchinson 1921, v. II, page 662. (Met het Russische Leger, Londen, Deel II, blz. 662).
42. *Telegram van den minister van marine*. „Iswestia van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No. 112, 8 Juli 1917.
43. *Besluit* van het Voorlopige Komitee van de Staats-doema. „Retsj”, No. 158, 8 Juli 1917.

44. *Verklaring van vorst Ljwow aan de Voorlopige regering.* „Tswestia van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No. 113, 9 Juli 1917.
45. *Van de Voorlopige Regering.* „Retsj” No. 159, 9 Juli 1917.
46. *Dagboek van Nikolaas Romanow.* „Het Rode Archief”, 1927, No. (2 (21), blz. 91.
47. *De instelling van de revolutionaire diktatuur.* „Tswestia” van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No. 114, 11 Juli 1917.
48. *Verenigde Zitting van het Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden en van het Uitvoerende Komitee van de Sowjet van boerenafgevaardigden.* „Nowaja Zjiznj”, Np. 74, 14 Juli 1917.
49. *Hofsteter I.* Men moet zich afgrenzen. „Nowoje Wremja”, No. 14821, 8 Juli 1917.
50. *Aan alle partijleden.* „Het Arbeidersblad”, No. 103, 11 Juli 1917.
51. *Buchanan Sir George.* My mission to Russia and Other Diplomatic Memoirs. London. Cassel & Co. 1923, v. II, page 156—158; (Mijn zending in Rusland en andere diplomatieke herinneringen. Londen, Deel II, blz. 156—158).
52. *Lenin IV. I.* De resultaten van de verkiezingen. *Komplete Werken*, Deel XVI, blz. 262.
53. *De bourgeoisie en de landheren in 1917.* Partikuliere bijeenkomsten van de leden van de Staats-doema. Moskou, Partij-uitgeverij, 1932, blz. 202.
54. *l.c.* blz. 196.
55. *l.c.* blz. 207.
379. *l.c.* blz. 217.
- 380 *Brief van A. F. Kerenski aan W. D. Nabokow.* N. M. Kisjkin, N. I. Astrow. „Tswestia der Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”, No. 123, 21 Juli 1917.
- 9) *Een historische zitting.* „Djenj” No. 117, 23 Juli 1917.
- 10) *l.c.*
- 11) *l.c.*
- 12) *De onderhandelingen over het vormen van een nieuwe regering.* „Djenj” No. 118, 25 Juli 1917.
- 13) *Miljoekow, P. N.* Geschiedenis van de tweede Russische revolutie. Deel 1, 2de Uitgave, Sofia, 1922, blz. 44—45.
- 14) *De oproep van de Moskouse Sowjet.* „Tswestia der Moskouse Sowjet van arbeidersafgevaardigden” No. 103, 5 Juli 1917.
- 15) *Het zesde Kongres van de R.S. D.A. .P.(b).* Augustus 1917. Moskou, Partij-uitgeverij, 1934, blz. 91.
- 16) *l.c.* blz. 51—52.
- 17) *Lenin W. I.* Een antwoord. *Komplete Werken*, Deel XXI, blz. 45.
- 18) *Het zesde Kongres van de R.S.D.A. .P. (b).* Augustus 1917. Moskou. Partij-uitgeverij, 1934, blz. 36—37.
- 19) *l.c.* blz. 55.
- 20) *l.c.* blz. 57.
- 21) *l.c.* blz. 91.
- 22) *l.c.* blz. 92.

- 23) *l.c.* blz. 84—85.
- 24) *Jaroslawski J.* Aan de vooravond van de Oktober. Over het Vide Kon- gres van de C.P.S.U. (b). Moskou, de „Oude Bolsjewiek” 1932, blz. 36—37.
- 25) *Het zesde Kongres van de R.S.D.A.P. (b).* Augustus 1917. Moskou Partij- uitgeverij, 1934, blz. 32.
- 26) *l.c.* blz. 32.
- 27) *l.c.* blz. 14—15.
- 28) *l.c.* blz. 108.
- 29) *l.c.* blz. 111.
- 30) *l.c.* blz. 124.
- 31) *l.c.* blz. 111—112.
- 32) *l.c.* blz. 114.
- 33) *l.c.* blz. 124.
- 34) *l.c.* blz. 139.
- 35) *l.c.* blz. 139.
- 36) *l.c.* blz. 139—140.
- 37) *l.c.* blz. 132—133.
- 38) *l.c.* blz. 134.
- 39) *l.c.* blz. 118.
- 40) *l.c.* blz. 139.
- 41) *l.c.* blz. 138—139.
- 42) *l.c.* blz. 228.
- 43) *l.c.* blz. 233.
- 44) *l.c.* blz. 233—234.
- 45) *l.c.* blz. 238—240.
- 46) *l.c.* blz. 238.
- 47) *l.c.* blz. 242.
- 48) *l.c.* blz. 246—247.
- 49) *l.c.* blz. 251.
- 50) *De bourgeoisie en de landheren in het jaar 1917.* Partikuliere bijeenkomsten van de leden van de Staats-doema. Moskou, Partij uitgeverij, 1932, blz. 280.
- 51) *l.c.* blz. 282.
- 52) *Denikin A. I.* Kort overzicht van de Russische troebelen. Deel II, Parijs, 1922, blz. 29.
- 53) *Buchanan Sir George.* My Mission to Russia and Other Diplomatic Memoirs, London. Cassel & Co. 1923, v. II, page 109. (Mijn zending in Rusland en andere diplomatieke herinneringen, Londen, Deel II, blz. 109).
- 54) *l.c.* blz. 171.
- 55) *Hoe generaal Komilow ontvluchtte.* „Nowojc Wremja” No. 14546, 3 September 1917.
- 56) *Buchanan Sir George.* My mission to Russia and Other Diplomatic Memoirs. London. Cassel & Co. 1923, v. II, page 125. (Mijn zending in Rusland en andere

- 57) *Broesilow A. A.* Mijn herinneringen. Moskou, Staatsuitgeverij, 1929, blz. 238.
- 58) *Buchanan Sir George.* My Mission to Russia and Other Diplomatic Memoirs. London, Cassel & Co, 1923, v. II, page 164. (Mijn zending in Rusland en andere diplomatieke herinneringen, Londen, Deel II, blz. 164).
- 59) *Centraal archief van de Oktober-revolutie.* Fonds 9. Buitengewone Kommissie tot onderzoek van de zaak over generaal Kornilow en zijn medeplichtigen[^] Lijst 1, Dossier No. 18, blz. 125.
- 60) *Sawinkow B.* Generaal Kornilow. „Byloje” 1925, No. 3 (31), blz. 188.
- 61) *Miljoekow P. N.* Geschiedenis van de tweede Russische revolutie. Deel I, 2e Uitgave, Sofia, 1922, blz. 54.
- 62) *Denikin A. I.* Kort overzicht van de Russische troebelen. Deel II Parijs 1922, blz. 29.
- 63) *De Eerste Volks-opperbevelhebber luitenant-generaal Lawr Geortgë-witsj Kornilow.* Uitgave „Nowojc Wremja”, Pctrograd, 1917, blz. 35.
- 64) *Miljoekow P. N.* De geschiedenis van de tweede Russische revolutie. Deel I, 2de Uitgave, Sofia, 1922, blz. 60.
- 65) *l.c.* blz. GO.
- 66) *Denikin A. J.* Kort overzicht van de Russische troebelen. Deel II, Parijs, 1922, blz. 28.
- 67) *Centraal-archief.* De Staats-konferentie. Moskou, Staatsuitgeverij, 1930, blz. XI.
- 68) *De Staats-konferentie* in Moskou. De „Retsj”, No. 186, 10 Augustus 1917.
- 69) *Aan de vooravond* van de Staats-konferentie, de „Retsj” No. 188, 12 Augustus 1917.
- 70) *Denikin A. I.* Kort overzicht van de Russische troebelen. Deel II, Parijs, 1922, blz. 31.
- 71) *Kerenski A. F.* The Prelude to Bolchevism — the Kornilow Rebellion. London, Fischer, 1919, page 72. (Het voorspel van het bolsjewisme — de Kornilow-opstand, Londen, 1919, blz. 72).
- 72) *Centraal archief.* Staats-konferentie. Moskou, Staatsuitgeverij, 1930, blz. 75.
- 73) *Lenin JV. I.* Uit het dagboek van een publicist, Komplete Werken, Deel XXI, blz. 125.
- 74) *Toelichtende verklaring* van generaal Kornilow. „Obszjeje Djelo”, No. 6, 2 Oktober 1917.
- 75) *De bekentenis van Kornilow*, over het met voorbedachte rade overgeven van Riga, „Prawda”, No. 203, 1 December 1917.
- 76) *Krasnoiv.* Aan het binnenlandse front. „Archief van de Russische revolutie”. Deel I, Parijs, blz. 115.
- 77) *Naar aanleiding van de samenzwering* van generaal Kornilow, Aleksejew, Miljoekow, Poetilow en Co. Brief van generaal Aleksejew aan Miljoekow „Praw-da”, No. 212, 12 December 1917.
- 78) *Buchanan SF George.* „My Mission to Russia and Other Diplomatic Memoirs. London. Cassel & Co. 1923, v. II, page 172. (Mijn zending in Rusland en andere diplomatieke herinneringen. Londen, Deel II, blz. 172).

- 79) *Kerenski A. F. The Prelude to Bolshevism — the Kornilow Rebellion.* London, Irish, 1919, page 169—170. (Het voorspel, van het bolsjewisme — de Kofnilowopètand, Londen, blz. 169—170).
- 80) *De AFussische de\nok'atische konfe'ventie. „Rabotsjii Poctj” („Arbeiders- weg”)* No. 14, 2 Oktober 1917.
- 81) *Buchanan Si* G'eorge. My Mission to Russia and Other Diplomatic Memoirs.* London, Cassel & Co. 1923, v. II, page 185). (Mijn zending in Rusland en andere diplomatieke herinneringen. Londen, Deel II, blz. 185).
- 82) *Centraal Archief van de Oktoberrevolutie.* Fonds 9. Buitengewone Kommissie tot onderzode van de zaak van generaal Kornilow en zijn medeplichtigen Deel I, lijst 2, dossier No. 6, blz. 56.
4. ^5. *De Oktober-revolutie* voor het gerecht der Amerikaanse senatoren. Officieel verslag van de Scaatskommissie-„Overman". Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 143.
- *Dénikin 'A. I.* Kort overzicht van de Russische troebelen. Deel II, Parijs, 1922, blz. 65.
- *Leniri H². I.* Ontwepf-resolutie over het huidige politieke moment *Kompletc Werken, Deel XXI, blz. 138—139.*
- *Stalin J. H².* Vraagstukken van het Leninisme. 10de druk, Moskou, Partij uitgeverij, 1934, blz. 94.
- *Stenografisch verslag* van de zitting van de Economische Raad bij de Voorlopige Regering op 21/22, 24, 26, 31 Juli, 3, 9, 10 Augustus 1917. Petrograd 1917, blz. 1.
- 460. *l.c.* blz. 26. <
461. *Lenin IV. I.* De dreigende katastrofhe en hoe men haar moet bestrijden. *Komplete Werken, Déel XXI, blz.. 180.*
462. „*De Beursspekulatie*”. „Djenj” No. 128, 6 Augustus 1917.
463. *Stenografisch Verslag* van de zitting van de Economische Raad bij de Voorlopige Regering op 21, 22, 24, 26, 31 Juli, 3, 9, 10 Augustus 1917. Petrograd 1917, blz. 27.
464. *l.c.* blz. 27.
465. *Centraal archief van de Oktober-revolutie.* Fonds 3. Officieel bureau van den miriister-president der Voorlopige Regering, Dossier No. 66, blz. 142.
466. *l.c.* blz. 142.
467. *Centraal archief.* Staats-konferentie, Moskou Staatsuitgeverij, 1930, blz. 31.
468. *Wie is de 'schuldige?* „Iswestia van het Zuiden”, No. 186, 20 Oktober 1917, Charkow.
- ’ 469. *Archief der volkshuishouding.* Fonds 151. Raad van de kongressen van de vertegenwoordigers van de industrie en de handel gedurende de jaren 1905—1918. Dossier No.» 373, blz. 5—6.
470. *Centraal Archief van de Oktober-revolutie.* Fonds 472. Centrale raad van de fabrieks-- eri bedrijfskomitees. Dossier No. 32, blz. 65.
- 471. *Centraal Archief van de Oktober-revolutie.* Fonds 3. Officieel bureau van den minister-president der Voorlopige Regering. Dossier No. 82, blz. 189. s 472. *l.c.* blz. 88.
473. *Centraal militair historisch Archief.* Fonds-Bijzondere zitting over de verdediging. Dossier N6. 420-^24, blz. 123.

474. *Lenin IV. I. De dreigende catastrofe en hoe men haar moet bestrijden.* Komplete Werken, Deel XXI, blz. 159.
475. *De bourgeoisie en de landheren in het jaar 1917.* Partikuliere bijeenkomsten van de leden van de Staats-docma. Moskou, Partij uitgeverij, 1932, blz. 138.
476. *De „Handels- en Industrie-Courant”* No. 166, 3 Augustus 1917. (Hoofd-artikel).
477. *l.c.*
478. *l.c.*
479. *l.c.*
480. *Het financiële plan.* De „Retsj” No. 183, 6 Augustus 1917.
481. *Centraal Archief.* De Staats-konferentie. Moskou, Staatsuitgeverij, 1930, blz. 40.
482. *l.c.* blz. 40.
483. *l.c.* blz. 41.
484. *„Onze spoorwegen”.* „Retsj” No. 181, 4 Augustus 1917.
485. *„De toestand bij de spoorwegen”.* „Handels- en Industrie-Courant” No. 191, 3 September 1917.
486. *Centraal archief van de O ktober-revolutie.* Fonds 9. Buitengewone Kommissie tot onderzoek van de zaak van generaal Kornilow en zijn medeplichtigen. Lijst 1, Dossier No. 18, blz. 89.
487. *Tanajew A.* Kort overzicht van de beweging der spoorwegwerkers tijdens de revolutie van het jaar 1917 (Februari-Oktober). Moskou, „Istprof- tran”, 1925, blz. 85—86.
488. *Alrussische spoorwegkongres.* „De stem van de spoorwegwerker” No. 17, 21 Juli 1917.
489. *De minister van het verkeerswezen op het spoorwegkongres.* „Bode van de Jekaterina-spoorweg”. Jekaterinoslaw, 1917, No. 31, blz. 12.
490. *Centraal Archief.* Staats-konferentie. Moskou, Staatsuitgeverij, 1930, blz. 168.
491. *Het bankroet van de spoorwegen.* „Bode van de Jekaterinaspoorweg”. Jekaterinoslaw, 1917, No. 31, blz. 11.
492. *Op het Kongres van grondeigenaars.* „Retsj” No. 158, 8 Juli 1917.
493. *Verplichtend besluit.* „Kiëwskaja Mysl” No. 170, 13 Juli 1917.
494. *l.c.*
495. *Centraal Archief.* De bocrenbeweging in het jaar 1917. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 415.
496. *l.c.* blz. 415.
497. *De Sowjets van boerenafgevaardigden* en andere boerenorganisaties. Deel 1, 2de Afdeling, Moskou, Uitgeverij van de Communistische Akademie, 1929, blz. 336—337.
498. *Centraal Archief.* De bocrenbeweging in het jaar 1917. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 416.
499. *Aan de Voorlopige Regering* van het Uitvoerende Komitee van de Alrussische Sowjet van boerenafgevaardigden. „Iswestia van de Alrussische Sowjet van boerenafgevaardigden”. No. 93, 25 Augustus 1917.

500. *Centraal Archief*. De boerenbeweging in het jaar 1917. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927. Bijlage-register over het aantal en de soort van rechtsovertredingen, die gedurende de maand Juli 1917 bij het Hoofdbestuur van de militia zijn binnengekomen.

501. *Centraal Archief van de Oktober-revolutie*. Fonds 4. Officieel bureau van den voorzitter der Staats-doema. Dossier No. 78, blz. 9.

502. *l.c.* blz. 6.

503. *l.c.* blz. 6.

504. *De excessen van een landheer*. „Iswestia van de Alrussische Sowjet van boerenafgevaardigden” No. 54, 11 Augustus 1917.

505. *De werkzaamheden van de Ilde zitting van het Centrale agrarische- Komitee*. Zitting van 1—2 Juli 1917. Petrograd, 1917, blz. 47.

506. *Centraal Archief van de Oktober-revolutie*. Fonds 3. Officieel bureau van den minister-president der Voorlopige Regering. Dossier No. 586, blz. 4.

507. *l.c.* Dossier No. 80, blz. 11—14.

508. *Centraal Archief*. De boerenbeweging in het jaar 1917. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 420

509. *Maslow P.* „De boerenminister”. „Djenj” No. 152, 1 September 1917.

510. *Van de Voorlopige regering*. „Bode van de Voorlopige regering”. Bijvoegsel bij No. 162, 27 September 1917.

511. *Centraal Archief van de Oktober-revolutie*. Fonds 6. Officieel bureau der Voorlopige Regering. Dossier No. 343, blz. 2.

512. *l.c.* blz. 2.

513. *Centraal Archief*. De boerenbeweging in het jaar 1917. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 278.

514. *l.c.* blz. 351.

515. *Op wegnar een overzichtelijke studie*. „Roeskie Wedjemosti” No. 102, 7 Mei 1917.

516. *Anarchie*. „Wolja Naroda”. No. 137, 6 Oktober 1917.

517. *Centraal Archief van de Oktober-revolutie*. Fonds 406. Het hoofdbestuur van de militia (Glawmilitsija). Afdeling II, Dossier No. 17, gedeelte 44, Deel II blz. 26.

518. *De werken van de Ilde bijeenkomst van het Centrale grondkomitee*. De bijeenkomst van 1—2 Juli 1917. Petrograd, 1917, blz. 142.

519. *De bourgeoisie en de Voorlopige Regering*. „De Proletarische revolutie”, 1926, No. 10 (57), blz. 247.

520. *Lenin IV. I.* „Een nieuw bedrog van de boeren door de partij der sociaal-revolutionairen”. *Komplete Werken*, Deel XXI, blz. 360.

521. *Lenin IV. I.* „De dreigende katastrofe en hoe men haar moet bestrijden”. *Komplete Werken*, Deel XXI, blz. 180.

522. *Het regelen van de prijzen voor landbouwwerktuigen*. „Prodowlstwenoje Djelo”, 1917, No. 23—24, blz. 12—13.

523. *Het tweede Alrussische handels- en industriekongres*. Stenografisch verslag en resoluties van het kongres. Moskou, 1917, blz. 19.

524. *Lenin W. I.* „De dreigende katastrofe en hoe men haar moet bestrijden”. *Komplete Werken*, Deel XXI, blz. 182.

525. *Levensmiddelen-onlusten*. „Iswestia van de Alrussische Raad van boeren-afgevaardigden”. No. 102, 5 September 1917.
526. *Kondratjew N. D.* De graanmarkt en haar regeling tijdens de oorlog en de revolutie. Moskou, „Nowaja Moskwa”, 1922, blz. 158.
527. *Centraal archief van de Oktober-revolutie*. Fonds 1944. Volkskommissariaat voor de voedselvoorziening. Lijst 24, Dossier No. 101, 1917, blz. 12.
528. *l.c.* blz. 14.
529. *l.c.* blz. 14.
530. *l.c.* blz. 1.
531. *l.c.* blz. 4.
532. *l.c.* blz. 11.
533. *l.c.* blz. 15.
534. *l.c.* blz. 8.
535. *l.c.* blz. 14.
536. *l.c.* blz. 1.
537. *Centraal Archief van de Oktober-revolutie*. Fonds 1239. De Voorlopige Raad der Republiek. (Het Vóórparlemcnt). Dossier No. 26, 1917, blz. 3.
538. *De delegatie van het Centraal Uitvoerende Komitee over de politiek van Prokopowitsj*. „Nowaja Zjiznj” No. 145, 5 Oktober 1917.
539. *P—w. J.* Voedselvoorzienings-hervormingen. „De Handels- en Industrie-Courant”. No. 227, 18 Oktober 1917.
540. *Centraal Archief van de Oktober-revolutie*. Fonds 2025. Alrussisch militair-voedselvoorzieningskomitee. („Wsjewojenprodkom”) Lijst 47, Dossier No. 685, blz. 13.
541. *Lenin II⁷. I.* „Dc dreigende katastrofe en hoe men haar moet bestrijden”. *Komplete Werken*, Deel XXI, blz. 192.
542. *Lenin IV. I.* „Dc taak van de revolutie”. *Komplete Werken*, Deel XXI, blz. 222.
543. *Lenin H⁷. I.* „Zullen de bolsjewiki de staatsmacht behouden?”. *Komplete Werken*, Deel XXI, blz. 277.
544. *Lenin II⁷. I.* „De dreigende katastrofe en hoe men haar moet bestrijden”. *Komplete Werken*, Deel XXI, blz. 187.
545. *Het zesde Kongres van de R.S.D.A .P. (b)*. Augustus 1917, Moskou. Partij-uitgeverij, 1934, blz. 199.
546. *l.c.* blz. 199.
547. *Lenin II⁷. I.* De Alrussische April-konferentie van de R.S.D.A.P. op 24—29 April 1917. Referaat over het agrarische vraagstuk op 28 April. *Komplete Werken*, Deel XX, blz. 270.
548. *Laatste berichten*. „Roeskije Wedomosti” No. 211, 16 September 1917.
549. *Binnenlandse berichten*. De agrarische ongeregeldheden. „Roeskije Wedomosti”, No. 220, 27 September 1917.
550. *Ongeregeldheden en pogroms*. „Handels- en Industrie-Courant”, No. 213, 1 Oktober 1917.
551. *Anarchie in het land*. „Roeskije Wedomosti”, No. 223, 30 September 1917.
552. *Agrarische ongeregeldheden*. „Handels en Industrie-Courant”, No. 220, 10 Oktober 1917.

553. *De ongeregeldheden*. „Handels- en Industrie-Courant”, No. 225, 15 Oktober 1917.
554. *Rossi ja*. De ongeregeldheden. „Handels- en Industrie-Courant”, No. 223, 13 Oktober 1917.
555. *Deklaratie* van de Voorlopige regering. „Djenj” No. 174, 27 September 1917.
556. *Stalin J. W.* Bijdrage tot de vraagstukken der agrarische politiek in de U.S.S.R. In zijn boek: *Vraagstukken van het Leninisme*. 10de druk, Moskou, Partij-uitgeverij, 1934, blz. 305.
557. *Lenin H²*. / Zullen de bolsjewiki de staatsmacht behouden? *Komplete Werken*, Deel XXI, blz. 259.
558. *Het zesde Kongres van de R.S.D.A .P. (b)*, Augustus 1917. Moskou, Partij-uitgeverij, 1934, blz. 243.
559. *l.c.* blz. 243.
560. *Lenin W. I.* De dreigende katastrofe en hoe men haar moet bestrijden. *Komplete Werken*, Deel XXI, blz. 166.
561. *Centraal Archief van de O ktober-revolutie*. Fonds 6. Officieel bureau van de Voorlopige regering. Lijst 1, Dossier No. 281, blz. 55-56.
562. *Centraal Archief*. De arbeidersbeweging in het jaar 1917. Moskou, Staatsuitgeverij, 1926, blz. 85.
563. *De honger-demonstratie*. „Rabotsjii Poetj” (De Arbeidersweg) No. 25, 1 Oktober 1917.
564. *Centraal Archief*. De arbeidersbeweging in het jaar 1917. Moskou, Staatsuitgeverij, 1926, blz. 194.
565. *l.c.* blz. 194.
566. *Lenin W. I.* Over de stakingsstatistiek in Rusland, *Komplete Werken*, Deel XV, blz. 44.
567. *In het Donets-bekken*. De maatregelen van generaal Kalcdin. „Roeskoje Slowo”, No. 235, 14 Oktober 1917.
568. *Centraal Archief*. De arbeidersbeweging in het jaar 1917. Moskou, Staatsuitgeverij, 1926, blz. 222.
569. *Bij de staking der leerbewerkers*. „Iswestia” der Moskouse Sowjet van arbeidersafgevaardigden. No. 191, 19 Oktober 1917.
570. *Op het Aleksander-bedrijf*. „Rabotsji Poetj”, No. 43, 22 Oktober 1917.
571. *Notulen* van het fabrieks- en bedrijfskomitee van de Prochorowsk- Trochgorni manufactuur. „De geschiedenis van het proletariaat van de U.S.S.R.” 1932, No. 9, blz. 160.
572. *Centraal Archief*. De boerenbeweging in het jaar 1917. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927. Bijlage-register over het aantal en de soort van westovertre- dingen.
573. *l.c.*
574. *Centraal Archief*. De ontbinding van het leger in het jaar 1917. Moskou. Staatsuitgeverij, 1925, blz. 134.
575. *l.c.* blz. 135.
576. *Lenin W. I.* De krisis is rijp geworden. *Komplete Werken*. Deel XXI, blz. 236.

577. *De oproep van de Centrale Rada*. „Kiëwskaja Mysl” („De Kiëwgcachte”) No. 210, 29 Augustus 1917.
578. *De oproep aan de Muzelmannen*. „Iswestia der Moskouse Sowjet van Arbeiders-afgevaardigden”, No. 151, 31 Augustus 1917.
579. *Slatin J. IV*. De Oktober-omwenteling en het nationale vraagstuk. In zijn boek: *Het Marxisme en het nationale en koloniale vraagstuk*. Verzamelwerk van uitgezochte artikelen en redevoeringen. Moskou, Staats-uitgeverij, 1934, blz. 52.
580. *Aan alle werkers, Muzelmannen van de stad Samarkand*. „Choerijat” No. 33, 25 Augustus 1917 (in de Oesbeekse taal).
581. *De Finse aangelegenheden*. De „Retsj” No. 226, 26 September 1917.
582. *Lenin W. I*. Zullen de bolsjewiki de staatsmacht behouden? *Komplete Werken*, Deel XXI, blz. 254.
583. *Centraal-militair historisch Archief*. Uitvoerend Soldaten-Komitee van het 12de leger. Dossier No. 412—708, blz. 58.
584. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier. Administratie van den dienstdoenden generaal. Dossier, No. 80—097, blz. 365—370.
585. *Soldatenbrieven van het faar 1917*. Moskou, Staats-uitgeverij 1927, blz. 119.
586. *Werchowski A. I*. Rusland op Golgotha. Petrograd, 1918, blz. 123.
587. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds-Kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 1932, blz. 64—67.
588. *l.c.* blz. 64—67.
589. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds-Kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 1876, blz. 44.
590. *l.c.* blz. 45.
591. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds-Kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 1957, blz. 27.
592. *Lenin IF. I*. Redevoering in de zitting van het Alrussische Centrale-Uitvocrende Komitee op 23 Februari 1918. *Komplete Werken*, Deel XXII, blz. 280.
593. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds-kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 1932, blz. 158.
594. *Stankewitsj IV. B*. Herinneringen uit de jaren 1914—1919. Berlijn, 1920, blz. 246.
595. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds-Kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 1745, blz. 32.
596. *l.c.* blz. 129.
597. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds-Kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 1820, blz. 14, 18.
598. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds-Kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 1764, blz. 45—46, 48.
599. *l.c.* blz. 13.
600. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds-Kabinet van den minister van oorlog. Dossier, No. 2211, blz. 1.
601. *Centraal Archief van de Oktober-revolutie*. Fonds 1235. Alrussisch Centrale Uitvoerende Komitee. Serie D. 4, No. 179, 1917, blz. 135—136.

602. *l.c.* blz. 135—136.
603. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds-Kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 1876, blz. 128.
604. *l.c.* blz. 84.
605. *Agoe^ski S.* De Oktober-revohitie in Wit-Rusland. Verzamelbundel van artikelen en dokumenten. 1ste Uitgave, Minks, 1927, blz. 369.
606. *Kolbin I.* „De Baltische vloot op weg naar de Oktober-revolutie”. „Krasnii Flot” („De Rode Vloot”) 1927, No. 20, blz. 24.
607. *l.c.* blz. 27.
608. *l.c.* blz. 27.
609. *De Baltische vloot* — aan Kerenski. „Rabotsji Poetj”, No. 34, 12 Oktober 1917.
610. *De matrozen van de Zwarte Zeevloot tijdens de Oktober-revolutie*. Dokumenten uit dagen van strijd. „Verzamelde Marine-dokumenten”, 1933, No. 11, blz. 103.
611. *Lenin H^z. I.* Het bolsjewisme en de „ontbinding” van het leger. Komplete Werken. Deel XX, blz. 469.
612. *Een verheugend verschijnsel*. „De Soldaat” No. 26, 14 September 1917.
613. Een brief uit het leger te velde. „De Soldaat” No. 35, 26 September 1917.
614. *Romas J.* De stemming in het leger. In het boek: van Februari tot Oktober. Verzamelbundel van artikelen, herinneringen en dokumenten, 1ste uitgave, Moskou „Nowaja Moskwa”, 1923, blz. 82.
615. *Soldatenbrieven uit het jaar 1917*. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 80.
616. *l.c.* blz. 118.
617. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier van het leger van het Westelijk front. Dossier No. 157—792. blz. 246.
618. *l.c.* blz. 126.
619. *l.c.* blz. 247.
620. *De bolsjewisatie van het Petrogradse garnizoen*. Verzamelbundel van materiaal en dokumenten. Leningrad. Leningradse gebiedsuitgeverij, 1932, blz. 296.
621. *l.c.* blz. 264.
622. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier. Administratie van den dienstdoende generaal. Dossier No. 80—097, blz. 191.
623. *712de Saltykow-Newski infanterie-regiment*. „De Soldaat” No. 35, 26 September 1917.
624. *Centraal Archief*. De opstelling van de legers in het jaar 1917. Moskou, Staatsuitgeverij, 1925, blz. 145.
625. *l.c.* blz. 124.
626. *l.c.* blz. 124.
627. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier van het Noordelijke Front. Dossier No. 222—554, blz. 288.
628. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van het Uitvoerend Soldatenkomitee van het 12de leger. Dossier No. 412—641, blz. 50.

629. *Lenin PK. I. De verkiezingen voor de Konstituante. Komplete Werken. Deel XXIV*, blz. 638.

630. *Soldatenbrieven uit het jaar 1917*. Moskou, Staatsuitgeverij, 1927, blz. 137.

631. *l.c.* blz. 141.

632. *Plenaire zitting* van het Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden en van het Uitvoerende Komitee van de Sowjets van boerenafgevaardigden. Redevoering van Skobelew. „Is- westia van het Centrale Uitvoerende Komitee en de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden” No. 160, 2 September 1917.

633. *Plenaire zitting* van het Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden en van het Uitvoerende Komitee van de Sowjets van boerenafgevaardigden. Besluit van de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen. „Iswestia van het Centrale Uitvoerende Komitee en van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden” No. 161, 3 September 1917.

634. *De loop der vergaderingen*. „Iswestia van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden” No. 176, 20 September 1917.

635. *Besluit* van de Voorlopige regering. De verordening over de Voorlopige Raad van de Russische Republiek. „Bode van de Voorlopige Regering.” No. 167, 3 Oktober 1917.

636. *l.c.*

637. *Lenin IV. I. Meningsverschillen in de Europese arbeidersbeweging. Komplete Werken, Deel XV*, blz. 7.

638. *Lenin W. I. Politieke chantage. Komplete Werken, Deel XXI*, blz. 93.

639. *Bevel van A. F. Kerenski*. „Nowaja Zjiznj”, No. 132, 20 September 1917.

640. *Brief* van den generaal der infanterie M. W. Aleksejew aan luitenant- generaal M. K. Didrichs „Bjeloje Djelo”, Deel I, Berlijn, 1926, blz. 77.

641. *AZ. IV. Rodzjanko*. Naar aanleiding van het huidige moment. „Octro Rossija”. No. 242, 8 Oktober 1917.

642. *De Voorlopige Raad van de Republiek*. „Roeskije Wedomosti”, No. 235, 14 Oktober 1917.

643. *In de zitting der op maatschappelijk-gebied werkzame personen*. „Roeskije Wedomosti”, No. 230, 8 Oktober 1917.

644. *Moskouse bijeenkomst* „Nowoje Wremja”, No. 14897, 14 Oktober 1917.

645. *De zitting der op maatschappelijk gebied werkzame personen*. „Roeskije Wedomosti”, No. 234, 13 Oktober 1917.

646. *De Moskouse bijeenkomst*. „Nowoje Wremja”, No. 14898, 15 Oktober 1917.

647. *De zitting van de op maatschappelijk gebied werkzame personen*. „Roeskije Wedomosti” No. 236, 15 Oktober 1917.

648. *Het Petrogradse Uitvoerende Komitee* over de verdediging van Petrograd. „Iswestia van het Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No. 193, 10 Oktober 1917.

649. *Resolutie van de Petrogradse Soivjet*. „Rabotsji Poctj”, No. 32, 23 Oktober 1917.

650. *Wasiljew J. J.* Hoe de Juli-opstand in het jaar 1917 plaats vond. Manuscripten- fonds van de „Geschiedenis van de Burger-oorlog”, No. 1389.

651. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier van het leger van het Kaukasische front. Dossier No. 2075, blz. 152—155.
652. *Centraal Archief*. De ontbinding van het leger in het jaar 1917. Moskou, Staatsuitgeverij, 1925, blz. 64.
653. *l.c.* blz. 66.
654. *l.c.* blz. 74.
655. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier. Administratie van den generaal-kwartiermeester.
656. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier. Administratie van den dienstdoenden generaal. Dossier No. 76—086, blz. 208.
657. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier. De Staatsomwenteling en de stand van het leger in verband met de omwenteling. Dossier No. 812, blz. 73.
658. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofd- kwartier van het leger van het Noordelijke front. Dossier No. 222—917, blz. 196.
659. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier van het leger van het Noordelijke front. Dossier No. 224—314, blz. 268.
660. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier van het leger van het Zuid-Westelijke front. Dossier No. 142—220, blz. 10.
661. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier van het leger van het Roemeense front. Dossier 320—423, blz. 119.
662. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van het Uitvoerende Ko- mitee van het Zuid-Westelijke front. Dossier No. 56—833, blz. 269.
663. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf van het 3de leger. Dossier No. 311—314, blz. 308.
664. *l.c.* blz. 308.
665. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van het kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 1588c, blz. 30.
666. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier. Administratie van den generaal-kwartiermeester. Dossier No. 2066, blz. 2—3.
667. *Centraal archief van de Oktober-revolutie*. Fonds 1235. Alrussische Centraal Uitvoerende Komitee, serie D/I. Dossier No. 76, blz. 28.
668. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier. Administratie van den dienstdoenden generaal. Dossier No. 80—242, blz. 74.
669. *l.c.* blz. 87.
670. *Krasnow P. N.* Aan het binnenlandse front „Archief van de Russische revolutie”. Deel I, Berlijn, blz. 170.
671. *Telegram van Broesilow*. „Kiëwskaja Mysl”, No. 101, 21 April 1917, Kiëw.
672. *Denikin A. I.* Kort overzicht van de Russische troebelen. Deel II, Parijs, blz. 137—138.

673. *Helman Kaledin*. Resolutie van de legerkring. Overhandiging .aan ge
neraal Kaledin van de hetman-staf. „Oetro Rossija” No. 220, 12 September 1917.
• • •)
674. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier.
Administratie van den dienstdoenden generaal. Dossier No. 80—007. blz. 139.
675. *l.c.* blz. 140.
676. *Stalin J. W.* Bijdrage tot de militaire situatie in het Zuiden van Rusland;
„Prawda”, No. 293, 28 December 1919.
677. *De bolsjevisatie* van het Petrogradse garnizoen. Verzamelbundel van materiaal
en dokumenten. Leningrad, Leningradse Gebiedsuitgeverij, 1932, blz. 65.
678. *Het leger en de vloot*. De „Retsj” No. 169, 21 Juli 1917.
679. De S/aa/s-konferentie in Moskou. „Retsj” No. 191, 116 Augustus 1917i
680. *l.c.* • • • ; •
681. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofd
kwartier. Administratie van den dienstdoenden generaal. Dossier No. 80—097¹, blz. 42.
«: • •
682. *l.c.* blz. 191. 1 • ? ■ 1
684. *l.c.* blz. 43. ' " * f' *! • f : 1
685. *Zullen wij vechten of zullen wij niet vechten?* „Iswestia van het Centrale
Uitvoerende Komitee van de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No.
187, 30 Oktober 1917.
686. *Het front over het achterland*. „Iswestia van het Centrale Uitvoerende Komitee
van de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No. 190, 6 Oktober 1917.
687. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier
van het leger van het Zuid-Westelijke front. Dossier No. 142—004, blz. 414.
688. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Grote
Hoofdkwartier. Administratie van den dienstdoenden generaal. Dossier No. 76—084,
blz. 366.
689. *Denikin A. I.* Kort overzicht van de Russische troebelen. Deel II. Parijs, 1922,
blz. 138.
690. *Bijeenkomst van of) maatschappelijk gebied werkzame personen*. „Roeskije
Wedomosti” No. 235, 14 Oktober 1917.
691. *De tweede Moskouse zitting*. „Iswestia van het Centrale Uitvoerende Komitee
van de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No. 197, 14 Oktober 1917.
692. *De Raad van de republiek*. Redevoering van P. B. Stroewe. „Djelo Naroda”.
No. 186, 21 Oktober 1917.
693. *In de Voorlopige Regering*. „Iswestia van het Centrale Uitvoerende Komitee
van de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No. 195, 12 Oktober 1917.
694. *Centraal militair historisch Archief*. Fonds van de Staf bij het Hoofdkwartier.
Administratie van den generaal-kwartiermeester. Dossier No. 673, blz. 142.
695. *l.c.* blz. 186.

690. *l.c.* blz. 156—157.
697. *I.c.* blz. 105.
698. *l.c.* blz. 198.
699. *l.c.* blz. 200.
700. *l.c.* blz. 200.
701. *Trotski L.* De lessen van Oktober. *Komplete Werken*, Deel III, Afdeling I, Moskou, Staatsuitgeverij, blz. XLIX, L.
702. *Verklaring.* „Iswestia van het Centrale Uitvoerende Komitee van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden”. No. 199, 17 Oktober 1917.
703. *Centraal militair historisch Archief.* Fonds van het kabinet van den minister van oorlog. Dossier No. 2003c, blz. 46.
704. *Drezen A.* Het Petrogradse garnizoen in Oktober. „De Rode Analen”, 1927, No. 2 (23), blz. 113.
705. De *bolsjewisatie* van het Petrogradse garnizoen. Verzamelbundel van materiaal en dokumenten. Leningrad, Leningradse gebiedsuitgeverij, 1932, blz. 337.
706. *Drezen A.* Het Petrogradse garnizoen in Oktober. „De Rode Analen”, 1927, No. 2 (23), blz. 115.
707. *Kerenski A. F.* Uit de verte. Verzamelbundel van artikelen. (1920— 1921), Parijs, blz. 195.
708. *l.c.* blz. 300.

DE BELANGRIJKSTE GEBEURTENISSEN

IN RUSLAND IN HET JAAR 1917.

5 Januari. *)

Aan de Wyborgse zijde in Petrograd hebben talrijke vergaderingen van arbeiders plaats, op welke de bolsjewiki voor een staking van één dag op 9 Januari oproepen.

6 Januari.

Publikatie van de oekaze van Nikolaas II over het uitstel van de zittingen van de Staats-docma en de Staats-raad tot op 14 Februari.

7 Januari.

Circulaire van het Petersburgse en Moskouse Komitee der bolsjewiki met de oproep tot staking en anti-oorlogsdemonstraties op 9 Januari.

9 Januari.

Referaat van Lenin over de revolutie van het jaar 1905 op een vergadering van de jeugd in Zürich (Zwitserland).

Grootse demonstraties, metings en stakingen onder de leiding van de bolsjewiki in Petrograd, Moskou, Nizjni-Nowgorod en andere steden.

18 Januari.

Duitsland kondigt de onbeperkte duikbotenoorlog af.

Politieke staking in de petroleum-bedrijven in Bakoe.

27 Januari.

Arrestatie van 11 leden van de arbeiders-groep van het Centrale industriële oorlogs-komitee (van de mensjewiki Gwozdjew, Broido e.a.) door de tsaristische regering.

1 Februari.

Ondertekening van de geheime overeenkomst tussen Rusland en Frankrijk over de oorlogsdoeleinden.

6 Februari.

Bevel van de tsaristische regering over de afscheiding van het Petrogradse militaire gebied van het Noordelijke front en de vorming daarvan tot een afzonderlijke eenheid, ondergeschikt aan luitenant-generaal Chabalow.

Oproep van het Centraal-Komitee der bolsjewiki tot demonstratie op 10 Februari, op de gedenktag van het proces tegen de bolsjewistische jRACTIE van de IVde Staats-doema.

*) Alle data zijn gegeven volgens de „oude tijdrekening“, d.w.z. de tot de grote socialistische revolutie in Rusland geldende Juliaanse kalender. De overgang naar de Gregoriaanse tijdrekening — zoals wij die gebruiken — geschiedde op de 31ste Januari 1918, waarop onmiddellijk de 14de Februari volgde. 5 Januari 1917 (oude tijdrekening) komt dus overeen met onze 18 Januari 1917—25 Oktober met onze 7 November.

10 Februari.

Het Centraal-Komitee van de bolsjewiki besluit op 14 Februari, op de dag van de opening van de Staats-doema, een demonstratie onder bolsjewistische leuzen te houden.

14 Februari.

Opening van de zitting van de Staats-doema. Politieke staking in Petrograd — volgens de oproep van het Centraal-Komitee der bolsjewiki — die ongeveer 60 bedrijven omvat. Demonstraties in de stad onder de bolsjewistische leuzen: „Weg met de autokratie”, „Weg met de oorlog”.

18 Februari. \ - .

Begin van de staking op de Poetilow-fabriek in Petrograd.

22 Februari.

De directie van de Poetilow-fabriek kondigt de uitsluiting af. Demonstratie van Poetilow-arbeiders van twintigduizend man.

Nikolaas II verlaat Tsarskojc-Selo en reist naar het hoofd kwartier.

23 Februari.

Internationale arbeidster sdag. Volgens de oproep van het Petersburgse Komitee van de bolsjewiki staken ongeveer 00 duizend arbeiders. Geweldige arbeidersdemonstraties. Botsingen 'niet de politie. 's Avonds besluit het bolsjewistische Komitee van het Wyborgse distrikt om de staking voort te zetten en haar in de algemene staking te doen over gaan.

24 Februari.

In Petrograd' staken ongeveer 200 duizend arbeiders. De demonstraties onder de leuzen: „Brood”, „Weg met den tsaar” nemen in omvang toe. Enkele gevallen van» insubordinatie ivan de troepen.

Besluit van het Bureau van het Centraal-Komitee van de partij der bolsjewiki om de soldaten-in de' aktieve strijd te betrekken.

25 Februari. ‘

Algemene staking in Petrograd.

Arrestatie van vijf leden van het Petersburgse Komitee der bolsjewiki. De leiding van de strijd gaat in handen van het Wyborgse Komitee der bolsjewiki over.

26 Februari.-

Oekaze van den tsaar over de ontbinding van de Staats-doema.

Manifest van het Petersburgse Komitee der bolsjewiki met de oproep om een Voorlopige revolutionaire regering te vormen.

De bolsjewiki roepen in de fabrieken en distrikten tot het vormen van Sowjets op.

27 Februari.

Omverwerping van de autokratie. Het in massa's overlopen van de troepen haar de kant van de opstandelingen. Vorming van de Petrogradse Sowjet van arbeiders-afgevaardigden. Oprichting van het Voorlopige Uitvoerende Komitee van de Staats-doema.

28 Februari.

De tsaar verlaat heb hoojkwartier en vertrekt naar Tsarskoje Sjelo.

Arrestatie van de tsaristische ministers.

In Moskou: algemene politieke staking.

■ Het Moskouse bureau van het Centraal-Komitee der bolsjewiki geeft een jproklamatie uit met de oproep tot ondersteuning van de revolutie.

Vorming van de Moskouse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden. I Maart.

De eerste verenigde zitting van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden.

De Petrogradse Sowjet geeft bevel No. 1 uit.
Overlopen van het garnizoen in Twer en Nizjni-Nowgorod naar de kant van de arbeiders.

Vereenigde zitting van het Voorlopige Komitce van de Staats-doema met de vertegenwoordigers van de Petrogradse Sowjet over het vraagstuk van de organisatie van de macht.

2 Maart.

Vorming van de Voorlopige regering onder voorzitterschap van vorst Lwow.

De Voorlopige regering zendt A. I. Goetsjkow en W. W. Sjoelgin naar den tsaar in Pskow, met het doel Nikolaas II afstand te laten doen van de troon ten gunste van zijn zoon Alexei.

Nikolaas II benoemt grootvorst Nikolai Nikolajewitsj tot opperbevelhebber.

Nikolaas II doet afstand van de troon ten gunste van Michail.

3 Maart.

Troonafstand van Michail Romanow.

4 Maart.

Lenin schrijft de „Schets der stellingen” — de beoordeling van de perspectieven van de ontwikkeling der Russische revolutie en de taak van de bolsjewistische partij. Besluit van het Centraal-Komitee der bolsjewiki om het dagblad de „Prawda” opnieuw te doen verschijnen.

De matrozen van de Baltische vloot en de soldaten van Kroonstadt, Sweaborg en Helsingfors sluiten zich bij de revolutie aan. De generaals Wiren en Nepenin worden gedood.

3 Maart.

Het eerste nummer van het bolsjewistische dagblad de „Prawda” („De Waarheid”) verschijnt.

7 Maart.

Lenin schrijft de eerste „Brief uit de verte”.

Besluit van de Voorlopige regering over de arrestatie van Nikolaas Romanow.

In Moskou verscheen het eerste nummer van het bolsjewistische dagblad de „Sociaal-Demokraat”.

Het 1ste Kongres van de Witruussische nationalistische organisaties.

Maart.

Arrestatie van Nikolaas II.

9 Maart.

De Vereenigde Staten van Amerika erkennen de Voorlopige regering.

Publikatie van het besluit van de Voorlopige regering om de boeren van het gouvernement Kazan wegens hun optreden tegen de landheren gerechtelijk ter verantwoording te roepen.

10 Maart.

Bij het Petersburgse Komitce van de bolsjewiki wordt een kommissie gevormd voor het oprichten van bolsjewistische militaire organisaties.

11 Maart.

Frankrijk, Engeland en Italië erkennen de Voorlopige regering.

12 Maart.

Terugkeer van Stalin uit de verbanning in Petrograd.

Besluit van de Voorlopige regering over de afschaffing van de doodstraf. *14 Maart.*

In No. 8 van de „Prawda” wordt het artikel van Stalin „Over de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden” gepubliceerd.

Lenin houdt in Zürich in een vergadering van Zwitserse arbeiders het referaat „Over de taak van de R.S.D.A.P. in de Russische revolutie”.

Manifest van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden „Aan de volkeren van de gehele wereld”.

15 Maart.

Publikatie van het protest van het Centraal-Komitee der bolsjewiki naar aanleiding van de lasterkampagne van de burgerlijke kranten tegen het dagblad de „Prawda”.

In No. 9 van de „Prawda” wordt de mededeling gepubliceerd over het opnemen van Stalin in de redactie van de „Prawda”.

Stakingen in Moskou met de eis van de 8-urige arbeidsdag.

16 Maart.

In No. 10 van de „Prawda” wordt het artikel van Stalin „Over de oorlog” gepubliceerd.

Telegram van Miljoekow aan de Russische diplomatieke vertegenwoordigers in het buitenland, dat de Russische revolutie zich tot taak stelt om de oorlog „tot het zegevierende einde” te voeren. Voorstel van de bolsjewistische fractie van de Moskouse Sowjet om op eigen initiatief de 8-urige arbeidsdag in te voeren.

Vorming in Finland van een coalitie-regering uit de burgerlijke partijen en de socialisten.

17 Maart.

Publikatie van de deklaratie van de Voorlopige regering aan de boeren met de oproep om niet te trachten zich eigenmachtig van de landheerlijke grond meester te maken.

18 Maart.

In het dagblad de „Prawda” verschijnt het artikel van Stalin „Over de voorwaarden voor de overwinning van de Russische revolutie”.

19 Maart.

Terugkeer in Petrograd van de bolsjewistische afgevaardigden van de IVdc Staatsdoema uit de Siberische ballingschap.

Opening van het eerste Alrussische handels- en industrie-Kongres in Moskou.

21 Maart.

Nederlaag van de Russische troepen aan het Westelijke Front bij de rivier de Stochod.

De Moskouse konstitueele gouvernementsvergadering van boeren spreekt zich uit voor het onmiddellijk staken van de koop en verkoop van grond.

23 Maart.

Het 1ste Alrussische kongres der Kozakken in Petrograd.

Begin van de agrarische troebelen in de gouvernementen Simbirsk, Bessa- rabië en in andere gouvernementen.

24 Maart.

De Verenigde Staten van Amerika verklaren Duitsland de oorlog.

26 Maart.

Publikatie van de resolutie van het bureau van het Centraal-Komitee der bolsjewistische partij over de Voorlopige regering, de oorlog en de vrede.

27 Maart.

Deklaratie van de Voorlopige regering over haar bereid zijn om tezamen met de Geallieerden de oorlog tot „het zegevierende einde” te voeren.

29 Maart.

Opening van de Finse Landdag in Helsingfors.

Opening van de Alrussische zitting van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden in Petrograd.

31 Maart.

Aankomst in Petrograd van de Franse socialisten Moutet, Cachin, Lafont en de leden van de Engelse arbeiderspartij O'Grady en Thorne.

2 April.

Benoeming van generaal Aleksejew tot opperbevelhebber.

3 April.

Aankomst van Lenin uit het buitenland in Petrograd. Zijn eerste optreden in Rusland op het plein bij het Finse station.

Begin van het offensief aan het Westelijke Front van den Fransen generaal Ni veile in het distrikt van de rivier de Aisne, dat met de nederlaag van het Franse leger en een geweldig aantal slachtoffers eindigt.

Sluiting van de Alrussische zitting van de Sowjets van soldaten- en arbeiders-afgevaardigden.

Staking van 300.000 in de oorlogsindustrie werkende Berlijnse en Leipziger arbeiders.

3—4 April.

1ste Moskouse algemene stadskonferentie van bolsjewiki. Aanneming van de resolutie over de organisatie van de „gewapende volksmilitie”.

4 April.

Referaat van Lenin „Over de taak van het proletariaat in de huidige revolutie” („April-Stellingen”) op de vergadering van de bolsjewistische leden van de Alrussische Konferentie van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden.

ö April.

Staking in de metaalbewerkings-industrie in Helsingfors.

6 April.

Organisatie van de Centrale Rada op het Al-Oekraïense nationale Kongres in Kicw.

7 April.

Publikatie van de „April-stellingen” van Lenin in de „Prawda”.

Opzetting van het front-kongres van de militaire- en arbeidersafgevaardigden van het leger en uit de achterland van het Westelijke-Front.

Opzetting van het 1ste goevernements-kongres van boeren-afgevaardigden in Minsk onder het voorzitterschap van M. W. Froense.

8 April.

Aankomst van den Fransen minister van arbeid Albert Thomas in Rusland.

Verordening van den minister-president der Voorlopige regering, vorst Lwow, over het met militair geweld onderdrukken van de boeren-onlusten.

10 April.

Optreden van Lenin op de meting der soldaten van het Ismaïlowski-regiment.

11 April.

Publikatie van de wet van de Voorlopige regering „Over de bescherming van het bezaaide oppervlak”, die de landheren de bescherming van hun grond en graan waarborgde.

14 April.

In de „Prawda” verschijnt het artikel van Slalin „De grond aan de boeren” Algemene Petrogradse stads-konferentie van de bolsjewiki. Referaat van Lenin over „de tegenwoordige toestand”. De vergadering van het Petrogradse distrikts-komitee der bolsjewiki neemt het besluit onmiddellijk een Rode Garde te organiseren.

15 April.

Het eerste nummer van het blad „de Soldatskaja Prawda”. („De Soldatenwaarheid”) verschijnt.

De 2de algemene Moskouse stads-konferentie van de bolsjewiki.

Op de Petrogradse konferentie wordt de door Lenin voorgestelde resolutie over de houding tegenover de Voorlopige regering aangenomen.

16 April.

Demonstratie van soldaten en matrozen in Petrograd tegen de ophitsing, tegen Lenin en de bolsjewiki.

17 April.

Opening van het Finse gewestelijke kongres van de Sowjets van arbeiders- soldaten- en matrozenafgevaardigden in Wyborg.

1ste Moskouse distrikts-konferentie der bolsjewiki.

18 April.

Nota van Miljoekow aan de Geallieerden over het bereid zijn van de Voorlopige regering om de oorlog tot het „zegevierende einde” te voeren.

19 April.

Opening van de 1ste Moskouse gebiedskonferentie der bolsjewiki van het centrale industrie-distrikt.

20 April.

Metings en demonstraties tegen de nota van Miljoekow, met de eis dat Miljoekow zal aftreden.

21 April.

De Voorlopige regering publiceert de verordening over de agrarische komitees.

22 April.

Eerste „partikuliere bijeenkomst” van de leden van de Staats-doema.

23 April.

De Voorlopige regering publiceert de verordening over het invoeren van arbeiders-komitees in de industriële bedrijven.

Voorlopige zitting van de deelnemers aan de Alrussische konferentie der bolsjewiki.

Begin van de onderhandelingen over de bijeenroeping van een internationale socialistische konferentie in Stockholm.

24 April.

Opening van de Alrussische April-konferentie der bolsjewiki in Petrograd. Referaat van Lenin over de tegenwoordige toestand. Bij de discussie treedt Stalin op. ,

25 April.

Op voorstel van Lenin wordt op de zitting van de Aprilkonferentie de resolutie over de weigering tot deelname aan de konferentie in Stockholm aangenomen.

27 April.

De April-konferentie. Referaat van Lenin over de oorlog. Aanname van de resoluties over de oorlog en over de houding tegenover de Voorlopige regering.

Het vijfde buitengewone kongres van de vertegenwoordigers van de Raad der kongressen van de beurshandel en de landbouw in Petrograd.

Brief van vorst Lwow aan Tsjcheidze over het opnemen van vertegenwoordigers van de Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden in de regering.

28 April.

De April-konferentie. Referaat van Lenin over het agrarische vraagstuk.

Bijeenkomst van de afgevaardigden van 82 Petrogradse fabrieken en 62

- bolsjewistische partijorganisaties over het vraagstuk van arbeiders-strijd- afdelingen.
- Besluit van de Wyborgse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden over de omvorming van de militie in een „Arbeiders-garde”.
- 29 April.
- De April-konferentie, Referaat van Stalin over het nationale vraagstuk. Slotrede van Lenin bij de sluiting van de konferentie.
- In de „Prawda” worden de „Ontwerpstatuten van de Arbeiders-garde” gepubliceerd.
- I Mei.
- Het Uitvoerend Komitee van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden besluit om vier vertegenwoordigers in de regering te zenden
- Opening van het eerste Sowjet-Kongres van het Verre Oosten.*
- Opening in Moskou van het Alrussische Kongres der Muzelmannen.
- 3 Mei.
- Aftreden van den minister van Buitenlandse Zaken Miljockow.
- Nota van den minister van Buitenlandse Zaken Teressjenko aan de Geallieerden over de oorlogsdoeleinden.
- Opening van het Alrussische Kongres van boeren-afgevaardigden in Petrograd.
- 5 Mei.
- Vorming van de Voorlopige coalitie-regering.
- Declaratie van de Voorlopige regering aan de Geallieerden met de mededeling, dat zij geen afzonderlijke vrede zal sluiten.
- Opening van het 1ste Oekraïense troepen-kongres in Kiëw.
- 7 Mei.
- Open brief van Lenin aan de afgevaardigden van het Alrussische Kongres van boeren-afgevaardigden.
- Algemene Russische konferentie der mensjewiki. Aanname ener resolutie over de volledige en onvoorwaardelijke ondersteuning van de Voorlopige regering.
- Algemene stads-konferentie van de verenigde sociaal-demokraten („Mezjrayontsew”). Aanname van een resolutie tegen het coalitie-ministerie.*
- 9 Mei.
- Opening van het VIHste kongres van de partij der kadetten in Petrograd.
- II Mei.
- Antwoord van Engeland op de nota van Teressjenko van de 3de Mei.
- 12 Mei.
- Antwoord van de Verenigde Staten van Amerika op de nota van Teressjenko van de 3de Mei.
- 13 Mei.
- Antwoord van Frankrijk op de nota van Teressjenko van de 3de Mei.
- 15 Mei.
- Aan het Noordelijke front verschijnt het eerste nummer van het bolsjew. tische blad „Okopnaja Prawda” (De „Loopgraven-waarheid”).
- 16 Mei.
- De Verenigde Staten van Amerika verlenen de Voorlopige regering een krediet van 100 miljoen dollar.
- 18 Mei.
- Voorstel van generaal Denikin over het formeren van stootafdelingen.
- 21 Mei. ■
- De konferentie in Leeds van de Engelse arbeiderspartij en de trade-unions

(vakbonden) neemt de resolutie aan over liet vormen van arbeiders- en boeren- sowjets en over de vrede zonder annexaties en oorlogsschattingen.

22 Mei.

Referaat van Lenin over het agrarische vraagstuk op het 1ste Alrussische kongres van boeren-afgevaardigden.

25 Mei.

Opening van het 3de Alrussische kongres van de partij der socialisten-revolutionairen in Moskou.

31 Mei.,

Het Centraal-Komitee der bolsjewiki neemt de resolutie aan over het grijpen van „de gehele macht door de Sowjets”.

De Petrogradse konferentie van fabrieks- en bedrijfskomitees neemt de resolutie van Lenin aan over de maatregelen voor de strijd tegen het economische verval.

3 Juni.

Opening van het 1ste Alrussische Sowjet-Kongres van arbeiders- en soldaten-afgevaardigden.

4 Juni.

Optreden van Lenin op het 1ste Alrussische Sowjet-Kongres van arbeiders- en soldatenafgevaardigden met betrekking tot het standpunt tegenover de Voorlopige regering.

6 Juni.

Opening van het 2de Al-Oekraïense Kongres van de troepen in Kiëw.

De gedelegeerden-vergadering van de equipages der Zwarte Zeevloot eist het aftreden van den bevelhebber van de Zwarte Zeevloot, admiraal Koltsjak.

9 Juni.

Optreden van Lenin op het 1ste Alrussische Sowjet-kongres over het vraagstuk van de oorlog.

Verbod van de door de bolsjewiki op 10 Juni vastgestelde vredesdemonstratie door het 1ste Alrussische Sowjet-kongres.

13 Juni.

In het blad „Soldatkaja Prawda” („De Soldatenwaarheid”) wordt het artikel van Stalin „De crisis van de revolutie” gepubliceerd.

15 Juni.

Twee sterk revolutionair-gezinde regimenten worden uit Kazan naar het front gezonden.

Oprichting van het Generale Sekretariaat, het Uitvoerend orgaan van de Oekraïense Centrale Rada.

16 Juni.

Bevel van Kerenski aan het leger en de vloot over het offensief.

Opening van de Alrussische konferentie van de militaire organisaties der bolsjewiki aan het front en in het achterland in Petrograd.

18 Juni.

Begin van het offensief van het Russische leger aan het front. Massa-demonstraties in Petrograd, Moskou en andere steden onder de bolsjewistische leuzen: „Weg met de kapitalistische ministers”, „Alle macht aan de Sowjets”.

22 Juni.

De verenigde zitting van het Centraal-Komitee, het Petersburgse Komitee en de militaire organisatie van de bolsjewiki spreekt zich uit tegen een direkt gewapend optreden.

1 Juli.

Opening van de Ilde Algemene Stads-konferentie der bolsjewiki in Petrograd.

2 Juli.

Uittreden van de kadetten-ministers uit de Voorlopige regering.

3 Juli.

Op de 1ste gemeenschappelijke zitting van de troepen- en regimentenkomitees van het 1ste mitrailleurs-regiment wordt de vraag over de gewapende opstand aan de orde gesteld.

Optreden van Stalin in de zitting van het Centraal-Uitvoerend Komitee der Sowjets met de verklaring uit naam van het Centraal-Komitee der bolsjewiki en der Pctrogradse konferentie, dat de partij der bolsjewiki zich tegen een onmiddellijk gewapend optreden uitspreekt.

Stakingen, grootse demonstraties van de arbeiders en soldaten onder bolsjewistische leuzen in Petrograd.

Om 10 uur 's avonds neemt de vergadering van afgevaardigden van de algemene stads-konferentie, van de leden van het Centraal-Komitee der bolsjewiki en van de vertegenwoordigers van de troepenafdelingen en fabrieken de resolutie aan om op

4 Juli deel te nemen aan de vredesdemonstratie onder de leuze „Alle macht aan de Soivjets”.*

4 Juli.

Grootse arbeiders-demonstraties in Petrograd onder bolsjewistische leuzen onder deelname van de troepenafdelingen en de uit Kroonstadt aangekomen matrozen.

De Engelse gezant in Petrograd, Buchanan, eist het wederinvoeren van de wet over de doodstraf en de bestraffing van de deelnemers aan de Juli-demonstratie.

Demonstratie van arbeiders en afzonderlijke afdelingen van het garnizoen in Moskou.

De demonstratie in Petrograd wordt uitelkaar geschoten.

ö Juli.

De Voorlopige regering verbiedt de bolsjewistische bladen „Prawda”, de „Okopnaja Prawda” en de „Soldatskaja Prawda”. Verwoesting van de drukkerij en de redactie van de „Prawda” door de jonkers.

De Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden van Iwanowo-Woznesensk neemt een resolutie aan met de eis om de gehele macht in handen van de Sowjets te geven.

6 Juli.

Bevel van de Voorlopige regering over de arrestatie van Lenin.

Wladimir Iljitsj gaat in de illegaliteit.

Het verschijnen van de „Listka Prawda”.

Staking van de metaalarbeiders in Moskou.

Duits tegenoffensief aan het Russische front — doorbraak van het Russische front bij Tarnopol.

7 Juli.

Besluit van de Voorlopige regering over de ontbinding van het Centrale Uitvoerend Komitee van de matrozen der Baltische vloot.

Aftreden van minister-president, vorst Lwow.

8 Juli.

De Voorlopige regering benoemt Kerenski tot minister-president.

9 Juli.

Opening van de Moskou se distriktskonferentie der bolsjewiki.

12 Juli.

De Voorlopige regering herstelt de doodstraf aan het front.

16 Juli.

Buitengewone algemene stads-konferentie van de Petrogradse organisatie van bolsjewiki.

18 Juli.

De Finse Landdag proklameert zich als het hoogste machtsorgaan. Besluit van de Voorlopige regering over de ontbinding van de Landdag.

21 Juli.

Opening van de Ilde Moskouse gebiedskonferentie der bolsjewiki.

23 Juli.

Verschijnen van het eerste nummer van het bolsjewistische dagblad „Arbeider en Soldaat”.

Opening van het IXde kongres der kadettenpartij.

24 Juli.

In het blad „Arbeider en Soldaat” werd de door Stalin geschreven oproep van de algemene stadskonferentie der Petrogradse bolsjewiki: „Aan alle werkers, alle arbeiders en soldaten van Petrograd” gepubliceerd.

Vorming der Ilde Voorlopige koalitieregering onder voorzitterschap van Kerenski.

26 Juli.

Opening van het Vide Partijkongres der bolsjewiki.

Zitting van de Economische Raad. Toekenning aan de ondernemers van het recht om uitsluitingen af te kondigen.

27 Juli.

Het Vide Partijkongres van de bolsjewiki, — het politiek verslag van het Centraal Komitee, — referaat van Stalin.

Organisatie, op bevel van Kornilow, van een Pools vrijwilligerskorps onder bevel van generaal Dowbor-Moesnitski.

28 Juli.

Besluit van de Voorlopige regering, dat de minister van oorlog en de minister van binnenlandse zaken het recht verleent, vergaderingen en kongressen te verbieden.

30 Juli.

Het Vide Partijkongres der bolsjewiki, — het referaat van Stalin over de politieke situatie.

31 Juli.

Het Vide Partijkongres der bolsjewiki — het slotwoord van Stalin bij het referaat over de politieke situatie.

Opening van het Alrussische Kongres van de Boerenbond in Moskou.

Begin van de algemene staking in Spanje.

1 Augustus.

Verbanning van Nikolaas Romanow met zijn gezin naar Tobolsk.

Algemene staking in Helsingfors.

2 Augustus.

Het Vide Partij kongres der bolsjewiki — aannname van de partij-statuten.

3 Augustus.

Opening van het Ilde Alrussische handels- en industriekongres in Moskou.

5 Augustus.

Besluit van het Centraal-Uitvoerend Komitee der Sowjets over het uitstel van de verkiezingen voor de Konstituante.

7 Augustus.

Algemene staking van de arbeiders der rubber-industrie in Moskou.

- Opening van de Ilde Petrogradse konferentie van fabrieks- en bedrijfs- komitees.
- 9 *Augustus.*
Besluit van het Moskouse distriktskomitee der bolsjewiki over de organisatie van massa-protesten op de dag der opening van de staats-konferentie in Moskou.
- 10 *Augustus.*
Verbod van het bolsjewistische dagblad „Arbeider en Soldaat”.
- 11 *Augustus.*
Massa-protest van de Moskouse arbeiders tegen de bijeenkomst van de staats-konferentie.
- 12 *Augustus.*
Opening van de Staats-konferentie in Moskou.
Algemene staking in Moskou op de dag der opening van de Staats-konferentie.
Protest-stakingen van één dag tegen de Moskouse staats-konferentie, in Kiëw, Kostroma en vele andere steden.
Bevel van Kornilow over de formatie van bijzondere reserve-regimenten uit ridders van het Georkekruis aan ieder front.
- 13 *Augustus.*
Verschijnen van het eerste nummer van het bolsjewistische dagblad „Proletarii” („De Proletariër”).
Publikatie van het manifest van het Vde Partijkongres der bolsjewiki.
Aankomst van generaal Kornilow in Moskou voor de Staats-konferentie.
- 16 *Augustus.*
In No. 3 van het blad de „Proletarii” wordt de brief van Lenin gepubliceerd met een scherpe kritiek van het opportunistische optreden van Kamenjew in het Alrussisch Centrale Uitvoerende Komitee der Sowjets op 6 Augustus, in verband met de konferentie in Stockholm.
- 17 *Augustus.*
In No. 4 van het dagblad de „Proletarii” wordt het artikel van Stalin „Korte samenvatting van de konferentie” gepubliceerd.
- 18 *Augustus.*
In No. 5 van het dagblad de „Proletarii” worden de artikelen van Stalin: „Over de oorzaken van de Juli-nederlaag aan het front” en de „Waarheid over de nederlaag aan het front” gepubliceerd.
Resolutie van de Petrogradse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden tegen de doodstraf.
- 19 *Augustus.*
De Duitsers doorbreken het front bij Riga.
Opening van het verenigde kongres der R.S.D.A.P. (menschewiki, verenigers en „buitenfraktionelen”) in Pctrograd.
- 20 *Augustus.*
Bevel van het hoofdkwartier om het Riga-distrikt op te geven.
- 21 *Augustus.*
Kornilow levert Riga aan de Duitse troepen uit.
- 23 *Augustus.*
Opening van de lilde Zimmerwald-konferentie in Stockholm.
Algemene staking in Italië onder de leuze „Brood en vrede”. Bloedige botsingen van de Italiaanse arbeiders met de troepen.
- 24 *Augustus.*
Onderhandelingen tussen Sawinkow en Kornilow over het zenden van een kavaleriekorps naar Petrograd.
Verbod van het bolsjewistische blad de „Proletarii”.

25 Augustus.

Verschijnen van het eerste nummer van het bolsjewistische dagblad „Ra- botsjii” („De Arbeider”).

Begin van het optrekken der Kornilow-troepen naar Petrograd.

26 Augustus.

Oproep van het Centraal Komitee der bolsjeiviki om arbeiders-strijdgroepen in Petrograd, Moskou en andere steden te vormen.

28 Augustus.

Aftreden van de kadetten-ministers.

30 Augustus.

Brief van Lenin aan het Centraal-Komitee der bolsjewiki over de tactiek van de partij in verband met de Kornilow-opstand.

Arrestatie van generaal Krymow. Likwidatie van het optreden van Kornilow.

Aftreden van Sawinkow. Benoeming van Kerenski tot opperbevelhebber.

31 Augustus.

De Petrogradse Sowjet neemt de bolsjewistische resolutie aan.

1 September.

De vorming van een direktorium bestaande uit: Kerenski, Nikitin, Teres- sjenko, Werchowski en Werderewski.

De Voorlopige regering proklameert Rusland tot een republiek.

Bevel van Kerenski aan het leger en de vloot om het vormen van „vrij willige” troepenafdelingen voor de strijd tegen de kontra-revolutionaire aktie te staken.

Organisatie van de Rode Garde in Kroonstadt.

3 September.

Verschijnen van het eerste nummer van het bolsjewistische dagblad „Rabotsjii Poetj” („De weg der arbeiders”), met het artikel van Stalin: „Krisis en direktorium”.

4 September.

De bemanning van de torpedojager „Gnewny” eist in haar resolutie de overgang van de gehele macht in handen van de Sowjets.

Bevel van Kerenski over de ontbinding van de voor de strijd tegen Kornilow opgerichte komitees en organisaties.

5 September.

Oproep van de Moskouse Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden tot de strijd voor het veroveren van de macht door het revolutionaire proletariaat en de boeren. Besluit tot organisatie van een Rode Garde.

8 September.

De arbeiderssektie van de Petrogradse Soivjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden kiest een bolsjewistisch presidium.

10 September.

Benoeming van generaal Doechonin tot chef van de staf van den opperbevelhebber.

Opening van het lilde gebiedskongres der Sowjets in Finland, dat onder bolsjewistische leiding plaats heeft.

lilde Petrogradse konferentie van fabrieks- en bedrijfskomitees.

10—14 September.

Lenin schrijft de brochure „De dreigende katastrofe en hoe zij moet worden bestreden”.

12 September.

Begin van het revolutionaire optreden van de Sowjet in Tasjkent tegen de Voorlopige regering.

12— 14 September.

Lenin schrijft aan het Centraal-, het Petrogradsc- en Moskouse Komitee van de partij de brief: „De bolsjewiki moeten de macht grijpen”.

13— 14 September.

Lenin schrijft aan het Centraal-Komitee van de partij der bolsjewiki de brief: „Marxisme en opstand”.

14 September.

Opening van de Demokratische Konferentie in Petrograd.

15 September.

Telegram van Kerenski naar Tasjkent met de mededeling over het zenden van een strafexpeditie.

17 September.

Lenin verhuist uit Helsingfors naar Wyborg ten einde in nauwe verbinding met Petrograd te staan.

In No. 13 van het blad „Rabotsjii Poetj” wordt het artikel van Stalin „Alle macht aan de Sowjets” gepubliceerd.

19 September.

De Moskouse Sowjet van arbeidersafgevaardigden kiest een bolsjewistisch Uitvoerend Komitee.

21 September.

Besluit van de Demokratische Konferentie over de organisatie van een Vóórparlament.

Het Centraal-Komitee van de Alrussische spoorwegbond besluit op 23 September om 12 uur 's nachts de algemene staking af te kondigen.

22 September.

Sluiting van de Demokratische Konferentie.

Het Centrale stakingskomitee van de spoorwegarbeiders kondigt de Alrussische spoorwegstaking af.

24 September.

Zitting van het Centraal-Komitee der bolsjewiki onder deelname van de bolsjewistische afgevaardigden van de Demokratische Konferentie.

In No. 19 van het dagblad „Rabotsjii Poetj” wordt het aan de Demokratische Konferentie gewijde artikel van Lenin „Over de helden van het bedrog” gepubliceerd.

Opening van de lilde Moskouse distriktskonferentie der bolsjewiki.

25 September.

De industriëlen van Donbas besloten de eisen van de arbeiders met een uitsluiting in alle bedrijven te beantwoorden.

Vorming van de derde en laatste koalitie-regering.

26 September.

Oproep van het Centraal-Komitee der bolsjewiki in verband met de spoorwegstaking „Op, tot hulp aan de spoorwegarbeiders”.

27 September.

In Bakoe begint de algemene staking van de arbeiders in de petroleumindustrie.

Augustus—September.

Lenin schrijft het boek „Staat en revolutie”, in 1918 verschenen.

1 Oktober.

Lenin schrijft de brochure „Zullen de bolsjewiki de staatsmacht behouden?”

3 Oktober.

Het Ilde kongres van de Baltische vloot eist de onmiddellijke verwijdering van Kerenski uit het bestand van de Voorlopige regering.

5 Oktober.

Het kongres van de Letse scherpschutters van het 12de leger in Wenden, ondersteund door een meting van 5 duizend soldaten en arbeiders, besluit eenstemmig onder de leuze „Alle macht aan de Sowjets” vastberaden tegen de kontra-revolutionaire Voorlopige regering te strijden.

6 Oktober.

De konferentie van de Sowjets van arbeiders- en soldatenafgevaardigden van het Petrogradse goevernement, die in Kronstad wordt gehouden, neemt een resolutie aan over de weigering om de Voorlopige regering te steunen en over de strijd voor de Sowjetmacht.

7 Oktober.

In No. 30 van het blad de „Rabotsjii Poetj” wordt het artikel van Lenin „De crisis is rijp” gepubliceerd.

8 Oktober.

Lenin schrijft het artikel „Raadgevingen van een buitenstaander”.

9 Oktober.

De vele duizenden arbeiders omvattende meting van de Oboechow-fabriek telt de eis om de burgerlijke regering omver te werpen en de Sowjet-macht- in te stellen.

10 Oktober.

Zitting van het Centraal Komitee van de R.S.D.A.P. (bolsjewiki) onder deel name van Lenin. Met een meerderheid van alle stemmen tegen twee (die van Kamenjew en Zinowjew) wordt de resolutie van Lenin over het aan de orde stellen van de gewapende opstand aangenomen.

Er wordt een politiek-bureau van 7 leden gekozen.

11 Oktober.

Opening van het kongres der Sowjets van het Noordelijke Gebied in Petrograd.

12 Oktober.

Het Uitvoerende Komitee van de Petrogradse Sowjet neemt het besluit om een revolutionair militair komitee in te stellen.

In Moskou wordt onder voorzitterschap van Rodzjanko de tweede konferentie van „op maatschappelijk gebied werkzame personen” geopend.

13 Oktober.

Aankondiging over het vormen van een ressort voor de arbeidersgarde bij de Petrogradse Sowjet.

14 Oktober.

In Minsk worden in het presidium van het Uitvoerende Komitee der Sowjet van arbeiders- en soldatenafgevaardigden uitsluitend bolsjewiki gekozen.

15 Oktober.

Een aantal Sowjet-kongressen in de verschillende steden spreekt zich uit voor de direkte overgang van de macht in handen van de Sowjets.

16 Oktober.

Het Centraal Komitee van de R.S.D.A.P. (bolsjewiki) bespreekt met de vertegenwoordigers van de partij organisaties het vraagstuk van de gewapende opstand. De door Lenin voorgestelde resolutie over de voorbereiding van de gewapende opstand wordt aangenomen — Kamenjew en Zinowjew stemmen tegen Lenins voorstel.

In het praktische centrale orgaan voor de organisatorische leiding van de opstand worden gekozen: Stalin, Swerdlow, Dzjerzjinski, Boebnow en Oeritski.

16—17 Oktober.

Lenin schrijft de „Brief aan de partijgenoten“, waarin de tegenwerpingen tegen de opstand van Zinowjew en Kamenjew aan vernietigende kritiek worden onderworpen.

18 Oktober.

Het verraad van Zinowjew en Kamenjew. In No. 15G van het blad „Nowaja Zjizn“ wordt door Kamenjew namens hem en namens Zinowjew een verklaring gepubliceerd, dat zij zich „onder de gegeven omstandigheden“ uitspreken „tegen iedere poging om het initiatief tot de gewapende opstand te nemen“.

De door de verraders Zinowjew en Kamenjew gewaarschuwde Voorlopige regering besluit maatregelen te nemen tegen de te verwachten aktie van de bolsjewiki.

Lenin schrijft de „Brief aan de leden van de partij der bolsjewiki“ met de ontmaskering van het verraad van Kamenjew en Zinowjew.

19 Oktober.

Verwoesting van de Sowjet van Kalocga door de troepen van de Voorlopige regering. Het bolsjewistisch gezinde garnizoen in Kalocga biedt gewapende tegenstand.

Lenin schrijft de „Brief aan het Centraal Komitee der R.S.D.A.P. (bolsjewiki)“ met de eis om Zinowjew en Kamenjew uit de partij te sluiten.

20 Oktober.

Lenin schrijft het artikel „Nieuw bedrog van de boeren door de partij der sociaal-revolutionairen“.

22 Oktober.

In Petrograd hebben op de „dag van de Petrogradse Sowjet“ geweldige metings ter voorbereiding van de opstand plaats.

De kruiser „Aurora“ krijgt van de Sowjet het bevel Petrograd niet te verlaten.

23 Oktober.

Het revolutionaire militaire komitee benoemt zijn kommissarissen bij de troepenafdelingen en op bijzonder belangrijke punten van Petrograd en omstreken.

De Voorlopige regering besluit de dagbladen „Rabotsjii Poetj“ en de „Soldaat“ te verbieden en onmiddellijk die bolsjewiki te arresteren, die aan de gebeurtenissen van 3—4 Juli hadden deelgenomen.

24 Oktober.

Alle Jonker-scholen worden voor de strijd gemobiliseerd.

De Voorlopige regering geeft bevel om de werkzaamheid van het revolutionaire militaire komitee na te gaan. De „Aurora“ krijgt het bevel Petrograd te verlaten.

De staf van het militaire gebied publiceert het bevel over het ontslag van en de overlevering aan het gerecht van de door het revolutionaire militaire komitee bij de troepenafdelingen benoemde kommissarissen. De belangrijkste punten van de stad worden door de jonkers bezet. Er wordt besloten om de bruggen op te halen en de telefoons van de Petrogradse Sowjet uit te schakelen.

Het revolutionaire militaire komitee geeft de door de Voorlopige regering verboden dagbladen „Rabotsjii Poetj“ en „Soldaat“ opnieuw uit.

Gedurende de gehele dag worden wapens uit het arsenaal van de Petro- pawlowski-vesting aan de troepenafdelingen en de Rode Garde uitgereikt.

De kruiser „Aurora“ krijgt van het revolutionaire militaire komitee bevel om bruggen over de Ncwa te slaan.

Het revolutionaire militaire komitee gaat tot de aanval over.

's Avonds komt Lenin in Smolny aan.

INHOUD

EERSTE HOOFDSTUK.

De vooravond van de burgerlijk-demokratische revolutie	blz.
1. De oorlog	5
2. Het verval	28
3. De ontbinding van het leger.....	40
4. Het tsaristische Rusland —de gevangenis der volken	50
5. Twee samenzweringen	61

TWEEDE HOOFDSTUK.

De burgerlijk-demokratische Februari-Revolutie	
1. De opstand in de hoofdstad	85
2. De overwinning van de Februari-revolutie.....	93
3. De dubbele macht	106
4. De Voorlopige regering in de strijd om de Alleenheerschappij van de bourgeoisie.....	118

DERDE HOOFDSTUK.

De aankomst van Lenin	
1. Het zoeken van een weg naar het revolutionaire Rusland . . .	137
2. Lenin in Petrograd	142

VIERDE HOOFDSTUK.

De April-Konferentie der R.S.D.A.P. (bolsjewiki)	147
--	-----

VIJFDE HOOFDSTUK.

De bolsjewistische Partij in de strijd om de massa	
1. De April-demonstratie	170
2. De koalitie-regering aan het werk	178
3. De nationale politiek van de Voorlopige regering	187
4. Het Eerste Alrussische Sowjet-kongres.....	195
5. De Juni-demonstratie.....	204
6. Het offensief van de Russische troepen aan hetfront	209
7. De groei van de revolutie in het leger.....	216

De Rode Garde

1. De proletarische militie	222
2. De Rode Garde in de hoofdstad	227

ZEVENDE HOOFDSTUK.

De Juli-dagen

1. De aktie van de arbeiders in de hoofdstad	239
2. De Juli-demonstratie in de hoofdstad.....	245
3. Het uiteenslaan van de Juli-demonstratie.....	249
4. Het proletariaat komt de kompromis-illusies te boven	266

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Het zesde Kongres van de bolsjewistische partij	269

NEGENDE HOOFDSTUK.

De Kornilow-episode

1. De voorbereiding van de militaire diktatuur	290
2. De bourgeoisie begint de burgeroorlog.....	304
3. De verplettering van het generaals-avontuur	312

TIENDE HOOFDSTUK.

Het verval van de volkshuishouding

1. De sabotage der kapitalisten	318
2. De financiële ineenstorting.....	327
3. Het verval van het transportwezen	331
4. De verscherping van de agrarische beweging	334
5. De honger nadert.....	344

ELFDE HOOFDSTUK.

Het economische program van de bolsjewistische partij aan de vooravond van de proletarische revolutie

1. De leuzen van de bolsjewiki	351
2. De nationalisatie van de grond	354
3. De arbeiderskontrôle op de produktie	358
4. De nationalisatie van de banken en van de getrustificeerde industrie	359

TWAALFDE HOOFDSTUK.

De groei van de revolutionaire crisis

1. De nieuwe golf van economische en revolutionaire stakingen . .	362
2. De boerenopstand in Rusland en de groei van de nationale bevrijdingsbeweging in de grensgebieden	371

Het leger en de vloot aan de vooravond van de Oktober-revolutie

1. Het front voor de Oktober-revolutie	379
2. De dagen voor de Oktober-revolutie op de vloot	388
3. De bolsjewisering van het leger	393

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

De manoeuvres van de reformisten en de plannen van de bourgeoisie in verband met het aangroeien van de revolutie

1. De sociaal-revolutionaircn en de mensjewiki — het laatste steunpunt van de bourgeoisie	404
2. De bourgeoisie in de strijd tegen de aanwassende revolutie . . .	410

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

De militaire kracht van de kontra-revolutie aan de vooravond van de grote proletarische revolutie

1. De stoottroepen van de bourgeoisie	420
2. Het officierskorps	430
3. De burgerlijk-nationale formaties	453
4. De kozakken	442
5. De kontra-revolutie hitst het front tegen het achterland op . . .	445
6. Het offensief van de kontra-revolutie.....	451

AANHANGSEL.

Bronnenlijst	465
De belangrijkste gebeurtenissen in Rusland in het jaar 1917 . . .	495